Vente de Mr hallé - 25 f.

13 R.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS TARDARVM PASSIONVM LIBRI V.

D. ORIBASII SARDI IVLIANI CAESARIS ARCHIATRI

Euporiston	lib: III.
Medicinæ compen:	lib: I.
Curationum	lib: I.
Trochiscorũ confect:	lib: I.

una febrilis fumi napore siccata · pag · 105

in hoc antore uide quid sit
astrutium · pag · 21 · uers · 25 · 5
lenre · polium · pag · 45 · uer · 38 ·
una lupina · ibidem · uer · 43 · strychnon
sic appellatur · pag · 51 · uersu · 4 ·
herba caldaria · perdicium · ibidem
antiflorum · pag · 52 39 ·
argallicum · 62 · 40 ·
aetheria herba · eryngium · 82 · 9
~~Ampullagium · 123 ·~~ 3 · 6 ·
procicolium · 123 · 23 ·
argallicum symphytum · 127 · 34
bramites · 129 · 4 ·
tallia · 133 · 16 ·
Coliculus agrestis 129 · 4
Caducum Mali Punici, latinorum Ampullagium, graecorum κύτινος ῥοᾶς · pag · 229

EXCVDEBAT HENRICVS PETRVS, BASILEAE MENSE AVGVSTO, ANNO M. D. XXIX.

Cum gratia & priuilegio Cæsareo.

CATALOGVS AVTORVM QVORVM TESTIMONIIS PASSIM CAELIVS VTITVR.

Asclepiades.
Euryphon.
Hippocrates.
Asclepius.
Erophilus.
Demarchus.
Chrysippus.
Diocles.
Demetrius Appameus.
Demetrius Attaleus.
Erasistratus.
Empedocles.
Euenor.
Apollonius Citiensis.
Apollonius Memphites.
Apollonius Glaucus.
Antiphanes.
Democritus.
Dionysius.
Antipater.
Zenon.
Heraclides Tarentinus.
Herodicus.
Menecrates.
Praxagoras.
Mnaseas.
Niceratus.
Philotimus.
Themison.
Soranus.
Proculus.
Ptolemæus.
Parmenides.
Philistion.
Serapion.
Silimachus.
Thessalus.
Tryphon.
Nicander.
Bachius.
Cassius.
Clodius.
Milesius
Lusius.

CLARISSIMO EIDEMQVE DOCTISSIMO VIRO PHILIPPO BVCHAMERO, REVERENdissimi domini D. Alberti Cardinalis & Archiepiscopi Moguntini Medico, Ioannes Sichardus.

RAETER multas, easq; nec obscuras quidem, nec ita paruas summæ cum beneuolentiæ, tum uoluntatis erga me tuæ significationes, ornatissime uir, cum nō desinas me apud ALBERTVM Reuerendissimū Cardinalem, eundemq; clementissimū principem patronum meum & uerbis quàm potest fieri honorificentissimis cohonestare, & tuis subinde muneribus ornare, efficis planè ut quo me uertam nesciam: dum identidem dispicio, qua in re si non beneficiorū in me tuorum cumulum, hoc saltem assequar, quod bona interdum nomina solent: ut scilicet dum soluendo non sum, uel ingenua debiti professione non feram tacitum, quantū tibi uiro inter eruditissimos optimo, inter optimos uero etiam eruditissimo debeam. Cui rei documēto uelim sit hæc qualiscunq; inscriptio: Neq; enim memoria excidit, quàm tu grauiter uereq;, si quis nos casus in eum sermonem adduxisset, queri soleres, nullam studiorum partem æque nostra tempestate iacere, ac eam ipsam quā olim cum maximis præsidijs, tum summis ingenijs excultam, nisi deus aliquis rebus humanis iniquior inuidisset, non esset cur tanto negotio disceremus, & experimēta per mortes, ut ille dicit, caperemus, impudentissimorū interim circulatorū personas induentes, qui cū diu nihil scire didicerimus, tandem audacia pro sapientia usi carnificinā quandam uerius quàm medicinam in uita cōmuni exerceamus. Nam sic ferè comparatum est, ut quo quidq; ad uitam mortalium plus adferat adiumenti, hoc capitalius obsit, si aut parum rite tractetur, aut alio quàm institutum est modo. Nunc quis ulla religione ad hoc opus accedit? aut quotus demum quisque ex ipsis fontibus haurit? Imò ut apertius dicam, quid huius rei omnino reliquum est dignum lectu, quod non palàm ausis cum negligentiæ, tum & inscitiæ damnare? Nisi unum dicas Hippocratem, aut Galenum ex Græcis, Latinis uero Cor: Celsum & Plinium. Quos tamen sic legunt plerīq;, tanquam plus allaturos momenti eloquentiæ studioso, quàm ei qui sit rei medicæ destinatus. In Plinio uero audent etiā nihil dissimulantes in ore habere tragicum illud: ô cœlum, ô terra. Cum quibus non admodum contenderim, qui repertis frugibus malint tamen cum Gryllo in glandium usu consenescere. Hoc uero subit mirari, qui fiat ut tam grauate in medicorū album recipiant, ut quosq; uiderint tersissime locutos, eamq; ob causam numero eximant, qua uel imprimis digni fuerant, mea sententia, ut locū acciperent. Quod si aliquo pacto possent ab interitu reuocari Diocles, Asclepiades, Euryphon, Demetrij Appameus & Attaleus, Democritus, Erasistratus, Chrysippus, Empedocles, Zenon, Erophilus, Asclepius, Antipater, Heraclides Tarentinus, Menecrates, Praxagoras, Mnaseas, Herodicus, Milesius, Parmenides, Niceratus, Themison, Proculus, Soranus, Serapion, Apollonij Memphites Citiensis & Glaucus, Philistion, Thessalus, Tryphon, Socrates, Nicander, Philotimus, Lusius, Euenor, Cassius, Clodius, Bachius, Silimachus, quos ferè autores habet Cælius

 Aurelianus,

Aurelianus, quid putamus nõnullos habituros quod dicerent? Te uero dignũ planè qui tanti Principis sis curam sortitus, amare næ uehemẽter debeo, qui ex cõmentarijs nostratiũ, uelut ille aurum ex stercore cum selegeris, tantã omniũ literarum cognitionem huic studio intulisti, quanta potest in huius ordinis homine uideri maxima, & ob hocplanè idoneus qui Cælij nostri patrocinium suscipias, siquidem rectè dictum sit antiquitus, patronum causis plerunq; esse argumento. Quis enim aut rectius contra uitiligatores defendet, quàm is in cuius iam manu uelut mancipio esse Cælius incipit? aut libètius, cum iusto sacramento confirmare tibi ausim, huius generis nihil omnino apud Latinos extare, studio, diligentia, fide pari tractatum. De cuius tamen uita non satis quod in præsentia dicam occurrit, nisi quod cognomento satis diuinare licet Afrum fuisse, quod ipsum per se uel tacente me ipsa satis dictio clamat. Vt autem Galeno Plinioq; maiorem credam facit diligens illa seu in refellendo, seu in astruendo ueterum autorum commemoratio, haudquaquam præteriturus eos si per ætatem meminisse potuisset. Hoc uero peculiariter sibi sumpsisse uidetur, ut græcæ literaturæ suis cognitionem cõmendaret, dum sic Græcis omnia acceptum refert. Quæ res sanè nobis summã attulit difficultatem, ut facile nos ab editionis consilio depelleret, dum antiquissima quæq; huius professionis uel bonorũ librorum inopia, uel temporum inscitia obsoleuerunt, nisi operam nobis suam strenue Ioannes Cornarius nauisset, uir non modo medicæ rei, uerum omnium literarum, quæ quidem sint libero homine dignæ, doctissimo. Edidit autem, ut ipse testatur Responsionũ, quibus chirurgiam tractat, Muliebrium passionum, Græcarum epistolarũ ad Prætextatum, Adiutoriorum, Medicaminũ, Celerum passionum libros, qui tamen temporum iniuria interciderunt, qui nobis casus propemodum & hos ipsos libros eripuisset iam ad interitum spectantes, nisi in lucem nobis asseruisset uir cum splendore uitæ, tum literarum studio præditus incredibili Philippus Furstenbergius Consul Francofurdiensis. In Oribasio autem cum multa deprehendissemus deprauata, usu tamen ac ueluti præscriptione quadam longi temporis usurpata, non libuit immutare, ne pandectarum dignitatẽ eleuaremus, quarum cum bona pars ex Oribasio sit conflata, tum eius loci apud nostræ tempestatis medicos, ut non secus atq; oraculum, sicubi scrupulus inciderit, ad eas confugiant. De quo ne plura dicam Suidas facit, cuius hæc sunt de Oribasio uerba: Ὀριβάσιος σαρδιανός, γνώριμος ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου, καὶ ἀκμάσας ἐπ' αὐτοῦ κατασκευῆς κωνσταντίνου πόλεως. ἔγραψε πρὸς τοὺς ἀποροῦντας τῶν ἰατρῶν βιβλία δ΄. πρὸς ἰουλιανὸν βασιλέα βιβλία οβ΄. ἐπιτομὴν αὐτῶν ἐν βιβλίοις θ΄ πρὸς εὐστάθιον τὸν υἱόν. καὶ περὶ βασιλείας, καὶ περὶ παθῶν.

Cælius Aureli: Siccensis.

Oribasius.

Habes igitur clarissime uir fœturam hanc apud nos proxime renatam animi erga te mei testimoniũ, qua si tibi emunctissimæ naris uiro satis facio, uici: hoc enim uel maxime studui: tum si qua ad medicinæ Candidatos utilitas peruenit, in lucro ponam. Vale & Principi me nostro diligenter etiam atq; etiam cõmenda. Basileæ XXI Augusti, Anno

M. D. XXIX.

INDEX EORVM QVAE OPERI SPARSIM INSVNT.

A.

ἀτερία

chairinum oleum · 37.

Cotyla uncia quinda om. si.
Cuticulæ aquæ 73. A.

Cystophilos

Icesion

R

S

Vomitus ciendi ratio 78 A

FINIS

Vo

CAELII AVRELIANI SICCENSIS IN V LIBROS CHRONION PRAEFATIO.

PRAESCRIPTIS celerum passionum libris, tardarum placet curationes ordinare, quæ solo suprapositionis tempore superioribus similes, in lenimento uero uaria recorporatione formantur, & peritis medicinæ claram æternamque gloriam quærunt. Celeres enim, uel acutæ passiones etiam sponte soluuntur, & nunc fortuna, nunc natura fauente. Quo fit ut ignari homines elati sæpe medicos fugiant, cum hos prouentus incantationibus nouis ac ligamentis adscribant, aut fortunæ, cum quoties repentino nuntio læti aut territi ægrotantes, mutatione quadam corporis morbos excludunt, uel ea per intemperantiam gerunt, quæ ratione occulta sibi profutura nescientes, duce desperatione committunt: In utrumque enim faciles celeres passiones accipimus: Pelluntur enim aut fluore sudoris, aut sanguinis per nares, aut uentris. Chroniæ autem uel tardæ passionis morbi, qui iam præiudicio quodam corpora possederint, solius medici peritiam poscunt, cum neque natura, neque fortuna soluantur. Podagram denique, uel phthisin, aut elephantiasin, uel similes tarditate passiones resolui nulli sectarum principes meminerunt, sicut sæpe febres acutæ soluuntur. Hinc denique Græci ASCLEPIVM nomen sumpsisse dixerunt, quod dura curando primus superauerit uitia. Scribentium igitur medicinam nullus ante Themisonem tardarum passionum curationes principaliter ordinauit. Alij uero has omnino tacuerunt, tanquam impossibiles iudicantes, uel incurabilium passionum: Alij Alyptarum officio transmittendas crediderunt: Alij disperse atque de alijs passionibus scribentes, ut podagra, sanguinis fluore, hydropismo, paralysi, alopecia, uel quartanis typis, ut Erasistratus & Asclepiades. Themison autem tardarum passionum III libros scripsit. Item Thessalus secundo libro Regulari earum curationem ordinauit. Dehinc Soranus plenissime cunctarum diligentiam tradidit, atque speciale corpus scripturæ formauit, de passione capitis initia sumens, quod nos quoque faciendum assumimus.

Asclepius unde de nomine.
Themison.
Alyptæ.
Erasistratus.
Asclepiades.
Thessalus.
Soranus.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBER PRIMVS.

CVI HAEC INSVNT.

DE CAPITIS PASSIONE, QVAM GRAECI CEPHALAEAN NOMINANT. CAPVT I.

PARTE CORPORIS QVAE PAtitur passio nomen accepit: Nam cephalen Græci caput uocauerunt. Generatur autē sæpius perfrictione aut frigiditate, aut è contrario solis exustione, aut continuatione uigiliarum: sed uehementius fœminas tenet ob diligentiam capillorū. Sequitur in passione constitutos dolor uehemēs capitis totius, aut dimidij, quem consueto nomine hemicraniam uocant, uel certe temporū, quē dolorē crotaphon appellant. Occupat etiam oculorum radices, & occipitium, atq; colla, tendens usq; ad spinæ partes, ut cum sedere ægrotantes uoluerint, uertigine adficiantur, atq; oculorū caligine cum nausea & fellis uomitu. Ac si passio uehemēter cœperit, rubri atq; prominentes oculi fiunt, deiectis & conclusis palpebris euitantes lumen, cum lachrimarum fluore, cibi etiam iugi fastidio, & obtusione uisus, aurium tinnitu, & difficili auditu. Sequuntur etiam uigiliæ iuges, aut frequentes, dentiū dolor, & accessionis initio sanguinis è naribus paruissimus guttarum fluor, nihil releuans. Erit igitur locandus ægrotans, si totum caput doluerit, supinus: Si autem ex parte, ea parte quæ patitur: mitigatur enim quodam blandimento straminum pars in dolore constituta. Peiorante passione sequitur uultus deprauatio, pulsus obscuritas, & omnes sensus obtusione afficiuntur. Hac passione alij celeriter atq; cum febribus, quem dolorem proprio nomine sectarū principes capitis uocauerunt. Alij tarde atq; sine febribus, per interualla temporum admoniti, solo dolore capitis oppressi, quam passionem ueteres cephalæan uocauerunt. Pati autem alij, qui membranam cerebri dixerunt, alij eam quæ testam circuntegit, alij omnem cutem capitis, alij temporū atq; buccarum musculos, quos siagonas appellant. Nos uero aliquando istorū aliqua, secundum quod se sensus doloris extenderit, aliquādo omnia, secundum quod fomenta uel accessiones passionū ordinate se ingerunt, similiter etiam sicut dimissiones atque delinimenta conuariant, &

Marginalia: Κεφαλή. — ac perfrigeratione — Fœmine obno — *quos cum pa xæ cephalææ. etunt, comunt, tingunt, summittunt, caput sæpius lauant — Ημικρανία. — quæ κροταφος Κρόταφος. — uehementer D scere — Sequuntur — * Laborant κεφαλαλγίαν — α — Κεφαλαία. — Siagonitas, ut multis locis operis de acutis morbis. Σιαγών. *pati dicimus. Sub. incrementa

A nunc longiores & puras, nunc angustas & sordidas accidentium malorum reliquias in accessionem reliquerint: Item secundum superpositionẽ tempore accessionis. Item secundum quod nunc diurnas, nunc intercapedinatas interpositis diebus uno uel duobus, sicut quos typicos, aut periodicos appellamus aut hemitritaicos, pro responsione temporum habuerint uariantes. Igitur de dolore capitis in acutis febribus accidenti prius, de febribus memorauimus: De illo uero qui sine febribus, atq; tardus, & suæ passionis est, nunc dicemus. Cum itaq; adhuc paruus fuerit sensus, oportet ægrotantẽ iacere loco mediocriter frigido, atq; obscuro, paulo leuatius capite collocato, adhibito silentio, atq; corporis & animi requie, cum abstinentia cibi usq; ad primam diatritum. Adhibenda etiam articulorũ leuis fricatio, cum capitis fomento ex oleo frigido atq; uiridi, uel succo quolibet admixto, qui sine repercussu ualeat astringere, ut polygoni, arnoglossæ herbarum, aut intybi, aut portulacæ, aut rubi, quem Græci batum appellant, aut anulorum uitis, quos helicas uocant, uel uuæ lupinæ, aut anagallidis, uel sideritis herbæ, aut murtæ. Hinc etiã cataplasmata adhibenda ex horum singulis, aut admixta pulenta, uel compositum ex multis eius uirtutis medicamen fronti apponendum, ut est diatheon: Si uero uehementior fuerit dolor, erit locandus ægrotans loco amplo, atq; calido mediocriter, & neq; plurimum lucido, ne nimius splendor officiat: Apponendæ etiam lanæ lenes, ac tenues, & limpidæ iisdem partibus, cum iugi fomẽto ex oleo dulci atq; calido. Ac si coëgerit dolor, ptygmata erunt uicissim, lanæq; mollia apponẽda, ex oleo calido expressa, tẽporibus, sub buccarũ musculis immota. Tunc etiã uesicæ semiplenæ ex oleo calido; uel sacelli ex pollinibus calidis cõfecti, Manu etiam calida, atq; digitis mol

Diurnas dixit pro cõtinuas. Τυπικοί. Περιοδικοί. Ἡμιτριταικοί. Διάτριτος. Πολύγονον. Βάτον. Ἕλιξ. Diatheon. Πτύγματα.

B li tactu loca dolentia contingenda, cum omni silentio ac requie ægrotantis. Si autem dolor addentes tetenderit, mulsum calidum uel oleum damus, quod in ore sine ullo motu contineat: nisi quis hoc horrescens in nauseam fuerit prouocatus. At si uehementius dolor conualuerit, & maiora exegerit, diu etiam permittentibus uiribus in ipsa diatrito, uel ante ipsam sanguis erit detrahendus, phlebotomia scilicet: sed totum caput dolentibus, ex eo brachio, quod facilius fuerit, detractio facienda. At si altera pars capitis doluerit, ex eius contraria detractionem faciemus, quo longius adiutorii commotio à parte patienti remota uideatur. Tunc os colluere permittimus, & aquæ calidæ potum damus. In ipsa uero diatrito unctionem adhibemus ex oleo dulci atq; calido. Tunc faciemus foueri faciem ex aqua scilicet calida. Dehinc potum atq; cibum damus, ut est panis aquæ calidæ elutione purgatus, quo difficultate deposita politus fiat. Vel certe aliqua similiter fiant, aut cum mulsa mediocriter cocta, aut ex panis pulticula confecta, quam torineton Græci uocant, cum paruissimo anetho, aqua, sale, & melle: item oua sorbilia: Quæ quidem cibatio erit alternis diebus adhibenda donec dolores declinent. At si passio durauerit, erit tondendus æger usq; ad cutem. Hinc etiam patientes partes leuantur, cum ex alto reflatio quædam uiarum nuditate permittitur, & localibus interea adiutoriis præparantur. Tunc nouacula radendum caput, atq; cataplasmatibus, & leui cucurbita in accessione sine scarificatione autem & dimissione releuandum, ex illis scilicet partibus quæ plus patiuntur, uel fortiore dolore uexantur. Atq; ita sanguisugæ apponendæ, quas hirudines appellamus, & magis si locorum inæqualitas cucurbitæ non fuerit capax, quo inhærere minime possit. Tunc uaporationes spongiarum ex aqua calida expressarum adhibendæ, uel calida aut oleo, aut decoctione hybisci, quam altean uocant. Ac si uenter non fecerit officium plurimis diebus, tunc calidæ, &

C oleo rutæ admixto melle erit iniiciendus ægrotans: sic enim & intestinorũ fotus fiet, & stercorum detractione caput releuatur, quorum motu, ac expirationis ascensu amplius grauabatur. Quapropter etiam pridem, si officium uenter non agnouerat, oportuit adhibere clysterem, priusquam cucurbitæ usus accesserit: dehinc cataplasmatum genus nunc laxatiuũ conuenit, ut est ex lini & fœnigræci seminibus, atque polline ex aqua & oleo, admixto melle concocto, uel ex panico diligenter emollito. Declinãte passione, cerotarijs atque malagmatis simplicibus utendum, ut est diachylon. Tunc cibus uarius dandus, prædictæ simplicitati uicinus, ut est cerebrum porcinum, uel hœdinum, piscis teneri, turdi, columbarum pulli, uel domesticarum gallinarum: olera quoque cucurbitæ, maluæ, betæ, nunc ex aqua cum oleo atque garo curata, nunc concisa atque trita, & interius condita: magis enim ex hijs facilis uenter efficitur. Quod sæpe etiam sanitatis tempore omnibus profuit, quibus unius diei uentris dilatio caput impleuit. Ante cibum præterea erit adhibenda gestatio, portatoria scilicet sella, siue uehementi motu, quo partes uehementer patientes releuẽtur. Tunc etiam deambulatione utendum, & post perunctionem capiti adhibendus fotus, cum toto corpore supradicto motu laxatũ spiramentis facilibus agitatũ sit: Etenim densa laxantur, & retenta tenuãtur. Dehinc cum declinatio firmior esse cœperit, lauacrũ adhibendum. Tunc in alia diatrito quiddam uini aquati offerendũ. Ita cum capitis pausauerit dolor, longo tempore horæ solitarum accessionum erunt euitandæ, atque è memoria eijciendæ: quibusdam etiam temporibus in requie seruemus ægrotos. Declinandum etiam omne quod potest accessionẽ in commemorationem reducere, ut est adustio, indigestio, uenus, meratus potus, uel plurima

D masticatio durioris cibi, aut curiose conditi, necnon etiam uapores uehemẽtes atque ignea lauacra, exclamatio uehemens, iracundia, uel † uenter nimis adstrictus, & magis post cibum, aut spiritus retẽtio, & eius ad ilia descensus: sic enim oppressio quædam omne caput extendit, dein tardante passione, & nunc superpositionibus exasperata, nunc lenimentis leuigata. Oportet igitur superpositione temporis animaduersionem habere, hijs denique quæ supra scripsimus uti: Etenim quæ mitigant celeres uel acutas passiones, ea tardarum superpositioni non conueniunt. In lenimento uero paulo audacius resumendi sunt ægrotantes, & non, ut nuper, timoris adiuncta cautione, tempore quo superpositionis asperitas declinabat. Adhibenda igitur uectatio pro uiribus ægrotãtis, fertorio uel sella procurata: ac si purius occurrerit lenimẽtum, & neque æger fuerit uiribus præuexatus, tunc hominum manibus, aut animalium actu uehiculum adhibemus, æquali uidelicet motu, sed perfecto atque æquabili, lucido & mediocriter calido loco: Ac si tẽperata, & sine flatu aëris fuerit qualitas, tunc etiã sub cœlo erit adhibenda gestatio. Sed necessariò longitudo loci curanda, ne frequenti reuersione uehiculi circulatus gressus uertiginem ingerat ægrotanti. Tunc etiam deambulatio adhibenda, sed primo tarda, dehinc medio tempore fortior, atque paulo erectior extentis cruribus. Hijs uero quibus caput fuerit plurimum releuatum, etiam lectio ante deambulationem erit adhibẽda, si studiosi fuerint ægrotantes, sed leui exercenda uoce: tunc exercitium, atque unctio, quæ æqualiter corpus moueant, atque curent, ut uestitos faciamus currere, nudos uero cum defricatione perungi. Tunc manus suo motu exerere, uel certe luctationem iugem facere, adhibito doctore, cuius præceptis pareat. Adhibitis sanè hijs rebus quæ implere atque commouere caput ualent, ut sunt ea quæ cum obiectione plurima corporis fieri iubentur, necnon etiam circulatos ductus, atque retrogressus cum saltibus.

Μάλαγμα διὰ χυλῶν.

† uenter ob[...]s abstractus

Lectio quando adhibenda.

A tibus. Tunc ora lauanda, atque articuli fouendi, uel lauacrum per interualla dierum adhibendum. Deposita autem corporis turbatione erit aqua præpotandus ægrotus. Tunc cibum sumere succi facilioris, id est, mediæ materiæ, quam mesen hylen uocant Græci. Dandum etiam uinum tenue parum. Sed eo tempore quo cibamus adhibenda quoque animi laxatio, quam diachysin uocant. Quæ fiet aut ludicris rebus, auricolari facetia, quæ singula artis moderatione adhibita, cyclorum ductu augeri atque minui debent. Prædatio initio, cui perfectio consummata respondeat. Est autem resumptiui cycli ordinatio formanda hoc modo: Prima die paruo cibo atque aqua nutritus ægrotans, uel si ferre ualuerit, ab omni nutrimento abstentus, alia die leui motu erit exercendus, atque oleo perungendus: tunc & cibo nutriendus, id est, totam accipiat partem solitæ quantitatis, quam facile percipere atque digerere solebat. Sed panem dabimus limpidum, fermentatum: pulmentum autem oua, uel holerum betas, aut cucurbitas, uel maluas aut lapathos, aut bulbos, uel pisces teneros, ut sunt scari: & auiculas, ut sunt turdi, aselli, iulidæ, ficedulæ: uel cerebrum porcinum aut hœdinum. In hac perseuerantes qualitate atque quantitate duobus uel tribus diebus, iuxta uirium possibilitatem, quo neque parua dando debilitentur, neque adiectionibus perturbati opprimantur. Tunc detractæ partis partem tertiam adijcientes, pulmentum damus turdorum, ficedularum, aut ex pullis columbarum uel gallinarum. Tunc rursum post tres uel quatuor dies aliam tertiam partem panis adijciemus, & agrestia dabimus pulmenta, ut leporis, aut capreæ: Atque ita æquali numero dierum peracto, ultimam partem panis addemus: pulmentum dabimus porcinum, tenerum, ex aqua, uel non curiose

B conditum ex anetho & sale. Præterea simili modo erit etiam uini facienda partitio, atque per singulas pulmentorum mutationes adiectio: ac si plus ægrotans bibere quàm damus, uoluerit, aquam sumat. Simili modo etiam gestatio, atque exercitium, siue motus erit augendus aut minuendus, ad comparationem quantitatis ciborum. Perfecto resumptiuo cyclo erit metasyncriticus adhibendus, primo ex parte, dehinc perfectus. Est enim passio facilis in motu, & natura caput iniurijs aptissimum: siquidem non facile rerum repentinas perferat mutationes. Prima igitur die erit cibo abstinendus ægrotans: tunc alia die parua adhibita gestatione, atque unctione corporis, uel si passio permiserit, lauacro, Rursum panis dabimus partem solitæ quantitatis, quam ante initium curæ facile accipere atque perferre solebat: Pulmentum dabimus salsum, assum, uel coctum: dabimus etiam cappares sinapi madidatas, atque oliuas ex uiridi nouitate messas, quas colymbadas uocant, præcauentes ea quæ facile caput implent, atque grauant, ut est porrum, allium, cepe. Potum dabimus uinum, & si perferre uoluerit æger, in ijsdem, duobus uel tribus perseuerabimus diebus: sin minus, secunda die salsamentis admiscemus cerebrum, uel piscem. Tunc sequenti die panis detracti partem tertiam addemus, pulmentum damus, holus, cerebrum, piscem tenerum, hoc tribus uel quatuor seruantes diebus. Tunc rursum aliam tertiam partem panis addentes, transimus ex mediæ qualitatis materia ad uolantum qualitatem, atque in eadem simili dierum numero perseuerantes, ultimam partem panis addemus: pulmentum dabimus porcinæ carnis. Sed si multas mutationes facere uoluerimus, in quatuor partes medietatem panis diuidimus, ut singulas singulis mutationum pulmentis adijciamus: hoc est, unà mediæ qualitatis materiæ applicantes, aliam uolantum, aliam agrestium, aliam

Prædationem uocat.

porcinæ carnis. Sed ne quid odiosum è quantitate multorum dierum fiat ægrotanti, hoc est, pulmentorum similis oblatio, erit in cōmuni qualitate specierū diuersitas uarianda, ut quibus diebus salsum damus, Græci drimyphagian appellant, eiusdem speciẽ uariemus: Nunc exẽpli causa dantes piscẽ, nunc † sardam, nunc cordulam: Atq; ita in usum mediæ materiæ, quā mesen hylen appellant, nunc turdos, nunc ficedulas, siue quas miliacas uocant, nunc columbarum pullos ac gallinarum. Hoc denique etiam in alijs qualitatibus pulmẽtorum, siue materiarum erit seruandum, ut eiusdem uirtutis pulmenta specierum mutatione uarientur. Erit præterea pomorum quiddam adiungendum, quod inflare non ualeat. Sed tempore quo porcina utemur, erunt etiam olera offerenda: solum seruandum, ne modum quantitatis excedamus, siue qualitatem rerum datarū: Augetur enim oblatio non solum si plurima fuerint † diuersarum specierū, sed etiam si plus nutrire ualuerint. In omni igitur mutatione, hoc est trāsitu ex qualitate ad quantitatem, prima die oportet curandum aqua uiuere, adhibita perunctione. In alijs uero diebus etiam uinum accipere, & lauacro corpus recurare: Sed nō omnibus necessariò diebus: siquidem facile caput iugi lauatione ad passionis uestigia reuocetur. Similiter autem oportet etiam motus corporis augeri atq; minui. Tunc isto cyclo perfecto erit alius adhibendus solo ex uomitu, detracta drimyphagia: In quo oportet prima die paruo cibo, & aquæ potu ægrotantem reseruare: Tunc alia die leui deambulatione motum, uomitū exagitari, ex radicibus raphani, uel hijs similibus speciebus, si loci aut tẽporis causa defecerit copia. Oportet igitur radicis cortices in frusta minui paruissima † ad libræ pondus, quod excedere fas non est, Tunc infuso mulso, & aceto confecto simplici, uel B fiĺlino hauriendum, atque medendo dare ægrotanti. Sed paulo prius quàm cibum libero tempore accipere solet, † ut neque supinus adhuc stomachus, hoc est, cibi adpetitu non admonitus, sine ulla commotione reuomat; neque rursum appetentia soliti temporis excitus, digestioni incitet accepta, Tunc tenuiter masticans iugiter ex illo mulso ex aceto confecto sorbens transuoret, atque cum omnem modum sumpserit, leui deambulans motu requiescat, donec ructante stomacho è retento spiritu, mordicatione quadam, siue feruoris sensu, sentiat altiora pulsari. Quod quidem interposita hora occurrere probamus. Tunc aquæ tepidæ sumens cyathos duos, ne plurimo potu acrimoniam radicis obtundat, immissis digitis uomitum prouocet, atque cum omnia reddiderit accepta, aquā superbibat plurimam, ut & stomachum lauet, & reliquias feruoris extinguat: atque ita prouocato uomitu, reiecto potu, rursum bibat. Hoc cum tertio aut quarto fecerit, & potum liquore limpido reddiderit, capiti leuis fotus est adhibendus, atq; ora aqua calida fouenda. Tunc leui deambulatione mouendus est ob tranquillitatem capitis faciendam, nisi sit soluendi corporis ex nocumento uomitus illati causa, perungendus, hoc est, ex superioribus ad inferiora membratim deductis manibus defricandus: Sic enim capitis densitas quæ uidebatur illata, soluetur, cum inspiratio facilis totum per corpus fuerit effecta. Tunc epotis duobus cyathis aquæ calidæ lecto recollocandus, & ab omni cibo uel potu abstinendus, summa cum requie animi atque corporis. Dehinc laxata capitis strictura solo dimittendus: quoniam prius quàm densitas ex adiutorij commotione illata soluta est in somnum facile deuenerunt, non solum suæ causa capitis grauationem seruauerunt, sed etiam maiorem fecerunt, cum nullo spacio interiecto somnum adiutorio iun-

gentes

[Printed marginal notes:] C · Δριμυφαγία. · † scarum · † anteriorum · † intra libræ pondus · B · ζείλαιον · † uidetur deesse: admonendus est.

[Handwritten marginalia:] A eius modum et ordinem uide pag. 77. · usu · * uel aues milio pastas, et saginatas: nam constat, auium peculiare genus, quidam esse uolunt eas aues quas Itali uocant Hortolans, quod mirum in modum pinguescant et delectentur milio. · salsamentum · id · alimentum quod ex cibo capitur. · qualitatem · aquam bibere · reuocatur · Alius cyclus purgatorius. · post lenis deambulationis · Vomitionis modus. · eas quæ tegit infuso mulso ex aceto · soleret · * concoquat · coradicum · dandum · languidus · mihi deest · radicem in frusta concisam · libræ unius · erumpenteque spiritu · aquæ bibit, puram et synceram, ut accepit, reuomuit · * quod uomitione turbatur · * grauitatis capitis · * grauitas · et ex · somno · qui · * uomitionis * · sine uel: tali causa

A * et potum liquorem limpidum reddiderit, * i. quam bibit aquam, puram et synceram, ut hausit, reuomuerit.

B Scyllino, quod hauriendum radices mandenti ægro dare oportet.

A gentes densitatem corporis iunxerunt. Est igitur, ut dicimus, cibo abstinendus, ne sumpta corrumpat, ex corporis remanente torpore, post agitationem uomitus, atque feruorem: quippe cum sæpe manentibus in stomacho squamulis uel folliculis radicum, requie superaddita, atque cibo nouo commixto, eius necessario faciant corruptionem, ex qua consequenter caput impletum, etiamsi sua passione præuexatum non fuerit, necessario constrictum grauescit, cum ex illa putredine corruptionis exhalationes ascensu quodam caput obsidunt. Sicut enim Themison ait, est natura caput carnibus pauperū, & neruosum, & duris cutibus & capillis obtectum, & spiramentis difficilibus naturalium sensibus quoque uniuersis formatum, insidens corporibus, atque accipiens eorum cunctas exhalationes, cum spiritus naturaliter superna petens, ex inferioribus trahit corpora ea per arteriam atque stomachum, quæ sunt corporis ueluti maiora fumaria. Dehinc alia die lauacro utemur, atque pulmento mediæ qualitatis: Tunc post duos uel tres dies cæteras cycli partes adhibemus. Ac si radices loci aut temporis causa defuerint, adfectandus ordine supradicto uomitus ex granis sinapis madidati, uel ex liquido sinapi poto, aut mulso ex aceto & pipere confecto, uel cardamomo, aut erucæ semine, aut decoctione thymi, uel origani, aut hyssopi, aut falsamenti, & multis ossibus, cum aceto, uel mulso ex aceto. Tunc profectu cedente, atque limpido lenimento perspecto, præsumpto etiam ægrotanti in grauescentē perferre nunc uomitum, nunc drimyphagiā gaudemus integrum atque perfectum cyclum metasyncriticum adhibere, ut initium à uomitu sumentes, drimyphagian iungamus, ac deinde per cæteras cycli materias decurramus. Ordinantes præterea etiam localia adiutoria, quorum prima sunt

B adhibenda leuiora, & quæ longe remotis partibus admota transmissa patientibus ingerant curationem, tunc etiam uehementiora. Erit igitur radendum caput, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam, donec cutis rubore adficiatur: Ac deinde in balneo nitri puluere aspergi, & confricari paulo ante quam in solium descendat ægrotans. Tunc etiam paroptesis adhibenda erit ex carbonibus æquali uapore medentibus. Alia etiam die cucurbitæ infigendæ plurimæ cum flāma, & primo dorso atque ceruici, uel cæteris neruis, quos tenontas appellant, tunc capiti, Quæ quidem capiti erunt magno raptu detrahendæ.

d Dehinc dropax adhibendus, primo cruribus, tunc thoraci, & dorso, ex primo ceruicis sphondylo usque ad clunes, uel earum ultimum sphondylum; Plurimi etenim nerui inferiora quæque communi natura complexi, iisdem paria faciunt superiora. Tunc partium propungentibus pilis, capitis, atque buccarum, uel temporum musculis, quos siagonas appellant, colli, uel mento, cum subiectis gutturis, quæ ante rumam uocant, dropacem apponemus. Sed ne cæteri corporis partes nudæ interea perfrigescant, erunt à duobus ministris mediocriter unctione fricandæ, atque ita cum dropacem detraxerimus, totum perungi corpus oportebit. Ipso quoque capite manu leuiter pertractato, lauacro dabimus ægrotantem. Hiis itaque adiutoriis relaxatis, atque lenescentibus capitis partibus, uocis quoque exercitium adhibemus, quod Græci anaphonesin uocant. Tunc frequentius sinapismum, ac deinde ptarmicum utile est. Plurimum denique prodest post deambulationem sinapi adhibitum in gargarismum, madidatum, prius quàm lauacro æger utatur, uel aridum, ac masticatum, ac deinde aqua calida sumpta, & more paulisper retenta; uel piper cum melle. Non quidem hæc humoris, siue phlegmatis de-

Handwritten marginalia (partly legible): innexerunt. Putabant Methodici somnum densare: laxare autem uigilias. — corruptæ — obserua Themisonis dictum — Pauperum. di ut pro carens — feratum — Indicatio a natura partis — uapores eos — quæ stomachus et arteria — aqua liquato — Cardami et Nasturtii — salsamen — falsamenti — et multis pinguibus: aliis et multis ossibus — præsumpto — ordinamus — Tonica — transmissu — tum — Phoenigmus — aspergendum et confricandum — calore — ardentibus — cucurbitæ — plurima — quo — a capite — Dropax — tum — partim — prominentibus — Siagonitas — frequentior Sinapismus — Sinapismus — Ptarmicum — anaphonesis — gargarismus

++ Hinc constat cyclum metasyncriticum dictum fuisse methodicis, cum partim humor uitiosus purgatione aut uomitione educebatur: ac deinceps uberis bonus et idonea uictus ratione in exeuntis ac egressi locum suppeditabatur, quam purgationem per ... factam uocat Galenus.

Δ quæ anthereona siue rumam uocant: sic legendum esse monstrat pag. 10. locus hoc signo notatus — Topica: 1. rasura, 2. phoenigmus, 3. cucurbitulæ, 4. paroptesis, 5. sinapismus, 6. ptarmicum, 7. gargarismus

C trahendi causa methodus ordinauit, sed ut etiam oris interiora adiutoriorum agitatione capiti beneficium tradant: quippe cum dolor sæpe ipsas quoque partes afficit. Ista igitur regula consequenter etiam in betæ nigræ, uel cyclaminis herbæ succo, in cochlearis quantitate, reclinato capite ægrotantis, pollicis sinistræ manus impressione inflatis narium cauernis infuso, uti possumus. Etenim fit mucilenta humoris excussio, qua ægrotans releuetur, non ob detractionem, ut supra diximus, materiæ, sed quod adiuncta agitationis utilitas capiti beneficium tradat. Est etiam ex localibus adiutorijs usura corporum, ut sunt ea quæ conficiuntur ex euphorbio, uel adarce, opobalsamo, aphronitro, murra, uel alijs similibus uirtute rebus. Vtendum etiam malagmatibus, quæ ualeant ex alto causas inductione propria detergere, quæ Græci Minythica uocauerunt. Meminerimus tamen non prius esse ab adiutorio locali ad aliud transeundum, prius quàm turbatio corporis fuerit delinita, atque patientes partes aliam rectè poscere cõmotionem adiutoriorũ fuerint uisæ. Quapropter si plurimum uexata corpora uiderimus, sufficere intelligimus uno in cyclo unum locale adiutorium. In hijs uero quæ minus uexata noscuntur, uel uiribus depurgata, etiam secundo uti licet. Singula igitur adiutoria adhibẽda esse meminerimus sequenti die, quàm mutatio facta fuerit materiarum, hoc est, qualitatis pulmentorum in aliam transitus qualitatem, ut ex antecedenti abstinentia ductile atq; aptum corpus adiutorijs fiat. Specialiter autem erit dropax adhibendus tempore quo mediæ qualitatis utimur materia. Paroptesis uero, & sinapismus, & ptarmicum, quod sternutamentum dicere poterimus, tempore quo uolantum utimur pulmentis.

D Etenim neque adhuc corpus post usum salsamenti debile, neque rursum plurimum nutribili qualitate uidetur esse confertum. Cauenda etenim uehementer est capitis commotio, quæ sæpe corporis plenitudine fit. Quippe cum sanos homines plerunque uinolentia, uel indigestione confusos, capitis motu uexatos in catarrum, atque coryzam uenire uideamus. Solo igitur tempore, quo drimyphagia utemur, omne erit locale adiutorium prohibendum. Vel si quisquam omni ex parte fuerit uiribus plenus, leue quiddam addiderit. Sufficiens quippe cum drimyphagiæ uehementia, atque recorporatio altiorum, eo tempore totum penè habitum mutare uideatur, & fit timoris ita corpus adiutorijs exercere, ut eodem tempore superficies cum altioribus agitetur. Vtendum etiam fomentis, siue uehementioribus illisionibus aquarum, quas Græci cataclysmos appellant, & primo calidarum, deinde frigidarum. Ordinandæ etiam mutationes earum ad usus naturalium aquarum, scilicet earum quæ non odore percutiant. Natationes uero sub diuo fieri reprobamus: Cæteris enim corporis partibus aqua complexis, solum supernatans remanet caput, quod necessariò perfrigescens inæqualitatem corporis facit. Ac si minus cedere passionem uiderimus, post frequentiam eiusdem, iterataq; curatione, & fortificato corpore ægrotantis querimonia permanserit, hellebori usus adhibẽdus: sed primo ex eius insertatione radicibus penetratis, uel mulso ex aceto confecto infusis. Dehinc etiam coquis utendum est, atque diuersis ciborum pulmentis, quod quidem latius tertio Responsionum libro iamdudum docuimus. (Libri responsionum Cælij.) Vehementi enim motu corpus apertum despuit, ut ita dixerim, passionis carnem, qua depulsa naturalis atq; noua succedit. Dehinc si etiam hijs gestis passio permanens erit, secundo uel tertio utendũ helleboro, sed præsumptis uiribus ex corporis refectione. Tunc etiã naturalibus aquis utendũ, uel siccis uaporationibus,

A nibus, & longa per maria nauigatione: Etenim fluminales, uel portuosæ, atque stagni nauigationes incongruæ iudicantur, humectantes caput, infrigidant ex halatione terrena: maritimæ uero latenter atque sensim corpus aperiunt, & salsæ proprietatis causa corpus adurunt, atque eius habitum quadam mutatione reficiunt. Affectandus etiam in aëres teneros atque aquilonios transitus, uel contrarios hijs qui passionem afferre ualent. Adhibenda præterea animi laxatio, & magis post cibum: Omnis enim mentis intentio caput implet. Hæc est secundum Methodicos ordinata curatio. Plurimi autem diuersarum sectarum principes fomenta probauerunt ex oleo rosaceo, atque aceto, & ruta, & herpyllo, peucedano, castoreo, sylphio, atque feminæ herbæ quam agnon appellant, samsuco, hederarum coma: ex quibus in accessione caput impletum, augmentis asperrimis agitatum, atque grauatum, totius passionis duplicat modum. Est enim supradictarum materiarum repercussibilis usus, & eo adhibitus tempore, quo mitigatio conuenire perspicitur. Vtuntur etiam purgatiuis medicaminibus, quæ catartica uocaueru nt, hoc est, uentrem deducentibus, ex quibus stomachus inficitur, & omnis neruositas uitiatur. Item arteriotomiam probant, & usturam ex cauterijs ferratis, duorum digitorum spatio super ipsas uenulas effectam. Tunc longo tempore uulnerationis seruata feri materia purulenta, ex alto, atque superficie passionem releuare promittunt, quod nos in accessione noxium atque exitiale iudicamus ob uehementiam motus: In lenimento uero inutile, atque adiutoriorum medelæ contrarium, siquidem prohibet eorum beneficia penetrare. Non enim fricationes, uel cucurbitæ, uel dropaces, uel sinapismi, aut ptarmica, aut cataclysmi, quos nos aquarum illisiones appellamus, uulneratis locis adhiberi, aut perferri

B aptissime possunt. Vtuntur etiam frigido lauacro, quod Græci psychrolusian appellant, quod necessario neruos indurat, ac congelare consueuit, obdensatione cutis, ac totius corporis. Vtuntur etiam locali uenarum diuisura, ex qua patientes partes implentur. Dant quoque mastichen masticandam, ex quo in passione constituta densatus constrictiuæ uirtutis cassatur. Item Themison primo libro tardarum passionum, quas chronias uocant, phlebotomat, atque constrictiuis fomentis utitur ad laxamentum phlebotomiæ, frustratus errore sequenti ex fomentis incongruis. Item imminente augmento, duas præcauens horas, unctiones adhibet acerrimas, & durissimam fricationem, atque constrictionem articulorum, tunc sinapismum adhibet ultimis membrorum partibus, siue summitatibus articulorum, ob auertendam materiam. Plurimas etiam fronti sanguisugas apponit, atque humeris & temporibus capitis, quod est contra sectæ rigorem. Affectandam igitur corporis laxationem, non auersionem materiæ eius dicimus: quippe cum non concurrat, neque conueniat quod faciendum putat, ut eodem tempore articulorum constrictione, & sanguisugarum appositione utamur præseruatis horis duabus, antequam passionis implicent augmenta, cum illo tempore sit requies adhibenda, & sæpe contingat, ut præueniens corpori occupato querela accessionem denuntians, ipsum quoque tempus quod elegisse uidetur, turbare noscatur, sitque nocens appositio sanguisugarum, ex quibus perfricatio, atque commotio, uel ex earum morsibus amentia, aut si aliquo sanguinem detrahunt, grauis ægros uexatio consequitur. Probat etiam apponenda malagmata dolori contraria quæ anodyna uocantur, uel castoreum, aut rutam, aut sphondylion herbam, cum cerotario ex oleo rosaceo atque pice liquida confecto. Ex ijsdem iugiter iubet odorem capere ægrotantem, omnifariam caput implens: atque ita si dolores, inquit, mitigati non fuerint, ex calidis rebus,

Καταρτικά. Ἀρτηριοτομία. Καυτήρια. Ψυχρολουσία. Themison. Μαλάγματα ἀνώδυνα.

frigidæ

frigidæ spongiæ apponendæ, ad empiricorũ consilia deuolutus. qui ex contrarijs ad contraria transeundum causis resistentibus probauerunt. Vtitur etiam caroticis, hoc est, quæ cutem extendere uel corrumpere ualeant, & cessante accessione imperat fricationẽ adhiberi, atq; fomenta, quorũ item usus non declinantis est accessionis, sed in toto recedentis. Deniq; peccatis indulgendũ methodicorũ, princeps Soranus dignissime iudicauit: Adhuc enim, inquit Themison, Asclepiadis erroribus, & rudimento temporis, methodici fallebantur.

[Margin, handwritten: * frigida imbuta; Escharoticis; exurere; totum; eius; æquissime; * sæculi rudioris ignorantia. Printed: Ἐσχαρωτικοί. C]

DE SCOTOMATICIS. CAP: II.

Scotomatica passio ab accidenti nomen sumpsit, quod repentinas oculis ingerat tenebras. Afficit frequẽter uacuos homines, hoc est, sine aliquo exercitio uitã ducẽtes, & uinolentos, uel cõsuetos uentrem purgare medicaminibus potis, & ab eorũ usu repente desistentes: Itẽ hæmorrhoidis longo tempore affectos, & post earum amputationẽ nulla recorporatione curatos. Vehementescit autem hæc passio hyeme, uel uerni temporis initio: præterea sæpe futuram denuntiat epilepsiam. Veteres deniq; paruã epilepsiam uocauerũt. Nam in passione constitutos repentina uisus tenebratio, atq; nebula, cum capitis uertigine consequitur, ut omnia secum moueri existiment. Item ante oculos quosdam sentiunt marmorum maculis similes tractus, quos marmarygas Græci uocauerunt, cum tamen conuersis oculis omni ex parte non deferant uisum: Item capitis atq; oculorũ grauatio, & sedere uolentibus timor: siquidem secũ omnia putent impelli, uel cadere: aurium tinnitus; superiorum corporis sudor; aut repentinus casus cum celerrima surrectione. Asperatur præterea passio si ex alto aspexerint ægrotantes, uel meatum fluminis, aut rotæ uertigine, siue ignis, Item si proni quicquam gesserint, uel maiorem uocem auribus acceperint. Discernitur ab epilepsia hæc passio, siquidem neq; sensibus priuat ægrotantes, neq; spasmo, id est diuerso raptu adficit. Item à capitis passione, quam cephalæan uocant discernitur, quod dolorem non faciat. Separare autem ab ista passione uertiginem, siue obscuritatem necessarium non est: Siquidem ex hijs ueluti partibus scotomatica passio cõfecta esse uidetur. Est deniq; istius passionis affectio saluti innoxia, hoc est, sine ullo periculo, nisi quis maretenus, aut ex alto cadẽs, ratione casus potius quàm passionis uiolentia perire uideatur. Curationem uero eandem adhiberi cõuenit, quæ nuper passioni capitis est ordinata, non solum generali, sed etiam speciali ratione.

[Margin, printed: Σκότωμα, καὶ σκοτωμία, & σκοτωματικὸν πάθος. Ἐπιληψία. Μαρμαρυγὰς, à μαρμαίρειν, & μαρμαρυγας legendum. D. Σπασμός. Handwritten: hæmorrhoidum fluxu; * Hic affectus uerum σκότωμα est; * Hic affectus σκοτόδινος uocatur; obuersis; inferant ui sum; i. intente aspiciant; putant; * corporis; in; ab obscuritate; * nempe uertigine, ex uisus obscuritate: τὸ σκότωμα, καὶ τοῦ δίνου. Right margin: iactus]

DE INCVBONE. CAP: III.

Incubonem aliqui ab hominis forma uel similitudine nomen ducere dixerunt, aliqui à phantasia qua patientes afficiũtur: siquidem ueluti ascẽdere atq; insidere suo pectori sentiant quicquã. Themison uerò II epistolarũ libro pnigaliona uocauit, siquidem præfocet ægrotantes. Item quidam ueteres ephialten uocauerunt, alij epibolen, quod utilis patientibus perhibeatur: afficit crapula uel indigestione iugi uexatos. Accidẽs igitur semel, ita ut nullam uigilantibus querelam aut displicentẽ sanitatem faciat, sed solius somni turbatio noscatur, minime passio dici potest, sicut neq; semel effectus per somnũ seminis lapsus, quẽ Græci onirogonon appellãt, passio nuncupatur, nisi iugiter, atq; cũ corporis incõmoditate fuerit effectus. Est autem supradicta passio epilepsiæ tentatio: Nam quod neq; deus, neq; semideus, neq; Cupido sit, libris causarũ quos ætiologu-

[Margin, printed: Incubus. Πνιγαλίων. Ἐφιάλτης. Ἐπιβολή. Ὀνειρογόνος. Handwritten: præfocat; hostilis; turbatione; * ueluti prænuntius quidam: et quasi principium.]

A ætiologumenos Soranus appellauit, pleniſſime explicauit. Iſta igitur paſſione poſſeſſos ſequitur corporis tardiſſimus motus,atq; torpor, & magis per ſomniũ grauedo,atque preſſura, & ueluti præfocatio,qua ſibi quẽquam irruiſſe repente exiſtiment, qui ſenſibus oppreſſis corpus exanimet, neq; clamare permittat. Quo fit ut ſæpe erumpentes non articulata, ſed confuſa uoce exclament. Quidam deniq; ita inanibus adficiuntur uiſis, ut & ſe uidere credant irruentem ſibi, & uſum turpiſſimæ libidinis perſuadentem, cuius ſi digitos apprehendere nixi fuerint,fugatum exiſtiment. Tunc cum ſomno ſurrexerint, faciem, atq; tranſforationis partes uuidas & humectas ſentiunt, atteſtante grauedine ceruicis,cum tuſſicula leui,molli ſtimulatione commota. Plurimũ autem poſſeſſis accidit pallor, & corporis tenuitas, quippe cum ſomnum timendo non capiant. Apparet igitur ſtricturæ paſſio ex † grauedine; tarda autẽ ex temporis tractu,& non ſemper ſine periculo ſalutis: Cum enim uehementer impreſſerit præfocatio quoſdam interficit. Memorat deniq; Silimachus Hippocratis ſectator, contagione quadam plurimos ex iſta paſſione ueluti lue apud urbem Romam cõfectos. Quapropter curandos oportet facere loco lucido,atq; mediocriter calido, adhibita requie animi,& corporis abſtinentia, uſq; ad tertiũ diem, quem Græci diatriton uocauerunt. Tunc colla tegẽda,atq; caput, & ſtomacho lanis limpidis ex oleo calido præcincto; adhibenda etiam oris collutio ex potu aquæ calidæ. Ac ſi plurima ſtomachi, uel capitis, uel colli fuerit querela, adhibenda phlebotomia,& poſt detractionem perunctio ex oleo calido. Tunc ora fouenda; cibus dandus ſimplex,ſucci facilioris, paruus, ſorbilis: & ſi paſſio perſeuerauerit,cataplaſmata adhibẽda: cucurbita quoq; nunc ſimplex, nunc adiũcta ſcarificatione ex utraq;

B parte gutturis, quam Græci anthereona uocant, nos rumam. Tunc uaporatione utendum, & alternis diebus cibus dandus. Illa uero adiutoria quæ adhibenda diurnis erunt diebus, adhibẽda, ſed longe remotius à nocturno tẽpore. Tunc etiam geſtatio,atq; uarius cibus, & lauacrum, & aquatum uinum. Illis uero partibus quas curamus, erunt primo cerotaria apponenda: tunc malagmata, ut diachilon, aut diameliſlotum, aut diaſamſucum. Fricatio etiam capitis, & denſi pectinis capillorum decurſio; ſuſpiciones etiam ſiue metus imminentiũ ſomniorum auertendi procul,fabularum lenitate robore adiecto. Plerumq; enim ſibi fingentes uel formantes futura, uoluntarios penè cauſarum motus efficiunt. At ſi paſſio tardauerit, leuioribus admonita monitis, conuenit etiam radicum uomitus,atq; drimyphagia, capitis quoq; detonſio, ac corporũ uſus acriorum. Item dropax; ſic enim aut ex ſupradictis adiutorijs ægritudo ſoluetur, aut ſi peiorauerit,epilepſia neceſſariò ſequetur.

DE EPILEPSIA. CAP: IIII.

Epilepſia uocabulum ſumpſit, quod ſenſum atq; mentẽ pariter apprehendat. Appellatur etiã puerilis paſſio, ſiquidem in ipſis abũdet ætatibus: & ſacra,ſiue quod diuinitus putetur immiſſa; ſiue quod ſacram contaminet animam; ſiue quod in capite fiat, quod multorũ philoſophorũ iudicio ſacrum,atq; templũ eſt partis animæ in corpore natæ; ſiue ob magnitudinẽ paſſionis: maiora enim uulgus ſacra uocauit, ſacrũ dictũ mare, ſacra domus, uel ut tragicus poeta ſacrã noctẽ, hoc eſt magnã. Fit plerũq; uel naſcitur ex uinolentia, aut indigeſtione, aut cõtuſione: uel ut Aſclepiades, percuſſu atq; diuiſura membrorũ quæ cerebrũ tegũt, aut nimio timore. Sed eius paſſionis ſpecies duæ eſſe probantur: una

Morbus ſacer

Sacra magna dicta ſunt.

quæ

quæ ſomno ſimilis altiſſimo uidetur: alia diuerſo raptu corpus afficiat. Quarũ prima grauior iudicatur, ſiquidem ſit ſimilis apoplexiæ: quarum quidem commixtio tertiam facere ſpeciem poteſt. Pleriq; enim raptu atq; contractu corporis adfecti uel adprehenſi, ſecundo in altiſſimum ſoporem deuenerunt. Sed horum differentia generaliter inutilis curationi inuenitur. Pronos autem ſeu decliues, aut uenturos in ipſam paſſionẽ ſequuntur communia accidentia etiã cæterarum paſſionũ quæ ex membrana cerebri oriuntur, ut grauedo atq; uertigo capitis, & interior ſonitus, conſenſus etiam occipitij, oculorum intentio, aurium tinnitus, aut difficilis auditus, & cum uertigine uiſus obtuſio, uel quædã præ oculis quaſi propendentia, macularũ marmoris ſimilia, quæ Græci amarygmata, ſiue marmargas uocãt, uel araneorũ caſſibus, aut nubibus tenuiſſimis ſimilia, aut paruulis uolantum animalibus, ut ſunt culices. Item uelut ſcintillarum micas, aut circulos igneos circunferri præ oculis ſentiunt ægrotantes: Linguam quoq; inflexibilem, cum ſaltu muſculorum, & dolorem à tergo inter ſcapulas. Sequitur etiam gutturis durities, atq; præcordiorum iugis inflatio, cum oſcitatione, ſternutamento, & ſaliuarum fluore, & cibi faſtidio, aut immodico appetitu; uigiliæ iuges; aut plurimus & inanis ſomnus; inſomnia turbata, & ciborum difficilis egeſtio, uel nulla; & manifeſta cauſa ueretri tentigo; & frequens Veneris delectatio. Aliquãdo etiam per ſomnum ſeminis lapſus, quem Græci onirogonon uocauerunt: mens ſuſpenſa cum anxietate, & nullis ex maioribus cauſis facilis iracundia; atq; paulo ante geſtorum obliuio; & eorum quæ caliginem facere ualent facilis ſenſus, obtinẽte paſſione, occupato corpore; ſenſuũ priuatio acceſſione dominante. Sequitur & quibuſdam immobilitas perfecta, cum ore demiſſo, atteſtante pallore, cum aſpiratione tarda, & pulſu magno, atq; alti ſoporis ſimili oppreſſione. Alios uero raptos diuerſa diductio, atq; ſaltus, & uultus contortio, uel oculorum ſequetur: quæ ſæpe perſeuerans etiam poſt acceſſionẽ ſtrabos fingit ægrotantes; atq; contrario quibus tarda fuerit correctio, naturalis uiſus ſimulat æquitatem. Sequitur etiam gutturis ſtridor, & ſingultus, cum rubore uultus, & uenarũ inflatione, & aliquando pulſus atq; ſpirationis ceſſatio; tunc per interualla reſumptio, palpebrarum quoq; ſuſpenſa poſitio, & illiſio dentiũ, atq; ſtridor, & linguæ prolapſio, quæ ſæpe quaſſatione, ſæpe inciſura uexatur. Sequitur etiam præcordiorum ad ſuperiora raptus, uel ſtercorum & urinæ inuoluntaria emiſſio; ſudor roſcidus rigenti corpore. Aliquibus etiam confuſæ uocis emiſſio; & ante dimiſſionem per os atq; nares ſpumarũ fluor; acceſſione ceſſante omniũ geſtorũ ignorantia, atq; corporis dimiſſa uolutatio, cum mœſtitia uultus ægrotantis. Sequitur tunc oſcitatio, & diſtentio corporis ueluti uoluntaria, & inſolitus uiſus. Piger motus, & totius corporis marcor: oculorum etiam permanens turbatio, atque uenarum frontis extantia. Aliquibus etiam mentis alienatio, & nulla notorũ agnitio. Alio autem tempore plurima ex antecedentibus conſequentur quæ ſupra memorauimus: hoc eſt, tenebratio uel caligo, cum proni quicquam geſſerint ægrotantes, aut nauem, aut rotam figuli celeri motu ferri conſpexerint: aut aquam fluentem, uel altitudinem, aut rupem uiderint, aut ſtrepitum uel clamorẽ audierint, aut uehementer refrixerint, uel igneis lauacris uſi fuerint, aut odoribus nimium bonis uel malis adfecti, ut ſtoracis incenſi, aut thuris, aut bdellij, aut gagaris lapidis, uel bituminis, aut ceruini cornu. Præterea acceſſionum motus nunc ordinatos, nunc inordinatos ægrotantes accipiũt: & nunc interuallis longioribus, ut menſium duodecim, nunc anguſtioribus plurimũ uel parum, ut eodem menſe uel die frequenter agitentur. Noctibus quidẽ inquietati

Manuscript notes in the margins:

quæ / uel κῶμα ſine καρον C Arabum ſubeth intelligit: uel κατάληψιν, eorumdem Congelationem

Harum / Earum / est

* oculorum rubor, ac prominens exitus. / * ueluti defixus uiſus / rigentibus ocu ἀμαρυγματα / lorum muſculis / marmarygmata / μαρμαρυγαι

prodeuntia / propendentia

* cum palpitatione

* qui ad ualetudinem nihil conferat.

& ſine manifeſta / ὀνειρογόνος

uaporum qui eriam ascenſus durante / * Comatoſis & Catalepticis nam κῶμα & κατάληψιν autor cum Epilepſia confundit. D

parua correptio

membrorum

* quæ ſæpe dentibus illiſa contunditur: ſæpe dentibus præciditur.

* pandiculatio / niſus * i. enixus pandiculandi.

conſequuntur

uel magnam loci altitudinem

Styracis

Gagatis

multo / quidam

A inquietati, & quidam antecedentibus signis accessionem fore denuntiant: quidam sine ullo denuntiatiuo motu, quo fiet ut magis periclitentur. Alij enim prænoscentes futura, motibus solitis admoniti, in domibus se continendo tutantur, accessionē præuenientes, quam cum sentiunt propinquare, eligunt locos quibus tutò, ac sine ulla turpitudine iactentur. Alij uero istorum ignari publicis in locis cadendo fœdantur, adiunctis etiam externis periculis, quæ passionis non esse uidentur, loci causa præcipites dati aut in flumina, uel mare, cadentes, aut in balneis uentris solutione coacti. Signa autem sunt post lenimentum futuræ rursus accessionis, ex quibus affici in passionē uenturos memorauimus, somnus turbatus, uel cibi corruptio sine ulla manifesta causa. Item ueretri sine ratione tentigo, & Veneris appetentia, uel seminis per somnum iactus, quē onirogonon Græci uocant: iracundia; mœstitudo, & cætera quæ nuper posuimus. Item segnities cum pigro motu in officia solita, & grauatio cum quodam somnifico mœrore uultus, decolor, atque maior inflatio, oculorum quoque ueluti deprauatio, cum deiecto quodam uisu. Nam suspicere difficile est ægrotāti, hoc est aërem supernum attendere. Quod si tentauerint, facile rursum abducti uicinas quoque oculorum partes ad inferiora conuertunt: Vel si repentino motu caput in alteram conuerterint partem, uertiginem sentient, cum tremore atque torpore; cum digitorum contractu, uel dolore, aut crurum grauedine, & summitate manuum uel pedum. Ex quibus multis uel cunctis interrogatione acceptis passionē dicere poterimus, nisi præsentibus in accessione facilius nobis cognitio fuerit declarata, uel ætatis, aut aliqualibet causa æger sua narrare non potuerit accidentia, quæ supradicta ratione apprehendere poterimus, & accessionem fu-

B turam prænoscere: conijcientes etiam temporum responsionē, quanquam summatim accessionum ordo sæpe seruetur. Communiter autem hæc passio frequēs est in pueris, & magis tempore quo dentium natiuitates habentur. Accidit etiā primæuis, atque medijs ætatibus: senibus uero difficile: nam uehementius afficit proximos natiuitati infantes, quàm pueros, aut uergenti ætate atque seniores: siquidem uiribus inualidi passionū impetum tolerare non possint. Solet denique hæc passio pubertatis tempore, siue nouæ purgationis in fœminis, aut primi partus quadā naturali nouitate facile detergeri, corporis mutatione suffecta. Quod si minime uenerit, plerunque patienti consenescit, nisi aut longo tempore natura pugnante, aut medicinæ diligentia fuerit superata. Irruit autem omni tempore corporibus, sed magis uerno. Frequenter simile pati epilepticis, & à matrice præfocatæ mulieri inueniuntur: siquidem non aliter sensibus priuantur; sed discernuntur quod in ultima accessionis parte per os atque nares spumatum fluore afficiantur. Hæc est passionis cuncta specialis significatio. Curationis autem adhibendæ causa erit necessariò adhibendum genus, quod sit passio strictura, atque uehemens, & difficulter frequentans, tarda, superpositionibus atque lenimentis uariata. Cuius quidem superpositiones nunc plurimis tempora temporibus accessionis generalia superpositionis occurrerunt. Sed quæ forte superpositiones plurimis ex accessionibus fuerint confectæ, nunc quotidianos, nunc tertianos, nunc hemitritaicos faciunt typos. Difficile est enim hanc passionem in continuationem uenire: siquidem præuentu mortis interueniente, minime continuatio intelligi possit, & sit impossibile, iugibus diebus aut sensibus priuatū, aut motu carentē, aut diuerso raptu affectum, in uita manere. Item lenimentorum aliqua pura ac limpida, aliqua turbata concurrunt: & aliqua latiora, aliqua angusta, aliqua horum mediocria. Patitur enim cōmuniter omnis

C neruositas, sed principaliter caput, sicut ex antecedentibus conijcere poterimus, & ex hijs quæ post accessionē remanere uidentur. Curandum autem oportet primo cū tenebricositate uel uertigine uexatur, iacere loco lucido atq; mediocriter calido, altioribus stramentis capite subleuato: Et si raptus fuerit consecutus, digitis erunt palpebræ differendæ, atque fugiter ab omni motu seruandus ob spasmi passionē: Iubendum etiam ministris manibus calidis nunc caput atq; frontē cum blanda fricatione, nunc collum atq; gutturis partē, quam anthereona uocant, contingere: Alijs etiam manuum summitatē atq; pedum tenere iubemus: Præterea frigescentia corporis corrigere, corrigi etiā ea quæ forti raptu torquentur. At si minime consenserint, erunt in eodem schemate seruanda, ne ulterius torqueantur: Tunc quodam laxamento captato corrigēda, ne nimio occurrentia certamine superare cupientes, neruorum quassationes faciamus. Linguam quoq; relocare curabimus, atq; mentum corrigere, uel coæquare. Tunc calidis pannis thoracem uaporare, atq; inter scapulas, quod Græci metaphrenon uocant: Laxatis enim diaphragmatis partibus, quod nos thoracis atq; uentris discrimen diximus, laxato etiam hypodymate, siue membrana quæ latera ex interioribus contegit, sine ullo periculo poterit collectus spiritus exhalari. Apponenda etiā uesica oleo calido semiplena pubetenus, atq; uesicæ partibus, ut ipsæ quoq; mitigatæ cōquiescant: Ac si dentes conciderint, ut præfocationis excitent meatum, immissione digitorum sinistram compaginem, quam Græci chalinon uocant, hiscentes dimittemus, ne spumarum emissio tardetur. Tunc per interualla ægrotantē inclamantes excitamus; & eius ora spongia ex aqua calida expressa detergemus; dehinc caput fouemus iugiter. Cum statum sumpserit accessio, plurimo atq; dulci oleo calido, & lanis mollioribus infuso omnia cōtegimus:

D magis autem occipitiū, & maiores neruos, quos tenontas appellant: Tunc gutturis atq; rumæ partes, quas anthereonas appellant, cum temporibus & buccarū musculis, quos siagonas appellant. Sudores etiā si fuerint ingruentes raptim detergemus, ne corpora perfrigescant. Tunc collectum humorem detrahimus appositione digiti, aut lanæ, aut spongiæ melotæ inuolutæ: perseuerans enim longioris temporis facit accessionem. Ac si minime resumentem uiderimus, erunt cucurbitæ leues apponendæ, quas Græci sicyas appellant, stomacho atq; thoraci, & interscapulis, atq; præcordijs. Sed si infans ætas fuerit patiētis, erunt maiora prohibenda ob debilitatem uirium. Sed eum nutrix amictu contegens, oleo fouens, conclusu corporis corrigere meditetur: Aut si spumarum quicquā comparuerit, quod in ore teneatur, mulsum tenue destillet paulatim, & neq; iugiter, quo commorationem faciat spirandi: Tunc lac offerat, dimissione perfecta; siquidē sit crassius, atq; maioris nutrimenti. Dehinc cum forte potuerit post accessionē mammam sumere, erit melle papilla linienda, quo facilior sumptio fiat, atq; neruorum laxatio celebretur, Corpus quoq; necessario nutriatur, tenuatur præterea etiam liquidorum crassitudo, & uenter mollitur, conijcientes etiā singula passioni accidentia, quæ ita corrigere debemus, ut à generali regula nihil dissentire uideamur. Tunc etiam curationis diligentiam per nutricem ægrotanti præstare tentabimus, iubentes & à lauacro abstinendū, atq; sine uino atq; carnis esu perseuerare: Tunc deambulationibus atq; exercitio leui gestari, quo humeros magis exerceāt, ut est sphæræ ludus, uel exultationis cuiuspiā. Item iubendum cibum sumere succi facilioris, uel interea mulsum. Ac si forte ipsam quoq; hac passione uexari uiderimus, erit ab officio remouenda: Non aliter etiā si qualibet passione affecta, malo succo atq; corpore habituari uideatur: nam hoc Græci cachexiā

Ruma. Melota.

A ei cachexian uocauerunt. Erunt igitur hijs perfectis aliæ nutrices exhibendæ, ex quorum sano lacte infans nutriatur. Quomodo autem sanum lac, uel communiter nutrices bonæ probentur, muliebribus libris, quos Græci gynecion uocant, docebimus. Interea ipse quoq; infans erit à lauacro seruandus. Tunc post tertium diem in domo locandus, & primo oleo calido, tunc oleo & aqua calida fouendus. Vitanda præterea quorum timore infantes afficiuntur, ut sæpe fictæ formidines. In ætatibus uero quæ ferre maiora adiutoria possint, accessione transacta erit phlebotomia adhibenda. Aliqui enim medici statim phlebotomandos probant, sicut etiã Thessalus se uelle demonstrat. Aliqui prima diatrito seruandum existimant, quo speculentur utrum post unam accessionem passio soluta recessisse uideatur: Sit præterea non solum inane, uerumetiam noxium phlebotomiam adhibere: Quippe cum prædicendum probent ex accessione secunda, utrum passio augeatur, & hoc phlebotomiæ exigat adiutoriũ, & phlebotomatus cibi refectione toleretur. Alij uero discernẽre aiunt hoc adiutorij genus adhibendum, ut qui forte iam consueti passione afficiuntur, reseruato ordine lenimentorum, statim accessione facta phlebotomentur. Alij autem qui in prima incursione passionem accipiũt, in tertium diem, siue ut Græci uocant, diatriton differantur, siquidem sit incerta accessionis recursio. Nos uero, ut Soranus docuit, neq; omnes intra diatriton phlebotomamus, & magis eos qui primo incursu passionis afficiuntur: Plurimi enim ægrotantes corrupto cibo admonentur, & est præcauendũ indigestione sauciatos phlebotomare. Neq; rursum omnes in tertium diem probamus reseruandos: Cogente enim passione, nullo subiecto indigestionis obstaculo, erit arripienda phlebotomiæ commoditas, non solum hijs qui iam sæpe admoniti passione uidẽtur, sed etiã in illis qui primo inuasu afficiuntur. Cessante etenim accessione inesse passionẽ conijcimus: siquidem generaliter sit maligna, & frequẽtius tarda quàm celer, nisi adiutorijs medicinalibus destructa à corpore depellatur, aut ullo naturæ, aut fortunæ beneficio nisi tardando corpus tenuerit, ut solius medicinæ diligentiã poscat. Iudicare enim est incertum, utrũ passio post accessionẽ primã inesse corpori, an soluta uideatur, siquidem ex occulta ueniat apprehensione causarum, & oportet methodicũ sine ulla falsitate regulas intendere curationũ. Videmus deniq; phlebotomiæ cõuenire: Nam passionales cœnoreres argui uidebuntur, si utrum passioni conueniat fuerit dubitatum. Sed quia sola temporũ quæstio flagitari præspicitur, erit conijciendum ante secundam passionem adhiberi posse phlebotomiam, siquidem initiũ, uehementiæ atq; magnitudinis causa passio transcẽdat, ut sæpe contusio corporis, aut fractura, uel ignis ustura. stare autem nec declinare poterit passio. Horũ enim difficilium morborum propriũ est sine ullo destructiuo adiutorio non celeriter temporum nequitia transire, hoc est accessionis augmentum. Sed neque propter abstinentiam cibi, quam necesse est post phlebotomiam adhibere, erit hoc adiutorium declinandum, quando corporis uires ferre ualuerint, hoc est, ut & sanguinis detractionẽ, & abstinentiæ tolerent. Deniq; etiã alijs passionibus affectos, ut exempli causa, synanchicos, sine ulla ratione phlebotomamus. Quare sicut superius diximus, post casum rectos epilepticos, cessante accessione, paruo tempore differimus, quo turbore spiritus, atq; liquidarum materiarũ deposito, tranquillentur. Erit enim speculandum, ne qua indigestio siue corruptio cibi subesse uideatur. Quod ita intelligere poterimus, si nauseantem uel ructantem fumosas exhalationes ægrum uiderimus, attestante mordicatione atq; tormentis, intestinorũq; inflatione: quæ si non fuerint, perfecte digestum iudicabimus.

Κακεξία. Γυναικεῖα Calij libri. Thessalus. Soranus. Κοινότης morborũ.

* Nam passio hæc diuturna nec fortuito casu, nec solius naturæ beneficio curatur, sed medicinæ remedijs tantum cedit.

A De hac quæstione sic statuebant Methodici, Sanguinis missionem commode fieri principio et augmento morborum quibus conuenit: minus commode, sed tamen utiliter, in statu: superuacuam esse in declinatione. Cum ergo, ut breuissimus futurus sit morbus comitialis, uix ad statum secundo paroxysmo ueniat, nunquam uero ad declinationem, a prima statim accessione uenam secandam esse.

C mus. Quippe cum forsitan præoccupato corpore, iamdudum futuræ accessionis causa, aut paruum sumpserit cibum, aut in totum abstinuerit. Sed si, ut supra dictum est, corruptus extiterit cibus, erit phlebotomia in tertium diem differẽda; fouendũ caput cum cæteris partibus, hijs adhibita collutione cum uini abstinentia. Tunc erunt somno dimittendi, atq; à cibo seruandi usq; ad primum diem. Sed si quicquam corruptionis ex indigestione superare uiderimus, erit per uomitum depurgandum. At si nulla fuerit corruptionis uel indigestionis suspicio, erit statim adhibenda phlebotomia moderata detractione, ex brachio scilicet, sed cum præcautione defectus, quem Græci lipothymian uocant: siquidem facile passionis accessionem imitetur. Tunc post phlebotomiam erit adhibendus potus, atq; oris collutio cum paruissimo potu, & somno abstinẽdus. At si accessio in secundum diem durauerit, prædicto periculo eius propinquis uel ministris, atq; adiutoriorum ex ratione uenientiũ exitum incertũ, ne nobis quicquam male gestum imputetur, si forsitan ui passionis superatus ægrotans uitam finierit, & intemporaliter nos quisquam adiutoriũ adhibuisse arguat, phlebotomiam adhibemus, tanquam in continuationibus paruam indulgentiam pro dimissione accipientes. Vt si exempli causa parum requieuisse agitatione seposita ægrũ uiderimus, ut nullo raptu tentetur. Vel contrariò, si forte oppressis sensibus motu caruerit, aliquas partes corporis mouere uideatur, ut palpebras, quæ iamdudũ motus similitudine possessæ siluerant. Dehinc post detractionẽ sanguinis procurata facie, ex spongia calida erit mulsum in os ægrotantis distillandum: tunc secunda die dandi mulsi cyathi duo, uel tres: Tertia uero die ante horam solitam erit perungendus oleo calido atq; dulci, toto corpore sub stramentis. Tunc detectus aqua calida ora foueat, & post æquatũ corpus accipiat succum paruum, luculentũ, mollem, lenem, calidum, digestibilem, ut est panis, uel alica ex aqua confecta, aut pulticula ex pane, quam torsiniton uocant, ex oleo, aqua, sale, uel melle condita, ex prima diatrito usq; ad declinationis tẽpus: quod probare poterimus ex minutione accessionũ, siue accidentiũ. Alternis diebus cibum sumat, ne passione affecta neruositas, etiam illatione cibi grauata digestionis officium sustineat, sed magis laxamentũ ex abstinentia consequatur. Tunc si uenter non fecerit, uel si suum officium non impleuerit, ob detractionem grauatum quo corpus releuetur, erit iniiciendus calidæ & oleo per clysterẽ. Tunc præsentato uentris officio, erit tondendus, atq; nouacula omnis capillatura radenda. Ita in alia diatrito cucurbita occipitio apponenda, collo, uertici, & temporibus capitis, cum scarificatione; & cõmunibus cataplasmatibus utendum, quibus omne caput cum neruis maioribus, quos tenontas appellant, contegamus. Tunc buccarum musculos, quos siagonas appellant, atq; omnes inter scapulas partes cum stomacho, usq; ad locũ quo discernitur uenter, quem diaphragma uocant, ac deinde præcordia, atq; uesicã simili curatione laxamus. Singula etenim passione raptus uexata accessionis tempore accipimus; ac si aliqua in parte corporis querela extiterit, cucurbita imponenda. Sed neq; coaceruatim, neq; uno tempore omnes erunt partes curandæ, sed partiliter, atq; diuerso, ut nunc stomachus, nunc uesica, nunc inter scapulam releuetur, quo necessariò caput relaxatum adquiescat. Tunc spongiæ euaporationibus, qui curationẽ labori sustinuerunt, recuramus, atq; ungentes oleo cõmuni, siue quia iam licitũ est, cyprino uel irino. Tunc cerotarijs mollibus, ac deinde scarificatis locis inducta apponimus cerotaria. Conuenit etiam enuasin adhibere, de qua Adiutoriorũ libris docuimus. Dabimus cibũ plurimũ atq; pãnosum. Si aliqua in parte capitis grauedo

Libri Adiutoriorum Cælij.

A uedo, uel dolor, aut punctio, aut torpor occurrerit, erunt sanguisugæ circulatim apponendæ: quæ si sufficientē fecerint detractionem, adiutoriorum modum dabunt: sin minus, hijs detractis cucurbitas infigemus, ut per earum uulnera detractio procuretur. Tunc rursum cataplasmatibus utemur, atque uaporationibus spongiarum, dehinc cerotario partes contegimus. Profectu accedente dabimus olera non acriora, atque ita gestationem adhibemus sellarem: etenim uehiculi motus rotarum uertiginem caliginemque facit ægrotanti, quæ passionis imaginē ferat. Tunc deambulatione mouendus pro temporis aëre, atque loco lucido, & longo ductu, ne iugi conuersione uertiginem sentiat. Dehinc si ferre ualuerit, etiam uocis atque corporis exercitio utemur, monentes ut neque spiritum retineat, neque pronus, uel circunflexus, aut sæpe conuersus aliquid gerat, sed pingui unctione defricatus stanti exercitio moueatur. Tunc cum facilitas corporis fuerit accepta lauacrum adhibemus, caput fouentes, sine ullo percussu, manibus subterpositis: implet enim sensum eius demersio. Tunc etiam in aqua calida, quam † pygolithon uocant, deponendi sunt ægrotantes, ne percussu frigoris neruositas afficiatur. Post lauacrum uero † parum differentes, quo feruor ex capite releuetur, dabimus aquam præbibendam. Tunc cibum uarium, simplicemque mediæ qualitate confectum. Et post primā uel secundam diatriton dabimus quædam in cibo quæ uinosæ sint qualitatis, ut sunt poma, quo corpus uinum daturi prætentemus, ut tutò dare possimus. Atque ita seruandū, ne hijs gestis somnus suspensus, uel concisus, aut adiuncta phantasia sequatur, & insomnia faciat turbulenta, quod ex relatione patientis discere poterimus. Item si grauedo uel torpor in aliqua parte corporis fuerit, ut dolor, aut punctio, uel saltus, erit in aqua

B calida perseuerandum, atque illa prohibenda, quæ uinosæ qualitatis danda præcepimus. Sin uero ex hijs nulla fuerint prosecuta, dabimus lauacro remoto mediocriter uinum lene, parum, ut exempli causa, semunciā uel unciā, medio scilicet cibo, aquatissime temperatum. Tunc in alia diatrito lauacro uinum iungemus: Sed præ cæteris erit animi laxatio procuranda, quo corpus consentiēs nullis obstantibus curis facile sanitatis repetat qualitatem. Ac si resumptio recurrēs nihil uirium perficere permiserit, quo etiam carnatū corpus ostendat, bono attestante colore, erit consuetudini dimittendus ægrotans. Eadem sanè curatione utendū etiam in hijs qui cum nondum sunt epileptici, eo tamen ferri uidentur. Hoc enim solum seruabimus, quum signis ad passionem minantibus fuerint absoluti, eos consuetudini reuocemus: Facilius est enim imminentiū auersionē, quam præsentium depulsionem † facere. Sin uero passio tardauerit, & propterea pluri† mis fuerit accessionibus uariata, erit partienda curatio secundum superpositionem & lenimentū, ita ut superpositionis tempore ijsdem utamur adiutorijs, quibus acutas passiones curari perscripsimus. Neque enim phlebotomum reprobamus, permittentibus uiribus, siquidem longo interstitio superpositiones occurrere uideantur. In lenimento uero resumendos dicimus ægrotantes, cum recorporatiua curatione dirigēdos iusta cyclorum regula, sicut latius, cum de capitis passione diceremus, scripsimus. Quapropter ob resumendum corpus adhibenda gestatio, sella, uel cathedra, aut deambulatio, aut uocis exercitatio. Itē lectionem, perunctione aliptarum præceptis ordinatā, sine ulla capitis inflatione geramus, ne immodico labore affectū corpus uexare potius, quàm reficere uideamur. Tunc lauacrū languorum interuallis adhibendū, uarius dandus cibus, panis limpidus, atque studiose elaboratus. Pulmentum uero ex mediæ qualitatis materia, ut oua, pultes, olera, quæ non sunt acerrimæ uirtutis. Item uolantū leuiora;

Handwritten marginalia: Hirudines; contegemus; adhibebimus; * sertoria aut porta toria sella pag. 4; Caligo passionis imaginem; tempore etc.; stans; * aquæ collisu sensus eius percussio.; * quod in eo topho continetur; rarum ex †; aut; recipiat uitii recurrans nihil redire permiserit, ut etiam bene carnatum; sint; ut eos ad consuetudinem; credere; * exacerbationem: paroxysmum: inuasionem; phlebotomiam; & A; si quidem; * pag. 6.; Frictione, iactatione; imperamus; caput; & A; quæ media materia

C &pisciũ teneriora: dehinc post resumptiuũ cyclum adhibendi recorporatiui, &
primo ex parte, tunc perfecti, in quibus esse uomitus ex radicibus debet, uel simi
libus materiarum rebus, ut nuper docuimus: atq; ita drimyphagian, exinde con
tiguas sibi pulmentorum materias ordinamus: Item adiutoria localia; ut exem-
pli causa, primo capillos decurramus ex pectione; nunc pro capillatura, nunc
contra capillaturam: tunc tonsuram adhibentes, dehinc nouacula caput raden
tes, & cucurbitas alijs atque alijs partibus recorporatiuas imponamus. Tunc
tropacis raptum adhibemus, sed longe primo remotis partibus; tunc uicinis;
dehinc patientibus: dantes etiam masticandum sinapi, uel piper, aut staphysa-
griam. Item sternutamentum ex helleboro uel astrutio, & pipere, & castoreo,
uel hijs similibus adhibemus. Naniũ quoq; apophlegmatismũ adijcientes, atq;
fricatione balnearum nitri pulueris, & cæteris sympasmatibus, quæ ruborem fa
cere ualeant, ut sunt ex pyretro, staphysagria, adarce, euphorbio, pipere, calcis
gleba, & pumice: Tunc cataplasma ex sinapi, atq; malagmata, quæ detergere
& pabulis afficere corpus ualeant: Item acopa acriora, sed quæ retri odoris non
sint, toto corpore illinienda: magis tamen capiti, atq; ori, conclusis palpebris:
quæ immittenda sunt etiam aurium cauernis: Gargarizandum sinapi, adhiben
da etiam aquarum illisio, qua patientes partes percussæ mutari cogantur, quod
Græci cataclysmũ appellant. Hijs deinde perfectis cyclis, resumpto corpore hel-
leborũ adhibemus, sed longe superpositionis seruantes occursum. In omnibus
quidẽ adiutorijs exercitioribus adhibendis, tunc magis in helleboro monemus
præcauendũ. Deniq; si nullam accessionẽ denuntiauerint signa, hijs qui ordine
seruato admonentur, ante decem uel duodecim dies, uel generaliter pro longi-
D tudine lenimenti, porrectius erit adiutoriorũ regula dirigenda. In hijs uero qui
ordinate admonentur, eo tempore adhibenda curatio, quo conijcere possumus
medium præteritæ atq; futuræ accessionis. Sic igitur hoc genus diligentiæ intuen
dum, ut cum æger somnum decusserit, primo requiescat paululum iacens, non
solum suspicans indigestionẽ cibi, uerumetiã donec persecutione quadam pro-
pria corporis fuerit facta digestio, ne ex uigilatione sequenti, atque laxamento
membrorũ, & tenuitate, uel purgatione spiritus iamdudum somno turbati, atq;
crassi fiant, quo etiam sæpe officia impediri noscuntur, cum nondum totum re-
currens occupauerit corpus. Vnde sæpe factum est, ut experrectis hijs quæ illico
intueãtur fallantur, nisi perfricatis oculis intẽderint. Neq; clamare uel currere fa
cile possint, siquidem ui quadam somni nunc arteria, hoc est gutturis uia, aspe-
retur, & raucos faciat: nunc fatigata corpora densitate neruorũ, irruente spiritu
crassiore, afficiat percussione uel quassatione similes plagas ingerendo. Has igi
tur ob causas æger plurimo tempore somno deposito tardare debet, præcauens
lucis autoritatem, quam mox discusso somno intueri minime potest, ne repenti
nò percutiatur uisus. Item disputationibus uehementibus animũ exercere decli
net. Tunc resumptus, atq; releuatus somni plenitudine, sub stramẽtis leni uncti-
one tangatur semel, uel secundũ corporis singulas partes laxamenti mediocris
causa; atq; frigoris cautione leuem & delectabilem gestationẽ, ut fertoria sella,
uel cathedra. Sed prohibenda erit exclamatio, siquidem uehemẽter moueat par-
tes patientes. Tunc deposito turbore motus, unctione olei fricetur, cõductis &
extentis brachijs; flexo atq; extento motu releuans singula crura commoueat,
quo fortioribus motibus faciat aptiora. Fouẽda etiã ora aqua calida: nunc enim
erit lauacrũ prohibendum; atq; ita post perunctionẽ cibum accipiat paruum, suc
culentum, & leuem, ut oua, pultes, piscis teneri, quæq; ex uolantibus paruæ ætatis
atq;

pertandum donec inuaserit paroxysmus, & corripuerit.

A atq; formæ, ut ficedulæ, turdi: declinans omne quod fuerit acrioris uirtutis, siue inflare ualentis, aut carnosæ, uel grauis. Quapropter etiã à uino erit abstinẽdus, uel per interualla ab omni cibo seruãdus. Releuatur enim hoc genere corpus, ieiunitate reflatũ. Sin uero aliqua signa accessionis futuræ apparuerint, ut somnus turbatus, uel cibi corruptio, uel iracundia inanis, ac sineratione, item mœstitudo uel sternutamentũ, aut auriũ tinnitus, uel præ oculis scintillarũ fingibilis uisus, aut inflatio præcordiorũ, & per somnum seminis inuoluntarius iactus, quẽ onirogonon uocant, & horũ similia, non solum ad uitæ regulam transeundũ est, uerumetiã initiũ ex abstinentia sumendũ. Tunc leuis adhibendus motus, atq; perunctio, & cibus, quo corpus salutaribus officijs non deseratur. Vt enim ijsdẽ ciborum regulis perseuerare tutũ non est, sic è contrario iugis immobilitas, atq; cibi abstinẽtia, uacuato corpore solitis nutrimentis, uires extinguit futuris temporibus necessarias. Quæsitum etiam utrũ contradicentibus signis accessionẽ fore, an præsentẽ siue factam iudicemus. Sed tunc erit accessio iudicanda, quoties ceciderint in eã ægrotantes: quo discere poterimus, quo tempore diatriti tempus sit numerandũ, ut recte possint curationes suis reddi temporibus: Nam denuntiata signa iam præsentia accessionis esse contendit. Nos uero prætangi neruositatẽ, atq; in accessionẽ urgeri recte probamus, ut augmenti indicia tanquã præludere uideantur, ut sunt in hemitritaicis febribus frequẽter accessione imminẽte corpora præoccupata, cum noctis anxietate pulsata diei fore asperitatem significant. Ita igitur uel simili ratione præmonitus epilepticus, tanq; si accessione uexaretur, erit usq; ad primã diem abstinendus, & neq; similiter agendus, ut pridie cum fuisset in lenimento purissimo. Quapropter abstentus una die, sequẽtibus,

B leui motu, antecedente unctione, atq; paruo cibo nutriatur, aquã bibat. Tunc si rectius habuerit, ut laudabilior sanitas appareat, augẽda oblatio cibi, alternis scilicet diebus, nunc qualitate, nunc quantitate. Tunc nisi ex omni parte signa supradicta erit rursum abstinendus una die. Sin uero fuerint expulsa uel depugnata, non erit illico reddenda ægrotanti consuetudo, tanquã nihil sit quod sollicitudini remansisse uideatur. Neq; rursum inani suspicione, tanquã iam imminentis superpositionis metuentes aduentũ, in tenui uitæ regula retinere debemus patientẽ. Vt enim opportunitas adhibita abstinentiæ futuras amputat superpositiones, atq; earũ occasiones detrahit, sic importune adhibita corpus uexat, atq; fatigatione affectũ tarde surgere facit in solitas uires. Quapropter cum summa cautione, & sine ulla nimietate seruati, blanda regula resumendi sunt ægrotantes, quo asperatas accessiones fore metuamus. Tutius autẽ esse probamus, ut supra dictum est, longe ante futurã accessionẽ ad hellebori usum accedere: quo accepto si irruerit accessio, erunt omnia mitigatiua adhibenda, quæ accessionem ualeant temperare. In strictura enim constitutis altioribus, hoc est stomacho & uentre, mitigatiua laxatione adhibita, etiam medicamini excludendo præparat uiam, & præfocationis amputat metũ. Sin uero post purgationẽ nullum periculum subierit præfocationis, causa refectionis adhibenda resumptio est, cum ijs quæ ualeant accessionem temperare, ut odoramenta sine ullo percussu medentia; atq; nutribilia, ut est panis calidus, melo, cucumis, & ijs similia. Destillandus etiã helleborismus, sed ex melle decocto. At si initio uomitus ex accessione emerserit, cucurbita multa cũ supposita ori uentri infigẽda; tunc sequẽti parti, secundũ quod medicamen ad inferiora teneatur, donec accessio leuigetur tẽperamẽtis supradictæ rationis, ne cõcursus passionis & adiutorij præfocet ægrotantẽ. Erit igit sustollẽdus ægrotãs subiectione manuũ, ex utraq; alarũ parte, cũ capitis

 susten

A non sibi constare uidetur, qui paulo antea ut longe ante paroxysmum ut elleborus detur, religiose sanxerit; istic uero, in ipsa accessione permittat. Dissidium sic componetur: antequam morbus inuadat integram dosim ellebori offerendam esse purgando universo corpori: accessionis tempore guttatim tantum instillandum, ciendæ uomitioni, exonerando q; uentriculo, pituita, in eius morbi accessionibus grauari solito. aptius uero est uomitorium ex elleboro, quam aliquod aliud ex mitioribus, quoniam per eius morbi insultus sensus omnium partium corporis ignauus torpet, quamobrem acrioribus stimulandus est. Instillandum ex melle elleborum ait, cum paroxysmus et helleborismus forte fortuna concurrerint, ut acceleretur et promptior fiat uomitus qui ægrum leuat: tum ut incidatur et dissecetur crassior pituita, quæ in fauces e cerebro fluere

sustentatione, atq; leuiter inclinandus. Tunc si medicamen ad superiora cucurrerit, & transnorationis ceperit partes, quo spiramenta obstruere uideatur, illisis dentibus, atq; ore clauso, uel erumpens per naturales uias, quæ ad fauces de capite feruntur, in nares defluxerit, ac rursum decurrens gutturis meatum clauserit, præsens præfocatio metuēda. Quapropter immissis digitis, ex utraq; parte buccarū circa maiores dentes oris facienda distantia. Tum imponēda ptygmata multiplicia, quæ si forte defuerint, cuneos ex ferulis scissis mittere poterimus; quod scientes ægrotantem seruemus, atq; medicamen ad faucium partes ueniens spatio quodam exceptum facilius excludatur. Seruanda etiam tempora, quibus medicamen faucibus occurrit, adiuuantes eius exclusionem, in faciem inclinantes ægrotantem, atq; eius ora calida spongia detergētes: distillantes etiam in os mulsum: sic enim ueluti despumans resumit, aut deponit accessionis pressuram releuatus ægrotans. At si non sufficiens hellebori fuerit agitatio, quam Græci sparagmon uocāt, & paruo euentu successerit perseuerāte passione, erit etiā secundo, uel tertio hellebori usus adhibendus, sed præsumpto uiribus ægro: quippe cum non ijsdem uti omnibus necesse sit, & destruendæ passionis causa una sola sufficiens & perseuerās exhibitio approbetur. Vtendū etiam aquis naturalibus, hoc est, naturali uirtute medentibus, sed quæ nulla odoris uexatione adficiant ægrotantem. Adhibenda igitur natatio, & sole corpus torrendum, quod Græci heliasin uocant, sed prætecto capite. Vtendum etiam potabilibus medicaminibus, uel electarijs ex hyssopo, & origano, & thymo confectis. Principaliter enim corpus mutant recorporatione faciendo, ob acrimoniam; dehinc etiā corpus, succorum naturalium tenuant qualitate. Emolliendus nanq; uenter; & peregrinatio imperanda terrena, atq; maritima, si ferre nauigationem potuerint patientes. Tunc etiam exercitia uehementiora, quæ labore corpus afficiant, affectāda, quo magis fortitudo quàm corporis robur augeatur. Est enim semper grauabilis carnatio, & magis si tenuibus fuerit imposita uiribus, & in his passionibus, quæ in neruis esse noscūtur. Vnde neq; facile curationis est credendus effectus, quo depulsam passionem iudicemus, nisi legitima accessionū tempora, soliti concursus, sine ulla inquietudine, atq; plurima transierint ægrotantes: somnos quoq; sine ullo impedimento duxerint, & uigilias placidas, ac liquida sanitate moderatas, nulla etiam difficultate officiorum animæ, uel corporis impeditas, attestante cibi sufficienti appetitu, cum digestione congrua, & corporis nutrimento mediocri, uel egestionum naturalium moderato exitu, bono attestante uel immutato colore. Seruanda præterea multo tempore omnis nimietas, ut frigus, ustio, indigestio, uinolentia, libido, lauatio, & magis ea quæ specialiter passionē in commemorationē ducunt, ut odores percussibiles, aut splendor nimiæ lucis, aut resultantium materiarū. Item strepitus, clamatio, circulatus cursus, extentio, aut ex alto despectio, siue fluminum celerrimus fluor. Vt enim ulcerū recentes cicatrices facili occasione soluuntur, non aliter hæc passio, uel alia quæq; similis nequitia, paruo impulsu repetit corpus, quippe quod proxime dimisisse uidebatur. Ac si forte neq; ita fuerit æger ab epilepsia liberatus, nihil minus adhibendum, sed magis perseuerandum curatione probamus. Dabit enim hæc diligentia uel ex parte beneficium, quo neq; frequētius admoneatur ægrotans, neq; longioribus accessionibus opprimatur, neq; turpiter in furore, uel publicis in locis apprehensus etiam post passionis impetū animi luctatione uexetur: Quibus enim prima uel optata non proueniunt, erit secunda mitigationis causa capiēda. Hæc est secundum ordinē methodica epilepticorū curatio. Aliarū uero

sectarum

90 dehinc aquam & squamulis ferri, aut in qua * ut pag. 23. A.

A ſectarũ principes uaria rerum temperatione, ſiue experimento, curationis adiutoria cumularunt, caput fouentes aceto, atq; oleo roſaceo puro, uel immixto caſtoreo, in acceſſione frigidis utentes: Articulos quoq; omnes ligatione conſtringentes; ſternutamento commoto ex aceto, naribus interius flaro cum ſinapi uel caſtoreo, oleo irino infuſo cum calchanto, uel ſulphure uiuo; aut aſtrutio incenſo, uel hijs quæ ad matricis præfocationes incendenda poſuerunt: Item hyſſopum & origanum, & thymum, uel ignis flammam oculis offerentes, cum titillatu quodam, & oppreſſione præcordiorum ad inferiores partes. Iubent præterea motum corporis adhibere, geſtationem, uel deambulationẽ, aut ſupra ſindonem uolutari; ſinapiſandas etiam manus ægrotantium atque pedes, & ante acceſſionem perungi tapſia caput, & ſpiritũ continere. Alio uero tempore, hoc eſt dimiſſionis, uini atq; carnis imperant abſtinentiam, & magis porcinæ uel bubulæ, & caprinæ. Prohibent præterea ſupra pellem caprinam dormire, ſiue iacere ægrotantem: ſiquidem paſſionis faciat motum. Adhibent etiam clyſterem iugẽ, atque acerrimæ uirtutis, & medicamina urinalia, quæ diuretica uocant, atque purgatiua per uentrem, quæ catartica uocant, & horũ magis cui nomen eſt hiera, quæ non erunt, inquiunt, tertio minus, ſingulis menſibus offerenda. Tunc capitis diuiſuram accuratã, quam chiaſmum, dehinc ſcaroſin, uel medicamine, ſiue ignis uſtura: Item terebrationẽ teſtæ, uel arteriotomiam, uel uſum uenereũ, aut è contrario eunuchiſmum faciendum probantes. Dant etiam bibendum lac aſininum, cum ſale, uel ſanguinẽ teſtudinis marinæ, uel hum aro, aut uituli marini, & non ſolum ſanguinem, uerumetiam coagula quæ lacti miſcentur. Item mandendam muſtelam, ſed longo deſiccatam tempore: & tunc corda hominum atque equorum, quorum crura quaſi impetigines habent; ſiue aſinorum, uel mulorum. Item teſtes uel ueretrum marini ſiue fluminalis cancri, & porcellionis, hoc eſt, animalia quæ humectis & aquoſis locis ſæpe naſcuntur, à Græcis appellata oniſci, dehinc ſquamulas ferri, cum aqua in qua fuerit candens ferrum prætinctum. Dant etiam cameli cerebrum fumo ſiccatum atq; conciſum, ſed infantibus uel pueris odorandum: perfectis autẽ ætatibus bibendum ad modum cyathi cum mulſo & aceto, tribus cyathis. Similiter etiam leporis cor, & cerebrum gauiæ. Alij uero etiam ligamenta probauerunt, & magos adhibendos, atque eorum incantationes, quæ quantis ſint uexationibus confertæ, etiam per ſe probantur, ſicut latius Adiutoriorum libris docuimus, nunc tamen paucis memorauimus. Conſtringens igitur fomentũ, atq; tetri odoris, uel aceto & oleo roſaceo, & caſtoreo percutit, & grauat, & tumores conſtringit: & ſi, ut putant, materiam redarguit, abactum tamen cutibus ad cerebrum, & eius membranas reuocat: Et ſunt hæc exteriorum comparatione magis ſalutaria. Præterea eſt uehementer noxium, frigidat caput acceſſionis tempore fouere: quæ enim dimiſſione releuata miteſcunt, eadem frigida denſatione magis grauantur. Item ligationes neruos denſant, atq; corporis oppreſſio, quam fieri iubent: Defricatio intemporalis, hoc eſt acceſſionis tempore geminat paſſiones. Accidentia enim ſi temporaliter quidem uidentur laceſſitis ſenſibus in reſumptionem uenire, totam tamen paſſionem peiorant, non aliter quàm ſi quiſquam turbatos oculos manutigio, quod Græci chirapſiam uocant, temporaliter fricando, releuare uideatur: Item non aliter ſternutamenta medicaminibus commota acceſſioni nõ conuenire probamus. Quippe cum neq; in linimento paſſionis conſtitutos hoc adiutorio facile inquietare liceat, niſi certo regulæ ductu præparatos, quo caput releuetur geſtatione tenui, ac deambulatione: ſiquidẽ hoc adiutorij genus

B

initio

Ego sic lego: uel mulorum: item testes, uel ueretrum; et cinerem marini. pag. tamen 23. uersu 9. cum haec repetit et uana esse dicit, ad hunc modum scribit: mustelae quoque sine hominum caro siccata, et equorum impetigines, uel ueretrum: atque testes canis aquarij et c. Canem aquarium intelligi puto, aut Lutram: aut fibrum: aut uitulum marinum. sed fibrum potius, cuius id castoreum sit, quanquam Praxagoras ituli marini ueretrum nominatim laudauerit, eo membra distorta cum castoreo perfricans. uide pag. 24. uersu 3.

C initio impleat caput, dehinc medeatur, Quod ſperandum in hijs qui acceſſione agitati earum partium plenitudine uexantur, ſi etiam ſternutamento fuerint cõ uitiati, cum magis oporteat paſſionis illatam ſoluere turbationem. Eſt præterea acetum moleſtum naribus inſufflare, ſiue ſolum, ſiue cum alia qualibet percuſſibili materia. Conſtringit enim atq; denſat tumentia, & turbata perturbat, & ea concurrere compellit, quæ acceſſionis uiolentia excludi coguntur. Item non aliter mutiles atq; ſatiabiles ſunt incenſiones, ſiue fumigationes, & odoramenta, ex pice, bitumine, ſpondilio, caſtoreo, galbano, acerrimæ atq; grauabilis uirtutis cauſa, & iniucundioris, adeo ut etiã recte ualentium impleant caput, & eorum qui nunquam, aut difficile earum partium querelam prodiderint, Nunc tamen hijs odoramentis acceptis uertigine atque grauedine urgentur, & non aliter tumentes oculos fumigatio adficiat, quàm etiam tumentes cerebri membranas: neceſſariò enim cogit in ſimilem uenire paſſionem. Percutit etiã ignis flamma, ſiue eius affectatus ſplendor multus. Deniq; etiam in lenimento epilepticos conſtitutos, lucis importunitas, atq; eminẽs percuſſio, in commemorationẽ facit acceſſionis uenire. Noxia etiam præcordiorũ preſſura, quam adhibendam probant, iudicatur: Mitiganda enim ſunt acceſſione commota, & nõ uiolenter atq; contrario conatu reprimenda. Grauis etiam ſine dubio uidetur ſupra ſindonem iuſſa uolutatio: quippe cum leui conuerſione corpus affectũ, non ſolũ lenimenti tẽpore epilepticos in uertiginẽ mittat, uerumetiã recte ualentes ſimiliter afficere uideatur. Articulorum quoq; ſinapiſmus acceſſionis tempore tumorem geminans, etiam paſſionẽ neceſſariò peiorem facit. Eſt item intemperabilis ante acceſſionẽ punctio ferulaginis, quam Græci tapſian uocant, cum oporteat mo-

D tam paſſionẽ, atq; in peius coactam mitigare potius quàm prouocare: & quoties eius neceſſarius eſt uſus lenimenti tempore, toties, atq; melius ſuæ uirtutis impleat beneficium, cum importune adhibitus partes faciat emori: Has deniq; Græci necroſes uocant. Item ſpiritus retentio, quam faciendam probant acceſſionis initio, ſenſus implet, non, ut quidam uolunt, repercuſſo ſpiritu futuram prohibet acceſſionem. Premit etiam potius quàm diſcutit ea quæ iam ſuo motu denſari uidentur. Abſtinentia uero uini atq; carnis, quam iugiter fieri iubent, uel unius anni ſpatio, impedit recorporationis faciũdæ profectum, quem augere neceſſariò mutationum uarietas poteſt: Quod facile ignaris notum fiet ex uitæ conſuetudine, quæ ſi eadem fuerit, procul dubio corpus infirmat: Quippe cum iugis potatio aquæ demiſſum faciat corpus, & neq; numero dierũ, uel menſium curandi regula ſit conſtituẽda, ſed paſſionis temporibus, quorũ mutatæ regulæ cõmutantur, ut ſub eorum rigore damnũ aquæ uel uini miniſtretur; hoc etiam de carnis uſu erit conijciendum.

Caprina pellis

Caprina uero pellis odoris tetri cauſa noxia capiti iudicatur, non ſpeciali atque priuata ratione. Item iugis atq; acerrima clyſteris iniectio inteſtina conradit, atq; neruos uitiat.

Vrinalia medicamenta.

Vrinalia quoq; medicamina, quæ diuretica uocant, ueſicæ infectione capitis membranas commouẽt.

Purgatiua.

Item purgatiua medicamina, quæ catartica uocant, defluxionem corporis facient, atq; ſtomachum euertunt, capitis etiam accurata diuiſura, quam chiaſmum uocant, & teſtæ perforatio, & uſtura cutis medicamine uel igne ſuffecta, quam ſcaroticam uocant, & arteriotomia patientes partes inſumit, & utilibus renititur rebus. Siquidem nulla te comparatiua adiutoria iiſdem locis adhibere permittat.

Venus parua epilepſia.

At uero concubitus, ſiue Venus, quam adhibendam probant, ab aliquibus parua epilepſia nuncupata eſt. Siquidem ſimilem faciat membrorum motũ, diuerſo contractu, anhelatione, & ſudore atteſtante, & ocu

Hippocr. lib. de Sacro morbo, capras et oues huic aegritudini ualde obnoxias esse tradit, quae caussa fortassis est cur substrata caprae pellis huius morbi accessiones moueat.

lorum

A lorum conuersione cum rubore uultus, ac deinde post effectum displicere facit sibimet corpus cum pallore, & quadam debilitate, uel mœstitudine; adeo neruos afficere male uidetur, ut sæpe imminente accessione per somnum iactu seminis ægri præpurgentur, quod Græci onirogonon uocauerunt. Item eunuchismus uires amputat, non epilepsiam soluit: Lac quoq; sumptũ facile acescit, & propterea grauans epilepticos male probatum uidetur. Non aliter etiam potus sanguis testudinis, siue hominis, atq; uituli marini, & sumptio coaguli, quod Græci pityan uocant. Mustelæ quoq;, siue hominum caro siccata, & equorũ impetigines, uel ueretrum, atq; testes canis aquarij, uel porcellionis supra memorati, quos oniscos appellant, & aqua de squamulis siue tinctionibus ferri, & cor leporis & cameli, siue gauiæ cerebrum male probatur: Etenim neq; ex occultis causis, quas Græci ἀδήλους αἰτίας uocant, rationes ducunt: Neq; ex aliqua contagione siue tentatione, ut empirici uolunt, approbata in usum uenerunt medicinæ. Quippe cum intelligi, uel apprehẽdi naturali aut fortuita rerum dominatione minime possit, uti hijs maxime ita insuetis, atq; nouis, & odiosis generibus materiarum, quatum nihil usu grauius esse uidetur, ipsius quoq; comparatione passionis, sitq; admirandum, quod de aëre, atq; uigilijs, uel somno, & potu, & cibo, uel hijs quæ necessariò sumuntur, nihil experimenti utile collegerint, de hijs uero ita execrandis, & crudelibus, atq; inhumanis, plerunq; etiam periculosis, curationes ordinare uoluerint. Non enim sanguinẽ tauri potum interficere, * ut Themistoclem: lac coagulatũ, uel caseum coctum, aut oratorem, & imaginẽ recte reprobauerunt, si quisquã humanum sanguinẽ facere minime crediderit, quo falsò memorata à ueteribus cætera uideantur. Accusatis igitur, siue nudatis

B summatim ueterũ curationibus, non est absurdum etiam cum nominibus errores arguere singulorum. Hippocrates de epilepsia scribens communiter ait: „Quisquis in humano corpore agnouerit siccandi uel humectandi, aut frigidandi, uel calefaciendi causas, idem etiam istius passiones poterit uidere ratione; & neq; quomodo, neq; ex quibus, neq; quando, uel quousq; hæc fieri debeant, tradere curabit. Item Diocles libro quo de passionibus scripsit, in hijs qui ex uinolentia, uel carnali cibo istam passionem conceperint, phlebotomiã probat, antecedentes potius quàm præsentes intuens causas. In hijs uero qui ex corporis habitudine in istam uenerint passionẽ, humoris crassi detractionẽ probat adhibendam, quem appellauit phlegma. Vtitur etiam urinalibus medicamentis, quæ diuretica uocant: item deambulatione, ac gestatione. Quæ si etiã uera essent adiutoria, ob paruitatem tamen numeri, & magnitudinis suæ, magnæ passioni difficile possent paria pronuntiari, aut eius destructioni sufficere. Item libro Curationum phlebotomans utitur medicamine catapotio, quod stomachũ euertit, atq; post cœnã uomitũ facit, exhalationibus implens caput. Potat etiam aceto, sternutamentũ commouens prius quàm in somnũ ueniant ægrotantes, profecto intemporaliter cõmouet sensuales uias. Dat etiã absinthium, centaurion, & lac asininum, & equorũ impetigines, uel mulorũ: neq; tempus adijciens factis, & odiosis ægrotantes afficiens rebus. Praxagoras uero secundo libro Curationũ caput imperat radendũ, adhibens fricationes, & cataplasma ex aceto sine Venere, dolentibus speciebus etiam sternutamentum commouens, & ieiunũ uomitũ per singulos dies; utens etiã poto lacte cum mulso atq; sale. Item deambulationibus plurimis, atq; uehemẽti motu celebratis, & potionibus urinalibus, & cibis uarijs, & agninæ carnis, siue hœdinæ, atq; porcinæ, & catulorũ, dans acetũ bibendũ atq; uinum, & post uomitũ sternutamenta & odoramenta probans, & spiritus retentionem.

Marginal notes: πιτύα. — ὀνίσκους. — ἀδήλοι αἰτίαι. — Εμπειρικοί. — Themistocles poto sanguine taurino mortuus est. — Hippocrates. — Diocles. — Vrinalia medicamina διουρητικά. — Καταπότιον. — Praxagoras.

gignitur ·

*cathartica · comprimit · hac tollunt ·

C retentionem: Item ustutam atq; incisuram partibus adhibens, etiam uentriflua medicamina: & cum accessionem uiderit commoueri, deprimit partes quæ fuerint in querela, atq; defricat castoreo, & uituli marini ueretro, siue uirilibus hippopotami, aut testudinis sanguine, uel rhombi marini, omnia cõfundens. Non enim initio rasio capitis est adhibenda, nec aceto densandum corpus, neque diurno uomitu uexandum; siquidem fortitudinẽ tollant; neq; plurimo sternutamento, implet enim sensus: neq; urinalibus medicaminibus, siquidẽ corpus nimiũ laxent: neq; purgatiuis, siquidem non aliter uexent: neq; catulorũ carnibus, propter suæ qualitatis horrorem: neq; detentione spiritus accessione imminente, tunc enim tẽpus est requiescendi: neq; cõpressionibus, asperant enim tumores: neq; curiosis odoramentis, siquidem caput impleant: neq; incisura, ob inutilem dolorem: neq; ustionibus, supetpositionis enim tempore asperant ob tumorem passionem, In lenimento uero resumendos uexatione doloris fatigat, & usui recorporatiuorũ adiutoriorum obsistunt: neq; coagulo uituli marini, uel ueretro, aut testibus hippopotami, uel testudinis sanguine, aut rhombi marini.

Sternutamenta. laxant: uexant: *τῆς τοῦ πνεύματος κατάληψει ·*

Hæc omnia experta neq; ratione, neq; regula, sed tentatione probãtur. Item Asclepiades primo libro Celerum uel acutarum passionũ, eos qui corporis raptu afficiuntur solos imperat phlebotomari, non aduertens, quia ex eadem adstrictione generales quæq; species epilepsiæ formantur, sed accessione grauior altera cõparabitur. Quapropter magis exigit phlebotomiæ beneficium. Item phlebotomatos iniici iubet clysteri, uel collyrio, quod balanon appellant, odoribus tetris adhibitis, & fumationibus, & naribus aceti insufflati insufflatione, atq; uolutatione in syndone præstita. Prohibet sanè carnales cibos, & uinũ, sed imperat Venerem, quotum accusationem atq; improbationem ex ante scriptis accipere poterimus.

Asclepiades. ·1· experimento · *non autem qui epilepsia mitiore tenentur ·* quam altera · matis · clysterem · collyrium · *Κλυστῆρ. Κολλύριον. Βάλανος.* præscripta *supra pag. 21.*

D *Serapion.* At Serapion primo libro Curationum multis ex rebus diligentiam curandi confundit. Vngit enim residuum corpus oleo, colla uero aceto cum oleo rosaceo, constringens ea quæ laxatione indigeant. Tunc exercitio adhibito dat mulsum bibendum, ex aceto confectum, ac deinde nihil accipere iubet ægrotantes, sed quiescere. Tunc deambulare circa uesperam, ac rursum conquiescere, & deambulationem repetere. Tunc lauari, & adhibita requie, bibere hyssopi decoctionem cum aceto, atq; mel in triũ heminarum quantitate; tunc cibum sumere, erroribus mille stomachum uexans, ut semel cibo reficiat. Vtitur etiam ante unum uel duos dies, si ordine certo accessiones occurrerint, nunc sanguinis detractione, nunc purgatiuis medicaminibus: sed nunc per superiora, aut albo helleboro, nunc per inferiora, aut scamonia, uel nigro helleboro, & his similibus, perniciosis turbationibus corpus adficiens eo tẽpore, quo requies adhibenda est, ne ulla occasione accepta accessio generetur. Ordinat præterea quæ specialiter passioni congrua medicamina nuncupauit, ex castoreo, & equorum impetiginibus. Sunt autem squamulæ anteriorum crurum, sub armorum partibus in ipsis animalibus natæ, has Græci lichenas uocant, siue chelidonas, nos uero, ut supradictum est, impetigines, uel hirundines. Dat etiam cameli cerebrũ atq; fella, & coagulum uituli marini. Itẽ dat medicamen quod ex crocodili terreni stercore confectum probat, & leporis corde, & lumbis, & testudinis marinæ sanguine, uel testibus apri, uel arietis, aut galli gallinacei. Adhibet etiã odoramenta, & iniectiones clysteris, nõminus ab epilepticis in curationibus cadẽs.

oxymel · decocti Hyssopi · Impetigines equorum. Λειχῆνες. Χελιδόνες.

Heraclides Tarentinus. Item Heraclides Tarentinus secundo libro Interiorum curationum eadem medicamina conscripsit. Multi quoq; uetustiores istam curationem ordinantes uarijs erroribus conciderunt, quos memorare superfluum est. Quippe cum eorũ uires

A uires proditione temporis expirasse uideantur, ex quibus est Menecrates Zeophletensis: Item Tryphon, Philotimus, Chrysippus, Demarchus, & horũ plurimi. Quod est nudum atque probabile ex conscriptione curationũ Apollonij Citiensis secundo libro de epilepticis. Item Nicandri tertio libro. Themison uero libro primo tardarum passionum, Asclepiadis erroribus, Nondum purgatur ante accessionem phlebotomandus, inquit, si ordo fuerit augmentorum praeseruatus: sin uero errans fuerit perspectus, post accessionem imperat phlebotomiã adhibendam. Modum autem detrahendi sanguinis, eius approbat mutationem. Quae sunt uanissimae inuentiones, sicut libris Specialium adiutoriorũ docuimus. Tunc si in brachijs, uel in cruribus, inquit, aliqua querela extiterit, earundẽ partium uenas diuidendas: Sin minus, interiorem uenã distringendã lino, conijciens melius esse ex partibus non patientibus sanguinis coaceruatã facere detractione: siquidẽ patientes magis grauentur ob irruentẽ materiae lapsum, qui detractae superet modum. Tunc post phlebotomiã deambulatione utitur, & defricatione alienis manibus adhibita, quo corporis motus conquiescat. Dat etiam cibũ ex mediae qualitatis materia, & nulla cogente ratione rursum sanguinem detrahit. Sed si ordinem seruauerint accessiones, intra quinque dies secundo uel tertio detractionẽ facit. De alijs quoque multis, atque omnibus corporis partibus, & talis, & brachijs, nil metuens defectionem, sanguinem detrahit. In lenimento uero, ut exempli causa XXX dierum, post accessionem helleboro utitur, post quatuor uel quinque dies. Tunc sequenti initiet, atque alia die adhibet lauacrum, & tribus uel quatuor diebus caeteris cursibus cyclum complet, ac deinde rursum adhibet helleborum post accessionem transactam, uel certe radicium adhibet phlebotomũ dissecans corpus; quod erat melius ordinare ante usum hellebori, quo leuiora maioribus praeponerentur, quippe in recorporatiuis curationibus. Adhibet praeterea clysterem, qui uires detrahat aegrotantis, & propterea sequi non debuit. Supra dicta utitur etiã localibus adiutorijs, & quidem multis, prodifferentia, & quibusdam falsissimis, ut est sub occipitio accurata diuisura, quam chiasmum uocari diximus: & ferro circunscripta in capite cutis ustura, qua testa squamulis despumatur: Item mediã testae, quod Graeci bregma appellant, terebri perforatione; & in accessione constrictione articulorum, & odoribus tetris atque male olentibus, ex pice, atque ex spondylio, castoreo, galbano, sinapi cum aceto, quae ex ante dictis erunt protinus refellenda.

Menecrates Zeophletensis. Tryphon. Philotimus. Chrysippus. Demarchus. Apollonius Citiensis. Nicander. Themison.

DE FVRORE SIVE INSANIA, QVAM GRAECI MANIAN VOCANT. CAP. V.

Μανία.

Plato in Phaedro duplicem furorẽ dixit: Vnum fieri mentis intentione, ex corporis causa uel origine: Alterum diuinũ siue immissum, eiusque Apollinem inspiratorẽ esse, atque nunc uocari diuinationem: ab antiquis uero appellatum furorẽ. Magna Graecorũ uetustas manian appellabat, quae nunc mantice dicta est. Item alium inquit ex Libero fieri patre, alium ex amore, & appellauit eroticon: Alium ex Musis, quem appellauit protrepticon, quod carmẽ instruere uideatur. Item Stoici duplicem furorem dixerunt, & alium insipientiae genus, quo omnem imprudentem insanire probant: Alium ex alienatione mentis, & corporis compassione. Item Empedocles sequentes alium dicũt ex animi purgamẽto fieri, alium alienatione mentis, ex corporis causa, siue iniquitate, de quo nunc scripturi sumus: Quem Graeci, siquidem magnã faciat anxietatem,

Plato. Μαντική. Ἐρωτικός. Προτρεπτικός. Stoici. Empedocles.

C tatē, quā appellant manian: Vel quod animū̄ siue mentem ultra modum laxet: manon enim dimiſſum ſiue molle appellant: Vel certe quod polluat ægrotātes: nam pollui Græci lymenin uocant: Vel certe quod deſertam, ſiue ſolitudinē cupientes faciat ægrotos: nam Græci deſtitui, atqꝫ ſolitudinē petere monuſthæ dicunt: Vel quod perſeuerantius corpus teneat, & difficile pellatur, & ob id Græci ueluti moniam dixerunt: Vel certe quod duros atqꝫ perferētes faciat ægrotantes, quod Græci hypometicos uocant. Eſt autem alienatio tardans in febribus, quo à phreneticis diſcernitur. Siquidem neqꝫ celer, neque cum febricula eſſe uidetur: Vel ſi quiſquam furioſus febricitauerit, diſcernatur à phrenetico temporis conſideratione: Nam præcedit in furioſis furor ſequenti febricula, & non ita paruo pulſu afficiuntur, quæ utraqꝫ neceſſario phreneticos ſequentur. Generatur autem frequentius in iuuenibus, ac medijs ætatibus, difficile in ſenibus, atqꝫ difficilius in pueris, uel mulieribus: & nunc repente inuadēs, nunc paulatim increſcens: & nunc ex occultis, nunc ex manifeſtis cauſis, ut eſt uſtio, perfrictio, indigeſtio, uinolentia frequens atqꝫ immodica, quam Græci cræpalen uocant: Item uigiliæ iuges, & amor, uel iracundia, aut mœſtitudo, uel timor, uel ſuperſtitio nimia: Item concuſſio, ſiue percuſſio, & intentio nimia ſenſuum & intellectus, ob cupiditatē diſciplinarum, uel quæſtum pecunialem, aut gloriā. Item pota medicamina, uel magis ea quæ amorem facere uideantur, à Græcis philtropota appellata: Item detractio hæmorrhoidū ueterum, ſiue uaricum, aut abſtinentia in fœminis ſolitæ purgationis. Sequentur autem eos qui non repente hac paſſione afficiuntur, priusquam morbus eniteſcat, ea quæ etiam epilepticos futuros afficiunt, & apoplectos. Signa deniqꝫ ex ante dictis ſumenda memorauimus.

D Sed hæc quidam diſcernunt, ut communibus propria iungentes: graues etenim inquiunt, ſomni magis epilepſiam fore ſignificant, atqꝫ è contrario leues atque parui, furorem. Sic etiam in iracundia conſtitutos capitis implemento affici, atqꝫ æſtimare ſe in furorē deueniſſe, & rurſum ſilentio opprimi ex inani timore. Item mœſtitudo, uel animi anxietas, & iactatio, uel plurima ciborum appetentia, & oculorum frequens palpebratio, cordis ſaltus, & ſomni cum timore terribili, uel turbato effecti: Item uentris extantia, & frequens deſcenſus uenti per podicem, pulſus paruus, atqꝫ creber, & uehemens: Etenim in epilepſiam decliues ac pronos maior atqꝫ rarus pulſus ſequitur, & imbecillus. Intuēdam etiam, inquiunt, qualitatem aduenientiū morborum. Sæpe enim quadam contagione ingeruntur, quæ uniuerſa ſecundum nos non tutiſſimam atqꝫ certam faciunt diſcretionem ſupradictarum paſſionū: Etenim futuris epilepticis, uel in paſſionem pronis uigiliæ irruunt, & anxietates, & cætera. Item in aduentitijs morbis aliqua ex ijs eueniunt, neceſſario omnia, uel certe aliqua quæ non enumerauerint ſigna. Emergentē enim ſiue prodita paſſione, alienatio mētis fit ſine febribus, & quibuſdam uehemens, quibuſdam leuis, & alijs alia ſpecie atqꝫ uiſu differens, uirtute tamen atqꝫ genere uno confecta: Nam furor nunc iracundia, nunc hilaritate, nunc mœſtitudine, ſiue uanitate occupat mentem: nunc timore cōminante inanium rerum, ſicut quidam memorauerunt, ut nunc ſpeluncas timeant, nunc lacunas, ne in eaſdem concidant, uel alia quæ terrori eſſe poſſunt. Item eſſe furorem cum quadam uaticinatione ueteres poſuerūt. Demetrius etiam parui temporis mentis extenſionem furorē appellat. Item turbine repentino expaueſcentes atqꝫ percuſſos quoſdam, ut etiam obliuione prægeſtorum afficiantur. Sic denigꝫ Artemidorū grammaticū Apollonius memorat nitente greſſu crocodilum in harena iacentem expauiſſe, atqꝫ eius motu percuſſa mente, crediſſe ſibi ſiniſtrum

Manía. Λυμαίνειν. Μονωϑῆ. Μονία. Υπομονικοί. Κραιπάλη. Φιλτροποτα. Demetrius. Artemidorus grammaticus.

deſertum; hypomenicos; ſine febribus ut Phrenetici; paulopost uerſu 38; ſequuntur; Cauſæ; capitis; Sequuntur; Signa; mania; flatuoſus tumor; conſenſu, ex per ſympathiam; ſunt; non tuta nec incertam; etiam; non; prodeunte; excesſionem; Idem ſic ait; nitentem

strum

A strum crus atq; manum à serpente comestam, & literarũ memoria caruisse oblivione possessum. Item melancholiam inquit speciem furoris esse nuncupandam. Nos uero ipsam quoq; discernimus à furore. Est autem insania siue furor nunc iugis, nunc temporis interiecti requie leuigatus, efficiens ut ægri nunc non meminerint sui laboris, nunc obliuione nesciant suam, & nunc omnium sensuũ alienatione uexentur, falsitate possessi, nec aliarum specierum errore fallantur. Sic deniq; furens alius sepasserem existimauit, alius gallum gallinaceum, alius fictilem, alius laterem, alius deum, alius oratorem, alius tragœdum uel comœdum, alius stipulam ferens mundi se censum tenere, alius se sustentandum ma nu poscebat, uagiens ut infans. Horum plurimis accessionis tempore oculi sanguinolenti fient, atq; attenti. Accidunt etiam uigiliæ iuges, uenarum extensio, genarum rubor, corporis durities, atq; aliena fortitudo. Patitur autem omnis neruositas, ut ex hijs quæ sequuntur, uel accidunt, conijcere poterimus, magis tamen caput. Etenim antecedentes plurimæ querelæ eius partis existunt, cum grauedine atq; dolore afficiuntur, singulis quoq; sensibus patientibus, quos in capite nouimus constitutos. & præterea passio magna, atq; tardissima, superpositionibus ac lenimentis uariata, ex constrictione confecta. Etenim hijs qui Mnaseam sectantes alium putant, ad quiescendum non est, suspicantibus eum furorem, qui hilaritate affecerit ægrotantes, solutionis appellandum. Falluntur etenim nominis uoce. siquidem Græci diachisin animi laxationem dixerunt, siue diffusionem, cum hoc animi, non corporis ostendat qualitatem. Nam quod omnis furens strictura afficiatur, manifestum atq; probabile est, ex oculis sanguinolentis,

B qui in lato constitutã stricturam denuntiant: Item quod ipsos oculos atq; uenas in uultu extãtiores habeãt, totius corporis attestante duritia, cum fortitudine præter naturam aduenientẽ, ob stricturæ consensum: deniq; lenimenti tempore fatigatos se sentiunt ægrotantes. Est item coniectura facienda ex hijs quæ mentis alienationẽ præcedunt, ut capitis grauedo, uel dolor, & tardus membrorum motus, spinæ uel scapularum, uentris inflatio. Peccant deniq; etiam hij qui animæ passionem principaliter, dehinc corporis esse concipiunt, cum neque quisquam philosophorum eius tradiderit curationem, & antequam mente fallantur, accidentia substantia corporis habere uideatur. Hæc sunt quæ ad apprehendendum uel discernendum morbum methodus ordinauit. Curationẽ uero similem epilepticis accipimus adhibendam. Etenim principio conuenit iacere loco mediocriter lucido, atq; calido, & nullo turbore pulsato: nulla quoq; picturæ distinctione, neq; fenestris humilibus luminato, neq; in superioribus potius quàm in solo. plerique enim furore correpti sese præcipites dederunt. Est etiam lectus firmissime, atq; auersus ingressum cubiculi locandus, quo ingredientes minime uideant ægrotantes, ne uultus uarietate lacessiti furoris augeant uaniatem. Stramina præterea mollia sunt approbanda, cum defricatione, ac retentione articulorum, blando scilicet tactu: Et si qua pars corporis saltu fuerit agitata, tepidis uaporationibus erit mitiganda, appositis lanis mollibus ac limpidis, atque capiti, collo, & thoraci circulatim. Fotus quoq; adhibẽdus olei calidi, admixto aliquando mitigatiuæ uirtutis causa fœnigræci liquore, & eius decoctione confecto, sed minime pingui, uel certe hibisci infusione, aut lini seminis: Tunc oris collutio, atq; potus ex aqua calida. Erunt præterea multorũ ingressus prohibendi, & maxime ignotorũ. Mandandum quoq; ministris, ut eorum errores quodã consensu accipientes corrigant, ne aut omnibus cõsentiendo augeant furorem, eorum uisa confirmantes, aut rursum repugnando asperent passionis augmentum,

tum: sed inductiue nunc indulgeant consentientes, nunc insinuanda corrigant uana, recta demonstrantes. At si exilire cœperint, ut difficile teneantur, uel solitudine potius exasperantur, oportebit plurimis uti ministris, & præcipere ægros latenter retineri, ad articulorum fricationem, quo minime prouocentur: si etiam uisu hominũ fuerint cōmoti, erit adhibenda ligatio sine ulla quassatione, prætectis articulis ex lana, Tunc fasciola ligatur; ac si quicquã timere uel reuereri cōsueuerint, non erit itidem frequenter inducendũ: continuatio enim contemptibilitatem parit: uel cum causæ coëgerint, uel adiutorio adhibēdo non succubuerint ægrotantes, tunc erit necessario inducendum, quo ægri terrore uel reuerentia opprimantur. Ac si etiam lucem animo contraria commouētem uiderimus, erunt eorum oculi adumbrandi, quo cæterum corpus luce tangatur. Adhibenda cibi abstinentia usq; ad primam diatriton, ac permittentibus uiribus phlebotomia, si passio coëgerit, intra diatritum, & si ulla obstiterit causa detractionis cōgruæ faciendæ, aliquoties adhibita detractione modus implendus. Si horum nihil obstiterit, in ipsa diatrito erit phlebotomia adhibenda; tunc perunctio: ora fouenda; dandus cibus leuis, paruus, digestibilis, ut panis ex aqua calida, uel alica ex melle leuiter decocto confecta, uel sorbile quicquam, aut tenerum. Exinde usq; ad passionis declinationē alternis diebus æger nutriendus, si uires eius permiserint. Proluendus denicq; etiam clystere simplici, si passio poposcerit. Tunc etiam præcordia cataplasmatibus relaxanda, ob digestionis qualitatem, quo nulla constrictio spiritum abstentum capiti transmittat. Attendendæ etiam species alienationis, cuius accidentia contrariorum coniectura erunt mitiganda, ut eum hilaritate relaxent, nuntiantes quicquam quod animum resoluat. Dehinc cum status passionis apparuerit, detonso capite, atq; raso, cucurbitam infigimus, adiuncta scarificatione, & primo ex præcordijs, tunc inter scapulas, quas Græci metaphrenum uocant: consentiunt enim facilius istis superiora. Dehinc etiam occipitio, ac uertici, & temporibus capitis, ac si uultus uel ora fuerint affecta plurimũ, totum corpus erit sanguisugis releuandum, quas hirudines appellamus. Tunc cataplasmandum ex pani cæteri laxatiuæ uirtutis: dehinc spongijs uaporandũ; & si passio ijsdem permanserit, secundo uel tertio ijsdem perseuerabimus adiutorijs. Si uigiliæ fuerint cōsecutæ, adhibenda gestatio primo ex lectulo pendenti, tunc etiam fertoria sella. Adhibenda etiam aquæ destillatio crebra, cuius sonitu sæpe ægrotantes inducti somnos capiunt. Tunc etiã spongijs calidis oculi uaporandi, atq; palpebrarum duritia relaxanda, quo etiam per oculos usq; ad cerebri membranas beneficiũ perueniat curationis: ac si passio declinauerit, & propterea minime uigilare, atq; alienari cœperint ægrotantes, dabimus uariũ cibum ex mediæ materiæ qualitate. Tunc si doloris sensum ægrotãtes acceperint, adhibenda embalsis ex oleo, uel admixto aliquanto liquore, quo fuerit hibiscus præcocta. Tunc capiti atq; scarificatis locis cerotaria apponēda, & ex eis liquefactis corpus omne perungendũ miti defricatione. Tunc acopis atq; malagmatibus ueterũ, quæ nulla nimietate percutiant, motũ quoq; gestationis adhibētes: & primo gestatoria sella, tunc uehiculo manibus acto, atq; toto fortificato corpore erunt in deambulatione cogendi, & uocis exercitium, quod cuiq; conuenerit. Nam literalis etiam lectio adhibenda est, & quæ sit aliqua falsitate culpata, quo interius mentem exerceant ægrotantes. Quapropter interrogationibus quoq; erunt fatigandi, ut nunc mendacij causa, nunc promēdi quod quærimus, exerceri uideantur. Tunc sibi dimittendi, data lectione quæ nō sit intellectu difficilis, ne plurimo labore uexentur. Hæc enim si supra uires fuerint non minus afficiunt

A afficiunt quàm corporis immodicæ gestationes. Item post lectionem aliqua cõposita uel mimica sunt offerenda, si mœstitudine furentes laborent, aut rursum tristitiam uel tragicum timorē habentia, si puerili luxu furentes afficiantur. *Lectiones mimicæ.* Oportet enim contrarietate quadam alienationis corrigere qualitatem, quo animi quoq; habitus sanitatis mediocritatem agnoscat. Tunc proficiente curatione erunt pro possibilitate meditationes adhibendæ, uel disputationes: sed nunc quoq; similiter ordinatæ, ut principia leui uoce promantur: narratio uero, & demonstrationes extenta, atq; maiore: tunc epilogus dimissa & indulgenti, sicut hi qui de exercenda uoce, quam Græci anaphonesin uocant, tradiderũt. *Ἀναφώνησις.* Adhibendi deniq; auditores sunt ægrotanti consueti, qui fauore quodam atq; laude dicta prosequentes dicentis animum laxent. Etenim iucunda exercitamenta corporis adiuuant sanitatem. Tunc post meditationē uel disputationē † deducendus mox est, atque perungendus leuiter ægrotans, & deambulatione leui mouendus. *† deducenda uox est,* Si autem qui literas nesciũt, immittendæ quæstiones erunt, quæ sint eius artis propriæ, ut rustico rusticationis, gubernatori nauigationis: ac si ex omni parte iners fuerit curandus, erunt uulgaria quædam quæstionibus tradenda, uel calculorum ludus. Habet enim quiddam quod animum exerceat, & magis si peritior ægrotanti colludat. *Ludus calculorum.* Tunc post requiem adhibita deambulatione erunt diligentius perungendi: & primo parua atq; simplici defricatione mulcendi; dehinc profectu apparẽte, etiã de uexo ductu post humeros atq; colla defricatione potiore, & leui deductione, quam Græci catapasmon uocant: *Κατάπασμος.* ultimo fricandũ etiam caput, quod fuerit releuatum, lauacrum erit adhibendum: & sicut de epi-

B lepticis dictum est, uarius dandus cibus in bibito uino. Tunc addendum quicq; pomorum, quo corpus prætentemus: Dehinc uinum dandum tenue, leue atq; paruum medio cibi tempore: & primo inter quinq; dies, tunc inter quatuor, dehinc inter tres atq; duos: item alternis diebus: Ita quotidie interiecta uel uariata aquæ potatione eodem contrario ductu quo uinũ uariabamus. Tunc cum nulla cœperit æger nouitate seruari, & perferre singula didicerit, erunt addendæ aëris mutationes. Et si quidem philosophorũ disputationes audire uoluerint, erũt adhibendæ. Etenim timorem, uel mœstitudinē, aut iracundiam suis amputant dictis, ex quibus non paruus profectus corpori cõmodatur: ac si passio permanserit, & corpus tarditate possederit, sui perpositionibus ac lenimentis uarianda erũt, & superpositiones mitigandæ eisdem adiutorijs, quæ initio furentibus sunt ordinata. In lenimento uero prius adhibendus resumptiuus cyclus per uariam gestationem, atq; uocis exercitiũ musico monitore compositum. Tunc deambulatio atq; gestatio, & cibus uarius, & his similia: secundo recorporatiuus, sicut superius docuimus. Vtendum etiam localibus adiutorijs, hoc est, cucurbitis recorporatiuis, & rasione capillorum: item sternutamento, & dropace communi, atq; † composito ex nitro, galbano, manna, piretro, euphorbio & pipere: *† compositio* tunc paroptesi, atq; cataclysmo, & aspergine pulueris nitri. *Παρόπτησις.* Torrendum etiam corpus feruore solis, prætecto capite: dehinc sinapismo, & exercitio, uario ac uehementi. *Κατακλυσμός.* Sed hæc omnia cum adhibentur, etiam localibus adiutorijs prius erunt prætangendæ ac renouandæ, longe remouendæ à patiẽtibus partibus. Tunc secundæ ac uicinæ, dehinc ipsæ. Etenim quoties longe remota præmouentur, transmissa commoditas sine partium curandarum commotione latenter aduenit, & nullam facit capitis inflationem. Dehinc adhibendus uomitus ex albo helleboro radicibus inserto: Et magis si quisquam ex radice pura noluerit digitis uomitum prouocare: Fit enim ut inserto helleboro sponte uomitus nascatur. Tunc etiam

C etiam ipsum helleborum dabimus, & si oportuerit, non semel, sed sæpius per interualla temporum. Item aurium cauernis iniicere debemus aquã nitro aspersam, uel mulsum cum semine urticæ, uel sinapi liquido, quo etiam per sensuales uias ad membranas cerebri recorporatiua uirtus adueniat: quippe cum etiam aurium tinnitus sæpissime ægrotantes afficiat. Dehinc erunt rursum resumendi aliptarum diligentia. Vtendum quoque naturalibus aquis, ut sunt nitrosæ, & magis si odoris non fuerint tetri, quo membranæ capitis quatiantur. Vtendum etiã peregrinatione terrena atque maritima, & animi auocamentis, quibus mentis laxatio fiat. Erit etiam conijciẽdum ex mœstitudine quantum permaneat passionis, non quanquam soluta uideatur, non aliter quàm si terebratis oculis, quod Græci paracentesin uocant, ob tardam suffusionem, quanquam sit perfecta curatio, uisus impedimẽta perseuerant, quæ quadã cõsuetudine potius, quàm passionis præsentia fieri uidentur. Solutam uero uel conuictam passionem intelligere poterimus ex hijs quæ de epileptica curatione memorantes docuimus. Hæc est secundum methodum furiosorum, siue insanorum curatio. Aliarum sectarũ et ueterum methodicorum plurimi, obscuris in locis habendos inquiunt ægrotantes, neque accidentia passionis conijcientes, siquidem sæpe quidam obscuritatem odisse uidentur, neque ipsam passionem, quod sit ex strictura effecta. Etenim densata corpora aëris obscuritas minime relaxari permittit. Abstinentis denique naturalibus officijs impletũ caput magis grauatur. Adhibendam etiã immodicã abstinentiam, quam Græci læmanchiam uocant, non aduertentes, quia immoderata cibi abstinentia uires corporis uexat, & ægrotantem naturali fortitudine desertum adiutoria ferre nõ patitur. Perdit etiam cibandi tempora, ex quo den-

D sata corpora sæpe laxantur. Non enim uere admittẽda aut credenda sunt ea quæ suspicantur, quibus ipsi insanire potius, quàm curare uidentur. Aiunt enim ferarum similitudinem intuendam, quæ deductione cibi, posita ferocitate mansuescunt: non aliter etiam furentes posse iugi abstinentia mitigari: quippe cum inter sanos homines facile sapere ieiuni uideantur. Post cibum uero affici hilaritate faciliùs, aut furore. Iubent præterea uinculis ægrotantes coërceri, sine ulla discretione, cum necessariò deuinctæ partes quatiantur, & faciliùs ægros ministrantium manibus, quàm inertibus uinculis retinere. Cupiunt etiam certis medicaminibus somnos altos efficere, papauere fouentes, & pressuram potius atque grauationem capitis, non somnum ingerentes. Fouent etiam oleo rosaceo aceto admixto, serpyllo, & castoreo, & cæteris simillimæ uirtutis caput obsidunt, cõstringentes ea quæ laxatione indigent. Item alij frigidis usi sunt rebus, passionis causam ex feruore uenire suspicantes, ut Aristoteles & Diocles, nescij quoniam feruor innatus sine dubio tumoris est signum, & non ut existimant, passionis est causa. Quare peiorare necesse est, & maiorem furorem fieri cum frigida curatione corpora densantur. Alij uero phlebotomiã adhibendam probant ex duobus brachijs usque ad animæ defectionem, ut sæpe faciant mori cupientes. Etenim defectio, aut uirium amputatio sequuntur immodicam sanguinis detractionem, quam non oportebit ex utroque brachio fieri. Dicunt præterea usum esse clysteris addendũ, ex acerrimæ uirtutis liquoribus iniectione frequenti, ex quibus nihil utile, sed potius dysenteria sequitur. Dant etiam urinalia atque uentriflua medicamina potanda, quæ diuretica uel cœliotica Græci uocauerunt. Auertendam etenim è superioribus ad inferiora materiam dicunt, ex quibus corpora tabescunt, neruositas uitiatur. Item alij inebriandos aiunt ægrotantes, cum sæpe ex uinolentia furor atque insania generetur. Alij flagellis aiunt

A aiunt coërcendos, ut quasi iudicio mentis pulso resipiant, cum magis tumentia cæde lacessendo faciant asperiora, & adueniente lenimento passionis cum sensum recipiunt plagarum, dolore uexentur. Vel certe, si ut ratio poscit, uicinis magis ac patientibus locis adiutoria sunt adhibenda, coguntur ergo ut ori uel capiti plagas imponant. Vtuntur etiam decantionibus tibiarum, uaria modulatione, quarum alteram phrygiam uocant, quæ fit iucunda atq; excitabilis eorum qui ex mœstitudine in furore noscuntur: Aliam diram, uel quæ occupata mente pudorem suadeat, iniecto rigore, ut in bello, quam dorion appellant, in hijs qui risu, uel puerilibus cachinnis afficiuntur, cum cantilenæ sonus caput impleat, ut etiam recte ualentibus apertissime uideatur: uel certe, ut pleriq; memorant, accendat aliquos in furorē, quo sæpe uaticinantes deum accepisse uideantur. Alij uero amorem furentibus aiunt procurandum, quo mentis intētio conuersa furoris asperitate purgetur, non intuentes nudissimā ueritatem, quod plerisq; furoris amor fuerit causa. Sic deniq; alius amore Proserpinæ petit inferna, & sibi licitas alienæ ac diuæ coniugis credidit nuptias. Alius nymphæ ob desiderium Amphitritis sese deditum mari proiecit. Ferunt Græcorum cōmenta loquacia & hiereprolis fœminam humanis exercitatā fatis, & sæuo pœnitudinis dolore commotā, sua manu suos extinxisse successus. Neq; aspernandos cæteros accipiamus, qui ipsum quoq; amorē generaliter furorē uocauerunt, ob similitudinem accidentiū, quibus ægrotantes afficiuntur. Et Est impium atq; absurdum passioni adiutoriorum in idipsum probare quod curas. Omitto quod sit impossibile, amorem furentibus persuadere: siquidem iudicio carentes pulchritudinē probare non possint. Nam sæpe homines feras existimant, uel ea quæ uiderint, fingendo præsentia putant. Dehinc etiamsi amor fuerit acquisitus quid magis

B probemus erit incertum, utrum'ne prohibendus sit usus uenereus, an admittendus. Sed prohibitus indignari magis cogit ægrotantes, cum desiderata producuntur. Itē permissus uexat, cū corpore euirato animæ quoq; substātia turbatur. Itē Alij arteriotomian probauerūt, inutili uexatione caput afficientes. Hijs igitur omnibus experimētis inanibus conferta est furiosorū curatio. Quæ ne falsa putentur, erūt denuntiādæ personæ, atq; librorū nomina designanda. Asclepiades autē secundo libro adhibendam præcepit cantilenā. Quo etiā eius discipulus Titus adductus secundo libro de anima, memorat flagellandos. Sed idē etiā officijs solitis amoueri iubet ægrotantes, & uinculis constringi, & abstinētia ciborū nimia coërceri, & siti affici, tunc uino corrūpi, uel in amorē induci; cætera primo libro tardarū passionū supradicta compleuit. Itē Themison phlebotomatos constrictius curat fomentis, qui se sua lege tenere non potuit. Adhibēs etiā lauacrū, atq; uinū plurimū, & amorē suadens adiuncta ciborū copia. Alijs quoq; incongruis utens rebus, quæ magis Asclepiadi, quàm Themisoni sunt adscribenda: nondum enim sese eius liberauerat secta, sic hæc ordinasse perspicitur.

DE MELANCHOLIA. CAP: VI.

Elancholia dicta, ꝙ nigra fella ægrotātibus sæpe per uomitū ueniāt: Græci enim nigrū melan uocauerūt, fel autē cholen appellāt: & nō ut pleriq; existimāt, ꝙ passionis causa uel generatio nigra fit fella: hoc enim est æstimantiū magis quàm uidentiū ueritatē, uel potius falsum, sicut in alijs ostēdimus. Nam Tullius atrā bilē dixit, ueluti altā iracundiā. Itē Vergilius, Hercule alta iracūdia moto, Hic uero, inqt, Alcidæ furijs exarserat atro Felle dolor. Siqdē melancholici semper tristes, ac nulla penè hilaritate laxati esse uideantur. Frequentat autē in masculis magis, & medijs

ætatibus; difficile uero in fœminis, uel alijs ætatibus. Eius antecedentes caũ- C sæ sunt hæ, indigestio, iugis uomitus, post cibum medicamina pota, acres cibi, mœstitudo, timor, & cætera quæ etiã ualent sufficere. Sequuntur autẽ in ipsam pronos uel uenturos ea quæ etiam insanos fore denuntiant. Eos uero qui iam passione possessi sunt, animi anxietas atq; difficultas tenet, attestante mœstitudi ne cum silentio, & odio conuiuentium. Sequitur etiam nunc uiuendi, nunc mo riendi cupido, cum suspicionibus uelut insidiarum sibi paratarum. Item inanes fletus, atque murmura uacua, & rursum hilaritas, magis post cibum: cum infla tione præcordiorum, & articulorum frigore, & leui sudore, atque stomachi mordicatione, uel oris uentris usq; ad interscapulas, quas Græci metaphrenum uocauerunt. Item capitis grauedo, color uiridis cum nigrore, aut subliuidus, corporis tenuitas, uirium debilitas, & accepti cibi corruptio cum ructationibus odoris tetri, hoc est fumosi, uel bromosi, uel piscosi. Item intestinorum tormen ta, uomitus, nunc inanis, nunc fellosus, uel ferrugineus, aut niger, & eiusdem qualitatis per podicem egestio. In lenimento uero eorum mitigatio, uel multo rum depurgatio. Sed hanc passionem furoris speciem alij plurimi, atque The misonis sectatores uocauerunt. Differt autem, siquidem ista principaliter stoma chus patiatur, in furiosis uero caput. Et est cõmuniter stricturæ passio magna: aliquando etiam complexa ob plurimas egestiones. Præterea est ex numero D tardarum passionum, quas Græci chronias appellant. Curatio autem adhiben da est, quam furiosis ordinauimus. Non enim phlebotomiam reprobandam attestante dolore, aut hellebori purgationem attestante passione approbamus, sed exterius localia adiutoria, atque mitigatiua, siue corporatiua magis ori uen tris, atque inter scapulas sunt adhibenda. Ac si forte aut uomitus immodicus, aut egestio uentris coëgerit, constrictiua sunt cataplasmata apponenda uentri, atque stomacho, ut ex palmulis thebaicis infusis uino uel pusca, admixtis etiam malis punicis, uel cydonijs, & œnanthe, & alumine scisso, aut hypocystide, uel acacia, siue galla, & his similibus. Dandi etiam cibi constrictiui, atque ap ponendæ eius uirtutis cucurbitæ. Alia uero medicarum sectarum præfe ctis relinquamus, & his qui de furiosis scripserũt. Adhibent etiã bibenda medicamina, hoc est, aloën, & absinthium, iugiter, quæ propter uim suam, quam habent plurimam, ex cludenda probamus: quippe cum sit possi bile ex consuetis perficere sanitatem.

Manuscript marginalia (left margin): Caussæ; eam; uana; μετάφρενον; *ὠχρὸς, luridus, sub luteus. *coeni ac luti uirus olentis.; in ☧; *Hinc liquet methodicis uocatam peculiariter melancholiam eam fuisse quam morbum Hypochondriacum dicimus; recorporatiua; interscapulis esse; *nam ratione uentriculi ex curbita admotæ, cibos et humores non aliter retinent quam adstringentia emplastra. Interlinear: nunc; elaxatione. Right margin: putamus; præbent; quidam.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBRI PRI MI FINIS.

CAELII

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER SECVNDVS.

CVI HAEC INSVNT:

B Primo libro Tardarum passionū de capitis diximus curatione, & de scotomaticis, & de incubone: sed & de epilepsia, & de furore, siue insania, & de melancholia: nunc cæterarum actiones ordinemus. curationes

DE PARALYSI. CAP. I.

IN senibus atque hyemis tempore frequentat hæc passio: difficile autem in calidis ætatibus. Sed generatur nunc ex occultis, nunc ex manifestis antecedentibus causis, ut quassatione, uulneratione, uel alia qualibet passione. Item frigore profundo, uinolentia, indigestione, luxuria, atque libidine frequenti extenta: item medicaminibus potis. Sed est uel fit paralysis nunc sensus, nunc motus, nunc utriusque. Et intelligitur sensus paralysis, quoties feruens atque frigidum non sentiunt ægrotantes manifeste partium naturalium motu: motus autem, quoties feruens atque frigidum sentiunt motu partium carentes: utriusque uero paralysin factam accipimus, quoties motu atque sensu caruerint. Item, hæc passio nunc partis est, nunc partium, nunc totius corporis cum apprehensione mentis, quam apoplexiam uocantes, Acutarum passionum libris tradidimus. Sed plurimis species duæ paralyseos uisæ sunt: Alia conductione effecta: alia extensione. Sequuntur autem pronos & decliues in passionem, hoc est, qui non repente fuerint percussi, si totum corpus passurum denuntietur, ea quæ epilepsiam uel furorem denuntiant. Si uero ex parte, grauedo partis passuræ sequetur, ut tardus motus cum stupore & pallore, & torpedo cum sensus debilitate.

Marginal annotations (manuscript): κυνικὸς σπασμός. — καταληψις. — φωνῆς ἀποκοπὴν. — ἀποτελέσματα. — doloris — Ea — et — frequenter exercitata. — παράλυσις. — manifesto, integro, illæso: inoffenso — uocari. — ἀποπληξία. — flexione membri contractione, ut in iis, quibus nerui transuersim et omnino præcisis, cicatrix magna et dura resolutum membrum contrahitur: ἀγκύλην Græci uocant. In hoc genere flexum membrum distendi nequit non potest. — membri nondum — apoplexia in cursu. — membri quod amplius flecti nequit motu et sensu priuatum flaccidum, languidum, extentum, propendet ac trahitur. pag. 35. Crus resolutum, conductione breuius fit, extensione longius.

C litate, quæ nunc perseuerantia, nunc sine ratione recedentia intelliguntur, ac rursum recurrentia. Dehinc effecta passione, torpor atq; stupor gelidus partium fiet plurimus, & paruus, & nunc uoluntario motu cessante, nunc ex parte manente, & nunc sensu amisso, nunc paruo remanẽte, nunc etiam dolore attestante, obscurato pulsu, & per profectum cessante pallore, & tenuatione partis uitiatæ, nutrimento cessante, quod Græci atrophian uocant. Sequente etiam rugatio cum adductione partium, uel extensione. Aliqui prætereà paralipsin uocauerũt eam quæ ex omni parte naturalem motum abstulerit, paralysin eam quæ ex plurima parte uitiauerit motum. Quibus minime consentire maiorum autoritas iubet. Non enim passionum differentiam ostendunt, sed magnitudinem generaliter passionis, ut sunt quædam partes duobus uel plurimis officijs aptatæ, quæ nunc omnium, nunc certorum amputatione uexantur. Lingua etenim transuorationis officium sustinẽs uerba distinguere non ualebit. Hæc sunt communes paralyseos significationes: sed ob singularem partium atq; particularum, quas supra diximus, communiter adprehensionem, specialiter locorum impedimenta tractabimus. Supercilium igitur paralysi uitiatum laxius propendebit circa superius palpebrũ, uel certe sustollitur, ut etiam ipsum suspẽdat. Item palpebrum superius paralysi uitiatũ laxius fiet, atq; motu caret, & oculi pupulam contegit, uel è contrario extentum sustollitur, & oculorum pupulam nudat. Item interius palpebrum paralysi uitiatum nunc intrinsecus flectitur, nunc in semet uel exterius refunditur, & motu caret, atq; oculum non contegit. Sequitur etiam inuoluntarius lachrimarum fluor, quod est utriusq; palpebrorũ uitio commune: Et si in risum uenerint ægrotantes, contortum uel conductum simulant uultum.

D Oculorum uero tunicæ, siue membrana paralysi uitiatæ uisum impediunt latitudine facta pupularum: quæ passio uocatur mydriasis. At si cõductione fuerit paralysis facta, angustior pupula fiet, cessante nutrimento appellatur phthisis. Lingua paralysi uitiata uocem non differt, sed interius mouetur, & nunc nullius significationis uocem reddit, nunc amputatione facta medio tempore oppressis conatibus conticescit, Demonstrata tamen uerbi intelligibili prolatione, nunc imperfecta, nunc ex omni parte motu carens. Sed discernantur ab ista passione qui forte ex alia uocem amiserint, cum neq; colorem, uel superficiem linguæ mutauerit, neque sensu caruerit, neque motu, neque schema suæ mutauerit positionis, quod fieri necesse est, cum fuerit paralysi uitiata. Item odoramenti officium paralysi uitiatum odorum non accipit sensum, sed discernitur ab hijs, qui narium uitio officium odoris amiserunt, quod appellant ozænan: quod neque torpor partium, neque pallor, neque nutrimenti desertio sequatur, quam Græci atrophian uocant. Labium superius paralysi uitiatum inuertitur forinsecus, proditum magis, cum risus aduenerit, aut locutio: conducitur enim sano cum inferiori. Item poto sumpto exterius facit fluere liquorem. Hoc quidam caninum raptum esse dixerunt nescij, sicut principaliter futuro docebimus schemate. Itẽ siagon paralysi uitiatũ, siquidem nos musculum qui buccas colligat dicere poterimus, conducitur, aut laxatur. Vicinus deniq; oculus nõ ualebit perfectã facere reclusionẽ conducto inferiore palpebro. Mentũ paralysi uitiatũ amisso motu laxatur, aut uehementer sustollitur. Fauces paralysi uitiatæ trãsuorationis difficultatẽ faciũt. Gutturis summitas paralysi uitiata, siue ut reuma, siue ut Græci bronchos, mortem facit, & paruam transuorationis tussiculam: siquidem non perfectam eo tempore facit inductionem, ne superet radicẽ linguæ, quam Græci epiglottida uocãt: quo

Videtur hoc loco autor paralysin ex conductione factam uocare, amissum membri tum sensum tum motum, alimenti defectu, quem paulo post nutrimenti desertionem appellat.

A perfecto accepta conuiuantur. Videbitur denique eius extantia plurimum
relaxata. Item stomachum paralysi uitiatum difficultas transuorandi sequi-
tur, uel omnino impossibilitas, unde etiam præsens periculum. Videbuntur e-
tiam difficilia transuorantibus accepta, ueluti acriora, aut immaturo tempore
comesta. Item sequitur præfocationis sensus cum frigore, in quacunque eius
parte fuerit paralysis: illic nanque etiam transuorata sistuntur. Sed discernūtur ab
hijs qui facilem paralysin ex difficultate transuorandi patiuntur. Siquidem etiā
decoloratio fiet nutrimento cessante, et frigus, etiam immobilitas faucium ne-
cessario concurrit: Item hijs qui ex stomacho sunt humores supradictis quere-
lis si fuerint adfecti discernuntur, quod etiā dolore atque feruore partium uexan-
tur. Si cœnum uel eius summitas paralysi uitiatum, quod nos commune dicere Κοινόν
poterimus, quod arteriæ atque stomacho interpositum uidetur, locorum graue-
dinem faciet, atque sumpto cibo uel potu in præcordijs permanebunt, cum torpo-
re sensuum, ac tumore manuum, aliquando & crurum, attestante singultu & in-
ani timore. Aliqui etiam reuomunt accepta nulla corruptione mutata. Perulo
paralysi uitiato cibus nulla digestione mutatur, sed tanquā per infundibulū ad
inferiora descendit, & circum uentrem laxior locus efficitur inferius, inflatiorque:
quæ per uentrem egeruntur, aspera atque plurima erunt, & neque fluida. Nestide pa- Νῆστις
ralysi uitiato & typhlotero, quod nos cæcum intestinum dicere poterimus, erūt Τυφλόν
ea quæ per uentrem excluduntur plurima, & minus fluida. Videtur enim ne- Νῆστις
stem cum naturam seruauerit, uel nullo fuerit morbo tentata, tunc plurimū
excrementorū acceptorum facere. Colo paralysi uitiato inordinato motu atque Κῶλον
inuoluntario stercora descendunt, sine ulla humectatione, uel cum fœtore ma-
B ximo eorum fiet egestio sine ullo dolore. Longaone cum sphynctere atque podi- Longaŏ
ce paralysi uitiato, erit inuoluntaria egestio stercorum, nisi ex aliqua hoc fuerit
circumincisione confectum. Aliquando etiam præcedit, uel certe egestionē ster-
corum non sine tumore, uel aliqua simili causa fieri permittit. Vesica paralysi ui-
tiata inuoluntarius urinæ exitus fiet sine ullo dolore, neque incisura, neque circūin-
cisione antecedente. Aliquādo etiam per interualla prohibitus, uel paulatim re-
tardatus, aut omnino negatus; & sæpe etiam pubetenus extantia partium fiet,
extenta uesica, sed ex tumore, uel sanguinis gelati corpusculis, quæ Græci trom- Θρόμβοι
bos appellant, aut lapide, uel uulnere difficultas fuerit mictus, aut in toto nega-
tio, discernitur, quod sine dolore atque partium liuore, atque sanguinis mictu, appo-
sita manu oppresso pectine urina in paralysi excludatur. Præterea etiā peritoneo Περιτόναιον
paralysi uitiato, ut Erasistratus ait, urina abstinetur, & neque excluditur nisi ad- Erasistratus
hibito catetheri. Non enim uesicæ ambitus naturali cōsuetudine peritoneo im- Καθετήρ
buente opprimitur, neque cōcluditur ad exprimendum liquorem radix uirilis pa-
ralysi uitiatus, sed multo maior aut minor efficitur, & nulla tētigine prouocatur.
Seminales uiæ, quas Græci spermaticos poros uocāt, paralysi uitiatæ, si laxatio- Πόροι σπερματικοί
ne fuerit paralysis effecta, sine ulla tentigine inuoluntarius fiet seminis lapsus, &
uocatur hæc passio gonorrhœa, quā nos seminis lapsum dicimus. At si cōclusio- Γονόῤῥοια
ne fuerit paralysis effecta, iugis tentigo ægrotantis sequetur, sine ullo dolore, atque
seminis lapsu, & uocatur hæc passio priapismus. Crus paralysi uitiatū aut cōclu- Πριαπισμός
sione breuius fiet, aut extentione longius, ut plerique putent articulorū deloca-
tionē hic factā. Sed discernitur hoc: siquidē cōcauitas atque distanti à loco motos
aut eiectos articulos sequatur. Est autē ratione credibile, cæterorū quoque interio-
rum singula paralysi uitiari, ut pulmonē, cor, uel discrimen thoracis atque uētris,
quod Græci diaphragma uocāt, aut hypozygon, uel splenē, aut iecur præueniri Διάφραγμα
adprehen-

C adprehensione mortem patientis, quæ sæpe latent facta, cum nō propria possint apprehensione signari. *Herophilus.* Herophilus deniq; repentinam mortem nulla ex manifesta causa uenientē, fieri inquit paralysi cordis. *Erasistratus.* Item Erasistratus memorat paralyseos genus, & paradoxon appellauit, quo ambulantes repente sistuntur, ut ambulare nō possint, tunc rursum ambulare sinūtur. Est autē passio generaliter grauis atq; difficilis, sed grauior curatione fiet, quoties toto sensu caruerint partes atq; motu, & in corporibus iamdudū debilibus, uel senibus, aut ex alio morbo præuitiatis, ut epilepsia, febre: Item si plurimas tenuerit corporis partes, uel uitæ necessarias. De nominibus autem specialiter elogiatis paralyticæ passionis, ut mydriasi, pbthisi, priapismo, gonorrhoea, & hijs similibus, singula præscribemus. De cæteris nunc dicemus. Hanc ergo passionem multi sectæ nostræ principes stricturam dixerunt, ob duritiam uitiatarū partium, atq; siccitatē, & grauedinem, & torporē: *Mnaseas.* Mnaseas uero conductione factam paralipsin uocat, *Soranus.* fieriq; etiā aliquando extētione, aliquādo solutione. Nos uero iuxta Sorani sententiā illam uocamus solutione, cum plurimæ egestiones corporis fuerint uisæ: Etenim manuū, uel pedum, & horum similium extensione facta, nulla egestione attestante, & in ligni similitudinē duratis partibus, stricturæ dicimus esse passionem: Quippe cum frigescere, uel quadam rugatione crispari corpora cōmu*Strictura.*ne cōtrarijs passionibus esse uideatur. Est autem passio generaliter tarda, & accessionibus atq; dimissionibus uariata, & superpositionibus ac lenimentis; cuius prædata atq; demonstrata significatione necessariò curationē ordinamus. Mox igitur effecta paralysi, lucido loco, atq; mediocriter calido, locandi sunt ægrotantes, & usq; ad tertiam diem permittentibus uiribus abstinendi. Tunc nisi uino D fuerint pleni, uel cibo, mox phlebotomandi, si copia fuerit, ex brachio: sin minus, ex qualibet patienti parte contraria, quo laquei constrictione, & phlebotomi diuisura in passione constituti non afficiantur. Si autem pleni fuerint cibo, alia dieerunt phlebotomandi. Sed partes paralysi uitiatæ fricatione atq; calefactionibus recurandæ, & lanæ limpidæ ex oleo dulci atq; calido expressæ, & circūtegendæ, & fomento relaxandæ. Tunc oris collutio permittenda, atq; potu aquæ calidæ erunt prouidendi. Præterea accessionū ac dimissionum diligentius tempora obseruanda, quæ adprehenduntur ex ægrotantiū pallore, nunc aucto, nunc minuto: uel sensu earundem partium, quibus plus aut minus inesse uideatur: Item ex motu uel immobilitate, aut grauedine & leuitate, aut frigore & feruore. Tunc diatriti tempore adhibenda perunctio ex oleo calido. Ora quoq; fouenda ex aqua mediocriter calida, & dandus cibus paruus, sorbilis, ut alica lota ex aqua calida infusa, aut oua. At si transuorationis faucium partes paralysi fuerint uitiatæ, erunt cucurbitæ obliquis partibus gutturis atq; ceruicis apponendæ. Tunc cibus offerendus: Etenim extentæ transuorationis officio facile seruire coguntur: Exinde donec passio declinet alternis diebus dabimus cibum. Sequenti deniq; die post diatritū, abstento ægro, cataplasmatibus utemur, ex polline lini seminis, & fœnigræci. Tunc alia die, nisi passio creuerit, patientibus locis cucurbitas infigentes scarificabimus: ac si plurimæ fuerint partes passione uitiatæ, cogentibus magis atq; urgentibus, ordine præponimus curationē, uel hijs locis, quæ facile poterunt ægrotos in periculū deuocare, aut ex quibus cæteris partibus facile possit curationis beneficiū dari. Sic deniq; stomacho laxato plurima certe conlaxātur, utpote è contrario oppressis principalibus partibus cæteræ necessariò cōprimuntur. Tunc cæteris trinis diebus, quas diatriton Græci uocaue*Σιαγών.*runt, alias quoq; partes cucurbita releuamus. Si siagon, uel mentum paralysi

fuerit

A fuerit uitiatum, erunt cucurbitæ temporibus infigendæ, atque musculis buccarum, uel sub aurium lamnis. Ac si fauces fuerint uitiatæ, uel transuorationis partes, prædictis utemur adiutorijs. Itē Manibus paralysi uitiatis, erunt humeris uel eorum summitatibus atq; palis, & brachiorum musculis, aut cubitorum nodis hæc adhibenda. Item Cruribus paralysi uitiatis, uertebris atq; genibus cucurbitæ infigendæ, quarū quæ partes non accipiunt usum, ut supercilia, labia, digiti, sanguisugis erunt releuandæ. Item si nimiæ tenuitatis causa, aut usus difficultate, neq; sanguisugarū morsum tolerare potuerint, ut in palpebris, uel lingua, præfecta uaporatione scarificamus, & generaliter cataplasmatibus utimur. Tunc si exegerit passio secundo scarificamus, & spongiarum uaporatione utemur, ex aqua & oleo solo expressis, uel ex oleo aut decoctione lini seminis, atq; fœnigræci, uel hibisci, aut maluæ communis, uel agrestis. His uero qui secundum linguam, uel transuorationis partes paralysi fuerint uitiati, tempore cataplasmatū atq; uaporationum iubemus in os dari oleum calidum, uel aquam calidam, & oleum continendū, aut mulsum: Simul enim atq; eodem tempore ex utraq; parte uaporata uehementius relaxantur. Si uenter fuerit retentus, clystere utemur prius quàm partes cucurbita releuamus, ut primo ex aqua mulsa. Tunc si oportuerit, etiam diurnis diebus ex oleo calido iniectiones adhibemus. Si intestina, uel eorum uicinitas paralysi fuerint uitiata, ac si etiam urina fuerit retenta, adhibitis cæteris adiutorijs atq; perfectis, encathismata sunt adhibenda. Tunc eata therismus faciendus, quo urina detrahatur; ac post detractionem, oleum calidum iniiciendum, atq; adnexo folliculo catathere ex ea parte quæ cystophilos

B à Græcis est appellata, uel otico clystere, quem nos auricularem dicere poterimus, tenui exabilisco formatum, quo possit cauernam inuadere directum catathere. Tunc cucurbitas prædictis adhibemus locis, atq; uaporationibus, & cataplasmatibus eas partes cum podice & ueretris uicinis releuamus. Si stomachus fuerit paralysi uitiatus, omnia sorbilia dabimus, quo facilius transuorentur. Ac si ea quæ sumuntur aliqua ex parte substiterint impedito meatu, ægrotantiū manus in aquam calidam mittemus, uel parua uascula aquā calida plena tenenda offeremus: Tunc stomacho leuem cucurbitam infigemus sub ea parte quæ premi uel impediri uidetur; Atq; ita sensim, uel paulatim eam detrahimus, quo stomachi partes deferendo accipere, uel transire faciamus illata, uel uacuū officium in memoriam reducamus: ac si uomitus irruerit, paralysi facta nihil dentibus interponamus. Si uero † conductio immittimus ceram, uel tabellam aleam, aut ferulean, & ductu contrario fasciolæ corrigere tentabimus deprauata, declinante passione. Etenim ante id tempus difficiles in cōsensu partes esse perspiciuntur, & propterea quassatio potius quàm effectus sequitur. Vtimur prætereà eodem tempore etiam cerotarijs qualibet paralysi uitiata: & primo simplicibus, ut ex cera & oleo pingui, uel sabina, & squinanto, admixta hibisci decoctione, uel fœnigræci semine contuso, atq; trito: Tunc ex oleo ueteri, & resina terebinthinæ adhibemus etiam embasin ex oleo calido: Tunc calidam & oleum, cibum dantes diurnis diebus ex oleribus non acrioribus, atque piscibus petrensibus, & uolantum paruioribus. Vtemur etiam acopis, ut est diasamsucū & diamelilotū, uel omnibus quæ ex adipibus conficiuntur, & medullis, et irino oleo, uel malabatrino, et quirino, et hijs similibus; et malagmatibus talibus, ex quibus est diachilon, atq; Mnasæum, et diamelilotū et meline simplex. Tunc gestatione corpus mouebimus pro uirium modo, fertoria sella, siue cathedra, longiore tunc uehiculo manibus acto, dehinc animalibus: Sic enim cō sensu persuasæ D altiores

Marginal manuscript notes:

Right margin: laminis · ut pag. 67. — omoplatis — ex cruribus · aut spinæ — tenuitatis — generalibus — continendum — et hydrelæum calidum — ἐγκαθίσματα catheterismus — καταθετήρ — κυστοφίλος — ὠτικὸς κλυστήρ — uel calida cathetere — uesetro uicino — uel per illas transire — facta, ora aperto nihil — † conclusio — conductum est, — * fasciolæ partes non cedunt. — cerotarijs in qualibet parte paralysi. — Sabina, & Schoenantho — Alij · Sabino & antiquo — tum ex calida et oleo: — Diasampsucū · Diamelilotū. — cheirino

Left margin: catatheri — stenato / Alij: tenui tubulo forato — delata — * uexatio — * saxatilibus — Diachylon — tum

Notes at foot:

* ut liberius exeat, et in gulam relapsum quod uomitu prorumpit, non suffocet ·

* * Melinum simplex · nempe unguentum Melinum descriptum à Dioscoride · quidam legunt Medinum: nempe Medi malagma à Celso descriptum, quod digerit ea quæ coeunt · Aetius Melinum Serapionis, Pasionis, Andromachi; diuersas inter se compositiones describit ·

C altiores in corpore materiæ ad exteriora concurrunt, cum in embasi ex oleo fuerint constitutæ, motus beneficio prælaxato ægrotante. Dehinc lauacrum adhibemus atque uinum parum, & consequenter singula, quæ passione fuerint uitiata, suo officio exercemus: explorantes etiam, uel intuentes, si quid aliud in corpore passionis occurrerit, ex quo paralysis uideatur effecta, ut hoc quoque destruamus: non hac quidem quod antecedens causa esse uideatur, sed quo etiam eam ipsam passionē necessario intelligamus. Quapropter si uulneratio ei fuerit cognita, gerere debemus sicut in Chirurgumenis, uel Responsionum libris demonstrauimus: Reminiscentes, si quidē ex uulneribus facta paralysis sit diuisura partium, nec dum proprio nomine uocabulum teneat, sed appellari claudicationes uel tardationes possunt, siue alienationes. Sin uero cicatrix fuerit clausa, hanc mollire tentabimus. Item si spinæ contortio uel conuersio ex causa effecta, hanc corrigemus. Item si febricula, aut nimia capitis passio, quam cephalæan uocant, aut epilepsia, ex iisdem eas quoque destruemus. Item si euersio, uel inclinatio fuerit matricis, eidem consequenter ordinata adhibebimus, sicut Muliebrium passionum libris docuimus. Sin uero articuli fuerit eiectio, quanquam longi temporis, eum recolamus. Item si quis humoris fluor per quodlibet officium naturale ultra modū fuerit dimissus, cataplasmata constrictiua probamus, ut ex palmulis thebaicis, malis citoniis, acacia, hypocistide, alumine, & his similibus, apponentes etiam emplastrorum ea quæ constrictiuæ uirtutis à Græcis enæma appellata, uel si qua ualent concludere atque siccare fluentia, ut sunt uulnerum medicamina quæ appellantur melana. Nunc similiter ægros resumemus, ac si passio permanserit, cyclo ductu resumptionis regula dirigemus per uariam gestationem, deambulationem, uocis exercitium, lectionem, unctionem,

D lauacra. Tunc post hæc omnia partium adhibemus fricationem, dantes uarium cibum atque uinū, iuxta præscriptā disciplinam omnia augentes atque minuentes: & nunc usque ad piscium qualitatem ordinamus cyclum, nunc usque ad uolantum, tunc etiam agrestium, ultimo porcinæ carnis, sicut superius De capitis curatione scribentes docuimus. Dehinc adhibemus etiam metasyncriticos cyclos, & primo partiles, tunc perfectos, nisi ex initio uires ægrotantis eos perferre non ualuerint. Denique nunc drimyphagia utemur, antecedente cibi paruitate, nunc uomitum prouocamus, drimyphagian linquentes, & cæteras quoque cycli regulas complemus, & nunc uomitus adiungentes drimyphagian. Ipsum quoque uomitum primo ieiunum probamus, nunc ex radicibus, uel his similibus qualitate materiis. Atque ita post frequentem radicum uomitū, helleboro utemur, primo radicibus inserto, uel aceto infuso: Quo detracto radices immissæ concoctæ ipso cum liquore sorbeantur. Vtemur etiam localibus adiutoriis in his partibus quæ sunt paralysi uitiatæ, ut dropaci primo, tunc composito, quem Græci pharmacoden uocauerunt. Psylotro quoque, & cucurbitis recorporatiuis multa cum flamma admotis, atque uiolenter remotis, aut circunstractis, nunc ex superioribus ad inferiora. Etenim spiritus iamdudū motu uacuatus ex alto adducetur, & quadam prouocatione excitus, uel accurrens, sua cubilia cognoscit, singularum uiarum motus inuadens, passionis deturbato languore. Hoc igitur facere tentabimus ex multis cucurbitis per spinam, recto scilicet ordine post inuicem adfigentes, atque sufficiens tempus adductioni largientes, primo primarū faciemus detractione, tunc sequentium, quo sibi adductum spiratum tradant, atque insolitos prouocent motus; atque uerso ordine inferiores primo affigentes easdem detrahemus primo. Post cucurbitationem atque dropacis usum, puluere nitri partes aspergi

Printed margin notes: Libri Cælij ... Ἀπορούμενα (beside "Responsionum libris") · Libri Cælij de muliebribus passionibus · Emplastra ἐναίμα · Medicamina μέλανα · φαρμακώδης (beside "pharmacoden")

Handwritten annotations (left margin, top to bottom): ex qua esse uideatur Paralysis effecta · non ob hoc quidem · coniuncta · -1- quod proprie non appellanda sit paralysis · itidem · relocamus · emissarium: al. orificium · tunc similiter ut in epilepsia aegros · cyclico · * ex parte: ut supr. pag. 16 ex illis tantum aliquot · * acrium ciborum esu · uomitus · inserto sputo ex aceto infusis. Sic uomitus supra, e radicula sola, infusa in oxymelite, parabis ... dropace communi primo, tum composito. Sic legendum ostendit uers. 39. pag. 29. · Etenim spiritus membro iamdudum motu uacuo ex alto adducitur · singulas uias · membris · spiritum tradant · conuerso uero post ordine

Handwritten annotations (right margin): ac · quod · ergo · possit · aliqua · regulam · quet

Handwritten annotations (foot of page): Cyclus Analepticus fit: 1 uaria gestatione, 2 deambulatione, 3 uocis exercitatione, 4 lectione, 5 unctione, 6 lauacro, 7 frictione, 8 uino, 9 ciborum mutatione · 1 e media materia, 2 piscibus, 3 uolucribus, 4 uenatione, 5 suilla · * id supra pag. 16 dixit, partilis tet. pag. uero 18 ex parte · 44 Vtendi modus est Aetio: Radicularum ueratri 3 bj insenuntur Raphano prius harundine compuncto. Post integram noctem Veratri festucæ eximuntur: Raphanus concisa, e ... in oxymelite macerata comeditur, oxymeli quæ inter edendum paulatim bibitur.

A aspergi facimus, & fricari uel sinapi, uel ex utroq;. Tunc etiam hijs pulueribus quæ sunt ex calce uiua, fecla, pumice, pipere, piretro, & hijs similibus uirtute rebus. Ordinamus etiam unctiones, gestationes uarias, acopa quæ mordicatione quadam corpus afficiant, uel accendant, & emolliant: ut sunt ea quæ conficiuntur ex oleo sicyonico, syriaco, castoreo, aphronitro, sulphure uiuo, agrestis cucumere, ammoniaci gutta, squilla, quam uulgo uulum pluriosum uocat, urticæ semine, piretro, pipere, helleboro albo, nigella, galbano, iri illyrica, lemnaida catie, & hijs similibus. Non aliter etiam malagmata sunt adhibẽda, quæ corpus ualeant papulare lacessendo, ut sunt ex flore salis, uel ex nitro, & illud quod níleos appellatur, uel diadaphnidon, uel apollophanes, & caphysophontos; quorum compositiones Responsionum tradidimus libris, pro modo magnitudinis passionum adhibendas, atque lenimentorum, aliâs augentes, aliâs indulgentes. Ordinamus etiam sole corpus torrendum; uel paroptesin ex carbonibus, aut parietibus calefactis, uel pauimẽto, item lapidibus, ac testis, hoc faciunt. Etiam cerômata sub sole ignita; uel terga præuncta, simili modo, calefacta, quæ substrata accipiunt ægrotantes uolutatione quadam conuertendi, ac defricandi, & mutandi: etiam loca quæ deseruerint repetenda, ut ueniant feruentiora: quippe cum naturaliter tergora oleo ac sole facile feruescant. Vtemur etiam ob similem corporis curationem, quam Græci phœnigmon uocãt, harena littori uicina, quæ fit sole ignita, ut circũtecta gremio foueat ægrotantes. Tunc etiam fomentationibus ex aqua salsa, uel marina, aut decoctione baccarum lauri, uel omnium quæ ita corpus afficiunt. Manente passione etiam cataplasma ex sinapi adhibemus, uel contusam atque liquatam ferulaginem, quã

B Græci tapsian uocant, corpus ungemus usque ad cutis ruborem, atque mediocrem partium inflationem. Etenim uulnerari, siue uexari quosdam ex istius herbæ usu, immoderationis est uitium, tanquam sinapismi usus immodicos. Generaliter autem similiter medentur etiam uaporationes ex saccellis sale torrido repletis, atque in lauacro igneo usus flabrorum. Ordinamus etiam si quid partialiter loco patienti potent adhiberi, ut capiti passione uexato, rasionem capillorum, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam. In mulieribus uero, quæ id fieri non facile permittunt, denso pectine exerceri capillos imperamus, supradicta scilicet diuersitate, & cum uehementi conatu, atque primo aliorum manu, & raro pectine: tunc magis denso, & ægrotantis manu. At si odorandi officium fuerit paralysi uitiatum, erunt adhibenda acriora odoramenta, ut ex aceto & sale, aut adiuncto origono in aceto extincto, quõ ex eo acriorem profecto exhalationem naribus sapiant ægrotantes: Nunc etiam sinapi, uel castoreo ex aceto soluto per interualla, uel lasare, quod Græci opon cyrenaicum uocant. Sed hæc erunt naribus quoque immittenda, uel sinapi cum aceto, donec prouocentur iubemus eos uolenter emungere. Probamus denique betæ nigræ, uel cyclaminis herbæ succum cochlearis plenum naribus infundendum; utentes ptarmicis uehementioribus, quæ nos sternutamenta uocamus, ex pipere, helleboro, castoreo, struthio, & horum similibus. Post sternutationem uero magis odoramenta utenda probamus. Hæc enim uehementius odorationis mouent officium, & solas capitis partes in passione constitutas quadam mutatione reformant. At si lingua fuerit paralysi uitiata, uel transuorationis partes, aridum sinapi dabimus masticandum ante lauacrum: Tunc aqua calida os colluere præcipimus. Aliquando etiã liquefactum ex aceto sorbere ægrotantem imperabimus, & gargarizare. Hoc quidem etiã de similibus liquoribus

liquoribus faciemus, ut ex fico, hyssopo, draganto, origeno, thymo, pipere, pyretro, staphisagria: hæc etiam masticanda dabimus. Ipsam quoque linguam lasare fricantes ex aqua soluto. Tunc etiam cornu, cucurbitæ in modum adhibemus: adducit enim non aliter quàm hæc spiritum, & insolitas prouocat uias, quæ sunt ex antecedentibus medicaminibus præpurgatæ. Item stomacho patiente atque uentre, magis frequentabimus drimyphagian: dantes etiam lasar cum aceto, ex quibus panis erit madidandus, adiuncto quolibet pulmento. At si podex fuerit paralysi uitiatus, aut eius uicina, acriora facimus uel mordicantia iniici collyria, quæ Græci balanos uocãt; uel sinapi plurimũ fico admixto, atque in collyrium collectum longitudine aptum partibus iniicimus, ut ea quæ in alijs ordinauimus fomenta, nunc pro encathismatibus adhibemus; uel per clysterem iniicimus aliqua ex acrioribus, ut aquam salsam, uel marinam, uel garum, quod appellamus liquamen ex pisce siluro confectum, & si qua fuerint similis uirtutis: Quorum omnium dexteros usus, atque confectionis genus, & adhibendi rationem libro Adiutoriorũ specialium docuimus. Oportet præterea singulas partes in passione constitutas, suis ac naturalibus motibus admonere, ut supercilium leuando ac deponẽdo, palpebram concludendo ac distinguendo, linguã producendo atque conducendo. Hæc sunt ægrotantibus imperanda. Hortandi etiam locutionem tentare: Quod si minime facere potuerint, ex omni parte officio linguæ cessante, erunt suadendi, ut animo concepta uoluant quæ proferre nõ possunt. Sæpe enim quæ loqui uolentes mente perceperint, in alto formans spiritus accepto motu rumpit in uocem. Vel certe docendi sunt unius exprimendæ literæ curam suscipere, ut intra se exercendo manifestius probent, & magis D ex uocalibus, ne difficultate sonitus multarum literarum, uocis organa concludantur potius quàm referentur. Tunc cum implere ualuerint dabimus lexes, atque nomina, quæ sint ex multis uocalibus conscripta, ut est Pæan, & hijs similia: Sic etiam numeros dabimus, & ex hijs exclamare prouocabimus ægrotãtes, ac deinde lectionem offeramus, uel disputationem. Hæc adhibenda sunt etiam si buccarum partes circa labiorum confinia, quem Græci chalinon uocant, fuerint in passione constitutæ. Dandum etiam mastiche masticanda, uel cera indulgentior mordenda, tunc ferulæ particula, uel per profectum tiliæ tabella. Plus enim illorũ singula quodam cum certamine partes faciunt exerceri. Tunc danda etiam frangenda arida fabarum grana, uel amygdala molliora, ac nuces auellanæ primo; tunc etiam glandes paulatim aucto numero quantitatis. Ac si digiti fuerint in passione constituti, erunt commouendi oblatione ceræ emollientis, & malagmatum suprascriptorum: Quo non solum motu, sed etiam tactu medicamina propria uirtute medentur. Præterea eodem exercitij tempore, & in illis quibus totæ manus paralysi fuerint uitiatæ, uel earum quælibet partes, altheres erunt offerendi: At enim pondere pro modo uiriũ ægrotantes quodam labore mortes exercent. Sed erunt prædictis malagmatibus commouendi, ut primo teneant uel baiulent ægrotãtes, tum demum ex ipsis simili ratione feriendi manus exerceant. Ac si crura fuerint paralysi uitiata, si fieri potuerit per seipsos, sin minus, aliorum impulsu extensione atque conclusione exerceant eas partes, non tamen sine suasione, qua non solum motibus exerceantur, uerum etiã ipsi connitantur. Erunt denique ob uarietatem motus, artis industria partes commouendæ hoc modo: Iacẽte ægroto, cruribus imposita fasciola superpendenti rotulæ, quam Græci trochilion appellant, alterum ex finibus fasciolæ inserendum, hinc tenendum dare; nunc ministro, nunc ægrotãti demonstrato motu, ac par-

tum demum ipsos familiari (i. usitata et consueta) ratione tili transferendo. Halteres, siue Arteres Artemidoro, massæ lapideæ, uel plumbeæ, ansa uel manubrio addito, quo commode ab Athletis tenari possint. Mart. in Apoph. quid pereunt fortes haltere lacerti? Exercet melius uinea fossa uiros. ostentandæ fortitudinis causa eos transportabant et commutabant utraque simul manu, et eodem tempore, ut qui ad sinistram erat ad dextram transferretur, et contra, quod Rotare dicebant, Mart. Halteres agili rotat lacerto. Iuuen. Et lassata manu ceciderunt brachia massa. Alteres uero adminicula auxilia quibus adiuti facilius

A tili, qui nunc adducta fasciola subleuet crura, nunc indulta deponat. Sed cum non solum leuare ac deponere uoluerimus, sed etiam extendere, aut inflectere partes paralysi uitiatas, duæ erunt fasciolæ imponendæ: altera genibus, altera talis: tunc per supradictam rotulam traiiciendæ, & apprehensis initiis similiter offerendæ patientibus uel ministris, ut uicissim adducant, quo ea quæ genu continet adducta, & ea quæ talum continet indulgente, hoc motu crura flectantur: Rursum talari adducta, & indulta ea quæ genu continet, cruris fiat extensio. Ac si sedere potuerint ægrotantes, erit fasciolæ medietas pedibus submittenda, cuius initia eidem tradita, cogatur labore proprio per seipsum, adducendo atque indulgendo, suis cruribus motum præstare. Simili etiam modo manus in passione constitutæ moueri posse noscuntur, ut ex altera fasciola iubeat quã oportet arteriam articulis digitorum uicinam, quam Græci carpon uocant, altera cubitum circundari. Præmotis igitur, uel exercitis, ut supra dictum est, dabimus, ut sella tonsoria sedeant ægrotantes, quæ sit obliquis anconibus fabricata, quibus incumbentes sese leuare nitantur: & nunc fulciti ex utroque alarum latere ministrorum officio deambulationem tentent, uel incumbentes baculo, aut uehiculo manibus acto, quod infantibus sæpe motum discentibus fabricatur, sed magnitudine tamen ægrotantibus coæquandum. Dehinc cum gestationis augmenta sufficimus, conficienda sunt ligna, quæ transgredi pedibus nitantur ægrotantes. Tunc etiam perfectis in terra lacunis, deambulationem imperabimus; ac deinde calceamentis adiuncto plumbo, prius paruo, ut exempli causa uncia, tunc plurimo, atque pro augmentorũ gradu usque ad librã deducto; tum etiam itineris celeritas erit augenda: habet enim maioris laboris officium. Varianda etiam omnis regula, ut nunc resumptiuos cyclos in metasyn-

B criticos deducamus, nunc è contrario uersa uice gradum reuocemus. Præterea perseuerante passione ad hellebori usum probamus accedendum: non solum semel, sed & cogentibus rebus secundo uel tertio: tunc resumendos, atque naturalibus aquis dandos, & magis calidioribus, ut sunt in Italia Pantherinæ, Veseuinæ, & Senanæ, & Caritanæ appellatæ: Etenim Albæ, siue Albulæ quæ sunt appellatæ, quod sint frigidæ uirtutis, solutione laborantibus, uel fluore quorũlibet officiorum naturalium, à ueteribus sunt approbatæ. Vtendum etiam natationibus marinis, uel supradictarum aquarum, & primo partibus passione uitiatis inflatæ uesicæ sunt adiungendæ, quo natandi laborem minuant. Item aquarum ruinis partes in passione constitutæ sunt subiiciendæ, quas Græci cataclysmos appellant; plurimum etenim earum percussiones corporum faciunt mutationem. Peregrinatio quoque adhibenda, atque maritima, necnon castoreum poto damus, si quisquam eius odoris difficultatem perferre ualuerit: Recorporatiuam curationem, quam Græci metasyncriticam uocant, utilem approbamus, partibus in passione constitutis. Hæc est secundum methodon paralyticorum curatio. Veterum autem medicorum Hippocratis atque Erophili sectatores, memorant ea quæ in passione constitutos sequũtur, curationem uero nullam tradiderunt. Item Diocles libro quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, eandem dixit conducere curationem, quæ epilepticis est ordinata. Dehinc Praxagoras secundo libro Curationum primo uomitũ probat, & his præsertim qui caput fuerint paralysi uitiati, nunc ante cibum, nunc post cibum: Tunc reuocationes, atque uentriflua, & urinalia medicamina, quæ cœliotica atque diuretica appellauit. Adhibet etiam clysterem iugem, & acriorem: bibendum etiam cum aceto asininum atque bubulinum lac probat. Tunc

D cataplasmata

C cataplasmata, & malagmata, & sudoris prouocationes: & si quis uomere facile potuerit, parum hellebori pulmentis interiectis diebus admiscet. Neque mox factam paralysin curans, neque rectà à uomitu incipiens, & in hijs magis qui caput paralysi uitiati uidentur, priusquam ex alijs adiutorijs partes fuerint releuatæ. Dehinc sensibilis post cibum omnis est uomitus, & multo grauius iugis. At Praxagoras iubet quotidianis aut alternis diebus adhibitos suis dogmatibus sublatis erroribus, quanquam uentriflua atque diuretica, & clysteres iuges approbauerit: Non enim quod mutationem corporis hæc facere ualeant existimauit, sed quod materiarum facere detractionem, atque corpus liquidis uacuare. Item aceto poto dato lac repugnat, cuius magis grauis; dehinc qualibus cataplasmatibus, uel malagmatibus sit utendum, dicere negligit. Sed neque tempus adhibendi discreuit: Non enim quando mitigatiuis utimur cataplasmatibus, tunc erit malagmatibus utendum. At iste pariter utraque cõposuit. Item sudores laxatis corporibus fiunt, non ipsi laxamentum faciunt. Sed neque quemadmodum sint prouocandi docuit, aut memorauit. Item album helleborum paruum datum præfocationis ingerit periculum, & multo potius quoties sunt in uomitum difficiles ægrotantes. Mitto, communiter eum dixisse interpositis diebus offerendum, & tempus non memorasse, cum passionem necesse sit superpositionibus, ac lenimentis uariare. Item Erasistratus de paralysi scribens, differenter curandos ait eos qui conclusione sunt paralysi uitiati, ab hijs qui extensione uidentur affecti. Etenim neque cataplasmata, neque malagmata secundis inquit conuenire: non aduertens, quoniam etiam stri-

D ctura densata quadam corpora ui maiore, non aliter quàm chordæ tenduntur; Laxata denique medicinalium uirtute sæpe retenduntur. Item initio curationis clysterem probat, phlebotomiæ negligens potentiam: quo adiutorio maius nihil maioribus approbatur. Tunc, inquit, effecta febricula detrahendum cibum, & dandum mulsum ex aceto confecto: Profecto densata constringet. Tunc obseruatis temporibus accessionum uel dimissionum, dandam ptisanam probat, aut olus; quorum alterum inflat, alterum facile corrumpitur. Dehinc aromaticas approbat potiones, & aliàs mites, aliàs uehementes. Ventrem quoque facilem cupit, ex quo stomachus necessariò uitiatur, & neque quanta, neque quando, neque quæ danda sint memorauit. Prohibet etiam uinum anni spacio, uana intentione tempus definiens. Dat etiam lac cum melle, atque sale, quod est contrarium supradicto mulso ex aceto confecto. Vtitur præterea uomitu post cibos, quod iam superius fieri damnauimus. Vitiat etiam deambulationibus harenosis in locis, ex sola intentione sui dogmatis: Etiam uentrem facilem cupit, caduca suspicione deceptus. Asclepiades uero principaliter de paralysi nihil scripsit, sed Erasistrato respondit, eos inquit, qui non graui dolore in ista passione afficiuntur, phlebotomari non oportere: Eos uero qui priuatis sensibus peiore strictura uexantur, abstinendos primo, tum initiandos probat: Adhibet etiam purgatiua medicamina, quæ Græci catartica uocauerunt, cum sint hæc corruptiuæ uirtutis, & propterea corpus elimando consumant potius quàm relaxent. Sed specialiter à laxatione paralysi uitiatis adurentia inquit medicamina conuenire, & fomentationem paruam paulo feruentius temperatam: non aduertens quia plurima extenta conclusis similem exigunt laxationem, atque indulgentiam tensionis, & non ut existimant, conscriptionem. Vtraque etenim hæc passioni subiecta sunt, ut etiam stupor corporis, uel frigidus torpor, quem non semper necessariò ua... porationibus.

A poratiónibus, uerumetiam frigore adhibito releuamus: Siquidem contrarijs inter se passionibus hæc subiecta monstrantur. Ordinat præterea idem in harenæ spacio deambulationem, quod appellant scamma, atque transcensum lignorum, & inter plurimum tempus bibendum uinum. Item Themison primo libro Tardarum passionum in quibusdam peccare cognoscitur, nondum rectam methodon respiciens. Etenim phlebotomat ex ea parte quæ passione uitiata est, si, inquit, sensu non caruerit: non curans, ut supra demonstrauimus euitanda omnia, quæ adiutorio quadam necessitate ueluti uexabili uidentur esse coniuncta. Dehinc lanam succidam, quam œsypon appellant, capiti iubet imponi, aceto atque oleo rosaceo infusam. Neruis autem ceruicis atque spinæ, & cruribus, & brachijs, uinũ atq; oleum cum sale imponendum iubet, constringens, atque lacessens incongrue ea, quæ phlebotomia mitire leuatione laxauerat. Tunc tertia die cibum probat, atque quarta die cucurbitam imponi adiuncta scarificatione, non interrogans passionis tempus, solum numerum dierum imprudenter attendens. Dehinc sequentibus gestationem probat, & neque in eo definiens tempus, atque audaciter secundæ diatriti expectatione spernens. Dat etiam aloën in potu; & ex aqua calida, & oleo, intestinis dare laxamentum ordinat. Præterea anatresin testæ faciendam, quam nos perforationem uocamus, iamdudum quidem & in alijs, methodicis explosam: & harenæ deambulationem conuenire existimat, atque plagis ferulæ cædendas partes in passione constitutas, profecto quæ falsæ a quæ mitigatione atque recorporatione uidentur esse curandæ. Item Lusius primo libro Tardarum passionum cum his omnibus, tum medicosis quoque fomentationibus

B utendum probat. Plurimi etiam alij aceto, atq; oleo roseo fouent, cum herpillo, & ruta, & hedera, & castoreo. Probant præterea iuges clysteres, atque purgatiua medicamina, quæ catartica uocauerunt, & magis hieram, cuius usum græco libro Epistolarum ad Prætextatum damnauimus scribentes: Sunt enim ea quæ stomachum uitiant fugienda, ut sunt corpus infumentia, & quæ moderationis nostræ carent potestate. Item Thessalus secundo libro de Regulis scribens, plurima recte dixisse probatur: quadam uero proterua festinatione caduca. Etenim post phlebotomiam usque ad tertium imperat abstineri, solum potum diurna cum luce offerendum. Tunc transacta tertia die atque hora qua sunt ægrotantes paralysi uitiati, cibum portat. Quibus respondere facile quisquam poterit, si quærat, qua intentione Thessalus oriente luce potum iubeat dari: Etenim si continuationis causa id fieri responderit, oportebat etiam cibum eodem tempore approbare: Sin uero accessionum frequentia id existimat declinandum, uel suspicione futurarum, & propterea post tertium diem cibum transferendum, quo transacta hora passionis illatæ tertia die recte ægros nutrire uideamur, oportebat etiam potum non communiter, sed generaliter diurnis diebus, uel initio lucis offerre, sed horarum dimissione captata. Dehinc non semper, ac necessario tertio die cibum oportet dari, sed etiam quarta continuationis, quæ initium ex die sumpsisse uisa, uel ob typum eadem ratione currentem. Idem post hæc similiter, ut Themison, quarta inquit die cucurbitas infigendas, non interrogans utrum passio sumpserit statum, quod est maxime seruandum. Ait præterea alternis diebus ciban dos usque ad centum numerum dierum, quod infinitum reliquisse perspicitur. Audaciter etiam, atque inuidiose acopa quadam, uel malagmata probat

Marginal manuscript notes: calidis; curationibus; σκάμμα; Themison; observans; Lana; οἴσυπος; obseruans; sed; cum; ἀνάτρησις; testæ; quæ profecto mitigatione potius, atq;; Lusius; medicatis; rosaceo. Serpyllo; cathartica; Cælij liber græcarũ epistolarum; Thessalus; sub auroram: uel ut paulo post, oriente luce; dandum probat; cibum neg[andum]; centum

Foot notes (manuscript): τὸ σκάμμα, sive τὰ ἐσκαμμένα, limes ac terminus, uel ducto sulco factus, uel apposito longurio, spatij, quod transiliunt, qui saltu se exercent. Sic ligna uel trabes in designato ambulationis spatio collocatas Aurelianus uocat.

seruandum .i. considerandum, aut uitandum

initium id dandi sumentes ob typum hac ratione currentem. nimirum, quia quarto tantum die remitti ac mitescere morbus incipit, qua occasione cibus dandus est.

excludenda, solius moderationis neglecta arguens uitia. Hæc sunt quæ etiam Thessalo Sorani diligentia uidentur esse responsa. *Soranus.*

DE CANINO RAPTV, QVEM GRAECI CYNICON SPASMON VOCANT. CAP. II.

IN ista passione constitutos sequitur conclusio, siue contractio repentino motu ueniens, ac recedens, sine ulla corporis turbatione, & nunc utriusque labij in ultimo fine, siue oris angulo, quem Græci chalinon uocant, ut etiam buccas adducat in posteriorem partem crebrissime, tanquam ridentibus, nunc palpebras, uel supercilia, ac nares, ut etiam colla atque humeros rapiat, & ita patientes faciat commoueri, tanquã onus humeris baiulantes transferendi ponderis causa. Differt autem à spasmo, & paralysi musculorum qui buccas conligant. Siquidem spasmus acuta atque celer passio perspicitur, caninus uero raptus etiam tarda. Item paralysis supradictorum musculorum, non ut *Demetrius*, Attaleus, eo differt, quod non sit in canino raptu partium cõuersio; hoc enim contra manifestam rationem intelligitur dictum; sed quod ipsa conuersio coacta celeritate prius facta, quàm fieri sentiatur. Curationem uero ex ante scriptis accipiendam ducimus, & magis quàm de paralysi monuimus, oris partibus. *Attaleus.*

DE AVRICVLAE DOLORE, ATQVE HVMORIS FLVORE PER AVDITORIAS CAVERNAS. CAP. III.

SEnsuales aurium uiæ, siue auditoriæ cauernæ, quos Græci acusticos poros appellant, difficilimis sæpe doloribus uexantur, ut etiam occipitium teneant, & oculos atque buccarum musculos, & perseueratione quadã tardissima, tempora teneant & caput. Aliquãdo etiam humoris fluor per easdem cauernas fiet, quem Græci reumatismon uocant, & ita fugis, ut sæpe uulneret altiora, atque corrumpat, & ossa conterebret, & propterea copiã fluentis humoris efficiat. Oportet igitur actionis tempore discernere curationem in lenimento commune magis, hoc est recorporatiuam, quam Græci metasyncriticam uocant, adprobare, ut cum dolor fuerit in initio, adhuc nouam passionẽ iudicãtes, quicquam destillari faciamus in has cauernas, constrictiuum medicamen, uel ex lana limpida sumentes auriculæ immittamus, ut est amygdalinũ, uel roseum oleum, uel acetum, & hijs similia. Vtendum etiam requie corporis atque abstinentia, & silentio suo. Etenim officio accepta uoce aures necessariò cõmouentur, & propterea maiores dolores efficiuntur. At si passio fuerit augmẽtis aspe rata, erit immittendum oleum calidum, ac dulce, ac mollibus lanis prætegenda exteriora, atque uicina. Locandi prætereà ægrotantes calido in loco, & si dolor coëgerit, phlebotomandi, atque tertia die leui atque sorbili cibo reficiendi, & ob mitigationẽ doloris exterius admouẽda uaporatio tepidi uaporis, uel sacelli ex polline tenero confecti. Tunc cataplasmata laxatiua; & cum dolor sumpserit statum, erunt admouendæ sanguisugæ, quas hirudines appellant, circa fines auriculæ, hoc est, circulatim auditoriam cauernam habentes, cartilaginem prætermissam; uel certe eius posteriora cucurbita admota scarificanda, *Curatio*

A canda, adhibita uaporatione spongiarum calidarum. Ipsam quoque cauernam inuoluta lana per melotida oleo calido tinctã paulatim penetramus, atq; illic lana derelicta ferramentũ detrahimus. Tunc declinãte passione cerotaria appo nemus, dantes uariũ cibum & uinum: ac si humoris fuerit fluor, quẽ reumatismũ uocant, eadem adhibemus quæ initio doloris adhibenda probauimus. Dehinc eorum augemus potentiam, ut cauernæ ipsi faciamus infundi collyrium, quod appellamus diaglaucium, ex uino solutum, uel aceto, uel illud medicamen quod appellant heren, uel mulsum ex uino factum, quod sit præcoctum in mali punici cortice, cum nardo, uel amygdalis amaris, & aceto, croco, & myrrha, & alumine, uel ex herbarum succis constrictiuæ uirtutis: tum auriculæ uicinantia circulatim cataplasmata, ex cydonio malo, ac simili medentiũ uirtute contegemus, uel medicamen quod appellatur diaiteo, quod est siccatiuæ uirtutis, uel icesio, aut diadictamno, & hijs similibus. Dehinc si passio coëgerit, radendum est caput, & constrictiuis cataplasmatibus contegendum. Dandi etiam cibi cõstrictiui: & lenimenti temporibus, siue dolorum tardantium, siue humorũ fluentium, resumptiuus adhibendus cyclus: tunc recorporatiuus. Et localiter ipsis cauernis per clysterem medicum iniicienda, nunc destillatio aquæ cineribus liquatæ, quam uulgo lixiuium uocant, Græci coniam, nunc sinapi liquido, atque etiam admixto fico erunt exteriora cataplasmanda, donec rubor maximus fiat, quem Græci phœnigmon appellant. Item eundem immissione medicaminum ex garo confectorum, quod uulgo liquamen appellant, uel hijs uirtute similiũ materiarum: Tunc etiam totius capitis curatione, ex illisione aquarum supercadentium, quam Græci cataclysmum appellant: Quibus etiam aurium uicina

B sunt maxime concuranda. Dehinc acopibus & dropacis, & malagmatibus acrioribus, & aquis naturalibus utendum. Sic enim intardata corporibus emoueri, atque excludi mutatione poterunt curationis.

DE DOLORE DENTIVM. CAP. IIII.

Iunt dolores dentium nunc omnium, nunc aliquorum, nunc unius, cum sibi uicinantibus gingiuis, ut etiam contumescant, ac sæpe ora faciant subinflari, uel eorum aliquas partes crescente passione terebrari. Nam sæpe dentes & gingiuæ computrescunt, corruptis ossibus quibus natura inserti sunt, recedentibus rumore cogente gingiuis. Sed etiam nunc erit curationis diligentia partienda, ut initio doloris, uel certe si ita passio recurrendo tardauerit, superpositionis, aliã adhibeatur curatio, alia lenimenti. Quapropter adhuc accedentibus passionis motibus, uel in asperitate superpositionis doloris cõstitutis, conuenit abstinentia cibi, atq; requies corporis, ut initiorũ causa aqua quæ uirtute constringat, collutioni oris adhibenda sit, ut est à plerisque conscripta decoctio in aqua & uino herbæ syderitis, uel acaciæ, uel leuces, quam etiam polium uocant, aut mandragoræ, sed non sine cautione, ne quid ex ipso liquore transuorent ægrotantes: Item pentaphylli herbæ, aut papaueris, necnon personatiæ, aut herba phlomon in pusca decocta, uel ex cornu ceruini drachmis quinque, & aceti hemina usque ad sui medietatem decocta, uel de pinguis cum aceto decoctæ, aut alterci radices cum uuæ lupinæ succo, & uino sufficienti simul coctæ. Erunt præterea ex hijs aliqua parte in doloribus constituta, apponenda, uel lenientia, uel simili uirtute medentium materiarum. Tunc cum dolor uehementescere cœperit, lecto tradendus est æger, atque blando tempore calefacien-

C calefacientibus supino capite collocandus, sed paulo prominentius à cætero corpore subleuato. Tunc articuli fricatione calefaciendi, atque musculi buccarum lana oleo calido infusa circuntegēdi, appositis saccellis ex pollinibus calidis confectis. Tunc oris collutio ex oleo adhibenda dulci atque calido, uel fœnigræci succo, aut alica, aut ptisana, uel glycyrrhisa, aut lacte cum melle. Et si nimius fuerit dolor phlebotomia adhibenda. Tunc tertia die quo sanguinis facta detractio est, sorbilibus atque calidis cibis ægri nutriendi, sed plus perungendi. Alia quoque die si dolor steterit atque durauerit, & officium cessauerit uentris, erit amouendus ex simplici clystere, & loca in dolore constituta ferro laceranda, appositis cucurbitis secundum buccarum musculos, atque gingiuarum locos. Aliquando etiam ipsæ gingiuæ scarificandæ, uel circunseparandæ à dentibus ferramento, quod pericharactera uocant. Est etiam mitigatiua ex oleo uaporatio, quæ fiet ex feruenti oleo, lanam melotidi inuolutam tingimus, tunc gingiuis altrinsecus imponemus, hoc est, interiori atque exteriori parti, & ipsis quoque dentibus, quantum æger ferre feruoris potuerit. Sed prætegenda uicina sunt, lana præmissa, ne facile pustulentur. Alia quoque uaporationum genera quæ sunt à ueteribus tradita, erunt adhibenda, ut thuris granum igne calefactum, tunc tenui linteolo inuolutum dolentibus dentibus apponatur, & ita mordeat ægrotantes, ut ex ipso uapore resumantur. Item rhuris triti puluerem singulatim linteolis pluribus illigamus, tunc eorū singula oleo calido prætincta ægrotantibus offerimus mordenda, dentibus scilicet in dolore constitutis. Aliqui etiā scyllæ paruum modum aiunt oleo concoquendum, quod nos differendum probamus, ac lenitatis tempore adhibendum: Siquidem ob acrimoniam scyllæ re-
D corporatiuam habet uirtutem. Oportet præterea etiam mentum uaporari exterius; & spongijs expressis ex aliqua coctione laxatiuæ uirtutis ad mitigandam materiam, uel ex ipsa adhibere fomentum. Tunc cerotaria apponenda probamus ex oleo ciprino, uel irino: item malagmata sensim calefacientia: tunc lauacro atq; uino, & cibo uario utēdum. At si tardi temporis dolor fuerit effectus, ut chronia passio uideatur, & nunc superpositionibus asperata, nunc lenimentis emollita, oportebit superpositionis tempore ijsdem adiutorijs perseuerare: totum uero corpus resumere, sicut frequenter docuimus. Præterea tempore exercitij erit offerenda cera, quam ægrotantes mordendo dentes exerceant, sicut nuper demonstrauimus de paralysi scribentes. Vltimo autem tempore gestationis erit adhibenda fricatio capitis, atq; oris, sed ipsius manibus ægrotātis paruissima, plurima uero ex alienis, sed longitudine temporis potius quàm uehementia, ne caput nimietate moueatur. Tunc ne partes refrigescant, uel impleantur etiam, à plurimis erit corpus confricandum, ut duobus ministris ab humeris latera, & alijs duobus ab inguinibus curata. Tunc resumptione paulo fortius erunt partes recorporatione curandæ, ut post fricationem strigili non obtuso, uel aspero pannis, buccarum musculos usque ad ruborem fricari faciamus, & nunc dropacem illiniri, tunc etiam ipsos dentes atque gingiuas uehementius fricari. Dantes præterea iugiter oleum calidum sorbendum, atque continendum & despuendum. Item aqua frigida tunc interpositis duobus uel tribus diebus, ex humore in quo fuerit decocta mali punicj cortex, adhibemus oris collutionē, uel in quo sit prætincta ignita galla, uel ex aquis sua uirtute medentibus. Itē dentiū confricamentis utendū, quæ constringere, atq; fortificare ualeant, sicuti libris medicaminū ordinauimus. *Libri medicaminum Cælij.* Vomitus uero post cibū factus omnibus est cōtrarius, & maxime in ista cōstitutis passione: Item non aliter Venus obesse probatur, & uinolentia.

lentia.

A lentia. Multi autem ueterum medicorum accessionis tempore ea medicamina adhibenda iusserunt, quæ anodyna Græci uocauerunt, nos indoloria dicere poterimus, quæ aiunt nocturno tempore adhibenda, profecto sensum, non dolorem auferentia. Adhibent etiam fumigationem dentibus, ut bitumen cum simili pondere myrrhæ uino conspersæ, mollibus prunis impositæ. Tunc iubentes ore aperto ægrotantem fumum accipere, cum fuerit melius hæc propter inflationem capitis prohibere, & offerre mulsum calidum, uel quenquam mitigantium liquorem continendum, uel, ut aiunt, carbonibus infundendum, ut ex inde exhalatione facta solatium capiant ægrotantes. Item iubent circundandos atque inuoluendos dentes ex opio, galbano, pipere, uel lasere, & peucedano, & herba quam tithymalon uocant. Hæc quidem etiam corruptis dentibus adhibenda probauerunt. Necnon tenue linteolum apponendum, prælinitum oleo cocto, uel sale, & cedria, uel ex croco atque pipere longo, & rosa recenti, & illyrica, galbano, cocco cnidio, styrace, nitro, cum melle medicamine confecto: quæ omnia ob acrimoniã lenimenti tempore locum potuerint inuenire. Quanquam sit etiam fugiẽda satietas medicaminũ plurima. Omitto quod tithymali succus appositus dentes infringat. Non aliter etiam ferreiĉaltheres exhibiti, quidem tiũ dolores mitigent locorum mortẽ faciant, & ipsorum dentium laxitatẽ, qui perichar aiunt ungendas gingiuas accessionis tempore amurca, cum simili modo infecta lana ex oleo ueteri & myrrha, cum uino & oleo resoluta, atque crassitudine mellis deducta, cum secundum methodon aliud sit tempus medicaminũ lacessentium. Item alij præsente dolore in contraria partis auricula aiunt balsami succũ mittendum, cum succis supradictis, simili modo, uel folio: His omnibus resolutis, uel oleo decoctis, aut in quo decocta sint ederæ nigræ folia decem, & squillæ

B medium in folia magnitudine: spe auocandæ materiæ, deprauati, uel maioris doloris illati causam anteriorem auocẽtes, obscurantes auocatis sensibus ægrotantẽ. Item alij eius partis, quæ dentis dolorem sustinet, nari ederæ succum infundentes, cum olei parte dimidia, ex ferramento quod rinenchyton uocant. Adhibentes etiam sternutamẽta & apophlegmatismos, & odoris medicamina, quæ iugiter aiunt apponenda, & sint uirtutis lacessentis, quæ stomatica uocãt: quorum singula tanquam recorporatiua non mitigatiua in lenimẽto adhibere probamus. Item alij statim ad auferendos dentes dolore pulsatos accurrunt, nescij quoniam detractio amissio partis est, non sanatio. Quapropter sicut alias quoque partes in tumore constitutas non detractione, sed mitigatione curamus, sic etiam dentes concurandos accipimus: Etenim si quisquam dentium fuerit exesus, exigit primo mitigationem, tunc sui detractionem faciendam. Quippe cum non sit à periculo remotũ doloris tempore dentes auferre, & maxime integros, hoc est, qui non fuerint exesi, uel corrupti, aut mobiles: Consensus etenim superiorum partium necessariò sequetur & musculorum, & oculorum. Erophilus denique & Heraclides Tarentinus mori quosdã detractione dentis memorauerũt: Nam Erasistratus plumbeum inquit odontagogum, quod nos dentiducum dicere poterimus, apud Delphum in Apollinis templo ostentationis causa propositum: Quo demonstratur, oportere eos dentes auferri, qui sint faciles, uel mobilitate laxati, uel quibus sufficiat plumbei ferramẽti conamen ad summũ. Sic autem putant, quod omnis dens dolore uexatus, & qui necet sanos, est detrahendus, oportet etiam omnes auferri, si omnes fuerint dolore possessi. Quo modo autem sint auferendi dentes exesi, uel moti, nisi seruari potuerint, libris medicinalium Responsionum docuimus. Ac si aliquando ex humore gingiua

Medicamina indoloria ἀνώδυνα.

Pericharacteres

Instrumentũ ῥινεγχυτόν. ἀποφλεγματισμοί.

Erophilus. Heraclides Tarentinus. Erasistratus. ὀδονταγωγόν. Dentiducum plumbeum.

aut siccis supradictis omnibus simili modo resolutis, uel oleo decoctis, in quo etiam decocta

C rum uisi fuerint commoueri, oportet constrictiuis uti collutionibus, quarum materiæ ex parte superius diximus: adhibendum oleum lentiscinum, & aquas cœlestes, & lac asininum: est enim densabile: Item decoctio mali punici, uel gallæ, aut acatiæ, aut rosæ, aut murtæ nigræ, aut mali cydonij, uel platani baccæ. Vngendæ præterea gingiuæ medicamine, quod appellamus diamaron. Item diaporos & diaroos, & diomphacion, & œnanthio. Item si quædam emerserit gingiuarum sanguinatio, corallij tusi puluis cretus, atque intus ponendus: & alumen cum melle. Item eruca cum aceto apponenda. Sed hæc sunt primo concoquenda iugi motu uersata.

DE APPREHENSIONE, SIVE OPPRESSIONE, QVAM GRAECI CATALEPSIN APPELLANT. CAP: V.

Anc passionem ueteres tanquam specialem, uel propriam tradiderunt, quasi nullo ex genere uenientē, ut Chrysippus memorat; quod de ipsa Niceratus conscripsit librum, probans scilicet etiam ueteribus medicis cognitam, quod nos confirmamus. Sed quia nunc tarda, nunc celer à methodicis adprobatur, quanquam sita nobis celerum passionum libris plenissime tradita, etiam nunc erit ordinanda: Quippe sæpe in tardum ueniens motum, & propterea chronia nuncupanda. Sequitur autem patientes febricula, et uocis amputatio cum oculis patentibus; atque inpalpebratione difficilior eo tempore, quo statum sumpserit accessio, & omnis immobilitas, cum palpebrarum impossibili atque horrenti positione, quæ declinatione facta, aliqua ex parte accipiat motum: Etenim admota manu ac digitis, circuntractis oculis tenus palpebra recognoscitur ægrotantis, atque obtutu inter nota translatione manus in qualibet parte declinata sequetur conuerso scilicet uultu. D Dehinc inclamati intendunt, lachrimantes sine ulla responsione: Et si odoramenta iucunda fuerint admota, declinatione quadam moueri intelliguntur, frequenter adducentes spiritum hauriendæ exhalationis causa. Ac si tetra odoramenta fuerint admota, recusare uidentur ac fugere. Item dulcia atque amara ori admota, labijs uel linguæ illita sentiunt: non aliter si ulla fuerint punctione pulsati; ex nostro officio tentā manum suo replicant uel colligunt. Item lassiti collugent, ingemūt, attestante uultus rubore cum pulsu magno, ex uehementibus atque fortioribus saltibus confecto. In declinatione uero plurimus sæpe sudor sequitur, ac feruens, & in dimissione limpidæ synceritati proximi effiunt. Ac rursum in accessionem si redeunt ægrotantes, peiorante passione plurimus feruor accedit cutis; & spiratio celerrima, quam Græci tachypnœan uocant; oculorum conuersio; manuum contractio; sudoris ignei defluxio, maculis emergentibus in thoracem atque uultum, & primo rotundus in similitudinē ulcerum, quæ ionthus appellant. Item ab apoplecticis hæc discernitur passio, quod in ipsis paruus atque creber pulsus inueniatur, & non ut in catalepticis maior, atque percussibilis, & neque iucundum, siue tetrum odorem accipiant, neque dulcia & amara consapiant. Item ab hijs qui ex stomachi passione obmutescunt. Siquidem in hijs rursum paruus atque imbecillis pulsus inueniatur, attestante singultu, cum manifesto tumore in stomacho apparente. Hæc est discretio similium passionum, sed ei curatio adhibenda est, quæ epilepticis dicta est.

Chrysippus.
Niceratus.
Celij libri celerum passionū

DE VOCIS

A

DE VOCIS AMPVTATIONE, QVAM GRAECI PHONES APOCOPEN VOCANT. CAP: VI.

Vocis amputatio fit ex clamore nimio, aut frigore, aut ardore, siue ustura, faucibus asperatis, uel etiam tumore nimio. Fit autem obtusio, sonitus emissæ per spiritum uocis, atque hirta, uel aspirationis tractu grauata locutio. Recenti denique passioni, atque eius initio conuenit adhibita requies cum abstinentia cibi, & spongiarum cum aqua frigida expressarum admotio gutturis, per ambitum faucium, quem anthereona uocant. Ac si passio uehementescere cœperit, ut maiora deposcat adiutoria, adhibenda phlebotomia. Tunc sorbilibus cibis nutriendi, adhibitis etiam gargarismis ex oleo dulci atque calido, siue calida ex oleo uel aqua mulsa, aut decoctione uuarum, cantabri, ficuum pinguium, palmularum, glycyrrhizæ, necnon etiam succo alicæ, uel ptisanæ, ut ex eorum uaporatione, siue exhalatione accensum spiritum rapiant ægrotantes. Tunc etiam spongiarum adhibenda uaporatio, atque usus electariorum ex melle decocto, & nucleis, & lini semine, & ouorum uitellis, & draganto ex mulso & uino præmollito. Dehinc sorbili ex amygdalis medicamine utendum. In declinatione uero lauacro atque uario cibo, & uino, deambulatione, uel gestatione. Ac si querela tardauerit ægrotantium, erit in lenimento adhibenda drimyphagia, dropacismus, defricatio: Tunc etiam uomitus ex radicibus; atque uaria gestatione: & uocis exercitatione, quod Græci anaphonesin uocant, adhibito præceptore, sicuti iamdudum docuimus, temporum ordine seruato. Adhibenda etiam & arteriaca medicamina, quæ partes in passione constitutas exerceant, à Græcis amyctica appellata: Quorum compositionem libris Medicaminum conscriptam dedimus.

B

DE INFLVXIONE, QVAM GRAECI CATARRHON VOCANT. CAP: VII.

Fit influxio nunc ad nares, quæ appellatur coryza: nunc ad fauces, quæ appellatur branchos: nunc ad thoracem uel pulmonem, quæ appellatur ptysis. Sequitur autem eos qui coryza uexantur, grauedo narium & frontis, constrictio fluorum oris tenuissimi primo, tunc crassi atque uiridis, sternutatio iugis, cum lachrymatione oculorum, acrioris qualitatis, uel mordentis. Aliquando etiam tussiculæ impar atque obtusa apprehensio. Item consensus sessionis oculorum, cum capitis atque uultus inflatione. Eos autem qui faucium influxione uexantur, siue quod Græci branchos, quam nos raucitatem uocamus, sequitur pruritus quidam secundū fauces, atque titillatus, uox obtusa & grauis, & impedita locutio, ut se præfocari sentiant ægrotantes. Aliquando etiam tussicula, & transuoratio difficilis. At si ad pulmones fuerit facta defluxio, thoracis grauedo sequetur, & tussicula uehemens, cum sputis spumosis, atque crassioribus, tum saniosis, attestante difficultate spiritus, quam Græci dyspnœan uocant. Aliquando etiam febricula, quæ noctis initio sumat exordium, cum uocis obtusione, & uomitu cibi. Sed hæc passio à peripleumonia discernitur, Siquidem una ex tardis passionibus, & neque celeri atque acuta febricula corpus afficiat. Item discernitur à reumatismo thoracis, siue influxione, quod cæteris cōmunibus signis sequentibus, dolor etiam inesse uideatur in ea parte thoracis quæ patitur perspicitur.

E

C citur. Sunt autem antecedentes, ex quibus influxiones supradictæ nascuntur, ut sæpe probatur perfricatio profunda, uel extensio uomitus. Veterum igitur methodicorũ alij stricturam hanc passionem uocauerũt, uelut expressis humoribus atque coactis, in alia uenire loca eam fieri asserentes: Alij solutionem, ut Thessalus manifestat, atque eius decessores, ut Themison. Mnaseas uero & Soranus, cuius etiam nos amamus iudicium, complexam inquiunt esse passionem, & nunc strictura superante, nunc solutione. Etenim constrictio atque dolor accidentia sunt stricturæ, quæ Græci symptomata uocant. Multorum uero liquidorum egestio solutionis est signum. Quapropter obtinente strictura conuenit ægrotos iacere loco lucido mediocriter, atque calido, adhibita abstinentia usque ad tertium diem, quem Græci diatriton uocant, cum requie corporis atq; animi, appositis lanis limpidis ac mollibus, oleo dulci atque calido prætinctis, colla circundantes & thoracem. Tunc oris collutio adhibenda, siue fotus ex aqua calida. In ipsa autem diatrito perungi ægrotantes oleo calido atque dulci; fouenda facies ex aqua calida. Cibus dandus sorbilis ex alica uel farre, oleo & anetho, uel paruo sale confecto; uel ex melle; aut alica ex mulso confecta sorbilis transuoratio, non sine cautione atque coniectura utriusque passionis, ne alteram faciat superiorem. Ac si passio permanserit, alia die cataplasmata laxatiua adhibemus, hijs scilicet partibus quæ fuerint in querela. Tunc cucurbitam infigentes scarificabimus, ac deinde spongijs uaporãtes loca relaxamus, aut calidis lanis contegemus narium partes. Tunc garganismum dabimus calidum mulsum, aut decoctionẽ cantabri, & palmularum pinguium, & noxarum, & glycyrrhizæ, uel eius succo resoluto ex aliquo liquore laxatiuo. Itẽ electariũ

D dabimus ex lini seminibus & sesami frixi acetabulis singulis, & oui elixi uitello, & nucleis numero uiginti, & amygdalis amaris expolitis decem ampli drachma una, traganti drachma una, passo cretico demollito, & mellis decocti sufficientis: quod medicamen in auellanæ modum sumptũ sub lingua teneant ægrotantes: Tum defluens ac desiccatum sensim atque paulatim transuorẽt, uel mel oleo concoctum. Multi autem sub fabam fractam, quod Græci etnos acton uocant, idq; linguæ suppositũ ac defluens transuoretur, quo asperitas arteriæ liniatur. Vel ex amilo, & ex menta, & amygdalis amaris confectum medicamen, quod habeat palmularum dulcium contritarum drachmas octo, & nucleorum drachmas quatuor, & amygdalæ purgatæ drachmas duas, glycyrrhizæ succi obolum unum, hoc est, drachmæ partem sextam, draganti drachmam unam, collectis omnibus atque infusis ex uino protropo. Ac si uenter officium non agnouerit, simplici uentris laxatiuo utendum: Et si fuerit caput grauatum, adhibenda detonsio, appositis deinde laxatiuis medicaminibus. Tunc cibus alternis diebus dandus. Cum autem passio mitescere cœperit, danda olera, ut malua, lapathum, atriplex, quam Græci andraphasin uocant, beta cum ptisanæ succo, uel alica, aut mulso, & pisces teneri, & uolantũ teneriora. Ipsis etiam locis apponenda cerotaria ex meliloto cõcocto confecta, uel malagmata simplicia. Tunc lauacrum atq; uinum adhibendum. Ac si superans fuerit defluxio, quã Græci reumatismũ uocant, simili abstinentia utendum est frequenter: Sed frigido atque obscuro mediocriter loco ægrotantes iacere iubemus, & abstinendos à potu quo sitiendo siccentur. Cuius usus cum fuerit permissus, uel oris collutio frigida ex aqua paulatim, atque parua probatur: Tunc appositio spongiarum ex aqua frigida expressarum, uel pusca, ijsdem partibus quæ fluore uexantur, hoc est thoraci atque gutturis summitati, quam Græci anthereona uocant.

Thessalus. Themison. Mnaseas. Soranus. Electarium. Vinum protropum.

quo sitiendo siccentur, uel adstringentis uini pauxillulum dandum, cuius usus &c.

προτροπος, siue προδρομος οἶνος, quod & προχυμα quoque uocant, uinum sponte defluens, anteq̃ uuæ calcatæ fuerint. Mustum Lixiuium Columella uocat. Magna ex parte id olim dulce fuit.

A cant, quos rumam, aut lanæ limpidæ infuſæ oleo uiridi conueniunt. Dehinc dabimus ore continendã, uel gargarizandã aquam frigidam, uel puſcam, aut ſuccum herbæ calidaris, quam Græci helxinen uocant, aut plantaginis, quam ijdem arnogloſſam uocant, aut uuam lupinam, quam ſtrychnon nominant, aut intybi, aut endiuiæ decoctionem, aut buxi, aut roſarum. Item lenticulæ, palmarum thebaicarum, lentiſci uirgultis aut rubi, quam batíon appellant, ſingulis, uel in unum mixtis pro paſſionis magnitudine. Aliquando etiam diamoron, ſiue diaſycaminon, cuius nota compoſitio, atque Medicaminũ libris tradita comprobatur, ex aliqua ſupradictorum liquore ſoluta. Tunc etiam epithemata cõſtrictiua adhibemus, ut eſt mel decoctũ cum alumine ſchiſto æquis ponderibus, uel aceto & aloë, aut ex palmulis, & malis cydonijs, & his ſimilibus. Item cucurbitam conſtrictiuam, & electaria, uel catapotia, ut eſt diacodion ſimplex, & uinum † ſciuelliticum coctum, donec mellis habeat craſſitudinem, ſolum, uel cum melle admixto etiam cumino. Item creticum uinum, uel paſſum ſimiliter decoctum, aut tyrrhenum, uel protropum, & omne quod adiuncta dulcedine conſtringit, ut arteriam leniat, atque deſiccet humorem. Item mel admixto modico cumino concoctũ, uel perſicæ lachrymo, uel plantaginis aridæ contuſæ, atque cretæ puluere, uel roſarum aridarum, & aluminis. Item trociſci medicaminis trigoni appellati. Tunc cibi ordinandi ſupradictis iamdudum temporibus, ſed conſtrictiuæ qualitatis, ut eſt oryza, uel alica ex puſca, uel aqua frigida confecta, aut decoctio palmularum thebaicarum. Item oua hapala, uel pultes paruiſſimo atque uiridi oleo confectæ, oryzæ, uel milio, aut pulento frixo, aut alica, aut farre, aut ex amylo, uel ex ges aſteros, & melle decocto, admixto

B quiddam ſupradictis, quo coagulentur, & uirtutem medendi maiorem ſumant. Item thebanarum palmularum decoctarum admixtione in pulmentis uti poſſumus, uel ex aridis palmulis pane confecto, & oleo uiridi, atque rore ſyriaco, uel aceto, & galla. Ipſa quoque pulmenta, aut cibos aridos dare debemus: Tunc hapala oua, uel lac, decocta cum amylo ad modum cotylæ, uel duarum, quod eſt pondus unciarum decem uel uiginti. Dehinc danda olera conſtringentia, ut intyba, plantago, cauliculi: Sed hæc omnia cocta, atque aceto condita: Tunc piſces durioris corporis, atque uolantia non pinguia, ſed magis torrida, uel ex aceto & aqua cocta. Tunc declinante paſſione uinum dandum eſt aſperioris naturæ. Dehinc adhibenda geſtatio prætecto ore, quo ſpiratio nulla tangatur iniuria: dehinc lauacro utendum. Ac ſi paſſio tardauerit, ſuperpoſitionibus ac lenimentis uariata, erit in lenimento adhibenda deambulatio, & uocis exercitium mite: Tunc leuis unctio, ac defricatio, & cibi ex media materia dandi, ſcilicet pro qualitate paſſionis ſolutione, aut ſtrictura obtinente, qui erunt quodam profectu augendi, aut minuendi, per regulam cycli, uſque ad uolantum, atque agreſtium, & porcinæ carnis percoctam partem tertiam: Sic & panem ante pulmenti oblationem, ſi obtinens fuerit fluor, cum aqua. Dabimus etiam fuuarum fabrilium uel penſilium ſiccatarum acinos, uel intybi thyrſum aceto prætinctum, adhibito lauacro longo—dierum interuallo, tum drimyphagia. Dandum etiam laſar cum aceto atque liquamine: ac deinde locis patientibus adhibendæ cucurbitæ recorporatiuæ, quas Græci metaſyncriticas uocant, & maxime anthereoni, hoc eſt thoraci, uel gutturis circulo, quem rumam uocamus: Tunc reſinæ cabialis, hoc eſt dicaminis illinimentum uel dropacis. Dehinc etiã ex puluere nitreo lacera fricatio, quam Græci mixin appellant, uel ſmegmata, quorum compoſitionem Reſponſionũ tradidimus libris

Alumen σχιστόν.

Aliâs, ethaloo, ardens.

Forte, ſquilliticum.

Medicamen τρίγωνον.

γῆς ἀστήρ.

Oua ἁπαλά.

μῖξιν. σμήγματα.

Constat hic pastillus, seminis apij et hyoscyami ... omnibus aqua tritis.

Aloe ex aceto. lachryma. polenta frixa. et magis tosta.

maxime thoraci, uel Anthereoni, siue gutturis. lacerans frictio: Alij: lancinans frictio.

fabriles uuas autor exponit pag. 104 siccas ... pag. uero 105 uuas fumi uapore siccatas

libris, uel lemnida cum oleo, aut piretro cum pipere. Item unctiones ex syriaco, & opobalsamo, & laurino, atque irino oleo, & butyro, & pice liquida apponenda naribus, atque narium cauernis. Tunc etiam sinapismus, & gargarismata ex sinapi, uel aqua marina, aut decoctione thymi, origani, hyssopi, glauci, quod nos pulegium uocamus, & horum similibus. Dehinc mutatio locorum appetenda, & magis maritimorum, tum usus aquarum naturalium, ex quibus erit caput fouendum. Decessores uero medici, nondum rigore methodico obtinente, in quibus est Erasistratus, secundo libro Salutarium præceptorum, & Asclepiades tertio Celerum passionum, item Themison Salutari libro, atque primo Tardarum passionum, quas chronias appellant, meratum potum dari iusserunt. Ait enim Asclepiades duplicandam uel triplicandam quantitatem uini solitæ temperationis, adeo ut uini cyatho unum admisceri iusserit, quo uini & aquæ quantitas coæquetur. Sed hoc facit in tardante passione: Etenim recentem atque nouam curans, libris quos ad Geminium scripsit salutarium, uinum prohibendum tradidit. Erasistratus uero etiam pileum uini calidi infusione inflatum capiti imponendum iubet. Lateribus uero ac præcordijs lanas apponendas, uino atque oleo calido madefactas: Quorum primo, neruorum uitiabilis est merata potio, atque capiti faciens inflationem: Dehinc etiam abstinentis uino, uel solutæ consuetudinis grauabilis atque noxius est usus pilei uino calido præfusi, uel lanæ tinctæ lateribus ac præcordijs circunpositæ, ob dolorum uehementiam. Item Lusius secundo libro Tardarum passionũ, cum de hijs quæ faucibus accidunt disputaret, hoc est de supradictis fluoribus, etiam aridam ficum torridam, atque uino infusam ante cibum dari iubet: Siquidem rudis atque noua difficillimæ sit digestionis. Sed hinc ait mixtum calidum sorbendum, hoc est, uinum cum aqua supradicta meratum. Idem admixtam sandaracham, quæ sit ex oui albore cõspersa, in quantitate oboli unius igni imponendam iubet, uel radicem herbæ tunsicularis, quam uehion appellauit: Tunc per infundibulum ore rapere fumum, adducto uento imperat ægrotantes, cum sit capiti uehementer contraria supradictorum incensa fumatio. Generaliter autem, atque communi repulsione arguendos Erasistratum & Asclepiadem arbitramur, primo quod non uiderint pro passionis motu in curationibus urgentiora nimis præponenda. Themisonem uero & Thessalum, memorantes constrictiuã curationẽ libro hæc demetico atque secundo Regulari, quem dieteticũ uocant, culpandos arbitramur, quod non uiderint aliquando stricturam fieri superiorum. Item plurima sulphurosa admiscenda, quod satis sit, probauerunt, & lanis quibus thorax circundatur aspergenda. Ordinantes etiam odoramenta yris illyricæ aridæ contusæ, atque eius oleum. Item opobalsamum, & melantium linteolo ligatum naribus aiunt frequenter admouendum, & anisum, & cuminum, & rutam, & antiflorum, uel distillationem amaracini olei, & samsucum, & styracem, uel ex eo oleum confectum, quod styracinum dicitur. Item hedicroum, uel murram cum thure & sulphure, & radicibus silphij, quæ omnia caput implent, & propterea sunt euitanda magis accessionis tempore. In lenimento uero ratione recorporatiuæ uirtutis, atque interiecto tempore per interualla adhibita poterunt iudicari.

Erasistratus.
Asclepiades:
Themison.
Asclepiadis libri salutarium ad Geminium.
Lusius.

DE TVSSI

A

DE TVSSICVLA. CAP: VIII.

Vſſicula nunc arida, nunc humecta corporibus irruit, multos ac pingues humores excludens: & quibuſdam ſola, quibuſdā adiuncta reſpirationis difficultate, quam Græci diſpnœan uocant: Item cum ſanguinis egeſtione, aut phthiſica paſſione, uel horum ſimilibus affectis corporibus. Sed de hijs tuſſiculis quæ aliarum fuerint appendices paſſionum, ſingulatim ſcribentes docebimus. De hijs uero quæ ſuæ ſunt, atq; propria uexatione corpus afficiūt, nunc tradimus curationem: quæ ita erit adhibenda, ut de catarrho ſcribentes docuimus: diſcreta ſcilicet ſpecie, quo poſſint electaria, atq; pota medicamina, uel catapotia, ſiue alia quæq; ſub regula medicinali recte mederi corporibus. Monendi etiam ægrotantes, ne ultra modum competentem retinendo ſpiritum alterent potius tuſſiculam quàm mitigent. Quòd quidem ſi fuerint moderati eius motus facilius amputare, quantum datum datur ſpiritum continendo. Tum apponendum, per quod æger adducto ſpiritu accipiat uaporem ex mulſo, uel alica, aut ſucco ptiſanæ; uel eorum quiddam ſorbeat, aut ex aqua calida uaporem accipiat. Videnda etiam uua, ne ob tumorem ſui, aut indulta laxitate tuſſiculam prouocet: Tum gargariſmatibus, uel inunctionibus utendum, circa thoracē atq; gutturis ſummitatem, quam Græci anthereona uocant. Epithemata etiam apponenda, & nunc laxatiua, nunc conſtrictiua, quorum ſpecies ex antedictis erunt accipiendæ, ne ſæpius eadem dicere uideamur.

DE SANGVINIS FLVORE. CAP: IX.

B

Anguinis fluor occultis ex locis ueniēs uelut ſæpe ſalutaris eſt, ita uehemens ingerit periculum; & quibuſdam extemplo ob redundantiam fluoris, celerās mortem, corpore diſiecto; & quibuſdam in poſtremum effecta phthiſica paſſione, uel uulnere non coëunte: ſiquidem primo tumeat, dehinc excorietur, atq; fluidum ex uapore fiat. Sunt autem quæ conuentum ſiue glutinationem uulnerum impediant plurimæ, uel innumerabiles cauſæ: Etenim natura altiora plurimum feruere neceſſe eſt, atq; fluida qualitate manare, & multo uel aſſiduo motu pulſari. Obſtat etiam, quod occulta atq; alta, atque celata ſint uiſu, & à uicino medicaminum tactu remota. Fruſtrantur etenim frequenter eorum illatæ qualitates, priuſquam locis patientibus adueniant, itineris detrimento, cum non ſtatim, uel extemplo illibata partibus patientibus admouentur. Sunt autem paſſionis antecedentes cauſæ, ut ſæpe approbatum eſt, percuſſio, uel caſus; item exclamatio, uel ponderis perferendi conatio, uomitus uehemens, aut Venus plurima, & tuſſicula perſeuerans: Item abſtinentia hæmorrhoidarum ueterum, quæ fuerint inertia amputatæ, nec iuxta methodicā rationem curatæ: item catarrhus. Sed non erit ſecundum has differentias curationis regula commutanda. Nominatur autem ſanguinis fluor duplici ſignificatione, propria, & abuſiua: Nam propria eſt, qua ex ſupernis partibus labens fluor ſignificatur, ut de capite per ſenſuales uias: Abuſiua eſt, qua etiā ex inferioribus aſcendens fluor ſignificatur, ut ex pulmone uel ſtomacho, nauſea, aut tuſſicula excluſus. Improprium eſt enim fluorem uocare id quod aſcenſu quodam, non lapſu fertur. Sed hæc Græci uerſa uice poſuerunt, deriuationem nominis intuentes: Hij enim anagogen uocant, quod magis ex inferioribus ad ſuperiora fluorem ſignificat. Differt præterea fluor ſanguinis à ſputo, quod neq; fluor ſangui-

nis sputum dici potest: Paruam enim materiæ significationem sputum refert, fluor plurimæ: neque sputum sanguinis fluor, supradicta ratione: Paruã enim materiã sanguinis ex gingiuis, aut uua, aut faucibus emissam, sputũ magis quàm fluorem rectè nuncupamus.

QVOT, VEL QVAE SINT DIFFERENTIAE FLVORIS SANGVINIS. CAP. X.

Themison. Hippocrates. Euryphon. Asclepiades. Erasistratus. Bacchus. Demetrius. Erophilus.

Differentias etiam fluoris sanguinis ueteres quæsierunt. Et quidam aiunt unam solam esse uel intelligi, hoc est uulnerationis, ut Themison libro Tardarum passionum. Alij uero eruptiones, ut Hippocrates, Euryphon. Sed Hippocrates solarum uenarum, Euryphon uero etiam arteriarum. Alij duas differentias posuerunt, eruptionis & putredinis, ut Asclepiades. Alij tres, eruptionis, & putredinis, & osculationis, quam Græci anastomosin uocant, ut Erasistratus. Alij quatuor, adijcientes expressionis, siue sudationis, ut Bacchius, adferens ex gingiuis sanguinem sine ulla uulneratione, uel in curationibus fracturarũ sæpe fasciolarum ligamenta maculis sanguinolentis aspersa reperiri. Item Demetrius Erophili sectator duas inquit esse principales differentias fluoris sanguinis: unam incisuræ, aliã sine ulla incisura: Speciales uero plurimas, quas principalibus subijciendas ordinauit. Etenim quam memorat incisurã fieri, in duas diuisit partes: quarum alteram uocauit eruptionis, alteram putredinis. Eam uero quæ sine ulla diuisura est, in quatuor diuidit partes: quarũ unam uarietate fieri dixit, aliam expressione siue sudatione: tertiam defectione uel debilitate corporum, quã Græci atonian uocant: quartam osculatione: uult enim eam differre à supradicta, id est, expressionis, quam tertiam nominauit: Osculari enim inquit corpora nimia plenitudine, siue uirtute medicaminũ osculantiũ, quæ Græci anastometica uocant: & magis inquit uenarum ultimos fines: exprimi etiam sanguinẽ, siue excludi per uenarum latera. Item alij Asclepiadis sectatores unam esse dicunt differentiam fluoris sanguinis, hoc est eruptionẽ: Siquidem omnem sanguinis solutionẽ eruptione fieri Asclepiades memorauerit, negantes eam osculationis differentiam: siquidem sit impossibile sanguinem crassum tenera fieri per oscula, uel excludi. Item putredinis esse differentias negant: siquidem ex ijsdem, non ex alijs locis acrior humor fieri uidetur. Alij uero eundem Asclepiadem non naturaliter putredinis differentiã ab Erasistrato cõstitutã expugnasse dixerũt: non enim ex alijs locis acriore ueniente liquore pulmonẽ fieri in putredine accepimus, sed eundem quadam passione in putredinem, uel acerrimos transire liquores. Nos autem iuxta Sorani iudicium, hac quæstione nullis commodis curationes adiuuari probamus: sed dicimus tres esse differẽtias fluoris sanguinis, hoc est, eruptionis, uulnerationis, & putredinis, siue lacerationis ex tussicula uenientis, sicut operantium manus iugi fricatione læsæ uulnerantur. Item sudationis sine uulnere, siue ex uarietate uiarum effectus fluor, osculationis differentiam tenet, siue expressionis, uel cuiuslibet alterius causæ.

Soranus.

Caelestina

QVOMODO INTELLIGAMVS DIFFERENTIAM FLVORIS SANGVINIS. CAP. XI.

Væsitum etiam quomodo supradictæ differentiæ intelligãtur, uel apprehendantur. Sed discernũtur hoc modo: Nam eruptionis esse intelligimus fluorem, quoties repente ægrotantes atq; limpidũ sanguinem fluunt, nulla querela uulneris præcedente. Vulnerationis

uero

A uero differentiã dicimus, siue putredinis, uel defricationis, cum adiuncto humo-
re purulento sanguis excluditur, & non repente uel coadceruatim: præterea an-
tecedente longi temporis, uel multorum dierum tussicula uel catarrho. Item su
dationis dicimus esse, cum nullus fuerit uulneris sensus, aut acceptorũ cibo uel
potu acriorũ materiarũ mordicationis affectio. Qui sunt loci ex quibus sanguis
fluit? Loci sunt plurimi, summitas faucium, arteria asperior, quæ etiã faux nun
cupatur, pulmo, thorax, hoc est, membrana quæ interius latera cingit, à Græcis
hypozygos appellata: Item membrana quæ thoracẽ à uentre discernit, à Græcis
diaphragma appellata, quam nos discrimen dicere poterimus: Item stomachus,
uenter, & secundum aliquos iecur, ac lien, & uena maior, quæ spinæ coniuncta
est. Quomodo intelligimus ex quibus locis sanguis feratur? Intelligimus lo
cos ex quibus sanguis, fluor, uel lapsus fertur: quod erit aptissimũ, ob adhiben
dam curationem ijsdem, uel eorum uicinis partibus, & non, ut quidam existi-
mant, commutandæ curationis causa, cum generaliter eadem cunctis adhi-
benda probamus. De hijs igitur qui ex supernis faucium sanguine fluunt, pri
mo paruus intelligitur ferri, aut si plurimus, non spumosus. Præterea cum quo-
dam excreatu despuitur; ipsæ quoq; partes sumpto cibo, uel potu, aut gargaris-
mate mordicantis materiæ, dolore pulsantur, & inspicientibus nobis, expressa
lingua, uisu locorum probatur asperitas. Plerunque etiam, ut Erasistratus ait,
tubercula, quæ Græci condylomata uocant, uisibus occurrunt, quæ sint similia
hæmorrhoidis, ex quibus sanguis fertur. Hijs uero qui ex arteria sanguine
fluunt, paruus atque flauus sanguis ferri perspicitur: & sæpe saliuis, uel humori-
bus complexus, in imaginẽ capilli unius, aut multorũ. Sequitur etiam pruritus,
B uel mordicatio, & magis circa extantiam gutturis, cum quodam titillatu, & tus
sicula leui. Tum deinde plurimus sanguinis fluor, uox hirta cum dolore, qui
nunc tactu moueatur, nunc tussicula uehementi; plurimus, tenuis, & spumo-
sus, & plurimum feruens sanguis excluditur, attestante thoracis grauedine, &
aliquando dolore, cum uoce hirta, & sæpe cibo quodam, cum infracto sonitu, eo
tempore quo sanguis excluditur. Hijs uero qui ex diaphragmate, quod iam
dudum discrimen uocauimus, & cætera prædictos sequentur communia. Sed do
lor inferius à pectore fiet rotunditate quadam thoracẽ pungẽs. Eos autẽ qui ex
hypozygo sanguine fluunt, multa similia supradictis sequentur, sed dolor se-
cundum latera uel pectus, aliquando etiam inter scapulas fiet: Ipse quoq; san-
guis minus flauus, minus excluditur. In eos qui ex stomacho sanguinẽ fluunt,
sine ulla tussicula uomitus sanguinis sequetur, nigri, atq; gelati, & nunc solius,
nũc cũ admixtione cibi, attestante dolore inter utrasq; scapulas, ad superiores ten
dente, & magis eo tẽpore quo quædã remordentia transuorauerint ægrotantes.
Accedit etiã animi desponsio, cum fastidio cibi, & saliuarũ fluor, & corpore frigi
do, & pulsu obscuro uel demerso. Hijs uero qui ex uentre sanguine fluunt, cum
supradictis, quæ sunt cunctis cõmunia, sequetur etiam dolor, & mordicatio, uel
tormentũ inter præcordia, & aliquãdo sanguinis particula per officiũ uentris ex-
cludetur. Item hijs qui ex iecore uel splene sanguine fluunt, uel ex uena magna,
quæ spinæ coniuncta est, ut quidam memorant, sensu loca designantur: Nam in
dextera parte præcordiorum dolorum dolore aurigineo sequetur eos qui ex ie-
core fluunt. Item in hijs sinistra parte præcordiorum hæc accidunt, quoties ex
liene sanguis ferri perspicitur: uel secundum spinam, quoties ex maiore ue-
na ferri dicitur. Sed hæc Soranus alta consideratione, ex hijs locis, per uen-
trem, uel per eius officium ferri sanguinẽ magis quàm per os posse, credibilius

approbauit. His uero qui ex gingiuis, uel uua, uel faucium lateribus, uel tonsillis sanguine fluunt, supradictorum nulla sequentur, sed locorum uulnerationem ore aperto oculorum approbat uisus. Item his qui ex capite sanguine fluunt acceptum primo, & exceptum internis uisceribus, atque ita redditum, si in arteriam defluxerit, excludunt. Deinde cum tussicula, uehementi etiam, quam de pulmone feratur, similitudinem dabit. Sin uero in stomachum defluxerit, uel uentrem, commota nausea uomitur, etiam quam ex iisdem locis ferri uideatur, similitudinem dabit. Sed discerni hoc facile potest: siquidem aegrotantibus feruor igneus ota pertractans antecedat, & capitis grauedo uel dolor, & extensio uenarum, & magis earum quae tempora uel fronte cingunt. Sequitur etiam faucium titillatus, & aliquando per narium quaedam sanguinis distillatio, uel per eas cauernas quae ad fauces ex capite descendunt. Quod aperto ore, atque experta lingua uisu probatur, & uicina loca quoque sanguinolenta apparebunt. Aliquando etiam remeantis materiae causa laxiora transuorationis efficiuntur loca, & aegrotantes excreatu quodam sanguinem respuunt, accipientes ex superius adducto spiritu, ut saepe muculenta consueuerunt dormientes. Praeterea in ore collectus excitat sanguis; uel transuoratus, & in stomachum, uel in uentre ueniens, premit permanens aegrotantes, aut reiectus releuat. Et his qui passione afficiuntur, acceptis uel transuoratis remordentibus materiis, nullam interiorum mordicationem sentiunt: Quod necessario eos qui ex stomacho fluunt sequitur. At si in arteriam fluxerit, tussicula rursum excludetur: Quo reiecto aegrotantibus tussicula mitigatur. Siquidem nulla inesse uidetur interioribus remanens causa, quae tussire prouocet aegrotantes: nisi forte, quod est rarissimum, aliqua corpuscula gelati sanguinis inhaereant interioribus locis. Item de pulmone fluens discernitur, quod iam praecedente tussicula in fluore ueniant, inde tussire non desinant. Communiter autem, caeteris inter se paribus signis, ex arteriis ueniens sanguis tenerior, ac rubri coloris, & spumosus esse perspicitur: ex uenis uero crassior, & atri coloris. Haec est locorum singulatim posita significatio.

DE EFFECTV SIVE EXITV SVPRADICTARVM PASSIONVM QVEM GRAECI APOTELESMA VOCANT. CAP. XII.

Vaesitum de euentu, siue exitu, uel effectu passionum: Nam Erasistratus facile curabiles succulentos homines dixit, atque fortes, & paruicolles, quos microtrachelos appellauit, hoc est, qui minimae longitudinis habeant colla. Difficile autem curari posse tenues, ac debiles, & porrecta collorum longitudine formatos. In his enim, inquit, summa cum difficultate sanguis & tussis plurimam per longitudinem tractus, & quod obsident uuida plurimo tempore habitudinem gutturis siue cannae, quam arteriam uocant, & ob hoc grauiores atque tardas tussiculas faciunt. Item Asclepiades difficile curabiles inquit succulentos atque carnosos, ob uehementiam spirationis. Eadem ratione etiam aetates medias, & pueros: celerius etenim inquit spiritum ferri, & in sputis perficiendis offensione carnium retardari. Plurimi deinde etiam affectiones uitae quaesierunt, & regiones, & temporum annales partes. Item per putredinem factum fluorem difficile curabilem dicunt, ab eo qui eruptione fuerit effectus: siquidem putrefactae partes non coeant. Nos uero iuxta Sorani sententiam fluores sanguinis alios dicimus esse nouos corporibus, atque recentes, alios tardi temporis atque

A atque inueteratos; & alios solos, alios cum tumore; alios etiam cum febricula & tussicula; & alios iuges; alios dimissionibus intercapedinatos; ordine seruato, aut inordinatos; & insuper positionibus aut lenimentis magnis, aut paruis; & detracta uirium fortitudine, ac seruata. Hæ sunt enim urgentiores differentiæ, secundum quas diligentiam uariamus curationis, siue seruata, siue in certo motu existente passione. Sed difficile curabiles fluores præ cæteris dicimus tardos magis recentibus, ob iugem perseuerationem: Item cum tumore uel febribus, ab hijs qui soli esse perspiciuntur. Etenim supradicti spem futuræ conglutinationis negant, & ob hoc complexioni cōtraria sæpe adiutoria poscunt, quæ sint diuersis aduersa: Item iuges fluores ab hijs qui dimissionibus mitigantur: Etenim graue, atque minime tutum omne quod nulla fuerit mitigatione uariatum: Item inordinati ab hijs qui ordine seruato corpus afficiunt: Est enim insidiosa curationi temporum inopinata uarietas. Non aliter etiam superpositione asperati fluores curatione difficiles ab hijs qui in lenimento constituti sunt iudicantur, ob prædictam rationem uulnerum. Item hij qui plurimum corpus affecerint, atque uires ægrotantis insumpserint. Dat etiam adiutorijs medicinalibus fortitudo corporis uiam. Hæc denique etiam in uulneribus nudis, hoc est, in exterioribus partibus corporis constitutis fieri cernimus, Cum iuuenibus, uel ut specialiter dixexim, athletis, & laborantibus hominibus facilia uulnera fieri uideamus, Senibus uero, & omnibus imbecillibus difficilia. Quapropter etiam uacuis, uel inexercitatis corporibus Asclepiadis dicta minime conueniunt. Item ulceratione facti fluores difficiles curatione ab hijs qui eruptione fuerint affecti iudicantur. Siquidem transcenso, atque prætermisso initio,

B nouitatis fructu caruerint, quo facilis glutinatio fieri solet: negat enim tarditas facultatem. Item eruptione facti fluores ab hijs qui sine eruptione fuerint difficiles sunt curatione: Eius enim factæ glutinationes alterius passionis initium referunt. Item ex partibus multis modis factos fluores, ab hijs qui paruo motu agitantur, difficiles curatione accipimus. Est enim motus cohærentium partium disiunctio. Item ex occultis partibus uenientes ab hijs qui proprias tenuerint partes. Etenim adhibita adiutoria occultis uel celatis partibus, uitiata suæ uirtutis synceritate perueniunt, sanis primo locis excepta, ac deinde transmissa. Hij uero qui ex primis locis fluores, indomita adiutoriorum uirtute curantur. Denique á stomacho, uel uentre, aut faucibus uenientes, facile curabiles approbamus: Etenim pota medicamina patientibus primo locis adueniunt, & non nimio, aut iugi naturæ motu exercitatis: Hij uero qui ex hypozygo membrana fluores uenerint, difficiles curatione iudicantur: & magis si ex diaphragmate, quod nos iamdudum discretorium diximus: Item ex arteria, hoc est pulmonis calamo. Omnium præterea difficilis atq; grauior curatione ex pulmone fluens accipitur, ob iuge spirationis officium. Hijs enim qui omnem fluorem de pulmone uenientē incurabilem dicunt, assentiendū non est: Sed iuxta Sorani sententiā difficilis est eorū curatio iudicāda: quippe cum uulnerationibus thoracis sæpe pulmo penetratus non intulerit mortē, ut hijs exclusis uel cadētibus, febri adhibita decisio in cicatricē uulnera fecerit cōuenire, ut omnes approbāt Chirurgi, memorantes in bello quēdam sagittatū penetrato pulmone conualuisse, sanguinē á sagitta uomuisse, nec tamen mortē fuisse consecutā. Hæc sunt quæ de effectu, siue de euētu fluorū credidimus ordinādā. Etenim ex capite ueniēs fluor generaliter est curatione facillimus: siquidē nō multos sustineat motus. Nunc nobis necessariò dicendū remanet, ne cui cœnobteteti sanguinis fluor adscribat. Aliqui

mis, ... principijs statuendum sit: at in internis uulneribus, solutio quam fluxus san guinis ostendit, nobis prior cognoscitur, ex ea quae diuisuram factam nos intelligimus, cum in externis diuisura potius solutionem denunciet.

Aliqui etiam Thessali sectatores recenti incisuræ, siue uulneris passione subigi dixerunt: Non enim oportet locorum differentia cœnoteton mutare uirtutem. Igitur corporis eruptionẽ, recentem dicimus incisuram, quo erit consequens, ut etiam interiorum eruptio huic cœnoteti subijciatur. Sed hijs respondemus, quoniam passio non chirurgia, sed dietetica traditur cu ratione: Omne etenim adiutoriũ, quod adhiberi uidetur supradictis fluoribus est dieteticæ partis, non chirurgiæ. Quapropter dieteticas scriptores libris regularibus, quos dieteticos uocant, de hæmoptycis scripserunt, quos nos sanguinem spuentes nuncupamus. Chirurgi uero in chirurgumenis hoc memorare non ausi sunt. Ipse quoque Thessalus secundo libro Dietetico de fluore sanguinis scribens, nihil in chirurgumenis memorauit, & impropriam, quod sola dieta curetur, in adiutorijs adhibendis chirurgiæ cœnoteta scribere. Nos uero iuxta Sorani iudicium, siue in exterioribus, siue interioribus corporis eruptionem factam, recentem diuisuram recte dici probamus, atque etiam solutionẽ cognominamus; sed in exterioribus attentionẽ recentis uulneris iudicamus. Hæc enim nos necessariò rapit, siquidem solutioni diuisura dominetur, & figmentorum uel fabularum coniunctionẽ ex initio deposcat, atque hæc diuisura aptissima uidetur, quæ non in omnibus sunt congrua solutioni. Etenim sagittarum diuisuræ laxatiuæ necessariò accipiuntur. Interiorum uero eruptionum diuisura surgente, solutionis cœnotetam ipsam magis cogimur iudicare. Siquidem prior oculis occurrat solutio, ac deinde diuisura ratione atque intellectu mentis apprehendi uideatur. Secundo, quod cum sint multæ differentiæ fluoris sanguinis, omnes uni subijci solutioni, hoc est, eruptionis & ulcerationis, & sudationis; quæ non cogatur. Hæc causa fluoris differentias quærere, aut aliæ cœnoteti eruptionem adscribere, aliæ ulcerationem, & non eidem sine ulcere uel ruptione, uel emissione emissum fluorem. Tertio, quod nullo adiutorio chirurgiæ uti cogamur, sed omnibus congruis solutioni, qua sæpe consequenter etiam glutinationem partium perfecerunt. Ad summum quidem, est recens incisura siue uulnus cœnotetes, sed ex medicaminum regula, quam Græci pharmachian appellant, dieteticæ parti ingesta apte curatur. Quibus etiam supradicta passio curatur, obstinente iudicio solutionis. Hæc sunt fluoris sanguinis cœnotetes. Eas enim qui hijs cognominari atque conscribi possunt præscripta lectione tradidimus. Nunc curationem necessariò ordinamus.

DE CVRATIONE. CAP: XIII.

Portet igitur ex qualibet parte sanguinem fluentes iacere loco mediocriter frigido, atque obscuro, lecto immobili, & schemate declinato, ut paulo promptius caput leuatum habere uideantur, stramentis non nimie cedentibus, neque calidis, & ut potuerint uno atque eodem schemate perseuerantes, hoc est, immobiles: præterea animi intentionibus resolutos: uehementer enim motibus corporis animorũ curæ sæpius turbationes addiderunt. Erunt etiam solo consternenda folia atque rami lentisci, uitis, mali punici, talliæ, murtæ, salicis, pini, & horũ similium, & quibus sine capitis iniuria constrictiuus aër adnatus atque confectus congrue ægrotantibus inspiramentis inferatur: Non enim cibi atque potus ratio ac diligentia curanda est, quæ interuallis distantibus adhibetur, quo constrictionis faciant commodum, uel fluentiam retineant, potius quàm aër, qui in pausabiliorem inspirationem adductus, omni parti atque

particulæ

Diuisio omnis coniunctionem fibrarum postulat: at non item omnis Solutio. Nam sanguinis fluxus qui accidit infixa adhuc sagitta, laxandum et diducendum uulnus ostendit, augendam quae solutionem, ut illa extrahatur. quare latius patere diuisura quam solutio uidetur.

A particulæ corporis ingressu suo fluentia faciat cohiberi, miti densitate persuasa. Conuenit præterea ægrotantes delatiore lecti sessione declinari, ut omnifariam immobiles curandi perseuerent. Prohibere etiam occasiones, quæ poterint passionem in commemorationē perducere, ut locutionis uel uisus: ne aut eadem plurimis fabulis reuoluendo, aut inspiciendo quæ exclusa sunt, uiso admoniti commoueantur. Conuenit denique etiam sanguineos colores parietum, uel straminum, siue operimentorum declinare. Adhibenda præterea ciborum abstinentia, permittentibus uiribus, usque ad tertium diem, non ob relaxanda corpora, sed quo altiora, quorum est officium accepta digerere, immobilia perseuerent. Omnis etenim ciborum appropriatio motu quodam necessario perficitur. Quo fiet, ut ea quæ sunt aptissime conglutinanda, motu resoluta differantur. Quapropter ob acceptorum digestionem, ciborum sumi prohibemus, & abstinentiam utilissimam iudicamus. Prohibendi denique ægrotantes ab officio locutionis, ut si quid uoluerint, usibus nutus, uel scriptura dari significent, magis quando ex pulmonis cannula, quam Græci arteriam uocant, uel ipso pulmone, aut thorace sanguinis nascitur fluor. Conuenit etiam articulorū tenacior ligatura, si uehemens fuerit: Densitati etenim articulorū patientes consentiunt partes: Item spongiarum mollium ac limpidarum, & leuium, ex aqua frigida, uel aqua & aceto, uel decoctione mali punici, uel rubi, aut lentisci, aut myrtæ patientibus partibus appositio, hoc est, ex quibus sanguinem ferri agnouerimus. Et erunt hæc ingiter commutanda, ne naturali corporis uapore tepescant. Ac si spongiæ uisæ fuerint ægrotantibus graues, erunt apponenda ptygmata ex supradictis liquoribus infusa, aut succo plantaginis, uel intybi, aut herbæ calicularis, aut uuæ lupinæ, quam Græci strychnon uocant; uel semperuiuæ, B quam aizoon appellant, aut polygoniæ, & acaciæ ex aceto solutæ. Ac si ex capite fuerit sanguinis fluor, erit psilothro expoliandum: Tunc fomenta adhibenda ex oleo uiridi, aut roseo, aut lentiscino, aut melino, aut murtino. Sin uero plurimus fuerit fluoris lapsus, radendum caput, atque gypso illinendum, uel acacia ex aceto, magis frontis atque temporum partes. Perseuerante fluore, cucurbita quoque apponenda, subiecta flamma plurima, occipitio. Si autem etiam per nares ferri uideatur, erunt stypteria immittenda sicca, uel aceto infusa, uel alia qualibet ex liquoribus supradictis. Ora quoq; spongia ex aqua frigida expressa iugi tactu detergenda. Tunc etiam cataplasmatum adhibendus est usus ex rebus constrictiuis, atque epithematibus, quæ paulo post cum suis nominibus ordinabimus. Danda etiam aqua frigida, uel pusca frigida, aut gargarismus sine ullo percussu, quoties ex proximis partibus gutturis sanguinem ferri uiderimus: At si per inferiora, uel altiora ferri sanguinem uiderimus, sorbendos dabimus cyathos duos uel tres. Quod si minime mederi ualuerint, etiā succus plantaginis, aut intybi, aut uuæ lupinæ, aut polypodij, aut herbæ caliculāris, aut rosæ erit offerendus, & neque plurimus ingiter, ne percussu partes nocantur; aut liquidorum influxione, quæ quidem sint constrictiuæ uirtutis, redundantia tamen laxare uideantur: neq; rursum longioribus interuallis: Sic enim frigus à nobis illarum naturali uapore obtusum parui temporis medullam dabit uitatam. Tunc tertia die trāsacta, hora accessionis solitæ articulos leuiter ungemus frigido atq; uiridi oleo. Dehinc detergemus faciem quoq; spongia a aqua frigida expressa retangentes: cibum dabimus paruum, constrictiuum, ut panem ex aqua frigida, uel pusca, aut alica similiter, uel oryzā, decoctione thebaicarū palmularū confectā, uel easdē ex aqua recenti confectas. Aut si plurimū ualere

Cualere hæc uoluerimus, aqua cœlesti, donec liquor mellis habeat crassitudinem, aut ex malis cydonijs. Tunc etiam danda oua tremula ex pusca, aut rore syriaco aspersa. Dandus etiam panis simplex, aut infusus. Tunc interposito spacio temporis dandus potus aquæ frigidæ paruæ. Dehinc permittentibus uiribus alternis diebus æger nutriendus, etiam si nondum repressus fluor uideatur, usque ad *Themison.* id tempus, quo cicatricem firmatam senserimus. Quod quidem Themisonis *Thessalus.* atque Thessali sectatores usque ad septimum diem seruari dixerunt, hoc est, trium *Antipater.* diatritorum spacium. Vt enim Antipater ait tertio Epistolarũ libro ad Gallum „ scribens: Naturalis est ratio trini numeri, non solum in diebus, sed etiam in o- *Soranus.* mnibus diatritis. Sed est melius, ut Soranus ait, quoniam non æquali tẽpore, nec dierum numero cunctis poterit cicatricis firmari soliditas, ob alias causas, & ob fortitudinem corporis, ac debilitatem, pro differentia naturali uariatam, neque nos unum atque eundem signare poterimus finem. Dehinc sequentibus diebus aliqua erunt emplastrorum apponenda, atque epithematum constringentium, atque frigidantium: Quæ sunt plurima particulariter. Etenim Thebaicæ palmulæ uino acriori infusæ, uel aceto contritæ, admixtis malis cydonijs decoctis, aut mali punici corticibus, aut alumine, uel acacia, aut hypocistide, aut galla, aut oenanthe, aut aloë, aut cerotario ex oleo roseo confecto, uel melino, aut myrtino, aut lentiscino, aut oenanthino, aut mixto etiam mastiche trito, aut melle decocto, galla contrita, aut aspera, aut puluere mali punici, uel mannæ thuris, admixto alumine Liparo, quo malagmatis sumant omnia qualitatem, tum linteo, uel panno illis ista patientibus partibus apponẽda. *Medicamen* Vel illud medicamen, quod libris Celerum passionum memorauimus, de cardiacis scribentes, & appellauimus *diaroos.* diaroos, uel ex polenta, & uirgultis rubi, uel arnoglossæ, aut herbæ sideritis, uel uuæ lupinæ, aut caliculariæ, aut anulorum uitis, aut semperuiuæ. Item intyba cum pane ex aceto, aut palmulis, aut murtæ mollibus folijs, aut eiusdem semine uiridi ante cibum offerenda, uel ante cibum elixum aut non coctum panẽ, & plantaginem ex aceto coctam, & uiridi oleo, asperso rore syriaco. Item bulbi ex aqua & aceto, & rore syriaco confecti dari poterint cibo. Non aliter etiam cochleæ erunt offerendæ: habent enim quiddam glutinis naturalis utraque, & compaginandi uirtutẽ, cum proficiente curatione. Danda etiam pomorũ quædam, ut mala cydonia cocta recenti mulso: uel torrida, præsumpto tegmine, farina consparsa; aut sorba; aut mali punici grana; aut fabrilium uuarum. Item uolantium non pinguia, ut sunt pectora turdorum, uel pullorum matrem sequentium: Item columbarum, aut phasianorum, aut attagenarum, aut perdicum, quarum erunt murta pectora penetranda: Tunc etiam porcinæ carnes, cerebrum, pedes, auriculæ, ora, uel auricularum summitates, quæque fuerint nutribilia, nec tamen difficilia digestione. Dandum etiam catapotium ex melle decoctum, sub lingua detinendum, singulare, aut admixto gummi, uel dragante. Etenim sufficienter decoctum mel, sicut in externis corporum glutinat diuisuras, non aliter etiã interioribus mederi necesse est, atque iam glutinata solidare proficiente curatione. Dabimus etiam uinum, & magis illud quod fuerit mordicantis uirtutis, hoc est quodam sensu linguam remordentis. Tunc ad summam paulatim erunt ægrotantes resumendi, cum præcautione uehementium commotionum. Sunt enim leuiter atque sensim mouendi, portatoria scilicet, uel cathedra longiore; & firmato corpore lauandi. Etenim lauacra feruoris causa atque motus illati, quod corpora celerato spiritu agitant, recentium glutinationum, atque mollium uulnerum redulcerantia probantur. Cum enim

oporteat

A oporteat coherceri atque densari patientia loca contraria qualitate, necessariò uexantur feruoris illati causa. Inflata etenim parua ex occasione, atque turgentia redulcerantur. Præcauenda deniq; etiam uehementia exercitia, & magis retento spiritu peracta. Tunc utendum peregrinatione terrena, atq; maritima. Et si corpus uiderimus, non attestante fortitudine, augmenta carnis accepisse, erit abstinentia cibi imperanda. Tunc sequentibus diebus paruus dandus est cibus uino detracto. Etenim cicatricis nouitas, quippe ex uenarum uasculis confecta atque nondum fortificata, si carnis pondere fuerit prægrauata, necessariò rumpetur. Semper autem oportet uentrem mitius emollire: actiores etenim clysteres incongruis motibus lacerant cicatrices, atque recursum faciunt passionis: ac si uehemens atq; plurimus fuerit sanguinis fluor, erunt extendendæ adiutorij uirtutes. Acetum denique syncere dabimus ore retinendum, uel gargarizandũ, aut sorbendum, spreto quorundam iudicio, qui asperum, uel tussiculam commouens, atque fluorem prouocans acetum dixerunt, siquidem etiam gelatum sanguinem soluat. Etenim asperat, uel tussiculam commouet, si iugiter atq; immodice fuerit datum. Soluit autem eius percussibilem uirtutem distantia temporum, oblatione uariata, quæ non sensibili tactu, sed remissibili quadam digestione longioribus actibus immoratur. Item quod fluorem non prouocet demonstrandum non est, siquidem sit manifestum, in externis corporibus uulneribus constitutis necessariò fecisse densitatẽ: & propterea conducibilis atq; glutinantis uirtutis fuerit approbatum. Danda etiã acacia aceto soluta, aut pusca, aut ex supradictis liquoribus: non aliter etiã hypocystis, uel liciũ indicũ, aut omphacium, uel balaustium, aut œnanthe, aut polios herba, aut gentiana, aut macir,
B aut ponticum, uel ægyptia spina, quam acanthan uocant: quarum nunc sunt radices infundendæ, uel decoquendæ, nunc earum succi uel lachrymæ admiscendæ: siquidem sint frigidæ atque constrictiuæ uirtutis conuenientia obturamenta. Item corticis uasculi uetustissimi uini exusti, triti, puluerẽ asperum tribus cyathis puscæ frigidæ, aut decoctionis, de qua supra diximus, bibendum dari in modum cochleariorum duorum. Etenim constringit cortex inueteratus, & magis antiquissimi uini commutatus, tarditate temporis aucta uirtute. Vtendum etiã trochiscis confectis ex supradictis speciebus. Item ex rosæ seminibus trochiscos, quorum compositionem Responsionum libris de medicaminibus dicentes tradidimus. Item quod appellatur dielectrũ: item cenocraton, & alia similia, quorum compositionem, ut supra dictum est, Medicaminum libris tradidimus. At si coadceruatus perseuerauerit sanguinis fluor, utendum etiã uehementioribus quibus obturentur altiora, sua & teneritudinis causæ, tamen erunt ocyus adhibenda, ne passionis ipsius impetu in manibus nostris uitam linquere cogantur ægrotantes. Prædicto igitur periculo eorum proximis aut ministris, uel quod producta uita spem sæpe dederint sanitatis, erunt hæc adhibenda: supradicti corticis cinis exustus cum liquida pice spongiæ impressus; decoctio lentisci, & teris syriaci; & & elygmatium supradictorum succorũ. Nam hæc conficiuntur hoc modo: Agmine uitis ustis uirgultis, atq; ex eorum cinere confecto liquamine, scilicet aqua imbriali admixta, quam uulgo cisterninam uocãt, dabimus ex ipsa bibendos cyathos tres uel quatuor, nullis alijs speciebus admixtis. Nam quidã in ijs, si febribus adficiantur, etiam uinum immiscuerunt uiuidum, uel spongiæ ustæ cinerem, qui conficitur hoc modo. Spongia expressa aceto, atque pice liquida madefacta, uasculo nouo includitur testeo: tunc circuntegitur luto, & usque eo inuritur, donec carbonescat: Dehinc trita in puluerẽ, ex quo cochlea-

 ris unius

C ris unius quantitas aquæ uel puscæ frigidæ mixta datur bibenda. Vel si uirtutē medicaminis augere uoluerimus, tinctam, ut supra diximus, spongiam liquidæ picis puluere bituminis aspergimus. Decoctio autem lentisci conficitur hoc modo: Eius uirgultorum sumentes sufficientem modum, aquæ imbrialis infundimus sextarijs duobus: Tunc decoquimus, & cum semel uel secundo scatere uiderimus, expressas detrahimus lentisci comas: Tunc liquorem decoquimus, donec ad tertiam partem deducatur, cuius cyathum admixtum duobus cyathis aquæ bibendum propinamus. Non aliter etiam electariorum decoctio conficitur. Ob electarium autem conficiendum erunt sumenda mala punica recentia, uel infusa, nisi fuerint mollia: Quibus contusis atq; compressis, aliquantū detrahimus succum, atque decoquimus, donec mellis crassitudinem sumat. Et quantum medicaminis uirtutem tendere uoluerimus, tanto ualentius mala exuccamus, quo expressa ultimum atque crassiorem succum dimittant, ut etiam eorū cortex, si quid humoris habuerit, sudet. Conuenit etiā medicamen, quod

Themison. Themison ordinauit hoc modo: Mali punici partibus duabus aloē admixta parui cochlearis quantitate, cum aqua frigida offerendum. Ac si solutio perseuerauerit, addenda etiam constrictiua cucurbita patientibus partibus: Tum diæteon

Dieteon emplastrum. emplastrum, quod uehementer astringit, superimpositis spongijs aqua pusca infusis, ut supra scriptum, ciborum qualitate permanente. Dandum etiam no

Medicamen diaporon. ctis initio medicamen, quod diaporon appellant, uel diasycaminon, siue cataopotia, quæ Medicaminum libris prædiximus. Nunc autem perficienda conscri

Diasycaminon. psimus hoc modo: Gummi & acacia æquis pōderibus, admixto alumine scisso ad duplex pondus, quæ sunt colligenda decoctione papaueris, & danda qui

D busdam in duplicem modum. At si quisquam non plurimum sanguinem fluxerit, nec tamen materia ferri cessauerit, conuenit etiam tertia die phlebotomiam adhibere. Etenim ex eo quod sanguis ferri non quieuerit, manifeste cōijcimus glutinationem partiū non fuisse perfectam diuisuræ, siue uulneris. Et propterea in tumorem uenisse perspicimus. Omne etenim uulnus, quod usque in tertium

Thessalus. diem glutinari non potuerit, necessario tumescit. Thessalum denique indigna

Soranus. accusatione appetitum Sorani sententia recte purgauit. Tertia etenim die phlebotomandos sanguine fluentes constituit, nutriens constrictiuo cibo, non in consequentia ordinans adiutoria, sed tanquam complexis passionibus apta, ut contrarijs contraria obijcere uideatur. Ac si etiā intra diatriti tempus fuerit attestata partium grauedo, uel dolor, aut spiratio difficilis, uel tussicula sicca, phlebotomare conuenit, atque aërem loci paruissimi trepidare, & iisdem partibus lanas oleo calido uiridi expressas apponere, uel ob sanguinis fluorem ea ordinare, quæ glutinare ualent, sed uirtutis frigidæ non sint, neque transuorationis asperent loca, nec tumorem commoueant. Plurima dabimus etiam samiæ terræ, quam gesastera uocant, unciæ partem tertiam, cum duobus uel tribus cyathis aquæ tepidæ. Non aliter etiam amylum, uel argallici radicem, atque foliorum eius succum. Conuenit denique sub lingua retenta eius radicis particula, siue amyli, siue terræ supradictæ. Danda etiam ex gummi siue draganto, & thure, & opio, & hiss similibus confecta electaria. Tunc tertia die accepta diatriti temporis obseruatione, non solius fluoris, sed etiam febrium, erunt ægrotantes oleo calido atque plurimo, & uiridi perungendi. Facies quoque aqua tepida fouenda: Cibus dandus complexioni passionis aptus: & pultes ex oryza uel alica frixa, siue simplici, uel milio; & decoctio calida, sed non oleosa, ac potius siccæ, uel ex oleo uiridi confectæ, aut cum palmulis, uel amylo, admixto ges

asteros,

A aſteros, aut argallici radicem incoctam. Cæteris uerò diatritis, hoc eſt interuallis dierum trino numero ſeruatis, cogentibus doloribus, erit utendum fomentis, atque cataplaſmatibus laxatiuis; nunc etiam cum ſcarificatione cucurbitis, ſiue hirudinũ appoſitione, quas ſanguiſugas uocant: Tum uaporatio ſpongiarum apponenda. Sin uero etiam fluor periculoſus fuerit ſanguinis, cum tuſſicula uel aſperitate gutturis, erit utendum quidem cõſtrictiuis epithematibus, ſed calidis: Dandum etiam ſorbendum mulſum ex melle decocto, & à uino abſtinendum. Danda denique aqua potanda calida, ſed paruo modo; tum ſorbilia, quæ paſſioni uirtute apta mederi poſſunt, ut eſt amygdala † ex puſca in mulſo decocta, quæ abijciẽda, & admittendũ amyli quantũ ualeat mulſum in quandã craſſitudinem redigere. Deinde ſimilibus electarijs, atq; ſub lingua continendis medicaminibus utemur tempore amiſſionis, ut eſt mel atticũ admixto gummi, uel dracanto decoctum, aut glycyrriza, uel eius ſucco: niſi quiſquam ægrotantium hoc improbauerit nauſea commotus, quo eius ſtomachus facile moueatur. Itẽ ex lini ſemine trito, & tracanto drachmis duabus, & amygdalis expoliatis XXV, & ſtrobilorum granis XXX, & oui unius toſti uitello, & amyli drachmis duabus, infuſo paſſo ſufficiẽtis quantitatis, quo medicamen electarij craſſitudinẽ ſumat. Sin uero etiam rauci fuerint ægrotantes, erit mel decoquendum cum cæteris ſpeciebus ſingulatim, reſoluto tracanto, ex infuſione paſſi confecto: Terminatur etenim aſperitas faucium, uel tranſuorationis partes leniuntur, & tuſſicula mitigatur, ſputa ſanguinolenta reprimũtur. Danda etiam noctis initio, niſi febrium obſtiterit acceſſio, ſimplex diacodion. Continuũ uero medicaminum uſum, quæ tuſſicularia ſunt appellata, ſiue eorum immodi-

B cam quantitatem neceſſariò fugiendam mandamus. Eſt enim melius ſimplicibus atque conſuetis mederi rebus. Illa enim temporaliter quidem mitigare uidentur tuſſientium motum, ſed paſſionem totam faciunt deteriorem. At ſi attestante tumore, fluor perſeuerans produxerit tempus, in iiſdem perſeuerare conuenit, quæ ſupra memorauimus, admixto etiam lacte. Si minui tumorem uiderimus, dandum quoq; lac amylatum, & panis laganum, pultibus infuſum, ſed ex fermento confectum, quo panis habeat qualitatem, faciat etiam medelam meliorem. Strobilus deniq; cum ſuis fructibus, quod in ſemet habeat reſinale, ptiſana decoctus. Dehinc profectu cedente erit panis cũ malua decoquendus, ſed non exquiſite conditus. Danda etiam ptiſana cum lenticula, quam Græci pſyſanzon uocant, & apponenda extrinſecus cerotaria ex murtino uel lentiſcino, aut melino oleo confecta. Tum urgentius augenda reſumptio, ut ſupra demonſtrauimus, atque ita abſtento ſanguine, quoad fiet glutinatione perfecta. At irruente tumore, erit conijciendum, uel aduertendum, utrum glutinatio fecerit retentionem, cum neq; grauedo, neque dolor, aut punctio, uel pulſatio, uel ſaltus partium, aut extentio, uel febris cum arida tuſſicula, aut ſtridor, aut ſingultus, uel quæpiã ſanitati impedita ſaucietas ægrum ſequi uidebitur: ſed ſit æqualis atque ordinata ſpiratio perſeuerans. Tum ſi tumoris cauſa fuerit retentio ſanguinis temporaliter effecta, quæ neceſſariò ſordidum atque humectum uulnus efficiat, phthiſicorum fluorem pronuntiamus. Tum cum producto tempore ſanguinis fuerit ruptio uariata, erit curatio pro motibus temporum uarianda, ut ſuperpoſitionem emergentem eadem curatione curemus. In lenimento uero leues atque quietos adhibemus motus, ſub magiſterio aliptæ, uel muſici, quo etiam uocis exercitium artificis præcepta moderetur, cibus dandus ex mediæ qualitatis materia, adhibitis reſumptiuis cyclis, in quibus non erunt repen-

C tinæ mutationes faciẽdæ, Sed nunc ex mediæ qualitatis materia primus ordinan
dus est cyclus; dehinc ex uolantum secundus: tunc ex agrestium tertius; atq; ex
porcinis carnibus ultimus: Et coniunctis deinde duobus cõtiguis ordo dirigen
dus; atq; ita omnibus, sed singulis materiarum speciebus erunt magis constrin
gentia procuranda, ut in oleribus intybum, plantago: in marinis squillæ, mul
li: in uolãtibus perdices, phasiani, attagenæ: in agrestibus, lepores, capreæ. Et si
celeriter ægros crassificari uiderimus, erit abstinentia intercalanda: Tum uen
ter emolliẽdus. Vtendum præterea partiliter nunc aquæ potu, nunc uini leuiter
remordentis: deinde ueniendum ad recorporatiuæ curationis materiam, latenti
motu adhibita drimyphagia ex pisce gobione, admixto melle. Dandi etiam pi
sces, & cerebrum, una tantummodo die; atq; interuallatis diebus adhibitis loca
libus adiutorijs recorporatiuis, ut dropace, partibus primo quæ fuerint remotæ
patientibus: Tunc uicinis; ac deinde ipsis addendus etiam ex sinapismo rubor,
quem Græci phœnigmon uocant, atq; sicca fricatio. Tunc torrendum corpus
sole, quod Græci heliosin uocant. Adhibenda quoq; paropresis: & aliquando
sicca cibatio; aliquando cum pane palmulæ offerendæ, & imitanda consuetudo
frigida lauacri; atq; potus paruus scilicet primo, ac deinde auctus suggestione,
quo possint etiam hijs ægrotantes uti partiliter. Facit enim duriora corpora, atq;
ualentia, acceptorum uel gestorum differentia contrariorũ mutatione uariata:
quanquam sint ex eodem genere uenientia. Vtilis præterea nauigatio approba
tur, & peregrinatio comprobatur: inde enim res salutares uenient. Præcauenda
etiam Venus: facile autem hæc passio refricatur. Hæc est secundum methodicos
D ordinata curatio. Apud ueteres uero dissonantia sunt ordinata. Etenim de sche
mate iacendi, atq; phlebotomia, & ligatione, & constrictiuis, uel frigidis cata
plasmatibus, & aceto bibendo, uaria disceptatione pugnatum est. De schemate
inquam, iacendi: siquidem alij supinos iubent ægrotantes iacere: uel super eas
Asclepiades. partes quæ non patiuntur. Item Asclepiades consequenter approbat supra par
tes quæ patiuntur esse locandos ægrotantes: siquidem cum scriberet necessarias
esse curationes adprehensa causa sic fuerit elocutus, etiam sanguinem inquit flu
Erasistratus. entes ita esse locandos. Siquidem Erasistratus phleboromari præcepit patien
tes. Alij uero eius sectatores etiam fieri principaliter damnauerunt adiutorij ge
nus, tanquam uirium uexabile: Item plurimi nostrorum, tanquam laxatiuũ, &
propterea inconueniens fluori sanguinis ex solutione ueníenti, & indignum ad
Hippocrates. constrictionem. Alij adhibendum probauerunt, ut Hippocrates de morbis scri
Diocles. bens; Diocles libro quo de passionibus, causis, uel curationibus scripsit; Praxa
Praxagoras. goras libro tertio de curationibus: Itẽ Asclepiades libro, quo de clysteribus scri
Asclepiades. psit: Dehinc Themison secundo libro Tardarum passionum: & Thessalus se
Themison. cundo libro regulari; sed adiecta discretione: Etenim si tertia, inquit, die rursum
Thessalus. sanguinem fluxerint ægrotantes, atq; plurimum; quo intelligitur tanquam in
complexis passionibus, hoc est, strictura obtinente, faciendum approbasse. Alij
uero omnes statim, atq; sine ulla dilatione phlebotomandos dixerunt: & magis
si ex thorace, uel pulmone sanguis fluxerit, uel plurimus: auertẽdæ materiæ cau
sa, quo patientibus partibus derelictis, aliorsum feratur, hoc est ad eas quæ non
patiuntur, uel ob educendam materiæ multitudinem. Denique sæpe inquiunt
faciendam consuetudinem, si oportuerit, semel, & secundo, uel tertio, quo re
currens ex brachio post abstinentiam sanguis iterũ auocetur, uelut Themison
ait, secundum se, & laxamenti esse, & minutionis, ne initiũ toris efficiat. Item
ut alij ob euacuandas uenas, quo exeant late celerius concedant atq; coẽant di
uisuræ,

A uisuræ, uelut Asclepiades, ad minuendum cursum siue spirationē, quibus passio adiuuatur. Item de ligationibus pugnauerunt. Siquidē Xenophon & Dionysius, & Erophilus primo libro Curationum, & Erasistratus probent articulorum faciendam constrictionē. Erophilus uero capitis, & brachiorum, & fœmorum: Erasistratus magis inguinum & alarum: Etenim laxationē sensus sanguinis approbat fieri retentionem. Asclepiades uero ad ipsum scribens libros Parasceuasticos, ligationem excludit, eamq; nec Erasistrato congruam, dicens osculari nō posse sub discrimine uenulas, quod Græci diaphragma uocant, uel misceri eas quæ supra diaphragma esse uidentur. Omnes etiā nostræ sectæ principes id approbasse uidentur: impressa etenim inquiunt ligaturæ uexat, non impressa inutilis esse perspicitur. Item Antipater tertio libro Epistolarum ait teneri materiam quidem ligatione, sed cum fuerit indulta uel relaxata, in repentinū atq; immodicum fluorem uenire: siquidem abstinentiæ causa altiora pendendo latere potius quàm teneri uidentur. Item de constrictis cataplasmatibus plurimi dissenserunt. Nam Erasistratus hæc approbauit: Asclepiades excludit, tanquam materiā imprimentia, uel coërcendo in latum seuocantia. Item acetū alij tanq; tussiculā uel fluorē cōmouens expulerunt, uel quod duras partes densando faciat. Themison uero his repugnans adhibendū iudicauit, attestante etiam Thessalo. Alij aiunt eius acrimoniam uel nimietatem temperandam admixtione aquæ. Plurimi uero contrariarum sectarum etiam clysteres, atq; urinales aiūt uirtutes adhibendas. Item Diocles taurinū gluten bibendum dicit, farinæ concoctum & rubo; uel cum nepita amylum uel marrubium, uel rosmarinum in aqua pusca dandum. Motus uero alij adhibuerunt, non solum fricantes, sed

B etiam deambulationē imperātes post cibum, ut Erasistratus. Asclepiades uero de communibus adiutorijs scribēs, gestationem in hæmopticis prohibet. Vtuntur quidam præterea etiam purgatiuis medicaminibus ex papauere uel helleboro, aut diagridio, quod Græci scammonian uocant, ut Diocles. Item sudorē mouentibus & uomitum, ut Praxagoras, qui etiam plurima urinalia ordinauit. Sed hæc facile iudicantur ex his quæ secundum methodicos tradidimus. Demonstranda tamen eorum contradictio, & breui ratione formanda. Peccauerunt igitur, qui supra patientes partes ægros iacere uoluerunt: Omnis enim impressio siue affectio incongrua glutinationibus approbatur. Ceciderunt etiam, falsa intentione decepti, qui non addita discretione phlebotomiæ memorauerūt usum. Non enim in omnibus oportuit prohiberi, cum fluor sæpe fuerit uehemens strictura complexa: Etsi secundum Erasistratum osculatio uenarum ex redundantia materiæ ueniens fluorem faciat, conuenit uti detractione. Facile enim corrigi uel reparari parua uirium uexatio potest: plurima tamen ex adiutorio patientibus utilitas fuerit. Neq; item in omnibus erit approbanda phlebotomia. Nam nullo tumore apparente uexabilis iudicatur. Etenim corporis fortitudo necessariò depurgatur, & stomachus uitiatur, atq; debilitate irruente difficile coëunt diuisuræ, & eadem patienti uidebimur ingerere, quæ probibenda suscepimus. Quippe cum non auersio, sed potius partitio sanguinis fieri intelligatur, & duplici egestione celerata, nullam mortis habeat dilationem. Dehinc erit anceps, utrum irruente rursum tumore phlebotomandi, nec ne sint ægrotantes: sed phlebotomati apertissime interficiuntur, non phlebotomati magno adiutorio priuantur. Ligationes uero non tantum ad diuertendam materiam adhibendæ sunt, ut supra memorauimus, quantum ad densitatem uero faciendam

ciendam adhibendas probamus. siquidem imprimendo coërceant. Sed mediocriter adhibere, ne moderatione cessante uexare potius quàm curare uideantur. Peccat etiam Asclepiades, frigida uel constrictiua epithemata recusando. Sunt etiam inconsequentia Erasistrati placitis, sed officio congruæ curationis efficacia. Nam solutionem constringunt, diuisuras conglutinant: quod ex uulneribus in superficie constitutis, & sub uisum uenientibus usu approbatur. Quibus apposita apertissime profuerunt. Peccant etiam non aliter, qui bibendum acetum negant. Non enim in omnibus fluoribus sanguinis dandum probatur, sed in hijs qui approbato atque largissimo fluore uexantur. In paruis enim aqua frigida sufficere potest, aut admixto paruissimo aceto. At si tumor fuerit attestatus, ut complexam passionem demonstret, proculdubio constringentia fugienda, quantum res pati uel admittere possunt. Est igitur improprium, uti ea quæ incongrue adhibita nocere demonstrentur, etiam cum necessario conuenire fuerint uisa, prohibenda existimentur. Etenim aduersantia solutioni tussicula ex fluore uenientem mitigant, atque ipsum fluorem constringunt, & sanguinem retinent cohibendo, & neque inurunt: siquidem sæpe reddita per digestionis uias patientibus partibus adueniant temperata, atque admixta liquidis in alto constitutis. Et propterea obtusa uirtutis uiolentia perdurant. Sunt etiam clysteres contrarij: siquidem commouent corpus, eo tempore præterea, quo conglutinationem faciendam nitimur. Hac ratione etiam urinalia medicamina atque uentriflua magis noxia iudicantur: siquidem turbent atque uexent, & subuertant stomachum. Item proteruus omnibus uomitus, & propterea contrarius iudicatur. Rescindit enim uulnera, nisi quis eum iam solidatis cicatricibus

D ob recorporationem adhibēdum probauerit. Est præterea affectatio sudorum, quam Græci aphydrosin uocant, contraria: Cum enim superflua atque redundantia tollere uidetur, laxatiuæ uirtutis causa coëuntia disiungit. Item taurinū gluten tensionem atque duritiam facit. Motus uero corporis neque excludendos generaliter approbamus, neque approbandos: Siquidem prius quàm passio declinauerit, requiescere debeant ægrotantes. In declinatione uero sint mouendi, sed nō post cibum. Tunc enim ob digestionem celebrandum tempus est quiescendi: quo fit, ut prius quàm cibum sumpserint ægrotantes, gestatione sint mouendi, secunda etiam deambulatione. Etenim parua adiectione neque ulcera refricantur, & in resumptione uirtus corporis excitatur.

DE PHTHISICA PASSIONE. CAP: XIIII.

Hthisis, siue ut plerique appellant phthoë, quod corporis faciat defluxionem, siue corruptionem, fit frequentius antecedente sanguinis fluore. Aliquando etiam longi temporis tussicula, siue catarrho, thoracis cum altiora lacerantur, & primo leuius, tunc ulcerata, facientia collectionem intrinsecus: quæ cum sic cata fuerint, citius sumat passio initium. Sed non secundum has differentias erit efficacia curationis mutanda. Siquidem antecedentes causæ, quanquam diuersæ, unam facere passionem uideantur. Sequitur autem ægrotantes febricula latens, & sæpe quæ initium declinante accipiat die, atque ueniente luce leuigetur, attestante tussicula, plurima initio noctis, atque fine cum sputis saniosis, ac paruulis. primo in hijs qui non ante sanguinis fluore uexantur: quæ quidem admixta saliua latere uideantur: secundo etiam plurima ferri uideantur. Hijs uero qui ex fluore sanguinis in istam ueniunt passionem, primo san-

A mo sanguinolenta sputa efficiuntur, hoc est cruenta, quæ Græci hæmalopa uocauerunt: tunc feculenta, dehinc liuida, uel prasina, & in ultimo alba atque purulenta, dulcia, uel salsa; cũ uoce rauca, aut acuta, & difficultate inspirationis, atq; genarum rubore, & cæteri corporis cinereo colore. Item sequitur oculos exoletus aspectus, & corporis tenuitas, quæ nudatis membris proditur magis quàm ex aspectu uultus. Quosdam etiam sibilatio uel stridor thoracis sequitur, crescente passione sudor superiorum partium usque ad pectoris finem; cibi fastidium; & maior appetitus sitis, & quibusdã grauedo uulnerati pulmonis, ut etiã eius expuant fibras: Quibusdam punctio, ulcera thorace, pulsus debilis, densus, ac deinde formicalis, quem Græci myrmezonta uocant: Digitorũ summitates crassescunt, obuncatis unguibus, quod Græci gryposin uocant. Sequitur præterea inflatio pedum, & nunc frigus, nunc feruor articulorum, nasi summitas pallescit, atque aurium laminæ frigescunt. Tunc peiorante passione uentris efficitur fluor, albidarum egestionum, & indigestarum, debilitatis naturalibus digestionis officijs. Discernunt præterea plurimi purulentum liquorem, phlegmata carbonibus imponentes, quo exusta probentur. Nam tetri odoris esse necesse est omne quod natura fuerit mutatum, uelut ex defluxione carnis ueniẽs. Item in aquam mittunt ægrotantium sputamina. Etenim naturalia facile soluuntur. Vitiata uero atq; mutata perseuerant, quadam tenuitate coacta, & subsidunt, siquidem fiat grauia, & contra naturam ex defluxione carnis uenientia. Vicinæ atque similes passiones sunt phthisicæ, syntexis, quam nos defluxionem dicere poterimus, atrophia, quam nos nutrimenti cessationem uocamus: Item empyica passio, siue anaphoretica, quam nos purulentam, si-

B ue uomifluam dicere poterimus, quod ex uomica interioris collectionis purulenta per tussiculam excludunt sputa. Sed hæc discernuntur: Siquidem ex his atrophia longo tempore faciat tenuari, nullis etiam attestantibus sputis: Sæpe etiam sine ulla tussicula. Etenim longo tempore febricitantes, atque tussientes limpidis adhuc sputis affecti, necdum phthisici iudicantur, in phthisicam uero passionem proni ac decliues esse noscuntur. Item empyica passio, siue ut supra diximus, anaphoretica, discernitur à phthisica, non aliter quàm ulcerum collectione. Quippe cum empyicos sæpe antecedat pleuretis, uel peripleumonia, & tumor immensus, & febres uehementes, cum horroribus frigidis, & inordinatis. Dehinc quod sæpe coadceruatã puris copiam excludant repente, ac deinde egestione facta febribus atque horroribus præteritis liberentur, ut aut omnino his careant, aut ex parte afficiantur: in phthisicis ea quæ supra diximus antecedant, & liquida paulatim non coadceruata excludantur, & pro modo auctæ passionis etiam febres augeantur. Communiter autem hæc passio stricturæ, atque solutioni erit adscribenda, & subiacentibus passioni temporalibus cœnotetis. In quibusdam etiam ulcerum differentias monuimus promouendas. Sunt enim necessariò intuendæ. Siquidem complexa sit regulæ, quam diætan uocant, medicaminum ratio, quam pharmacian appellant. Denique si tumens ulcus fuerit, quod intelligitur ex dolore consequenti, & cæteris tumoris signis, conuenit ægrotanti calidus locus, & abstinentia unius diei: Tunc fomentatio laxatiua, atque cataplasmata, & cucurbitæ appositio cum scarificatione, & uaporationibus spongiarum, & totius corporis perunctione. Cibus quoque sorbilis, calidus, & magis panosus, obseruatis temporibus singulorum adiutoriorum,

C ut sæpe docuimus; at si tumens non fuerit ulcus, ob purgationem sordis erunt aquæ mulsæ cyathi duo uel tres offerendi ante cibum: uel fœnigræci sæpe orti decoctus succus, sed non ita ut uiscosus fiat, quod seruabitur. Si secũdo uel tertio mollius scatere cœperit, deponatur, quod sit colore uinosus, ac deinde uni cyatho liquato admiscemus mellis cochleare. habet enim uirtutem fœnigræci semen mitissimæ detersionis: Vel certe mulsum dabimus ex lini semine fricto, atque trito, admixto puluere; aut liquato linteolo limpido, uel farina meregmi. Si autem maior purgatio fuerit facienda, irin illyricam atque herbũ dandum probamus. Oportet etiam herbum rubrum aquæ infundere, donec infletur: Tunc testa calefacta atque ignita molere, terere, ac deinde tum tenuissimo cribello eius pollinem mulso aspergere in cochlearij quantitatem; uel ex melle decocto electarium facere, admixto scilicet polline supradicto. Sed propter uehementiam herbi erit coniicienda sordis magnitudo, ut si fuerit putruosa, quam Græci dysoden appellant, tunc solo herbi polline utemur: Sin uero non ita fuerit cogẽs causa, admixto sesamo iri Illyricæ, æqualis ponderis aut superantis, pro passionis magnitudine. At si plurimum putruosum apparuerit ulcus, ex hijs quæ feruntur, non solum per os conuenit herbi pollinem dari, sed ex ipso confectum etiã cataplasma aceto, atque melle extrinsecus apponere. Tunc etiam lenticula simili usu adhibenda probatur. Et præterea purgatiuæ uirtutis aristolochia, & dracontia herba, siue quæ appellatur aron. Eius generis etiam marrubium approbatur, quanquam sit stomachi uexabile, purgatiuæ tamen uirtutis. Oportet autem eius manipulum tribus aquæ sextarijs decoquere, donec ad partẽ redeant. Tunc marrubium detractum proijcere, atque admiscere mellis boni libram, & rursum decoquere, donec ad suam ueniat crassitudinem. At si marrubium uiridius fuerit, tundendum, atque exuccandum, & in unum cyathum succi libra mellis miscenda, & ita decoquenda; aut aquæ sextarij tres decoquendi, siue admiscendi, donec crassitudinem sumant. Faciunt etiam ex strobilis, & amygdalis, & lini semine, uel supradictis electaria confecta. Item ex amygdalis, & ptisana cum melle & lacte sorbile medicamen; & primo cum pane acceptum infuso melle: Tunc etiam singulare sorbendum, paruissime, ad modum unius cyathi uel duorũ: dehinc plurimum, longe ante tempus alterius cibi: quanquam sit in quibusdam hoc solum cibo sufficiens. Etenim corpus nutriet, & uulnera reterget, & cruentos, uel purulentos. Dehinc cum tenuia sputa ferri uiderimus, facit etiam strobili decoctio, quæ conficitur hoc modo. Viridem strobilum sumentes fructuosum, qui in semet habeat quædam resinalia, quẽ tribus sextarijs immixtum decoquimus, donec pars liquoris insumatur. Tunc detracto strobilo erit residuæ parti liquoris miscenda mellis libra, uel glycyrrhiza. Tunc decoquendo donec crassitudinem sumat. Conuenit etiam ex squillitico uino electarium confectũ, ex quo erit sextarius unus libræ mellis admiscendus, & gummi uino perfusi selibra: tunc decoquendum mel, donec uinum insumatur. Potest præterea etiam melilotum linteolo ligatum tempore decoctionis immitti. Item succus glycyrrhizæ simili modo, atque eodem tempore, misceri probatur. Conuenit etiam diocodion medicamen cochlearis quantitate sumptum, uel butyrũ cum melle electario datum: Et præterea purgatiuæ uirtutis atque siccatiuæ hoc medicaminis genus. Marrubij succi uiridis sextarij tres, mellis libra una: Quæ cum fuerint coctione crassificata, iris illyricæ immittendæ sunt drachmæ duæ. Sed oportet neque semel, atque eodem tempore omnia hæc ægrotantibus dari. Varias etenim materias posuimus. siquidem iugis speciei unius oblatio satiat ægrotantes, &

D

propterea

A propterea recusetur; neq; accessionis tempore hæc danda mandamus. Quapropter uni etiam cætera in curationibus monemus intuenda, quo purgato ulcere humanioribus cibis utamur, hoc est ex mediæ materiæ qualitate. Conuenit interea motus latens, pensili primo lectulo, cathedra longiore, atque in uicina porticu. Adhibita etiam perunctio primo sedenti, ac deinde recepta fortitudine, stanti. Purgato ulcere dabimus uinum album, atque lene mediocriter remordens. Tum lauacrum adhibendum, quando etiam sicca conueniat cibatio, singularis, uel cum palmulis thebaicis; & pulmento in cibum dato; uel arnoglossa herba, & uolantum non pinguia. Item sub lingua amylum datum, quod retentum in defluxionem ueniens subiectis partibus patientibus irruat, & paulatim adiuuet cicatricem; uel mel decoctum simili modo datum, aut paruo ex amylo admixto: Tum etiam trochiscum, qui appellatur trigonos, uel mel uino remordenti admixtum parti suæ quantitatis, & decoctum, donec incoquatur uinum. Tunc etiam antidotũ, quod appellatur theriaca mithridatios, quæ in semet habeat siccandi atq; recorporandi uirtutem: Item zopirios; & dierisimus. Apponenda præterea extrinsecus emplastra, quæ in cicatricem ducere ualeant, ut est melinon; ac deinde siccantia magis. Tum cum firmum apparuerit, lenimentum erit amitaonion imponendum, uel polyarcyon malagma, admixto cerotario ex oleo cyprino confecto, parte tertia; siquidem hæc singularia primo tempore ægrotantes ferre minime possint. Tunc cyclica regula adhibenda, sed quæ non repentinas habeat ordinum mutationes. Deniq; nunc uinũ, nunc aquam potare permittimus, iuxta cycli rigorem. Danda etiam drimyphagia, quam despuentibus sanguinem memorauimus. Adhibenda etiam localia adiutoria; similiter cucurbita; dropaces; & sympasmata; & paroptesis; & sinapismus;

B & bibendum medicamen, quod diapipereon appellatur. Valet enim callositatem ulceris tenuare, atq; siccare. Fugienda præterea bibendi medicaminis satietas, & eligendus consuetorũ usus. Magis siquidem insueta materia uexatus stomachus, atque fastidio supinatus prodat ægrotantes. Et propterea uehementer utilis naualis gestatio, atque longa nauigatio, lectio, uocis exercitatio, & omne quod dare corpori fortitudinem potest. Veteres autem medici alij nihil de ista passione memorauerunt. Sed Diocles libris, quibus de passionibus atq; causis, & curationibus scripsit, iubet initio cibos detrahi, nihil de fine abstinẽtiæ significans, quousq; sint ægrotantes retinendi: Tunc sudores cõmouendos, quibus necessariò uires auferantur, & neq; hoc quemadmodum faciendum sit ordinauit. Vtitur etiam anacceliasmis, quorum qualitates non memorauit, adijciens uerrendum, siue deducendum à pulmonibus humorem, quando fuerat mitigandum potius ulcus quàm depurgandum. Item uomitum ex oxymelle adhibendum, quo corpus disijciendo ulceratas lacerat partes: atque hoc iugiter, & post cœnam faciendum probat: dehinc proterua mentis cæcitate deceptus etiam psichrolusian imperat adhibendam, & allium dandum, quod necessariò uexet ægrotantes inflando: Tum uino flauo utendum, siue nigro, & propterea duro; atq; post prandiũ deambulatione uexandos imperat ægrotantes, & nulli adiutorio sua tempora reddenda perspexit. Item Praxagoras secundo libro curationũ, hijs qui pulmonis ulcere afficiuntur, initio helleborũ probat, atq; sitim faciendam; tum resumẽdos: non aduertens primo resumptione, tunc bellehoro utendum, quo possint eius laborẽ perferre ægrotantes. Ad summã, non resumpto, uiribus deficienti, helleborum non conuenit. Resumpto autem, uel fortificato, exclusa phthisica passione comprobatur, & propterea usus bellebori recte prohibetur.

Lecti pensiles

Diocles.

Praxagoras.

Themison. pendente thoro agitatio

hibetur. At Themison secundo libro Tardarum passionum quædam recte, quædam caduca proteruitate composuit. Ex quibus est etiam pendentis thori gestatio, quo plurima parte diei ac noctis motu exerceantur ægrotantes, cum necessario accessio uespertino tempore asperetur, atque luce surgente leuigetur: quo non solum laboriosus, uerum etiam intemporalis, & inordinatus motus ab eodem adhibitus approbatur. Etenim initio lucis, & dimissionis tempore nutriri cibo conuenit ægrotantes. Est etiam noxium allium, quod imperat dare: si quidem inflationem maximam faciat. Vnctio item ex feruentibus adhibita uirtutibus, quam circa uesperam probat adhibendam cruribus, atque brachijs, contraria iudicatur: tunc enim febres ardescunt. Imperat præterea inter duos uel tres ægros lauandos, cum corpus elimatis uiribus debilitet lauacri frequentia, & sordidet atque humectet ulcera. Præterea herbum, dehinc intybum, & plantaginem dat, cum sit horum usus differentia temporum separatus. Herbum enim purgationis adhibetur causa: frigerantia uero cicatricis obducendæ. Item imperat ulcera facienda extrinsecus, ijsdem quibus intus inesse senserimus, quod est pernitiosum. Putat enim auersione humoris facta ad exteriores partes altiora ulcera præsiccari: & propterea diutissime differendam sanitatem exteriorum ulcerum, donec illa claudantur. Imponenda nanque ait emplastra, quæ humoris prouocant defluxionem, cum humoris defluxio iuxta sapientia placita nullius commodi teneat fidem. sic etiam plurima localia adiutoria adhibenda conscripsit, quæ tamen multo tempore magnificas ulcerationes, hoc est, quas nos extrinsecus infiximus, in cicatricem uenire cohibeant, impediens plurima quæ congrue adhiberi possunt, ut defricationes, dropaces, cucurbitæ, sinapismi, paropteses, & alia quæ cum uehementissime prosint, ulceratione cutis præfecta adhiberi non possint.

Allium inflat.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBRI SECVNDI FINIS.

CAELII

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER TERTIVS.

CVI HAEC INSVNT:

Secundo libro Tardarum passionũ, quod paralyticæ passionis, & canini raptus, & auriculæ doloris, atq; fluentis humoris, & apprehensionis sensus, quã Græci catalepsin appellãt, & uocis amputationis, & influxionis, quã catarrhon uocant, & tussiculæ, & sanguinis fluoris, & phthisicæ passionis tradidimus curationem; nunc cæterarum prosequimur ex ordine disciplinã.

DE SVSPIRIO, SIVE ANHELITV, QVEM GRAECI ASTHMA VOCANT. CAP. I.

B

Anhelatio, siue suspirium ab accidenti nomen sumpsit. Vocatur præterea secundum aliquos spirationis difficultas, quã Græci dyspnœan uocãt, siue orthopnœan: siquidẽ sese præfocari sentiant, cum iacuerint ægrotantes, atq; erecti facilius spirẽt. Itẽ, ut alij dicũt, cõtrario uocabulo suæ uirtutis nomẽ accepit. Nam cum suiratione conuertat, ac deprauet, tanquã corrigat, orthopnœa nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus. Multa enim contrariæ interpretationis uocabulũ sumpserunt, ut fella, quæ Græci glycea uocant, uelut dulcia, cum sint amarissima. Grauat autẽ atq; premit hæc passio magis mulieribus uiros, & iuuenibus senes, atq; pueros, & durioribus natura corporibus teneriora, hyberno atq; nocte magis, quàm die uel æstate: in quibusdam ex initio generatur: in quibusdam perfectis irruit passionibus. Sed magis ex profundo frigore sequitur patiẽtes spirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis, quàm tarda: Item præfocationis sensus secundum thoracem, atque grauedo, & feruor igneus. Item enteron ad superiora conductio, & cum passio uehementescere cœperit, stridor atque sibilatio pectoris cum uocis debilitate. Tum extensio colli, atque uultus cum rubore, & oculorum suspenso attentu: & iacẽdi potestas schemate supino: tussicula nunc arida, nunc uuida, cum sputis tenuibus, & spumosis, aut crassis & uiscosis, & sudoribus, & colore morbido, atque pulsu humili. At si grauior impetus superpositionis fuerit, ora ægrotantiũ liuescunt. & quidẽ excluso per nares humore mucilento releuantur, atq; præfocationis carent metu: quod non aliter cedit, etiamsi super oculos lachrymarum fuerit fluor. Variantur autẽ tempora passionis superpositionibus, & lenimentis, & nunc limpidis atq; synceris, nunc

cum enim per nares id exit, fluxurus in pulmones humor auertitur, et intercipitur, alia qz uia reiectus suffocationis periculo liberat.

A. Plin. cap. 10. lib. 27. Holosteon sine duritie herba est, ex aduerso appellata a Græcis, sicut fel dulce.

C ris, nunc fordidis, & passionis tractibus implicatis, ut etiam, tunc leuis difficultas inspirationis inesse uideatur: quæ facile prodetur, si ægrotantes itinere ascensibili gradiatur, atque ocyus pergant: uel indigestione, aut usu uenereo affecti, uel frigore, atque puluere, siue fumo grauentur. Differt autem hæc passio à peripleumonia, quod neque cum febribus necessariò fiat, & semper tarda esse uideatur. Item secundum aliquos discernitur ab orthopnœa: siquidem hæc cum stridore atque præfocatione asperatur: Orthopnœa uero cum thoracis euersione atque singultu, aliquando etiam cum sanguinis fluore. Item secundum aliquos magnitudine discernitur: Vehementem enim dicunt orthopnœan supradictis passionibus. Sed est melius, ut uno atque generali concursu passionum potentiam iudicemus, ut nunc uehementem passionem dicamus, & magis accessionis tempore, nunc leniorem & magis dimissionis tempore. Est autem passio stricturæ, quapropter conuenit, ut mox corpus inuaserit, siue cum repetendo superpositionem asperauerit, iacere ægrotantes altioribus stramentis, thoraceatque capite subleuato, loco lucido atque calido, mediocriter adhibita requie, & abstinentia cibi usque ad tertium diem, Et si uires permiserint, pectus tegendum lana, atque fouendum oleo dulci calido: adhibita quoque articulorum blanda calidarum manuum fricatione, ut etiam tenendo medeamur, teporibus admotis tempore quo accessio uehementescit: & cucurbitæ lenissimis raptibus detrahendæ. At si præfocatio coëgerit, & uires permiserint ægrotantis, adhibenda phlebotomia, & diatriti tempore, unctione antecedente, sorbilis atque calidus, & uarius in dimissione offerendus cibus,

D atque alternis diebus, donec passio declinet. Sin uero imbecilles uiribus fuerint ægrotantes, diurnis diebus dabimus cibum: sed ea die qua abstinere oportuerat, paruum: Ea uero qua dare licebat paulo plurimum. Sin uero officium non agnouerit, simplex clyster adhibendus, & ante cibum mulsæ ex melle despumato duo uel tres cyathi præbibendi. Tunc cataplasma laxatiuum, atque cucurbita cum scarificatione adhibenda thoraci, & in utrasque scapulas, ac magis paulo inferioribus locis, quo sine ulla quassatione partium, eius raptus efficiatur. Tum uaporatio spongiarum, atque cerotarium, & malagma quod diachylon appellant, uel Mnaseum: Atque ita lauacrum, & uinum, & uarius reddendus cibus. In lenimento uero si corpus passio tardauerit, erit adhibenda resumptio | gestatione, uocis exercitio, deambulatione, unctione, fricatione, corporis retento spiritu: tum lauacrum, atque cibum ex pulmentis mediæ qualitatis. Dehinc ad recorporatiuam curationem transeundum. Adhibenda drimyphagia, atque cæterarum transitus mutationum, quas sæpe cyclos ordinantes docuimus. Tum etiam ex radicibus uomitus, uel si passio coëgerit, etiam helleboro prouocatus. Iubemus præterea acetum scilliticum ægrotantes ante cibum sorbere, uel cum aceto nitrum, siue laser, aut hyssopi decoctionem cum fico contritum, uel nucleo pineo, quem Græci pityda uocauerunt admixto mulso, Item abrotanum tritum cum sulphure, atque aceto ex mulso confecto, uel urticæ semine, aut radicum, & horum similium electariorum; ut est melli admixta resina terebinthina; aut cartamũ, quod nasturtium uocamus; aut sesamum, cum aloë, & amygdalis amaris: Aliquando etiam pipere, uel oui uitello: Vel illud electarium quod diascylles appellamus, cuius confectionem de Medicaminibus scribentes tradidimus. Tum etiam cucurbitæ recorporatiuæ adhibendæ thoraci, atque interscapulo: Dehinc dropax, paroptesis, heliosis; sinapismũ; acopa, recorporatiua malagmata, ut est diadaphnidon; uel dialoë; uel diaeuphorbio: Dehinc nauigatio, atque peregrinatio terrena, & potio theriacæ antidoti, & aquarum naturalium usus, quarũ præstant in Italia cæ-

A lia cotyliæ appellatæ, siue albæ, uel nepesinæ. Tum etiam cataclysmus, hoc est, aquarum illisio superne, iisdem locis qui patiuntur: Vtilis deniq; marina, & plurima mare tenus conuersatio, atq; consuetudo frigidi lauacri, quam psichrolusian appellant. Aliqui autem aduersarum sectarum principes etiam dauco cum aceto & melle ægros potauerunt, siue iri cum mulso; & uentrem plurimū deduxerunt, dando de diagridio, quod scammoniam Græci appellant, obolos tres, cum duplici pondere aloës siue hieræ, quam catarticam uocant, uel ammoniaci salis obolum; siue opoponacis simile pondus; uel cneoron; aut polion herbā, uel peplion; aut calchanthū; uel tapsian; aut asininum lac, & castoreum, non solum lenimenti tempore, sed etiam in augmento, siue superpositione passionis. Alij uero etiam urendum thoracem, uel caput crediderunt. Themison quoq; secundo libro Tardarum passionum in quibusdam eisdem compeccasse uidetur, cum plurimū uentrem depurgandum credidit ex diagridio, atq; in ipsa accessione. Vtitur præterea constrictiuis, atq; in iis acrioribus, & imperat dari tapsiæ succum cum opoponace, aut sagapeno, ex quibus stomachus necessariò uexatur. Hic deniq; erit memorandum, quia potis medicaminibus non sine cautionibus utendum est, ut neq; eorum plurima satietate uexandi ægrotantes. Itē in impetu uel asperitate passionis recorporatiua adiutoria prohibēda: Erit enim coenoteta consideranda, qua facile medicamina qualitatis ratione accedente correctius approbamus.

DE STOMACHICIS. CAP: II.

B A Parte corporis quæ patitur stomachica passio nomē accepit, sed non omnis stomachi querela illico passio nuncupatur, nisi fuerit ex multorum concursu signorum, & perseuerātia confecta, atq; corporibus tardans, repetendo superpositionibus lenimenta. Plurimi igitur singulatim speciales curationes eius tradiderunt, Nunc de stomachi duritia dicentes, nunc de uentositate, de reumatismo, & debilitate, & horrore ciborū, & fastidio. Themison quoq; primo libro Tardarum passionum, solutionem circa stomachū, quam appellauit reumatismum, secundo libro uentositatē. Item Thessalus secundo libro regulari curationem separauit soluti stomachi atq; inflati. Nos uero communiter sub una propositione de omnibus dicere curabimus, qua uentositatē uel ex tumore duritiam confectam, strictura iungimus: Fastidium uero, siue horrorem ciborum, & corruptionem ambiguā, utrisq; principalibus passionibus subiicientes. Antecedentes causæ quæ stomachi passionem faciunt, cæteris quoq; passionibus generandis communes esse probantur, sed magis ista iugis indigestio parit, siue post cibum gemitus, & perfrictio profunda: Item mœstitudo & medicaminis insueti potatio. Sequitur autem in passione constitutos accessionis tempore animi defectio, articulorum frigidus torpor, aut uariatus per membra acrior naturali feruor, qui magis medias teneat manus: tum roscidus sudor, & animi angustia, iactatio, anxietas, siue concatenatio mentis, & desponsio, coloris mutatio, pulsus paruus, celer, imbecillus, corporis tabes, cibi fastidiū, uel maior ciborum appetitus: Tum corruptio acceptorū cum acore in bromosam uel fumosam transeuntiū qualitatem. Quibusdam etiam uocis amputatio; & dentium confrictio, siue concubitus; inseparabilis capitis grauedo; aurium tinnitus, & quibusdam sitis insatiabilis: cum in accessu tumor maior fuerit excitatus, oris siccitas, & saltus sub præcordiorū partibus: Tum dolor in eadem par-

Themison.

te, aut etiam inter palas tenens, siue latius, cum se tumor uberior infuderit: dehinc transuorãdi difficultas cum præfocabili sensu. Quo denique cõmoti quidam nostræ sectæ principes, Epistolarũ libris hoc accidentiæ genus stomaticam synanchen uocauerunt. Durescente autem stomacho sine ullo feruore atque dolore, cætera communia signa sequentur: Tunc ligneus earundem partium sensus, & magis inter palas, si omnis aruerit stomachus: Sin uero in superioribus, erit transuorandi difficultas, donec ad eius fundum accepta perueniant; aut si in eodem fundo, quem Græci basin appellant, fuerit durities, erit transuoratio facilis, sed post eius perfectionem grauatio sequetur, tum durities, atque extantia in interioribus præcordiorum. Ac si uentositas fuerit stomachi, tensio sequetur inflatione cõiuncta: Tunc capitis plenitudo, cum oppressis atque iugibus ructationibus, testante grauedine, quæ magis accepto cibo sentiatur. Tum sonus in interioribus liquidorum, tanquam semipleni folliculi, errante uento per inania: atque ita tensione laxata erunt ructatione releuandi: Et si etiam intestina fuerint conflata, rugitus interiorum sequetur, quem Græci borborigmon appellant. Ac si solutio fuerit stomachi, quam reumatismum uocauerũt, sequitur saliuarũ fluor, & quibusdam iugis sputus, & oris humectatio nauseabilis, cum mordicatione interiorũ. Quibusdam plurimus uomitus crassioris, uel tenacis, aut fellei, & prasini humoris, uel alterius cuiuslibet substantiæ circa supradictos colores. Sin uero occulta fuerit solutio, quam Græci adelon appellant, aut immensa signa uideantur, quæ Græci logotheoreta uocauerunt, sequitur debilitas pulsus ægrotantis, & ueluti stomachi pendentis atque trementis sensus, marcor ac defectio animi, quam Græci lipothymian uocant, quæ sumpto cibo temporaliter depellatur resumptione suffecta, nec tamen perseuerabilis. Sed rursum in eandem relabent defectionem, in imagine ultimæ passionis. Quo fit ut nisi quis celerius sumpserit cibum, summa defectione iactetur. Sic denique plurimi impausabiliter tota die atque nocte cibum sumpsisse ueteribus traduntur. Nanque Asclepiades memorat Praxagoræ famulum ternos bilibres panes per singulos dies accepisse, quibus comestis non aliter passione afficeretur, quàm si nihil acciperet. Sed ab ista passione phagedæna discernitur: siquidem in ipsa non insumantur, uel digestioni tradantur accepta, sed grauatione sequente euomantur. Hæc sunt quæ stomachi reumatismo occurrunt: Sed circa regulam methodicam, discernentes superpositionis tempore contrariarum adiutoria passionum, stricturæ ac solutionis, quæ suis speciebus signis approbantur, in lenimento cõmuni sæpissime curatione utemur, quam recorporatiuam dicere poterimus, à Græcis metasyncriticam appellatam. Cum igitur primo stricturæ passio corpus inuaserit, atque noua temporis causa fuerit ægrotantis, siue in superpositione constituta, turbando aut dolore, aut uentositate affecerit patientem, conuenit eum iacere loco lucido, atque calido mediocriter, adhibito straminum, atque operimentorum calidorum usu; & si uires permiserint, adiuncta abstinentia usque ad tertiũ diem, & accessionis tempore, omnifariam requiescit. Tum articulorũ blanda cõuenit defricatio, cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam tenendo medeamur. Dehinc uaporationes inter scapulas, siue palas adhibendæ: pectori quoque sacelli calidi ex cantabro confecti, siue polline: nam Græci omphacomelí uocant, & harum similiũ materiarũ. Conueniet etiam multiplicati linteaminis uaporatio, siue pannorum, uel plagellarum, quæ Græci ptygmata uocant, oleo tinctarũ, cucurbitæ igni externo uaporatæ, atque leniter appositæ, iugi atque frequẽti mutatione. Aliquando etiam testea uascula, quæ Græci amphoras uocant, siue uitrea,

Marginal notes: stomachicam στομαχικὴν συνάγχην — eiusdem — βάσιν — inflatione — agri ructatione releuantur inflata quod si — βορβορυγμός — excreatio — iuge sputum — ρευματισμός — Solutio — ἄδηλος — λογοθεώρητα signa — λιποθυμίαν — D — relabuntur — periculosissima — Exemplum — esuritione — acciperet — Phagedæna seu bulimos — tempore — ægritudinis — premamus: quis sic legitur pag. 72 — interscapulæ siue palis — ὀμφακόμελι — πτύγματα — quod Græci appellant — ompharomelitis præparationem uide apud Aetium cap. 134. sermonis 1. lib. 2.

A ue uittea: Tum fometatio studiosa ac iugis, ex oleo calido atque dulci, uel in quo maluæ agrestis radices decoctæ sunt: si singultus fuerit, sicyonio: si inflatio, ruta uel anetho. At si uocis fuerit amputatio, in accessionis affectu decubentibus, erunt spongijs aqua calida expressis ora uaporanda, & distinctio dentium facienda digitis immissis, quibus lenius gingiuas deprimamus: Tum capitis fometatio, & resumptionum moderamenta adhibenda, ut panis calidus, uel cucumis, aut melo, uel terræ gleba aqua calida infusa, & oris collutio ex aqua calida, & accessione urgente patua potatio: ac si in uehementiam passio uenerit, adhibenda phlebotomia. Qua perfecta, si tertia fuerit dies, quam Græci diatriton uocant, ægrotans unctione curandus, calido scilicet ac dulci oleo: tunc oris adhibēda collutio: cibus offerendus paruus, leuis, calidus, sumptione facilis, ut sorbile quidquam ex pane atque melle, & sale, & anetho confectum, siue pulticula molli, uel lutex pane, aut alica; & oua sorbilia. Tum alternis diebus permittentibus uiribus æger nutriēdus, donec passio declinet. Potus præterea dandus est plurimus, sed neque maioribus haustibus hauriēdus, neque coadceruatim, atque eodem tempore, quo potius ignotos impleri, quàm relaxari faciamus. His autē partibus quæ fuerint in tensione constitutæ, cataplasmata conueniunt laxatiua, ut est præ cæteris ex fœnigræci pollinibus, & semine maluæ, ex solo melle, & paruo oleo admixto confectum, quod plurimo tempore corporis possit sine ulla grauatione immorari: Tunc cucurbita adiuncta scarificatione, siue hirudinū appositio, quas uulgo sanguisugas appellant: Deinde cataplasma, & uaporatio spōgiarum expressarum liquoribus sæpe memoratis. Declinante passione, si ulla durities fuerit confecura, erunt cataplasmata apponenda, ut nuper docuimus, admixta resi-

B na, siue in olei uicem liquida pice, uel ex radice hibisci, & adipe porcino, recenti primo, tum ueterato cōfecta, siue ex hordei pollinibus, aut lolij semine, & arido fico & hibisco: Tum etiam ex oleo calido embasis, siue ex uarietate eiusdem per diuersa uirtutis fœnogræci decoctione, uel radicis maluarū, aut lini semine. Dehinc cibus uarius dandus, sed qui nullam faciat inflationem, neque digestione tardius approbetur, sed omni facilitate conueniens, ut cerebrum porcinum, pisces teneri, atque olera quæ uentrem mollire ualeant. Tum lauacra cōuenit adhibere, atque uino ægrotantem resumere leni. Vtendum etiam malagmate quod diachylon appellamus, siue Mnaseum, uel diamelilotum. Et si uentositate fuerit stomachus affectus, adhibendum diasamsucū, siue diaspermaton: quorum compositiones de medicaminibus Responsionū tradidimus libris. Si reumatismus fuerit, quem nihil aliud quàm solutionem accipimus, conuenit ægrotantē iacere loco mediocriter frigido, supino schemate, attritis ac teneribus stramētis utentē, adhibita requie, & abstinentia, sicut superius diximus, permittentibus uiribus, tum tenacior ligatio articulorum, uel si causa coëgerit, constrictio facienda apposita cucurbita stomacho, plurima flamma subiecta: dehinc solutione cogentes spongia frigida, atque odorameta quæ percutere minus ualeant caput, ut exhalatione sui frigus ingerant ægrotanti, ut mala cydonia, pira, sorba, mala punica, murta, lentiscum, rosa, uel pulentum infusum, & his similia; oris collutio ex aqua frigida siue pusca. At si plurimus fuerit saliuarū fluor, expuere iubemus ægrotantem. Siquidem retentus stomachum soluat: trāsuoratus autem humectet atque obduret, & propterea geminet solutionem. Sed hoc conuenit facere urgenti tempore, ne meditatio potius expuendi fiat, atque exinde prouocatio fluoris augeatur. Perseuerante passione gargarismata sunt adhibenda ex supradictis, uel ex aliquo succo ad fluorem sanguinis præscripto, qui ualeat frigore, atque pro-

C pria uirtute mederi, uel si res coëgerit, ex iisdem spongiæ expressæ, sicut in aliis docuimus, gutturi admouendæ, siue pectori, & interscapulo. Lenius autem atque idem faciunt ptygmata ex supradictis expressa liquoribus. Constringunt enim saliuatum fluorem, & nauseam releuant, quod non minus etiam masticata conyza, atque exputa, siue mastiche contrita, & lactucæ albæ semen facere ualent. Possunt etiam poto dari ea quæ congrue medeantur, ut duobus aquæ frigidæ cyathis seminis aspergantur cochlearia duo, siue masticheis cochleare unum, uel plantaginis, siue mali punici dulcis, uel acidi succus, cum particula menthæ paruissima, uel cucumeris semine contrito. Dandum quoque medicamen confectum, quod dioporon appellamus: Item diomoron, siue diaroos, & his similia: quorum compositionem Medicaminum docuimus libris. Cauendæ præterea horrentium materiarum fabulæ, quæ quadam commemoratione uomitum commouere uideantur; utendum cataplasmatibus, quæ nuper de fluore sanguinis scribentes docuimus: & diatriti tepore adhibenda perunctio ex oleo Hispano, siue lentiscino, uel murtino, qua præcuratis ægrotans, ora fouenda aqua frigida, uel spongiis ex ea expressis detergi. Tunc cibo reficiendi constrictiuo, sicut de fluore sanguinis conscripsimus: atque ita parua interposita dilatione frigidæ parum aquæ paulatim bibat. Quod si quisquam non ualuerit sustinere, calidam dabimus, ut nimio feruore constringat. Imitatione enim uelut usturæ partium perficit densitatem. At si cibum sibi in stomacho natare senserint ægrotantes, conuenit articulorum impressam ligationem facere, ita ut in aquam feruentem manus ægrotantium mittere, uel si maiora cogunt, etiam constrictiuam adhibere cucurbitam: & primo ori uentris, dehinc inter scapulas, siue palas, quod meta-

D phrenon Græci uocant: Et aliquando tertiam inferius a prima conuenit adhibere. Ac si cibus fuerit reiectus, secundo nutriendi sunt ægrotantes: & si permiserit, ut diatriti rigorem seruemus, erit alternis plurimis paruus cibus offerendus, quo quidem diurnis diebus, sed non simili modo ægri nutriri uidentur. Si que ro stomacho collectus humoris fluor mordicatione fecerit, ilico excludendus si plurimum superare fuerit uisus, non quidem digitis immissis, quo uomitum prouocemus, ne magis influant acriora, & ex partibus sanis, uel quæ passione contaminatæ non fuerint patientibus aduenire liquida faciamus: quippe cum consuetudo sæpissime transeat in naturam. At si plurimum edax fuerit humor, nec tamen ita superfluus, ut ex sua sponte per uomitum excludi uideatur, ob facultatem reiiciendi, quo minus euersio fiat stomachi, dabimus potum: & perseuerante solutione, cataplasmatum, siue medicaminum uirtutes augemus. Tum si orexis, siue appetitio cibi fuerit impedita, dabimus ea quæ naturam ualeant

Appetitio. excitare, ut intybi thirsum, uel lactucæ, & magis albæ, atque aceto tinctæ: Tunc albas oliuas, & panem pusca infusum, cum paruo pulegio, & sale, & Hispano oleo: Item pultem ex pane, uel tragoptisana, atque pusca, & oleo, & sale paruo confectam, & anetho, uel porro capitato, uel tragoptisana, quæ ex lenticula atque alica conficitur: sed erit assanda lenticula. Tunc immittenda mala cydonia, uel orbiculata, siue scaudiana, ut plerique uocant, uel mala, pira, aut sorba,

Pira crustumina uel duracina. aut pira duracina, quæ crustumina uocant, uel folia plantaginis mollia, aut intybi. Aspergenda etiam alicæ, siue oryzæ grana mali punici, uel uuæ fabriles: dehinc etiam uina quædam infundenda, ut murtinum, malinum, uel ex malo punico confectum, aut hydromel inueteratum, uel quod melimelon appellant, aut hydromelon. Danda etiam damascena, & malum assum, uel elixum, uel quidquam ex supradictis. Sic etiam uolantum, quæ nulla pinguedine accipientem grauent.

Ea ratione loquendi supra pag. 72. paulo plurimum ci bum dandum esse dixit.

ex interpretatione ipsiusmet autoris legendum, tragophacoptissana: ut Ptissana uox complectatur sua significatione omnia semina uesca, cortice detracto ad hominum cibos præparata.

A grauent, ut passerum pectora, uel perdicum, aut attagenarum: Tunc etiam quadrupedum leuia; deinde porcina crura. Item maritima, quæ non sint contraria solutioni, ut squillæ, mulli, carabi, bucini, spondylia, conchylia. Ac si cibus in acorem transierit, hisdem erit perseuerandum, atque eodem potu, cui erunt aspergendæ coriandri seminis drachmæ duæ: Tunc etiam asperiori uino utendum, quod Græci hypausteron uocant. Perseuerante fluore, erit etiam trochiscis utendum, quos hæmoptyicis, & cœliacis potandos scripsimus. Lauacrū interea tardius ac serius ordinandum, & multo atque longo tempore prohibendi ægrotantes bibere priusquam cibum sumpserint, nisi aliqua forte maior necessitas intoleranda sitis occurrerit. Erunt nanque dandi cogentibus rebus ex uino asperiore aqua commixti duo uel tres cyathi. Sed si forte complexionis passionum aliqua fuerint signa perspecta, erunt urgentiora conijcienda, quibus ordo magis seruiat curationum. Plurimi uero medici stomachicos putant eos qui dutitia laborauerint, & singultu, castoreum ex aqua mulsa solutum, quantitate pleni cochlearis, tribus cyathis aquæ miscentes. Eos autem qui fluore stomachi, hoc est reumatismo laborauerint, aquam potant, miscentes aloës cochlearis pleni quantitatem, uel infusione, uel decoctione, aut succo. Sed erit præcauenda medicaminum dandorum satietas, ac magis inlocandæ qualitatis, quam non solum ægre perferant ægrotantes, uerum etiam officio appetendi cibi deferantur, & propterea passionis augeatur pernities. Hæc etiam de illo potando medicamine, siue antidoto, quod hieran appellant dixerimus. Facienda etiam laboriosa, atque dolore grauissima ignis ustura: Sed in lenimento oportebat ægrotantium fortificare corpora, atque resumere uaria gestatione, & pro

B modo uirium sub diuo deambulationes adhibere, siue lectionis exercitium, si fuerit literatus ægrotans, uel ut communiter dixerim, uocis: tum unctionem, ac defricationem, & eos motus qui magis humeros ualeant exercere retento spiritu, & nunc palæstra corpus agitare, tum lauacro rarissimo in hijs qui fluore uexantur stomachi: iugi autem ac frequenti in hijs qui strictura laborare uidentur. Vinum uero, atque uarium cibum constrictiuum prioribus, laxatiuum sequentibus ordinamus, ut pisces teneros, echinos, ostrea, & olera mollia, accedente regula methodicæ disciplinæ, minuendæ augendæq; quantitatis. Dehinc adhibenda recorporatio, quam Græci metasyncriticam uocant, ex acriori cibo, quem Græci drimyphagian appellant, ex aqua capparis confecto, & aceto, & sale, & cepe: sed ex depositis, quæ temporis requie accepto marcore inflabilis uirtutis careant qualitate. Dandæ etiam rapæ sinapi madidatæ, atque salsum ex aceto & oleo conditum; uel aceto, & mulso, & sinapi: aut mulso ex uino confecto: quæ quidem erunt uarianda. Admiscendum etiam piper pro ratione uirium, atque passionis magnitudine, ut nunc uno, nunc duobus, nunc tribus acribus pulmentis utamur. Conuenit etiam sicca fricatio cum aspergine corporea facta. Tunc frigidi consuetudo lauacri, quam psychrolusiam appellant, & cibi sicciores magis in hijs qui fluore, hoc est reumatismo laborauerunt: Tum rubor cutis faciendus inter scapulas, & in thorace usque ad uentrem, nunc ex feruentis resinæ lenimento, nunc ex picis, nunc ex dropacis, primo communis ac lenioris, deinde compositi ac uehementioris: atque ita nitri fricamento utendum, & sole torrendum corpus, quod Græci heliosin appellant: aut paroptesis adhibenda ex carbonibus, uel parietibus ignitis, & ceromate: Aliquando etiam ex fico calefacto: tunc defricatio ex nitro, atque oleo,

C & adarce. Adhibenda quoque acopa ex euphorbio, & diagridio, & pyretro, & pipere, & sinapi, uel succo ferulaginis, quem Graeci tapsian uocant: ungenda corpora, uel admixta cera imponenda, donec sufficienter inflari ui medicaminis partes uideantur. Conuenit etiam uomitus arte affectatus, quo corpora dissecentur: & primo ex aqua mulsa, uel ex aceto squillitico melli admixto, singulari, uel adiuncto semine erucae, aut cardami, aut urticae, aut sinapi, aut salsamentis multis ex aceto & melle: tum etiã ex radicibus: ultimo quoque helleboro lenticulae admixto, uel oryzae, in hijs qui reumatismo fuerint affecti: cum sorbilibus uero succis qui strictura. Adhibẽda etiam ptarmica, quibus stomachus cõmotione capitis contremiscat. Item sorbendus, aut infundendus rhinenchyto ferramento naribus succus cyclaminis, aut erucae, aut anagallidis herbae: gargarizandum sinapi ex aceto & melle decoctio thymi, aut origani, uel pulegij, aut hyssopi, aut squillae succus cum aqua mulsa, & caetera similia eius generis quae fuerint; & magis cum initia atque summitas stomachi callosa uidebuntur, uehementiore modo curationis indigentia. Tunc etiam adhibemus quaedam actoria; uel horum exhalatione aegrotantes haustu suo hortabimur adducto spiritu recipere, quo etiam altiora agitatione medicaminis demutentur. Sumpto igitur fictili uasculo immittimis puscam: tum admixto nitro, origano, cardamomo, masticbe chia, carbonibus subiectis decoquimus. Sed erit primo os uasculi praegypsandum, immisso utraque ex parte forato, cuius summitatibus oui uacuati imponimus testam, ex utroque suo uertice perforatã: cuius altera cauerna calamo inseratur, altera uaporem fumet acceptum: Tum aegrotantẽ iubemus D ore aperto supradictam cauernam labijs amplecti, siue oui, ut supradiximus, uerticem, atque ita eius exhalationem excipere: cuius quidem feruor erit moderandus, ne nimietate partes exurat. Atque ita si plurima & perseuerans mordicatio affecerit aegrotantem, erit mitiganda simplicibus gargarismatibus, ut aqua calida, & oleo, siue lacte, aut decoctione cantabri, aut succo ptisanae, uel noxarum decoctione, aut amyli cum aqua. Oportet praeterea etiam partibus in passione constitutis apponere medicamen, quod polyarchion appellamus, uel diadaphnion, & horum similium, quorum compositionem Medicaminum tradidimus libris. Dandum quoque medicamen theriacum bibendum, quod diechydnon appellamus: cuius quoque compositionem Responsionum dedimus libris. Tunc aegrotantes maritima natatione exercendi, atque cataclysmo curandi, hoc est aquarum illisione, suppositis partibus patientibus. Animo praeterea securo atque facili esse conuenit curandos, & aquarũ naturaliũ usum adhibere, ut sunt in Italia quae Cotyliae sunt appellatae, & Nepesinae, Nauacro atque potu aptissime utendum; adhibita aëris mutatione longa, terrena, maritima, exercitationibus uarijs palaestrarũ adhibito praeceptore utendum; atque ita ijsdem resumptionibus corpus conuenit recurare. Sic enim perseueratione & uentositas excludetur stomachi, & aliae quoque supradictae passiones depelluntur.

Margin notes: acopa · ἄκοπα; tapsian · θαψία; ἔμετος; dissecentur; ptarmica · πταρμικά; rhinenchyto · ῥινεγχύτῳ; actoria · ἀκτήρια?; Medicamen polyarchion; Diadaphnion; Diechidnon; cataclysmo · καταχλυσμός; Balnea in Italia.

DE PHAGEDAENA. CAP. III.

Est etiam phagedaena ex stomachi passionibus, qua affecto sequitur cibi uehemẽs appetentia, quã Graeci orexin appellant, & coadceruati accipiendi cupiditas, & immasticata transuoratio: Tunc grauedo atque tensio, & propterea uomitus, quem sibi coacti atque oppressi prouocant aegrotantes; corporis macies, pallor, Aliquando uultus inflatio, oris pedor, quibusdam

A busdam etiam gingiuarum putredo, cum scabro dentium detrimento tritus; ui sus obtusio: sed passionis genus philonij in problematicis non daturos nos iterum pollicemur: Interposito enim tempore digestionis rapiuntur accepta, atque repletis uijs, quos Graeci poros appellant, obtunditur appetitus. Erit praeterea curandum, tempore quo cibamus, ea ministrare quae parum nutriant, sed quanta ui queant, appetentiam obtundant, ut sunt olera quae non relaxent, ne uomitum moueant, sed constringant potius. Sic enim sui quantitate famem sentiunt, atque uirtute propria digestione non grauando perficiunt. Bibere autem non prius quam solidus sumitur cibus, his qui fame urgentur, utilissimum iudicamus. Siquidem potu impleti minus solidos appetunt cibos: phagedaenicis uero hoc conuenire negamus. humectatus etenim stomachus in uomitum facile prouocatur, & liquefactus atque supernatans cibus facilius nauseam prouocat aegrotanti. Erit igitur sensim uomitus differendus, atque eius consuetudo mutanda, ut interpositis diebus parum demus aliquando cibum, & appositione cucurbitarum eius adiuuemus descensum, qui solitis suis infertus teneatur. Alia uero uomitum permittamus, ac deinde paucis interpositis diebus prohibeamus, uel iterum adhibeamus, sed in adiutorij uicem, hoc est ex radicibus: Tum etiam ex helleboro; quo regula curationis adiutoria localia concurrant, recorporatiua uirtute medentia, & partes ad fortitudinem naturalem ducant. Quorum usu ex supradictis, atque in alijs passionibus ordinatis accipiendum ducimus.

DE IECOROSIS, QVOS GRAECI EPATICOS uocant, & lienosis, quos splenicos dicunt. CAPVT IIII.

Iecorosi. ἡπατικοί. Lienosi. σπληνικοί.

B Vtraque passio à locis patientibus nomen accepit: Siquidem sit in iecore, uel in liene constituta, tumore scilicet effecta siue collectione, uel duritia atque saxitate, quam schirrhosin uocant. Sed de tumoribus libris febrium docuimus. De collectionibus uero, siue uomicis specialiter decernus. De duritia uero aut saxitate, quae cedente tumore efficiuntur, nunc prosequemur: Sequentur enim quaedam communia iecorosis atque lienosis, quaedam specialiter propria, sed communia, grauedo, spirationis difficultas, & magis in itinere, ambulationibus cliuosis: Tum piger motus, atque anhelatio, & sitis, & oris siccitas, coloris mutatio, pedum inflatio: Aliquando etiam febricula latens; & hydropismi suffusio, cum continua cibi corruptione. Propria autem, uel specialia iecorosis haec sequentur; extans durities, siue scirrhosis in dextera parte praecordiorum, schemate rotundo, costis ex aliqua parte subiecta, & propterea ueluti decisa. Ex alia uero parte circumscripta, atque rotunditate terminata; color saepissime aeruginosus, siue arquati similis, quem Graeci icteron appellant; urina turbata, uelut sandarachae colore: Etaccessionis tempore dolor tendens usque ad dextrum iugulum, atque palam, & difficilis supra latus sinistrum iacendi copia: Siquidem adducatur dexterae partes suo pondere pendentes, & propterea grauedine, atque doloris punctione aegrotantes afficiat: Tum fellosa stercorum egestio. Lienosis uero extans duritia, atque saxea sub sinistra parte praecordiorum inuenitur, schemate longo porrecta, & ueluti pectus in uadens

C uadens, uel umbilici sæpissime transgrediens finem, atque latitudine superans, nunc minime, nunc uehementer, ut omnia conata uideantur, & inspicientes eo falluntur, ut membranam tumere, siue extare putent, quam Græci peritoneon uocant, colore plumbeum, atque accessionis tempore dolor tendens ad iugulum sinistrum, & palam, & difficilis supra dextrum latus iacendi copia. Memorant plerique etiam multitudine pediculorū ægrotantes affici, & grauiore per somnum sudore, attestante ueretri in officiū uentris erectione, & assidue è naribus sanguinis fluore. Præterea oris fœtor ægrotantes afficit, cum gingiuarum putrefactione, & destuxione. Sectarum principes meminerunt tenuari etiam cutem uentris, & uenas nigras apparere, atque crassiores, & in cruribus ulcera difficile in cicatricem, uel indecenter uenientia. In his igitur communiter oportet superpositionum tempore, tanquam in tumore curando, calidum iacentibus prouidere locum: Tum fomentis & cataplasmatibus, & cibis laxatiuis uti tempore, quo sæpissime docuimus, sed tenuibus ac sorbilibus. Tunc cucurbitæ atque scarificationes, & sanguisugarum conuenit appositio, quas hirudines appellant, & uaporationes: Ac si uehemens fuerit, adhibenda phlebotomia his omnibus anteposita. Tunc clyster, si uenter officium non agnouerit; sed ex decoctione fici singularis, impressi patientibus locis. flectetur enim & exercitio quodā durities resoluet. Conueniūt etiā frequētes cyclorū mutationes: denique inter paucos dies adhibenda drimyphagia: tum radicum uomitus cum aceto squillitico, uel certe helleboro et unt difficiendi: Tum alia mutatione resumēdi ægrotantes, adhibito usu aquarum naturalium, atque natatione maritima, & uaporatione locorum natura spirantium, quo etiam sudores moueantur, non ob uiriū

D fatigationem, sed quo possit calida spiratione, ac naturali corporatio fieri patientium partiū. Conuenit præterea etiam in littore sicco ex harena sole ignita paroptesis. Tunc malagmata quæ corpus ualeant papulare: & primo leuiora, ut est polyarthion, ex caphiso fonte & salibus confectum, quod diahalos appellant. Item ex tribus resinis, quod diaretismum uocant: Tum etiam, ut est quod appellant diamyrepsicon balanum. Item diaotiganum, & diacardamum, uel diasinapias & diasbestum: Quorum omnium compositiones Responsionum libris explicauimus. Sed his quæ sunt uehementia, ut est diasinapias, ita erit utendum, tanquam sinapismo uti solemus. Hæc est secundum nos curatio eorū qui duritiam, siue scirthosin in iecore uel in liene habuerint. Apud ueteres autem medicos plura, atque dissonans & turbulenta curationis ordinatio inuenitur.

Apollonius Citiensis. Alij enim phlebotomiam recusarunt in lienicis, ut Apollonius Citiensis: alij probauerunt. Atque horum alij ex dextro brachio iecorosos, & ex sinistro lienosos phlebotomandos dicunt: alij ex talo eius partis quæ patitur: alij ex medio digitorum, omnifariam uarijs estimationibus tentati: Sumit enim atque deposcit ex his partibus, quæ facile diuidi possint, phlebotomiam faciendam, hoc est brachiorum uenis, nisi forte ipsæ tumuerint, & ob hoc oporteat longe à patientibus partibus phlebotomiam adhibere, quod iniuria lateat adiutorij. Item alij de ustionibus adhibendis certauerunt; & quidam solis aiunt lienosis conuenire: quidam autem iecorosis, & medicaminibus scaroticis adhibitis, siue cauteribus; & horum alij urenda, alij superurenda probauerunt, atque altius in lienicis cauteres infigendos: Quorum quidam simplices, quidam trisulcos, quidam ferratos approbant frigidos: Tum ustionis ulcera humectantes, atque in fluore humoris longo tempore prouocantes, scytrhosin defluxionibus

Medicamina scarotica.

A xionibus auferendam crediderunt, ex quibus tumores, atque indignationes, & cõ sensus cum uehementibus febribus necessariò sequentur; siquidem peritoneos membrana, quæ est natura neruosa, ignis ustione uexetur. Fiet etiã secundo im possibile, plurimis atque uehementibus adiutorijs uti medicantem, ut sinapismo, cucurbitis rapidis, forti raptura motis: fricationibus; dropace, & hijs similibus, cum cicatrices cæcitate uiæ, & hebetudine torpentes, tanquã mortuæ uim nullã medicaminũ accipiunt. Diuiserunt præterea plerique etiam curationis officium; ut alia iecorosis, alia lienosis conuenire probarunt. Hinc denique qualdam lieni cas uocauerunt. Iecori etenim cataplasmata aiunt adhibenda ex abrotano & se samo. Item bibenda medicamina, ut theriacam, quam dioscoridian uocauerũt, diapatorion, uel diapyrion. Itẽ anodyna, quæ nos indoloria dícere poterimus, ut ea quæ scribũt diadion, pipereon, & lexypyreton, & chamæpityn, uel uiridis pini decoctionẽ singulatim, uel cum melle. Item urinalia medicamina quæ diu retica uocant, ut est mulsum cum dauci decoctione, uel fœniculi radices, aut pe troselini, aut absinthij, aut mali cydonij cum œnanthe. Vtuntur etiam oleri bus, ut lactuca cocta uel incocta, asparago, radicibus olusatri. Ventrem quo que deducentes antidoto quod hieran uocauerũt. In lienicis uero epithẽma aiũt specialiter conuenire ex cappare & myrobalano & aceto, sale admixto, quod oxyalmon uocauerunt, & herba cui nomen asplenos. Dant etiam bibendam a quam. Dicunt specialiter lienem deducere, uel defluxionẽ purgare, ex quibus est ad nutriẽdum noxiæ cuticulæ, & aquam ex lacu, in quo sæpissime candens fer rum fabricatores tingũt: de qua iubent dari cyathos tres, cum aceti cyatho uno.

B Item polion herbam; aut formini semen in cotylæ quantitatẽ; aut capparis radi cem cum squillæ drachma dimidia; aut chamædryos, uel herpilli acetabulum, ex aceto mulso cyathis tribus; uel hipposelini semen cotylas duas, cum uini cyathis tribus: ant libanotida herbam, quam nos rosmarinũ uocamus, cum fœniculi se mine in cotylæ quantitatẽ ex uino mixto. Item ammoniaci guttæ drachmã unã, cum mulso ex aceto confecto cyathis tribus, uel tamarisci ligno. Item cibũ uel potũ sumere iubent ægrotantes in uasculis tamarisci ligno confectis. Quidam etiã decidendum, uel auferendum lienem ordinare ausi sunt: quod quidem uo ce dictum, nõ officio completum accipimus. Sequentibus autẽ atque diuersis sese implicantibus potionibus medicaminũ uariorũ, stomachum uexant, uesicã cõ mouent, atque totũ corpus cõmuniter in cachexiam mittunt, nescij quod quædã ob acrimoniã propriæ uirtutis, laceratione quadam, cõmuni potentia medeãtur, & nos per quasdam inerrabiles proprietates & neque alia iecoris, alia uenis esse medicamina, recte senserint: omnia etenim omniũ corporis partium sunt cõmu nia, quando simili fuerint affectæ passione. Regulantur enim siue dirigũtur eo rum uirtutes, non naturá patientis loci genere passionis extenta atque indulta pro modo morborũ, Hoc est peccantiũ iudiciũ, sed eorũ causa, qui reiũ magis histo rias amant. Cætera quoque à quibusdam probata, breui atque concinna oratione subijciam. Diocles igitur libro quo de passionibus atque causis, & curationi bus scripsit, phlebotomat iecorosos, & dextero brachio: Tunc uentrem resoluit helleboro nigro, atque papaueris succo. Dat etiam cum mulso rosmarinũ, quem Græci libanotida uocant, & murrã, & pini folia. Adhibenda quoque cataplasma ta ex phœnicobalanis cum uino atque lini semine, & sesamo, & pollinibus quos omphacomeli appellant. Dat præterea aquam bibendã, in qua sit cantabrũ præ lotum, & ptisana ex tritico: Quæ omnia sunt inflantia, atque stomachi uexatiua, & digestione difficilia. Lienosos uero, quorũ gingiuæ sudauerint sanguinem,

phlebotomat

+ est ad nutriendum corpus innoxia cuticula:

A. ex hoc loco nos cognoscimus methodicos, peculiares medicamentorum facultates, quæ certis corporis partibus tribuuntur, irrisisse, atque respuisse

** Plinius cap. 37. lib. 11. Liene per uulnus exempto, animalia uiuere tradit: sed homini cum eo simul risum adimi.

C phlebotomat: Et similiter uexat medicaminibus fellíducis, quæ cholagoga uocant, atq; urinalibus, quæ diuretica appellant. Item Praxagoras primo libro Curationum iecorosis adhibet uomitum, & uentriflua medicamina, & sudorem mouentia, & urinalia, & phlebotomiam, atq; fricationem. Vtitur etiam uino nõ aquato, & ustione cauterijs, & hijs similibus: Lienicos uero phlebotomat, & cataplasmatibus curat, utens digestibilibus cibis, & uino potat redolenti, & aceto, adhibita fricatione atq; unctione, & lauacro. Dat præterea bibendam mulsam aceto admixto, dauco, aut byssopo, uel thymo, aut capparis radice, uel folijs, aut semine, aut ætheriæ herbæ semine, quam eryngion appellant, aut chamæleæ, uel chamæpityis, aut absinthij, aut marrubij: adhibens etiam uomitum. Erasistratus autem in iecorosis præcidens superpositas iecori cutes, atq; membranã, utitur medicaminibus quæ ipsum iecur late amplectantur: Tunc uentrem deducit, audaciter partem patientẽ nudans. Item aliqui Asclepiadis sectatores gestationes & lauacra, & uaporationes cataplasmatum, atq; malagmatum excluserunt in iecorosis, suspicantes tenuissimorũ corpusculorum fore cõnsensum, hoc est spiritus, quem leptomerian eorum Princeps appellauit, atq; in egestorum constrictione, falsitate causarum, adiutoria magna recusantes. Themison uero secundo libro Tardarum passionum plurima in hijs methodico rigore ordinauit, sed proterua atque caduca intentione, etiam ex talo eiusdem partis phlebotomari iubet ægrotantes, atq; alternis uel interpositis duobus diebus sanguinis interea fieri detractionem: Vulnerandam quoq; iecoris partem ex superficie, medicamine, uel cauteribus existimat: & concedit esse quædam propria lienis adiutoria, ob eius firmitatem, hoc est, quæ fuerint uehemẽtia, ut cataplasmata, uel ustiones, eo concedens, ut etiam ipsum quoq; lienem igneo cautere transpungen- D dum probet, tribus uel quatuor locis, non aduertens, quia pro magnitudine passionis, ac uirium corporis, extenduntur, atq; indulgentur adiutoria, & non pro specie patientis partis. Siquidem quædam quæ natura difficilem habuerint sensum, & propterea nõ facile tactum acciperint, morbo tentata sensibiliora cæteris fiant, ut est plantæ cauum, quod tumore, solidum, atq; omnino sensibile, & attentum fit: Atq; rursum ea quæ natura facile sentiunt, difficilioris sensus passionis efficiuntur causa. Quo fit ut sit iuxta regulam methodicam explosum, ut qui intentione cœnoteta rum ducitur, corporis facilé ne aut difficile sentiant curet, sicut latius de cœnotetis scribentes docebimus. Thessalus uero secundo Regulari libro omni ex parte immutatam, atq; eandem iecorosis & lienosis formã tradidit curationis. Sed quia plurimæ atq; uariæ hijs uisceribus irruũt speciales passiones, ut arquatus, siue aurigo, quam Græci icteron uocant, & cachexia, uel atrophia, atq; hydrops, de hijs nunc ordinare curabimus.

DE AVRIGINE SIVE ARQVATO MORBO, quem uulgo morbum regium uocant, Græci icteron appellant. CAP. V.

Assio uocabulum sumpsit secundum Græcos ab animalis nomine, quod sit coloris fellei. Fit autem ex antecedenti iugi indigestione, uel medicaminibus uentrifluis potu datis, atque permanentibus, & minime exclusis. Sequitur in passione constitutis muratio coloris in fellis qualitatem, quæ primo appareat, ac magis uideatur in albidis partibus oculorum, atque plantarum talis, uel uenis quæ sub lingua sunt. Ventris quoque abstinentia, uel egestio

A uel egestio albida atque argillosa. Vrina etiam crassior & crocea, oris amaror sitis, cibi fastidium, grauedo, & piger atq; segnis uisus, insolitus motus, animi difficultas, pruritus & ariditas corporis, & ueluti ex ustione solis aspera cutis superficies. Sæpe etiam iecoris tumentis inflatio, siue saxea durities. Difficile autē ac rarissime splenis, uel stomachi consensus etiam. Ex his enim plerisq; uisum & istam fieri passionem, quæ sit quidem facile sanabilis, cæterum neq; ita felleū faciat corpus. Fit præterea nunc cum febribus, nunc sine febribus; & nunc celeriter circunscripta, nunc corporibus intardans, & propterea chronia appellata.

Conuenit igitur cum primum corpus inuaserit, siue tardauerit, & in superpositionem ueniens fuerit apprehensa, eam adhibere curationē, quam de tumoribus in corporibus in torpore constitutis sæpe memorauimus. Denicq; si uehemens fuerit, etiam phlebotomiæ usus nō reprobatur. In lenimēto uero, corporis exercitio, atq; cibis digestibilibus resumēdos ducimus ægrotantes: Tum ad recorporatiuam uenimus curationē, prouidentes ut adiutorijs localibus, si qua durities in uisceribus fuerit, hoc est, in iecore, uel stomacho, aut liene, sicut superius docuimus, destruatur. Sic enim cum passionis genus fuerit amputatū, etiam color naturalis corpori reddetur. Conijciēda sunt eius præterea accidentia, quæ Græci symptomata uocant, cum generali congrua curatione, id est, ut fel diffusum recorporatione adhibita detergentes uarie deducamus, nunc clysteribus acerrimis, nunc absinthio poto dato, uel intybi agrestis succo, uno uel duobus cyathis singularibus. Ac si declinationis tempus permiserit, etiam cum uino aliquando ipsa quoq; intyba comedenda probamus, cocta, uel incocta. Item aspa-

B ragum, uel daucum, aut fœniculum, & ob plurimam oculorū infectionē erit sternutatio commouenda, medicaminibus scilicet, quæ Græci ptarmica uocauerūt. Item naribus infundendum, priusquam in lauacrum ueniant ægrotātes, ut quidam probant, struthium cum lacte, & ad speciem referentes, asinino, uel humano. Similiter etiam elaterium quod appellant, hoc est cucumeris agrestis succū. Item cyclamini cum eodem lacte. Fertur enim statim per nares, quæ uultū tenuerat fellis infectio, & magis si æger ingrediens calidas cellas, feruens descenderit solium, atq; requiescēs diurno tempore aqua calida fuerit uapotatus, adhibitis aliquādo etiam apophlegmatismis, quorum materiā sæpe memorauimus. Item his quæ superficiem corporis lacessendo iaculare uidentur, quæ appellata sunt anastomatica, & propterea recorporatiua, in sudorē prouocantia fellis infectionē; hoc est, dropax iugiter adhibitus, uel solis feruor torridus, quem Græci heliosin appellant. Item naturalium aquarum exhalatio, uel medicaminū sudorem mouentium usus. Aspergendum denicq; corpus struthio, nitro, sulphure, & his aspersionibus quæ ob pruritum corporis adinuentæ sunt, à Græcis sympasmata appellata, feruentiore apua fouendi ægrotantes. Sic enim seruata regula generali, etiam accidentia passionis curabuntur. Non enim hæc solis in acutis erunt passionibus obseruanda, uerum etiam in tardis, quas Græci chronias uocant. Vtendum etiam aëris mutatione & gestatione uaria, & littoraria moratione: animiquoque laxamento, ac iucunditate; & aquarum naturalium uoluptate; natatione uaria; & assiduo uomitu, simplici, atque radicibus commoto. Item drimyphagia, in qua præ cæteris capparis magis usus approbatur, & acetum squilliticum, in quo sit infusa anchusa herba, & bulbi, & squilla igne torrida, id est subassata, cum melle electario data. Vinum præterea tenue probamus, & perseuerante passione hellebori decocto corpus agitandum, uel si oportuerit, bibendum damus medicamen ex herbo & ceruino cornu, in

cotylæ

C corylæ quantitatem cum tribus cyathis mulsæ, in his qui adiuncta febre uexantur: uel conditi in his qui sine febre afficiuntur. Sed uitandam probamus frequentem, & uariam medicaminũ potationẽ, quæ fella deducere promittuntur, siue uentriflua, siue urinalia. Etenim sitis extenditur, & solidioris cibi fastidium duplicatur, & corporis fortitudo minuitur, atq; cibi accepti corrũpuntur, & omnis corporis materia adulterio medicaminũ deterior fit, cum habitudo, ut supra diximus, omnis fuerit immutata. Quod facere uidemus eos, qui sæpissime ac iugiter herpillum dari probauerunt, & absinthium, & aloën, & diagridium, & coloquintida, uel ex aloë & coloquintida hieram confectã. Item ex amygdalis & absinthio, & aniso, trochiscos confectos, & decoctiones recentis mulsi ex uino confecti, cum hyperico, uel aristolochia longa, uel herba adianto, quam Latini capillum Veneris uocant, uel cicere albo. Aliquando etiam hæc mandenda probauerũt. Item rubea, quam Græci erythrodanon uocant; uel struthium tritũ cum fico arido, uel palmulis, aut sulphure in ouis sorbilibus in parui cochlearis quantitate: aut certe ceruini cornu elimatũ puluerem drachmã unam, cum cyatho uno, & aquæ cyathis duobus; uel nepete, quã Græci calaminten uocant, aut radicibus pastinacæ, quam staphylen appellant, decoctis in uini heminã, & dimidiam, donec ad tertiæ partis liquoris ueniat quantitatẽ. Ex quo dandum probãt cyathum unũ cum aquæ cyathis tribus, aut quinq;, cum dauci semine: aut apiũ aut zingiber, meu, uel asarum, aut radicẽ herbæ brioniæ, item seseli & libani herbæ infusionem, uel decoctionẽ; & trochiscos ex herpillo, uel fœniculo cõfectos, uel ex aristolochia, quos diherpillum, uel diamaratũ, & diaristolochian appellant. Horum enim uaria multitudo, uel usus frequens, causa sæpe ipsius fuit faciendæ passionis.
D Non enim quoniam fellis detractio facta, illico curationis est causa, nisi totius quoq; passionis fuerit destructio consecuta. Sic igitur his utendum erit, ut sæpe demonstrauimus. Item quidã Veneris probauerunt adhibendum usum, laxationẽ carnis faciendam æstimantes, ex quibus est Titus, Asclepiadis sectator, & Themison. Sed est hoc neruositatis uexabile, quippe cũ fortitudinem corporis tollat, quæ magis est ægrotantibus adquirenda. Item alij aurum iugiter aspicere uel intueri ægrotos præceperunt, siue aureos colores. His deniq; etiam operimentis utendum laudauerunt: siquidem similia rapiantur, & propterea morbi, siue colorũ, aut fellis migrantia in alias possit transire materias: earum concordantes colores, non conijcientes quod sit magis credibile externa in ægrotum facilius transire. Quippe cum uiarum densitate, superficie corporis clausa interiora teneantur, uel certe similitudo magis passionis possit prouocare, uirtutem, occultæ suasionis admonitione superata. Semper enim memoratione passionũ tristes ac mœsti necessario fiunt ægrotantes: quæ maxima causa est augendæ passionis. Est autem maximũ adiutorium, & magis utilis ægrotantibus animi purissima laxatio, siue serenitas. Erit præterea perseuerante passione etiam longa nauigatio curanda; & unctio, adhibito præceptore, quo assidua defricatione & plenissima fieri resumptio possit.

Titus.
Themison.

DE CACHEXIA. CAP. VI.

Cachexia nomen sumpsit à quodam corporis habitu malo. Cacian enim uitium uel uexationem Græci uocauerunt, hexin habitudinem. Sed principaliter eius curationẽ ante Themisonem nullus ordinauit. Ipsam nanq; secundo libro Tardarum passionũ, itemq; primo atque quarto Epistolarum memorauit. Item Thessalus secundo

A cundo libro tegulari. Fit autem siue nascitur hæc passio intemperantia ægrotantis, uel curatione mala medicantis, aut post ægritudinẽ, tardæ resumptionis causa. Item ex medicaminibus sæpissime potatis; uel ex saxea duritie iecoris aut lienis; hæmorrhoidis longissimi temporis; aut uomitu: Item ex febribus longo tempore corpus affectum; aut collectionibus; aut uomitu post uespertinos cibos, & his similibus. Est autem ipsa quoq; passio sæpissime hydropismi antecedens causa, aut macularum simili in superficie corporis accidentium. Sequitur cachecticos pallor subalbidus: aliquando etiam plumbeus color, debilitatæ tardus ac piger corporis motus, cum inflatione inani: Aliquibus etiã uentris fluor, cum febricula in plurimis latente, quæ circa uesperam magis augetur: pulsus creber ac densus: Cibi fastidium; & uini magis appetentia; urina fellea; & extensio uenarum. Est autem passio sæpius strictura, sicut ex supradictis conijcimus. Aliquando etiam complexa solutione ob plurimum uentris fluorem, uel simili quolibet fluxu. Quapropter conuenit complexa passione laborantis primo abstinere fluentia, & intemperantiã ægrotantis corrigere, uel curationes malas, aut medicaminũ potationes prohibere. In iecore uero aut liene si qua fuerit durities, siue saxositas, destruere, ut nuper demonstrauimus: Aut si fluor sanguinis fuerit plurimus, abstinere: hæmorrhoidas uero auferre; febres quoq; soluere, ut de febribus scribentes docuimus; collectiones congrua curatione, sicut de ipsis scribentes monuimus, sanare; & consuetos eis post uespertinũ cibum uomitus paulatim detrahere. At si horum nihil fuerit accidens, & sola in corpore uisa fuerit cachexia, erunt eius superpositiones ac lenimenta prouidenda, & uigilante sine ulla ratione ægroto, aut cibo corrumpente, animi attestante difficul-

B tate, cũ pigro ac segni corporis motu, superpositionẽ cognoscere: & propterea in requie retinere ægrotum, cum abstinentia cibi, quo turbatio corporis resoluatur. Item ea quæ fuerint extenta lanis contegenda, atq; oleo calido fouenda; ac si uenter fuerit fluens, abstinendus. Item si plurima fuerit corporis tensio cum grauedine, erit adhibenda phlebotomia ex brachio mediocriter: sed non necessariò in his qui hæmorrhoidarum causa inanes uidentur. Ac deinde retentione facta constricti, sed non in omnibus qui communiter tanta, ac tali fuerint strictura possessi, tunc perunctos conuenit refici cibo digestibili ac leui, usque ad declinationis tempus, seruato genere accidentium. Alia cataplasmatibus, alia cucurbitis recurare. Cum declinatio apparuerit, plurimus ac uarius cibus erit adhibendus, & similibus superpositionem urgentem adiuuare, atq; ita lenimento ueniẽte quod facile approbamus exercentibus asperitatibus passionis supradictis, hoc est, his quæ superpositionẽ designant, erunt corpora resumenda atq; fortificanda. Tum recorporatiuis utendum curationibus, quo reformata corpora, uel ut ita dixerim, refectis uitiosis carnibus, ac renascentibus nobis, reparata ad memoriã redeant sanitatis. Quapropter æger somno discusso, semet in lecto continere iubendus: etiam iacere paulisper; tum etiam neq; repente consurgere, sed prætentato motu discere, utrum se leuem ac digestum sentiat. Etenim si fuerit occurrens indigestio, erit requies adhibenda plurimo temporis spatio, donec grauedo digeratur: dehinc mediocri gestatione, atque paruo cibo utẽdum, si non ex accessione, sed ex aliqua causa manifesta temporalis acciderit corporis displicentia, quam Græci diarescesin uocant. At si nulla fuerit ægrotantis querela, erit à lecto leuandus, & ob expugnandam frigoris iniuriã oleo leuiter perungendus: Tunc gestatio adhibenda; & si uires permiserint, uel aëris teperies, sub diuo; & magis intra muros, motu uehiculi. Si uero aliqua fuerit obstans causa,

C causa erunt hæc sub tecto adhibenda, & pro uirium modo, aut uehiculo manuali, aut sella, aut cathedra exercendus ægrotus. Tum gestatione perfecta parua deambulatio adhibenda, uel uocis exercitium, atq; ad unctionem ueniendū, sed præcalefacto intra uestes ægro. Quoties calidum habuerit corpus, tum deposita ueste erit linteolis leui defricatione tergendus, atq; statim oleo paruo ungendus, & summo tactu fricandus: primo ab alio, postea à semetipso, retento spiritu: ut etiam alia teneatur. Dehinc rursum ab alijs defricandus, tenacius quidē, sed non impressius, quo possit carnis inflatio coagulari. Sed hæc erunt adhibito unctionis præceptore facienda, quo secundum proprias mutationes omnium partium motus æqualiter, ac totius corporis integret exercitium: Tunc permittentibus uiribus etiam raptorio machinamēto gestetur, ac deinde recussabili sphæra, quam Italicam uocant. Aliquādo etiam harena asperso corpore, quā amon appellant, defricetur, per interualla dierum adhibito lauacro. Conuenit etiā psychrolusia nullis obstantibus causis, quæ eam prohiberi permittant. Tum uinū dandum austerum, album, leue. Dehinc iubendus superbibere, atq; siccum sumere cibum, uel certe quartā partem panis siccā manducare, adhibito usu assorum pulmentorum, & neq; curiose conditorum, ut pisces, clunes, uel agrestium leuiora. Ex his omnibus iuxta regulam methodicam auctis aut minutis; interiecta uini abstinētia, & cibi parua sumptione. Vtendum etiam locorum atq; aëris mutatione: Tum heliosis, quam nos corporis torporem dicimus, ita dropacis adhibēdus usus, & puluis nitri fricatio, & sinapismus specialiter, & usus aquarum naturalium, uel natatio maritima. Item harena litoraria ignita circumtecto corpore torrendi sunt ægrotantes: nunc inter paucos, nunc inter plurimos dies, D ut uires permiserint: Tum nauiculæ exercitium atq; peregrinatio, quemadmodum in præcedentibus ordinauimus.

DE NVTRIMENTI CESSATIONE, QVAM atrophian Græci uocant. CAP. VII.

Deerat quoque principium capitis in exēplari, quod nos ut potuimus sarsimus.

Nutrimenti cessatio, quam Græci atrophian uocant, ab accidenti nomen sumpsit. Contingit in passione cōstitutis plurimus cibi appetitus, tum corruptio, quibusdam fastidium: Item tenues atq; latentes tepore sunt, febricula iugiter, & quibusdam inter plurimos dies soluta. Ducitur præterea quædam etiā per urinam corporis defluxio, quam syntexin uesicæ uocauerunt, cum plurima fuerit poti liquoris egestio, atq; corporis subinde per dies singulos extenuatio etiā. Nunc igitur cōuenit, sicut in Cachecticis diximus, prouidere, ne qua pars corporis principaliter patiatur, & oportet congrua eidē morbo localia adhiberi adiutoria, ut iecoris, uel lienis duritiei, uel fluori uentris, aut intestinorū, uel uesicæ, uel ulceri in interioribus constituto; aut collectioni, quā specialiter uomicā dixi mus. Ac si etiam febres fuerint cōsecutæ, ijsdem quoq; adhibenda medela. Si bonum nihil in corpore uiderimus, sed sola fuerit atrophia consecuta, conuenit ægrotum fortificari rationabiliter, atq; resumi gestatione, pro uirium quantitate, scilicet quibus sæpe memorauimus generibus & unctionibus ordinatis, plurimo oleo superfuso, adhibita fricatione, & ministris corpulentis & mollibus, uel quales esse fricatores Salutaribus præceptis docuimus, quō contactu corporum laxiore, ægrotantis exercitata membra soluantur. Tum temperato utendum lauacro, atq; uino tenui, & pane limpido, fermentato, & pulmentis ex media materia, atq; iuxta cycli regulam eorū augmenta ac detractiones uaria

A nes uariare, non repetitis, nec perfectis ilico cyclis, sed unius tantummodo qualitatis, ut de cataleptico scribentes docuimus. Deniq; cũ ex uolantibus solis adhibemus, initium ex paruulis ordinamus: Tum autem ex agrestibus, & teneris bus, tum porcina, ex membrorũ summitatibus. Conuenit praeterea locorũ atq; aërum cõmutatio, & aliquando drimyphagia, uel simplex uomitus: tum etiã ex radicibus confectus, & localia alijs atq; alijs locis adhibẽda, & magis medianis partibus. Non enim sine plurima uexatione partiũ, quibus digestio celebratur, inesse corporibus atrophia potest. Ipsis igitur frequẽtius adhibẽdus est dropax, & cucurbita, uel paroptesis, aut sinapismus, & sympasmata acriora, quæ à nobis aspergines nuncupantur: Itẽ malagmata eiusdem quantitatis. Vtilis praeterea littoraria nauigatio, atq; natatio maritima, uel naturaliũ aquarũ: Tũ post cibum animi laxatio, quam diachysin uocant, & articulorum complexio adhibitis ministris, qui mollibus hoc manibus efficiant. Themison uero secundo libro Tardarum passionũ plurima recte ordinasse probatur, Al: qua uero caduca intẽtione dixisse intelligitur. Iubet etenim ægros non æqualiter ægrotantes, duodecim stadiorum spatium gressu conficere, æqualem modum cunctis definiẽs. Item igneo in loco, uel feruenti, fricari iubet præfarigatos sudoribus ægrotantes: Item sole torrenti; atq; ita per interualla leuiter defricari, & in calida, atque oleo calido eorũ manus infundi, ex quibus periculum perfricationis necessariò sequitur. Item post interdianum cibum, deambulationẽ probat adhibendam, atq; fricationem, & lauacrũ. Tum post uespertinũ cibum iungenda crura, atq; brachia, quod est dormituris anxiosum. Praeterea post cœnam imperat uomitũ prædato passo, aut uino dulci, uel succo ptisanæ. Tum frequentato uomitu oua duo dan

B da sorbilia cum panis uncijs duabus, ex quo incensa altiora, atq; exercitatis uomitu uisceribus, facile corrũpuntur accepta. Hæc igitur recusantes, alia quæ recte ordinasse perspicitur amplectenda iudicamus.

DE HYDROPE. CAP: VIII.

HYdrops ab accidenti nomen sumpsit: siquidẽ aquosus humor hanc passionẽ necessariò comitetur. Nam Græci hydor aquã uocauerunt. Generatur autem ex accidentibus plurimis, atq; diuersis causis, ut cachexia, febribus corpora tardantibus: Item duritia, uel saxea densitate iecoris, uel lienis, aut stomachi, uel peritonei membranæ aut matricis. Item spirationis difficultate, quam Græci dyspnœan uocant, uel uentositate stomachi, aut coli, aut uentris passione, quam Græci cœliacen diathesin uocant: item longi tempo ris dysenteria, uel in fœminis menstrualis fluoris retentione: Item hæmorrhoidasum ueterum repentina, atq; inconditá curatione, facta abstinentia; uel coacteruata bibentiũ transuoratione, & magis si falsa fuerit aqua: Item medicaminũ frequentata potione, & horum similibus. Græci igitur, uel aliarum sectarũ principes eius potestatem, uel differentiam nominibus uariandam crediderunt. Vocãt enim hanc passionẽ etiam hyderon, uel parecchysin, origini locorũ specialia nomina tribuẽtes. Nam parecchysin appellant sensibilem, & manifestam liquoris superfusionẽ, quæ fit inter peritonei membranã, & intestina. Hyderon autem, dispersum siue infusum per uiarũ raritatẽ, atq; carnis spiramenta, liquorem. Itẽ dicũt hyderon ex renibus generari: Hydropẽ uero ex duritate iecoris. Quod quidem nos iuxta sectæ regulam reprobamus. Etenim infusio, siue superfusio liquoris, est passioni cõmunis: & neq; antecedentes causæ passionis facere discre

 tionem

C tionem recte creduntur. Siquidem etiam ex plurimis alijs partibus patientibus
Hippocrates. hydropes generatur. Eius igitur differentias Hippocrates, & Diocles duplicem
Diocles. dixerunt. Aliam enim hyposarcan uocauerunt, aliam asciten. Item Heraclides
Tarentinus secundo libro Internarũ passionũ totius corporis inflationẽ, siue hu
moris infusi perforationẽ catasarcan uocauit: Inter peritoneũ uero, & intestina,
Heraclides Tarentinus. asciten, uel tympaniten appellauit. Item Demetrius Erophili sectator undecimo
libro de passionibus scribens, alium dixit hydropẽ constitui sine ulla humoris
infusione, sed sola inflatione turgente: alium ex humore diffuso, & eum nunc
Demetrius. per totum corpus, nunc inter peritoneũ & intestina, cuius differentiã nunc plu
rimo uento tradidit. Et est uanũ atq; intellectu carens, sine ullo humore super
fluo laborantẽ hydropem uocare. Item plurimi tres differentias tradiderunt: aliã
Asclepiades. enim catasarcan, aliam asciten, aliam tympaniten uocauerunt. Asclepiades au
tem alium celerẽ dixit, ut eum qui repente constituitur: aliũ tardum, ut eum qui
tarda passione uexet: & alium cum febribus, alium sine febribus. Hoc quidẽ cõ
muniter etiam alijs specialibus passionibus adscribẽs, non aduertit quoniã pro
prio nomine celer dicitur passio, non sola quæ repente conficitur, uerũetiam ea
quæ celeriter solui posse mõstratur. Hydrops autẽ fit quisquam repente ex co
adceruata bibẽdi transuoratione, uel falsi liquoris potu. Celerẽ autem passionis
Proculus. solutionẽ nullus ægrotantiũ meruit. Item Proculus Themisonis sectator, secun
dum plurimos inquit, hydropis differentias temporibus passionis adscribendas.
Initiũ enim atq; augmentũ esse leucophlegmatian, cum adhuc secundũ carnẽ
fieri mutationẽ uiderimus: Statum uero tympaniten, cum summa tensio secun
dum uentrem fuerit facta. Declinationẽ autem asciten, cum quadam indulgen
D tia fuerit inflatio relaxata. Non secutus ueri regulam, neq; aduertẽs quia omnis
species passionis sua quæq; tempora percurrit. Denique etiam catasarca usq; ad
statum, uel declinationem perseuerat. At tympanites, & ascites ex initio factũ in
Apollonius augmentũ uenerint, & statu sumpto declinauerint. Item Apollonius Memphi
Memphites. tes aliũ dixit fieri hydropẽ cum retentione, ut si quid biberit, sine dilatione tan
quam per fistulam transiens egeratur. Eius autem quẽ cum retentione fieri di
Demetrius xit, secundũ plurimos tres esse differentias affirmat. Sed melius Demetrius Apa
Apameus. meus ab hydrope discreuit, eum qui sine dilatiẽe potum liquorẽ per urinam ege
rit, diabeten appellans, sicut specialiter de ipso scribentes docuimus. Melius igi
tur, quantum ad species hydropis, quanquam nõ generaliter mutemus curatio
nem, alium dicere in toto corpore constitutũ, tanquam in papyro uel spongia
interuiarum raritatẽ insertum, à liquore uocari leucophlegmantiam, quam La
tino nomine etiam intercutem recte dicemus: alium in parte corporis inter peri
toneum & intestina, subiecto liquore solo, uel admixto uento plurimo, uocari
alterum asciten; alterũ tympaniten. Sequuntur quædam cunctos præterea com
munia, quædam singulis propria. Communia autẽ, ut inflatio, uel extantia tu
moris, & piger aut difficilis corporis motus, spirationis difficultas, quam Græci
dyspnœan uocant, somnus difficilis uel anxiosus, & magis post cibum: sitis, &
urina comparatione sumpti potus paruior, fastidium, & aliquando febricula la
tens in plurimis: Item quibusdam etiam uesiculæ, uel fistulæ, quibus eruptus hu
mor feratur, ac deinde uulnera difficilia sufficiant, uel quæ in cicatricẽ uenire pos
sint. Specialia uero, uel propria singulos sequũtur, ut leucophlegmatian, uel in
tercutem mollis atq; humida inflatio uentris ac uultus, & crurũ, & folliculi geni
talis, uel præputij, relucente liquore per cutẽ albido colore. Item cum oris uel spi
ratione, siue anhelitus fœtore totius corporis grauedo, & impressioni digitorum
cedens:

A cedens tumor, ita ut paululum caua permaneant loca. Aliquibus etiam alborū atq; crassorum humorū uomitus, uel per uentrē egestio; unde etiā nomen passio sumpsisse à græca deriuatione uidetur: Leucon enim albidum, phlegmia humorem crassum uocauerunt: uel quod ægrotantis color albidioris imaginem ferat. Alij uero tanquam ex superfluo humore generata passione, penetrans humor singula quæq; spiramenta posséderit, nos uero intercutem nominamus. Asciten denique sequitur uentris inflatio, uel extantia, & pro corporis motu liquoris conlisi sonitus, uel ad concussum palmæ resonans, tanquā semipleni utris, ex quo nomen sumpsit. Item pro schematis mutatione, uel digitorum impressione demersio, uel resurrectio liquoris, & conclusio superiorum partium, atq; tenuitas tanquam extentæ cutis secundum ora, uel colla, aut iugula, uel pectora. Iacentibus præterea ægrotantibus diffusa, atq; elatior tumoris extantia fiet: Surgentiū uero uel stantium maior atq; extenta; & increscente passione corporis frigus atq; torpor accedit: Aliquando etiam tussicula, & stercorū uel urinæ abstinentia, & per uentrem fluidior exitus, & apprehenso folliculo, atq; uirili ueretro extans inflatio reduplicata, & aliarum partium surgens tensio, sicut in leucophlegmatia. Vocatur autē hic hydropismus, ut Diocles, etiam epatias, aut splenites, à patientibus partibus nomen ducens, hoc est iecore uel liene. Item Tympaniten sequitur rotunda atq; extans inflatio secundum gastera, cum tensione plurima, & ad percussum palmæ sonus, uelut tympani, unde etiam nomen accepit. Item ructationes, & aliquando intestinorum tormenta, quæ inclusæ uento per podicē digerantur, atq; grauedinis detrahant quicquam. Est autem passio communiter stricturæ omnis hydropismus, sed complexa aliquando solutione ex alijs accedentibus, ut uentris fluore. Præterea est naturaliter tarda passio: siquidem nun-
B quam celeriter soluta uel emota corporibus uideatur. Item generaliter magna: siquidem & difficultatem, & indecentiam, & periculum inferat ægrotanti. Denique semper difficilis curatione, nunc uehementer, nunc minime, comprobatur. Etenim magnitudine uehemens, & uarietate accidentium, & corruptione uirium, magis incurabilis iudicatur. Parua uero magnitudine, comprobatione supradicta, atq; paucis & simplicibus accidentibus, quæ Græci symptomata appellant, & sine nimia uirium læsione, minimè curatione difficilis approbatur, & quæ secundum aliarum sectarū principes de effectis uel exitibus passionum scripta sunt, ut etiam secundum causas ex quibus efficiuntur, & patientes locos, & naturas, & ætates, & annalia tempora, ut hyemis, uel æstatis, & eorū medijs temporibus generationes passionis, alij difficiles curatione, alij faciles curatione, alij faciles hydropes approbantur. Quæ quidem omnia magnitudini passionis adscribenda sunt, ne infinitus modus differentiarū uideatur accidentiū numero uariatus. Etenim secundum causas difficiles aiunt curatione hydropes, qui ex saxitate magis quàm ex duritia fuerint facti, Item eos qui ex dysenteria, uel coli passione, ab his qui ex coadceruato haustu bibendo uitium conceperunt. Item secundum locos, difficiles inquiunt eos qui ex iecore, faciles uero eos qui ex liene. Itē secundum naturam, uel sexum, difficiliores inquiunt curatione semper fœminas maribus. Itē secundū ætates, faciliores inquiūt curatione pueros, uel pubentes, difficiles uero ætatis mediæ, uel senes: non solū quod natura crescere uel augeri, aliæ minui uel declinare uideantur, sed etiam quod alij prohibeantur, alij cogantur, alij neq; suadere, neq; cogi posse probentur. Item secundum annalia tempora, quæ Græci horas appellant, difficiles inquiūt curatione æstatis tempore laborantes: Siquidem multa siti afficiatur: Alij uero è contrario faciles

C inquiūt curatione: siquidem exitum liquorum fieri prouocat feruor æstatis, & corporis præterea faciat siccitatē: Difficiles uero hyemis tempore, ob corporū densitatē uel frigus. Item uerno tempore: siquidē humidiora, atq; liquorum redundantia fiāt corpora. Autumni uero prima, similia æstati, ultima hyemi dixerunt. Item secundum generationē, siue fabricationē passionis, difficilē inquiūt curatione leucophlegmatian, facilem uero ascitem, & horum medium tympaniten. Differūt præterea etiam de patientibus partibus, quæ principaliter afficiantur. *Erasistratus.* Erasistratus nanq; iecur inquit pati: In apertionibus enim saxeum semper inueniri confirmat: alij uero colum, sed cōsentire iecur: alij splenē, ac iecur, & colum: Alij etiā peritoneum: alij renes quoq; & matricem principaliter pati dixerunt. Et apparet omnia necessariò prætangi: quod quidem etiamsi latuerit, nullus timor curationis mutandæ medicantibus accedat: neque etiam ob localium adiutoriorum ordinem quicquam obesse monstretur: cum hæc eadem oportet ceromate sole feruefacto iactari, uel pellibus sole ignitis inuolui. Adhibenda etiam acopa feruentia, & sudationes ex naturali materia prouocare: habet enim recorporandi uirtutem ex quacunq; metallorum materia exhalatio naturalis. Item ex harena littoris sole ignita torrenda corpora. Hyemis uero tempore igne prætorrenda, atq; ita corpori admouēda, ut ex ipsa, excepto capite, cætera corporis omnia contegantur. Item sinapismus usq; ad cutis humorem adhibendus, qui maxime uehementem fortitudinem locis humore corruptis, atq; ut ita dixerim, habentibus admouet ac ministrat. Item locorum & aquarum mutatio adhibenda, & peregrinatio magis maritima: Est enim lacerantior, atq; cor-

D poris apertionibus efficax ob salsitatē maritimus aër. Conueniunt etiam uaporationes spongiarum ex aqua maritima expressarum, uel aqua salsa decocta. In tympanicis uero specialia, ut pleriq; uolunt, iuxta communē uirtutem recorporatiuæ curationis, etiam decoctio centaureæ herbæ, & absinthij, & origani, & hyssopi, & marrubij adhibenda, & similis uirtutis epithema, ut est quod appellatur *Dianitrum.* dianitrum, ex fico atq; nitro, & absinthio confectum. Tundendum igitur aridum ficum, sed quod sit pingue ac succidum. Item singulatim absinthiū & nitrum admiscendū duabus partibus fici, & quarta pars origani. Aliquando etiā rutæ admiscenda particula: Facit enim medicamen, quod appellamus diahyssopum. Itē uua passa cum cumino, uel farre, cum adipe ueteri, & uino. Hoc quidem plurimi magis intercutibus conuenire probauerunt. Item bubulo stercore ungendos cum aceto ægrotantes dixerunt. Apponenda etiam malagmata, quæ fortificare, ac recorporatiua uirtute mutare ualeant corpora in meliorē habitudinem. Intercures autem & ascitas hijs curandos probant, quæ siccare atq; exiccare ualeant corpus, uel sudorem commouere. Sed erit cauendum, ne immodico usu medicaminum corporis superficies ulceretur. Est autem nostrum medicamen quod ex herba chamæleonte nigra conficitur. Item ex stercore caprino, *Diacapregias* quod appellatur diacapregias. Item diacentaureum, & diaoriganū, quæ ab her- *Diacentaurium* barum nominibus uocabula sumpserunt. Item icesion emplastrum, quod ma- *Diaoriganū.* gis post humoris detractionem adhibendum probamus, quo partes roborētur. *Emplastrum* Item diaytreon emplastrum, & diadictamnum, & barbara, & diasycaminum. *Icesion.* Oportet autem interpositis quinq; diebus, uel eo pluribus detracto iamdudum posito medicamine perspicere profectum, ac rursum imponere omnibus locis ex anterioribus ac posterioribus corporis partibus. Singula enim medicamina erunt illinienda pellibus teneris, atque ita corpori addenda, superposita lana

molli

A molliẽ cum leuibus fasciolis colliganda, & pro uiribus corporis adhibenda gestatio, atq; ungenta congrua, & defricatio. Tympaniten uero recorporatiua cu randum probamus curatione, & conijcienda etiam inflationis medelã, quam Græci empneumatosin uocant. Adhibenda deniq; reflantia, ut est quod appellamus diaspermaton, uel polyarcion, aut diaartymaton, aut diasampsuchum, aut diamelilotum. Hæc enim ualent etiam uentositatem tollere. Adhibenda præterea in hijs ea quæ superius ordinauimus. Tum profectu accedente regula cyclorum adhibenda natatio maritima, uel aquarum naturalium. Alij uero nõ absurde etiam aquæ marinæ uaporationem probant adhibendam, que sudores prouocantur. Inquiunt enim implendum solum aqua marina feruenti: Tunc quadrangulam compaginem immittẽdam, præligatam loris, in quam erit includendus ægrotans: sed præliganda compago pelle, ut aquæ prohibeat ingressum, quo exhalatione uaporis calefactus ægrotans in sudorem uenire cogatur. Sed erit aqua calefacienda innouatione frequenti ferri candentis, immissione massarum. Oportet autem semper ægrum adhibito animi laxamento curari, quam Græci diachysin uocant. Quærenda denique animi desideria, quæ sine uexatione corporis præueniant uoluntatem, & amicorum conuiuia, quæ ciborum parcitate, animi tamen lasciuitate frequententur. Vtile etiam si longi fuerint dies partiri modum sumendi cibi: facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione diuisa. Ac si iuxta ordinem datum leuigati indulgentia passionis, rursum fuerint accessionibus typicis ægrotantes affecti, quo iterum impleri uideantur, erit melius uti prius radicum uomitu: dehincante diem radicum usus, album ueratrum immittere; tunc sequenti die hoc detracto radices dare, uel

B certe hellebori decoctionem. Sed horum usum uel confectionem dexteram, atque adhibendi modum Responsionum libris, de adiutorijs scribentes, docuimus: & nunc exinde hæc accipienda monemus. Hæc est mundior, atq; uera hydropum curatio. Etenim potui medicamina danda cauere decet. Alia enim uesicam commouent, alia intestina lacerãdo ulcerant, uel dysentericam faciunt passionem. Alia stomachum uertunt, & fastidium generant cibi, & sitim extendunt. Quapropter si cogentibus rebus utendum uiderimus quibusdam aquiducis medicaminibus, quæ Græci hydragoga uocauerunt, ea dabimus

Sufusi hijs qui plurimo humore infusi aquoso corpore laborare uidentur. Habere etiam conuenit curam, ne rursum corpora repleantur: ex quibus est euphorbiũ mulso commixtum poto datum, uel ouis sorbilibus aspersum, duorum uel trium cochleariorum quantitate, uel decoctio radicum, aut squilli. Oportet autẽ

scilla squillæ libras duas omni purgamento absolutas, quod ad unam libram redigatur, concisas, in uas fictile nouum prælitum mitti, tum adiectis uini sextarijs tribus, quibus ad tertias decoctis, ex ipso liquore erunt ad duo cochlearia ægrotanti danda: & proficiente curatione usq; ad unciæ unius accedere modum. Sed hoc erit post gestationẽ adhibendum, uel post perunctionẽ corporis, & ante sumptionem cum plurimo interiecto tempore. Ex decoctione aũt radicũ duos uel tres cyathos dandos probamus. Sin uero etiam urinã quis uoluerit cõmouere, erunt

Diuretica omnia aromatica prohibenda, quæ non curiosa, sed magis simplicia esse uideantur, ut est decoctio seminis cucumeris, uel fœniculi, aut dauci, aut apij, anesi, petroselini: Itẽ menthæ, asari, nardi, squinanti, zinziberis. Hæc singula uel cũ uino, uel ex ipsis confecta erunt offerenda. Ac si ex hijs humor detrahi non potuerit, oportebit tamẽ alienũ paracentesin auferre. Sed nunc decet prius quàm ipsius officij

Libri Responsionum, siue Adiutoriorũ Cælij.

Aquiducamedicamina.

Euenoris libri curationum. Erasistratus. Thessalus. Asclepiades. Soranus.

C officij usum doceamus, his respondere qui istius curationis adhibendæ dissonantia iudicia posuerunt. Antiquorum igitur aliqui congruam paracentesin dicunt, ut Euenor libro quinto Curationũ, Erasistratus libro quo de hydrope scripsit, & eius sectatores, Thessalus secundo libro regulari. Alij uero congruã laudauerũt, ut Asclepiades libro quo de hydrope scripsit, & Themison secundo libro Tardarum passionũ, quibus etiam nos iuxta Sorani sententiam consentimus. Assertores tamen primæ sententiæ, hoc est, istius reprobandæ curationis hæc dicunt: peritonei membranã a natura neruosa esse perspicitur, & est omne quod neruosæ fuerit qualitatis punctionibus inimicum, siquidem consensus ingerat. Præterea spirationis naturalis causa, qua nos aërem recipere, atque reddere haustu potili necesse est, intestina quoque commouentur, quibus superficies corporis consequenter tangitur. Et est periculum hanc paracentesin uulnerare loca: quippe cum non solum corruptus humor detrahi uideatur, uerumetiã naturalis sæpe spiritus excludatur, quod est uehementer corporibus noxiũ. Dehinc etiam post effectũ punctionis, aliqui ægri sua uulnera resoluẽtes uoto prius corporis deponendi, uitam quoque liquerunt. Item neque tempus sibi conueniẽs hoc genus adiutorij habere uidetur. Etenim passione constituta, uel superpositione, siue lenimento, aliud tempus mitigatione demonstrat, aut aliam resumptionem, uel recorporatione. Paracentesis uero conturbat atque uires corporis tollit, & nõ recorporatiua uirtute medetur, sed usum recorporatiuũ impedit. Ad summam, nemo, inquiũt, saluatus est eorum qui per paracentesin curati sunt: quapropter adhibenda negatur. Item Erasistratus ait, quod iecore in duritia constituto obesse paracentesis uidetur, siquidem grauatio iecoris tumentis tolleratur humoris substantia subleuata, atque natans in liquidis, quibus effusis omnis grauedo

Ptolemæus Erasistrati sectator.

D partium tumentiũ, quæ diaphragmati sunt natura cõnexæ, atque uenæ maiori, quã cõtendit, quam Græci quilen appellant, adductione sui tumores ingerant uicinarum, ac deinde celerem faciat mortem. Item Ptolemæus Erasistrati sectator ait causam passionis esse iecoris duritiam, supercreatam uero humoris infusione. Paracentesis igitur liquorem detrahens passionem minime detrahere agnoscitur. Siquidem non auferat causam, ex qua humor creatus esse uidetur. Sed sunt hæc omnia facile expugnabilia: tunc enim uulnerata neruositas in tumorem uenire recte iudicatur, quoties naturali habitu fuerit constituta. Nunc autem morbo uitiata peritonei membrana contra naturam habere perspicitur, & non similia, atque eadem sequentur naturaliter, uel contra naturam constituta. Item intestinorum uulneratione metuere inanis timoris est. Etenim exercitatis atque prudentibus hoc genus officij cõmittitur. Dehinc plurimũ peritonei membrana distabit in ericeta humoris causa submota, spiritus uero etiam phlebotomatis sanguinis functus excluditur, nec ilico tamen reprobanda phlebotomia, cum sit ab omnibus rectissime adiutorium comprobatũ. Ferendum est enim leue damnũ naturalis officij, quoties maior utilitas excludendæ passionis promittitur. Soluere uero ligatione ægrotantes, & immoderato fluore acuto deponendæ passionis in mortem uenire, simile quiddam est tanquã phlebotomatũ ligaturam medici soluere, ac deinde plurimo sanguinis fluore uitam finire. Hæc enim non adiutorij est curatio, sed stultitiæ ægrotantis. Habet præterea paracentesis etiam aptissimũ tempus, quod illi inueniri negant, sicut cucurbita scarificatione adiuncta, atque hirudinũ appositio, quæ non in accessione aut lenimento, sed in dimissione suppositionis recte adhibẽda probant, sicut in alijs docebimus, de adiutorijs specialibus scribentes. Omnes enim paracentesi curatos, ut aiunt, mori apertissime

* tumere. inflammatione peritonei ob immodicam distensionem & inde natos dolores.

uide pag. 120. Paracentesis administrationem ex hoc loco in cap. de ischiade translatam eius culpa qui librum hunc transcripsit.

A apertissime mentiuntur: nos enim quosdam uidimus euasisse: plurimi uero mo
riuntur: siquidē medentiū tardantes consilia serius paracentisis adhibetur, utq;
alij adhuc tumentes peritonei membrana, & neq; usu dextero operantes diuisu
ram faciendo, mortis periculum incurrunt. Ex quibus est etiam Asclepiades,
qui diuiso loco fistulam relinquendam putauit. Ex qua stirpis in modum im-
pressa, uel per puncta peritonei membrana graues cōsensus, atq; indignationes
adferat. Quippe cum sæpe etiam gelati sanguinis corpuscula irruentia uulnerū
diuisuris, uel quæq; externa, magnos tumores atq; indignationes cōmouerint.
Erasistrato uero causanti, quod post detractionē humoris ex iecoris duritia in
passionē uenerunt superiores partes, ac magis salutares, adductione quadā pon-
deris indignentur, erit respondendum, quia plurimi hydropes sine ulla iecoris
duritie in passionē uenire probantur. Etenim ex alijs causis fieri posse superius
demonstrauimus. Plerisq; etiam quanquam iecur durueriti, non necessario in hy
dropem uenire contingit: ac sæpe adductione partium, uel indignatione superi-
orum uexari perspicimus, quo sæpe tumor etiam perdiderit ægrotantes. Omitto
quod iuxta eius sententiam oportebat supinis iacentibus ægrotis nullam quere
lam partiū attestari. Siquidem iecur nullo pondere superiora distendit, hoc est
discrimen, quod Græci diaphragma appellant. Asclepiades uero repentinā effu
sionē atq; coaceruatam cum periculo fieri testatur. Siquidem uiæ, quas Græci
poros appellant, interiecta mora blando se tactu cōtigant, & propterea illæsi ma
neant ægrotantes. Detractione autem facta liquorū, aspero se tactu contingat,
atq; cōcidentes augustentur: ac simili ratione etiam spiritus uehementer irruēs
carni dolorē faciat, atq; inflationē, & tormēta intestinorum. Est præterea facile
B expugnabile Ptolemæi dictum, quod paracentesis humorem detrahens passio-
nem non auferat. Etenim primo, neq; ex alio quolibet adiutorio singulari hæc
passio solui posse perspicitur: quippe cū sit magna atq; perseuerans, dehinc quæ-
dam adiutoriorū ob releuanda accidentia passionū, quæ Græci symptomata uo
cant, adhibenda probentur, quanquam non totū soluere morbum uideātur, ut
phreneticis luce commotis oculorū prætectio. Item alia quædam, quæ quanquā
nihil per se medeantur, alijs tamen adiutorijs præparent corpus, uel patientem lo
cum, quo facile adiutorij beneficiū sumat, ut detonsura, uel rasura capitis fluore
quolibet adfectis, quo detractis capillis illinienda medicamina constrictiua, uel
epithemata, aut cucurbitæ appositione nullis obstantibus medeātur. Quanquā
sit detractio capillorum laxatiua: at uero paracentesis etiam per se plurimū me-
detur; Releuat enim detractionem plenitudinis, tensionis, atq; spirationis dif-
ficultatē, quam dyspnœan uocant, & alijs adhibendis adiutorijs præparat partes.
Non enim potuerunt medicaminum illinimenta, uel appositio, syncera uirtute
ad uiscera, uel patiētes partes peruenire, cum interiecto humore peritonei mem
brana plurimum à cutibus distet, transeant autem facile ad ea, ad quæ destinata
erant, humoris interiecti ablatione permissa. Quapropter paracentesin ad-
hibendam probamus, sed non his qui uiribus fuerint fatigati, aut
adhuc in tumore peritonei membranæ constituti: addentes
etiam, uel prædicentes periculum: Plurimi enim quan-
quam alterius superesse uitæ potuerint, & sine
ullo dolore mortē capere, paracentesis cu
ra celerē mortē pertuleтunt.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBER QVARTVS.

CVI HAEC INSVNT:

DE ELEPHANTIASI. CAP: I.

Deest principium capitis.

ἡλίωσις. δρωπακισμός. ψυχρολουσία. κατακλυσμός. Aqua στυπτηριάζασα. σιδηρίζασα. σμήγματα. D ἄκοπα μαλάγματα.

heliosis, dropacismus, & lixiuij calidi perfusio, & psichrolusia, atque cataclysmus, hoc est, aquarum è supernis illisio, natatio maritima, & aquarum naturalium, & magis frigidarum, quæ aluminis naturã exhalent, quas stypteriazas uocauerunt, siue ferrugineas, quas siderizasas appellant. Itẽ adhibenda smegmata alia, donec maculæ albescant, quas supra memorauimus, uel cymolia terra subassata, cũ hordei polline, & nitri quippiam, uel alia quæ lacessere ualeant magis, ac leuius, ut est cinis ustarũ bucinarum, uel halcyonum, aut cum eodem pumex assatus, uel sulphur uiuum, uel sepiarum testa exusta cum pumice & nitro, & cymolia subassata, atq; gummi, & galla, æqui hæc omnia ponderis. Item acopa & malagmata mediocriter lacessentia, præter cutis ulcerationem, & hijs unguenta similia, ut myrobalani cum aceto, aut uinum cum ammoniaci gutta, & alumine. At si ulceratio fuerit leprorum consecuta, erunt congrua pro differentia ulcerum adhibenda. Quapropter ea quæ serpere per corpus uiderimus amputabimus. Tumentia uero mitigatiuis temperamus & laxatiuis uirtutibus. Item humecta atq; fluida densamus, & sordida purgamus, caua replemus, & æqualia in cicatricem ducimus, sicut Responsionum libris chirurgiam scribentes monuimus. Ea autem quæ in cicatricem uenerunt sinapismis roboramus, prælatis metasyncriticis cyclis, & radicum uomitu, & cæteris quæ sua sunt. Tum resumpto corpore uehementer utilis hellebori albi datio probatur, quo corpora dissecentur, quæ non semel adhibenda, sed etiam sæpissime per interualla præroborato corpore. Itẽ nauigatio, & in aëres meliores transitus: sic enim passio soluet, aut nõ ex ea deformatus ægrotans ad finẽ uitæ perueniet. Veterũ aũt medicorũ nullus istius passionis curationẽ ordinauit, Themison. excepto Themisone, atq; ex philosophis Democrito, si uere eius de elephãtiacis Democritus. cõscriptus dicit liber, quo sanguinis corruptionis causas cõscribẽs phlebotomãdos imperat ægrotãtes, & dotãdos decoctione herbæ, quã in Syria memorat nasci & in Cilicia: Sed neq; hanc dicere possumus, neq; passio tam difficilis his duobus adiutoriis solui credit posse, Themisoni uero secũdo libro epistolarũ ad Dimantẽ scribens

A scribens phlebotomari iubet, recte quidem, sed non stricturam considerans potius quàm conuiuantẽ causam sanguinis detrahẽdam: quod est æstimabile, atque ut ita dixerim, dogmaticum, sicut secundo libro de cœnotetis scribens Soranus docuit. Vtitur præterea uomitiuis ieiunus, itemque radicum eorum confundens tempus: Oportet enim superpositionis tempore adhibere phlebotomiam, in lenimento uero uomitum. Item uentrem inter paucos dies leuiter deducendum iubet, atque superficiẽ corporis constringẽdã ungento myrobalani, cum aceto & oleo rosaceo paruo, uel myrtino, & ammoniaci gutta cũ alumine. Deponit etiã ægrotantes in decoctione frigida ex herba perdicia confecta, uel plantagine, aut murta, aut rubo, bis in die, atque sufficienti tẽpore quadã tarditate ægrotantes imperat immorari. Dat cibos facile reflabiles, & potu magis aquam: quæ sunt incongrua. Phlebotomia enim similiter laxatiuum genus est, & cibus reflabilis, & singula ungenta quæ imperat adhiberi, constringunt. Item embasis, quã fieri ex decoctione herbarum iubet supradictarum. Item ungenta condensant corpora. Sed hoc passus est cum nondum limpide methodicam perspiceret disciplinam, & Asclepiadis secta circumseptus, passionis causam † in extasin æstimaret, quam præstabat fieri † per ensem siue cutem: & ob hoc quærebat materiam à superficie ad altiora, uelut latius patientia, reuocate. Vtitur denique constrictiuis extrinsecus, & rapit ad interiora ea quæ fuerint appositorum uirtute depulsa. Prouocat etiam uentris fluorem & uomitũ, & utitur hellebori purgatione, adhibito psilothro in tres uel quatuor dies, uel alio quolibet urenti medicamine usque ad cutis ruborem, quo magis perseuerantem faciat passionẽ. Adhibet præ-

B terea cataplasmata, ex quibus etiam succos adhibuit arnoglossæ, uel perdicij herbæ. Item malagmata adhibet constrictiua, ex quibus nunc plurimi laudant argagarion appellatum medicamen. Item exercitium probat, & defricans cutem, declinat ungere, sed adhibet græcum, non conijciens hoc quoque esse laxatiuæ uirtutis. Adhibet etiam ammoniaci guttã cum aceto uel uino, aut quæ sunt intra se contrariæ qualitatis. Item post exercitium sudationem faciendam igne uicino, sed aqua frigida fouendos imperat ægrotantes, & usum hellebori geminũ probat: Quæ sunt quidem uera adiutoria, si tẽpora quoque seruentur, ut Responsionum docuimus libris. Item quidam Themisonis sectatores initia quoque passionis præuisa, coërcentes, pronos ac decliues, uel uenturos in eandem, quos uiderint phlebotomant, & helleboro purgant: Eos autem quos iam possessos acceperint, ijsdem negãt curandos adiutorijs: siquidem corruptione quadam uel laxatione extremæ cutis in corporibus hæc passio generetur, & fit arifica carnis atque mollifica corporis phlebotomia. Quapropter inquiunt esse frigorandã uel siccandam corporis superficiem, quo possit eius humor ad intestina uel uentrẽ recurrere, ac deinde clysteribus, uel purgatiuis medicaminibus, quæ catartica uocant, detrahẽdo cibum. Præterea præpotandos probant ægrotãtes succo nepetæ, seruata moderatione quãtitatis, quæ neque minuenda, neque superanda sit, tribus cyathis usque ad sex. Cibum etiam dandum frigidum, atque constrictiuum, & paruum: Potum frigidum, sed meratum, ex uino uehementioris acrimoniæ, atque albo, uel ueteri: & sæpe tenendos ægrotantes, uel siccandos abstinentia bibendi, siccioribus reficiẽdos cibis: Quæ sunt utraque incongrua ac dissonantia siccandæ cutis, secundum eorum intentionem. Sic enim, ut aiunt, è superficie transmittendus est humor ad altiora, atque eò prouocandus, ut clysteribus ac purgatiuis medicaminibus excludatur per uentrem: erit enim contrariũ, siti atque siccioribus cibis, & uino supradicto altiora siccare. Item aliqui horum multitudinem

Libri Sorani
† intrinsecam
† superficiem
Argagatio medicamen.

tudinem intuentes frequenter adhibendam phlebotomiam, atq; clysteres, & uentriflua medicamina, quæ catartica uocant, iubent: & magis diacameleos appellant, quibus necessariò corrumpentes ægrotos in peiorem habitudinem corporis uertunt, quem Græci cachexian uocant. Item alij corruptione hoc fieri, atq; mutatione ex uenenis effecta æstimantes, temperatiuis uti medicaminibus decreuerunt: Ex quibus magis asinino lacte ægrotantes potandos imperāt simplici, uel accurato, quod schiston appellant. Item uino dulci, & cibis similibus, quibus fœda digestione corruptis maior efficitur corporis corruptio. Ordinant præterea theriacam dandam, quam cuncti Mithridatiū appellamus: Quæ quidē recorporatiua uirtute mederi posse perspicitur. Dant etiam uiperas mandendas, sed amputato capite atq; cauda, mensura digitorum quatuor, cætera coquentes atq; obdulcātes sale & oleo ægris offerūt comedēda. Alij etiā aqua ex labris quibus candēs tingitur ab operantibus ferrum potandos dicunt: cum sit hæc passio secundū plurimos scriptores ex aqua graui, quæ aut natura, aut aliqua corruptione fœdata sit, sæpius generata. Alij quoq; etiā cutis uulneratione affectandam probāt, qua corpus exhumoretur: neq; cunctis cōmune iudicium, & ignaris cognitū prouidentes, quod peiorante passione superficies corporis ulceretur. Itē alij ægrotū in ea ciuitate quæ nunquā fuerit isto morbo uexata, si fuerit peregrinus, eludendum probant, ciuem uero longius exulare, aut locis mediterraneis, & frigidis consistere ab hominibus separatum, exinde reuocari, si meliorem receperit ualetudinem, quo possint cæteri ciues nulla istius passionis contagione sauciari. Sed hi ægrotantē destituēdum magis imperāt quàm curandum, quod à se alienum humanitas approbat medicinæ.

Lac asininum.

DE PHTHIRIASI CAP. II.

Ntecedente cachexia etiā hoc symptoma generatur, quod nos accidens dicere poterimus. Sumpsit igitur nomen non à genere, sed à multitudine pediculorum: Plurimi enim creantur nunc per totum corpus, nunc per eas partes quæ capillatura cōceptæ sunt: & nunc consueti atq; simplicis formæ, nunc ignoti, hoc est latiores, & duri magis, ac sæuientes morsibus uehemēter, quos quidam ferales appellant: Nam sæpe etiam sub capillis inueniuntur corpora penetrasse. Sequuntur autem ægrotātes uigiliæ & pruritus corporis, atq; pallor, cibi fastidium, & stomachi debilitas, & caluities: & est passio solutionis cholera rubeæ egestione plurima per tenues uias emergēte, qua hæc animalia generantur. Deniq; superpositionis tempore iacere oportet ægrotos loco mediocriter frigido, atq; cibis constrictiuis, & temporibus iam sæpe demonstratis refici. Fomenta uero & perunctiones, & cataplasmata membratim erunt adhibēda, qualia Themison elephātiacos curās ordinauit. Sed ea loca quæ capillatura uestita sunt erunt præterea radenda, superpositione resumptio adhibenda, atq; recorporatio, sicut in cachecticis, uel elephantiacis ordinauimus, sed iugia adhibenda smegmata, quæ nos lacessentes, atq; purgatiuos pulueres nuncupamus. Item unctiones magis, cum mox fuerit capillatura derasa præfotis partibus aqua marina, uel aceto salso. Sunt hæc deniq; plurima speciatim posita, ut bulbi cum nitro atq; oleo contriti, quo mellis faciat crassitudinem, ex quibus corpus erit illiniendum. Item staphysagria cum aceto atq; oleo trita, uel infusa aceto & oleo, tunc contrita cum salis flore, quem Græci halos anthos uocant, donec liquidi mellis similitudinē faciat. Nunc etiā cum sulphure uiuo atq; aceto: Vel ita pon-

Pediculi ferales.

deribus

A deribus composita medicamina, staphysagriæ drachmas duas, sandaracæ drachmas duas, nitri obolos duos, admixto oleo & aceto, donec in mellis crassitudinẽ ueniat. Vel sandaraca cum oleo; & nunc staphysagria, & abroranum æquis ponderibus admixta calce, quam Græci conin uocant, & hijs similibus. Palpebris autem erunt adhibendi sicci pulueres, atque collyria, quæ Græci phlepharica uocant, nos palpebraria dicere poterimus, ex ære usto, atque aneso asso: sed & lapide scisso, & pipere, & staphysagria confecta. Hæc etiam in hijs qui præter phtbiriasin pruritu uexãtur sunt adhibenda, adiectis magis feruentioribus aquis in usu lauacri, & aspergininibus pulueris ex rhure & nitro, & sulphure confecti. Item solicationes, quas Græci helioses uocant, adhibendæ sunt: Dropaces quoque, & uomitus radicum, & ea quæ iam sæpe de alijs memorauimus scribẽtes passionibus, quæ corpus recorporatiua uirtute fortificare, atque in meliorem habitudinẽ commutare ualeant. Sic enim detracta corporis cachexia, quam nos malam habitudinem dicere poterimus, eius quoque comitantia depellentur.

etiam · similia · blepharica · Assio · *Apricationes · ἡλιώσεις · eam

DE VENTRICVLOSIS, QVOS GRAECI coeliaeos uocant, & de cæteris defluxionibus.

κοιλιακοί.

CAPVT III.

Entriculosa passio, quam Græci cœliacen uocant, à parte corporis quæ patitur nomen accepit. Generatur ex antecedenti indigestione continua, uel tumore uehementi, aut dysenteria. Sequitur in hac passione constitutos uaria stercorum egestio, qualitate, atque colore, nunc tenuis ac soluta, nunc aspera & inæqualis, uel constricta; & nunc alba, nunc similis urinæ ca-
B melorum, nunc flaua, & spumosa, nunc prasina, uel liuida, aut nigra, aut purulenta, aut sanguinea, cum graui fœtore & rugitu intestinorũ, quem Græci borborismum appellant, atque in exitu sonitũ, & post effusionem factæ uelut scatentis stereoris uesiculæ; & nunc iugiter nocte atque die, nunc coadceruatim; sed interiecto spatio, ut per diem bis uel semel, aut interpositis uno uel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum tensione atque uentositate, & tormento, uel dolore aut singultu, confidente, atque conducta cute quæ uentrem circuntegit, attestante siti, & ipsius uentris feruore, & leui in interioribus torpore frigido: Sequuntur etiam uigiliæ, fastidium cibi, & aliquibus plurimus appetitus, uiriũ debilitas, pallor subalbidus, & nũc febres, dehinc corporis odor teter plurimus, ut etiam quæ suis manibus tetigerunt computrescant, & difficile careant odore concepto: Tum uultus inflatio atque pedum: Quibusdam etiam dysenteria congeneratur, cum facile fuerint intestina ulcerata, ob defluentiũ acrimoniam. Est autem passio solutionis, & aliquando strictura complexa: Siquidem aliqua eius uidentur esse coniuncta, ut ex supradictis conijcitur: sed discernitur à speciali reumatismo uentris: Siquidem plurimæ in ipso fiant egestiones, sed non uariatæ supradictis concursibus. Quapropter cum adhuc noua, uel emergens fuerit passio, nec plurimi temporis, sed in superpositione constituta, quam Græci epitasin uocant, erit eo tempore locandus ægrotans constrictiua ratione, ut sæpe docuimus, adhibita requie: & quantum uires permiserint, abstinentia! Etenim ad perferendum atque corpori adpropriandum cibum sumptum nunc uenter patiens indignatur, tanquam oculi patientes uisus officio in qua stati somnus etiam plurimus curandus, atque sitis, & lanis mollibus uenter contegendus, leuiter oleo hispano prætactus, uel melino, aut rosaceo, aut murtino, aut lentiscino oleo. Ac si uentositate quoque, uel tormento affecti fuerint ægrotantes, dul

κοιλιακή. · βορβορισμός, ἢ βορβορυγμός. · tum · constricta · rheu · Reumatismus uentris. · fiunt · ἐπίτασιν. · regendus · tunc · inquietati · praeunctus

I ci oleo

legunt quidam: aliquando ea uidetur esse coniuncta

C cioleo dimissionis tempore lanæ tingendæ sunt. Perunctio uero ex oleo uiridi adhibenda: facies quoq; aqua tepida releuanda. Tunc cibus dandus, ut alica ex aqua frigida ita curata, ut sua caruerit difficultate, quod fiet ex farris tepore, aut decoctione palmularum thebaicarũ. Dandus etiam panis solus, aut cum eo oua hapala. Itẽ pultes ex oryza, uel alica, aut farre, aut milio, ex paruo hyspano oleo confectæ, & paruo salis grano. Vel si dolor admonuerit, adhibẽda cucurbita longior: procurãdum tamẽ, ut si quid partis spongia ceperit solitæ, damnũ moderationi nõ sit: Tunc leuiter oppresso liquore, quo folliculi reflatio fiat, erit tentandũne clysteris cauerna fuerit clausa. Dehinc apponenda podici fistula dextera manu usq; ad eius uerticulum, quẽ Græci aspidiscon uocãt, impulsu leui, & neq; recto ductu contra oppositas partes, neque superiora repentino, uel cum plurimo conatu: tumores etenim exinde atq; collectiones efficiuntur. Quapropter sensim, atq; paulo inferius inclinato ductu iniectio fieri debet ad illam partẽ, in qua constitutũ est os sacrũ, quod Græci quoq; uocãt hieron osteon. Illic enim spatiũ latius longaonis est appositione facta erit digitis detrahendũ, quo cauerna fuerat obstruta, atq; sinistra manu continẽda immobilitate seruata clysteris fistula, & dextra comprimẽdus folliculus leniter ac moderate, quoties inferiora intestina ulcerata noscuntur. Erit deniq; paruæ longitudinis, atq; altioris cauernæ fistula procuranda, qua possit facili effusione patientibus locis medicamen tradere, ne suspensum ab his quæ patiuntur non solum nihil afferat commodi, uerum etiam sanis irruens officiat. Erit autẽ folliculi impressio uehementius facienda, atq; fistula longior procuranda in his quibus superiora intestina fuerint ulcerata, quo medicaminis liquores eò ualeant peruenire. Et hortandus

D ægrotans, ne retento spiritu quodam recursu referiat medicamen. Ac si magna fuerit putredo, quam nomen appellant, non erit immodicum etiam ex utraq; parte clysteris fistulam cauernare, quã Græci amphitreton uocant, quo possint medicaminum liquida per utranq; partem intestinorum lateribus aduenire. Tum cum omnis fuerit folliculus complicatione uacuatus, siue oppressione manus refusus, quo medicamina peruenisse sentiamus, erit detrahenda fistula suspensa manu, & distentis cruribus ægrotantis, spongiæ commodadæ podici, expressæ ex decoctione calidi liquoris, in quo præcocta sint mala punica, quo constrictione quadam uirtutis herbarum, quam Græci stypsin uocant, atq; feruido tactu densatis partibus longaonis, iniecta teneantur. Tum modico temporis spatio intermisso erunt etiam illa quæ clunibus fuerant supposita detrahenda. Et si fuerit æger in uentris officium prouocatus, in inferioribus ulceratione constituta, & magis si in longaone fuerit perspecta, erit hortandus paulisper resistere, & iniecta continere, tangentibus nobis easdem partes quæ pati noscũtur, quoties prouocari ægrum in egestionem medicaminis uiderimus. Ac si in superioribus fuerint ulcera, erunt permittendi egerere cum uolent. Etenim medicamen iam recurrens atq; defluens ad inferiora, longaonem sanum inutili uirtute adficiendo exulcerat. Nam quibus alienatæ sordes detrahuntur, iisdem non ulcerata uitiantur, exusta, cum admota corporibus tardius fuerint immorata. Exclusis igitur cum medicamine post sufficiens temporis interuallum muculentis humoribus, atque ramentis, & uariis defluxionibus intestinorum, sufficienter operatum medicamen accipimus: quanquam non de perfecta curatione tutò pronuntiare possimus, cum sæpe ulcerationis particula in superioribus constituta minime ualeat medicamen accipere, & propterea non omnibus commoda ta curatio uideatur. Vel si commixtum putredini medicamen cuncta purgauerit hoc

A rit, hoc adprehendimus, cum solum praeter aliqua purgamēta fuerit exclusum. At si hoc egestio secuta fuerit quaedam aliena, minus quidem purgata, tamen accipimus ulcera, & propterea sanitatis spem pollicentia. Item si nihil fuerit exclusum, neque ipsius iniectionis quidquam, erit credendum necessario medicamen inhaesisse, quantum sua ualuit potentia: & propterea sui operis integrasse uirtutem, quanquam non perfecisse uideatur. Nec recte culpanda uirtus est, quae una iniectione non dederit sanitatem, cum plenam fecerit futurae perfectionis fidem, perseuerationem sui persuadens. Vnde si omnino nullum fuerit redditū, medicamen erit impauide accipiendum: atque è contrario si eius nulla particula fuerit retenta, & statim effusum, nullum sui demōstrauerit effectum, omnia desperanda. Est enim plurimae debilitatis, atque alienatarum, uel mortuarum partium signum. Conijciendum praeterea, ne ut saepe contigit, uetustate medicaminum effoeta uirtute, nullus sequatur effectus: & propterea sicut iniecta sunt limpide reuocentur. Quapropter etiam hoc intuendum esse mandamus. Tum post egestionem factam spongijs erit podex detergendus: Vel si nihil fuerit exclusum, interiecto spatio unius horae peruncto oportet reficere aegrotantem cibis congruis atque stomacho aptissimis, ut lactucae thyrso, uel intybo cum aceto, quod sit ex murta confectum, aut oliuis fractis, uel natantibus, quas colymbadas appellant, & ouis hapalis, & uolantibus nuper memoratis, quae sint nutrita constrictiuis, ut murta, rosa, lentisco. Etenim eorum pinguedo sic defluxit, atque caro constrictiua sufficitur: magis in eorum pectoribus quorum plus ossibus uicina aptiora probantur: sunt enim teneriora caeterorum. Danda etiam pomorū quaedam constringentia, atque olerum cocta, quae superius, atque de alijs scriben

B tes passionibus memorauimus, potui dabimus aquam frigidam. Quod si minime tolerauerint aegrotantes, dabimus feruentem plurimum aquam cisterninā. Et si sine febribus fuerit aegrotās, dabimus uinum ~~exercitioris paulo uirtutis~~, ut supra docuimus. Omnino enim inuitantes adpetitum, siue suscitantes, quē Graeci orexin uocant, stomachi robur debemus custodire, nisi cum nausea etiam uenter fuerit resolutus. Oportet etenim curare, ne rursum plurimum cibum demus aut potū: uel priusquā solidum cibū sumpserint aegrotantes bibendum credant. Nam conuenit neque grauata, neque humecta intestina seruari. Si igitur medicaminis iniectio aliquo fuerit peccato uitiata, ut nō omnibus adiutorij partibus informata uideatur, mox medicamenti monstrabit errorem. Nam quidam iniectione aliqua ex parte commouerunt, aliqui stomachi ac uentris dolorem senserunt, singultibus atque nausea affecti, cum anxietate ac siti, & immitigabili ardore, & articulorum frigido torpore, & pulsu maligno, atque sudore uel defectu, aut pressura capitis, siue grauatione, quam carosin uocant: siquidem sit nimiae uirtutis medicamen iniectū, in febribus, uel uiribus uitiatis, aut in alto tumoribus constitutis. Vomitus autem medicaminis iniecti si ex tumore uentris fuerit factus, uel teneriorum intestinorum, tanquam in iliaca passione, saepius aegrotantibus intulit mortem. Si autem nullo tumore subiecto fuerit effectus, ingerit uexationem atque metum. Aut, ut saepe contigit, passionis significat depulsionē. Siquidem nulla pars ulcerum in intestinis à medicaminis contactu uidetur immunis. Tardante passione etiam recorporatiuis cōuenit uti rebus. Quapropter oportet ea quae feruntur per uentris officium celeriter auferre, & ora aegrotantiū spōgijs ex pusca frigida siccatis reficere, articulos ligare, & stomacho cataplasma constrictiuū imponere, quod diadaphnidon dicunt, uel similis uirtutis. Odoramenta quoque resumptiua adhibere, & frequentius cibo nutrire ex supradicta

B materia. At si accepta non tenuerint, erunt secundo offerenda, adhibita articulorum fricatione, cucurbita ori uentris infixa: uel si potuerit etiam à tergo inter scapulas. Ac si dolor occurrerit & singultus ob ardorem atque sitim, fomentis utendum est, & cataplasmatibus, & spongiarum uaporatione, & olei iniectione, quo possit medicaminis uexatio celerius obtundi. Perseuerante incendio, etiam calida, & oleo, & lactæ sunt iniicienda. Et si nulla fuerit humoris significatio, eorum frigidus adhibendus est usus: & ob mitigandam sitim iugis adhibenda oris collutio: dandus interea potus. Item propter articulorum frigus adhibendi tepores cum blanda manuum tenacitate, quam diacerton uocant, item unctio: Sudores autē si ex pressura fuerint apparentes, erunt detergendi ex diaphoresi, & asperginibus cohibendi, & congruo cibo, & cæteris quæ de cardiacis scribentes docuimus: quibus depulsis, hoc est, præsentibus periculis euadentibus ægrotis, si forte rursum in priscam dysenteriam uenerint, erit tentandū multo tempore simplicibus uti iniectionibus, hoc est, hijs quæ sine calce, quam asbeston uocant, uel auri pigmento, quod arsenicon appellant conficiuntur. Tum si perseuerauerit passio, ad uehementiora transeundum, sed ex simplicibus rebus confecta, sollicitam habentes calcis, uel auri pigmenti iniectionem. Oportet enim putredini etiam cataplasmatibus occurrere: quorum sunt erui pollines pusca decocti, & lentiscinum oleum acacia immixta, donec mellis sumat crassitudinem, Item lenticula molita, cum melle, uel rosaceo, uel lentiscino oleo decocta. At si putredinis causa sanguinis effusio fuerit consecuta, erunt spongiæ expressæ ex aceto calido pubetenus, uel sub umbilico & coxarū summitatibus, quas Græci ischia uocant, admouendæ: dehinc ijsdem locis etiam cucurbitæ feruefactæ adfigendæ, articuli ligandi, dandus digestibilis cibus, & qui facile cor-
D pori insinuetur: Tunc uinum quod sit præcoctum in cortice mali punici. Iniiciendum autem acetum, nunc solum, nunc cum thure masculo, uel eius manna contrita, uel quod ex confectione superat diatheon emplastri, cum sibi eius materiæ miscentur. Imponenda etiam similis uirtutis emplastra, uel acacia aceto soluta: Tunc donec scatere tentet coquenda, aut in amplo mali punici cortice supra tepentem cinerem sensim calefacienda, & ex ipso liquore partes contegendæ. Dehinc cerotaria apponenda ex oleo murtino, aut melino, aut uiridi, contrita acacia atque consoluta, uel ex omphacino, aut œnanthino, cum ruta aut balaustio, aut aliquando hijs omnibus: uel ut Themison composuit, acaciæ partē unam, rosæ aridæ partem unam, ammoniaci guttæ partem dimidiam, ceræ partes quatuor, & olei rosacei quod sit sufficiens. Hæc contrita in uino amineo, & soluta cera cum rosaceo oleo miscenda. At si sanguis fuerit retentus, quod fiet aliquando cum gelatur, aliquando densitate putrescentis uenæ, erunt discernendæ causæ hoc modo. Nam densatam intelligimus uenulam, quoties pulsus exurgit, atque frigus corporis resumpto feruore mitescit, ægrotantis animus melior, atque spiratione corpus facillime releuatur: At si gelatus obstiterit sanguis, quod Græci thrombosin uocant, & propterea fuerit fluor celatus, supradictis contraria sequentur, ut pallor, iactatio, pulsus paruitas, uel amputatio, quam Græci asphyxian uocant, grauedo, inflatio, frigidus torpor pubetenus, ac paulo superius: tum defectio cum sudore. Quapropter erit aceti iniectio facienda tunc cum fluor fuerit abstinendus. diurnis diebus cibo reficiendus ægrotans. Si autem plurima ex parte retenta putredine parua exclusferint ægrotantes, quæ sint sanguinolenta & ramentosa, & propterea profectu apparente melior esse curatione, adiuncto tamen metu ne retentæ soluantur, oportet etiam

secunda

A secunda uel tertia die eundem trochiscum iniicere, sed solita, uel certe succum plantaginis, aut acaciã cum aqua. Sin uero quibusdam diebus sine officio uentris fuerint ægrotantes, ac rursum iniectionibus asperati, conijcimus in hijs non cicatricem ulceris factam, sed medicaminum supraducto cortice fuisse obtrusa. & propterea post effectum uentris nuda atque fordidata, rursum humorem fluere ordinabimus. Item tribus diebus lenticulæ coctionem crassioris succi iniiciendam. Etenim intestina ui propria medicaminis coërcentur, quam Græci styps in uocant, & ulcerum mitescit asperitas, & ex anterioribus medicaminibus facta conglobatio, siue cortex in saniem prouocatus cadit, & subiecta ulcera in cicatricem uenire coguntur. At si plurimo tempore ulceratio perseuerauerit cum corporis debilitate, atque fastidio, erit frequentia medicaminum euitanda, siue iniectionum, siue potionum. Maior enim ex ipsis uexatio fiet, cum cibi appetitus extinguitur, & in fastidium ueniunt ægrotantes, nisi parua insuetorum multis fuerint consuetis admixta. Decoctionem autem lenticulæ secundo uel tertio per singulos iniiciemus dies. Ex ipsa enim sufficienter intestina coërcentur, & latenter corpus nutritur, cum quadam particula digestioni usurpata uiribus profecerit ægrotantis. Tum cum limpida ulcera senserimus, erunt cohibenda ea quæ uehementius consiccare ualeant, quæ Græci styphonta uocant, & iniicienda medioariter constringentia. Ac si quisquam eorum non tulerit uirtutem, erit diachylon medicamen oleo roseo soluendum, ac diligenter liquefactum iniiciendum, uel plumbeo mortario plumbeo pistillo circunducto immisso oleo rosaceo conterendum, donec in succum ueniat, atque crassius fiat. Horũ quoque similibus utendum monemus. Tunc uino leni, atque carne uolantum,

B uel marinorum utendum, ut squillæ, mulli, carani: & pro modo uirium gestatione, resumptionis causa. Dehinc cum omnia tuta uiderimus, lauacrum adhibemus: sed non properanter, & magis, cum forte iniectio fuerit facta trochisci, nisi primo uentrem egesserint ægrotantes. Tardãte passione superpositionis tempore ijsdem uti conuenit. In lenimento uero erit fortificatio adhibenda corporibus per uariam gestationem, & uocis atque corporis exercitium. Post singulas egestiones adhibenda ex oleo & aqua calida, & decoctione lini seminis, aut fœnigræci, aut maluæ agrestis, ijsdem partibus, hoc est sessioni, quam Græci hedram uocant, & specialiter admouenda uaporatio ex pollinibus cataplasmate calido, uel saccello. Dehinc etiam radix agrestis maluæ decocta atque contrita, & calida testa calefacta erit apponenda. Ac si iugis fuerit dolor, immittendus digitus usque ad altiora, præunctus adipe anserino cum fœnigræci semine cocto atque contrito, aut aliquo medicamine ex hijs quæ appellamus lypara. Ac si hæc minime fuerint inuenta, erit hoc cerotario faciendum simplici atque limpido. Et cum tempus cibi dandi occurrerit, adhibenda perunctio strictuæ congrua. Tunc nutrimento dandus panis ex aqua calida, aut alica lota, aut pulticula ex melle confecta, aut oua sorbilia cum pane. Potui autẽ aqua calida offerenda. Perseuerante autẽ tumore, adhibẽda cucurbita adiuncta scarificatione locis tumẽtibus, & uaporatio spongiarũ. Declinatione occurrẽte adhibenda cerotaria, & resumptio cauta: sic enim sedantur iuges egerendi uentris delectationes, tum tumor mitigatione conquiescit. Atque ille qui putatur reumatismus indulgentia tumentium facilius abstinetur. Ac si æqualis tumori fluor occurrerit, utriusque erit conijcienda curatio. Quapropter si fomentum ex oleo hispano, uel melino, aut murtino, aut lentiscino adhibuerimus, & cataplasmata erunt ex aceto atque melle, uel stymmatibus præinfusis coquenda. Item

C præscriptis iamdudum iniectionibus concoquenda quædam constrictiua, ut murta, uel rosa, aut mala punica: lacte autem & cæteris admiscendum amylum, & enatis matibus aliqua decoctio stymmatum adiungenda, ut mali punici, & apponenda rursum sessioni uaporatio stymmatũ, aut cantabri colligati, uel in aceto decocti, uel quam omelin uocant, ex pollinibus panno colligatis, atque ex stymmatibus cõfectis. Perungenda etiam digito interiora longaonis ex cerotarioq; oleo roseo confecto, aut adipe cum oleo roseo. Tunc post perunctionem ora lauanda aqua tepida: cibus dandus pulticula calida, ut de uentriculosis scripsimus, quos Græci cœliacos uocant, ex alica uel farre, aut oryza, aut milio, aut olyra, aut pane Alexandrino. Hæc singularia, uel aliquando amylo admixto, aut lacte, aut melle ex fauo expresso. Potus paruus dandus, sed calidus: Tum effecta reclinatione resumptio adhibenda. Ac si solutio fuerit urgentior, uel sola, frigidus conuenit locus ægrotanti, & supina iacendi positio, paulo leuius capite locato: & suppositione lanarum clunes uel inferiores longaonis partes subleuandæ. Adhibenda etiam requies, & impressus articulis manuum amplexus, uel ligatio paulo tenacior. Deponenda etiam omnis animi intentio, & magis cogitatio passionis auertenda. Admonet enim egestionem, ac prouocat inquietudinem in memoriam reducta conscientia. Erit denique persuadendum, ne quoties fuerint ægri in egestione commoti, ilico uentrem facere festinent, sed quantum potuerint resistendo differant motu. Fit enim quædam meditatio, atque frequens egerendi consuetudo, & oportet effugere laborem motus, ac nutandi corporis frigus, nisi forte actior, aut incendiosa fuerit defluxio. Retenta enim sessionis in locis, quam Græci hedran uocant, longaonem exurit.

D Conuenit denique si possibile fuerit, ægros ad sessionem egestionis deportari, aut humilius è lecto scaphia posita ad egestionem produci faciendam. Vel si plurima fuerit corporis defectio, qua iacentes non ualeant fluentia retinere, erunt egestiones spongijs suppositis excipiendæ, & medijs partibus apponendæ lanæ, nunc oleo constrictiuo prætinctæ, uel decoctione buxi, uel murtæ, aut mali punici, & horum similium stymmatum, uel succorum constringentium, nunc asperso rutherginario, quem Græci byrsodepsicon uocant, uel trita galla erunt media siccanda: hæc enim constrictionem sine ullo frigore fore promittunt. Dehinc apponenda ex palmulis epithemata, & malo cydonio, & balaustio, & alumine, & horum similium, sicut de cœliacis, uel sanguinem spuentibus, aut stomachicis scribentes docuimus. Iniiciendus etiam per clysterem succus plantaginis, aut polygoni herbæ, uel intybi, aut uuæ lupinæ, aut herbæ caricariæ, uel semperuiuæ, aut mespilæ, maluæ, aut oryzæ, aut decoctio onae mali punici, uel eius caduci, quod Græci cytinon rhoas appellant, nos ampullagiũ. Et aliquando hæc ipsa erunt cõterenda, uel rosa, aut rubus, quam Græci batton appellant, aut lentiscus, aut galla, aut thallia, aut rubi uirgulta, uel uitis anuli, quos helicas uocant, aut salicis folia, aut ex uino hunito hijs qui sine febri afficiuntur: ex aqua uero hijs qui febricitant. Item ros syriacus, aut omphacium, aut acaciæ succus, uel hypocystidos herbæ, aut balaustij drachmæ duæ, in quatuor uel quinque cyathis conijciendæ: Est enim ea quãtitas iniectionis redundans, hoc est, siquidem plurima, grauedine quadam prouocet uentrem. Item lenticulæ decoctio, aut licium indicum cum lacte. Sint autem amyli drachmæ quatuor, licij drachmæ duæ, lactis cyathi septem uel octo: Extendenda enim hæc singula atque minuenda sunt pro magnitudine solutionis, ac uirium ægrotantis

ægrotantis

A ægrotantis. Ac si plurimus fuerit in ulceribus sensus, ut medicaminum constrictione lacessita indignentur, erunt iniicienda ea quæ cum dulcedine admota partes ualeant præsiccare, quo neque ulcerationem prouocemus, neque fluorem negligamus. Ex quibus est in febricitantibus succus ptisanæ cum adipe caprino, contrito atque commixto tracanto, uel gummi, aut argillirici radice. Sed illa duo infusione præmollienda: radix autem coquenda; aut rosaceo oleo ouum commixtum; aut lac coagulatum, uel cum amylo concoctum ad tertiam partem. In hijs uero qui sine febribus fuerint, passum conuenit Creticum, & uinum squilliticum supradictis speciebus. Tum refectionis tempore unctio adhibenda ex oleo hispano, ac deinde ora lauanda pusca tepida. Cibus autem specialiter, ut in cœliacis ordinauimus, dandus. Similiter etiam potum conuenit dare. Lac quoque bibendum præcoctum, quod appellant diacoeleon, siue singulare: Etenim fluores crassificando cohibet, & ulcera deterget, & acrimoniam humorum temperat, & sine ullo labore corpora nutrit. Est autem coctionis hic modus: Lac sumendum ex agresti pastu perfectum. Etenim in ciuitate nutritorum animalium reprobamus: siquidem capræ è salsiore pascua sitientes plurimum atque coadceruatim bibāt, & multum lac, sed aquatum faciant, quod est co astrictioni uentris incongruum. Quapropter magis ex capra, quæ lentisci pascua, uel murtæ, aut rubi, aut uitis folijs, uel quercus, aut salicis, uel hederæ, aut terebinthi, aut herbæ calicaris, uel polygonij, aut plantaginis, & horum similibus fuerit nutrita, erit lac accipiendum. Confluxit enim constrictiua qualitas herbarum in lactis qualitatem. Nam sæpe diagridium, uel helleborum mandentes purgatiuæ uirtutis efficiunt lac, sicut procico-
B lium comedentes lac generant, quod uisum præstet accipientibus abunde. Denique erit primo probandum, atque eligendum quod sit albidius, atque sine ullo odore, & neque globosum, hoc est, frustis coagulatis uariatum, quod Græci thrombodes appellant: neque in urinæ similitudinem mutatum, quod ijdem uroides appellant, sed quod possit unguibus destillatum manere sua tenacitate collectum. Boni igitur, ut diximus, lactis quatuor uel quinque sextarios oportet in uas fictile mittere siue æneum, immittendæ & cochleæ, quas nos lapides marinos, uel fluminales accipimus, non marinæ igitur ob salsitatem, sed fluminales inustæ primo quo sint igne pellucidæ, tum auferendæ: & ex sufflatis omnibus, quæ de se forte dimiserint, ac depurgatis, supradicto uasculo immittendæ, ac ferulis lac cum ijsdem cochleis mouendum, donec ad mediam ueniat partem, siue tertiam: Dehinc refuso lacte proijciendæ priores cochleæ, atque aliæ innouandæ similiter exustæ, sed per profectum, numero, atque forma minores, longa per interualla. Hæc confectio lactis diacocleon appellatur. Sine hijs uero confectio erit longe simplicior, quā Græci aperiergon uocant. Vas enim lactis erit imponendum igni molliori, & immissa ferula metienda mensura totius ac dimidiæ, & tertiæ quantitatis, quo non coniectura, sed uera dimensione coctionis quantitatē sumamus. Tunc ex ipsa ferula circulato ductu mouebimus, coquētes, ne lateribus uel fundo iugi mansione insidat. Dehinc ultimo coctionis tēpore plurimus detrahendus est ignis, & cū ad partē dimidiā, uel tertiam uenerit, erit in aliud uas refundendū, exinde ægro dandū, non frigidum, sed leuiter gelatum, quod galactodes appellant. Ac si forte stomachi fuerit euersio cōmota, cum accipere ægrotantes horrescunt, erit frigidum dandum, prætecto uasculo niuibus: Vt enim mel decoctum fit constrictiuum,

 sic etiam

C sic etiam lac deposito atque excocto tenuissimo liquore, quem Græci orrhon appellant, & uapore concepto constrictiuum fieri necesse est. Conuenit denique etiam supra dictus ex regula motus. Est enim uirtute constrictiua, & sui corporis raritate, tenuitatem lactis, uel aquatum à liquore ebibens. Accipere autem ægrotantes debent pro passionis magnitudine, & sumendi uoluntate, quam Græci orexin uocant, quidam plurimum, quidam paruum, & primo ex ea decoctione, quæ sit ad dimidiam partem redacta. Tum ex ea quæ ad tertiam uenerit partem, siquidem fit paulo plus constrictiuæ uirtutis. Sed erit eius usus comparatione prioris minuendus. Tunc post bibitum lac nullum potum sumere debent ægrotantes. Est enim ratione carens lac decoctione constrictũ, supermisso liquore in aquam uertere. Præterea in hijs qui sufficienter, uel quantum uoluerimus sumpserint, nihil erit omnino superdandum: hijs uero qui minus accepisse uidebuntur, sicut de cœliacis ordinauimus, erit superdanda pulticula ex lacte confecta, ut destinatus impleatur modus. Tunc post intermissionem mediocrem si quisquam nauseauerit, erunt danda mali punici grana, uel acinæ uuarum siccarum, quas fabriles appellant, aut mespila, uel sorba. Quidam igitur primam decoctionem probauerunt secundæ præponendam. Siquidem lac in semet uelut calcis qualitatem accepisse uideatur, qua possint putredines ulcerum abstineri. Alij uero secundam magis probauerunt, quibus etiã nos consentimus. Non enim admixta supradicta qualitatis causa est abstinendæ passionis. Potest enim etiam quiddam calcis uiuæ, quam Græci asbeston appellant, lacti admisceri: Sed est incoctio siue insumptio aquosi liquoris, quo amisso syncerior lactis qualitas fiat, quæ neque curiosa confectio, neque nidorosa, uel fumosa sufficitur, si simplici coctione fuerit procurata.

D Cum enim lac se à suo humore separauerit, quam Græci orrhon appellant, crassius effectum ac uiscosus insidens uentri, atque intestinis, & multo tempore immoratum liquida concrassat, & ulcera mitiganter amplectitur. Item alij tertiam partem aquæ lacti miscentes decoquunt, adserentes quod sit decoctio melior, ne ullo nidore siue fumo, aut ustione lactis natura uitietur, ob aquæ admixtionem. Hij autem si usqueeo coquendum iubent, donec ad modum præmixti redeat lactis, qui fuerat priusquam aqua misceretur, & liquidius conficiunt, & non sine suo naturali liquore, quem Græci orrhon appellant, ægrotantibus dabunt, prisca lactis quantitate seruata. Sin uero ad partem dimidiam uel tertiam decoquent, non solum plurimum decoctionis tempus insumunt, uerum etiam tarditate coquendi diutina fumosum faciunt medicamen. Hæc sunt quæ in ipsorum erroribus respondemus: Eius autem datio erit discernenda: Nam primo gelatum bibi debet siue tepens, quod Græci galactodes appellant: tum feruens: Sed cum primo fuerit profectus aliquis ex ante dato. Hinc enim perfecta passionis fiet abstentio. At si quisquam ægrotantium lac sumere noluerit, aut horrido uisu, aut stomachi supinatione recusans, erit alijs adiutorijs adiuuandus. Etsi ulcus fuerit in superioribus ac densioribus intestinis, utendum medicaminibus potis, quæ Græci anoterica uocauerunt: Etenim quæ inferioribus clystere inijciuntur hæc magis patientibus aptanda sunt locis. Et cum cibi fuerint adpetentia seruati, nec ullo fastidio ægri uidebuntur adfecti, erit medicaminum consueta magis eligenda materia: at si fastidium fuerit, sola probanda. Sed eorum compositionem atque ordinem ex hijs quæ de cœliacis ordinauimus sumi mandamus. Licet præterea cum hijs etiam acaciæ, uel œnanthes ex aqua cisternina contritæ, donec collyriorum faciat crassitudinem,

A dine rotundata frusta dare bibenda, aut resoluta cum uitello oui assi in quantitate dimidij cochlearij, aut aqua resoluta: in his qui febre afficiuntur, tribus cyathis: in his uero qui sine febribus sunt, cum uino erit offerendum. Praeterea communiter etiam haec quae sanguinem expuentibus dantur, probamus: Quorum est succus plantaginis, uel una die ac nocte rhus syriaci infusus uino uehementiori: Quo detracto oryza immissa uino coquemus: Dehinc lenticulae pulmentum decorticatae, atque subassatae, in pulticulae modum conficere. Item oua aceto cocta, uel ouorum uitella, quae sint carbonibus assata. Item decoctio ex plantagine, aut agresta, & intybo, quod cicorion Graeci uocant. Sed haec singula erunt duplici coctione curanda. Nam post primam coctionem erunt in aliam aquam transferenda, cum alijs nondum coctis: Quorum coctione perfecta priorum, secundum probamus effectum. Erunt praeterea haec condienda oleo uiridi, & aceto, & paruo sale, uel quod est melius, rhos. Et si sordidum tardauerit ulcus, iniectione mulsi perseuerandum probamus, nisi solutio fuerit adiuncta: Vel decoctione mali punici etiam, si crebre temporaliter uentris egestiones: quae quidem feruntur; Item corticis pini, aut subassatae interioris tunicae, siue corticis glandis, quam sardianam uocant, aut pulenti, aut cuiuslibet materiae uehementius astringentis. At si quisquam harum uirtutum recusauerit usum, horrens oblata, siquidem sensu torquentur acriore, erunt haec mellis decocti atque durati latitudine cingenda, quo sub dulcedine lateant acriora, & nihil eorum uirtuti derogetur: siquidem etiam mel coctum constringat. Item malorum punicorum trium mediae magnitudinis corticem sumentes, admixto uino lymphato,

B hoc est, aqua temperato, coquemus, in his qui sine febribus afficiuntur, uel declinante causa melius habere uidentur: Cum cisternina uero heminas sex, quas cotylas Graeci appellant, in his qui etiam febribus afficiuntur, donec ad tertiam partem liquor deueniat. Tum ex ipso duos uel tres cyathos ante cibum dabimus aegrotanti, uel eadem mala omnia contusa, atque colata, uino aut aqua immixta erunt offerenda non plus cyathis duobus. Item mala cydonia cum malis punicis decocta in uino dulci, aut squillitico, tunc fricatione siccata atque crassificata cum lacte dato conueniunt, uel aquae cyathis sex. Item ges aster cum aqua data curationi conuenit. Alia quoque plurima simillimae uirtutis infinita specie concurrunt. Item cibo danda alica cum uino melino, aut murtino aqua temperato. Tunc plurimo profectu accedente dandi turdi, atque pulli gallinacei; uel columbarum, uel aliorum quae uolantum quaeque sicciora, ut phasiani pectora, uel perdicis, aut attagenae agrestis: Quae singula erunt postea apte coquenda, aut mediocriter assanda, ne lignosa fiant, & digestioni officiant. Aliquando etiam erunt haec animalia reclusis pectoribus uirgultis murtae penetranda, aut eis magis replenda. Tunc mediocriter coquenda, ac deinde farina conspersa tegenda, & cinere calido maturanda. Item maritima quae sunt densioris carnis. Agrestium quoque, hoc est, leporis uel capreae conueniunt pulmenta, uel pomorum, quaeque uiuida uirtute constringere ualent; ut mala cydonia cocta, uel assata: Item pira, sorba, mespyla, quae nondum fuerint maturitate dulcia; pruna agrestia, mali punici grana cum exterioribus membranis exiccata. Item uua, & magis fumi uapore siccata, quam fabrilem appellant. Omnis praeterea cibus erit diligenter masticatione exercendus, quo digestibilis fiat, ne uenter debilitate segnior plurimo laboret nixu appropriando corpori quae sumpserit. Melius autem partibus erit apponendum diatheon medicamen, & omne quod fuerit siccatiuum malagma, uel aceto confectum. Tunc etiam uinum dandum, quod fuerit natura plurimum constringens,

C gens, ac pro regionibus cognitum, ut in Italia Prænestinum appellatum, uel Surentinũ, & magis Signinum ac Marsicum: Ex quo oportet etiam alicam myrto curatam dari. Ac si forte hoc uini genus minime fuerit repertum, erit quiddã aquæ calidæ admiscendum, quod eandem ualeat imitari uirtutem, ut rhaponti, cum uel illud quod Græci appellant inter corticem quercus inhærens, pertetã neruorum fila teneriora. Item rhus linteo ligato, uel galla uiridis, quæ appellata est omphacine, aut uitis amyli, quas elicas appellant, aut uirga rubi, aut cerasia, aut mala punica, aut fabæ græcæ folia: Non hæc quidem erunt iugiter adhibenda, sed medicaminis uice. Tunc apparente magis profectu adhibendum lauacrum, & corporis motus per gestationem, uel deambulationem insinuandus. Ac si passio perseuerauerit translata superpositione, erũt ijsdem quæ supra memorauimus resumendi ægrotantes, adiecto uocis exercitio, cum corporis uehementi defricatione, & magis uentris in locis. Item cyclus iuxta regulam, quæ aut qualitatis solius habeat ductum, ut æquali quantitate seruata descensus uel transitus ad parui nutrimenti mutationem ueniat, ut à tardis uel paruis uolantũ animalibus ad palumbos uel perdices, & his similia. Aliquando per quantitatẽ solam, ut eodem pulmento seruato, exempli causa, perdicis, & paruo modo ueniant ad plurimum. Tunc erunt utraq; iungenda, ut etiam qualitate ac quantitate uariatus formetur cyclus, cum uires ægrotantis ualentes uiderimus. Quomodo autem initium sumendum sit, uel panis fieri partitio: uel quia in pulmentorum mutationibus uinum uel lauacrum detrahimus, ex iamdudum dictis accipiendum probamus. Sed lauacra rara, atque calida magis, inuenimus aptissima. Tum confirmato corpore, ac resumptis uiribus uomitum cõuenit adhibe-

D re: & primo ex simplici potu, secundo ex radicibus, quo pariliter locale adiutorium uentri præstemus, & quodam uehementi motu, ueluti purgatione per uomitum effecta, omni impedimento digestionis officij liberetur. Tum transeundum ad mediæ qualitatis pulmenta, & cætera cyclorum ordine suo reddenda usque ad porcina pulmenta. Itaq; agrestium, hoc est, leporum atq; capreæ danda iamdudum docuimus. Dehinc adiungenda drimyphagia, quæ sine uomitu erit adhibenda uno uel duobus diebus, ac deinde cæteræ cycli partes integrandæ. Conuenit præterea oliuas nigras aceto decoctas, cum mali punici cortice contritas, admixto pipere albo, & oleo hispano modico, atque recenti ieiuno ægrotanti dare: nunc nulla addita specie, nunc adiuncto pane. Ordinanda etiam cætera resumptiua atq; recorporatiua uirtute medentia, ut gestatio uaria, deambulatio, uocis exercitium, perunctio, defricatio, quæ nunc exercitij tempore, atque unctio nunc arido uel sicco erit aptissima. Item sicca cibatio, & cucurbita recorporatiuæ uirtutis secundum medias partes; dropax illitus usque ad uentris costas, atq; uertebrorum, psilothra; sinapismi, & paroptesis usque ad cutis ruborẽ, cum defricatione ex oleo atque nitro. Item arena solis ignita; acopa acriora, ut ex euphorbio, & opobalsamo, & simili uirtute medentibus confecta. Item malagma secundum uentrem, quod appellatur diaspsias, uel diacapaneos, & diaeuphorbium, & aliquando parua sumptio medicaminis poti, quod appellamus diatrion pipereon. Et sunt hæc cuncta medicamina libro conscripta Responsionum. Item peregrinatio atque natatio maritima, & naturalium aquarum. Ac si fortificatum corpus, rursum fuerit humoris fluore tentatum, quod Græci reumatismum uocant, conueniet ellebori dati decocti, uel radicibus inserti, quod catapaston appellant. Dissiccat enim corpus, & quadam nouitate confirmat. Culpandi præterea etiam nunc ueteres medicinæ conditores. Hippocrates

Vina Italica cõstringentia.

Notantur ueteres medici.

A Hippocrates enim libro quem ad sententias Cnidias scripsit, helleborandos principio ægros ordinauit, ultimū adiutorium cæteris anteponens. Dat præterea panem ita curatum, ut neque ab hominibus recte ualentibus posse digeri facile uideatur. Item pulentum, atq; fœnigræci semina, cum sint hæc qualitate contraria: alia enim astringunt, alia relaxant, & nulli adiutorio tempus adiunxit. Diocles quoq; libro quo de passionibus atq; causis, & curationibus scripsit, prouidens siccandum corpus, urinalibus medicaminibus utendum iubet, quibus non solum humor uentris siccari minime posse perspicitur, uerū etiam uesica in morbos cogi inuenitur. Item Erasistratus tertio libro de uentre prohibet cibos digestibiles ac nutribiles, æstimans hæc facile posse corrumpi, nō conijciens quoniā omni ægrotanti digestibilium rerum usus conuenire perspicitur: quo minime in laborē mediæ partes, quibus digestionis celebrantur officia, cogi uideantur. Prohibet et præterea specialiter lenticulam, atq; mala cydonia, & si quæ similis fuerint uirtutis, quo una uoce omnem congruam uidetur recusare curationem. Nutribilia etenim, quæ ob resumēdas uires principalē tenuerunt locū, superfluū est, ut æstimat, adhibere. Lisius etiā quarto libro Tardarum passionū principio adhibendum uomitū post cibum probat, sed cum noua ac recens in corpore fuerit passio, sine dubio duplicirer nocens: primo quod intemporaliter; etenim nouellæ passiones suasu quodam, & non agitatione uehementi sunt depellendæ: dehinc quod incongruæ, siquidem sit uomitus post cibum grauabilis capiti. Inquit præterea: si humoris perseuerauerit fluor, atq; longo tardauerit tēpore, & typico motu uentrē fecerit humectari, occursibus periodicis tribus uel quatuor interpositis diebus uentrem conuenit prouocare. Unde plurimi etiam

B lac offerendum probant, quod schiston appellatur, siue catarticum, quo in acutum potius, ac periculosum ueniant morbum, & exinde possit medicina tanquam celerem facilius curare passionem.

Hippocrates. Diocles. Erasistratus. Fortasse Lusius legendum est. Lac σχιστόν.

DE VENTRIS DEBILITATE. CAP. IIII.

Tiam hoc quidam symptomatis genus, quod nos accidens appellare poterimus, scripserunt. & aiunt debilitate uentris acceptum cibum plurimo tempore in eodem permanere, aliquando corrumpi: & magis cum intestinum, quod Græci nestin uocant, fuerit quoq; debilitate uitiatum. Fieri etiam inflatione secundum uentrem existente, attestante paruo dolore & rugitu intestinorum, quem borborismon uocant, cum plurimo sputo ac ructatione iugi. Sed erit accipienda curatio ex hijs quæ cum dolore, atq; intestinorum tormento ægrotantibus adhibenda scripsimus.

νῆστιν. βορβορισμὸν.

DE VENTRIS TVMORE AC DVRITIA & uentositate, inflatione, ac saltu CAP. V.

Vmorem uentris extantia sequetur secundum præcordiorum media, resistens atque dolorosa, attestante feruore & iugi saltu; & aliquando febricula, cum fastidio & siti, anxietate, & iactatione. Sequentur etiam uigiliæ, & cibi corruptio. Sed discernitur à superiorum tumore, hoc est peritonei, siue cutis superpositæ. Primo quod transuoratus cibus uelut percussum præstet circa stomachi finem, uel uentris initium. Secundo quod adducta cutis digitis, conduplicata sequitur. Duritiam uero uentris sequitur extantia, plurimum resistens, sine ullo feruore, atque pulsu, uel dolore, sed sola spiratione difficili, & dige-

C & digestionis impedimento paruissimo. Item uentositatem sequitur tensio cum rugitu intestinorum, quæ facile relaxetur, ac rursus colligatur: Et si palma fuerint partes pulsatæ, ut tympani resonum fingant: impressæ uero recessum faciant tardum, & detracta manu facilius surgendo concaua repleant loca. Inflationem uero, quam Græci œdema uocant, (οἴδημα) sequetur extantia partium, sed facile atq; plurimum impressioni cedens, & neq; tympani resonum fingens, neque feruoris ingerens sensum. Item saltus commotos iugis sequetur, sicut etiam cor salire perspicimus, cum nimio uel timore, uel gaudio afficimur. Sequitur etiam sensus tanquam uolantis interius ab hijs omnibus attestante inani tussicula, longa per interualla, & thoracis pungente tensione. Sed erit accipienda curatio ex hijs quæ de strictura stomachi conscripsimus.

DE DYSENTERIA. CAP: VI.

(δυσεντερία. ῥευματισμός. διάρροια.)

Difficultate officij passio nomen accepit dysenteria. Est autem intestinorum reumatismus cum ulceratione. Sed fit antecedente fluore, quem Græci diarrhœan uocant, aut cholera, aut tumore uentris. Et est difficile celer, frequentius tamen tardans passio. Sequitur in passione constitutos muculenta uentris egestio, atque è ramentis innexa, & humore crasso primo cum naturalis intestinorũ defluit corpulenta soliditas: dehinc uaria, atque
D sanguinolenta, & fellosa, aut saniosa, atq; feculenta, aut cũ gelati sanguinis corpusculis, quæ thrombos (θρόμβος) appellant, & liuida, aut carnosa, & membranis plurimæ longitudinis innexa, attestante graui fœtore, cum dolore ulcerum, & fastidio, & siti, atq; interiorum ardore. Sequentur etiam uigiliæ, & aliquando febricula, anxietas, iactatio, hebetudo, & aliquibus intestinorum rugitus, & tensio cum uentositate, & impedimento urinæ reddendæ. In quibusdam etiam uomitus, & saltus præcordiorum, aut torpor frigidus, lingua humecta, aut plurimũ sicca, aut aspera, colore cinereo, aut liuido. Item corporis defluxio, & accepti corruptio cibi feruens, cum iugi atq; incessabili egerendi uentris desiderio, & in eadem admonitione mordicatio intestinorum omnium, uel podicis, aut uicinarum partium. Fit autem ulceratio aut in tenuissimis intestinis (πυλωρός. νῆστις. τυφλότερος. κῶλον. Longao.) ut pyloro, nestidi, typhlotero: aut in crassioribus, ut in colo, uel longaone: In omnibus enim eodem tempore fieri, uel esse ulcerationem minime posse accipimus: siquidem mors præueniat ægrotantes. Interioribus igitur intestinis factam ulcerationem adprehendimus ex doloris sensu supra umbilicum constituto, siue ex eodem loco initium sumente, & egestionibus uentris semper tenuissimis. At si in crassioribus intestinis fuerit ulceratio constituta, sensus doloris secundum umbilicum efficitur, & egestiones uentris carnosæ apparebunt, & frequenter coagulata magis atq; coacta stercora egerũtur, cum solus fuerit passione longao uexatus, & magis eius inferiora: Præuenit enim atque non sinit cibi digestionem in stercoris uenire qualitatẽ. Aliquando deniq; ultimo egestionis tempore ulcerũ tactu sanguinario fiet, ut guttarũ distillatio appareat, & insignia tenesmi demõstret (τεινεσμός. ἕδρα.). Quod iuxta sessionis finem, quã Græci hedran appellant, longaonis pars ulcerata intelligatur, manifestis atque promptis concurrentibus signis. Nam delectatione frequenti ægrotantes afficiuntur uentris egerendi, atque ipsa egestio cum quadam uoluntate, & labore nimio efficitur tensio clunium, & pectinis pubetenus cum sensu, tanquã quiddam corporis solidioris inesse putetur. Ipsa quoq; stercora, uel eorum egestio parua, atq; leuiter muculenta uidetur,

& humore

A & humore crassiore cõfecta! Excluduntur enim primo pinguia, dehinc sangui nolenta cum stercore coagulato. Nos deniq; tenesmon dysenteriæ adiungen dã probamus! siquidẽ fit ulceratio partis intestini, nisi quis uoluerit ante ulcerationẽ solum tumorẽ appellare tenesmon: quod est quidẽ inconsequens omniũ scribentium dictis, quibus tenesmus necessariò fuit prouidendus, ut sola proter uitate medicamina pota danda alacri temeritate confingant: sed etiam nobilium multi, ut Diocles libris quos de passionibus atq; causis, & curationibus scripsit, sacordinat cum melle bibendũ, uentrem prouocãs in fluorẽ: Item murrhã cum ouis atq; uino cõmixtam, cũ necessariò stomachũ murrha euertere uideatur. Itẽ utitur ptisana cũ adipe sorbẽda: Itẽ galla cum opio, neq; discretionẽ qualitatũ, neq; temporũ memorans usum. Praxagoras libro primo Curationum statuit uentrem deducendum peplio, & lacte plurimo, cum mulso, potans & aqua salsa, & succo betæ, & oleo cum mulso: Hoc condimento iniiciẽs, & oleo, & liquido cerotario cum aqua, quibus uenter magis in fluorem prouocatur. Itẽ nutrit bis cocto pane, qui fit necessariò digestione difficilis, cum plurimũ torretur: Itẽ piscibus saxatilibus, & carnibus teneris, cũ debuerit densioribus magis, ob strin gendam solutionẽ: Dat aquam bibendã, & uinum dulce, quod etiam sanos inflare perspicitur. Offert farinã cum lacte coctã, quæ indigestibilis probatur: Sic etiam tritici ptisanã cum cantabro. Ordinat etiã secundam & tertiam curationẽ, nullam adiiciens discretionẽ. Item Erasistratus secundo libro de uentre, plurima rectè componens, solis utitur constrictiuis, cum sint plurimi dysenterici laxatione indigentes. Themison primo libro Tardarũ passionũ plurima rectè memora

B uit, aliqua uero correctione indigẽtia! Laxamenti enim causa, atq; lapsus facien di, aquæ, & arnoglossæ succo iniectionẽ faciendam probat, & hoc aptum etiam tumoribus memorat, quod ob cõstrictionẽ siccare perspicit. Adhibet etiã naribus atq; auribus, & angulis oculorũ sanguinis detractionẽ, nihil propositis profuturã, & post cibum unctionẽ, quo tempore quies est adhibenda, ob digestionis perficiendæ facilitatẽ. Dat etiam uinum asperius, cum fluorem uehementescere uiderit atq; febrem. Et meratũ probat offerendum, quo tempore ob aug mentum passionis aqua uino infecta conueniat, maxime cum merata potio uexare neruos approbetur, quos Græci cremasteras uocauerunt.

Tenesmos dys. Teneſmos dyſ adiungendum enteriæ iun-gitur.

Praxagoras.

Erasistratus.

Themison.

DE COLICIS PASSIONIBUS. CAP. VII.

Principium huius capitis deest.

Concurrit præterea grauedo, sitis, fastidium, & incessante passione, siue accessionis tempore articulorum frigidus torpor, & liuor, attestante sudore: & mentis hebetudo, cum pulsus paruitate ac densitate. Item sequitur singultus, & uentris abstinentia, aut cum dolore egestio, urinæ reddendæ difficultas, capitis grauedo, intestinorum rugitus scatens, quem Græci borborigmon uocant, & aug mento passionis uomitus humorum crassorum, quos Græci phlegmata uocãt, tum felineorum, cum tensione membranæ quæ uentrem intra cutem circunte git, & appellata est peritoneon, quæ perseuerans faciat inflationis causa resonũ tympani, cum palma fuerint loca pulsata: Tum extantia cum rugitu plurimo, & dimissionis tempore uenti per podicem egestio cum magno sonitu. At si tumor fuerit insidens, atque roboratus, erit extantia durior, ac puluoso attestante feruore, cuius circunspectio simplex, sed inæqualis esse uidebitur: quod discernitur

K

est; in potu; ordinant; utuntur; est; aqua; tumore. adiungendum; enteriæ iun gitur; sola; *describendus, explicandus; Diocles; Myrrha; prouocantes; memorantes; condimentum: oleum: liquidum: cerotarium: idem; *Resumptiuam, et Recorporatiuam; *ut facile descendant et labantur quæ intestinis continentur; meracum; meraca; κρεμαστῆρας; incessante; βορβορυγμοὺς; φλέγματα; fellorum; fitulosa uolutoso: aly uentoso. Bottom: circumscriptio non simplex .i. firma, stata, constans. Nam ut flatus mutat sedem, sic et circumscriptionem suam tumor.

C nitur à iecoris ac splenis, uel peritonei tumoribus, qui in peritoneo sunt æquales: in iecore uero ac liene quadam circunspectione finiti. Est autem passio aliquando continua, ut plerosque tanquam ileicos interficiat: aliquando deficiens, ut sæpe tarditate perseuerans difficile curabilis fiat. Sed eius curatio etiam nunc stricturæ conueniẽs probatur. Quapropter si acuta, uel celer fuerit passio, uel in superpositione constituta, conuenit ægrum iacere loco calido, contectis partibus in passione constitutis lana limpida atque calida. Adhibendus etiam fotus olei dulcis calidi, & sæpe memoratæ uaporationes: cucurbitæ apponendæ leues, quas Græci cuphas appellant. Item uascula, quæ ambigas uocant, & sunt materia testea, uel uitrea confecta: Tum requies atque abstinentia cibi usque ad tertium diem; & si causæ poposcerint adhibenda phlebotomia. At si sumpto cibo quisquam dolore fuerit affectus, uel nausea, erit uomitus prouocandus sumpta primo aqua tepida, uel aqua & oleo, quibus potis immissis digitis accepta reddantur: Vexationem enim uomitus, sumptorum perseuerans pondus atque tensio, & mordicatio, tumentium grauior uexatio iudicatur. Adhibenda etiam clysteris iniectio ex olei calidi cyathis quatuor, admixto & consoluto adipe anserino, uel gallinaceo, uel ouorum uitellis, aut decoctione lini seminis, uel hybisci radicis, aut maluæ usualis, aut fœnigræci succo. Iniiciunt autem aliarum sectarum principes etiam rutatium, aut anethinũ, aut panacinũ, uel ex cymino atque castoreo, & bitumine. Secundum Themisonem uero etiam cum absinthio. Castorei nanque uel bituminis duæ drachmæ cyathis olei quatuor miscentur: Ruta uero & anethum, & absinthium, & cyminum linteolo illigata oleo coquentur. Sed sunt hæc acerrima, & propterea tardis passionibus congrua,
D quas Græci chronias uocant, uel uentositate laborantibus, & non causa tumoris dolentibus. Bitumen autem sæpe etiam fastidium ingessit euerso appetitu, quem Græci orexin uocant. Cibus dandus conueniens dimissionis tempore, atque alternis diebus, donec passio declinet, sorbilis, leuis, calidus. Dandus etiã potus non plurimus, ne intestina grauentur, etiã ipse calidus. Tum post fomenta cataplasma adhibendum ex lini atque fœnigræci seminibus, & polline, quod Græci magton appellant, aqua mulsa coctum, mel decoctione fici pinguis, & hybisci radicis, & maluæ usualis, uel horum similium, cucurbita apponenda adiuncta scarificatione, uel hirudines admouendæ omnibus partibus in tensione constitutis: ac deinde uaporatio spongiarum expressarum in aqua calida, & oleo, & decoctione fœnigræci, & maluæ. Tunc post unctionem ex iisdem etiã encathismata adhibent. Quidam medici in iis qui uento fuerint inflati, ex decoctione stercorum cum aromatibus coctorum uaporationem adhibendã probauerunt, ex quo liquorẽ etiam oxymelitos miscuerunt, cataplasma cõficientes, admixtis etiã tunc aromatibus, uel nepeta herba, aut pulegio, aut hyssopo, aut cymino. Sed hæc in tardis passionibus adiuncta ratione locum sumunt perseuerante morbo. Conuenit in accessionis statu etiam bibere cyathos duos uel tres calido oleo diligenter admixto. Etenim incendia leuigat, & uentrem mollit, & tumorẽ mitigat. Quapropter magis hoc melius mulso probamus: siquidem sæpe conflammet atque inflet. Dantur etiam plurima alia bibenda composita uel simplicia, ut est Zenonis diasticon appellatum, codicum medicamen. Item Cassii ex gingibere confectum, quod diagingibereos appellant: & mille præterea, quæ concurrenti tempore lacessendo medentur, præter tempus uero grauationem ingerentia aliquos in periculum grauiter mittant, aliquos errore releuationis fallant, ob præsentis temporis perditum sensum,

quod

A quod Græci anæsthesian appellarūt, hebetudine partium suffecta. Item simplicia, ut decoctio apij, uel nardi celtiberici, aut herbæ saluiæ, aut polij, aut cymini ægyptij, uel rutæ, aut dauci, magis cretici, aut petroselini, tribus cyathis a quæ calidæ admixto cochleari, uel asperso succo polij, aut cymini ægyptij, aut petroselini, aut cochleari castorei, item & fœniculi. Sed est semper horum datio in tumoribus uitanda: siquidem sint acria uel lacessentia uirtute. Conuenit præterea cum totius passionis fuerit status, solio oleo calido pleno ægros dare, & firmata declinatione gestationem adhibere, aucta moderatione ciborum. Tum uinum, atque communiter resumptionem, & medijs partibus cerotaria ex oleo sabino, uel cyprino, aut sicyonio, uel glaucino, aut amaracino, aut laurino, aut panacino, aut rutino, aut anethino, sampsucino, uel quod diatessaron appellatur, resina terebinthina, cera, iri illyrica, hyssopo, omnibus æqualibus: siue quod diapente uocant, pice, nitro, alumine, sulphure, cera. Sumendæ denique picis liquidæ heminæ duæ, & ceræ libra: Quibus solutis atque leuiter refrigeratis aspergendum nitrum rubrum tritum, & alumen scissum, & sulphur uiuum singula sel. bra. Cum autem in lenimento tardauerit passio, conueniunt ea quæ fortificare ualeant corpus sine recorporatione demutare, ut uaria gestatio, & deambulatio, uocis exercitium, atque perunctio, adhibito monitore, siue fricatio cum retentione spiritus, & sphæræ lusus, uel cursus, & humerorum additus motus. Item cibus qui inflare minime possit ex mediæ materiæ qualitate, & tenue uinum, atque lauacrum longa per interualla: hinc enim facile corpora perfrigescunt. Item rubor faciendus uentris in partibus, atque inter scapulas & clunes ex dropace, uel sole, & flamma paroptesi, uel parietibus, uel ceromate,

B aut pellibus, uel arena littoris sole ignita. Item strigilis rasio adhibenda corporibus, & sicca defricatio ex asperis pannis, & cucurbita recorporatiua apponenda. Item unctio acoporū feruentium acriorum, ut sunt diaeuphorbium, aut ea critum, nitri fricatio, & sinapismus, & uaporatio feruens ex aqua marina, uel salsa, uel supradictarum acriorum uirtutum decoctionibus, uel saccellis sale repletis: quibus præstitis uel corpori admotis erunt aliquando cauteres superponendi, & circumuoluendi: Item farina circunclaudendus locus in passione constitutus, & implendus item cauliculis, & oleo: tum immittendi cauteres igniti sensim, non usq; ad loci scarificationem, siue ustionis effectum, sed usq; ad ruborem faciendum. Tum malagma quod appellatur diaspermaton, uel polyarchion, aut diadaphnidon, diachylon, aut diaeuphorbium. Item a quattu illisio patientibus locis, quam cataclysmon Græci uocauerunt, & iniectio clysteris rutacij, aut anethini, aut panacini olei, uel extenta uirtute aquæ salsæ. Et cum olim futuram superpositionem uiderimus, uomitus ieiunio adhibendus ex radicibus: Tum perseuerante passione etiam ex helleboro radicibus inserto: tum infuso, ac deinde conciso iuxta ordinem cycli partium cæterarū. Dandum etiam potui medicamen, quod Græci theriacen antidotum uocant, uel diagingibereos. Peregrinatio quoque adhibenda, & longa nauigatio, & usus aquarum naturali uirtute medentium, & magis sulphuris ac medicaminis uirtutem redolentium. Item maritimarum, & primo feruentium, tum frigidarum. Ac si retentio uentris fuerit, ob egestionem faciendam adhibenda iniectio ex melle atque sale. Quæ si minime compleuerit effectum, etiam ex aloë admixto succo coliculi agrestis, uel usualis, uel lapathi, ex quibus erunt catapotia facienda in erui magnitudinem, quorum quatuor uel quinque dabimus transbibenda. Item marini coliculi offerendi. Erunt præterea præcauenda magis quæ passionem ua

ἀναισθησία. Celtica
sunt — et
διατεσσάρων.
διάπεντε. Aliud συνταμοι [illegible]
singulorum
sine
Ludus sphæra
interscapula et cluni bus
καταπλάσματα
Διαευφόρβιον
natura lium
Διασπερμάτων. Bis.
κατακλυσμός. Clystere rutacei
θηριακή.
Bituminis: Alij: alu minis.
Brassica Sylvestris
καταπότια. transuorandа
Brassica marina

C leant refricare, ut frigus, indigestio, libido, uel quæ inflare ualeant cum sumun tur: item frigida plurimo scilicet tempore. Veteres autem, & magis Erasistrati sectatores uentrem mouere medicaminibus certauerunt uentrifluis, quæ catartica uocant, uel pessulis, quos balanismos dixerunt.

Ventriflua. Catartica. pessuli.

DE LVMBRICIS. CAP: VIII.

Tem alij ad acriores clysteres confugerunt ex initio adhibendos, uelut Asclepiades: & aliquibus etiam fluor uentris efficitur sine lumbricorum exclusione, aliquando attestante fastidio & debilitate, & pallore, cum tenacitate corporis: & nunc tussicula arida, leui ex occasione commota: nunc solutione atque defectu corporis & animæ, quem lipothymian appellant. Pueris uero dormientibus turbatio membrorum efficitur, gemitu attestante, cum iactatione, & stridore dentium, & sæpe contra solitum morem prona positio iacendi: Tum clamatio sine manifestatione, exiliente cum uocibus ægrotante. Quibusdam etiam repentinus casus occurrit, ut oppressi obmutescant, nunquam similiter affecti. Item aliquando conductione uel contractu membrorum rapiuntur, quidam per internalla conticescunt, & in febribus demersione lethargorum simili premuntur. Item totius uultus paulatim nimia insinuatio, nunc detracto rubore mutantur, & aliquando articulorum frigore, cum difficili responsione, si quidem interrogentur; manibus elatis iactantur, attestante sudore. In pueris uero lumbricorum conuersio, siue connexio sæpe occurrit, ut etiam tactu sentiatur durities in ea intestini parte, quæ fuerit magis in ultima tenuitate.

D Tum denique eorum euersione ægrotantes interficiuntur. Pulsus uero, ut etiam Themison libro nono Epistolarum designat, est inæqualis, ac plurimum deficiens. Excluduntur autem nunc per uentrem, nunc per stomachum atque os, uel nares, & aliquando sponte connexi in sphæræ similitudinem: plurimi amplexu mutuo uinculati, aliquando singulares: Itē sanguinolenti, uel fellosi, aut cū stercore per podicē, uel humore felleo, uiui aut mortui: pleni aut inanes: & omnes, aut ex parte albi, uel fului. Alia denique plurima sequentur ægrotantes, quibus designari supra memorata necesse est. Et nunc parua, nunc plurima pro quantitate animalium ac forma: uel quod nunc plurimum, nunc parum noceant, locorum differentia uariante, cum nunc ad stomachum ascendunt, nunc in intestinis perseuerant, & ægrotantium uires nunc debilitate, nunc fortitudine habituantur, & nunc cum febribus, nunc sine febre. Sed quoniam multa ex accidentibus alijs quoque similia passionibus inueniuntur, ut alienatio mentis furori, atque phreneticis; uocis amputatio, lethargo, & præfocationi matricis; & apoplexiæ, & epilepsiæ, atque apprehensioni sensuū, Qui autē ex lumbricis patiūtur nunquā spumas excludunt. At uero præfocatio ex matrice cum ascensu matricis efficitur, quem Græci anadromen uocant, & magis in ætatibus perfectis, antecedente matricis ægritudine. Ex lumbricis uero facta uocis oppressio magis ætatibus imperfectis adscribitur, antecedente uentris atque intestinorum querela. Item à catalepticis discernuntur lumbricis laborantes: siquidem illi in febribus obmutescant maiore atque percussibili pulsu testantes. Qui autem à lumbricis id patiuntur, etiam sine febribus uocis amputationem sustinent, cum pulsu paruo atque crebro. Item ab ileicis discernuntur, qui lumbricorum tormento uexantur: siquidem neque uentris officium in hijs abstineatur, uel pallor antecedat, aut contra consuetudinem iaceant proni, uel dormiant cum gemitu,

Themison.

ἀναδρομή.

non multa coarcervata materia qua procreantur, pauci geniti ab expultrice robusta, te trie & uenenatis uaporibus non interfecti, extruduntur: alias infaustum, cum colle ctam materiam largam indicant, qua sic crassescant & distendantur. Hac distinctio

A mitu, & irrationabili exclamatione. Item à stomachicis discernūtur, cum nullus fuerit humor in stomachi partibus inuentus, & intestinorum tormenta sustineant. A syntecticis uero discernuntur, quod nulla querela tormentorum, uel conuersionis, aut doloris in intestinis, uel uentre afficiātur: quod necessariò lumbricis laborantes sequetur. Item ab hijs qui naturaliter, uel ex multitudine cibi per somnum labia conducunt in similitudinem sorbentium, uel sine ulla ratione aut exiliunt, quod moderatione accedente, atque cibi facta deductione releuantur. Hij uero qui lumbricis afficiuntur magis uexentur parcitate ciborū. Hæc est similium discretio passionum. De exclusione uero siue egestione lumbricorum ueteres medici præsciam significationem posuerunt, & appellauerūt prognosin: in quo diuersa senserunt. Nam Hippocrates libro Prognostico significare inquit lumbricos interfectionem ægrotantis, quoties mortui fuerint exclusi, omnibus in morbis. Item quidam communiter mortuos lumbricos aiunt grauia denuntiare: siquidem ostendunt inesse corpori ruptionem. Diocles libro Prognostico euomitos inquit lumbricos nihil alienū significare, nec esse absurdum: per inferiora uero excludi quoque lumbricos non admirandum, sed mortuos & inanes esse melius, ac salutare: Viuos uero, atque plenos, & sanguinolentos pernitiosum. Item libro de egestionibus scripto, uiuos, uel plenos, ac sanguinolentos febriles dixit. Erophilus uero libro quem ad Hippocratis Prognosticum scripsit, siue uiuos, siue mortuos excludi, negat incongruum. Apollonius Glaucus libris quos de Interioribus scripsit, reiectos rotundos lumbricos initio significare ait indigestionum frequentiam; ultimo uero ægritudinis properare iudicium; quod crisin appellant. Item uiuos, ac plenos, &

B sanguinolentos non rectà portendere. Apollonius Memphites percunctatiuo, siue uniuersali modo, quem Græci catholicon uocant; omnia inquit in intestinis animalia nata in morbis grauia significare, & magis mortua, quàm si uiua excludantur. Item Antiphanes libro quem Panopten appellauit, melius inquit esse per inferiora, quàm per uomitū lumbricos excludere, & solos magis, quàm cum stercoribus. Chrysippus Asclepiadis sectator, libro tertio de lumbricis, solis in celeribus causis, siue periculosis, mortuos inquit lumbricos egestos interfectionem ægro portendere: Ostendunt enim mortui aciem uehementem inesse, quando magis ægri periclitantur. Sic inquit denique Hippocratem ferri, dicentem suo libro, eos qui in ægritudinis declinatione cum stercoribus egeruntur, nihil graue significare. Sed neque inquit Dioclem Hippocrati contrariam protulisse sententiam, dicendo mortuos uel inanes esse meliores: siquidem hic in febribus solutionum hoc dixisse uidetur; Hippocrates autem mortem significare, sed in febribus strictura. Nos uero communiter significari aliquam ex lumbricis dicimus corruptionem, quam lientericis irruentem bonum quicquam portendere iudicamus, de ipsis scribentes docuimus: in omnibus uero cæteris noxiam. Item sanguinolentorū exclusio etiam debilitatem significat: Albi etenim, & nondum mutata aut corrupta materia nutriuntur: Sanguinolenti uero uellendo ex ipso sanguine nutriuntur. Item in augmento accessionis febrium exclusi turborem altiorum partium ostendunt, & magis si fuerint sanguinolenti, declinatione uero, laxamentum, sicut cætera, hoc est stercorum uel urinæ, uel quorumlibet officiorum egestio. Etenim laxatis corporibus reddi uidentur: quippe cum quorum adiectio grauet, eorum detractio necessariò releuet. Hæc est lumbricorum significatio, sed ob curationem in hijs quos ascaridas uo-

Diocles. Hippocrates. Erophilus. Apollonius Glaucus. Apollonius Memphites. Antiphanes. Chrysippus. ascaridas.

C cauimus, si tumor in longaone fuerit constitutus, oportet iniectionem olei ad-
hibere: quæ cum fuerit reddita, erit infusio aut decoctio centaureæ, uel absin-
thij iniicienda. At si ramenta fuerint exclusa sanguinolenti coloris, decoctio
mali punici corticis, uel gallæ conuenit iniectioni: Aut si perseuerauerit, chartæ
Arsenicon. exustæ, & auri pigmenti, quod Græci arsenicon uocant, æquali pondere, quod
sit in quantitate drachmarum sex, cum succo arnoglossæ. At si putredo appa-
ruerit, quam Græci sepnomen appellant, erit aqua salsa iniicienda, atque con-
grua medicamina, sicut nuper docuimus. Ex hijs enim & animalia interficiun-
tur; & alij trochisci prohibentur; & ulcera cicatricantur. At si rotundi fuerint
lumbrici, qui nunc stricturæ accidunt, nunc solutioni, nunc ulceribus intesti-
norum: & nunc in celeribus passionibus, nunc in tardis, quas chronias uocant:
non ex supradictis, sed sua in corpore alienitate uacantes ex corruptione cibo-
rum effecta, oportebit curationem pro supradicta curari differentia. Et si ipsa
animalia corrumpenda uiderimus, erunt medicamina adhibenda, ut tanquam
aliena, atque indigentia detractione auferantur. At si passionibus fuerint appen
ditia, quæ sæpe generandorum animalium fuerunt causæ, erunt congrua ijsdem
passionibus adhibenda. Hijs enim conuictis etiã animalia interficiuntur. Qua-
propter si strictura fuerit in corpore, fomentatio competens est adhibenda, atque
cataplasma laxatiuum, & si ratio coëgerit, phlebotomia: quæ singula suis tem-
poribus aptanda probamus. Tum cucurbita adiuncta scarificatione medianis
partibus admouenda. Hijs enim laxatis sine ulla medicaminũ uirtute, † atque fa
cile animalia decidunt oleo poto, aut aqua calida, & oleo uel decoctione noxa-
D rum, aut glycyrrhizæ, cuius libra infusa in aquæ heminas sex, usque ad ter-
tiam partem erit decoquenda: Et hijs præterea cibi tempore dari potest sorbi
Oleoptisanon. le quicquam, ut illud quod Græci appellant oleoptisanon. Ex hijs enim & tu-
mentia relaxantur, & animalia quæ inesse uidentur, lapsu quodam ac desertio-
ne tumentium dimissa fundentur. At si solutio fuerit in corpore, erunt constrin
gentia adhibenda, & exercitatius cataplasma, sed ex lupini pollinibus confe-
ctum, & aceto cum melle tribus uel quatuor cyathis aquæ commixtis, cum cer
uini cornu serragine aspersa, quam Græci rhinen uocant, in cochlearis pleni
quantitatem, si tarda fuerit passio, quam Græci chronian uocant, quoniam in-
diget recorporatione, atque lacessentium medicaminum uirtute. Sed in leni-
mento constituta erit, uaria conjectura facienda, quo animalia excludantur.
Quapropter adhibenda medicamina, harũ partiũ fomentatio ex oleo ueteri, &
apponenda unctio fellis taurini ægrotãtis umbilico, uel lanæ ex ipso tinctæ par-
ticula: Tum cataplasma ex polline lupini consperso ex decoctione absinthij aut
santonici. Admiscendus denique etiam succus earundem herbarum. Si uero ue-
hementius oportuerit animalia alia sauciare, conuenit etiam tanquam acriores
cibos, & propterea aptos, uelut indrimyphagia, dare cepam, allium, quæ nunc
incocta, nunc mediocriter cocta, quo minima eorum uirtus erũt offerẽda: nunc
enim urgente lumbricorum exclusione hijs uti cogimur rebus. Facit idem sina-
pi exuccatum, uel adiuncto pani comestum. Item nasturtium cum aceto contri
Cardamum. tum, siue ut Græci uocant, cardamum, immisso atque infuso pani. Item laser
aceto solutũ, siue sinapi, quo comedenda tinguantur, uel ouo sorbili admixtus
iste liquor detur in erui modo. Item absinthium cum uino poto datum. At si
ulceratio fuerit intestinorũ, congrua probamus adhibẽda pro ulcerum differen
tia. Ac si febres non fuerint, neque alia qualibet passio lumbricis confuerit, nihil
oportet conijcere, sed ex medicaminum uarietate eorum interfectionem atque
detra-

A detractionem efficere (Sunt enim bestiolæ, quæ Græci theridia uocauerunt) sed producenda atque extendenda erit magnitudo curationis pro accidentium modo. Et quoniam aliquando sunt in uentre constitutæ, quod probatur ex ægrotantiũ querelis, cum locorum sensus tanguntur: aliquando in intestinis; necessariò quæ in uentre sunt celerius afficit medicaminum cibus ac potus: Intestinis uero, quæ per clysterem fuerint iniecta: nam & ex uentre ad intestina hæc sæpe animalia, & ex intestinis ad uentrem refugiunt. Erit sanabilius ergo, ut ubi apprehenderimus esse copiam lumbricorum, usum primo adhibeamus cõgrui cibi ac potus, similiter epithematum usum seruantes, & cataplasmatum, deinde clysterem. Oportet igitur potum dari absinthij pontici decoctionem, siue marini, aut santonici usq; ad modum duũm cyathorum uel trium: & nunc nulla alia admixta materia, nunc oleo adiuncto, uel decoctione lupini, aut noxarum cum cornu ceruini serragine; & laser aqua solutum, uel aceto, & admixto sinapi; aut ouo sorbili transuoratum. Item alica in qua fuerit infusa aloë, siue ipsa transuorata: Nec non etiam trochiscus dandus, qui appellatur picros, uel illa hiera quæ dialoës appellatur: quorum compositiones Responsionum libris de medicamine scribentes tradidimus. Item cardamum quod nasturtium uocamus, torridũ ac tritum cum aqua uel mulso, aut cum melle in electario datũ. Item lupini sicci decorticati atq; transuorati cum melle quindecim numero, uel uiginti: quod si minime quisquam transuorare ualuerit, eorum polline consperfũ atq; tritũ, quantum tres digiti capere potuerint aquæ bibendum admiscemus, siue mulso: aut decoctione noxarum, aut electario admixto melle dabimus: Item gentianæ

B succum in cochlearij modum cum mulso conuenit dare, atque horum similibus uti uirtutibus. Item absinthium cum uino, & castoreum cum mulso. In paruis uero pueris, quo latere possit, nasturtium frixum siue tritum cum melle atq; lacte dabitur potui, uel commixtum pani. His igitur rebus erunt cibi ponendi: pultibus enim atque sorbilibus conuenit absinthium concoquere, uel similes herbas. Hoc etiam fi sicco fico atq; pingui, uel palmulis, quas patetos appellãt, quæ concisæ, atq; immissæ, & cibo datæ mederi ualebunt. Faciũt præterea mora cibo data, quæ uulgo celsa Latini uocauerũt, Græci uero sycamina. Itẽ ex amigdalis amaris sorbilia cõfecta, quæ Græci trophemata uocauerunt, & cõmuniter cuncta quæ uentrẽ deducere ualent. Hinc deniq; etiam pinnæ aridæ ueluti atq; tritæ potui sufficientem modum miscuerunt. Conuenit etiam urtica, siue sola, siue cum aliqua decoctione confecta. Nam ob celebrandam curationẽ uehementer utilia probamus catapotia ex squilla atque chamælea cõfecta. Sumpta igitur squilla erit acriori aceto concoquenda, ne fluida fiat. Tum terenda diligenter, ac deinde chamælea, anchusa, atq; creta admiscẽda squillæ, quantũ res patiũtur, ut ad emplastri ueniat qualitatẽ. Tum facienda catapotia in fabæ magnitudinẽ, & pro uiribus ægrotãtis dãda, ut fortibus octo uel nouẽ, imbecillis sex uel septẽ; pueris uero tres uel quatuor ex aqua calida. Potest etiã ipsius chamæleæ cõcisæ atq; cõtritæ cũ mulso quippiã dari transbibendũ, uel cũ lẽticulæ paruo modo sorbendũ; sed pueris obolus unus, maioribus uero oboli duo sunt dandi: Itẽ fortibus tres. Perfecta tamen potio drachmæ unius continet modũ. Vtendũ præterea epithemate circa medias partes ex lupini pollinibus, aut melanthio, & decoctiõe absinthij, aut fuluo liliorũ, aut cerotario cedriæ admixtis lupinis tritis, aut absinthio, aut agrestis peponis interiora, quæ Græci colocyntida uocãt, cũ melle atq; lupinis; aut centaureæ uel aloës partibus duabus, & diagridij parte una, cũ melle & felle taurino. Erũt præterea oĩa quæ potui ordinauimus dãda, etiã per clysterẽ

C ciendâ, & magis adiuncto uel admixto oleo plurimo calido, & succis præscriptis, quo plurima mordicatione intestina afficiantur. At si lati fuerint lumbrici, erit adhibendus uomitus ex oleo, non ex radicibus, & alia die, clystere utendũ, admixta nitri parte, uel salis. Danda etiam aqua salsa potui, aut glycyrrhizæ radicis decoctio, aut similiter incocta glycyrrhiza. Alij uero tres drachmas glycyrrhizæ cum nitro probauerunt. Alij diagridij obolos tres, cum polypodij herbæ drachmis duabus. Alij ex pinnis medicamen confectum. Sed erit semper tentandum, ubi res patiuntur, ut his utamur medicaminibus, quæ minime stomachum afficiant. Tum cum sensum acceperint ægrotantes animalium eorum, ut interpellatione uentris admoneantur, subijcienda erit aqua calida, quo & loca relaxentur, & animalia procedant, ne frigore percussa fugiant. Erit præterea curandum, ne frequenter hæc animalia renascantur, ut unctione regulari corpora fortificemus, adhibito præceptore, adhibita etiam recorporatione cyclica, quæ fit uomitu radicum, & drimyphagia, & dropace, & sinapismo, & paroptesi, & horum similibus uirtute rebus.

DE MOLLIBVS, SIVE SVBACTIS, quos Græci malthacos uocant. CAP. IX.

Molles, siue subactos Græci malthacos uocauerunt, quos quidem esse nullus facile uirorum credit. Non enim hoc humanos ex natura uenit in mores, sed pulso pudore, libido etiam indebitas partes obscœnis usibus subiugauit, cum nullus cupiditati modus, nulla satietati spes est, singulis spartanorum sufficiunt sua. Nam si nostri corporis loca diuina prouidentia certis destinauit officijs. Tum denique uolentes ueste atque gressu, & alijs fœmininis rebus, quæ sunt à passionibus corporis aliena, sed potius corruptæ mentis uitia. Nam sæpe tumentes, uel quod est difficile, uerentes quosdam, quibus forte deserunt, repête mutati paruo tempore uirilitatis quærunt indicia demonstrate, cuius quia modũ nesciunt, rursum nimietate sublati, plus quoque quàm uirtuti conuenit, faciunt, & maioribus se peccatis inuoluunt. Constat itaque etiam hoc nostro iudicio, hos uera sentire. Est enim, ut Soranus ait, malignæ ac fœdissime mentis passio. Nam sicut fœminæ Tribades appellatæ, quod utranque Venerem exerceant, mulieribus magis quàm uiris misceri festinant, & easdem inuidentia penè uirili sectantur: Et cum passione fuerint desertæ, seu temporaliter releuatæ, ea quærunt alijs obijcere quæ pati noscuntur, suua mini humilitate duplici sexu confectam, uelut frequenter ebrietate corruptæ in nouas libidinis formas erumpentes, consuetudine turpi nutritas, sui sexus iniurijs gaudent: Sic illi comparatione talium animi passione iactari noscuntur. Nam neque ulla curatio corporis depellendæ passionis causa rectè putatur adhibenda, sed potius animus coërcendus, qui tanta peccatorum labe uexatur. Nemo enim pruriens corpus fœminando correxit, uel uirilis ueretri tactu mitigauit, sed communiter querelam siue dolorem alia ex materia tolerauit. Deniq; etiam à Clodio historia curationis data ascaridarum esse perspicitur, quos de lumbricis scribentes uermiculos esse docuimus longaonis in partibus natos. Parmenides libris quos de natura scripsit, euentu inquit conceptionis molles aliquando, seu subactos homines generari. Cuius quia græ cum est

Soranus. Clodius. Parmenides.

A cum est epigramma, & hoc uersibus intimabo: Latinos enim, ut potui, simili modo compo sui, ne linguarum ratio misceretur.

Foemina, uirq; simul Veneris cum germina miscent
Venis in formans diuerso ex sanguine uirtus
Temperiem seruans bene condita corpora fingit.
Nam si uirtutes permixto semine pugnent,
Nec faciant unam permixto in corpore diræ,
Nascentem gemino uexabunt semine sexum.

Vult enim seminum præter materias esse uirtutes, quæ si se ita miscuerint, & eiusdem corporis faciant unam congruã sexui generent uoluntatẽ. Si autẽ permixto semine corporeo uirtutes separatæ permanserint, utriusque Veneris natos adpetentia sequatur. Multi præterea sectarum principes genuinam dicunt esse passionem, & propterea in posteros uenire cum semine, non quidem naturam criminantes, quæ suæ puritatis metas alijs ex animalibus docet (nam sunt eius specula à sapientibus nuncupata) sed humanum genus, quod ita semel recepta tenuerit uitia, ut nulla possit instauratione purgari, nec ullum nouitati liquerit locum, sitq; grauior mentis culpa, ut cum plurimæ genuinæ, seu aduentitiæ passiones corporibus infractæ consenescant, ut podagra, epilepsia, furor: & propterea ætate uergente mitiores procul dubio fiant. Omnia etenim uexantia ualidos effectus dabunt firmitate opposita subiacentium materiarum, quæ cum in senibus deficit, passio quoque minuitur, ut fortitudo: sola tamen supra-
B dicta, quæ subactos seu molles efficit uiros, senescenti corpore grauius inualescit, & infanda magis libidine mouet, non quidem sine ratione. In alijs enim ætatibus adhuc ualido corpore, & naturalia uentris officia celebrante, gemina luxuriæ libido diuiditur, animorum nunc faciendo, nunc facie iactata. In hijs uero qui senectute defecti, uirili Veneris officio caruerint, omnis animi libido in contrariam ducitur appetentiam: & propterea foeminaualidius Venerem poscit. Hinc denique conijciunt plurimi etiam pueros hac passione iactari. Similiter enim senibus uirili indigent officio, quod in ipsis nondum & illos deseruit.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS LIBRI QVARTI FINIS.

CAELII

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER QVINTVS.

CVI HAEC INSVNT.

DE ISCHIADICIS ET PSOEADICIS.

CAPVT PRIMVM.

Psoadicis, qui musculorum in lumbis sitorum dolore cruciantur. ψόας Graeci eos musculos uocant.

Partibus quae dolore uexãtur hae passiones nomina sumpserunt. Nam uertebrorum summitas ipsorum initio terminatur. Graeci ischia uocauerunt. Item musculos clunium sub spinae finem ex interioribus atque exterioribus adhaerentes psoeas uocauerunt. Generantur istae passiones nunc ex manifestis, nunc ex occultis causis, ut est perfrictio profunda, uel terrena cubatio, aut casus, uel repentinus percussus, aut fugis atque immodicus usus uenereus, aut quilibet longissimi temporis motibus. Item uehemens abductio, uel raptus in exercitio factus, aut longissimi temporis haemorrhoidã fluoris tentus, uel insueta humi fossio, aut cuiusdam ponderis leuandi ex interioribus conatio. Fit praeterea in omnibus aetatibus, sed frequentius in medijs. Sequitur ischiadicos dolor uertebrorum: quam passionem multi duplicẽ ischiada uocauerunt, attestante grauedine, & difficili motu contra solitum morẽ, & quibusdam cum leui torpore, ac formicatione; quibusdam cum uehementi atque pungenti, & feruido dolore, & ad sensum patientis, tanquã serpentis conuolutus motus: Aliquando etiã cum febribus, ut neque in lecto suã eõ uentionẽ ferre ualeant aegrotantes, & primo in uertebro, dehinc partis suae peneträs loca, & usque ad mediam natẽ, ac superius ad inguen, uel ad ancalen peruenĩens atque surã, dehinc etiã talum, & pedis summitatẽ. Tum cum passio tardauerit, cessante nutrimento, cruris totius tenuitas fiet, quam Graeci atrophian uocãt, incipiens à clunibus, siue ab inferioribus locis, attestante debilitate, & saepe conductis partibus breuitate cruris, aut ultra naturã longitudine passionis distẽsione suffecta, ut in paralysin ueniat, aut ipsius uertebri duratae partes extãtiores fiant. Constringitur praeterea saepe ac retinetur uentris officiũ, aut cum plurimo dolore perficitur, ob tensionem atque spiritus retenti percussum, & in itineris pressu, quibus forte permittitur, ut initia motus impediãtur, feruore partiũ attestante:

(Marginal manuscript notes: D ἰσχία; psoas ψόαι; * tesluris; fluor retentus; inferioribus; ἰσχιαδικοί; * cum utramque coxandicam uexat; ἰσχίας; conuolutus motu; positionem; * ad poplitem; ἐγκάλη; idem; dolor sentitur; itinere pressum; premitur; * ualida; initio; * crurum; obstante: at si)

A ac si perseuerans fuerit, motus facilior fit: Tum rursus subsidunt, uel intenti resistunt repete, tanquam fuerant, necdum gressu tentato. Tunc magis uehementem dolorem sentiunt; & ambulant quidam, capitibus digitorum gradientes: alij extenti quidem, sed sinuatis clunibus, ut neque se pronos inclinare ualeant: alij contracti atque conducti, qui peius omnibus habere noscuntur: siquidē passio apprehenderit etiam spinæ musculos, & propterea duritia quadam hæc in uasisse uideatur loca. Patitur autem principaliter membrana quæ ossa circūtegit, quam Græci periosteon uocant: Item musculorum capita, uel summitates. Denique augmento passionis intercreatus humor, & frequenti dolore corruptus, in saniem transiens partes aliquas collectionibus afficit. Sed quoniam plurima supradictorum sequentur etiam eas quæ matricis uexatione afficiuntur, & magis cum eius fuerit inclinatio facta, quam paraclisin uocant, facienda est discretio passionum: & primo quod matrice patiente in eadem potius causæ inueniātur, atque ex ipsa initium sumant. Psoadici uero clunium dolore afficiuntur, & tardo motu, ut renitente dolore, nec inclinare ualeāt, ac difficilius & dolentius subrigant. Plurimis igitur dolor cito conquiescit: aliquibus uero perseuerat, partes durescunt atque conducuntur. His denique usque ad pene cutem unicus sequitur gressus. Si itaque exteriores musculi fuerint in passione constituti, etiam tactu tentati dolescunt. Interiores autem ex interioribus dolorem accipiunt, tanquā in nephriticis contingit. Quos propterea denique similes discernimus: siquidem alia multa eisdem propria concurrant, quæ de ipsis scribentes memorauimus. Psoadicis autem, atque ischiadicis, quorum nunc curationem scribimus, dolor efficitur nunc iugis, nunc deficiēs, ordinatus aut inordinatus, ac longis uel paruis interuallis recurrens, ac puris, limpidis lenimentorum uariatus spatijs, aut

intercostatus

earum

dictis

B mediocres reliquias seruans. Vtilem inquit Hippocrates ischiadicis dysenteriā: Habet enim imitationis quiddam recorporationis faciundæ: quanquam plurima uexatione corpus afficere uideatur: Item hæmorrhoidas, uel uarices, ut alij dicunt, laxamenti causa. Sunt autem difficiles curatione magis, qui plurimo tempore fuerint passione uexati, & multis atque uarijs accidentibus signis affecti. In ordine itaque curationis hæc erunt intuenda, ut cum recens fuerit passio uel inueterata, Sed in superpositionis tempore constituta, iacere faciamus ægrotantes mollioribus stramentis, calido in loco, adhibita abstinentia, & requie usque ad primam diatriton: Tunc lanis mollibus ac limpidis oleo calido dulci prætinctis dolentia loca contegenda. Adhibenda etiam fomētatio iugis ex oleo dulci calido. Item uaporationum commutatio, sicut in multis docuimus scribentes, & phlebotomia tempore consueto, atque ex brachio dolenti parti è contrario, uel plurimum dolenti comparatione alterius. At si æqualis in utraque fuerit parte dolor, ex eo in quo fuerit facilior uena, erit detractio facienda. Si neque hoc occurrerit, ex sinistro brachio adiutorium adhibendum: siquidem minus officijs dominis necessaria pars esse uidetur: nisi forte sinistri, hoc est scæi fuerint ægrotantes. Tum tertia die adhibenda perunctio ex oleo dulci atque calido. Dehinc ora lauanda, cibus dandus nutribilis, calidus, tener, tanquā stricturæ conueniens, & potui aqua calida usque ad declinationis tempus. Seruanda etiam cibi alterna dierū oblatio. Tunc cessante dolore resumptio adhibenda. Perseuerante uero alia diatriti tempore, adhibenda iniectio ex decoctione fœnigræci seminis, aut lini, aut hybisci, quam Græci althæan uocant: quo pariter fota atque uaporata interiora laxamento consentiant. Admiscendum denique oleum calidum. Item succus alicæ uel ptisanæ, uel oleum solum, aut admixto adipe anserino, uel gallinaceo iniiciendum,

sed

C iniiciendum, uel hijs quicquam simile consolutum. Ac si uenter fuerit abstentus, erit mulsum iniiciendum. Tentanda denique & properanda sequentibus diebus facilitas uentris: Quo conuenit, si hoc minime perficere ualuerimus, etiam lino zostin herbam nunc solam cibo dare, nunc adiuncta malua: item agreste coliculum. Sed fugienda prædicimus quæcunque fuerint uehementiora, quantum quidem res admittunt, ut diagridium, helleborum nigrum, chamælea semen, quod Græci coccum Cnidium uocant, agaricum, agrestem peponem, quem colocyntida dicunt, singularia, uel coniuncta. Item hieram, quam diascamonias appellant, ne plurima uexatio pro parua commoditate sequatur. Nam post fomenta conuenit cataplasmata adhibere, quorum confectiones atque species sæpe conscripsimus. Ac si permanserit dolor, adhibenda scarificatio. Hirudines etiam adhibendæ, quas Græci bdellas appellant. Hoc quidem secundo uel tertio faciendum, si causæ poposcerint. Tunc uaporatio spongiarum ex aqua calida, uel aliqua decoctione laxatiua uirtute mitigantium materiarum adhibenda, quarum iam sæpe species memorauimus. Ex ipsis quoque encathismata facienda. Item cerotaria dolentibus apponenda partibus ex oleo pingui, uel cyprino, aut sicyonio, uel ex radice hybisci confecto, aut irino, aut malobatrino, singularibus atque commixtis. Ac si duritia emerserit, admiscendum adipem, aut medullam ceruinam, uel bulbum, aut melilotum, aut hybisci radicem percocta in mulsa, ac diligenter contritam; aut decoctionem eiusdem hybisci, uel fœnigræci, & lini seminis tritis in mellis crassitudinem confecti. Ac si difficile passionem declinare uiderimus, erit embasis adhibenda ex oleo, & aqua calidis. Tum cum fuerit plurimum minutus dolor, uarius offerendus est cibus, ex mediæ qualitatis materia. Adhibendum

D etiam lauacrum, dehinc lene uinum: Tunc malagmata partibus in passione constitutis, ut diachylon, uel Mnaseum, aut dioxeleum, uel Nileos. Item unctiones quæ mitiganter emolliant, & neque perfrigescere partes permittant. Cerotaria quoque limpida, aut diasamsucum acopum, aut irinum oleum, aut samsucinum. Ac si passio fuerit tarditate inueterata, & plurimo tempore perseuerans, & in lenimento constituta, si hoc limpidum uiderimus, lenimentum erit pro modo permanentis doloris curationis facienda moderatio: Tunc enim conuenit motus quidem, sed fertorio lecto, dehinc cathedra uel sella usque ad inanem penetrandus, sicut in phlebotomandis facimus: sed ab umbilico inferius hijs qui leuius afficiuntur, præcauentes uenarum diuisuras, ac deinde muliebri carethere liquorem detrahimus, qui sæpe aquosus, sæpe fuluus, uel sanguinolentus, uel spumosus excluditur: quod quidem etiam ante factam diuisuram plerique futurum signis apprehendere uoluerunt: Quorum alij talem fore dixerunt, qualis urina fuerit ægrotantis: Alij qualis color apparuerit cutis: alij quolibet uiscere patiente sanguinolentum: non patiente uero, ex causa auidissimi potus hydropismo conceпто, uel salis potu, mundum atque perspicuum liquorem fore. Sed hæc præter quod falsissimæ sunt opinionis, etiam ad mutationem chirurgiæ inutiliter quæsita uidentur, nisi solum quod recte probamus, per catethera liquorem, si res patiuntur, semel atque eodem tempore omnem auferendum. Sin uero aliqua obstiterint, post primam detractionem motarium aqua infusum supra diuisuram applicantes, spongiam desuper mollem apponemus; ac deinde leui fasciola amplexo loco paululum differimus, quo turbatio corporis resoluat: ac deinde resumpto ægrotante eodem die residuum detrahimus humorem. Sin minus, alia die manibus comprimentes subiectas partes, congrue ægrotante locato, hoc est schemate competenti. Ac si forte rursum confluente humore fuerit repletus, uel ui- rium

reexitdum, ut partes quarum uicinia intestina calfieri debent ac foueri, aquæ interposita ab illis antea digitis, rursum ipsis admoueantur.

Aurium debilitas prohibuerit eodem tempore totum detrahi, tunc interiectis duobus diebus, uel quantum uires permiserint residuum retrahimus, sed alio in loco diuisuram facientes: uel si rursum oportuerit, tertio. Etenim prima diuisura seruata distans, aut cohærens soluta, tumores uel consensus ingerit uehementes. Tum perfecta humoris detractione neque abstinentia utemur, ut Asclepiades, neque plurimũ damus cibum, sed pro modo uiriũ: etenim abstinentia omni ex parte adhibita uires uexat, quippe post plurimam detractionem. Multi item oblatio cibi grauans opprimit corpus potius quàm resumit. Erunt autem ante cibum sensim perungendi, atque reficiendi facilibus, & poto sufficienti. Ac si dolores aliqui emerserint, uaporationibus soluendi, atque cataplasmatibus mitigandi. Tunc indulgentia relaxatis, uel forte non emergentibus, adhibemus ea quæ tumorem fieri non sinant, & superimpositis spongijs conligamus. Transacto tumoris metu magis uentris folliculum uel cutem intestinis cogimur adserere, atque similiter cætera quæ in tumore fuerãt cõstituta, ut nuper docuimus. Aegrotantes præterea nauicula exerceri hortamur, & paulatim recorporatiuæ subijcimus curationi. Ac si neque ita fuerint resoluti, utemur helleboro, iisdem curationibus insistentes, donec corpus repetat fortitudo, atque densior uel coacta noscatur attestante rubore. Hæc est secundum methodum hydropum curatio. Plurimi autem earum sectarum principes, atque nostræ ueteres, nihil ueri curantes, ac magis contemptu quodam astructiones corporũ aspernãtes, solius detrahendi humoris intentione traducti, quoquo modo id perficiendũ crediderunt, immensa siti atque fame ægros afficiẽtes, corpore concauo pectine decurso: & mille præterea urinalibus medicaminum, quæ diuretica uocant, uesicam cõmouendam probãt, & uentrifluis potionibus, quæ catartica appellant, uentrẽ prouocandum dicunt, cocco Cnidio atque lepida cyprina, & chamælea, & hippophaë herba, & ex crotonibus confecto oleo cicino: item neoro. Ex quibus cunctis stomachus uexatur, atque cibi appetitum amittit, sitis incenditur, corpus defluit, sanguis corrumpitur, atque humor detractus renascitur, uires auferuntur: siquidem neque potestas moderandæ detractionis fit in artificis manu. Item quidam tanquam siccabile humoris, ophiten lapidem ligauerunt, expertis ægrorum salutem credentes. Singulatim denique nobilium medicorum historiam ordinamus. Herodicus igitur, ut Asclepiades memorat, uentris adhibet purgationem, atque post cœnam uomitus, qui sint implebiles potius quàm siccabiles. Tunc uaporationibus tepidis aceti decocti exhalatione confectis utitur, uel aquæ marinæ, admixta thallia herba, atque hyssopo, & hijs similibus, uesicis bubulis repletis corpus uaporandum probat, uel alijs quibusque maioribus inflatis tumẽtia loca pulsari iubet: Sic etiam antiquissimus Euryphon. Hippocrates uero libris, quos ad sentẽtias Cnidias scripsit, magis utendum dicit egestate, atque uaporatione, & continẽtia, & danda sicca uel arida quæque, & acriora mandenda. Si enim æquibilis æger fiat, hoc est, urina facilior, ac si spiratio difficilis fuerit, quã dyspnœan uocant, & tempus æstatis, & ætas media, dicit ex brachio phlebotomandos, & post detractionem factam dat panem calidum uino infusum, atque oleo: & carnẽ suillam ex aceto decoctam. Dat etiam cantharidas tres detracto capite, & pedibus, & pinnis, in tribus cyathis aquæ contritas: sed neque quo tẽpore exercitio utendum sit manifestatis, neque usque quo mandenda sint acriora, uel quando uaporationes adhibendæ. Dehinc si phlebotomare oportuerit, nõ solum æstiuo tempore, ac media æstate, sed etiam omni tempori atque ætati conuenire probamus. Est præterea importunum uinum, ac repugnans eo tempore commodis phlebotomiæ. Item

Asclepiades.

Vrinalia.

Ventriflua.

Ophites.

Herodicus.

Euryphon.

Hippocrates.

C cantharides humorem cōmouent, catnis quoq; offerēdæ tempus significare neglexit. Diocles libro quo de passionibus & causis, & curationibus scripsit, siccandos inquit, ac mediocriter uapotandos, & deambulationi tradendos ægrotātes, & plurimos sudores cōmouendos, uel uomitū & urinam prouocandam diagridio, & apij semine, resoluto succo herbæ saluiæ: Item cardamomū, quantum uentrem ualeat semel deducere; & in aceto panem solutum, & piscem salsum, uel pisces elixos & assos, uel silurum piscem, olera, radices, allium, originū, rutam, satureiam, uinum album, & non aquatum, & ferarum carnem: in deambulationibus uentrem iubet contineri; cæteras corporis partes defricari, exceptis cruribus. Sed hic quoq; communi cæterorū subijcitur accessioni: solum prædamnamus, quod humorem detrahens purgatiuis atq; urinalibus medicaminibus, & uomitu, & sudoribus prouocatis, quibus ex rebus sudor mouendus sit tacuerit, uel uomitus. Item deambulatio sæpe laboriosa, & piscis silurus bromosus, & allium inflabile, & plurima ferarū carnium malos habere succos probantur. Inde item quæ sint olera deligenda memorare neglexit, & neq; fortificari uentrificatione, uel crura aut totū corpus recte potest, cum nullum modū uel tempus memorauit. Praxagoras secundo libro Curationū cataplasmatibus utitur, & malagmatibus sudore mouentibus, & urinalibus medicamentis alijs atq; alijs, & uentrem deducentibus. Similiter cono, & folijs hederæ, & semine coliculi agrestis, aut nasturtij, aut centaurea, uel allio, pipere, & pseudodictamno, aut dauco, & chamæpitys herbæ, & petroselini semine, uel graminis, uel quolibet horum simi lium, & sudorum diurna prouocatione corpus deducit. Vtitur uomitu non solū ieiuno, uerum etiam post uespertinū cibum, & ægros plurimū potat, ex quibus

D sensuales uiæ implentur. Vtitur etiā cataplasmatibus aromaticis, quorū species non designat, sed solum eum moromeli, uel lini semine adhiberi iubet, uel malis cydonijs, aut caricis, uel adipe, & aqua, aut uuæ lupinæ, uel appij succo: equidē uirtutis repugnatione omnia confundens: siquidem alia fiunt costrictiua, ut mala, alia laxatiua, ut plurima cæterarū specierū. Deinde post oris collutionē sorbiles dat cibos, quibus uentrē facilem se facere pollicetur: Item potum repugnan te mordicatiuo: dat enim acetū uel puscā, uel his rursum contraria, ut mulsam, quibus confusa regula etiam secundū ipsum ap probatur. Erasistratus libro quo de hydrope scripsit, deambulationē ordinat adhibendā prius quàm aëris æstus ardescant, tanquā curans. Sed si uentris inquit facilitas non fuerit, prohibenda medicamina atq; legumina, & olera; cum sint plurima olerū quæ molliant uentrem, sine ulla corporis uexatione. Item plurimo cibo ægros nutriēdos probat, cum sit ex paruo sæpe indigestionis metus: si neq; inquit, uenter fuerit motus, adhibendū clysterē simplicē, hoc est, qui nulla sit acriori materia confectus: cibū partitur cibo uel cœna, & ante uesperā ægros deabulatione moueri iubet. Tunc initio noctis reficit, quandō etiam sanis metus est digerendi. Post cibū præterea perungit in lectulo, & certo numero utitur fricationū: dat catapotia medicaminū ante utranq; cibi refectionē in fauī modo pro uiribus ægrotātis, neq; plus decē, neq; minus quinq; numero, & eorū materiam tacet, solum memorat quod ideo rosis hæc catapotia congrua uideantur, atq; ad urinales partes uenientia plurimū faciant mictum. Tum post catapotia dari iubet cibo panē ex farina sesami, & salsum dulcatū, ne sitim faciat, non discernens tempus drimyphagiæ: Tum inquit dandos pisces, atq; carnē gallinarū, uel ferarum, & agnorū, & hœdorū, & sorbilia plurima cū melle uel lacte: non aduertens lactis & mellis qualitatem in corruptionē facile uenire: nunc dat potum paruū, & non post prandiū, sed post uespertinū

A uespertinum cibum hoc conuenire dicit, ut etiam similiter memorat Philistionis frater. Probat etiam ante alios cibos accipienda aridi fici pinguia duo uel tria, mox contusa atque oleo tincta. Sed hæc omnino digestione difficilia iudicantur. Prohibet præterea lauacrum, uel plurimo temporis interuallo permittit, & non designat, quod illud, uel quantum sit tempus. Vtitur etiam malagmatibus, cataplasmatibus, cum somno cubauerint ægrotantes; non tamen designans eos, qui coaceruatam ac uehementẽ humoris detractionẽ reprobant, quã Græci cenosin uocant, & propterea etiã paracentesin, quod quidem congrue dictũ superius docuimus. Item tumore in iecore constituto, attestantibus febribus, ob tumoris medelam cataplasmatibus utitur ex malis cũ uino, constringẽs ea quæ laxamentũ poscere uidentur, & a digestione facienda ex ficu atq; chamælea & chamæpity utitur cataplasmatibus. Item ad eliciendum quicquam in locis constitutũ utitur diapegano, quod ex ruta conficitur, & nihil de temporibus memorat adiutoriorũ. Asclepiades etiam libro quo de hydrope scripsit paruo humore collecto, siue plurimo, necdum tamen pedibus aut cruribus infuso, athletarum regulam adhibendã probat, ex plurima deambulatione, atq; cursu, & refricatione retento spiritu. Tunc cibo dandum panẽ diligenter elaboratũ, atq; exercitum, cum piscibus natura duris. At si inferiores humor occupauerit partes, plurimos prohibet motus, & medicamina uentriflua, atq; urinalia. Vtitur autẽ paracentesi, sed omnino ex angusto atq; paruo foramine. In leucophlegmatia uero fricationes & cataplasmata frigerãtia ex malo cydonio, & murra, & uitis anulis, quos helicas uocant, & malo punico, & lenticula, & herbo, atq; pulento ueteri, & alumine, uel ruta, & bulbo, & melle, & origano, & thymo, & nitro, & caricis, & ex

B uesicis illisionẽ adhibendã probat. Laudat etiam punctionẽ quatuor digitis à talo distantẽ faciendam superius ab interiore parte, sicut in phlebotomia seruatur, ut per eandem punctionẽ humore effuso corpora releuentur: si minus, scarificatione altiore utendũ referens, scilicet uehemẽtiore atq; efficaci adiutorio, & neque declinans uulnerationes, quæ necessariò in huiusmodi passionibus difficiles curatione probantur. Socrates Chirurgus omni ex parte diuisuras faciens easdẽ adussit, extemplo corporis ingerens raptum, quem Græci spasmon appellant. Themison secundo libro Tardarum passionũ utitur gestatione, & defricatione, atq; exercitio, uel communiter regula exercibili, salibus ac nitro fricans corpus, & frigida perfundens: ex quibus non æqualiter adficit: membra quippe cum interpositis tribus uel quatuor diebus aqua marina feruenti perfundat. Item iubet post gestationẽ tribus uel quatuor cyathis uino mixto ægrotantes potari, in ordine, inquit, medicaminũ, nõ designans quem esse uelit ordinẽ medicaminũ, aut nutrimenta digestione difficilia. In uespertino inquit cibo utendum, mediocri potu, ut nec sitis ægros afficiat, neq; plurima liquoris ingestio, sed uinũ eligat acrioris uirtutis, & neq; confusum: Sed temperandi moderationẽ tacet, ut mediocriter quidẽ dicat, quod est improprie dictum: etenim extendit temperãdi moderatio neruos, nocet, & ingerit sitim. Prohibet præterea idem uentriflua medicamina, atq; urinalia, quæ catartica atq; diuretica uocant, & per singulos menses ternos radicum ordinat uomitus. Sed erat regulæ medicinali conueniẽs ad lenimentorũ latitudinẽ, siue spatium, uomituũ designare quantitatẽ. Vtitur etiam in utroq; talo scarificatione, ut Asclepiades. In ascite uero initiũ ex uomitu sumit, quem helleboro faciendũ probat: si inquit metuerit quisquã radicum uomitũ; & est præceps, atq; ut ita dixerim, periculosum non medicatũ corpus magno adiutorio dicere. Aliã quoq; regulam similẽ dicit ordinandã, sed passionis initio

Philistionis frater.

Asclepiades.

Socrates chirurgus.

Themison.

C neq; ungentis tangi, neq; fricari uentrē permittit. Cæteras autem corporis partes si multa, inquit, fuerit humoris infusio, defricandas: initium ex uentris finibus augendum curationis modum: sed oportebat ob æquandū, corpus totū fricatione curari. Item interpositis quatuor uel quinq; diebus aqua calida, & magis marina tribus uel quatuor uasculis foueri, sed neq; hoc æqualiter. Item ante unctionē utitur sinapismo: post singulas gestationes lambendam dicit scillam in electarij uicem: Et si plurima fuerit humoris infusio, utitur paracētesi. Sed primo die, si uires patiuntur, abstinet cibo. Quod si minime ferre potuerint ægrotantes, partem tertiam panis solitæ quantitatis aqua infusam offerendam dicit. Tum alia die articulos ungens, atq; ora lauans, simili panis reficit modo, cū pulmento uolantū: cæteris quoq; diebus omni æqualitate augens, atq; ægros resumens. Thessalus autē secūdo libro Regulari plurima Themisonis similiter probat, sed quinq; uel tribus cyathis uini aqua temperati, ante cibum potat ægrotantes, & paracentesin prohibet, * tanquā Apollophanion, aut diaeuphorbiū. Vtile pleriq; ueteres huic passioni etiam macerinos emplastrum memorāt. Item Icesion, usq; ad quinq; dies imposita linquentes, laudauerunt. Conuenire recorporationi etiam solis igniti uaporatio. Oportet autē saccellum lineū implere sale torrido, & apponere patientibus partibus. Tunc superaspergere aquam salsam calidam, & superimponere cauteres latos, aut ex igne repletū congruæ latitudinis: Sic enim calefacto saccello instillans humor, & cum feruore acerrimo decedens, atq; arrus singulos inuadens, quos Græci poros appellant, lacessendo demutant, recorporatiua sine dubio uirtute. Facit enim tanquā de sinapismo partium ruborē, quem Græci phœnigmon appellant. Prodest deniq; etiam ex oleo
D rubor effectus hoc genere: farina cōspersa, atq; manibus exercitata, quo facilior fiat, erunt partes in passione constitutæ circulatim ambiendæ, cuius spatiū, siue medium oleo replendum. Tunc cauteres longi atq; igniti immittendi, qui quidem cutem tangere minime debent. Hoc faciendum alterna uice, donec oleum calefactum feruorē corpori tradat. Iubendum præterea ægrotanti, ut se immobilem præbeat, cum oleum summo feruore coierit, ne se mutando adurat. Tentandum deniq; etiam cauteres sine olei motu submittere, atq; lauare, supposita spongia statim, ne distillatione cauteris uicinæ partes adurantur. Tum cum mediocrem senserit æger ustionē, ei uas erit supponendum, uel adiungendum, ut se repente inclinādo unam faciat olei refusionē, ne uicinantia usta pustulentur: Alij cacabuli, uel uasis fictilis fundum perforantes, labia uel ora pertusuræ patientibus locis adfixerunt, supradicto more farina conspersa circundantes, sic oleo caccabulum impleuerunt, cætera supradicto ordine gerentes: Alij usq; ad ustionem uaporibus igneis usi sunt: Alij diuersis generibus pustulationē locorū faciendam probauerūt, uel extemplo escharas patientibus ingesserunt partibus: aliquando solo sinapi cataplasmantes, quo superficies cutis pustulescat: Item sinapi admiscentes glebæ calcis, æquis ponderibus, & sulphuris partē, atq; simul conterentes, paruo oleo, & aqua admixta, linteolo illita, prostrato alio linteolo tenui, eidem parti quam curamus, superimponemus illitum, quo sensim atque per triplicem materiā transiens uis medicaminis pustulationē faciat loci. Item non aliter etiam ex cinere salicis hæc facere poterimus: Eius enim corticem inurentes, atq; ex eius cinere puluisculum facientes in umbra siccari sinimus, tunc locis præulceratis adponimus, super distillantes liquefactam calcē, quam uulgo colatam uocant, sed paulatim: cum enim fuerint humectati puluisculi, cutis superficiem pustulabunt, Quod si quisquam plurimū perseuerauerit, etiam al

tiora

Thessalus.

Videtur aliquid deesse, ut forte sic sit legendum: Vtetur etiam emplastris tanquam Apollophanio aut diaeuphorbio.

ignea accensas

carbonescunt: ut paulo post: alij ardescunt. ardescunt

A tiora inusta putrescunt, & ut Graeci appellant escharam faciunt. Alij denique ex radice herbae, quam struthium uocant, loca ulcerari praecipiunt. Usta etenim radix concepta flamma, cuti apposita pustulationem necessario facit. Sed alij hanc ustionem tanquam imbecillem reprobantes, cauteribus aiunt faciendam: quos quidem primo tepidos probant apponendos, donec cutis pustuletur, tunc igneos: sed hijs omnibus interiecto spatio trium digitorum loca dicunt inurenda, & esse cauteres semper aduncos in modum gamma literae. Sed alij hanc appositionem mentientes anchistris ex utraque parte cutem praetendunt, & inter eos cauteres imponunt, ne ulla ustione nerui tangantur. Alij ligneos fungos interius ac superius angustos formantes, patientibus apponunt locis, quos summitate accensos finunt concremari, donec cinerescant atque sponte decidant. Est enim haec ustio leni penetratione moderata. Item alij linteolum aqua tingentes partibus refimplicatum apponunt. Tunc tabulae tiliari apponentes, struthium herbam concidunt in breues particulas, ac deinde ferramento ligneo singulas partes oleo tingentes accensas imponunt tabulae scilicet tiliae, hoc secundo uel tertio facientes per interualla, donec materia carbonescat, atque pustulas cutis efficiat. Item alij, ex quibus sunt Demetrij sectatores, eius partis quae patitur manum inter pollicem & demonstratiuum digitum, quem Graeci lichanon, siue dicticon iuxta inferiorem articulum inuolutis inurunt cauteribus: quos quidem nunc nudae cuti apponunt, nunc praemisso linteolo oleo tincto. Modum autem ustionis constituunt, cum in alia manu, hoc est quae sit contraria patti patienti, sudor emergens apparuerit. Tum post supradictas ustiones imperant ulcera reseruata in saniem prouocari. Alij denique statim lana succida eadem contexerunt loca: Alij marrubij coma contrita cum sale, uel oliua nigra, aut sesamo infuso, siue nucibus: Tum tertia die lenticula multa, atque mulso decocta, donec ulceris cadat eschara. Tunc cenomeli aiunt imponendum, uel ea quae ualeant lacessendo puris exitum prouocare. Item florem aeris cum nigro helleboro apponunt: Et quidem aliqui releuantur interuenientis recorporationis causa. Sed quoniam istiusmodi ustionibus plurima uexatio coniuncta est, erit melius alijs adiutorijs mederi. Ausi sunt praeterea quidam etiam Venerem adhibere, in hijs qui non ex usu uenereo ischiadici facti uidentur, quo magis uexata neruositas geminet causam. Item alij cantilenas adhibendas probauerunt, ut etiam Philistionis frater idem memorat libro XXII de adiutorijs, scribens quendam fistulatorem loca dolentia decantasse, quae cum saltum sumerent palpitando, discusso dolore mitescerent. Alij denique hoc adiutorij genus Pithagoram memorant inuenisse: sed Sorani iudicio uidetur hijs mentis uanitate iactari, qui modulis & cantilena passionis robur excludi posse crediderunt. Item plurimi ex talo atque ancala eiusdem partis quae fuerit passione possessa, uenam diuidentes, sanguinem detraxerunt: sed magis partes impletae grauantur, cum repente uacuata loca in semet materiae fluxum inuitant. Nobilium uero principum Hippocrates libro quo de locis conscripsit, cucurbitam iubet sine scarificatione apponi. Utitur etiam feruentibus medicaminibus potis, quae si essent uere congrua passioni, minime tamen ad excludendam uetustatem ualere crederentur. Diocles libro quo de passionibus atque causis & curationibus scripsit, item secundo libro de curationibus, regulam dixit siccam & frigidam & nutribilem aegris conuenire, cum humida atque calida prodesse huic passioni demonstrauerimus. Utitur etiam urinalibus medicamentis, quae diuretica appellauit, & probat conditum bibendum, quod plerique Latini mulsum uocant. Utitur etiam cibo e uisceribus asinorum, & clysteribus sanguinem prouocantibus, & uino nunc

B

Margin notes: * id ex radice Aristolochiae Longae facit Aegineta. — Cauteres formati. — hamis — inferius — ἀγχίστρα. anchistra — * Subletam obiiciunt, et offerunt inter ea, * sub. — re duplicatum — tabulam tiliaram — particulas — † mydio — tiliari — Demetrij sectatores. — A appellant — Digitus λιχανὸς uel δεικτικός. index. — nuda — ignitis — reserata — Sesami — οἰνόμελι — Philistionis frater. — mitescebant — Pythagoras. — poplite — ἀγκάλη. — Hippocrates. — Diocles. — Mulsum conditum.

albo nunc nigro, neq; ordinis, neq; temporũ, neq; congruæ qualitatis memor.
Themison. Itẽ Themison secundo libro Tardarũ passionũ in quibusdẽ peccare perspicit, phlebotomans talum, uel ancalen, atq; lanis succidis cum oleo & aceto, & sale statim patientia cõtegẽs loca, articulos astringens, & intestina per clysterẽ exulcerans, & os ipsum quod ischion Græci uocant. Ante hæc omnia & equitare imperat ægrotantes, quo magis ob uehementiã motus partiũ faciat uexationẽ. Itẽ alternis sinapizat diebus, quod est immoderatũ, & in omnibus ulcerationẽ cutis existimat faciendã, qua plurima cõgrua prohibẽtur adiutoria adhiberi, cũ partes ulceratæ apposita tolerare non possint. *Thessalus.* Thessalus uero uaporationẽ faciendã improbe recusauit, est enim recorporatiuæ uirtutis; neq; initio recte constrictiua probat adhibenda. Etenim ischiadica passio uehementi atque difficili strictura confecta perspicitur.

uexans / ischion. clysteram lauans & os ipsum exulcerans

DE ARTICVLORVM PASSIONE, QVAM GRAECI arthritin uocãt, & de pedũ dolore, quẽ podagrã appellãt. CAP: II. *ἀρθρῖτιν.*

Traq; passio à parte corporis quæ patitur, nomen accepit: altera cõmuniter ab articulis omnibus, altera specialiter à pedibus. Sed podagrã Græci etiã ab impedimento, uel retentione pedũ aiũt nominatã, uel à ferali dolore: siquidẽ omne quod immite fuerit abusiue agreste uocamus. *Agrestia quæ dicamus.* Earum deniq; passionũ discretio promptissima atq; manifesta esse perspicitur: *ποδάγρα.* Nam podagra pedum tantũmodo dolor est. Arthritis uero etiã cunctorum articulorũ, siue multorũ; & aliquando à pedibus sumens dolor exordiũ cæteros articulos implicauit: aliquando in alijs incipiẽs pedes inuasit. Nam quidã medici arthriticam passionẽ genus uocant, podagricam uero speciẽ. *ποδάγρα ἀμαρθρῖτις.* Etenim quod Græcis hamartritis recte nuncupatur: siquidẽ sit in articulis dolor, quãq; in pedibus cõstitutus: arthritis uero nõ ilico podagra dici potest: *D* siquidẽ genua uel manus tenens, gonagra, aut chiragra, uel tenontagra dici potest, si maiores tenuerit neruos. *γονάγρα. χειράγρα. τενοντάγρα.* Sed de his nominibus quæ locorũ causa discreta uidẽtur, unius tamẽ esse uirtutis intelligant, in curationibus certandũ nõ est: Sunt enim harũ passionũ antecedẽtes causæ uariæ, ut uinolentia, frigus profundũ, eruditatio, libido uenerea, labor immodicus, uel repẽtina desertio solitæ exercitationis in ante actem morẽ: aut rursum non ex infantia, sed secũda & sera ætate affecta, cum mollibus neruis atq; insuetis fuerit illata quassatio. Itẽ percussio antecedẽs, ex palæstra, forti exercitio. Frequentat autẽ in uiris magis atq; medijs ætatibus: difficile uero in mulieribus atq; in eunuchis, & pueris, & iuuenibus fieri inuenitur. *Podagra hæreditaria est.* Videtur præterea plurimis antiquis medicis etiam genuino cursu in posteros migrare cum semine, & propterea succedẽtes inuadere, de qua re principaliter Responsionũ docuimus libris. Itẽ per aliquas probatur frequentare regiones, ut Cariam, & Alexandriã Aegypti uicinã: *Caria. Alexandria.* nec non temporibus certis nasci, itẽ magis asperari uidetur, ut primo uerno, secundo autumno, tertio hyeme, æstate uero difficile. Sequitur autẽ passione articulari tentatos, torpor, atq; formicatio eorũ articulorũ qui tangũtur, & difficilis flexio, atq; rursum extentio. Itẽ grauedo & uacandi dulcedo, & ad paruũ motũ uehemẽs labor, atq; dormiẽtibus sensus quidã resonantiũ articulorũ, & cum de somno surrexerint, ueluti saltu earundẽ partiũ afficiũtur. Tum horror uel rigor, atq; tremor sine ulla manifesta ratione partiũ sequentur. Dehinc cũ passio se extollere cœperit, in podagricis dolor alterius pedis, aut utriusq; cũ pũctionibus nascetur, incipiẽs à uestigio aut plantæ cauitate, uel sæpius à maiore digito, attestante torpore, & grauedine, & difficili motu, cũ horrore rigido, atq; inæquali per mẽbra, & aliquãdo plurimo feruore, aliquãdo frigore: ut alij refrigerantia, alij calida desiderẽt ægrotantes

cruditas; anteacto more; affectus; * Rigore

Etenim Podagra Græcis Arthritis recte nuncupatur, si quidem sit in articulis —— cheiragra dici potest, uel Tenontagra, si maiores

A tantes, & propterea qdam alterã calidã, alterã frigidã podagrã putauerunt nũcu-pandã. Itẽ inĩtio, ut sæpe contigit, similis color patientiũ atq; sanarũ uidetur par-tiũ, attestante æqualitate, nullo emergente tumore. Dehinc inflatio partiũ fiet cũ rubore. Quapropter releuatio altiorũ sæpe sequet. Tum peiorãte passione ar-thritica sufficitur passio, cum in unũ omniũ cogitur articulorũ consensus, & fa-cile ex articulo in articulũ uenit dolor, nec desinẽs priusquã cũctos inuaserit no-dos. Sæpe deniq; prioris articuli dolore declinante secundus inuaditur, atq; codẽ similiter mitescente, tertius sumit exordiũ, consentiente etiã uesica atq; spinæ ma-ioribus neruis, quos tenontas appellant; & in stomacho etiã nausea uel uomitu iactantur ægrotantes. Tunc articuli tumẽtes inflantur, ac deinde durescunt, & so-lidati saxeã faciunt qualitatẽ. Tum etiam nigriores efficiũtur, atq; contorti, ut in obliquas partes digiti uertantur, aut reflexi supinẽtur, aut uicinis adfixi incum-bant, & aliquãdo humore purulẽto uel mucilento collecto, aut uiscoso generẽt poros, quos nos transitus dicere poterimus, dehinc etiã lapides sufficiant, qui q-dem articulos soluant, & cutẽ distẽdant, atq; erũpentes promineant, & chirurgia detrahantur: aut exilientes cyathis, quo ferramẽti tollantur, quod nos laureolũ dicere poterimus, & rursum renascant. Tum crura dolentiũ partiũ cessante nutri-mẽto tenuata languescunt, & arida efficiunt. Erunt præterea ægrotantes paruis ex causis mobiles atq; iracũdi, siquidẽ motũ uel actum nõ sine querela accipiãt. Principaliter autẽ hæc passio cõstituitur in neruis, uel eorũ colligationibus; tum cætera morbo consentiũt, atq; cõtiguos uel superpositos lacertos, & maiores ner-uos pati demõstrant. Est præterea passio nõ facilis curatione, & aliquãdo magni-tudine insanabilis, nõ ut pleriq; putãt natura. Causæ aũt difficillimæ curationis,

B uel ut sæpe cõtingit impossibilis, manifestæ atq; plurimæ reperiunt. Est enim pas-sio in neruis cõstituta q̃ fiũt natura densissimi, & inter articulorũ nodos cõstituti, quorũ angustia cõprimũt, & ad omnẽ motũ asperant, magis in pedibus. Hij em plurimas cõligationes nodorũ naturaliter habẽt, & totũ corpus sustinẽdo labo-rãt. Præterea hæc passio, initiũ paruitatis causa negligit, & cõtempta cõualescit: qppe cũ à multis minime credat emergere. Alij deniq; digiti luxati, aliqui pedis euersionẽ, aliq; cuiusdã rei calcatæ, uel offensæ duritiã aut feruorẽ querunt: tũ ne-cessitate coacti augmenti tẽporibus in cõfessionẽ uenĩũt ægrotãtes. Ob hoc igit passio pseuerare, atq; corpora possidere meditat. Non autẽ minus etiã longorũ lenimentorũ causa, qbus recessisse putat, cũ sanos ægrotãtes fingendo pmittit, adiuuãte etiã intẽperantia, qua cũ sæpe cõcipi passio pspicit, manere possenõ du-bitat: quod dicã diatrito, frueter officiũ nõ agnouerit, clyster adhibẽdus simplex: atq; ita totius passionis statu accepto, ut inflata uel tumẽtia loca uideant, scarifi-catio adhibẽda: & ubi permiserint partes, cucurbita figẽda, uel hirudines admo-uendæ. Est aũt omniũ leuior præter cucurbitæ scarificatio: siquidẽ nulla quassa-tio partiũ fiet, quæ necessario cucurbitæ cõiuncta est. Itẽ hirudinũ morsibus con-sensus adiungit, & propterea, ut supra dictũ est, simplex cõflatio lenius probat. Adhibẽda etiã uaporatio spongiarũ, tũ aquæ calidæ fomẽtatio, uel aqua & oleo, aut decoctionis fœnigræci, aut lini seminis, uel hybisci. Itẽ cataplasma mitigati-uum, quod iamdudũ minime posse adhiberi uidebat: siqdem tumẽtia pondere grauari nõ debeãt. Sit igit panis diligẽtius emollitus solus, aut admixta radice æ-gallici, qđ Græci symphyton uocãt, uel hybisci decocta, uel cuiusq; similis uirtu-tis, qũ pbauimus adhibẽdas uaporatiões. Tũ cũ firma declinatio fuerit cõstitu-ta adhibẽda lauacra, atq; uarius cibus, & aqua potu dãda, & ppter passiõis neqtiã adhibẽda etiã cerotaria ex oleo dulci, uel cyprino, aut ex adipe cõfectũ medicamẽ qđ Græci diasteaton uocant, tũc malagma diachylon, uel Mnaseũ, aut qđ appel-

 lant

lant diateleos, uel dioxeleon, uel diathalassestum, paulatim fortificandum cor-
pus deambulatione liberis calciamento pedibus; & cum cautione aduersantiū
rerum, ut ne quid nimis, maxime uini, aut indigestionis, aut Veneris. Arthriti-
cis uero cōuenit etiā digitis ceram emolliendam dare, uel manipulos tenendos,
ἁλτῆρες. quos palestritæ alteres appellant; tum mouēdos, cereos, uel ligneos primo, cum
paruo plumbo interfuso; tum pro modo profectus grauiores; & in tardāte pas-
sione superpositionis tempore supradicta seruanda simplicitas curationis: In le-
nimento uero adhibenda fortificatio, tum recorporatio. Sit igitur primo gesta-
tio pro modo uirium, tum deambulatio molli stramine coæquato solo, adiecto
uocis exercitio, cū corporis unctione. Etenim uacatio crassificat corpora, adeo
etiam & in hijs qui ex alijs forte plurimo tempore iacuerint causis, hac ratione
articuli cōmouentur, cum nerui non exerciti ualidiores efficiuntur. Adhiben-
da etiam lauacra per interualla dierum, & uarius cibus ex mediæ materiæ quali-
tate; uinum paruum, lene, & semper post cibum: Tum dropax simplex atq; cō-
πυρίασις. positus; paroptesis ex igni uel ex sole, atq; pellibus feruefactis, & ex arena litto-
συμπάσματα. ris: Tum aspergines, quas Græci sympasmata uocant, ex nitro, & adarce, & eu-
ἄκοπα. phorbio, & sæpe memoratis speciebus: Tum ungenta & acopa ex squilla con-
fecta, & agresti cucumere; Itē euphorbio, & adarce. Dehinc malagma adhiben-
dum, ut est quod appellant diahalon, aut diadaphnidon, aut diadarces, aut dia-
stactes conias, uel quicquā similium. Item rubor cutis ex sinapi faciendus, quē
φοινιγμός. Græci phœnigmon appellant. Item drimyphagia, & cyclorum regula, & radicū
ἔμβασις. uomitus, & hellebori, & embasis facienda, sicut de ischiadicis scribentes memo-
rauimus: uel fomentatio ex decoctione artemisiæ herbæ, aut marinæ feruentis
aquæ; dehinc natatio feruens, uel frigida. Item usus adhibendus aquarū natu-
ralium, calidarum; tum frigidarū, ut sunt in Italia quæ appellatæ sunt Albulæ,
uel Cotiliæ, & omnium supradictorū affectanda repetitio: dabit enim curatio
alijs integram sanitatē, alijs raram doloris admonitionem, ne iugi superpositio-
ne uexentur. Veterum quidam annalia medicamina potanda probauerunt, ut
est quod appellant diacentaurion. Item diascordion bibendum anno continuo:
iudicantes in hijs qui non plurimo tempore fuerint passione uitiati, hoc est in-
tra quinquennij temporis constituti, adijcientes, quod bibi debeat medicamen
prædigesto corpore, & omnino nullo obstaculo impedito: Sin minus, repræsen-
tandum numerum dierū, quo integer compleatur annus, quanquā longo tem-
Medicaminū pore porrectus. Secundū nos autem, iuxta Sorani iudiciū, est metuenda diutur-
frequētia re- na medicaminis sumptio, cum neq; soliti cibi iuges, atq; ijdem utiles, recte pro-
cusanda. bentur. Sic deniq; legimus, quosdam ueteres memorasse ex iugi medicamine po-
to in celeres, uel acutas uenisse passiones, & alios apoplectos, alios pleureticos,
alios peripleumonicos interisse. Item quosdam continua difficultate spirationis
δύσπνοια. affectos, quam Græci dyspnœan uocant. Hij uero qui se isto medicamine pro-
fecisse testantur, non aduerrunt seruatæ digestionis causa id fuisse permissum:
quippe cum cæterarum rerum excessus declinando, quidam seruauerint sanita-
tem, cum interrumpere metuerint sumptionem medicaminis sui: & propterea
hijs intentionibus occupati, alias sibi nesciuerint profuisse rationes. Item alij u-
stionem nodorū faciendam probant, quam nos reprobamus: siquidem consen-
sus faciat tumorem. Item alij transeundum ex alijs in alia probant ungenta & ca-
taplasmata, nunc specie, nunc genere differentia, donec ægrotantes releuentur:
siquidem alia pro alijs corporibus uideantur conuenire, & propterea doloris mi-
tigatio sequetur. Ordinauerūt deniq; etiam contrarias uirtute materias, laxati-

uas

A uas simul atque constrictiuas, & recorporatiuas, ut Mnaseum malagma, uel diachylon. Item è contrarijs uehementius constringentia, ut diayteon, & cyzicenum, & Stalistrion emplastrũ. Itẽ ex panici polline, & lini semine cataplasma, & ex coliculo agresti, uel herba erigeronte, & bramite, & mandragora, & altercũ & lenticula, & citri medio, uel peponis, & origani, uel thymi, aut uuæ lupinæ, aut portulacæ, aut betæ, aut mali punici folijs uiridibus, uel eius caduco, quod Latini ambulacium uocant, decocto cum aceto, aut ruta agresti cum aceto singulari, uel cum simplici alica, uel aceti fedimine, cum apio: aut uitis folia, cum simplici pulento, uel ex herbi polline, aut fabæ, uel hordei, aut lolij, aut lupini, cum fece uini uel aceti, uel ex fico decocto cũ aqua & uino cõtrito, donec mellis sumat crassitudinẽ: Ex quo detractis durioribus partibus imperant coquẽda rursus residua. Item ex papaueris coliculis, quos Græci cocias uocant, uel eorũ folijs, & malis cydonijs & punicis in uino decoctis, & bulbis cum melle, uel alterci radice cum storace, uel inquintio, & marrubij. Item calce melli concoctũ, & opio storaci, & amygdalis amaris cum cyprino oleo, & aceto fugiter coctis, partes ungendas docent, ex dissimilibus rebus sine ullo ordine materias admouentes, insanabiliter simul atque constringentia indocte decensum ab alijs in alias species faciẽdum iubent, donec ut æstimant iudicia reperiatur: siquidem fit pro corporibus alius ex alia specie liberatus. Et est hæc experimenti tentatio, quam Græci schediasticen piran uocant, quæ non destinata passionibus adhibeat adiutoria, sed probanda. Fit præterea ut accessiones tempora percurrant, & sua sponte leuigentur, atque ita occurrens declinatio, uel paulo proximius lenimentum euentum curationis afferat. Quod, si forte uere profuisse putaretur declinationi adhibitum,

B rursum initijs noxium necessario comprobatur: siquidem non suo tempore uideatur admotũ. Alios igitur ex alijs releuatos rebus existimant. Sed hoc temporum fieri causa respondere debemus, quæ corpora urgentius obtinere necesse est. Conueniũt enim in istis mediocriter constringentia. Augmentis uero atque statui mitigantia uel laxantia, declinationibus emollientia, lenimẽtis fortificantia, atque recorporatiua: frigida uero uel coërcentia, quæ agrostica uocant, etiam igne sacro uexatis admixta congrua efficiuntur. Sed aiunt aliqui nunc quoque tanquam laxatiua incensos, nunc frigerantia releuare. Feruori etenim ex tumore uenienti admota eius factu tepefacta conueniunt, & tunc temperata mitigãt, tanquam aquæ feruenti admixta frigida. Sed est hoc falsa conclusione collectũ: quã Græci sophisma uocauerunt: Oportebat enim, quantũ ad hanc, ut putant, rationẽ omni tumori frigidas conuenire materias. Igitur secundum passiones ac tempora nos discretas aptamus. Alij uero acopum ex rana rubea in podagricis admiratur, alij marini uituli, alij pedes unxerunt, ex eius tergo calciamenta facientes, alij uiuentẽ beluam oleo coxerunt, alij lupum, & specialiter unctionis genus conuenire probauerũt. Multa enim ficta fide sine ratione creduntur, cum forte passio non fuerit insidiosa, & cum corpus tardauerit, non in uno atque eodẽ tempore perseuerans. Item plurimi uomitũ post cibum laudauerunt, secundo uel tertio per menses singulos adhibendum: siquidem & materia redarguit, & indigestos esse nõ sinat, non aduertẽtes quod magis uexabilis approbetur, cum hoc adhibito gingiuæ putrescant, dentes moueantur, oculi confundantur, & totum impleatur caput, stomachus quoque grauiter afficiatur, & propterea omnes consentiant nerui. Est igitur conueniens magis parua cibatio, atque initium ex abstinentia ciborum sumendum curationis. Multi autem medicinæ scriptores purgatiuis & acrioribus pollent clysteribus, & urinalibus medicamentis, quæ diuretica

C diureticā uocauerunt. Sed oportet cauere stomachi uexationē, quæ uarietate facile medicaminū fiet. Item uesicam quæ sit neruosæ qualitatis prouocare: tradit enim necessariō uniuerso corpori uexationē per sibi cognatā neruorum qualitatem. Specialiter autē ueterū pertransiēdo errores, uanū puto atq; prolixū quod de podagricis scripserūt, & propterea fastidiosum maxime, cū sufficiat cōmunis materiarū memoratio. supra scripta, tacitis dominis, qui nunc dicenē:

Diocles. Diocles libris quos de passionibus atq; causis & curationibus scripsit: Praxagoras. Praxagoras tertio libro de morbis: Erasistratus. Erasistratus libro quo de podagra scripsit, prohibēs tamen purgatiua adhiberi, quæ catartica uocauerūt, malagma uerō Prolemæo regi promittens, cuius scripturam non edidit: quanquā quidam sibi uisum Erasistrati nominent medicamen: Erophilus. Item Erophili sectatores multi; atq; Asclepiades libris ad Erasistratum scriptis, Heraclides Tarentinus. & Heraclides Tarentinus, & Themison. Themison secundo libro Tardarū passionū, aliqua ut methodicus, aliqua ut nō methodicus decurrerit: phlebotomat enim ex pedibus, & nihil approbat, & cataplasmatū qualitates confundit, nōn discernens cōstrictiuis laxatiua. Quibus respondere quid oportet? cum Thessalus. uinolentia neruos amputet, phlebotomia patientes impleat partes. Thessalus autē secundo libro Regulari, imperfecte quidem, sed consequēter methodicis intentionibus curationem ordinauit.

DE RENALI PASSIONE, QVEM GRAECI NEPHRITIN APPELLANT. CAP. III.

D Renalis passio à patientibus partibus nomen accepit. Est autē intellecta passio tarda renis aut renum: passio, inquā, tarda: siquidem cum insidenti atq; perseueranti querela renalem intelligimus passionē, & non ex nouello atq; recenti tumore, sicuti neq; cuiusquā ossium coxæ, ni fuerit perseuerans, ischiada intelligere poterimus. Item adiecimus renis aut renum, siquidē nunc alterū, nunc utrosq; teneāt renes tumentes, ac duratos, & in saniem sæpe uenientes, & ulceratos, & humore fluentes. Igitur de cunctis purulentationibus uel uomicis communiter secundo dicemus: nunc de cæteris supra memoratis scribemus, & primo de tumore. Antecedentes itaq; causæ, quæ renalem faciunt passionē, aliæ manifestæ, ut perfrictio, indigestio, percussus, casus uehemens super clunes, acres cibi plurimi contra consuetudinē, libido uenerea uehemens, uel urinalia frequentata medicamina, aut uenena, quæ specialiter ipsas afficiāt partes, ut sunt ex cātharidis cōfecta. Afficiuntur autē hac passione, iuuenibus magis grauiores, atq; senes; & uiri, mulieres, & habitudine plenis tensiores: siquidem in his grauior, & generaliter curatio difficilis, ob angustiam locorū, quæ passione uexantur, & ob acrimoniā urinæ, quæ insuete aliquando renibus immorata in uesicam transit. Sequitur autē patiētes, cum adhuc leuis fuerit tumor, dolor leuis, & magis cum proni fuerint inclinati secundū clunes, circa ilia, alterius aut utriusq; partes, & priorum in clunibus nodorū. Cum autē tumor uehemētescere cœperit, dolor etiā plurimus fiet cū grauedine & feruore cluniū omniū, atq; iliorū, & pubetenus, uel umbilico cū consensu usq; ad uesicā tendente, ob tumorē urinaliū uiarū, quas Græci ureticos poros appellāt, quæ quidē à renibus usq; ad uesicā sunt porrectæ, attestante urina tenui, & aquata, & ita subalbida, ut colaturæ liquidæ colorem fingat, quam Græci charopon uocāt, & primo parua, dehinc plurima, aut coaceruatim effusa, quæ nullam faciat releuationem, peiorante tumore in feculentum colorem ueniens, cum iam nimia tensione tenuissimæ uenulæ fuerint ruptæ. Item in urina transiens qualitatem uiscosæ crassificationis causa; tum oleosum, ueluti adipis qualitatem

A qualitatem simulans, cum tenum fluor pinguis acceperit. Dehinc per incrementa etiam febres accedunt, cum consensu iecoris, ut quidam etiam fellis colorem sumant, attestante uentris abstinentia cum tormēto, & ructatione, inflatione, cogente. Tum hebetudo sequitur, & articulorum frigus & uomitus: & tardante passione corporis tenuitas nimia, adeo ut quidam uncati permaneant, & semper pronī ambulare cogantur, nec unquamse erigere possint. Est præterea signum declinationis, supradictorum in contraria mutatio, ut urina aquata in crassitudinem ueniens: crassior uero, uel uiscosa, in tenuitatem. Item quæ paulatim atque cum mordicatione ferri solebat, sine labore adueniens, & si plurima, mediocris effectā, & ad summū omnia cum naturæ solita uel similia fuerint uisa, aiunt alij quieos qui ex casu uel percussu, aut uehementi libidine fuerint tormēnta, irruisse uideantur, colicos uero maior interior, uel uentri uicinarum partium dolor sequatur, atq; inde sumat exordium, consentiētibus uel compatientibus clunibus. Item renali uitio extemplo difficultas urinæ coniuncta fit: Colicis uero per consensum atq; secundo concurrat. Hæc est similium passionum discretio. Accidunt hæc item similia, etiam in urinalibus uijs uitio constituto, ex renibus, quæ usque ad uesicam ducunt, quibus eadem quæ supra diximus recte concurrunt, sed dolor uel eius sensus erit inter renes & intestina, & uesicæ fundum, nulla inflatione uel extantia in externis renum partibus prominēte. Hæc est omnis atq; perfecta significatio. Sed oportet sanguinis mictu adfectos similiter curari tanquam sanguinem spuentes. Alios uero qui cæteris fuerint passionibus adfecti, sicut de uesica scribentes demonstrabimus, pro suis concursibus uel accidentibus, quæ Græci symptomata uocant, partita curari ratione: Non enim sola generalis, sed etiam specialis eorundem conuenit adiutoriorum curatio, solum differens, quod ea quæ localia sunt adiutoria in hijs qui renalibus laborant uitijs, magis clunibus adhibeantur: Illis uero qui uesicæ, pectini, uel pubetenus, quod Græci peritoneon uocant. B

DE TARDIS VESICAE PASSIONIBUS. CAP. IIII.

IN uesica speciales plurimæ passiones eueniunt, tumor, collectio, ulcus, durities, phthiriasis, item psoriasis, quam scabiem, uel scabrum appellamus, capillatio, debilitas, paralysis, calculatio, quam lithiasin uocant, sanguinis fluor, siue effusio, quā hæmorrhagian appellant, mictus tarditas aut difficultas, aut in toto guttæ aquatiles, quas hydatidas uocant. Sed ne porrecta longitudine fastidiosa curatio uideatur, una præceptione omnia apprehēdere festinandū. De paralysi igitur superius docuimus, cū de ea specialiter diceremus. De collectionibus uero & ulceribus secūdo dicemus, cum de singulis corporis partibus cōmunem trademus curationē. Tumēte igitur uesica, sequitur dolor secundū pectinē, atq; uretri radicē, & ilia, & clunes, & magis initio ac fine urinæ reddendæ: tum feruor incendiosus: item pulsus & extantia partis in passione cōstitutæ, cū iugi ac frequenti urinæ reddendæ desiderio, & repētina cessatio, ac rursum egestio fiet cū dolore intolerabili per singulos mictus, ut extenti ægrotantes etiam uentū per podicē reddant, aut ipse podex præcadens excludat: & præterea ægrotātibus supinus exitus urinæ facilior. Quidā denique necessitate coacti deuexo capite super latus pedibus sese locauerunt, ut lapis angusta deferēs loca, atq; uesicæ aditū repetens mictus tribuat facultatē. Mulieres denique etiam digitis immissis in muliebrem sinum sibimet, ipsæ hortatione quadā lapidem prouocādo dimiserunt.

dimiserunt. Pueris autem magis prominens ueretrum fiet: Sæpe etiam extantia quædam ægrotantibus occurrit, si suo digitum iniecerint podici. In ipsa præterea urina sedimina inueniuntur, aliquando crassiota & calida, aliquando arenosa & saxosa. Item quibusdam asper lapis, aut sanguinolentus excluditur, & saniosus. Sed quoniam signa communia sequentur ulceribus uesicæ atque lapidibus generatis, & his qui gelato sanguine impediti mictus difficultate afficiuntur, confirmabitur apprehensio lapidis generati, adhibita melotide, cuius rationem atque usum Responsionum libris chirurgiam scribentes plenissime tradidimus. In quibus etiã auferendi lapides opus docuimus: Nunc enim correctionem demonstramus cuiusdam in corpore morbi, quo uesica lapidũ generatione uexatur. Et non ut alium masculum appellemus lapidem, alium fœminam, ut quidam leuium medicorum, sed quodam corporis uitio, non adhibita recorporatiua curatione, cum solius auferendæ alienitatis intentione medici capiantur, cuius plurimæ sunt differẽtiæ. Est præterea urinæ reddendæ impedimentũ, quod Græci stranguriam uocant, mictus officium retardatum. Difficultas autem quã idem dysuriam appellant, quæ id adiuncto dolore ingesserit. Impossibilitas autem, quã urian uocant, perfecta eius officij negatio. Sed hæc tria accidentia quæ Græci symptomata uocauerunt, nunc stricturæ sunt appendítia, cum tumor uesicam tenuerit, siue durities, aut paralysis, uel tensio, ut quidam uolentes urinam usu solito ac naturali deponere, obstantibus causis, longo tempore cõtinentes, officij dilatione uexantur: aliquando alienitatis obtrusione uesicæ impedito meatu, ut lapidis, aut arenæ, aut capillorum, aut squamulatum cantabri similiũ, uel quocunque sedimine crassiore. Fluor autẽ sanguinis per uesicam, quem Græci hæmorrhagian uocantes manifestus, cum aceruatim per urinæ meatum sanguis excluditur. Sed quoniam non solo ex ambitu uesicæ fluor iste fit, sed etiã ex collo uel mictualibus uiis aceruatus sanguis excluditur, aliquando etiam de renibus, erit locorum discretio facienda. Nam renibus patientibus dolor in clunibus demonstratur. Vesicæ autem ambitu patiente, sub umbilico, uel pubetenus apparet dolor, & sæpe urinæ commixtus sanguis excluditur. Item collo uesicæ patiente circa ueretri initium, quod Græci perinæon uocant, dolor sentitur. Mictuali autem uia patiente, ipsam ueretri radicem dolor afficit, attestante sanguinis puritate, cum iugi ac non intercapedinata emissione, etiamsi digitis loca, quæ iuxta sessionem ueretri sunt, presserimus, quo in loco est ultima mictualis uia, quam, ut supra diximus, urãm Græci uocauerunt. Nam si ex aliis locis sanguis feratur, digitorum impressione magis abstinetur, cum supradictis locis, hoc est, perinæo, uel podici uicinis renititur impressio. Tunc ex uesicæ collo impedimento repressus feretur, ex superioribus uero abstinetur. Aliorum autem medicorum signa de his discretionibus conscripta Responsionum libris chirurgiam scribentes elogiauimus. Sunt autem uesicæ uitia, uel passiones generaliter curatione difficiles. Est enim natura neruosa, & altioribus insita locis, atque celata, & quæ corporis superflua sustineat acriora. Sed ne rationem uariare uideamur, erit demonstrandum, quoniam fluori siue solutioni uesicæ, quã Græci reumatismon uocant, sunt adscribenda plurima, quæ specie discrepare uidentur, ut plurimus mictus cum arenoso uel capilloso sedimine: Item sanguinis fluor: Stricturæ autem adscribendus tumor est, atque durities, uel saxea duritas, quã Græci scirrhosin uocant. Horum duplicem generaliter in superpositionibus curationem demonstramus. Fluente igitur uesica, hoc est, solutionem patiente, locandus æger frigido mediocriter in loco, adhibita requie, cum abstinentia & articulorum

A articulorum tenaci ligatione. Et ſi ſanguinis fuerit fluor, clunibus prominētius ſubleuatis, & officio mictus admonente, quantum datur imperandum ægro, ut neq; id retento faciat ſpiritu, neq; ui quadam uel conatu excludi cogat aliena. Apponenda etiam ſpongia noua aceto tincta ſecundum clunes, uel umbilicum, ac pubetenus, quod Græci etron appellant, uſq; ad ueretri initium, quod ijdem perit⟨o⟩neon uocant, addita tenaci cum amplexu ligatione. Tum epithemata iiſdem locis, atque cucurbita conſtrictiua. Potus dandus frigidus, paruus cibus: Species de ſanguinis fluore & ſputo ſcribentes docuimus. Similiter etiam, quæ præbibenda conſcripſimus, eiuſdem ſcilicet qualitatis, & ſeſſio exuino uehementiori confecta, quam encathiſma uocant, in qua ſint præcoctæ murtæ bacculæ cum roſis; uel in puſca, aut aceto facta decoctio herbæ talliæ, uel rubi, aut mali punici corticis, & horum ſimilium; uel per ferramentum quod Græci catethera uocant, iniectio fecunda, quæ ſimiliter medendo conſtringant, acaciæ, hypocyſtidis, aut plantaginis ſucco, uel polygonij herbæ, aut intybi, uel puſcæ frigidæ ſingularis, aut adiuncta thuris drachma una, cū æquali pondere hypocyſtidis, uel gallæ, cū nigro uino, uel talliæ herbæ aqua cœleſti concoctæ: quæ cum fuerit expreſſa & abiecta, erit aqua coquenda, donec ad mellis ueniat craſſitudinem. Mulieribus uero etiam peſſaria adhibenda, quæ ad fluorem matricis Reſponſionum conſcripſimus libris, muliebria uitia curantes. Eſt autem curatione correctior, ac facilis, eruptione factus, uel oſcitatione, ſanguinis fluor, uel percuſſu, aut ſaltu confectus. Etenim influxio abſtinetur, & rupta conglutinantur: difficilis uero correctione ex putredine effectus fluor. Retento enim ſanguine, uel abſtento ulcus permanebit. Eſt præterea ex putredine ſanguis ater, & male redo-

B lens, atque purulentus ex ulcere præfecto, & dolore antecedente, qui putredinis cauſa aduenisse uideatur. In eruptione autem flauus, & non antecedentibus ſupradictis, ſed excuſſu, uel ſaltu, aut percuſſu effectus. Solent præterea ſicut in podice, uel fœminarum ſinu, aut matricis collo, etiam in ueſica hæmorrhoides generari, quæ fluorem ſanguinis præſtent, quibuſdam interuallis uariatum, quod oportet apprehendere prudentem, cum non coadceruata primo fuerit effuſio, ſed augmentis quibuſdam promota, interiectis defectionibus, ac ſæpe retento ſanguine, doloris pubetenus admonitione ceſſante, cum tenſione inguinum, & grauedine clunium, uel renum conſenſu: & cum ſanguis eruperit, ſupradictorum relatione ſequente: ſiquidem aliquando inflatæ ac tumentes hæmorrhoides difficultatem, uel abſtinentiam faciant mictus, quam Græci dyſurian uocant, uel iſchuriam. Hæc ſunt quæ de hijs neceſſariò dicenda credidimus. Declinante autem paſſione conuenit adhibere cerotaria, ex murtino, uel uiridi oleo, & alumine; cibum uarium dare atq; uinum; ac deinde lauacrum adhibere. At ſi ſtrictura fuerit uentris, uel ueſicæ, conuenit iacere ægrotantē loco mediocriter calido, atq; lucido, adhibita abſtinentia uſq; ad tertium diem, cum requie. Item locis in dolore conſtitutis manuū calidarum cum blando amplexu uaporatio adhibenda; uel pubetenus, ac ueretri initio, & clunibus calida linteamina, aut uaſcula ex aqua calida, uel ſacelli ex pollinibus calidis, aut ueſicæ oleo calido plenæ admouendæ. Ac ſi uehemens fuerit dolor, phlebotomia adhibenda: & partes in paſſione conſtitutæ lanis limpidis oleo calido ac dulci infuſis contegendæ; ex eo etiam totum corpus ungendum: tum ora fouenda. Adhibenda etiam encathiſmata ex aqua calida; uel aqua & oleo; aut decoctione laxatiua ex hijs quæ ſæpe memorauimus. Tūc cibus dandus ſorbilis; & potui aqua calida moderatione dominātē; & uſq; ad declinationē paſſionis, interuallis dierū, nutrimenta offe-

C renda. Ac si dolor minime cessauerit, conuenit usus cataplasmatis laxatiui, & cucurbitæ appositio leuis, quã Græci cuphen appellant, cum adiecta scarificatione, & uaporatione spongiarum aqua calida expressarum. Ac si uenter retentus fuerit, clyster conuenit simplex: & secundo cucurbita clunibus adhibenda, ac pubetenus præraris capillis. Tunc hirudinũ appositio, quas sanguisugas uocãt, atque embasis adhibenda ex calida & oleo: sic enim laxatis tensionibus non solũ dolores soluentur uesicæ, sed etiam consequens urinæ difficultas, uel abstinentia. Cauendus præterea usus urinalium medicaminũ, quæ diuretica Græci uocant. Sunt enim quæ uesicam prouocant, & propterea tumores faciant commoueri. Ac si minutis doloribus urinæ fuerit retentio, uel in toto conquieuerit dolor, tanquam factis superpositionibus repetant lenimenta, adhibenda fortificatio per uariam gestationem, & uocis exercitium: Vnctionibus quoque ac defricationibus admotis, quæ superiora corporis magis exerceant, interiecto lauacro, & uario cibo, ac uino, & iuxta methodicum modum adiectiones cyclicæ ac detractiones faciendæ. Tum ad recorporatiua atque uehementia redeundum adiutoria, ut ex resina uel dropace, ac paroptesi, & solis torrore, uel arena ignita, & appositione cucurbitæ, forti raptu atque tractu quodam circunducto remota, corpora roboremus, morborum pulsa segnitie, adhibito usu asperginum, quæ sympasmata Græci uocauerunt. Tunc malagmatum atque acoporũ lacessentium usus adhibendus, adiecto etiam sinapismo, & fricatione partium quæ passione afficiuntur. Tum encathismatibus utendum ex aqua marina, uel salsa calida, & magis hijs qui mordicatione quadam locorũ in ijsdem passionibus tanguntur: tum cataclysmo utendum, cuius nominis uim præscriptis libris sæpius latinauimus: ita natatio adhibenda aquarum sua uirtute medentium, quibus magis erit in so-

D lutionibus utendũ: Eligendæ sunt nanque specialiter quæ aluminis habeant qualitatem, ut sunt in Italia Albulæ appellatæ, & Nepesinæ, & Cotiliæ, & Auguriæ: Hijs uero qui lapidibus, uel scabro uesicæ afficiũtur, erunt eligendæ aquæ salsæ, uel quæ nitri habeant qualitatẽ, ut apud Tenariam insulam; quæ potandæ, atque lauacro adhibendæ sunt. Tum residuus adhibendus est cyclus, & acriora medicamina potãda, ut ex radice lapathi, & capparis, & struthij, uel polij herbæ, itemque panacis, & horum similium; & lithotomia in hijs qui maiorẽ generauerint lapidem. Item in omnibus bellebori adhibẽdus est usus, si passiones supradictæ permanserint. Tum nauigatio, atque peregrinatio, & earum uarietas appetenda. Erit præterea longo tempore, ut cætera quæque nimia, Venus præcauenda. Hijs enim qui ob uesicæ paralysin, propter officium sciscitandum, usum uenereũ probauerunt, consentiendum non est: trahit enim secum totius corporis uexationẽ: Ob quam causam erit probanda etiam ferularum tenerarũ, uel tabellarum, usque ad suborẽ cutis ab hijs probata percussio: Itemque ustio, & scarificatio facienda pubetenus, atque clunibus, & circa initium ueretri circulatim, quod Græci perinæon uocant, debilitate afficiens. Sunt præterea aquosa semina quæ excluduntur, & magis cum se pronos fecerint ægrotantes, uel celeri ambulauerint gressu. Irruit autem corporibus, cum longa fuerint debilitate uexata, aut immodico usu uenereo affecta. Sed est accipienda curatio ex hijs quæ uesica sanguinem fluente memorauimus. Item ex hijs quæ in lenimentis passionum fortificandi corporis causa, ac demutandis, sæpissime probauimus. Est enim hæc passio seminalium uiarum paralysis.

DE SOMNO

A DE SOMNO VENEREO QVEM GRAECI onirogonon appellant. CAP. VII.

Per somnos inanibus uisis affecti ægrotantes seminis lapsu uexantur. Nomen autem sumpsit ab accidenti: siquidem effectū uenereum prouocando perficiat. Sed generaliter neq; illico passio est, neq; accidens passionis, quod Græci symptoma uocant, sed est consequens uisis, quam Græci phantasian uocauerunt, per somnum ægrotantes afficiens, ob desiderium uenereæ uoluptatis, uel iugem atq; continuā libidinē, siue è contrario longam usus dilationē uel continentiā. Sed hoc frequentius accidens in passionē sæpe deuenit. Itemq; alterius passionis aliquando antecedens fit, ut epilepsiæ, furoris, quā Græci manian uocant, aut cuiusquā similis morbi: quoniā uexationē ostendere probatur, atq; præmoueri corpus, siue prætangi accessione uentura. Itē aliquando antecedens causa supradictæ passionis, quā seminis appellamus lapsum, fuisse probat, à qua discernitur: siquidem illa passio etiam per diem uigilantibus ægris fluere faciat semen, nulla phantasia in usum uenereum prouocante. Somnus autē uenereus eo solo tempore quo dormiunt ægrotantes inanibus uisis concubitū fingat. Aliqui etiam aiunt oniropolesin ab onirogono discerni: siquidem oniropolesis illa fit quæ per somnum cōcubitum fingat, cum operantium sensu, sed sine seminis iactu: Onirogonos uero usq; ad defectum deducit seminis lapsum. Sed Milesius nihil inquit supradicta differre: unum est enim, atq; eundem fluorem dicit esse seminalium uiarum. Sed quod inquit nunc exclusio perficitur seminis, nunc impeditur, quanquam uisa per somnum eadem fingantur, ob alias inquit

B irruētes fieri causas, sed non est plurima discretio, nisi intentio adhibenda: quippe cum neq; necessaria comprobetur. Eos igitur qui ratione futuræ accessionis epilepsiæ, uel furoris, aut cuiusquam alterius morbi commouētur, ex hijs quæ suis sunt passionibus tribuenda mitigamus. Eos uero qui specialiter hoc uitio afficiūtur, tanquam parua gonorrhœa affectos curamus. Supradictorum enim augmentum in istam cadere passionem facit ægrotantes, fluentium seminalium uiarum, uel paralysi uitiatarum, causa. Quapropter conuenit primo ægrotāti ab intentione uenerea uisa mentis auertere, quæ Græci phantasmata uocauerunt, atq; aliorsum applicare intentionibus externis admotis: siquidem facile quæ uigilantes accipiunt, somniorum uisa ad actiua cum hijs motibus exerceant ægrotantes, & propterea corpus seminis discussione uexetur. Rum stramenta duriora atq; frigerantia procuranda. Iubendi etiam supra latus iacere, cum se somno dederint, & ante se uel supponenda tenuis ac producta lamina plumbea clunibus; uel spongiæ circundandæ pusca frigidæ infusæ; uel iniiciendo loca rebus frigidæ uirtutis ex anterioribus, ut balaustio uel acacia, aut hypocystide, uel psyllio herba, quæ sunt singularia, uel cum palmulis adhibenda. Cibus etiam constrictiuus dandus, uel densabilis, & frigidus, ut de sanguinis fluore conscripsimus. Poto quoq; frigido nutriendi, uel constrictiuis, non quidem curiose cōfectis, constringendi. Tum adhibenda fortificatio ex communi resumptione, & facienda consuetudo frigidi lauacri, quod Græci psichrolusian appellant. Loca etiam in passione constituta forti impressione fricanda. Sunt enim hæc sufficientia constrictionis faciundæ. Aliqui uero conuenire dixerunt etiam mictus dilationem tendere, ne frequenti officio causa refricetur: Sed completa uesica se somno ægrotantes dare, quo neq; in altum somnum uenire sinantur; & intercessu frequenti excitentur, quo uisa uenereæ uoluptatis, quæ somno finguntur, amittant,

extenta C tant, & extenti uesica seminales uias sibi uicinas comprimendo semen retineat. Alij maiorem digitum ligandum atque constringendum forti filo, uel lino iusserunt, quo dolore interueniente altior arceatur somnus: & neque animorum uisa in uenereum uoluptatem soluantur. Sed erunt hæc utraque à nobis excludenda. Vexant enim uigiliæ ægrotantem, & ultra modum urinæ retentio difficultatem mictus sæpe refecit, ut alterius passionis illatæ causa uideat, ut supra docuimus. sicut efficit

DE DEBILITATE SEMINALIVM VIARVM. CAP: VIII.

sanguinis emissione ex

Milesius. Vrethran. οὐρήθρα. Milesius debilitatem fieri dixit seminalium uiarum, uel sequi in usu uenereo pro semine sanguinis emissionē. Sed hoc commune est etiam hijs qui in osculo uesicæ, quam uretan uocant, ulcus habuerint. Et est harū manifesta discretio. In hijs enim qui ulcus habuerint, cum mictum fecerint, sanguis fluet, attestante mordicatione, & dolore, & aliquando egestione corpusculorū quæ ephelcydas Græci uocauerunt. In hijs autem qui debilitate seminalium uiarum afficiuntur, solo tempore Veneris exercendæ sanguis excluditur, attestante iucunditate; nullis corpusculis, cum mictum faciunt nulla mordicatione uexantur, sed etiam nunc curatio ex supradictis accipienda, ubi uesicam fluentem sanguine curari conscripsimus. Constrictione enim atque densitate fluentia retinentur. Tunc resumptio adhibenda, ac deinde recorporatio, ut sæpe memorauimus. ἐφελκίδας. uexante que

DE PRIAPISMO. CAP: IX.

πριαπισμός. tentigo D

Sine ullo dolore uel consensu uertigo ueretri fit, & appellatur priapismos, sed uocabulum sumpsit à similitudine priaporum, quod ita formentur, ut recto ueretro fingantur. Huius autem passionis meminit Demetrius Apameus libro Signorum: Ait enim semen in semet manu operantem nec quicquam potuisse peragere: tensionem autem fuisse ueretri nimiā, cum paruo dolore, ut cornu putaretur, & ita perseuarasse multis mensibus. Nullo quoque adiutorio medicinali cessasse, ac tarde atque longo tempore quieuisse. Quo fit ut à satyriasi discernatur priapismus: siquidem illa celer fit, & non tardet in corpore, fit et sane eum contractu neruorū, & stimuloso desiderio uenereæ uoluptatis. nam At intelligitur priapismus paralysis esse seminalium uiarum, atque aliorum neruorū ad ueretri partes ducentium, quorum contractu ægrotantes afficiuntur. Sed etiam nunc curatio sumenda est ex hijs quæ de uesicæ strictura longo tempore tardante conscripsimus. senem Demetrius Apameus. qui σατυρίασις. fit enim tendentium distensione

DE VOMICIS SIVE INTERNIS COLLEctionibus, quas Græci empyemata uocāt. CAP: X

ἐμπυήματα.

σπλάγχνα. διάφραγμα. περιτόναιον. perineo Plena igitur de hijs tradenda est ratio. Hæc enim sunt quæ in occultis nata collectiones nuncupantur, ut in splanchnis, ac membrana, quæ latera cingit, uel in pulmone, aut discrimine thoracis ac uentris, quod Græci diaphragma uocant: Item stomacho uel uentre, iecore, liene, intestinis, renibus, uesica, aut mictuali uia, uel matrice, aut peritoneo. Sed de hijs quæ in matrice generantur libris quos de muliebribus uitijs conscripsimus Responsionum docuimus, de cæteris uero nunc dicemus. Harum igitur aliæ solo medicamine curantur, at que

A tur, atque medicinali delectu gubernante usum chirurgiæ non exigunt: siquidem sint occultis in locis, & plurimis superpositis mẽbris, & sit impossibile atque illi/ citu plurimas incidere partes, ne sanguinis pōposus fluor periculum faciat ægro tanti: ut sunt quæ in pulmone generantur, uel diaphragmate intrinsecus, uel in ipsa alteriore altitudine, aut in stomacho superius scilicet à diaphragmate, uel in uentris sessione, aut intestinis, excepto fine longaonis: Itẽ in posterioribus uesicæ, uel in renibus: alia uero accedente chirurgia curantur, quoties ad exteriora corporis collectionũ liquorẽ erumpendo feruntur, uel magis ab altioribus recedunt, ut in hypozygo mẽbrana, uel diaphragmate forinsecus, atque stomachi fundo, & uentris circa eius superiorẽ altitudinẽ: Item iecore, & liene, & longaone ad eius exteriora, atque sphinteri uicina, & uesicæ in anterioribus, uel sub umbilico puberenus, quod Græci etron appellant: Item in uesicæ collo, uel in prima eius parte, quã Græci uretan uocant, & in peritoneo. Cõmuniter autẽ omnis uomica uel collectio, antecedente tumore nimio, generatur, denique empyici, quos nos uomicosos appellamus, alij ex pleuretico morbo, alij ex pleumonico in supradictam passionẽ deuenerunt, sequentibus signis, nunc cõmunibus cuiusdã partis in uomicã uenientis, nunc specialibus pro singulis corporis locis. Sed ne longa hac oratione extimemus, omniũ communia simul ordinanda probamus: tum singulatim specialia designãtes etiã munia adiungemus. Omnibus igitur collectionibus generatis, uel cum tumor in liquorẽ uertitur, sequitur febricula uehemens, inordinata, & sæpe cũ rigore, & torpore frigido, uel iniquitate corporis: Tunc loci feruor incendiosus, grauedo, tensio: & exceptis quæ in pulmone fiunt, sæpe stimulans dolor, & pulsuosus: Tum celer pulsus, atque humilis, & sæpe sudor magis capitis, atque collorũ. Dehinc perfecta purulentatione, rigor corporis, atque tremor circũscribitur, & febriũ recedit inquietudo, ac dolorũ, sed specialiter ac proprie in cõmunibus, si in membrana quæ latera circũtegit, hypozygos appellata fuerit generata collectio, difficultas spirationis sequetur, quã dyspnœan uocauerunt, sed difficilis iacendi potestas supra contrariũ patientibus latus, hoc est, quod eatũ no tangitur; cũ sensu quo dã interno ueluti pendentiũ mem brorũ, & sæpe cõmotu corporis quasi sonus audit, uelut inclusi atque collisi humoris: nam Græci hydatismon appellãt. Sequitur etiã displicentia post acceptũ cibũ, quã Græci dysaresthesin uocant, & plurima tensio medij lateris, aut uentrico sa inflatio impressioni digitorũ cedens ac resurgens. In pulmone uero emergente uomica, spirãdi plurima difficultas sequetur ægrotantes; tussis uehemẽs, uox obtusa uel rauca; & odoris tetri spiratio, thoracis grauedo; & adductio superiorũ ad inferiora: Itẽ grauatio atque tensio supinatis ægrotantibus; & eleuatio sedentibus: denique se ipsi sustollunt ad partes lecti superiores, quo leuatius habeãt caput. Sequitur etiã causatis oculorũ, genarũ rubor, & albedo sub lingua uenarũ: Et si eruptio tardauerit, inflatio quoque articulorũ sequetur, uultus pallor, & macies ora deformans. Itẽ in diaphragmate emergente uomica dolor supra præcordia sequitur, penetrans per latera utraque usque ad posteriora, & aliquãdo inflatio uel tensio iuxta finẽ pectoris, uel sub extremis costis, atque ossibus ultimis perseuerãs usque ad alia: Et si collectio forinsecus fuerit, sonitus aliquãdo humoris inclusi sequetur; Tunc tussicula; & in spirationibus difficultas plurima; ac respiratio longa, & forinsecus spiritu attracto dolor; quod nunquam sequetur eos qui pulmonis uomica uexantur. Etenim pleumonici hauriendo magis spiritũ releuantur. In stomacho autẽ emergente uomica ructationes tetræ, atque difficultas spirationis, sed minor ægrotantes sequetur, & aliquando tussicula parua, sine ullo tu-

Marginal annotations (manuscript): sunt; ulteriore; uentre; urethra; desiderantes (?); membranarum; quod; uentriculosa; ilia; ductu et est copiosus; aliæ; liquores; sphincteri; urethran; communia; pus; inquietudine: iactatio ne: uexatione; propter communia; etiam si a nulla re pars affecta tangitur; acuminata et fastigiata in uentriculi tumuli modum. Ea fit cum exesis musculis intercostalibus, spiritus thorace inclusus foras uersus pectoris cutem erumpit; sterni, qua est xyphoides; et sub nothis costis, quibus adnectitur Diaphragma; parua humoris

* forinsecus: i. intra uentrem, inferiore parte, qua uentriculum diaphragma contingit, non qua pulmonem spectat.

† forinsecus: nam per inspirationes diaphragma in uentris inferioris spatium distenditur, quemadmodum per expirationes sursum in thoracem adducitur.

C moris excreatu: Tunc torpor frigidus articulorũ; animi defectio; ſudor in ſummitate cutis; pulſus paruus; & corruptio ſumpti cibi; atq; acidæ ructationes, & nauſea, & aliquãdo uomitus; ſiccitas linguæ, uel aſperitas; ſitis; tranſuoratio difficilis, plurima, uel parua pro collectionis magnitudine. Quod ſi fuerit in ſuperioribus ſtomachi, donec cibus tranſuoretur preſſurã ſentient ægrotãtes. Poſt effectus uero releuentẽ: At ſi in inferioribus, erit facilis trãſuoratio, ac deinde dolida cibi pceptio ſequetur, cum ad deſtinata peruenerint, quæ ſumant; dolore ex anterioribus partibus in ore uentris atteſtante, cum inflatione, uel extantia quæ impreſſione digitorũ cedat, ac reſurgat. Si uero in ſuperioribus fuerit collectio, nulla uidebitur prompta inflatio, uel extãtia, ſed dolor atq; grauedo inter ſcapulas, uel ex poſterioribus ceruicis partibus ſentiet. At ſi in uentre fuerit collectio, & magis in eius ambitu, erit inflatio inferius à diaphragmate, quod diſcrimen appellamus, circa mediũ præcordiorũ, ſiniſtrorſus flexa, & impreſſioni digitorũ cedẽs, ac reſurgẽs, atteſtante faſtidio, nauſea, ſiti poſt cibi ſumptionẽ, cũ ructationibus acidis, atq; ſumptorũ corruptione, & aliquãdo liquidis per uentrẽ egeſtionibus. At ſi in aliquo inteſtinorũ fuerit collectio, erit extantia, uel inflatio uomicæ ſecundũ eius poſitionẽ, in pyloro: denicq; conſtituta in ultima parte uẽtris ſub dextro latere, atq; ilio; uel ſub iecore. Si uero in neſtide fuerit collectio, erit in ſiniſtra parte extantia ſupradicta, atq; inflatio, ueluti ſub liene. Alijs etiã inteſtinis tenſioribus collectione uitiatis, inter umbilici atq; pectinis regionẽ ſupradicta reperiũtur. At ſi in colo fuerit collectio, ſecundũ iliũ dextrũ, circa umbilicũ uſq; ad ſiniſtra loca, antecedentibus hijs quæ ſunt ſolita colicos afficere, ſupradicta reperiunt. Itẽ in longaone collectione ſuffecta cluniũ dolor ſequetur, cũ difficultate

D mictus, & abſtinẽtia uentris, & aliquãdo egeſtione muculẽta, uel ſanguinolẽta. Inflatio autẽ uel extãtia erit in ſuperficie occulta, ſed immiſſis per podicẽ digitis ſentietur, & ad inferiora uenientibus liquidis cõmixta ſtercora putria egerantur, adeo ut plerũq; lateat, utrũ ex pyloro uel neſtide, aut tenerioribus inteſtinis hæc ferri uideant. Sed erunt purulenta ſeparatiora à ſtercore, atq; diſcreta, cũ ex colo referunt, aut ex longaone. Itẽ in iecore uomica cõſtituta, inflatio uel extãtia, & pulſuoſa ſequetur ægrotãtes appoſitio, & tangẽtibus nobis ſana principaliter occurrũt; & circa cõfiniũ interaneorũ, quæ ut ſupra diximus Græci ſplanchna uocant, circũſcripta collectio ſentietur, cum nunq; tantũ latens, atq; ita ſubmerſa in peritoneo collectio cõprobetur, neq; ita circũſcripta ac deciſa uideat, ſed paulatim deficiẽs ſuos fines ſanis partibus iungat, ut nõ deiecta atq; deciſa uideant. Hæc eſt uomicarũ omniũ ſpecialis ſignificatio, ſed earum eruptiones aliquæ ad thoracis inania fiunt; aliquæ inter regionẽ peritonei & inteſtinorũ; aliquæ ad ſtomachũ uel uentrẽ, ut liquida atq; purulenta euomãtur: aliquæ ad pulmonẽ, ſiue arteriã maiorẽ, uel rumã, quã Græci bronchon appellant, quo liqda & purulẽta etuſſiantur: aliquæ ad inteſtina, uel eorũ ſpacia, quo per podicẽ liqda excludant, uel purulenta: aliquæ ad matricẽ, quo per muliebrẽ ſinũ profundant: aliquæ ad renes uel mictuales uias, ac ueſicã, quo per mictũ ferant: aliquæ ad cor, ut Eraſiſtratus ait, ſed harũ omniũ eruptionũ plerĩq; alias rationabiles dicũt: aliquas irrationabiles; ſed rationabiles aiunt, ut ad ſtomachũ, uel uentrẽ uenientes, per os excludi: ad pulmonẽ uero per arteriã maiorẽ; Itẽ ad inteſtina uel uentrẽ, uel podicẽ ferri, ad renes uero uel ueſicã per mictuales uias. Itẽ ad matricẽ per muliebre ueretrũ. Irrationabiles autẽ dicũt, eas quæ in diaphragmate, uel hypozygo membrana, aut iecore, & liene generatæ rumpuntur, per arteriã maiorẽ, uel ſtomachũ, aut ueſicã, aut matricẽ excludi credant, cum nullæ ſint ab hijs partibus quæ colle

ctione

A ctione affectæ sunt naturales uiæ ad supradicta loca ducẽtes. Alij uero etiã in hijs repertos quædã uascula demonstrant, anatomica ratione adprehensa, quæ ad hæc penetrãt loca. Alij aiũt uias esse latentes, quas logotheoretas appellant, per quas limpida, uel purulẽta quadam exudatione ferantur. Sed nõ oportet de hijs plurimũ disputare. Sufficit enim ad disciplinã significationis faciundæ manifesta cõprobare. Itẽ aliqui etiã in singula loca ex alijs factã susceptionẽ puris, quã metalepsin uocauerũt, signis explicare conati sunt: quæ quidẽ nõ necessaria, sed frequẽtia probauerũt. Etenim ad arteriã maiorẽ, siue gutturis cannã, quã Græci bronchon appellant, facta eruptio spirationis ingerit difficultatẽ, & tussiculam: ad stomachũ uero, nauseã atq; fastidiũ, & euersionẽ, uel uomitũ ingerit ægrotanti. Itẽ ad intestina, uel uentrẽ tormentũ facit partiũ, cũ inflatione ac uentositate. Ad uesicã uero delectationẽ facit frequẽter urinæ reddendæ. Ad inania autẽ thoracis, atq; inter peritoneon membranã, & uitalia interna, nulla sunt antecedẽtia eruptionis signa, sed utranq; factã intelligimus, sed pro ægrotantiũ motu, uel cõuersione iacendi, sonus quidã efficit uelut inclusi humoris, quẽ Græci hydatismon uocauerũt. Præstantius autẽ, si inter peritoneon atq; intestina id euenerit, Sequitur enĩ prominẽtia partiũ, hydropẽ fingens, cũ mordicationibus ac doloribus repẽtinis. Sed si inanis fuerit ruptio thoracis facta superiorũ partiũ a discrimine, quod Græci diaphragma uocãt, cũ difficultate spiratiõis, & tussiculæ querela sequetur. Sin uero in regione, quæ intestinis atq; peritoneo interiacet, fuerit facta, inferiorũ partiũ querela sequetur, cum intestinorũ tormento. nouitate enim repentinæ effusionis acriorũ humorũ, atq; corrupti puris edacitate, ea quæ naturali habitu custodita manebunt, uitalia, uehementissime uexabant. Præterea re-
B pentina, atq; coaceruata ruptio fit, aliquãdo paulatim, tenuatis primo uomicæ tegminibus, ut præliquatum, atq; paruum liquorem mittant, quod apprehẽdimus, quum tussicula desiuerit esse sicca, atq; sputa pollui admixtione puris uiderimus: uel in egestionibus uentris quicquã saniosi liquoris fuerit repertum, uel in egestionibus urinæ sedimina purulenta fuerint inuenta. Sed post supradictas eruptiones, si omnis fuerit facta liquoris effusio, febres illico soluuntur, atq; loci prominentia reflatur, & grauedo circunscribitur. Sin uero ex parte fuerit effusa collectio, quod fiet debilitate ægrotantis, aut crassitudine liquidorũ, aut non in fundo uomicæ osculatione suffecta, sed è lateribus, aut supernis partibus, paulatim liquida inuenturũ. Sed erit approbanda significatio non in fundo factæ ruptionis, cum inter aliquos dies repleta uomica siue eruptio tensionẽ rursum atq; grauedinem cum febre mouerit ægrotanti. Tunc post effusionẽ superflui liquoris omnia leuigantur, ac similiter per interualla dierum easdem difficultates repræsentet. Communiter autem, omnium eruptionũ tutior est, comparatione cæterarum, illa quæ in uesicam uenerit, atq; mictuales uias. Etenim naturaliter creduntur hæ partes iugem acrimoniam liquidorum excipere ac reddere. Quapropter neq; nunc ulla nouitate facile uexari posse uidentur, cum in se aliena atque acriora susceperint, quæ eruptione uomicæ descendunt. Dehinc quod naturali urinæ commixta purulenta, quæ collatione corrupta uidentur, obtusa mitescunt: ultimò quod neque coaceruatam, sed paulatim redditam ac requiescentem sumant egestionem, urinæ per exitum tractum. Item facilitate secunda est quæ ad intestina ruperit. hæc enim quoque creduntur transitum stercorum sustinere, sed ad prima minus tuta iudicatur. siquidẽ possit coaceruatæ effusionis causa per podicem, ægrotanti defectionẽ facere, & propterea mortem. Tertia est, quæ ad matricem ruperit, & magis in hijs quæ iam naturali lege purgantur.

C Didicerunt enim loca materiæ & transitũ sustinere; minus quidem à prioribus tuta est: siquidem neq; ex initio natiuitatis, neq; per dies singulos naturalẽ meatum ipsæ sustineant partes, neq; ita acria ferre consueuerint liquorum: siquidẽ nihil in se sanguis habeat mordacissimæ qualitatis, omnium tamen periculosior

Erasistratus. iudicatur, ut Erasistratus ait, quæ ad cor fuerit facta; eius secunda quæ ad arteriã gutturis, quam Græci bronchum appellant; & eius repentina magis atq; coaceruata ab ea quæ paulatim fuerit effusa: Siquidem defectiones ingerat ægrotanti, atq; difficultatem spirationis, & tussiculam, & præfocationẽ, cum neq; naturalibus liquidis ulla consuetudo per ipsam partem transeundi uideatur: tertia quæ ad stomachum fuerit facta: siquidem præfocationẽ minus ingerat, minus quidem à supradicta appetitũ quoq; cibi extinguat; & propterea fame ægrotantes afficiendo debilitet. Item post hanc secunda est, quæ ad inanitatẽ thoracis fuerit facta: siquidẽ circunfundatur pulmoni humor corruptus, atq; cordi ultima est, quæ inter regionẽ peritonei & intestinorũ uenerit: siquidẽ circunfundatur humor iecori, & lieni, & uentri atq; intestinis, quæ cum fuerint uexata ingerant periculum. Communiter autẽ, siue uniuersim dicẽdo, quod Græci catholicon uocant, omniũ uomicarũ, uel eorũ qui his afficiuntur, salutarẽ intelligimus ductũ fore, si post eruptionẽ factã febres cessauerint, & magis extemplo, uel eadẽ die; siti quoq; recedente, atq; perfecto appetitu cibi: uentris quoq; officio parua atq; congesta reddente; ipsius etiã puris albedo, atq; eodẽ colore apparente: & cum lenitate, ac sine dolore suarũ egestionũ: & si per superna egeritur sine uehementi tussicula; neq; coadceruatim, sed per partes excluduntur liquida: pessima autẽ,

D aut difficulter, aut ut sæpe contingit interfectiua ferri iudicamus eis, quibus post eruptionẽ febres annexæ pseuerauerint, attestante siti, cum fastidio cibi, & uẽtris fluore, uel ipsius puris felloso, uel liuido colore, coadceruatis egestionibus, cum uehemẽti tussicula uiribus depurgatis. Hæc est uomicarũ significatio. Sed oportet ob earũ generationẽ fugiendã, congruam tumoribus adhibere curationẽ. Horũ enim augmenta collectiones faciunt generari, ut sæpe in pleureticis, uel peripleumonicis, uel similibus morbis, quibus ita formauimus curationes, ut minime sinantur initia fieri uomicarũ. At uero si iam perfectã uomicã uiderimus, & humore corrupto in toto, aut ex parte, tumoris caruerit nomine, oportebit similibus adhuc perseuerare adiutorijs, ut cataplasmatibus ex polline tritici, uel seminis lini, aut fœnigræci, uel hordeacij confectis, uel ex aqua mulsa, aut hybisci decoctione, cuius etiã radix erit conterẽda, addita uaporatione spongiarũ. Vel si in inferioribus corporis partibus fuerit collectio, encathismatibus quoq; iugibus erit utendũ, ex aqua, & oleo calido, ac decoctione cuiusquã ex his, cataplasmatibus cõgrua quæ supra diximus. Ante cibũ præterea olei calidi quicq; poto dandũ; dehinc etiã mulsi mediocriter cocti: tũc sorbilis offerẽdus est cibus, atq; calidus: est enim impropriũ ex parte adhuc manẽte tumore quicq; acrius adhibere, quo magis labor ægrotantibus geminet, scilicet tumore asperato, unde maiores collectiones efficiũtur. Pausante igit tumore omni ex parte, & nondũ erupta collectione oporret eius adiuuari celeritatẽ, ut primũ pscriptis cataplasmatibus ficũ faciamus admisceri cũ hybisco: tũ resinã terebinthinã, adiũcto usu malagmatũ, quæ cõgrua Respõsionũ docuimus libris, ut est Mnaseũ: itẽ ex tribus resinis, qđ Græci diatrion retinõ uocãt: tũ etiã diagalbanes, uel melinen, uel quã appellãt serapionos, aut dictamnũ, uel qcq; simili pmissione cõscriptũ: Cibo aũt dãdus succus ptisanæ cũ melle. Itẽ porri capitati, uel atriplex, quã Græci andraphasin uocãt: itemq; urticã. Iubẽdi præterea ægrotãtes magis supra latus iacere, si in superioribus

A rioribus à diaphragmate partibus collectio fuerit generata. Cauenda etenim su pina iacendi positio: siquidem extenta arteria angustetur; quo & magna diffi cultas spirationis fiat, & minima liquidorū exclusio perficiatur. Sed si hijs adhi bitis collectionis non prouenerit eruptio, oportebit uehementioribus eam pro uocare, ne humor inclusus plurima tardando, membra corrumpat. Quapropter præpotandi sunt ægri decoctione fici, uel hyssopi, ac rutæ, & origani, & tragori gani, & thymi, uel satureiæ, aut absinthij, uel centaureæ, aut marrubij, aut semine radicum, aut sinapi, aut nasturtij cum melle, quorum aliqua etiam uiridia erunt mandenda. Item medicamen quod appellatur dia trion pipereon potu dandū, uel diascordeon, aut zopirium. Multi tamen etiam Hieram dandam probaue runt, & magis illam quæ appellatur diacolocynthidos. Adiuuat quoq; eruptio nis celeritatem sternutatio adhibita, & aliquibus etiā excreatus quidam hinni bilis fugiter affectatus. Ac si neq; ita eruptio fuerit cōsecuta, erit ieiunus, uel da to poto, aut radicibus comestis uomitus adhibendus. Aliqui uero, in hijs quæ su perioribus à diaphragmate partibus uexantur, fumationes adhibuerunt: tardan te eruptione, hyssopum uel thymum, aut origanū incendentes, uel sulphur, & sandaraca, aut aloë, uel storace impositis igni, ægros hiscere iusserunt, & raptu quodam potiū nidorem transuorare. Tunc dandum uel tymminum probant per diem bis uel ter: simile enim inquiunt curationis genus chirurgiæ: Sed ue hementer caput grauat implendo. At si in intestinis fuerit collectio, erunt per clysterem iniicienda ea quæ præbibenda nuper ordinauimus. Tum eruptione facta speculandum, utrum per partes, atq; deposito liquida excludantur: an uero coacruata, aut omnino difficulter, & paulatim. Sed si partim, & nullis ob

B stantibus excludi uiderimus, erit à cibo abstinendus ægrotus, uiribus permitten tibus. Tum alia die adhibita corporis unctione præpotandus hijs quæ supra me morauimus, cibis quoq; adiuuare collectionem, quo omnia liquida detrahan tur, dato mulso, uel solo melle, bibendo, cum resina terebinthina, aut butyro nō ueteri. Tum sorbilem dabimus succum ex alica, uel ptisana, melle admixto: Item porros coctos cum oleo atq; garo & ptisana: Tum etiam ex tritico ptisanā con fecta, aut cum protropo uino, aut squillitico: item lac cum mulso. Et si eruptio liquidorum ad mictuales uias peruenerit, erunt adiungenda supradictis etiam mictualia medicamina quæ urinā prouocent, à Græcis diuretica appellata, ut asparagi, olus atrū, lactucæ nunc cocta, nunc incocta: Item radices & sorbilia, lacte quoq; confecta. Sin uero ad intestina eruptio peruenerit, quo per podicem exitum habeat, cum supradictis communiter erunt adhibenda quæ uentris offi cium non densent, neq; plurimū laxent. Quapropter mictualibus prohibitis ci boordinauimus maluam dandam, betas, cauliculos, cucurbitas. Sed si coacer uatim, ac nimis liquida ferri uiderimus, erit abstinentia recusanda. Dandū mul sum poto sufficienter decoctum, & plurima sitis ægrotantibus indigenda. Dan dus præterea cibus qui uentris teneat officium, ut oryzæ succus sorbilis, aut len ticulæ. Item pisces duri corporis, quos sclerosarcos Græci uocauerunt, & uolan tum ficciora, & poto aqua imbrialis offerenda, quam uulgo cisterninā uocant, calida. Item medicamina quæ ad humectam tussiculam conscripta sunt. Tum ui nū mediocriter asperū. Sin uero difficulter atq; paulatim liquida fuerint exclusa, erit inquirenda causa, utrum'ne ob debilitatē ægrotantis id euenerit, quo mini me ualeat excludere aliena: an uero ob crassitiem liquidorum, uel ob eruptionē non in febribus factā, uel in fundo collectionis. Etenim si ob debilitatē ægrotan tis id aduerterimus fieri, erunt subleuandæ uires per resumptionem. Si autem ob crassi-

C ob crassitudinē liquidorum, tenuantia adhibenda, atq; prapotanda quæ supra memorauimus, adiectis quoq; similibus electarijs, ut sunt ex melle, resina, uel lini semine cum melle confecta, ac nucleo pineo, uel strobylis, & urticæ semine, præbibendum sinapi cum paruo pipere longo. Nunc helleb ori adhibemus purgationem. Ac si ex uomicis ulcera tardantia perseuerauerint, ea quæ supra diaphragma fuerunt, quod discrimen appellauimus, ita curabimus, ut est de

φθισικοί. κοιλιακοί. δυσεντερικοί. ἐγκαθίσματα. phthisicis scriptum: in stomacho uero uel uentre, ut de cœliacis: item in intestinis, ut de dysentericis: in renibus uero ac uesica, uel mictualibus uijs, potis medicaminibus, atq; clystere iniectis, uel per catethera immissa utemur. Etenim si sordida apparuerint ulcera, lacte atq; melle potamus, semine cucumeris præfuso, aut mulso, aut pinguibus palmulis cum passo, aut nucleis cum amygdalis, &

Medicamen τετραφάρμακον. amylo. Similia etiam per catethera immittenda; aut tetrapharmacū medicamen diligenter solutum. Sin uero limpida fuerint ulcera, erunt encathismata adhibenda, quibus præcocta fuerint aliqua constringentia, atq; extrinsecus apponenda

Emplastra ἐπουλωτικά. φοινικοβάλανοι. emplastra, quæ cicatricem facere ualeant, à Græcis epulotica appellata; potui dandum lac cum amylo, & cucumeris semine, cum decoctione phœnicobalani, aut papaueris fixi, atq; constricti cum uino protropo, & amygdali decoctione, uel mali cydonij, sorbarum, & palmularum thebaicarum, uel succo mali punici, uel hijs quæ in pharmaceutico Responsionum tradidimus libris, ex quibus est quod appellatur carui, & œnocraton, & ex trachanto atq; amylo, & glycyrrhiza. Vtendum etiā aquis sua uirtute medentibus, quas supra memorauimus: Item hijs quæ in Aria insula, & Theanitorum prouincia esse perhibetur, cæterarum

D quoq; resumptiuarum materiarum usum adhibentes, ut nutribiliorum succos. Vbi uero inter intestina & peritoneum eruptio fuerit facta, siue ex iecore, siue ex aliqua ueniens collectionis parte, quæsitum est quomodo puris detractio fieri possit: utrum ne per tenues uias uesicæ ueniens, atq; in intestina acceptum uideat, & propterea per urinā, uel per uentris officiū excludi possit: an uero sectis

Erasistratus. inguinū locis detrahi facilius uideatur, quod quidē Erasistratus demonstrauit. Sed apparet nunc chirurgia exitum puris faciendū, incisa secundum inguen peritonei mēbrana, quo corruptis liquoribus pro lapsio, inferioribus apertę præbeatur. Tunc congrua adhibenda curatio. Etenim incisa peritonei membrana,

ὑδρώπων παρακέντησις. ἐντεροκήλη. in cicatricē facile conducit, & sine ullo periculo ægrotantis sanitas dat, ut est conijciendū ex hydropū paracentesi, atq; chirurgia ramicis, quā Græci enterocelen uocant. Neq; impossibile putandū, etiāsi quid remanserit, facta detractione chirurgia per superficiē cutis, ac tenues uias, & per intestinorū cauitatē sudari: quippe cum etiam in hydropibus circunfusus humor intestinis sæpe fuerit exiccatus, quibusdam per uesicam, fœminis per matricem, sed omnibus communiter fortitudinem cōuenit per nutrimenta præstare. facile enim corruptio partium depulsa passione fiet, cum corpus fuerit naturali fortitudine possessum.

DE SVPERFLVA CARNE, QVAM GRÆCI POLYSARCIAN VOCANT. CAP. XII.

πολυσαρκία.

Ccidunt corporibus superflua carnis incrementa, quæ Græci ob nimietatem polysarcian uocauerunt. Sed est hoc passionis genus contrarium nutrimento cessante; siquidem cessans nutrimentum tabida faciat corpora. Idem ultra naturæ modum uehementius elatū plurimā faciat carnē generari; ex qua corpora grauata premant. Præterea hoc quoq; speciē accipimus cachexiæ, siquidē indecēs difficultas patiētes afficiat: nam sequitur nimia ac superflua

καχεξία.

multitudo

A multitudo carnis, quæ in pinguem prominentiā erigatur, cum tardo motu, atq; grauatione, & debilitate, & ex patuo gressu anhelatione, ac sudore, ut suo se corpore præfocari sentiāt ægrotantes, quo neq; leuia ferre ualeant uestimenta. Multi igitur medicorum atq; aliptarum salutaribus præceptis adiungendam diligentiam detrahendæ carnis putauerunt, intuentes cœnoteta, quam epidosin uel euexian uocant, hoc est, habitudinis augmentū; sed hoc à Sorano repulsum. Nos igitur solam habitudinē intelligimus, quæ fuerit cum modica carne fortitudo, & seruanda magis quàm repellenda. Polysarcia uero, quam nunc passionē dicimus, recte cachexian nuncupamus, quæ multis accidentibus denuntiet periculum. Etenim quæ sequētur animalia nutrimento dedita, uel custodia reseruata, ut flato atq; extento, & prominenti corpore uideantur; hæc eadem cuncta patientes sequētur: Similiter accidentia corporibus ulceratis, quibus uana caro cō crescit, uel eorum labijs, quæ fuerit acie circumcisa renascatur. Sed istius passionis duplex traditur differentia curationis. Alia quæ cohibeat fieri plurimum corporis nutrimentū, quæ quidē ponitur in gestatione celeri, & cibis non multū nutribilibus, ac moderatis, ne plura corpus quàm insumit accipiat: alia quæ cyclica regula, atq; operosa recorporatione formetur, demutandi corporis causa. Sed ut docilis sermo, ac manifesta tradatur præceptio, partium erit memorāda curatio. Conuenit igitur corpus exercere gestatione plurima, ac perseueranti, animaliū iugo, uel curriculi motu, & equitatione, ac nauicula: Item lectione & uocis exercitio uehemēti, uel meditatione modulationis agonisticæ, & celeri gressu, quo magis labor surarum fiat: Item cursu, atq; sicca fricatione manibus puris, uel aspero linteamine, & arenæ aspergine: Tum uolutatio in palæstra uaria, quam

B Græci celadian, atq; choricomachian uocauerunt, quæ sunt specialiter ab ipsius artis præceptoribus imperanda. Tum hoplomachia, hoc est armorum ficta cōflictio. Item alienis laboribus exerciti, hoc est colluctantium, uel coëxercētium, quam Græci heterocopian, uel trachelismon uocant; atq; longo, uel raptorio machinamento, quod macron sparton uocauerunt: Item Italica sphæra, & luctatione celeri, & dura, atq; multa uel sicca fricatione. Etenim oleo labentibus manibus fortitudo soluetur exercitij. Conuenit etiam sole corpora torrere, quod Græci heliosin uocant: tum paroptesi ex flamma, uel carbonibus, & siccis uaporationibus prouocatur sudor: & nunc feruentia lauacra, quæ plurimum detrahant, nunc frigida, quæ corpus in densitatem cogant: deniq; psychrolutarū corpora densa, ac ueluti testea sentiuntur. Conuenit etiam arenæ littorariæ adhibendus feruor: Tum natatio maritima, uel aquarum naturali uirtute medentiū, & in lauacris sudore perfecto, aspergine salis adhibere; qua sæpe condita caro animalium, ciborū uoluntati sicca seruatur, atq; densior, nec collecta marcescit. Tum fricamentū adhibendum, quod Græci zegma uocant, ex nitro tuso, atque in puluerē redacto; & post lauacrum longa cibi dilatio, uel potus. Tunc enim appetitio minima marcescit, & eius acies temporis obtunditur dilatione, cum etiam digestionis parata proteruitas detracto fomite languescit. Erit præterea potus semper ante cibum prohibēdus, uel in toto paruus dandus, & magis cum cibi sumuntur. Etenim immisso liquore plurimo fluidantur accepta, atq; caro mollitur, & digestione facile solidiora propriantur. Sed si plurimū quisquā sitierit, paruū dabimus, mediocriter asperum. Pulmentū uero alicam, amylum, lac, nucleos, cerebrum, oua: pisces autem teneros, uel pinguia quæq; reprobamus: Panem dabimus frigidum, fermentatum, autopyrum: est enim minus nutriens: & magis, si fuerit ueteratus. Specialiter autem siccus probandus est cibus.

Item

C Item pulmento danda sunt olera & pisces durioris naturæ, uel auium licciora, uel agrestium, ut leporis, capreæ; porcina ex deposito, hoc est, longo tempore sale siccata. Conuenit præterea unum cibum sumere, & post sumptionē plurimum uigilare. In requie quidem, quo multa corpus exhalatione insumatur uigilando: additur enim plurimum somno: denique dormientium corpus ualidius fit: Potus dandus frigidus: & perseuerāte carnis multitudine erunt initia cycli adsumenda, nunc ab omni abstinentia, nunc a paruo cibo & a qua, nunc augmenta ordine regulati. Item à ieiuno uomitu sumendum est initium, uel ex radicibus: Tunc ad drimyphagian ueniendum, a c mediæ qualitatis materiam, Tunc uolantum atque agrestiū: quæ quidem erunt celeranda per dies minoris breuitatis, quo urgētius initia repetantur: & in oleribus erunt urinalia prouidenda, ut asparagus, pastinaca, apium, fœniculus, daucus, porri capitati, & horum similia. Sic enim communia seruantes corpus ualebimus demutare. Accidentium quoque coniecturam facientes, quo elimatio carnis atque diductio procedat. Aliqui medici phlebotomiam probant, atque purgatiua medicamina, quæ catartica appellant, & clysterem, & post lauacrum illico Venerem adhibendam ante cibum, atque ipsa die paruum nutrimentū, poto aquam dandam. Item uomitum post uespertinum uinum. Alij quoque ueluti passioni contrariam corporis expansionem ex thalamo fieri probauerunt, & appellant antipalon: Itemque nocturnioris auram ante solis ortum bibendam. Sed horum deliratio manifestis proditur rebus: Nam phlebotomia uires depurgatæ uexātur, & corpora pallescunt: nam quod Græci racosin uocant. Item purgatiuis medicaminibus ex clysteribus, cum supradictis etiam liquida corrūpantur, cum alius habitus corporis fiat: quam Græci cachexian uocant. Venereus uero usus effœminat membra, atque fortitudinem tollit. Item aliquibus bis in die ordinatum lauacrum, & somnum prius quàm cibus sumatur, quod quidam uoluerunt: crassificat enim somnus, non tenuat corpora: Item uomitus post cibum: uires enim tollunt: & quanquam corpori detrahant carnem, implent tamen necessariò caput, atque sensuales uias uexant, & gingiuas in putredinem mittunt, atque os odore foetant, retro stomachum liniant, & ipsum hominem sibimet faciunt displicere: quam Græci dysaresthesin uocant, cum inæqualitate febribus uicina. Est & improprium, atque praua ratione æstimatum, ob corruptionem paruorum maiores corporis uexationes inferre: Sed si forte uinorum fuerit excessa moderatio, tunc erit uomitus adhibendus: eius enim uexatione maior est immodicæ sumptionis grauatio: Item præ cæteris uehemens, & maior quàm ut oportet, animi officijs siue curis adplicatio. Videmus ob has causas etiam studētium corpora fieri tenuiora, limatione quadam animi fugiuni cogitationum, atque disputationum. Eorum uero qui segni ac pigro ductu uitam trahunt, solidiora atque pleniora fieri corpora, ob contrariam rationē. His de superflua carne conscriptis, omnium tardarum passionum curationes explicauimus, intentione neglecta.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBRI QVINTI ET VLTIMI FINIS.

Siccioræs
irrequietis
humidius
Somnus sagi-nat.
augendo
dein ex
pauciori
deductio
catartica
potu
uespertinam coenam
antipetalon
parum bibendum
depurgatis hoc uocabulo usus est supra pag. 140.
corrumpun-tur quo malus D
cachexia
Venus effœminat.
ordinandum
perperam
foedant: præterea
dysaresthesis
alij ciborum
Literis uacan enim ... macri sunt
flaccescunt
aetiarum sectarum

D. ORIBASII SARDIANI IN TRES EVPORISTON LIBROS AD EVNAPIVM PRAEFATIO.

PETIS à me Eunapi chariſſime, ut manifeſtas ſanitatum curas faciam tibi ad ſingulas paſſiones, & diuerſarum generum adiutoria, ad diſcendum ſimplicium uirtutes medicaminum, peregre proficiſcenti, quæ facile inueniuntur in agris per uaria loca, ubi docti minime inueniuntur medici, qui curam impendere poſſint. De qua re mihi uidetur, ut nomen tantum medici, & non artis requiras induſtriam, in qua ocio fauente ad diſcendum minime ſis imbutus. Vnde petitioni tuæ præbendo conſenſum, hexapla Galeni, quæ à † Dioſcoro & Apollonio, uel ab alijs, qui de uirtutibus herbarum ſcripſerunt, quæ per agros inueniri poſſunt, quæ ab ipſo ſcimus eſſe probata, reuelantes per nos tradimus, & in hoc euporiſto ſcripta dirigimus, quæ tibi uel alijs in longam ingredientibus peregrinationem prodeſſe poterunt. Experimentata igitur à nobis uel antiquis tentamus dicere de ſimplicibus medicamentis, quæ Græci hapla uocant, & ea in tres diuidunt partes. Vna quidem eſt, quæ unicuique infirmitati adhiberi poſſunt ex ſimplicibus medicamentis, & ſingulæ diuerſas habent uirtutes, & particulares uſus. Secunda uero pars eſt ad ſanitatem ex electis ſingulis materijs adhibita. Tertia uero pars eſt, quando ſingulæ cum ſingulis uel alijs admiſcentur, conſiderata paſſione. Tranſactis ergo hijs tribus tropis, quæ facilius inueniri poſſunt, addis etiam à me tibi quæ ad incolumitatem humanæ naturæ expediunt conſeruandam, ſcribi debere. Incipiam ergo exordium à cunabulis infantum.

† *Dioſcoride legendum fortaſſis.*

N

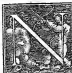
D. ORIBASII

D. ORIBASII ARCHIATRI IVLIANI CAESARIS, EVPORISTON AD EVNAPIVM LIBER PRIMVS.

DE INFANTVM NVTRIMENTIS.

C

*

ATO igitur infante, mox ab initio est nutrix eligenda, quæ lauacris & cibis competentibus ministra sit. Disponenda est, ut lac bonum abundantius ministrare possit. Labor enim sit ascensio collis, ut deambulando exerceat laborem, & lanificium faciendo telas texat, & maxime fusales, & ad pilas pistet, & situlas de puteo aqua plenas leuet. Cibis autem utatur ptisanæ succis, & de tritico farina, & mellis succos accipiat. Pistum manducet, & pisces qui non sunt de pelago: Sed neque eos qui duras carnes habent. Vinũ uero dulce bibat, & quod boni sit odoris. Caseo autẽ & tragematibus, hoc est, pomis, uel ab oleribus omnibus abstineat, præter *Lactuce.* solas lactucas edat. Optimæ enim ad hæc sunt, & bonos in corpore succos faciunt, & somnũ infantibus præstant. Accipiant etiam & dactylos, diuretici enim sunt, & purgant sanguinem, & utile præparant lac, & bene ministrant. Pessimæ *Menta.* autem ad hæc sunt menta & ocimus: Corrumpunt enim fortiter lac. Similiter enim & comixtio uiri omnino prohibenda est, quia & hoc corruptibile generat *Ocimum.* lac, & omnibus rebus plus hoc nocet infanti, & amplius omnibus lædit.

DE LACTE IN MAMILLIS AUGMENTANDO.

D

MVltum facit lac, cedrus cruda aut cocta assumpta cum ptisanæ succo, faciunt enim suaue lac & sufficiens, anethi coma uiridis, & radix fœniculi: Similiter & eruca, & apium, & smirnion & cicer, & animonis herba extrahunt *anemone* lac, & apposita abundantius faciunt.

DE DISCRETIONE BONI lactis & mali.

Lac muliebre. OPtimum lac à pessimo hoc modo discernitur. Bonum lac & in odore, & in sapore discernitur, & in albedine, & in constitutione. In constitutione autem, cum medium inter pinguedinem & tenuitatem uel humectationem consistit. Pessimum uero est è contrario, si spissum est & insuaue in odore, in sapore, & in albedine.

DE INFANTE NVTRIENDO.

A Paruo usque ad mediam ætatem crescente uelocius infante in membris, ita ut nutritus in corpore multum esse uideatur, timere oportet ne aliqua accedat plethura, & si in aliquã plenitudinem incidisse cognoscitur, tunc oportet ut diminutio fiat nutrimenti, & secundum ætatem omnimodo adinueniendæ sunt euacuationes, modo per exercitia, ut huc atque illuc per se ieiuni eant, & *Euacuationes puerorum quales.* antequã cibentur exerceantur proprijs laboribus ante cibos quibus nutriuntur, & proprias actiones consuetudinarias agant, & proprijs uel consuetis cibis nutriantur, ut hij qui lædere possunt prohibeantur. Et hæc non opus habent à medicis discere, sed per experimenta infantium sollicite, siue bene digesti sint infantes, siue non sint digesti, & hoc per obsequia uentris possunt cognoscere.

DE INFAN-

A DE INFANTIBVS, SI PLE-
nitudo sit ciborum.

Quod si infanti ciborum accesserit plenitudo, & ex nimia acceptione uenter plenior & maior extiterit contra consuetudinem, & ea quæ per uentrem excernunt corrupta sunt, & quæ per sudorē manant non bono sunt odore, hijs agnitis oportet eis, si iam cibos fortiores accipiunt, non unum cibum, sed diuersos dare cibos, ut ipsa nouitas ciborum possit iuuare quo facilior fiat uentris †dispositio: Nam si aliquis appetat absq; ratione cibos, facilius liberatur, si citius uomica generata euacuetur, antequam cibi corrumpantur, & post hæc accipiat tenues, & sic paulatim reuertatur ad pristinā consuetudinem sanus effectus. † depositio
Quod si iam corruptis cibis permanentibus, multæ utique proueniunt ex hijs læsiones, & diuersis succumbentes ægritudinibus fatigantur, si uomica nō subuenerit in pectore, aut ceruicibus, uel circa faucium loca, & capiti stabiato proueniunt uulnera & glandulæ, & maxime ciradæ, fiunt difficiles ad sanandum. chœrades

DE FLVXV VENTRIS INFANTIS.

Quod si ex hoc etiam nec dormiant, conuenit eis potū dare calidam aquā frequenter. Hæc enim & mordicationes tollit, & lauando intestina digestionem procurat ciborū, & uentris egestionem: nam balneo uti necesse est, cibos uero mediocriter accipiant, & potione utantur aquosa.

SI VENTER INDVRVERIT.

Quod si cibi digerantur bene, & uentris constrictio fit cum grauedine corporis, & tardo membrorum motu pigrior sit, & mens ipsius obruta sit à
B pristina actione, & somno sit oppressus, scire oportet plenitudinem esse in uenis indigestam: in uentre uero digestio facta est: nam indigestio in uenis est, & cum uentositate repletæ tenduntur, & constipatæ aliquoties tensæ rumpuntur. Sed & alia quamplurima mala ex hac efficiuntur plenitudine. Propterea quando hæc plenitudo accedit, quam Græci κόπωδιν uocant, donec digestio in uentre ciborum fiat, quiescere debet homo. Post hæc autem exerceri, & post exercitationem resoluitur plenitudo. Hoc enim est apud antiquos propositum, dicentes, κόπος κόπον λύει, id est, labor iste uentris soluit laborem, quia si indigestus sit uenter, multum laborat. Indigestio in uenis. κοπώδη ἐξάγει

DE HIS QVIBVS CIBVS
in uentre corrumpitur.

Quando autē in uentre corrumpitur cibus, confestim si corrupti sint cibi, & per uentrem effundantur quæ corrupta sunt, nihil mali subsequitur. Non autem soluto uentre, irritari oportet ex hijs quæ melius soluant uentrem, qualis est diaspolites, nitrum æqualiter cum alijs speciebus habēs, aut de caricis, & cinico pastellis confectis hoc modo: Caricas XXX nitro candido ℥ IIII. Cinico ℥ II cum uino & melle cocto cōmisces omnia, & utraque macerabis, ut exinde pastillos facias XXX, & dabis. Mouet enim uentrem, & omnem cibum corruptum proijcit. commisce bis

DE HIS QVIBVS IN VENTRE
frequenter corrumpitur cibus.

Quibus uero frequenter in uentre corrumpitur cibus, oportet eos antequā cibos accipiant uomere uino dulci potatos. Fugere autem oportet cibos, qui carbunculos, aut usturas, & fumosos generant ructus; & eos omnes qui nō facile corrumpunt. Assumere autē eos qui bonos nutriant succos, et eos eligere qui uentrē molliāt, ut ex interuallo accipiant. Expedit enim et mediocriter data

C quæ soluāt uentrē, quale est pigra medicamē, ut hijs abstinere, qbus cocochymia congregatur, & faciunt ægritudines difficile sanabiles, aut insanabiles generant, quales sunt podagrica, & artetica uel nefretica. Sæpius autē & in acutas incidāt.

DE HIS QVI EX LABORE INSVETO AEGROTANT.

SI autem ex aliquo labore nimio, qui absq; mensura est, & absq; naturæ consuetudine, corporis accesserit passio, quiescere eum oportet, & abundantius uti frictione cum dulci oleo malaxatur: lauet enim in initio quidem mox post laborē calidissimo lauacro, & accipiat tenues cibos. Soluit enim copodin passionē penuria cibi, sic ut nihil hoc aliud melius possit. Et ne periodicæ aliquæ cōmotiones fiant, conuenit eis qui copodin incurrunt passionē, ut febres accedant, & hijs quibus hoc cōtingit, si negligātur pereunt. Soluere ergo oportet hāc passionē tenui cibo, & qui bene digerat, euchymo utat cibo cū suauitate paulatim accepto.

DE HIS QVI IN NIMIO AESTV LABORANT.

IN æstatis tempore, si qui nimio labore exardescunt, & plus quàm uirtus permittit exagitantur, & natura ipsorū sit calida & sicca qui patiuntur, utantur hij in cibo mala cerasia, & coccimelia, & persica, & cucumeres, & melones, & cucurbitas, & ficus, & mel edant. Hæc omnia quidē cacochyma sunt, sed ea quæ desiccata sunt, possunt infrigidare & humectare. Et post balneum aquā bibant in primis, & sic uinum mediocriter aquosum, & post hæc uomant quod acceperant. Assumant igitur inprimis lactucas, & sic cum aceto & garo pedes porcinos accipiant bene discoctos, & gallorū & anserum uentres & alas, aut aliquid de piscibus aspratilibus molles carnes habentibus frixis. Gustent autem & si uoluerint olera, quæ nō possunt cacochymiā generare, id est, cucurbitas, & post

D hæc bibant uinum frigidum, temperatū, & accipiant cum uino & melle alicam, aut cum uino frigido in æstu nimio siue cacochymia existentes sanantur. Aliqui autem prohibent ptisanæ succos nimios frigidos potui dari. Quod in hijs qui non laborant uerum est. Qui enim in occupationibus sunt obligati, hac adhibentur. Nam qui uoluntariam degunt uitam, & exercitantur, infrigidari rarius habent opus. Non exercitantibus autem in media æstate caumantibus, aqua de fonte frigida aut niuata non nocet laborantes, aut si iuuenes sint, si non sunt consueti, paulatim augmentando eis danda est; nam si insuetis iuuenibus militia procedente, & tēpore & ætate iam declinante, difficiles ad sanandum, & insanabiles consurgunt passiones in articulis, & in neruis, & in uisceribus.

DE AEGROTANTIBVS, QVIbus cutis condensatur.

COndensatur corpus per frigus, aut si stiptico utatur balneo. Cognoscitur autem hæc passio ex pallido colore & duritia cutis, & quod nō facile concalescit, neq; consuetos emittit sudores. Curabis igitur eum calefaciendo per exercitationem & balneum, ita ut eum uoluere facias in astrago balnei. Oleo uero calastico eum perungēdo infundes, & neq; frigida aqua sit nimis in piscina, neq; multū ibidem remoretur, sed exinde cum exierit, antequā uestiatur dulci & subtili oleo ueteri perungatur. Optimū autem & anethinum est oleū, & maxime de uiridi anetho confectum. Vtilissimū etiam est quibus condensatur cutis, sed & hijs qui copode, ut supra dictum est, laborant, si de diagiro acopo perungantur.

DE HIS QVI ACCEPTO cibo exercitati ægrotant.

QVi post cibum repleti exercitantur, aut balneo utuntur, multæ læsiones & non paruæ subsequuntur, & capitis repletio, & epatis ex hoc constipationes accedunt. Mox ergo de præsenti ita curabis caput cum deambulationibus,

A bus,post cibos quidem mitius,ante cibos uero lenius quidem,sed uelociores,& acutiores faciat. Epati uero infraxifacto,id est,constipato optimũ medicamen est oximellis datus,& simplex diatriton pipereon datus. Dabis etiã in potione & absinthij comas infusas,& anisum,& amygdalas amaras cum oximelle ante balneũ. Ventris uero facta digestione,& diacalamẽtis dandus est cũ oxymelle. Caue igitur eius frequẽter usum in hijs qui sunt cholerici,& omnino eis omnibus prohibendi sunt pingues & spissi uel glutinosi cibi,donec passio quæ accessit fuerit amputata. Sed ea quæ extenuant ministranda sunt.

DE HIS QVI NON EXERcitantur, & sani sunt.

Plurimi igitur sunt qui nõ exercitantur, & aptis nutriuntur humoribus,& non cito aliquas passiones incurrũt,quia sunt natura raro corpore,uel euentato & digesto spiritu. Oportet ergo eos ad alias quasdam promouere consuetudines in actionibus. Hij uero qui frequenter ægrotare consueuerunt, ne fiant sunt prohibendæ ægritudines hæ quæ ex corporali accedunt plenitudine,& ex malis congregantur humoribus. Quæ enim plenitudines uelociter congregantur,auferri conuenit ciborũ qualitate: & hijs qui multum præsumunt,modicus ministrandus est cibus, & qui creuisse cognoscitur humor, seu cholericus,seu phlegmaticus, aut melancholicus augmentatus est, prohibendi sunt cibi, qui tales humores generant.In hijs autem omnibus uenter facilior est reddendus.

QVOD OMNIBVS EXPEDIT ut uenter secundus sit.

B Ab initio igitur antiquorũ semper uisum est pro sanitate,ut uenter secũdus procuretur diebus quotidianis,& inculpabilis urinarũ emissio secundum ciborũ aut potionũ ministrationẽ reddatur. Quod si hæc minime prosequantur, tunc uti est necessariũ eis quæ hæc expellant,& procurent uentris & urinæ obsequia. Quod si urina minus fuerit ministrata, utantur apozima, ubi seandex, & apium,& fœniculus,& asparagus coquitur. Venter autem si constrictus fuerit, terebinthina danda est ad oliuæ magnitudinẽ glutienda dormitũ euntibus. Magis autẽ educere uolentibus,nitrum modice est admiscendũ. Vtilissima autẽ sunt olera ad deducendũ uentrẽ, qualia sunt betæ,& maluæ,& brassicæ,semel coctæ. Porcinæ uero carnis recentis iusculũ, quod si hæc leuia uisa fuerint, & fortiora causæ desiderant. Ad urinã igitur prouocandam addendum est petroselinũ, daucus,anisũ, absinthiũ, & gramen,& polytricum,& scolymbi radices,& cytisus, & calamẽtis,& origanũ. De unaquaq; earũ,aut omnes simul admixtas in aqua discoctas dabis cum uino bibere. Purgant enim hæc omnia per urinas sanguinẽ, & fit corpori non paruũ adiumentũ. Ventrem autẽ sicut scripta sunt lenius mouent,& si amplius habere desiderat solutũ,dabis ad uentrem herbã mercurialem in aqua cum sale coctam, & cum comederit,ipsam aquã bibat. Sed & sambuci folia similiter facta & accepta hoc modo operantur: nam & polypodij radices ℨ II puluere minutatim facto super sardinas,aut in aqua discoctas dabis cum uino bibere, & si in ptisanæ succo coctæ sorbeantur,uentrẽ soluent. Aliqui autẽ & aloẽ dormitũ euntibus dant,quantũ ciceris tria sunt grana ad glutiendum per singulos dies,& abundanter redditur eis uenter secũdus. Alij autẽ cnicum mittunt in uiscellum,ut simul tritus coquatur. Omniũ igitur prædictorũ melior & utilior est epithymus in uino potatus. Oportet autẽ eum bibere. Habet cœnare quidẽ,sed minus quam consuetus est,& sic pausare. Mouet enim leniter uentrẽ. Quod si mouere amplius uentrẽ uult,ieiunus epithymi bibat ℨ III in oxymelle:

C hoc autẽ faciat in primo uere, anteq̃ ebulliſcat & effundat collectus ex hyeme humor ſuperabundans, & currat per aliqua membrorũ loca, & periculoſas generet paſſiones. Multi enim negligentes, aut paralyſin, aut apoplexiam deſubito inciderunt, & in ipſa fracti defecerũt, & alij pati uidentur exanthematis ſimilia, aut aſpera, qualia ſunt lepra, aut impetigines, alij acoras in capite, alij eriſipilas & erpitas. Vt ergo hæc prædicta aliqua, neq̃ aliud quicq̃ mali fiat, purgari oportet antequã ebulliſcant collecti humores, & reſoluãtur, & currant per membra.

DE SANGVINE AVFERENDO.

Expedit etiam in primo uere ſanguinem detrahere, in quibus ſanguinis abundat plenitudo: nam opus eſt qui exercitatur uenam ipſius incidere, multi enim ſunt tales ubique qui ſanguinem tollant, quod ſi non inueniantur, Apollonius Pergamenus. tibias ſcalpellari iube, ſicut Pergamenus Apollonius fieri ſuadet hijs qui opus habent ſanguinem detrahere. Hæc enim totum releuat corpus: nam & caput iuuat, & mulieribus non habentibus menſtrua mouet.

DE EXANTHEMATIBVS, DE CACOCHYMIA.

Igitur ex acredine humorum exanthemata in cute corporis generantur, & mordicationem in uentre aut in ueretro, quando ſeceſſus faciunt uentris aut urinã, patiuntur. Hijs lac expedit ut bibant cum melle: nam & ſerus de lacte ſeparatus coquitur, & cum bullierit, ſuperſparges uinũ aut mulſam, & colabis. Sic enim caſeo ſeparato prius ſale admixto potum dabis, ut plus purget aut larget uentrem ſalitus. Qui autem eum bibere uult ſine ſale, minus ſoluit. Sint autẽ de ſero heminæ quinq̃. Expedit igitur eis & hoc modo datũ catarticũ, ut ex ueteuſto gallo facta zema detur in potione. Multũ enim iuuat, & uomitus euacuat D phlegma multũ. Sed nõ oportet hæc inordinate fieri, neq̃ omnino eas euacuari, nec utiq̃ præter neceſſitatem admittenda eſt fortis euacuatio, ut læſionem adferre poſſit.

DE PLETHVRA.

Plethura igitur ſi eſt, oportet plus quàm competit uomere, ſi à cibo & uino repleti ſunt nimio, quia ex eo patiuntur plenitudinem, quam Græci plethuram uocant. Signa autem plethuræ hæc ſunt: nihil delectantur, pigri etiam ſunt, & ſenſus & ipſa mens ægrotant, & ſomnus plus eſt à conſuetudine. Spaſmi ſunt in corpore, id eſt, ſubſiliunt membra, uenæ plenæ & denſæ ſunt, & inordinati horrores, & permixtos habent calores. Hæc etenim maxime per totũ corpus eſſe inflammationẽ ſignificant. Hij ergo ſi uolunt uomere, ſubtilius & largius phlegma eſt præparandum. Raphanos ergo manducẽt in cœna, & porros, & cepas, & ſardenas, & origanũ modicum, & aliquid de thymo & ſinapi conditum. Sorbeant autem ptiſanæ farinas. Carnes uero accipiant hœdinas, aut agninas, aut porcinas, manducent etenim omnia elixa. Poſt hæc uero edant piſtacias & amygdalas integras in melle intinctas, & ipſum mel manducent. Bibant etiã uinum dulce nõ parum nec frigidum, & poſt cœnam tantũ expectẽnt, ut ſe cibus componat, & ante aquã tepidam deſubito bibant, donec repleantur aqua, & ſic euomant, & poſt uomitũ de puſca faciẽ lauent, & os, & oculos, & dentes: hoc enim eis poſt uomitũ de puſca utiliſſimũ eſt: nam putreſcent dentes eis qui uomunt, ſi non hoc poſt uomitum fecerint. Bibant autẽ poſt hæc calidam aquam, & pauſent. Pedes uero eis fricentur leniter. Si quis autẽ non facile, ſed cũ multa difficultate uomat, recuſare melius eſt. Vrgente tamen neceſſitate uomica eſt prouocanda cita, ut ſupra prædictos cibos comedant melones, & cucumeris ſemẽtes cum melle, aut radicẽ ſiccam, aut melones tundis cum melle. Hæc enim facile faciunt uomitũ. Hæc nos de euacuationibus, ubi medicus nõ inuenitur, dixiſſe ſufficiat.

A DE CIBIS QVALES SINGVLIS temporibus conueniant.

Bonum est etiã & per singula tempora obseruare cibos in toto anno completo. Hyemis igitur tempore laborare oportet, edere multum, & maxime quãdo aërum qualitas sub Boreæ dominatione consistit. Noto aũt flante labor similis sit, sed minor cibus & potus, & totũ corpus in humido tempore siccum reddere debet. Similiter quemadmodũ & in frigido aëre calidius reddere per laborem. Abundãter autẽ edant carnes, & olera quæ sunt acriora, & uino amplius utantur. Intrante uero primo Vere, aut per uomitum, aut per uentrem euacuentur. Sed & alij phlebotomentur secundũ consuetudinẽ uel animi uoluntatem: etenim perscrutãda sunt multorũ sapientũ dicta medicorũ de phlebotomi ratione, ut quod unicuiq; secundũ naturã expedit, rationabiliter fiat. Dieta autẽ in primo Vere & labor & cibus subducẽdus est, potiones aũt sunt addẽdæ, propter quod calidius fit tẽpus ab hyemis tẽpore. In æstate autẽ requiescere à laboribus expedit, & cibos minuere, & maxime frigidis uti cibis, & potiones abundantius assumere, & omnia adhibere quæ infrigidare & humectare possunt. In autumno autẽ, quia omnino est inæqualis & inordinatus, & quia diuersas infert passiones, multa in eo debet esse obseruãtia, ne aliqua indigestio fiat in corpore, ne qui in matutinis horis frigidus est, & in meridie ignitus, lædatur. Poma uero nõ ad saturitatẽ edãtur, quia cacochymiã & uentositatẽ generãt, si nõ ea antea accipiãt quãm alios cibos, & corrũpũt cibos: frigidiore autẽ facto aëre cũ ratiõe calefaciẽdũ est corpus. Adpropinquãte aũt hyeme bene utiq; se habet, & post æquinoctiũ uomere oportet aut euacuari, ne aliqd ex pdictis superfluũ sit cõprehensum, qđ in hyeme fieri possit nociuũ. Sic enim & p hæc sanus poterit transigere annos.

Ver. Aestas. Autumnus. Hyems.

B DE DIETA SENVM.

Senes igitur quia natura sunt sicca & frigida, calefieri & humectari opus habent per balneas aquã habẽtes dulcẽ, & uinum rubeũ bibant: purgat enim tale uinum senibus per urinas ea quæ sunt superflua, & calefacit corpus, & maxime si eos cibos qui humectare & calefacere possunt, accipiant. Frictionibus uero utantur senes post somnum cum oleo. Hæc enim eis excitant innatum & spiritalem uitæ calorẽ. Post hæc autẽ deambulent, aut quoquo modo gestentur à copijs uncti, & exercitentur secundũ eandẽ uirtutẽ quam habẽt. Si autẽ imbecilliores sunt, unctatiõibus utiq; ut possunt utant. Cito autẽ senes imbecilliores fiunt; & ideo melius est tales tertia die cibari paulatim. Tertia autẽ hora panem cũ optimo melle, aut alicã in aqua coctã, aut mixtũ mel dare. In septima autẽ hora lauare, & sic prãdere. In primis quidẽ ea quæ secundũ faciant uentrẽ accipiãt, & post hæc ea que euchyma sunt, & tertio loco panẽ in uino infusum mãducet, uel ea quæ stomacho sunt apta, & nõ facile corrũpunt. Neq; enim uinũ pachychymon bibere oportet senẽ, neq; cibos tales accipe, q aut nephreticã aut hydropem inferãt passionẽ. Si enim hijs senes multũ utant, constipant epar, aut splen, aut renes. Pomis autẽ si uolũt uti, de melle cõfectis utantur, & maxime si petras in renibus habent, aut podagrã, aut arteticam passionem. Admiscendũ est autẽ arteticis in uino mulso petroselinũ solũ. Hijs uero qui lapides in renibus habẽt quos digerant admiscenda sunt, qualia sunt saxifraga. Vtilis autem est & hæc simplex confecta potio, quæ fit cum uino & cum melle, si ei addatur modicum piperis & rutæ. Semper igitur, ut dictum est, oportet fugere senem cibos infraxim generãtes. Quod si aliqua necessitas facit, ut quæ infraxim generãt edant, mox diacalamentis antidotũ accipiant: sin minus, diatrion pipereon. Quod si nec hoc, nec illud inueniẽ, de pipere albo facto tenui puluere intinges in obso-

Senum natura & dieta.

C nium & manducabis, & in potione ſuperſparges. Expedit autē in tēpore ipſo & cepas, & allia manducare, & uentrem ſubducere, interdū & theriacam bibendam dare. Interdum enim ſenes & frequenter congregāt phlegmaticas in ſtomacho ſuperfluitates, propter naturalē ſenectutis imbecillitatē. Ideoq; eis danda ſunt quæ cibos extenuare poſſint, ut nulla in eis fiat tarditas digerendi, ſed eis quæ humectare ualeāt ſenectutis ſiccitatem utantur. De pomis enim omnino ſunt prohibendi, & ficis acerbis. Quæ autē maturæ ſunt edant. Caricas uero in hyeme manducent. Lacte uero quod eas digerat, bene uti debent. Suſpecti ſint tamen, ne epati inferat paſſiones, propter ſerum & phlegmaticam ſuperfluitatē. † Apium & mel, & uinum tenue accipiāt, ut urinam per ſingulos dies deducere poſſint. Venter uero hijs ſi fuerit conſtrictus, ut ſecūdus reddatur oleum bibant anteq; cibū accipiāt, aut certe per interualla ſubducatur & mollis reddatur. Fugere autē oportet ſenes acres clyſteres, ne inteſtina deſiccētur. Molliāt autē uentrem oleribus, aut alijs aſſumptis cibis. Similiter & oleo ficis ante ſumptis, & oxymellis, & hijs ſimilibus ante acceptis. Hyeme autem caricis & oliuis † ſale conditis & coctis, aut damaſcenis infuſis ſiccis in mulſam bonū habētē mel & abundantius. Non autem ſicut ſolent dari, aloē detur aut pigra, ſine aliqua magna neceſſitate. Vtiq; enim ſi per ſingulos dies, aut alio die uētris nō ſubſequantur officia, nullū medicamen aliud adhibeatur, niſi ſi nimia fuerit uentris cōſtrictio, ſufficit dari herbā mercurialem & cinocum in ptiſana coctas, & terebinthinam ad auellanæ magnitudinē. Sæpius autē & duo aut tria ad auellanæ magnitudinem ſunt danda. Cum autem depoſuerint uentrem bene, tunc pulmones, & renes, & uiſcera omnia purgātur. Optime autē faciunt de caricis pinguibus
D & cinoco, ſi auferas ambobus extrinſecus quæ ſunt circūpoſita, & ſimul tundas multū. Plus autem erunt caricæ, quàm cinocus, & dabis ex eis duos aut tres ad caricarum magnitudinē. Mutare autē oportet hunc uſum. Vna enim natura in conſuetudine facta contemnere ſolet. Tempore autē multo in iuuenibus permanet, in ſenibus autem negligit. Vt autem degeneratur, bene ſub calore quæ ſuperflua ſunt in eis obſeruantur.

Senibus phlegma in ſtomacho congregatur.

† aptum.

† ſolc.

DE VIRTVTE VINI.

Vinum.

OPortet autē cognoſcere curioſius de ſanitate humana & de uini uirtute, & uenerijs actibus, ſimiliter & qualiter expediāt docere. Vinū igitur recaleſcere facit qui in nobis eſt calorem naturalem, per quem digeſtiones in nobis fiunt, & ſanguis bonus quo nutrimur miniſtratur ubiq; utiliter. Propter quod per ægritudines extenuatos pinguiores reddit, facit enim & apertionē acceptorum ciborū, & phlegma extenuat. Cholerā autē per urinas expurgat, & animā ſuauem reddit, mentē & ſenſum alacriores facit, & uirtutē præſtat ſi menſuratū bibatur. Quod ſi abſq; menſura præſumatur uinū ut inebrientur, ita ut alienent & ſtomacho grauentur, læduntur mox. Fugere ergo oportet plus à menſura uini potationē, quia nimis miniſtratū non iam reſuſcitat calorem, ſed extinguit ipſum calorē. Vinum etiā animi uigorem ſubducit. Per tempora enim multa leuiter oportet bibere propter urinarū curatiōis abundātiā, & ut ſudoris motionē faciat. Vtiliſſimū autē eſt eis uomere mulſa accepta, ut neq; modica ab eo læſio fiat in cōuiuio bibentibus, & nō cibo ſatientur. Bibens autē intermixtam braſſicam coctam māducet & amygdalas. Per hæc enim ebrietas releuatur. Sed & uomentibus nullo modo eſt nociuū. Optimū autē eſt abſinthiū acceptū ante uini potionem. Vtiliſſimū enim eſt quod digerit crapulam. Si autem mordicatione patiuntur de uino, aquam frigidam ſorbeant, & poſtera die abſinthium bibāt,

Ebrietatē quæ prohibeant.

&deambulent

& deambulent, & fricentur, & balneo utantur, & minus cibo utantur, & inun/cti recuperabuntur.

DE VENEREIS ACTIBVS.

Venus nociua est pectori, & pulmonibus, & capiti, & neruis. Mutat autē cognitio ad mansuetudinē, ut etiam melancholiam amātis & maniā componat, & croton: animositatē minuūt utiq; meretrices. Qui aūt utūtur Venere, cauere oportet nimiam repletionē cibi, & magis uini, & inanitatē post uomitū factam, & post uentris purgationē factam, & quibus uolūtarie solutus est uenter. Caueant autē & indigestionē post laborem factam, & si cui aliqua accedit ægritudo, aut certe suspecta est ut accedat. Nam & in autumno Veneri commisceri oportet, & nō in alijs temporibus in quibus pestilentia dominatur. Tempus autem utilissimū commixtioni est post cibum, ante somnum: post somnū enim mox componitur corpus, id est ciborum operatio in sanguinē. Hoc etiā tempus & ad generandū est utile, propter quod mulier mox addormiscens continet semen. Ex uenereo igitur actu rarius, & frigidius, & siccius, & imbecillius fit corpus. Quæ cōspissant scilicet, & calefaciunt, & humectāt, & corroborant, oportet hijs operibus sociari. Aliqui autē semen multum calidū congregantes, sic urgentur ad uenereos actus, & emanantes nimiū, ipsum corpus imbecille habent, & stomachum resolutum, & extenuantur, & desiccatur, & cauos faciunt oculos. Abstinētes igitur à Venere capite grauantur, & indelectabiles fiunt. Post hæc iterum per somnum semen proijciūt. Oportet igitur quibus nimium semē abūdat, nihil aliud adhibere, quàm ea quæ corrūpunt, hoc est cibos & medicamēta. Hij & post balneū ungātur oleo roseo, & miluio, & omphacino. Melius autē est si impinguetur de cera oleum ut nō decurrat. Addere etiam & succum aliquē frigidum. Fit autem celerius, si in mortario refundatur, & sic addatur succus, & cum manu misceātur diutissime. Est autē frigidus succus de herba semperuiua factus, aut de uuā canina, aut cotilidonibus & psyllio. In æstate uero aut lactucæ succus, aut lini semen, & in alijs temporibus alia ex alijs. Nam hæc cocta in aqua & frigidata faciūt succū. Lamina autē plumbi lumbis superposita, prohibet somniantibus semen: & herbæ subtus stratæ quæ frigidæ sunt, sicut ruta, & summitates teneræ frondiū agni arboris, & mollia folia eius stratæ: sed & fermentis agni & rutæ comesta. Custodire autē oportet ne nimis fortiter lumbos infrigidet, ne nimis infrigidatis lædantur renes. *Ne semē profluat inuitis.*

DE AQVARVM QVALITATIBVS.

Oportet autē & aquarū qualitates quæ sunt utiles aut malitiosæ sciri à medicis. Multū autē utiles aquæ sunt in usum nostrū omnes, & magis sunt in omnibus dietis necessariæ. Scire autē oportet optimā & bonam esse aquam quæ sine qualitate aliqua est, & in gustu, & in odore, & in potu suauis est, & in uisu munda & pellucida. Quādo autē bibitur, cito hypocondira transitur deorsum quæ talis est, alia melior nō est requirēda. Quæ autē in præcordijs diu residet, & inflat, & grauat præcordia, neq; cito calefit, neq; cito infrigidatur, pessima est. Sed & ea quæ in ea coquunt grauia sunt, & malitiosa quæ cocta sunt. Melius igitur est per experimentū tales iudicare aquas. Qui aūt uult per cognitionē agnoscere quæ dicta sunt, hoc modo dijudicet. Quæ enim ad septētrionē positæ sunt, & à sole auersæ, hæ & graues sunt & malæ, & nō cito feruescūt, aut infrigidant cito. Quæ autē ad solē surgentē sunt per uenas ministratæ, cito calefiūt, & iterū celerius infrigidant. Hæc autē sperāda est bona esse & optima, quæ æstate frigida, hyeme aūt calida est. Aliqui aūt & p pensā approbauerūt, ut quæ *Optima aqua quæ.*

leuior

C leuior est melior fit. Hoc autem ad hæc pertinet quæ dicta sunt, & laudantur. Solum autem hoc non ab initio cōtemplatum est, ut bona leuior sit. Leuiorem igitur Hippocrates pluuialem dixit esse aquam, & dulciorem, & lucidiorem, & propter quod soli uicinior fuit, leuior & tenuior effecta est, propter quod & imputribilis est, pro qua re ab eo omnibus aquis leuior est iudicata. Vnde ab aliquibus reprehenditur, quare irritent tusses, graues faciant uoces. Pro hoc autē pluuialis aqua æstiua leuior est iudicata, quia æstum non facit. Nam in hyeme ubi crystallus & niues abundant, grauātes sunt. Ex congelatione enim aquarum illud in hijs quod subtile est conspissatur. Bene utiq;. Quæ autem palustres sunt, & malum habēt odorem, quæ si coquuntur, in melius mutantur, & sic eas bibant, & cū uino mixtas. Quæ stipticæ sunt cum dulci uino, alias autem cum stiptico uino. Nam & colari expedit eas ex paludibus quæ sunt aquæ, cū alica autem uel alphita dari. Colatam autē salis frigidam pustam bibant, & non impetu multo trahant. Quidam autem adinuenerunt, comestis aut potatis malis aquis, ciceris decoctione apozimam ante ut bene bibant, & ipsum cicer comedant. Aliqui autē & caucalidas, ouaq; ipsarum cum aliquo pisce cocta & fœniculo. Aliqui autem & betas & cucurbitas ante manducant, cum sale & uino temperatas.

Aqua pluuialis.

DE AERIS QVALITATIBVS.

Aër.

Aer autē sanitosus est & optimus, qui est mundissimus. Morbosus aūt est & pessimus nebulosus & turbulentus, de paludibus aut stagnis ascendens, aut si ex alijs aliquibus concauis locis uenenosus surgat. Pessimus est & de quibusdam cloacis purgantibus ciuitates, & ex oleribus aliquibus, & de stercoribus animalium accedunt fœtores seu hominum. Similiter autem de flu-
D minibus, aut paludibus, uel stagnis proximis nebulosis existentibus & non residentibus, & in cauis locis undiq; à montibus circundatis, & habētibus respiramen pessimi sint, & omnes lædunt ætates similiter. Iuuant autē secundū qualitatem caloris aut frigoris, aut siccitatis, aut humectationis, diuersitatē aērum nō similē habentes in omnibus. Temperata igitur corpora temperatus aër iuuat. Distemperatus uero lædit, quia contrariam habent à se inuicem naturam.

DE BALNEIS.

Balnea.

Laudo quidem in aqua frigida lauantibus. Non existimo autem expedire eis qui cibo repleti sunt, sed eis solū qui sunt acriphagia cibātes, qui uiuūt in labore, & eis quæ expediūt utunt. Sufficiat autē multis opus habētibus ut infrigidentur, amplius in piscinā ingrediantur æstatis tempore iuuenes existētes, & carne repleti, ante calefacti frictione. Sint autē alieni à cōmixtione mulierū, neq; indigesti, neq; cibo sint repleti, neq; post uomitū, aut post uentris euacuationem uel fusionem sint, neq; uigilijs fatigati lauent. Omnibus autē utilissimū est calidum balneum. Calefacti enim mitigantur, & corpus soluit ciborum, & plesmones malaxat, & pneumata diffundit, & somnum facit, & bene nutrit carnes. Est autem aptissimum omnibus & uiris, & mulieribus, & pueris, & senibus, & idiotis.

DE CIBORVM VIRTVTE.

Oportet autem super hæc & ciborum uirtutes scire, qui sanitatis suæ studet esse sollicitus. Qui enim extenuādi habet uirtutē, & aperit angustas pori transitus, & proijcit quæ infixa sunt, & glutinosa subtiliat & extenuat pinguia. Educit autem quæ diu tardantia sun t in uentre, quæ manducantur aut aquosa uel cholerica superfluitas est, utiq; & magis augmentatum melancholicum

sanguinem

A sanguinem componit. Sed oportet prohibere frequenter eius usum, & maxime qui cholerica sint temperātia: Nisi forte ad eos solum, qui phlegmate, & crudis, & glutinosis, & pinguibus humoribus collectis repleti sunt. Pinguior quidem dieta nutrit etiam abundanter, attamen uentri & epati digestione si competens sit: & cibus euchymus bonū sanguinem generat, splen autem & epar constipat. Hoc autē faciunt quæ sunt pachychyma, id est quæ pingues nutriūt humores solos, ut est lenticula. Quæ autem glutinosa, quemadmodum malua. Aliquibus autem utraq; cōtingit pacicimas esse, & glutinosas, sicut sunt ostracotermes. Cautior ergo est quæ extenuat dieta ad custodiam sanitatis eis quæ impinguāt magis. Quæ autem non satis nutriunt, uirtutem nō imponunt, neq; fortitudinem in corpore. Vnde oportet ea quæ multum nutrimentum præstant adhibere, sed mediocriter quando causam indigentiæ aliquis sentit. Maxime utiq; absq; periculo assumitur illis, qui exercitantur competenter, & dormiunt in quo uolunt tempore. Omnes autem qui non possunt propter exercitationē dormire, fugiāt pachychymos cibos, pigri autē neq; ad istos cibos accedāt. Maximum enim malum in sanitatis custodia omnino pigricia. Quemadmodū mediocris magis motio bonum est, ita inter spissos & tenues cibos, optimus hominibus mediocris, qui generat sanguinem secundum constitutionē competentem. Ergo talis cibus corporibus nostris ministrandus est, læsibilis enim est cacochymus cibus, quem semper oportet fugere. Custodienda est autem uarietas ciborum, optimum & magnum est ut de contrarijs uirtutibus copulentur, & digestioni moderentur, quia & ea si non digeruntur, quæ assumuntur, competenter lædunt. *Pigritia.*

D. ORIBASII SARDIANI DE VIRTVTE SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM AD EVNAPIVM LIBER II.

MEDIA INTER CALIDA & frigida.

B ADIANTVS, aspatagus, miachantinus, brion, & splenion, glicirizæ succus, oleum dulce, cera, faba, castaneæ nucleus qui manducatur, licius, lotus, uel ros quo caligarij utuntur, aut triphilus, citriæ cortex, ptereus, id est, filicis radices, lentiscus, lenticula, terra cymolia, & terra samia, catinia & litargirus.

QVAE SINT QVAE calefaciant.

Agni folia & semē mediocriter, agalaphis semē & folia, amigdala dulcis, anagallides utriq;, andragnis, tiles aut cincus agrestis, uuæ maturæ semen, lenticula, liquiriciæ radix, oliuæ fructus maturus, fermētum, eringium, resinæ omnis succus siccus, squinoantus, cochleæ ustæ, aut cineres earū: caulis id est brassica, dactylorum fructus, ripus, coclim, calcucracamenon aut cnicus, cytocrambi, butrachij radix, & tota herba, pulegium, lauri folia, magis baccæ, minus

C minus autē cortex eius radicis,diptamnus,pſeudodiptamnus, elelisfagus,eriſimus,lana uſta,zinziber, tapſia,cardamomus,capilli uſti,brioniæ radices,ariſtolochiæ radices,aſphodeli radices,daucus,catmedaphnis,dragonteæ radices,oleum raphaninū,cicer,ixus,id eſt uiſcus,caucalidis,lſbiſticus,ferulæ ſemen,ſagapinus, ſatyrion, ſion,ſinon,ſtorax,piper,lyſinon,ypiricon,alis, ſulphur, ſanguis, cholera, urina,ſputum,carnes ſerpentium,adipes,ſalmoriades de ſalſis piſcibus.

QVAE SINT QVAE PRIMO gradu calefaciant.

ALoēs,antimiſaron,abſinthium,ladanum, lini ſemen, folium ſpicæ nardi, nardus celtica,uinum dulce,id eſt muſtum,ſerum, triticum, ficus ſiccæ.

QVAE SINT QVAE SECVNDO gradu calefaciant.

OLei feces, anethum uiride aut minus, artemiſia, balſamū, elaphobus, calamus aromaticus,crocus libanotus,maſtiche,mel,uinum, picula, meliſphilon,praſſium,propoleus,cucumeris agreſtis ſuccus,ſcandix,ſquilla,ſcolimbus,paſtinacæ ſyluaticæ radix,ſmyrnis,terebinthi cortex & folia & fructus, fœnogræcum,cameleontis utriuſq; radices,camipiteas,ocimus.

QVAE SINT QVAE TERTIO gradu calefaciant.

ABrotanum & magis uſtum, egyri flores, id eſt populi & reſina, acorus, amomum,amaracus, ameus uſtus,anniſus, arciothidus,aſari radices,her

D ba ſabina,ellebori utriq;,epithymus,menta, calamentis, thymus, calamus, fraxini cortex uſta, caceus,caſſia, citria utraq;,cimici ſemen,coniſia, cyminum,libanotum,allium,fœniculum,gitter,men,radix rutæ ſylueſtris,rododaphnis,uinum uetus,origani omnes,opopanax,petroſilinum,ruta,raphanus,ſamſucus, ſmyrnion,hyſſopus,galbanum, camitria.

QVAE SINT QVAE QVARTO gradu calefaciant.

ADarcis,ampſlon,praſſon,id eſt porrum ſyluaticum,euphorbiū, citria,oleum,coſtum,cepulla,lipidion,ſinapis,allium,ſtruthij radix,tithymali ſuccus,cauſtica ſunt omnia hæc.

QVAE SINT QVAE INFRIGIDENT mediocriter.

GRamen mediocriter, elxine, id eſt, uitrago, mediocriter atque ſtipſeus, apij mitreus,cataplaſma omne, balauſtion, rubi folia & comæ, & immaturus fructus ipſius,& flores,bromus mitreus, brion maritimus,glaucion mediocriter,dorignion nimis,calami fraginati folia mediocriter, conion nimis,licinus quæ in petris eſt,papaueres omnes, moleas fructus & folia, oliuarum comæ & immaturus fructus,oleum myrtite,ſiſaminum oleum, balaninū oleum, elxine quæ & perdition , uel uitrago dicitur,mediocriter, elimoſiu folia, id eſt uiolæ & cortices eius propter dulcedinem,perſicus fructus,citri carnes,amanite ſufficienter,omphacij ſuccus ſufficiēter,amilus triticeus mediocriter, oleum roſeū mediocriter,pathus de paleſtra,ſuccus crudus ſiccus, tribuli utriq;,dactylorū comæ ſuccus, geſſamia terra mediocriter,cimolia terra,cotis acutatio,molibdina mediocriter, plumbum , pſimithiū, ſcandix mediocriter , caſeus mollis & recens.

QVAE

A QVAE INFRIGIDENT PRIMO GRADV.

Acatia non lota, atriplex absq; stipseus, sigarta, milium, hordeum, platanus, ramnus, intuba.

INFRIGIDANTIA SECVNdo gradu.

Acatia lota, plantago, bletum, galla asiana, cucurbita, melones, malum peponis, uua canina de hortis, lenticula desuper aqua, ficus uirides, ad uermaritimus, psylli semen.

INFRIGIDANTIA TERTIO GRADV.

Semperuiuus uterq;, portulata, mandragora, cidria cidonica, polygonium, flos uuæ, cimæ, iusquiami & flores, & semen album habens.

INFRIGIDANTIA QVARTO GRADV.

Opium thebaicum.

DESICCANTIA ABSQVE mordicatione.

Caliphis semen & folia, fex olei, anagallides, utraq; plantago, bromus olei dulcis cum ratione lauatus, omnibus magis tritici fermētum, extrahit de profundo & digerit, lupinus in poris fortiter, salicis folia, & plus cum aliquo stiptico. Alij autē & succos ex eis faciunt, & sine mordicatione desiccatiuum habēt medicamen in plurima utile. Nihil enim plus utilissimum est, & sine mordicatiōe desiccās, & stipticum modice medicamē. Nuces, lepus ustus leptomeris est, melius est centaurea tenuis modice fortis, cerasiæ gummi, liliū, fabæ cortex, id est babulia superposita, cupressi omnia, ciperi radicis nodus in
B aquā infusus, nymphex radices, iteus satis, pētaphili radices, polypodiū, smyrna, sarcocula, stybis, tracacanti terra omnis, cathmia, asiæ petra & flos ipsius infusus carnes remittit, pompholix frequenter lotus, calx uiua extincta & lauata fortiter, ouorum albumen tenue. Similis autem naturæ est & uitellus eorum.

SIMPLICITER DESICCANTIA.

Agni folia & semen, graminis radices mediocriter, adiantus, id est herba capillaris, semperuiua utraq;, populi flores & resina ipsius, sambucus, ebulus, amarantus, reuma desiccant potata. Brioniæ radices, egyros sicca folia, de pyris cataplasma impositum mediocriter, aristolochia, asparagus achantinus, aspaltū, asphodeli radices, & magis ustæ, aut cinis ipsarum, balaustion, sinapis, rubi non maturus fructus, bulbus cataplasmatus, pioniæ radices, lauri folia uehementer, & magis baccæ, roboris omnia loca, & ficus, oleum cyprinū, laurinum, dadinum, elimus cataplasmatus, eringion, isatis quàm Gothi uisdi lem uocant, tinctores herbam uitrum, salicis cortex aut cinis fortiter, canopi semen, cardamomum, caucolis, daucus, cinis coniæ & magis de ficu, cinis de brassica usta: hæc enim fortius faciunt, desiccant enim cineres. Crinon, id est lilij folia & radix linina desup petra, lucerna omnis, lotus, nymphex radix, omphacium, platani cortex & pilæ mediocriter, polypodiū, amilū, sal, nitrum, gypsus ustus, magis cathmiæ oēs, & omnia metallica & lapidosa, & terrestria uel usta de furno, testæ ostreatum, cribamī, id est leporis coagulū & stercus omne. De anseribus uero inutilis est ex nimia acredine. Ripus, carnes serpentium, capita sardinarum ustarum, cornu ceruinū & caprinum ustum, castorei ossa cōbusta nimis, capilli usti, ossa sppiæ, lana usta, gambari usti cinis, garum sufficienter, salmoria. Gothi.

C

DESICCANTIA PRIMO GRADV.

DEsiccatiuus anthemis, arciotidus fructus, careus, ordeum, alphita, crocus, libanotus, fœniculum, rododaphnis, uinum album, cucumeris, melonis semen & radix sicca, fœnograecum.

SECVNDO GRADV DEsiccatiua.

LAna, amaracus, aspaltum, anethum, balsamum, gigasta, gingidion, elaphob, cion, calamus aromaticus, libanotus, cortex & folia arboris ipsius & fructus, mastice & amel, cedri cortex, & semen, & arboris ipsius folia, misi radix, spica nardi, celtica, uinum orobum, opopanax, pix, ramnus, raphanus, scandex, fabæ radix, scolymbo radix, smyrna, lentiscus, terebinthi semen & folia, lenticula, ficus uirides adhuc & humida folia, galbanum.

DESICCANTIA TERTIO gradu.

ABrotanum & magis ustum, acatia, acorus, aloë, anethum ustum, anisi semen, arciothidus, asarus, absinthium, herba sabina, helleborus albus, epithymus, calamentis calami, eragmitis cortex usta, carbo, cassia, cedrus, coniza, libanotus & thalus, gitter, citrium, quod sub semine est, uinum quanto plus uetustissimum est, acetum, origanum, pentaphili radix, petroselinum, smyrnion, ruta de horto, prassiū, ros, samsucus, eringion, hyssopus, camitrius, camaleontis utriusq; radix.

D

DESICCANTIA QVARTO GRADV.

CAmipites, ampilon, prasson, citrinum oleum, sinapis, ruta agrestis, allium.

MEDIAE DESICCATIVAE ET humectantia.

Graminis radix superspersa oleo dulcissimo.

HVMECTANTIA PRIMO GRADV.

ELxine, buglossa, liquiritiæ succus, lactuca mediocriter, oliuarum folia, acetum mediocriter, meleas, persicus fructus, ammanitas, oleum roseum, satyrion, stractiotis quæ in fluminibus & stagnis nascitur.

HVMECTANTIA SECVNDO GRADV.

POrcacla, atriplex, bletus, coloquintida, meleas, amoniacus, fructus cucumeris, melones, lenticula quæ super aquatum fit stagna.

QVAE AQVOSA INFRIGIDENT tertio gradu.

ACacia, elxine, idest uitrago, porcacla, plantago, atriplex, tubi folia, bletus, brionia maritima, glaucion, dorignion, lactuca, uiolæ folia, cucurbita, cotydilon, conion, piccius arbor, malua domestica, papauer, meri, mala præcocia, amanithas, platanus, policonon secus fluuium proxime nata, sideritis, cucumeres qui comeduntur, succus elxicinus, tribulus, lenticula super aquas nata, psylli semen, plumbum.

QVAE SINT LEPTOMERES, id est, extenuandi habentes uirtutem.

ABrotanum ustum, agnus, scandex, populi folia uel flores, agaliphis fructus & folia, acorus, amomum, balciclæ radix, brionia, artemisia, palin.

aristolochia

A aristolochia, plantago sicca, asphodeli radix, & magis ustæ cinis, balsamus, rubi radix, herba sabina satis, liquiritiæ radix, diptamnus, dragõteæ radix, oleũ uetus, oleũ cicinũ, elapholus, euphorbiũ, fermẽtũ, salicis opes, calamẽtis, calamus aromaticus, calami fragmitis cortex usta, cassia, cappasion, costus, citriæ oleũ, cocimeleas, gumen, mastice, gitter, opium cyrenaicũ, opobalsamũ, ruta passa, pistiniæ fructus, propuleus, terebinthina, oleũ roseum, sagapinũ, samsucus, sylois, calx uiua, hyssopus, salis flos, nitrum alcioniũ, arsenicon ustum, gypsus ustus, sulphur, cathmia, pumex assios, asiæ petræ flores, melanetria, mileus, calcanũ, chrysocolla, scandex, ficus, adeps leonis, & pardi, & irenis multum extenuat, castoreũ, ossa sippiæ & lana usta. Hycinan Afri uocãt beluã similẽ leonẽ. Hoc animal timet canis, ita ut si eum inuenerit ut ouem sic comedat. Vnde fugiunt eum canes, & in domibus se abscondunt. Quod si dentem eius habeat homo secum, non eum canes latrant. Hycinas.

IMPINGVANTIA HVMECTANDO.

Plantaginis radices, balaustion, zigasta, zinziber, cepe, cucumeres, lipidus, omnes rores, stipteria.

STIPTICA ET CONFORTATIVA.

Cassia, galla asiana, omphacium, tigadus, dactyla, absinthium.

QVAE DIGERANT MITIGANDO.

Amomus, uua domestica, cera, ladanus, glutites, crocus, libanotus, spica ægyptia, mastice, oleum roseum, myrrha, storax, galbanum aut alica, butyrum, hyssopus, adeps porcinus.

QVAE PVS FACIANT.

B Quæ calidæ fomentum adhibitum, hydroleum tepidum, oleum calidũ, farina triticea, panis triticeus, alica, adeps porcinus & uitulinus, butyrũ, libanotus, pices, resina.

QVAE MALAXENT.

Malaxat caprinus sceus & adeps pullinus, & anserinus, & hircinus, & taurinus, medulla ceruina & uitulina, amoniacus, storax, galbanum, bdellium, oleum sicyonium, & liliacium, & oleum dulce, antemis, euisci radices, cucumeris agrestis radix, & maluæ agrestis folia, & de arbore maluæ, mastice, cera, terebinthina, colophonia, opopanax, ripes de statuis, stercus humanum, butyrum.

INDVRANTIA.

Semperuiua, porcacla, psyllion, lenticula, & desuper aqua quæ in stagnis generatur, uua canina. Indurat autem quæ sicca fuerit herba, & humectat ea ipsa si abundanter in usu sit, & euacuat ea aut coagulat. Ea quæ calefiũt, mediocriter resoluere oportet, & malaxare de supradictis.

QVAE HVMORES EXTRAHANT PER OS.

Peretrum, lappacium, capparis, ficus maturæ, dadinus, mel, papauer, absinthium, origanum, raphanus, uua sine semine & cacrius, sinapis, helleborus albus, elaterius, thymus, sal, omphacium, anisus, piper, coconidius, daphnidis, balsamus, animonis, amoniacus, storax, fex sicca usta.

QVAE SINT QVAE PER NARES educant.

Elaterius, betæ succus, cyclamini cortex de radicibus, mel, thilaspeus, coconidius, anagallis, animonis, helleborus albus, omphacium, prassiũ, ederæ folia mollia.

C QVAE DE OCVLIS EDVCANT LAchrymas uel humores.

MEl, hyssopus, oleum uetus, anagallis, oleum laurinum, oleum nardinũ, cassia, costum, opium, sagapinum, daucus, apium, malogranata, amygdala, prassiũ, helleborus albus, animonis, ruta, castoreum, litus emathitis, anserinus adeps, fel, smyrna, calcitheus, sulphur, stipteria, scistis, ossa sippiæ, & cortex libanotus, squilla, amoniacus, & sine omnibus alijs omphacion.

QVAE PER AVRES EDVCANT.

MEl, piper, bouis fel aut tauri, mercurialis, linogustis herbæ succus, capparis radices, cocconidiũ, bdellium, cassia, galbanus, helleborus albus, omphaciũ.

QVAE CONSTIPATA RELAXENT & purgent.

ANagyrops, folia sicca & radicis ipsius cortex, agaricus, agaliphis semẽ, amygdala amara & arbor ipsa, adiantus, asari radices, pulegium, dragontea, daucus, gentianæ radix, sinapis, cicer nasutus, eupatorium sine calefactione, thymus, caricæ pingues, calamentis, cassia, coccimeleas, gummi, gitter, ruta, cucumeris, melones, spondilion semẽ & radix, stycas, camitrius, & quæcunq; alia in se continent amaritudinem qualitatis.

QVAE EXTRAHANT.

CApræ stercus ustum & nõ ustũ, & ostracondernion, & omnia de ostreis & de sippijs ossa, ecinoni utriq; usti, aut cinis eorum, serum de lacte, mel, brioniæ radix, amygdala dulcis, & ipsa arbor, anagallidis, amniones omnes,
D aristolochia longa, plantaginis folia & magis succus, ireus, asparagus, miacantinus, staphisagria, asphodeli radices, atraphis semen, absinthij succus, bulbus superpositus, hellebori utriq;, elxine quæ & perdicion, salicis opes, calami fragmiti radix cum folijs sufficienter sine acredine, centaurea minor, & succus eius, brassicæ, critmon, ordeum mediocriter, lilij folia & radix trita medio criter, fabæ caro, lapsami cataplasmati, licinon de petris, uiola alba, omniamion, platani cortex, de radicibus mediocriter, porrum cataplasmatum, propuleus mediocriter, ptoleæ & folia, & cortex, & radix, ptisanæ, terebinthinæ plus à mastice, sagapinus mediocriter, cucumeris, melones omnes, cucumeris agrestis radix, smyrna, beta, titimali cortex, camipiteus, alcionia, omnis terracia & samia mediocriter & cretica, cathmia, pumex ustus & non ustus, lithargyrus mediocriter, ismeris terra de furno, cornu ceruinum & caprinum ustum.

VRINAS MOVENTIA.

APium, petroselinum, fœniculum, daucus, smyrnion, anisi semen, asarus, acoron, asparagus, basilicon, & oximyrsinon, bdellium, brionia, terebinthina, calamus aromaticus, careus, carpesia, caucalis, costum, cyminũ, cyperi radices, liuisticũ, mion, spica nardi, celtica, ruta, polion, silis, cucumeris, melo, pepones, scandix, alliũ, pastinaca, squinoantũ, thermentũ, carpus, absinthiũ, herba sabina, sanguinẽ per urinas deducit, eritrodani radix, id est rubeæ, urinam pinguẽ & multam & utiq; sanguineã educit, capinus cholera per urinam educit multã, orobus, amplius assumptus sanguinẽ per urinam educit male olentem. Si quis eum in uino coctum bibat, male olentes sanat urinas, & mulsa, & oximel, & uinum tenue, & aquosum.

QVAE PER VRINAS DE SPLENE EDVCANT.

TItimali semen, caragium, gitter, cyminum, thymus, ampilon, acriæ radix, capparis radices, scolopendrion, cithisus, dragontea, aristolochiæ radix, origanum,

A origanum, polion, coloquintida agrestis, brionia, ciclaminus, porcacla, scorpion maritimus extentus suffocatus in uino, ipsa infusione uini potata.

QVAE PER VRINAS DE EPATE EDUCANT.

AGni sperma, dauci folia, fœniculum, balsamum, capnion, anisus, dactylorum ossa, lauri folia, absinthium, smyrnion, anagallis, menta, enancij opes, sylphiũ, eringion, trithion, decoctio, asarus.

QVAE PER VRINAS DE RENIBVS educant humores.

APij semen, piper, pastinaca, porrus, cnicus, brioniæ radicis cortex, gramen, ossa sippiæ, sulphur & cicer albus.

QVAE PER VRINAM DEDVCANT de thorace humores, quæ adaperiunt omnia.

NVcleus pineus totus uiridis, pituinis, butyrum, castoreum super carbones suffumigatum, & in os tractum intrinsecus cum spiritu. Iuuat autẽ maxime & pulmones & cerebrũ humida & frigida existẽte distemperãtia: Spicanardi capitis & thoracis reuma desiccat: educit aũt ex pulmonibus in electuario data & in catapotijs cnici semen, daucus, papauer niger, thymus, raphani succus, sinapis, anisus, sisanus, erisimus, squilla, orobus, cucumeris semen, piper, ruta, nardus, sulphur, polion, aron, dragontea, costum, sulphur, smyrnis, lauri baccæ, interiora capparis radicis, cortex, amygdala amara, pionia, castoreum, abrotanũ, sthorax, bdellion, sylphiũ, uua passa sine semine, nucleus pineus, omphacion, aristolochia, galbanũ, prassion, eringij radices.

RENES PVRGANTIA QVAE

B abscindunt omnia.

PLantaginis siccæ radices & folia & semen eius, asparagus, miacantinus, lieides, id est pioniæ radix, cicer, amygdala plus. *glycysides.*

QVAE RAREFACIANT CORpus, uel cutem.

Camimola, euistus, cucumeris agrestis radix, oleũ uetus, abrotanũ ustum. *chamæmelum*

QVAE ADAPERIANT ET ORA FACIANT.

OMnia quæ sunt acra, animonis herba omnis, fel taurinum, allium, cepe, irini & amaracini olei feces.

CONDENSANTIA CVTEM CORPORIS.

AQua frigida, semperuiua, porcacla, tribulus uiridis, psyllion, lenticula quæ super stagnantes nascitur aquas, & ut simpliciter dicam, quæcunq; infrigidare possunt, & non desiccare.

PVTREFACIENTIA CARNES, ET ADVRENTIA.

AVripigmentũ, sandaraca, chrysocolla, pitis campi, cidria, gitter, helleborus niger.

QVAE PVRGENT VVLNERA.

ELaterius, cucumeris agrestis radix, ocra, mandragora, siue petræ asiæ flos, & de ostreis omnia usta purgant quæ carnis supercrescunt ulceri mediocriter, aut similiter utraq; usta cũ toto corpore: sed & ematitis lapidis puluis tritus tenuissime, & uiolæ folia, & faba, & lipidis calcus, & chrysocolla.

QVAE CICATRICENT.

STipteria, galla asiana, omphacius, calcuci caumenon, & maxime lotus, malogranati cortices siccæ, scoria plumbi, lithargyrus, molipdinis, id est plumbum

C bum ustum, cochlearũ testa omnia, purphira, uitrum, pumices, speculare ustũ, psimithium, pompolix, spondilion, chrysocolla, stimeus ustus, defrigis, far cocula. Hæc omnia prædicta utiq; si aspergantur uulneribus cicatricant.

MORDICATIONES FACIENTIA.

CAlcantum ustum, cathmia, lapidis calcus & ferri aciarij ferrugo. Sed & ius, & calx uiua si urantur & assentur, sine mordicatione inducunt cicatricem.

QVAE VLCERENT.

RVbi canini folia, beta, allium, pulegium, hyssopus, origanum, sippia, asphodeli radix, appij semen, & quæcunq; sunt salsa & acra & amara.

QVAE ADVRENT.

CAntaridæ, defrigis, fex usta, aceti, animonis, dactyli flores, allium, cinis ficis, nitrum assum, calcucicaumenum, stipteria, cyricus, testa usta, capita sardinarum ustarum, auripigmentum, cacrius, staphisagria, cocconidium, poretri radix, sinapis, calx si quidem asbistus, id est calx uiua non extincta. Nam si extincta est, scaras facit, diuturna autem minus calefaciunt: calefaciunt enim & consumunt carnes.

QVAE EVOCENT ET EDVCANT.

ANimonis omnes, anagallides utriq;, diptamnus, cicer, tapsia, terræ malum, narcissi radix, propuleus fortiter, fermentum, stercora omnia, saga pinum, opium quirinaicum, opium miconum, psilphiũ, radix eius, asparagi se
D men & uirgultorũ ipsius succus fortiter, resina, tetebinthina magis de alijs resinis, sulphur, stercus boum, & magis quãdo herbas comedunt, calamentis cataplasmata, costum, lolium, herbum, euiscus fortiter extrahit.

QVAE SINT DIAPHORITICA.

ABrotanum ustum, agaricus, adiantus, ægilops, acalisis semen & folia nimis, sambucus, ebulus, antimis, anisi semen, aristolochiæ radix, asphodeli radix & magis usta, aut cinis eius, atrifex, bulbus, herba sabina, brionia, & splagnon, daucus herba, euisc[illegible]s, oleum dulce uetus, oleum raphaninum, tapsia, calamus fragmiti cortex usta nimis, brassica, lilij folia & radix, cithissi folia, ladanus, linogustis, malua agrestis, mastice, cia, mel persici, cimæ & folia, rosa, laurus, caprofici, opobalsamũ, opium quirinaicũ nimium, paliuri folia & radix, ruta, picula, prassion, thermentis, roseum oleum, sordes de statuis, patus, samsucus, cucumeris agrestis radix, smyrna, ficus ea quæ acriora sunt, erimion, magis beta quæ sine calore est, & fortior est alba beta, galbanus, sal ustus, & magis salis flos aut nitrum, alcionia omnis, gessamia, iusquiamus, careus mollis, acidum lac mediocriter, nitrum, butyrum, coaguli omnes, stercus omne, hyssopus mediocriter, carnes serpentium fortiter, adeps leoninus omnibus plus & magis ossa eius usta, lana usta de utrisq; illis aut cinis eius.

REPRIMENTIA.

OLiua agrestis, rosa, lentiscus, apium, semperuiua, papauer, cithisus, aloes, acaliphes, gigarta, id est uuæ semen, pira, crocus, euiscus, thermentum, balanum, iusquiamus, cissus, id est edera, nymphæa, dactyli, uitella ouorum assa, paliurus, hiporis, id est cauda caballina, radix cyperi, euantis, brassica discocta, coagulũ leporis, spongia usta, ramnus. Multa quidem sunt & alia stiptica, quæ omnibus sunt cognita.

A QVAE LAC GENERENT.

Urtica, fœniculum, anetum. Dico autem herbam uiridem adhuc & humidam. Smyrníon similiter & apium, sisanus, cucumeris semen, cacrius, smyrna, polypodion, cerebrũ, succus fœniculi, brioniæ radix, critmon, cyminum.

QVAE CONSTRICTA EDVCANT MENSTRVA.

Potata igitur herba sabina, men, ireus, ruta, calamentis, pulegiũ, diptamnus, asarus, id est, bacida, costum, cassia, aristolochia. Dabis unamquanq; herbam cum tritici decoctione, aut fœniculi cocti cum aqua, aut ptisaniæ succis. Cataplasma uero impones de pulegio, gitter, smyrna bordei infusi succo expresso, soricis fimo, pocacla, adipe anserino, pteloæ arboris folijs, cera, sulphure, taurocolla. Iterũ apponuntur in pissaria seuum ceruinum recens, simul & adeps anserinus, fex sicca usta, fel taurinum, sal, oleum, cyperum, aphronitrum, sthorax, absinthium, artemisia, samsucus, helleborus niger, coccomidium, berba mercurialis, cyminum, fœnogræcum, uua passa, exossata citria.

GENERANTIA SEMEN ET MOVENTIA LIBIDINEM.

De cibis quæ nutriunt & inflant. De medicamẽtis autem ea quæ spumam mouent & calefaciunt. Bulbi igitur, cicer, & faba, & ficus comesti multum semen faciunt, cynicus & satyrion, medicamenta. Cibi autem simul & medicamenta sunt, lini semen, & eruca, & hijs similia.

CONSVMENTIA ET REPRIMENTIA SEMEN.

Quicunq; infrigidare possunt cibi, uel medicamenta impinguantia & desiccantia & condensantia, hæc reprimunt semen, qualia sunt lactucæ &
B bleti, atriplex, cucurbita, mora, melo, pepones, cucumeris. Quæ autem desiccant principalem uirtutẽ, & non permittunt generari semen: utiq; quæ calida natura sunt, quemadmodum est ruta. Si autem non sint calida multũ magis nympbea.

AD ELECTIONEM SIMPLICIVM MEDICAMENTORVM.

Agaricus melior est, membrana neruosa habens recta.

Acaciam existima esse modico rubeam boni odoris.

Aloës eligenda est pinguis, & non lapidea, sed lucida, subrubea, facilis ad resoluendum, epati similis, cito humectans, abundantem habens amaritudinem. Nigra autem & quæ uix ducitur, bona non est.

Amoniacus autem thimiamatus, qui sine lignis est & libanotizat in glebis mundus, densus, nullum habens odorem, & suaui odore est, & gustu amaro.

Amonius autem eligendus est recens & albus & subrubeus existens, non maturus, aut spissus. Resolutus autem & diffusus, semiplenus, similis botro, granis nimis & boni odoris, absque apertione & acer in gustu, simplex in colore & non uarius. Adulterant autem eum aliqui amonio admixto.

Aspaltum autem bonum est quod graue est, & cum flammeo colore, subrubeum, spissum, boni odoris, subamaricans in gustu. Aspaltum autem bonũ est purpuræ simile, flagrans lucore, citatũ in odore graui. Nigrũ autẽ malũ est, adulteratur enim pice mixta absinthio. Melius enim est in Ponto & in Cappadocia natum. Adulteratur autẽ succus eius fecibus olei, id est, amurca cocta cõmixta.

Bdellion optimũ est, qđ gustu amaro est, tauri collo simile, & pingue in ꝓfundo, & bene molle, absq; ligni mixtura & sordibus odoratum simile thimiamatis unice. Helleborus niger eligendus est boni nutrimenti, non satis interionis habens, acer in gustu & sordidus: Talis autem est, qui in Helicone, Parnasso & Italia nascitur. Euphorbium eligendum est, quod perlucidum est, & acre. Euiscus bonus est prasino colore intrinsecus, extrinsecus autem subrubeus, nihil in se habens asperum, aut furfureum: Colligitur autem de quercu arbore,

C quæ folia habet similia melario, & pyro, & ex alijs arboribus.

Icrocolla bona est alba, & subpinguis, & non scabiosa, & cito se resoluens.

Calamus aromaticus optimus est rubeus, spissus, geniculas habens, & in multas scissuras uadit cum frangitur, repleti araneis, fistula subalba: In masticatione uero glutinosus & stipticus est, & subamarus.

Cardamomum optimum est de Armenia comizonon: Eligitur autem quod non facile frangitur.

Cassia eligenda est quæ rubea est, boni coloris, corallio similis, tenuis, nitida, ualde longa & pinguis in fistulis, & in gustu dipticis & stiptica cum igne multo, uelut aromatum similis odore. Cera optima est pontica.

Ladanus utilis est qui bene olet, subuiridis, bene mollis, pinguis, absque participatione sablonis arenosus: Talis autem est in Cypro factus.

Gluten, quam aluxirocollam uocanr, optima est rodiacis: Est autem alba perlucida. Nigra autem quæ est nitro similis, perlucida sine lignis: Ita & alba resinosa & pinguis inutilis est.

Costum optimum est arabicum, album & leue, & habens proprietatem odoris. Secundum autem est indicum, quod & leue est sicut ferula. Tertium est siriacum colore pixode, repercutiens in odore: Optimum est quod recens est & album, & plenum est omnino, spissum, siccum, gustu sine mordicatione, ignitum. Adulteratur autem radicibus enulæ mixtis: Certa autem cognitio eius est, quia neque ignita in gustu est enula, neque bonum costi odorem, neque uirtutem & repercussionem costi repræsentat.

Crocus optimus est coricius regionalis, recens & bono colore, modicam subalbedinem habens, ætate in longitudine non se frangens.

D Croco magma autem fit ex crocino mero, aromaton expressum & fictum. Est autem hoc bonū quod bene olet. Catasmyrnon, graue, nigrum, sine lignis.

Cyperum optimū est quod graue est & spissum nimis, & difficile frangitur, asperum, longum, bene olens, cum quadam acredine. Iumelinum optimū est.

Libanus præcedit masculus: Rotundus autem albus intus, pinguis. Adulteratur autem ex pituina resina.

Glumen facile cognoscitur, quod gummi non exardescit: Suffumigatum enim resinam in fumo spargit.

Libani cortex differt, quod plenus est & pinguis, odoratus, recens, leuis, nitidus, & licet leprodis aut membrana habens: Adulteratur autem mixta cortice pini, aut piceæ. Probat autem ignis: suffumigantes non accenduntur. Libanotus autem accenditur cum odore suaui.

Malana trifolia bona sunt, quod dicitur folium, si sit recens & subalbidum in ipsa nigredine, & non facile se frangit, sed integer est, repercutiens odorem, & permanet odor nardi similis & in gustu neque salsedine.

Mellilotus optimus est atticus, & qui in cigico nascit coricizon, & boni odoris est. Papaueris succus, id est, opium, optimus est spissus, & grauis in odore, somnum faciens, amarus in gustu. Facile soluitur in aqua, nitidus, albus, non asper, neq; thromboidis, id est, neq; conglomeratus in resolutione, neq; indurescit in sole positus, incensus, & ad lucernam accensus terrestris flammam mittit. Adulterant autem eum glaucium miscentes, aut gummi, aut lactucæ agrestis succos. Si glaucium admixtum habet, crocizat in resolutione. Si autem lactucæ agrestis succus miscetur, odorem non habet similem, & asper est. Quod si gummi mixtum est sine uirtute imbecillis est & perlucidus.

Medulla optima est ceruina, post uitulina, deinde taurina, & post has caprina &

A na & ueruecina. Bona autem est æstate collecta, aut autumno: Alijs enim temporibus cum sanguine mixta est. Curatur autem medulla recens malaxata superfusa aqua, & sic cum linteo colas similiter & lauas, donec aqua munda fiat: Postea in duplici uase remittes & leuabis cum penna supernatantes sordes, & purgatam mittes in mortario, & cum se gelauerit repones in testeo uase subraso diligenter. Si autem non curatam reponere uolueris, sic facies omnia, sicut de pulli, aut anseris adipibus fit.

Nardus tacius bona est, leuis, recens. Policonus rubeus colore cum odore suaui nimis, & cyperum similat in odore, modicam habens spicam, amarus in gustu, & linguam desiccat permanente odore. Venditur autem infusus, quod cognoscitur ex albumine, & spica.

Omphaciũ eligas rubeũ & bene tritum, stipticũ ualde, & mordicans linguã.

Onix bona est de eretra gummi similis, subalba, rubra, pinguis.

Panacis radices meliores sunt, siccæ, & albæ, & rectæ, & non comestæ, & ignitæ in gustu, & aromaticant.

Opopanax differt, amarior est in gustu, interior alba, exterior crocizans, pinguis, lenis, & cito se frangens, & cito se soluens, & graui odore est.

Piper longus eligitur, qui grauis est & plenior, & niger, recens & non furfuraceus, & grano maior.

Peucedanum optimum est quod fuerit grauiori odore, calefaciens gustũ.

Polio quod rectum fuerit utilissimum est.

Resina terebinthina utilis est quæ lucet, uitro similis colore, & bono odore.

Smyrna prima est troclites, minea, subuiridis, & perlucida existens. Amo-

B meas uero quæ uocatur eligitur recens, leuis, uno colore omnino, & rupta intrinsecus, habens colorem unicum. Item & amara est, & bene olet subacrum. Grauis autem & colorem picis habens, inutilis est.

Stactys autem smyrna bona est, quæ boni odoris est, & nitida, & non est mixta oleo. Stirax differt, quæ est rubea, & pinguior, & resinosa, thrombos habens subalbos, permanens in bono odore quamplurimo, & cum eam malaxas, emittit ex se humorem mellis similem.

Terebinthina autem resina bona est, quæ perlucida est colore, & odorata est.

Tracacantum lacbryma radicis excisæ existens: Differt enim quæ est perlucida & leuis, & tenuis, & munda, & subalbida.

Iusquiamus autẽ utilis est in usu, qui album habet florem, & semen album. Si autem non inuenitur talis, uteris flauo: Nigrum uero reprobare oportet.

Galbanus optima est libano similis, condrodis, & munda, sine lignis, habẽs aliqd de semine & ferulã mixtã, nõ grauis, quæ neq; nimis sit humida, neq; sicca.

Agnus eligenda est lenis, & colore nõ æquali, & sine lapide, & odore bono.

Arsenicon optimũ est placidum, auro simile, picis squamas similes habens.

Gisara pilotidus nigra prouidenda est.

Peucedanis longa inferenda est pellucida.

Defrigis eligendus est qui est in gustu æramenti. Stipticus & desiccatiuus est multum in lingua.

Sulpbur optimum est thinapiron, id est, quod ignem non est expertũ. Flammeum est colore, & pellucidum, & non est lapidosum: Accensum autem uiride. Indicum uero optimum est cianoide.

Cadinia optima est botriodis, quæ uocatur grauis: Media habet epiphonæ botriodi colore cinereo rupta deintus, inter fros & lotus. Secunda autem est extrinsecus cinizosa: Intrinsecus autem diareses similans onycem lapidem.

Pumex

C Pumex perquirenda est leuis, & non multum uacua, scissa, & non lapide mixta, adhuc magis & alba.

Lithargyrus optimus est chrysites qui uocatur, & qui pellucet.

Lapis acius eligendus est pumicis similem colorem habens, inflatus & leuis.

Lapis emathites optimus est, qui bene teritur. Durus autem, solidus, inutilis.

Lapis Gabatis perquirendus est qui cito apprehendit, & in odore aspaltizat.

Magnes autē lapis optimus est, qui ferrū trahit, & colore est cianeus, spissus. Melanteria differt, thiciocus, ualde æqualis, munda, & in tinctura nigra, cito uirtutem habet causticam, similem ireus multum.

Sinopitis optimus est grauis & spissus, epatizosus, similans lapidē suo colore.

Misi assumendus est cyprinus, chrysophanes, durus, & in tritura chysizon. Sic est causticus, aut calcitheus siue prorica confectione.

Molipdina hona est, quæ est lithargyroidis, flaua, sublucida, & rubea cum teritur. Lauata uero & usta habet simile lithargyro.

Nitrum eligendum est leue, & roseo colore, aur album colore in tritura.

Aphronitrum optimum est, quod uidetur leuissimum & placidum, facile teritur, & in porphyrum est spumosum.

Pompholix optima est Cypria: In aceto autem infusa, decurrit.

Sandaraca prouidenda est prouincialis, & rubea, bene florescens, munda, & cinnaborisans colore, Adhuc autem sulphurea, & opophoran habens.

Sthimeus optimus est lucidus & relucens, in fractura terrestris, aut pinguis, facile se frangens.

D Stipteria optima est scistis, recens & alba nimis, & sine lapide.

Icore prouidenda est Aegyptia, & cum frangitur nigrior uidetur, fenestras multas habens, & subpinguis est, & substiptica: fex adhibenda est maxime de uino Italico ueteri, aut simili huius.

Calcucicaumenus ustus bonus est, rubeus, & in tritura cinnabari similis, lauatur sicut cathimia, quarta uice in die mutata aqua.

DE MENSVRA CERÆ ET OLEI.

Acopa unguenta. EA uero quæ dicuntur acopa unguenta si uolueris facere, quartam partem mittes ceræ in oleum. Si autem uolueris in fracturis humidum cerotum facere, duplum mittes ceræ. Si autem medicamen emplastri uolueris facere, æquali penso ceram & oleum mittes.

DE MENSVRIS ET PENSIS.

Amphora. ITalica amphora habet sextarios XLVIII. Sextarius habet libram I &
Sextarius. VIII. Sextarius mellis pensat libras II & 2 XI IIII. Congius habet 55
Congius. VI. Sextarius habet heminas duas, cyathos duodecim: Olei pensat librā I &
Hemina. 5. Hemina habet cyathos VI. Vncia habet 2 VIII. Olca habet 2 III.
Vncia. Drachma habet siliquas XVIII. Obolus pensat siliquas III. Oxibapbum
Olca. in mensura est heminæ quarta pars. In pensa babet 2 XII, quod est uncia una.
Drachma. Cyathus pensat I & 5. Cheme maius habet Cyathos quatuor. Cheme
Obolus. minus habet cyathos duos. Mystron maius, cyathos habet tres. Digiti pleni le-
Oxibaphum. uant 2 II. Cyathus Aegyptius, id est, fabā Aegyptia, pensat obolos 4, quod
Cyathus. est solidus medius. Alexandrinus autem obolos III, id est, siliquas IX. Eli-
Cheme. micus ohulos duos, id est, siliquas 6. Nux auellanæ magnitudinis pensat obo-
Cyathus. los 6. Nucis autem maioris magnitudo pensat drachmas VI. Cochlear uero
Nux. pensat drachmas 4. Drachma habet obolos 6. Obolus habet siliquas 3.
Cochlear. Vncia habet obolos 48. Scrupulus habet obolos 2. Ilarium est drachma di-
Scrupulus. midia, id est, scrupulus & semis.

A AD COPTARIA PLATISMATA confícienda.

QVæ coptaria uocantur platísmata,si mediocre uolueris facere medicamen polotícon,id est, quod cicatricem ulceribus insanabilibus possit inducere,quartam partem mittes ceræ cum metallicis speciebus. Si autem fortius medicamen facere uolueris,tertiam scilicet partem de cera malaxata in sole, aut ad ignem,aut in aqua calida cōmiscebis cum metallicis speciebus.

DE COCTIONIBVS EMPLASTROrum ex Antilio autore.

MIttenda sunt sic medicamenta in coctionibus medicamentorū:Lithargyrum cum oleo coquitur. Oportet autem tritum & cretum lithargyrum iterum cum oleo in mortario teri, ut molle fiat & lene, postea sic coquatur ad ignem lenem. Sine intermissione autem agitabis ab initio,ut non se inflet ebulliens ne foras exeat,& cum proximū fit coctioni, ut non solum amolentum sit, ut iam non coinquinet digitos, sed etiam mutetur ex sordibus ad colorem rubeum nimium bene florescens, lipidus. Calcum autem coques non ab initio missum,sed medio iam cocto emplastro: Mensura autem coctionis,si satis modice mittitur, tenet colorem,& rubeum fit emplastrum. Sori autem & defrigis, mittuntur uero & hæc mediæ decoctionis mensuræ: Mensura autem defrigis quemadmodum & limpidum continet colorem. Sori uero nullam habet mensuram. Hæc omnia amolentum præbent emplastrum.

B Calcitheus autem coquitur simpliciter, & mensuratim coquitur rubicundius, ut dactylis simile fiat emplastrum, calcanti flos similiter calcij. Mensura autem eorum cōmunis est in coctione. Calcantum ergo mittitur in media coctione. Cocta uero frigida terantur,& faciet colorem emplastrum. Misеum autem quando uis mittes. Propriam autem mensuram nullam habet.

Arsinicus autem & sandaracis mittuntur effecta coctione. Plumbum uero combustum in media coctione mittitur. Psimithiū mittitur in albis emplastris & magis albescunt.In nigro autem ab initio,quia diu coctum amplius nigrum efficitur. Iu uero in uiridibus emplastris mittitur post coctionem. In quibus autem non in initio mittitur in olla, sed cum aceto tritum & manente in mortario, supermittuntur alia quæ cocta sunt. In nigris autem emplastris,media coctа confectione Iu mittitur. In prosopo autem emplastro ab initio mox coquitur Iu. Supertensum igitur in coctione,primo quidem nigrum superadducere oportet. Prosopum rubeum fit colore. Stipteria mittitur quamplurime post coctionem. Propriæ uero coctionis nullam habet mensuram. Sinopidis uero transacta coctione mittitur. Cathmia & pompholix mittuntur in initio. Sal & nitrum mittuntur circa mediam coctionem. Sulphur peracta coctione mittitur. Coctio autem eius nigrescere facit emplastrum. Terra omnis uel lapides mitti conuenit perfecta coctione quamplurime. Pumicem quoq; & conchylia usta conuenit imperfecta coctione mittere: Oleum siquidem in initio non mittitur. Resina & pix liquida absque constitutione facit esse emplastrum. Oportet ergo post constitutionem in olla coctum sic mittere oleum. Cætera autem alia in media mittenda sunt coctione. Oleum autem irinum coctionem portat. Cyprinū autem & roseum minus. Alia autem ex toto olea omnino non suffe runt coctionē, propter quod perfecta coctione mittuntur. Cera non est coquenda: Proprietas eius sola incenditur, neq; cum resina liquida, aut pice liquida sine

constitutione

C constitutione manet. Sed mittitur cum oleo mundo, aut cum aliquibus metallicis coquitur, aut cum resina aut pice ante cocta, & prima coctione aliorũ quæ immittẽda sunt, primo ceram mittes, & postea resina frixa mittitur post ceram: Nam liquidam ante omnes alias species eam solam coques, sed non nimis, & sic mittes alias omnes species. Piculam mittes ante omnes mensuras, liquida quidem coquenda est, ut consistat, sicca autem maxime cum aceto coquitur, ut nullo modo bulliscat, leuet, aut infletur. Aspaltum coquitur missum ab initio. Non oportet autem teri id, asperitatem habens in colore. Similiter autem si teratur fortiter, & coquatur in aceto, non agitabis, ut nullo modo bulliscat aut leuet. Propuleum malaxari oportet & coqui. Sub coctione autem nullo modo ardeat. Amoniacum in media coctione mittendum est. Oportet autem si possibile est ut subtiliter teratur, & sic superaspergatur. Si uero nõ potest, cum humore aliquo terendum est. Si autem ad sanguinolenta uulnera fiat emplastrum, cum aceto aut cum uino teratur. Si autem mollia loca sunt, qualis est anus, cum aqua. Sic mollientes eum habeant infrigidatum, ut non ebulliscat. Opoponax mittitur multum postea post amoniacum. Omnino autem modicum bulliat. Oportet autem & hoc ante teri cum uino aut cum aceto. Galbanum bullire nullo modo fert. Sed quando amolentum fit emplastrum, id est, quando iam non coinquinat digitos, leuas ab igne, & malaxatum eum mittes.

Amolenta emplastra.

D Sagapinum uero contundis in pila, & molle factum commalaxa cum emplastro adproximatũ igni. Aloë superasperges post decoctionem, & sic commisces. Opium myconum infundes ante unam diem in aqua modica, & ita teres in mortario, & sic postea id super emplastrum mittes. Tapsum superspurges nouissime. Bdellium tritum supersparge post cum ab igne tuleris emplastrum. Quod si pingue esse uideatur, & non potest teri, similiter quo modo sagapinum tundes in pila, & facies emplastro simile, & sic conmalaxabis cum emplastro post coctionem. Libanotum & mannis tritos post coctionem supersparges. Smyrna trita cum modico mellis, aut cum aceto, aut cum aqua, si humidum fuerit emplastrum, sic liquida emplastro liquido supermittes perfecta iam coctione, mittes conuenienter coctum. Semen autem, & radices, & herbæ, nihil bullitioni conueniunt. Tritas ergo in mortario superfundes, quæ soluta, aut liquida sunt.

D. ORIBASII SARDIANI ARCHIATRI IVLIANI CAESARIS, DE CONFECTIONE CIBORVM AD EVNAPIVM LIBER III.

QVAE SINT QVAE EXTENVENT IN CIBIS.

LLIVM, cepe, cardamomus, porrũ, sinapis, piper, smyrnion, peretrum, origanũ, calamentis, hyssopus, sisimbrium, pulegiũ, thymus, saturegia uiridis ministrata: sicca enim iam ut medicamen danda est, & non est ut cibus. Vniuersaliter autem omnes ficciores fortiores sunt uiridibus, & ea quæ in collium locis, & nõ in aquosis, sed in siccis nascuntur & in campis, quàm quæ in hortis nascunt, aut paludibus, fortiora sunt. Hæc igitur omnimodo oportet medicũ scire quæ prædicta sunt. Deinde autẽ sunt quæ sequentur, eruca, apium, petroselinũ, ocimus, raphanus, brassica, beta, colimbus, eringius, acaliphis semen, fœniculũ, coriandrũ, ruta, anethum, libisticum, cyminum, capparis, & thermentũ, & carpus, carei semen, anisus, sinonus, ameus, daucus, silis, tardillus, & omnes quæ sunt boni odoris & acres, & calidæ sunt apertissime. Fortiter autem desiccantes sunt & extenuantes, rutæ semen, & canabis, & tus in farma codis. Ceteræ enim semenites mediocriter extenuant in cibis sumptæ. Leuiores ergo sunt de hordeo. Secundi sunt de tritico panes in furno cocti. Alia uero abstinere tentanda sunt, præterquam post longum tempus: Pisum aut lenticula gustanda est non ad saturitatem, qui per rationem uult extenuari per dietam. Similiter & pisces aspratiles, & ex montibus aues minutas, &
B quæ in montibus nutriuntur, animalia ficciora & calidiora sunt quæ sunt temperantia, & carnes eorum minus phlegmaticæ sunt uel glutinosæ, qualia sunt sturis, merulus, turdus: perdices sunt cõmedendæ, & quæ in turribus nutriuntur & uiuunt aues, & hæ quæ in uuis per uites degunt, & palumbes per turres commorantes meliores sunt domesticis. Et uniuersa quæ exercitantur, hijs quæ minus exercitantur, & ea quæ sicca esca utuntur hijs quæ humida, & ea quæ mundum aërem possident, hijs quæ in nebuloso & humido degunt, melius extenuant. Piscibus autem aspratilibus utantur, quales sunt iudilus & ficitus coctiuus, merolus, scarus: & ut simpliciter dicam, omnia quæcunq; macerata & molles sunt carnes: Quæ autẽ duras & glutinosas habẽt carnes, prohibenda sunt omnino. Molles enim unisci carnes, sed maceratæ. Aspratiles sunt treclæ maceratæ, non autem molles. Hæc ergo habent utriq; cognitionis de omnium animantium carnibus, de mollibus & pratyris, id est, duris, hoc attendes intellectu, quod uteris quæ sint ad saturitatem si comedantur. Aliorum autem nihil aliud est abstinendum omnimodis: nihil aliud nisi hoc solum comedatur aliquando ad horum amissionẽ, cum obseruatione nimietatis ciborũ saturitate, qualia sunt onisci & stredas pelagarum piscium. Licet ad præsens non sint aspratiles pisces, & maxime hij qui cum sinape comedunt, quemadmodum scorpina est. Sunt autem quædam genera animantium, quibus sunt quidem alia genera, quorũ dictæ sunt cognitiones. Sed de hijs absq; mensura utrisq; custodiri oportet. Ex quibus est anguilla & alia plurima, quæ sunt molles carnes habẽtes, qualis est cumbrus molles carnes habens, propter quod glutinosa est & phlegmatica nimis, & no-

C ciua, qui extenuandi dieta uti opus habent. Vtilis autem ad hæc est turpidon, aut secalidon, aut stræda sola utere aliquando, & hæc expediunt. Non autē piscibus aspratilibus inuentis ipsa uirtute sunt buglossa & siptace: gallinas quæ exercentur non prohibeo manducare, & columbas, & turtures, & maxime quæ in montanis degunt locis. Oportet autem nō recentia, sed macerata uno die uel biduo, aut amplius, offerantur omnia quæ duras habēt carnes. Insalati uero pisces multum extenuant uel subtiliant. Eligere igitur & hoc conuenit, & ea quæ sunt molles habentes carnes. Pelagicus autem insalatus uetandus est. Adhuc etiā & porcinæ similiter carnes sunt gustandæ omnibus cautius. Pomorum autem minus lædunt, quæ uentrem molliunt: Molliora autem magis comedenda sunt quàm sicca, quia tardius digeruntur. Ex quibus nihil ad satietatē est edendum: & quæcunq; sunt austera & stiptica, pessima sunt talia accepta in cibis: Proprie autē in omnibus sunt ficus, & nucis pistacia, & amygdalæ subamaræ. Oliuas autē nec laudo, nec uitupero: Dulces uero non solū cibi, sed & potiones, præter mel solū, multū tenuem consistentem generāt humorem. Vinū autē sit album & subtile, quo extenuari possint pingues humores, & purgari corpus. Sed & lactis serum ad subtiliandum est utilissimum, & maxime ad hæc utilissimū est oxymelle.

QVAE SINT QVAE IMPINguant & replent.

PAnis non leuatus, id est, azymus, aut nō bene confectus, pachychymus est: sed & qui uocatur tragus, id est, farris grossa, & de sapa, & simila pemmata, & lagana, & hydria, & omne azymū de tritico pemma, & quæ ex hoc ipso sunt, scilicet conficiuntur dulcia. Est autem & simila scilicet & alica, multum pachychyma. Amulus uero mediocriter & bulbi sunt pachychyma, & calidi, & lenti-
D cula, & faba fresa, sisami semen, & resimi semen, & quæ uocatur melochia, theutilis, sipia, & polypi, qui pelagici sunt pisces, nimis sunt pachychymæ ostrea & cyricis, & porphyra, oxymelopedes, pectines, pennæ, & omnia ut simpliciter dicam, quæ sunt ostreæ, coderinæ, anguillæ, cochleæ, ceruina raro, caprina, aprina, bouina, leporina, epar, renes, testiculi, cerebrū, medulla spinalis, ubera hœdina, ngua mediocriter, lac quo coctum plus fuerit à caseo omne recens & lac acidum: Minus uero acidum lac, quod ad ignem coquitur, & oua quæ ad perfectā coquūtur duritiam. Plus tamen assa adhuc: magis uero frixa sunt pachychyma, dactyli, castaneæ, albi, rapæ, amanitæ, fungorum radix, terrætuphora, nuclei pini, ficus non maturæ, citri caro, melones qui plus comederit, uinum dulce, sanguis pinguis ex hoc generatur, & magis adhuc quod uocatur gyrium & defretum: Similiter & quod pingue & nigrum est uinum.

QVAE SINT MEDIA MATERIA INTER ea quæ extenuant & impinguant.

MEdia sunt materia, gallorū pullorū, gallinarū, phasianorū carnes, & perdicum, & columbarū, actagenum, & turturum, merula, turdus, & minorum auium carnes omniū. Adhuc etiam aspratiles pisces circa littus & in pelago consistentes, gouus, murena, & boglassa, & omnes, ut simpliciter dicam, qui nō glutināt aliqua, aut male olent, uel bromosi sunt dum eduntur, olera syluestria, aut intiba. Hoc enim cōmune genus est quamplurime. Quæ autem secundum species uniuscuiusq; eorū proprium possident nomen apud Athenienses, qualia sunt lactucæ, codrilles, & gingidria, & alia permulta huius generis sunt, qualis est asparagus, macantinus, & gamedapnis, asparagus, & de brionia. Vinū uero rubeum & dulce & placidum, qualia sunt ariusium, & lesbium, & falerite, & admolite;

A admolite. Vtilem enim talia uina sanguinem faciunt,& mediocriter pinguem.

QVAE SINT QVAE GLVTINOSVM humorem generant.

TRiticum quod grauius est & spissum, & in profundo rubeum est, glutinosos humores generat. Quod autem leuius est & rarum & albũ intrinsecus, istud tale minus glutinosos humores generat. Simila autẽ & alica multũ glutinosos generant humores in neruis & cauis locis membrorũ;& callus porcinus, & tota caro, & agnina caro, & sesami semen, & bulbi, & dactyli pingues.

QVAE SINT QVAE CRVDOS HVmores generant.

DActyli uirides crudi crudos generant humores residentes, ut calefaciant comprehensos à rigore, & rapa, quando amplius repletus fuerit cibo uenter, & ostragodermon, quæ duras habent carnes amittentes carnis humores, salsedineta multa coctione & quæ malitia uocantur, pollipodes, sipiæ, & quæ hijs similia sunt omnia, qualia sunt in mari cete, animalium uenter, intestina, uulua quadrupedum, & duriores adenæ indigestæ, lac acidum, panis calidus, uua quæ intus tenetur & tarde in secessu deponitur.

QVAE FRIGIDOS HVMORES GENERENT.

QVi satis succo cucumeris replentur, frigidum congregare humorem contingit, & non facile ostendi potest in sanguinem utilem transmutari. Venter enim & intestina, & uulua quadrupedum animaliũ, lac acidum, boleti, melatum, quod nondum ex maturis malis factum est, bulbi.

QVAE GENERENT PHLEGMA.

B PHlegmaticũ generant humorem ex animalibus quæ neruosa sunt, cerebrũ, pulmo, medulla spinalis, adenæ, indigestio, & agnorũ caro, boleti, amanitæ, & carnis ostragodarmon, & melatum non ex maturis malis factum.

QVAE CHOLERICVM HVMOREM GENERENT.

CErratiatis, cennaræ succus tenuis, pirroculum, id est, amara generat cholera. Vtilius enim est qui eum coquunt & sic edunt, & mel facile echolotæ, id est, in cholericũ uertitur humorẽ, quibus corpus & natura est calida. Omnes enim dulcis succi materiæ in rubea mutantur cholera, similiter & uinum dulce.

QVAE MELANCHOLICVM HVmorem generent.

CAro bouina, caprina, & magis hircina, & taurina. Adhuc autem magis asinina, & camelina, & uulpina, & canina, & leporina, & porcina insalata caro, uel ex alijs animalibus uiscera: Splenem autem dico. Ex maritimis uero, tinnis & balenis, coccicas, iulios, & ex pelagicis ceti. Omnes cochleæ, brassicæ, cimæ, arborũ cimæ, de salicibus, & aut aceto, & sale conditæ, & lentisco, & thermentino, & rubo, & canino rubo, & cardus, & lenticula, melanchotatonem cibum, & cum hoc furfuraceus panis, & de spelta, & ex aliorũ pessimorum seminum, seu molles casei & uetusti, uinum pingue, & nigrum.

QVAE SINT PERITHOMATICA, quæ abundantiam humorum faciunt.

ABundantiam humorum facit anser, præter ascellas, uiscera, medulla spinalis, cerebrum, & quæ in paludibus & stagnis degunt, cicer, faba uiridis, faba Aegyptia, porcelli, ouium caro, & omni genere animalium pigre uiuentiũ, & ex piscibus qui sunt fluuiales & in limo nutriti, & omnia quæ pelagica sunt in mari animalia uiuentia.

C

QVAE SINT APERICTA, QVAE absque humorum abundantia nutriunt.

Cervicales animalium caudæ, alæ, & agrestium animalium caro, & qui in siccis locis nutriuntur uel degunt.

QVAE MVLTVM NVTRIMENtum dent in corpore.

Politron, erasson, porcorũ domesticorum carnes, omnium curuorũ animantium cerebrum, testiculi, cor, medullæ spinales, & omnes medullæ, & alæ anserum, & magis gallorum, & omnium gallinarũ, uel omniũ auium, uentres & cochlea, magisque ostragodermæ, qualia sunt duras habentes carnes, quæ dicuntur quimia, porphyræ, cirices, & pacori carnes, & hijs similia, multum præstant nutrimentum. Astracipagori carnes, & hijs similia, quæ malacia Græci uocant, polypodis, sæpia, & eutedis, & hijs similia: scumbrus, narci, turpido, pastinaca mediocriter. Bati autem, & renis, & liolimati magis, strecla & gobij minus nutriunt. Lac uero pinguius magis, humidius minus nutrit. Panis autẽ minus nutrit silligineus: Deinde qui de simila fit. Tertio loco sincomedes cocti & triticum simulari alica, faba, carni imponit habitudinem, nõ constrictam & spissam carnem relaxat, & humidam facit: Magis cicer, quàm faba nutrit: Magis phasiolus, & pisum, & fœnograecus, plus dolici, quos Bolustri phasiolos uirides uocãt, nutriunt, Apisõ, nõ minus lupini nutribiles sunt. Castanea, lenticula, dulces dactyli, & uua dulcis & pinguis, balani, rapæ, quas honidas Græci dicunt. Bulbi multum nutribiles, & magis discocti, mel dispumatum utilius facit anatosin, & nutrimentũ præstat, & mulsa bene cocta, & omne uinum secundum rationem

D nutriunt pinguiores. Quæ enim rubra & pinguia sunt, hæc sanguinem multum generant, & ad hæc utilia sunt. Post hæc nigra & pinguia, & stiptica supra memoratis minus nutriunt. Album autem uinũ, & spissum, aut pingue, & austerũ, omnibus minus nutriunt. Alba uero & tenuia, omnia autem quæ sunt pinguia si bene digerantur, & sanguinem faciunt, & pollytropha sunt.

QVAE MINVS NVTRIMENtum præstent.

Minus nutrimentũ præstant in corpore quæ sunt in animalibus, id est, extrema membrorum, uulua, uenter, intestina, cauda, aures, pinguedo, seuum: omne genus pullorũ minus nutrit, & paruum nutrimentũ præstat, ad comparationem generis animalium terrestrium. Senum animaliũ carnes minus nutrimenta præstant hijs quæ iuuenia sunt. Piscium autẽ ad sanguinem nutrimenta minora sunt, ut neque nutriant abundanter, & citius digerantur. De ostragodermis uero quæ mollibus sunt carnibus, qualia sunt ostrea, olygotropha sunt. Panes uero minus nutriunt de hordeo qui conficiuntur. Ex hoc olygotrophi sunt omnes qui de hordeo fiunt. De alphita hijs similis panis, & furfuribus, cibarij omnes, & lota amila, & miga de alphita hordei, auenæ, milij, & magis panicij orizæ uiridis, papaueris semẽ, ormena, siccamina, canini rubi fructus, arcuitidus, myrta, amygdala, pistatia mala, persica armenica, oliuæ, & maxime acerbæ, auellanæ & magis nuces syriacæ, corna, pruna, mora, rubi, præcocia, capparis, & maxime in salata thermento omnia, brassica, beta, lappacium, porcacla, uua canina, raphanus, sinapis, cardamonus, peretrum, asparagi omnes, staphilinus, daucus, cepe, allium, porrum, ampelon, prason. Cruda quidem nullo modo nutrimentum præstant: cocta autem bis aut ter, modicum nutriunt: malogranata olygotropha sunt. Pyra autem & maxime maiora, habent aliquod nutrimentum. Cucurbitæ

A curbitæ minus nutriunt, & olygotrophæ sunt. Vuæ austeræ, & non pingues, medicæ sunt olygotrophæ, phasioli, pisum, laterarchi, & ficus non similiter, ut alia poma, olygotropha sunt. Fungidas igitur carnes faciunt. Similiter uuæ faciunt. Minus autem hijs ficus nutriunt, & fluxam & infusam carnem faciunt. Omnia hæc in cibo utentibus pharmacodis alicuius habēt qualitatem nimiam, quando deponit coctionem, quæ siue cocta siue assa, modicum nutrimentum præstat corpori. Prius autem nullum præstat nutrimentum.

QVAE SINT EVCHYMA, ID EST, quæ sint boni succi.

EVchyma bonos succos Græci appellāt: Boni succi sunt lactis, ex omnibus pene omnium aliorum ciborum. Vtilissimū enim est de bene nutrientibus animalibus mox ut mulgitur potatum, & oua abala & sorbilia optima sunt anserina, phasiana, & de gallinis, & struthionina, & auium. Pisces autem prope omnes euchymi sunt, præter eos qui in paludibus & stagnis & in fluminibus degunt limosi, & maxime quæ de ciuitate in fluminibus aquæ fluunt, quæ purgāt stercora, & de coquinis sordidis per cloacas in balneis uel fullonibus lauantibus decurrunt. Cautius ergo ex hijs semper adhibendi sunt pisces, qui admiscentur ex mari in fluminibus, quales sunt cephali, pelagici, & saxatiles: etenim in bonis succis in suauitate multa præcedunt aliorum. Si autem aliqui in utraque aqua degunt, quemadmodum cephalus, laprax, id est, lupus, murena, & carcyn, & anguillæ, considerare & interrogare quidem oportet prius unde sint capti: Post hæc autem & odore, & gustu cognitionem eorū facere: etenim mali sapore insuaui, & lutulento sapore sunt, quia tali cibo utuntur in aqua putrida & mala.

B Et quidem pingues sunt multo plus alijs & cito putrescunt, & de quibus sunt locis, & aliquibus qualis est cibus, & ubi nutriuntur, oportet cognoscere. Cognoscuntur autem facilius ex odore & gustu, quemadmodum strecla. Pessimiores sunt enim qui in esca cancros comedunt, & aliorū uero carnes quæ duriores sunt. Cacochymus autem & tharsus, & scrumbus, & epatus, & boglossa, & psitta, & saurus. Mediocres sunt apolo, sarcon, & duras carnes habentes: Cibi autem ex eis optimi sunt exercitantibus, & imbecillibus, & qui ex ægritudine tarde conualescunt. Hæc macerata, & molles cibi ad sanitatem sunt utilissimi, propter quod & euchymotati omnibus sunt carnes eorum piscium, quando bene digeruntur, quia sanguine utilem & expedientem generant, & maxime euchymotatos, id est, bonos succos ad replendum in membris sanguinem facit porcina recens caro, non insalata. Optima est hæc caro ad suauitatem, & ad digestionem data, & maxime qui media sunt ætate, hoc est, porcastrina. Peior enim est uetustus porcus, & post partum scropha mox cōmixta. Humectant enim supra mensuram, & porcellus tener similiter phlegmaticū & humidum generat sanguinem plurimū. Vber euchymum est. Epar, & uenter, & intestina, & uulua, & omnes extremæ partes, & curis carnes, minus euchyma sunt. Adenæ digestæ bene dant simile nutrimentū. Proximum in carne cor non est cacochymum. Meliores sunt pedes porcini, gruma, & tota auris. Secundum quod possibile est carnes in uirtute ciborum desunt porcorum, in quantum extremæ sunt partes porcinæ uniuscuiusque membri. Peius autē est secundum ipsum animal cerebrum. *Piscium delectus.*

De uolatilibus autem multo meliores sunt in campis, syluestris auis nutritæ carnes meliores sunt quàm domesticæ euchymo terræ. Panis uero mundus & bene confectus, euchymus est, alica, ptisanæ bene coctæ, faba, castaneæ nō sunt cacochyma, ficus matura, uua matura appensa sine querela est, carica amatos *Volatilia.*

C quidem citata facta euchyma est: Residens autẽ in uentre diu cacochyma fit,& pediculos generat. Cum cibis autem non cõmixta,optimus fit cibus.Quicunque autem cum aliquibus alijs cibis manducant ficus aut caricas, non paruo læduntur. Intuba trita xesin sanguinem generant,& post hæc intuba & uinum odoratum euchymum est. Euchymotaron autem est falernum,& magis quod plus dulcius est,quale est aruisium,& rubeum cymolitæ.

QVAE SINT CACOCHYMA in cibis.

Non una species est cacochymiæ:Alia enim sunt frigidiora,alia cholerica, alia melancholica. Omnia hæc sunt quæ sunt in cibis cacochyma.Suadeo quoque ut bene digestus aliquis accipiat in cibis.Latet enim in multo tempore pessimus in uenis humor collectus ex cacochymis cibis. Ex ipsa igit occasione modica in putredinem totum conuertit sanguinem,& febres malitiosas operatur uel excitat.Est autem cacochyma ouium caro,& caprarum similiter,& cum acredine. Hircorũ autem peiores carnes sunt, deinde autem ueruecum aut arie-
Lepores. tum,ita & taurorum. In omnibus autem hijs castratorũ meliores sunt. Senum uero carnes pessimæ sunt. Leporis uero carnes sanguinem quidem generant: Meliores sunt autem ad bonos succos faciendos à bouinis carnibus & ouinis. Cacochyma autem nihil minus eorũ est, quàm ceruini renes: amplius enim cacochymi sunt de saginatis animalibus testiculi,præter gallorum,cerebrum,medulla spinalis,callus,splen. Minus autem sunt porcina uiscera omnibus aliorũ
Fungi. animalium.Oua frixa,caseum ueterum,boletos & alios fungos,qui cautiores sunt non comedunt ex hijs aliquod.Lenticula,spelta,auena,& panis ex ipsis fa-
D ctus,non est euchymus: Cicer & far, quemadmodum & auena,& spelta. Melius est enim milium nigrũ,& hijs similia. Non sunt euchyma,aranea,piscis,mustela,scorpio,& dracotrecla, acermia, clauci, & quæcunq; alia in mari animalia grandia.Omnia cacochyma sunt quæ non sanguinem nutriunt,sed cholerã,aut phlegma.Et de montibus frumenta quæ sunt,omnia cacochyma sunt:Ficus autem minus illorum de montibus pomis. Caricæ autem si multum comedantur, non satis utilem sanguinem generant,unde eis pediculi multum nascuntur.Malata non de maturis malis facta,& pira antequam maturescant,& terebinthi fructus cacochymus est,cinirada,id est,cardum,& magis quando duriores sint cucumeres: melones uero minus. Cucurbitæ hijs meliores sunt, si non in uentre corrumpantur,nam multũ cacochymæ. Ex oleribus autem nihil fit euchymon, sed media sunt inter cacochymon & euchymon, lactuca, & intuba, & post hæc malua,& sic atriplex, & porcacla,& bletus,& lappaciũ. Radices autẽ olerum, quæ sunt acria,cacochyma sunt, qualia sunt cepe,porrum,allium,raphanus,& daucus. Media uero sunt inter euchyma & cacochyma aaron & rapæ,quas napos appellant, cariota,ocymus. Cacochymotaron autẽ est rapa cruda,brassica, bulbi non bene cocti. Cepe,allium,& porrũ,ampilopraſſa cocta facta,cacochymiam deponunt. Nouissime autem pessima et cacochyma sunt omnia, quæ syluatica sunt olera, qualia sunt lactuca, condrilis, scandix, gingida, intuba, cycomon. Vinum autem spissum & pingue,& non bene olens,sed insuaue & austerum,cacochymon & peruersum est, quale est quod in maioribus lagenis repo-
Cacochyma. nitur. Quod autem in paruis, neq; euchymum est,neq; cacochymum, sed me-
Euchyma. dium est. Cacochymos autem uocant,qui non bonos succos, qui sanguinem nutriant, faciunt, sed humores. Euchymos dicunt, qui bonos succos, unde sanguis fit, generant.

QVAE

A QVAE SINT QVAE BENE digerantur in cibis.

Bene digeruntur panes bene confecti, & pisces aspratiles omnes, guphur narci, pastinaca, & omne genus auium, gallinarũ carnes cõparandæ sunt generi quadrupedũ. Melius & bene digestibiles sunt maxime pdicis, & attagenis, & columbarũ pulli, & phasianorũ. Alæ anserũ bene digeruntur, & maxime gallinarũ, & secundũ totũ, Optima autẽ sunt quæ pinguia sunt, & recẽtia dabis: Pessima aũt quæ macra sunt & seniora. Saginata uero de sero lactis, anseris epar similiter nutrit, & gallorũ testes bene digerũtur. Extremæ porcorũ partes ad digerendũ utilissimæ sunt, de bubus, iuuenci & uituli meliores sunt ad digerendũ. Hœdorũ carnes quàm caprarũ bimarũ, & hæ digestibiliores sunt maioribus capris, & ea animalia digestibiliora sunt quæ in siccis locis nutrita sunt, q̃ quæ in humidis. De pomis autẽ digestibiliores sunt nuces auellanæ. Bulbi digerũtur facile bis cocti. Oua apala & sorbilia, lactucæ, intubæ, maluæ, cucurbitæ elixæ, quando nõ corrumpuntur: digestibilius est dulce uinũ austero: optimũ autẽ ad digestionẽ esse sciendũ est, quod ad bibendum fuerit suaue.

Gallinæ.

Bouina caro.

QVAE TARDE DIGERANTVR IN CIBIS.

Indigesta uero sunt caprina, bubula, ceruina: pessima autẽ est hircorũ caro ad digestionẽ: deinde aũt arietũ, pessima autẽ & indigesta hircorũ caro, post hæc arietũ, deinde taurina, & de senioribus animalibus omnia indigesta sunt, & porci cũ senuerint. Indigesti sunt uentres eorũ, intestina, uulua, cor, epar, aures, cauda, renes, & omnia uiscera indigesta sunt, cerebrũ, medulla spinalis, & de maioribus animalibus testiculi omnes, sanguis. Anser præter alas, merulus, B turdus, sturnus, & paruularũ auium dura est caro, & magis adhuc turdorum & anatis. Amplius aũt pauo & cygnus, & uẽtres ex omnibus auibus digesti sunt: Falluntẽ enim in struthione & mergo, quasi digestibili medicamine: Neq; enim ipsæ digeruntẽ tã facile, neq; aliorũ ciborũ est medicinalis digestio. Cochleæ indigestibiles sunt. Lac acidũ indigestibile est, & maxime hijs, qui frigidũ habent uentrẽ. Caseus uetustus & recẽs, maxime uero ille qui de lacte acido factus est. Ex cochleis uero meliores sunt porphyræ, & cirices. Ostrearũ pelles, & quæ duras habẽt carnes indigestæ sunt. Astacus, paburus, carcini, carabi, scylla, & alia hijs similia, polypi, sepiæ, thetides, uel quæ à Græcis uocantur malacosernia, id est molles habẽtes carnes, qualia sunt butilio, bater, uel dracõtes, cocci, gargalæ, omnes scorpij, tragoritæ, scorphi, id est acernia, glauci, gengines, congri, fragri similes aquilæ. Oua elixa, assa, frixa, triticũ elixum, oriza, alphita, far, auena, uel si ex eis panis fiat, faba uiridis, cicer, phasioli, miliũ nigrũ, & hijs similia. Lenticula bis cocta, sisamus, erisimus, castanea, glãdes, mala, pyra, ficus nõ maturæ, uua acidonica, & austera, dactyli omnes, corna, citriũ quidẽ specialiter medicinale est, si quis utatur hoc qđ deforis est, propter digestionẽ faciendã, quẽadmodũ & alia multa de acribus, qualia sunt ocymus, rapa cruda & subcruda, bulbi subcrudi, pastinaca, daucus, carotta, & omnes radices olerũ, & omnia olera præter lactucas & intubas. Vinũ pingue & nouellũ indigestũ est. Indigestæ autem sunt & omnes aquæ.

Hirci.

QVAE SINT IN CIBIS APTA stomacho.

Dactyli austeri, mala cidonia, oliuæ cum sale conditæ, utiliores sunt si cum aceto cõponantur, uuæ austeræ si cũ ipsis folijs appendãtur, nuces auellanæ magis, & multo plus si cum ficis comedantur: De spinis omnia quæ

C nascuntur, mediocriter sunt cacosto macha, id est apta stomacho: quod est fco, libis, id est pastinaca agrestis, adractilis, leuca, dipsacis, tragaganta, cnicus, adrastis quā alij cumaras, alij cardas uocāt: arij radix cocta, gingidio similis est scandici: nimis est enim aptus stomacho coctus si edatur, diutius autem coctum nō sustinet stomachus, napi, raphanus, rapa, cardam um, peretrum, asparagus, basilifcus, & eleus, & oximersinus, & camædaphni, oxus, achātis. & brionia & bulbi, ad apertionē uentris faciunt, id est fastidium tollunt, cap aris in salata, & citri quod extrinsecus est, id est cortex eius cōfortat inter medicaminis partes assumptus. Vinum austerum confortat stomachum & uentrem, & maxime distemperantiam calidam passum, & in medicamentis absinthium & aloë ponimus.

QVAE SINT QVAE NON SVNT apta stomacho.

Arciotides mordicationem faciūt stomacho, & magis cetrides & succus amarāthi, agni semen, & beta cacostomacha est, ita ut & mordicationē faciat quando amplius comesta fuerit, lappacium similiter euchymum est, rapa subcruda, bletus, atriplex cum aceto, & liquamine, & oleo accepta, fœnogræ, *Lac.* cum euertit stomachum, & sisamus similiter: lac uero qui frigidā habēt uentris temperantiā acescit si manducauerint. Qui autē calidam habēt uentris distemperantiā acescit, id est carbunculū patiunt: Propter hoc ergo merito & eis nocet *Melones.* qui febriunt: amplius autē si lac cū melle mixtum accipiāt. Melones nō benedigesti cholericā passione faciunt. Solent enim si anteq̃ corrūpantur & uomitū excitēt utilius multū manducari, & nō eucbyma super māducent, & sic mouet *Pepones.* omnino uomitū. Sed & melo & pepones similiter faciūt. Cerebrū uero omne cacostomachū est, quemadmodū & ossorum medulla. Vinum nigrum & au- D sterum facile in stomacho acescit, & uomica excitat: pingue uero & nouellū, quemadmodū & in medicaminibus abrotanum erison, & aphronitrum.

QVAE CAPVT LAEDANT.

Sicamina, id est mora, & de rubo mora, capitis dolores excitat, poma arciotidis & citridis, canabi semē, men radices, dactyli omnes, eruca, fœnogræcū, lini semē, uinū rubeū & austerū capitis dolores facit, & intellectū tangit, & magis nigrū & austerū, & qđ odoratū est, capitis excitat dolores. Quod autē aquosum est, qđ Hippocrates albū uocat, neq; capitis dolorē facit, neruos lædit uel tangit, & minus nutrit, & mitigat capitis dolores, qui ex humorū abundātia in uentre cōstituti generant capitis dolores. Lac inutile est capiti, præter illud quod btegma habet forte. Vua uero quæ in aceto fuerit missa, inutilis est capiti.

QVAE IN CIBIS NON INFLENT.

Cyminū, libisticū, agni sperma & radix, canabi semen, & faba fracta, bulbi excocti & cōditi cū oleo, & liquamē. Datur & cū aceto & mel dispumatū. Oxymel aūt inflatiōes eijcit: Panes hordeacei si cōspergant, & sic cōficiant minus inflant: media aūt sine inflatione sunt phasioli, pisum, laterina, races, & ciceris sunt genera.

QVAE IN CIBIS INFLENT.

Pisum, phasiolus, lathirus, faba, lēticula, farnū, cicer, lupi, phasioli uirides, miliū & hijs similia. De faba aūt farina inflat magis, quàm si integra coquaē, aut alio modo cocta sumat: Maza de alphita facta inflatiōe generat: cōspersa autē & cōtusa quàm plurime magis p uentrē deducit, & maxime si mel accipiat. Opij oēs, id est succi, & maxime cyrenaicus, sylphij opes, & radix, & ficus si in uentre tardauerint, uentositatem faciunt, propter quod cito exeunt. Quæ autem bene maturæ sunt prope nec lædunt. Similiter & caricæ uirides, & dactyli faciunt inflationem, quemadmodum & fici, & rapa cruda, lac facile in uentre

A uentre inflationem facit: bulbi crudi, mel non bene dispumatum, dulce uinum inflat, & tarde digestionem facit, dulce autem simul & austere, neq; anadosin, id est per membra transmittitur, neq; digeritur, sed amplius manens in uentre superioti uentositatem cum spiritus abundantia generat, & mustum inflationem facit.

QVAE SINT IN CIBIS QVAE PROijciant, & extenuent, & aperiant constipata.

PTisanæ proijciũt & expellũt, fœnogræcum, melones, pepones, uuæ dulces, faba, cicer, & maxime qui niger est in renibus lapides frangit manifeste. *Ciceris nigri natura.* Capparis subtiliat humores, & maxime condita proijcit in uentrem, & educit phlegma consistens, & de splene & epate constipatos humores extrahit. Datur autẽ capparis ad bæc cum oxymelle, aut cũ oxylio, id est cum aceto & oleo, ante alios omnes cibos acceptus. Betarum succus proiectorius est, & in epate infraxin existentẽ soluit, & magis quando cũ sinapi & aceto mãducatur, similiter ut lappacium, acaliphis extenuandi habet uirtutẽ. *Beta.* In cenara & aspbodeli radices, & bulbi uirtutẽ habent extenuatoriam, & laxatiuæ sunt locis constipatis. Propter quod & asparagos, & aspbodelos ictericis aliqui ut magnũ adiutoriũ præstandũ cum sapa dant. Cepe, allia, & porri, & ampeloprasson proijciunt, & extenuant ex corporibus pingues & glutinosos humores. *Cepe.* Cocta autẽ bis, aut ter, deposita acredine subtiliant crudos humores. Serum de lacte subtiles reddit pingues humores. *Pinguedo lactis.* Multum ficus proijciunt, propter quod sablanosa multũ quæ sunt in renibus, si comedantur expurgant. Caricæ uero extenuãt & incidunt humores: unde & renes purgant. *Caricæ.* Arciotides purgat pingues, & glutinosos humores. *Arciotides.* B Amygdalæ uero expellunt & purgant uiscerũ loca, & de thorace & pulmone sputamẽta humida operãdo purgant. *Amygdalæ.* Pistacia utilia sunt ad cõfortandum epar, & purgandũ ea quæ in ipso cõstipata sunt, per decoctionẽ bumorum. Raphanus leptomeris est, id est extenuatoriæ habet partem uirtutis. *Raphanus.*

Mel maximã extenuandi babet uirtutem: Natura enim calidũ & siccum est, propter quod & mulsa sputamina educit. Oxymel extenuat omnia quæ glutinosa sunt, & pinguia facilius ab alijs educit, & uiscera sine molestia purgat: Multum etiã iuuat in thorace & in pulmone natas passiones, quæ fiunt ex humorũ pinguiũ cõgregatione. Vinũ tenue utilissimũ est. Si autẽ frigidi sunt humores, tenue & uetus uinũ cum acredine: Albũ uero utile est de pulmonibus eductionem faciẽs, confortãdo humores, & humectãdo, & extenuando mediocriter. Dulce autẽ uinum in acutis passionibus ad sputa mouenda utile est, & iam digestis peripleumonicis & pleureticis passionibus.

CONSTIPANTIA IN CIBIS.

LAc quod multũ serum habet sine periculo accipitur, utiq; semper eo uti oportet. Illud uero lac qđ serum modicũ habet, & caseũ plus habet, inutile est & periculosum bijs q eo multũ & frequẽter utunt: lædit igit renes, lapides ibi generãdo. *Lac quale edendum.* Infraxin uero in epate facit, & p̃parat passionẽ. Caricæ epati & spleni phlegmonẽ faciũt pessimũ, quẽadmodũ & ficus, nõ secundũ suã uirtutẽ, sed cõmuni ratione omniũ dulcium: omnia enim dulcia lædũt splen & epar, obclusis enim eorũ meatibus in duritiã uertunt. Hæc aũt secũdũ seipsa nihil adiuuamẽti neq; ad lædendũ fiunt cũ eis admiscet quæ subtiliãt, & incidũt, & purgãt medicamẽtis: in quibus nõ minus medicamẽ est mulsa. *Dulcia omnia obsunt epati & spleni.* Sed nõ utilis est hijs qbus in tumore leuata sunt uiscera, & indurata, & tumentia, & phlegmonẽ habẽtia, Cito enim mel in cholericũ humorẽ transfertur. Papaueris uero semẽ retentoriũ est in thorace pinguiũ & glutinosorũ humorũ. *Papauer.* Dactyli infractici sunt, & magis

constipant

C constipant uirides. Omnia enim quæcunque de itria & simila cõficiuntur, & infractica sunt, & splenẽ maiorẽ faciunt, & lapides in renibus nutriũt. Similiter & farina tritici cũ lacte, & omne far inutile est quibus epar infraxin patitur, & quibus in renibus lapides fiunt. Vinum dulce infraxin facit, & tumores uiscerum augmentat.

QVAE SINT IN CIBIS QVAE poros grauent.

Omnia quæ de itria & simila sunt, bradipora sunt, faba frixa, & panis mundus, lenticulæ corticibus sublatis, cerebellũ, medulla spinalis, epar, nux, triticũ coctum, oua cocta dura, & magis assa, & adhuc magis frixa, lupini, phasioli, pisũm, sesamus, erysimus, balani, mala, pyra nondũ matura, corna, uinum dulce & austerũ, & nigrum, & pingue, & sine dulcedine, & nouellũ, id est mustum, & omnes aquæ grauant poros, quod Græci bradipora dicunt.

QVAE SINT EVSTHARTA, ID EST quæ facile corrumpuntur.

Persica armenica & præcocia, & omnes æstiuales cibi qui humida sunt tẽperantia, cõtingit ut corrũpantur in uentre, quãdo non occurrit cito pertransire: propter quod ante ea manducari oportet alijs cibis. Sic enim ea cito transmittit uenter ante alios cibos. Impediunt enim postea retardata, & tũc corrumpunt secum & alios quos inueniunt cibos.

QVAE SINT DISPARTA, ID EST quæ intus corrumpuntur difficile.

Paruas cochleas, & porphyras, id est unde purpura tinguit à Tyrijs, & quæcunque sunt alia, quæ ostracoderma uocãtur, & duras habẽt carnes, damus

D hijs quibus corrumpitur cibus in uentre, in aqua bona coquentes duabus aut tribus uicibus, rursus mutantes in aliam mundam aquã, quando iam aqua salsa esse uidetur, & astacus & paracorus, & cancrus, & carabus, & caredis, & alia hijs similia quæ habent carnes, quæ tamen facile corrumpuntur, similia sunt eis qui duras habent carnes, quas ostracoderma uocant.

Porphyræ.

QVAE SINT QVAE VENTREM educant in cibis.

Lenticula, & brassica, & maritima penè omnia quæ à Græcis ostracoderma uel cochleæ uocãtur, cõmixtam habẽt naturã de cõtrarijs uirtutibus. Ea ergo, quæ in eis firmiora sunt in uniuscuiusque corpore, bradipora sunt & staltica, id est constringũt uentrẽ. Humor autẽ eorũ irritat uentrem ad excernendum. Si quis ergo excoquat lenticulã aut brassicam, aut maritima animalia, de quibus dictũ est, si cõdiant, ubi cocta sunt, ius cũ oleo & garo & pipere, & postea ipsum ius des bibere quantũ uult, uidebis mollitũ ex ipsa potione uentrẽ, & stercora purgare. Et maritimi irini, & cochlearũ omniũ iuscella, & uetusti & diuturni galli educunt uentrẽ: Brassica autẽ si uolumus ut educat uentrẽ, imponi tur cacabis, & cũ una aqua fuerit cocta, in qua utique coctione si mittatur oleum & liquamẽ, & accipiatur, educit uentrẽ. Oportet enim nõ satis excocta esse holera, ut succũ suum secũ habeãt: Nã si coquãtur bis aut tertio mutata aqua, constringũt, si cũ oleo & aceto comedãtur: panes etiã triticei educũt uentrẽ, propter quod in uentre multũ sunt peritomaci, & quia furfuribus repulsiuã uirtutẽ participant, fœnograeci succus coctus & cum melle datus, utilissimus est: deducit enim ex intestinis per uentrẽ omnes pessimos humores simul cũ stercore: modicũ autẽ esse oportet mellis, ut nõ facere possit intestinorũ mordicationẽ: Oliuæ cum sale cõditæ educũt uentrẽ, si ante cibũ cũ liquamine assumant, quẽadmodum

A dum & ostracodermon uel cochlearũ succus epispasticus, id est deductorius est uentris, propter quod multi condiũt ea ex oleo & liquamine & uino, & facto iuscello utuntur, ut facilius educat uentrem: lac aquosum deducit magis uentrem quàm quod pingue est, serum autem lactis fortiter uentrem deducit: mittere autẽ in serum oportet mellis tantum, ut suaue sit ad bibendum, & non subuertat stomachum, & secundum hunc modum & salem quantum non acarizet in gustu. Si autem magis educere uolueris uentrem, amplius mittes salem tritum de nimis. Iuuenum animaliũ caro facilius exit per uentrem, & quæ extrema sunt in ipsis. Similiter ceruina. De piscibus marcite & tricon exeũt mediocriter, & malacia mediocriter. De holeribus beta, & lappacium, urtica, acaliphis, quæ dicitur anicus. Caseus recens cum melle acceptus. Atriplex quæ dicitur semen eius tritum & potatum choleram educit, & ideo purgat ictericos: bletus, cucurbitæ, melones, ficus, caricæ, pepones, uuæ dulces, & maxime recentes. Sicamina munda antè cibos sumpta exeunt citius per uentrem, & cibos secum deducunt, & si malos inueniũt humores in uentre, corrumpuntur cito: coloquintida similiter facit. Recentes autẽ nuces secessus utiles faciunt: sed & siccæ nuces, si ante infundanť in aquã, & sic edantur, similiter operantur uiridibus nucibus. Cocta mala humida deducũt, sicca uero mulsa infusa, & si amplius mel habuerint, satis molliũt uentrẽ. Utiq; & si sola ea comedanť, & superbibatur mulsa, manifestũ est quia expeditius uentrẽ deducunt. Post acceptionẽ uero expectandũ est aliquot horis, & nõ mox prandendũ est: mora, cerasia, præcocia persica, & omnia quæ humida uel aquosa sunt natura, & quæcunq; sine qualitate aliqua in gustu uel odore sunt, utilius & citius ad inferiora per uentrẽ

B disponunť. Sin minus, nec uentrẽ mouent, nec cõstringũtur. Interdũ enim constringitur uenter, & de mulsa solet constringi, quãdo anadosin fecerit, id est in uenis trahitur, & cũ sanguinẽ corpori ministrat, & propterea non deducit uentrem, sed admixta cibis anadosin facit, si uentrẽ nõ faciat secundũ. Quod si non cõtingat ut anadosin faciat, cito irritat secessus uentris habẽs in se acredinẽ. Solum autẽ mel si non coquatur dulcedo ipsa bene educit uentrẽ. Si autẽ modice, aut ullo modo coquatur mulsa, educere uidetur prius quàm anadosin faciat. Oxymel autẽ radit quæ sunt infirmiora intestinorũ, uinũ dulce aliquantũ adiuuat uentrẽ ad excernendũ. Sapa deducit uentrẽ, & oua recentia cum multo garoleo, id est cum liquamine & oleo mixto, si in primo ante cibum sorbeantur, deducũt uentrẽ.

QVAE SINT MEDIE PVRGATIVA & malactica uentris.

Linogustis, id est herba mercurialis, aut per se data sola, aut cum alijs holeribus cõmixta prius & cocta & in cibo sumpta, si primo, aut postea ipsum ius sorbeatur, soluit uentrẽ. Sed & polypodij similiter semẽ pistũ, quantũ unũ cochleare est, aut in ptisana, uel cũ gallina coctus succus eius, purgat nigrã choleram. Aut acaliphis semẽ, aut onicij semẽ tusum cũ mulsa, aut in succo gallinæ datum, & si admisceas amygdalas, & nitrum, & anisum, & mel, & caricas, melius facies.

QVAE SINT IN CIBIS QVAE uentrem constringant.

Dactyli austeri, uuæ austeræ, sycamina, rubi mora, & rubi canini fructus, magis autẽ myrta syluestris, cocci mala & pruna. Melata quidẽ de malis stipticis facta constringunt uentrẽ: Acida autẽ melata, pingue inuenientia humorem in uentre, extenuant eum & educunt, & propterea humectant stercora. Mundum autem inuenientia uentrem, constringunt magis eum. Quæ

C autem ex dulcibus malis melata fiunt, sine aliqua acredine, anadosin faciũt magis, & cum acredine exeunt. Aquosa autẽ mala, & pyra, & sine sapore, insuauia sunt, & nihil iuuaminis habent. Quæ enim de malis dicta sunt, hæc de malogranatis, & pyris dicere credendum est. Lac uero si serum eius decoquitur, ut consumatur, nullo modo deducit uentrem. Coclaton autem, quod fit de ardentibus lapidibus, aut laminis ferri immissis, donec serum consummatum deficiat, cõstringit uentrem. Datur enim hijs qui ex acredine humorum mordicationẽ consolatione uentris patiuntur. Coclacon autem non solum fit de lapidibus, sed & de ferro cyclico facto, id est rotundis massulis ignitis, ut de lapidibus fit. Caseus ergo fit in uentre facile, & sic cocto lacte, propter quod admiscẽda sunt ei mel & sal. Magis enim sine periculo est, si aquam mittens constringatur, & non mireris si serum consumatur, & iterum aqua supermittatur. Non enim humectationem seri fugimus, sed acredinem ipsius per quam soluitur uenter. Carides carabi, & hijs similia quæcũq; sunt maritima, quæ Græci malacontracon uocant, minus quidem ab ostracodermon habent. Igitur & hijs si salsedinẽ in coctura amiserint aquæ, quemadmodum & ostracodermon, caro constrictiua fit uẽtris. Sed & lenticula, & brassica bis cocta facta, & ex se humore amisso constrictiua fiunt uentris & desiccatiua. Volens ergo humorem uentris desiccare, cum mediocriter uidetur esse cocta brassica, primum aquam effundes, & mox in aqua calida remittes, & iterum coques donec bene discocta sit. Oportet autem cum mutas aquam, neq; aërem, neq; aquam frigidam tangere, quod bis

D erit coquendum. Quod si ad aërem frigidum aut aquam proximetur, quãuis diu coquatur, non excoquetur. Nam si de lente auferas corticem, perdet stipticam uirtutem, & similiter desiccat uentris reuma. Si autem tundas eam, & bis coquas, effusa prima aqua, & sic cum modico salis aut liquaminis condias, & mittens aliquid de constrictiuis uentris speciebus, donec gustus suauis sit, utilissimum facies medicamen. Simul & cibus alphita cum uino austero potatus desiccat uentrem. Oryza constringit uentrem, & elimon, siue nigrum milium, caro leporina, uinum austerũ & nigrum absq; dulcedine, & rubeum, & austerum uinum.

QVAE CALEFACIANT IN CIBIS.

CAlefacit frumẽtum elixum, & qui ex eo fiunt panes, spelta, auena, fœnograecum, arciotides, dactyli dulces, mala dulcia, sisamus, erisimus: & calefaciunt & sitim generant, canapi semen, uuæ dulces, propterea & sitim faciũt, uuæ magis molles, mediocriter, apium, smyrnion, eruci, raphanus, rapa, napi, cardamus, peretrum acre est & calidũ, pastinaca, daucus, cariota: calefacit manifeste & cepe, allium, porrum, ampelon prason nimis est acris, cocta in duabus aquis aut tribus amittit acredinem, caseus uetus calidus est, propter quod & sitim facit, uinum dulce mediocriter calidum est, propterea sitim facit, rubeum autem calidius est nigro, flauum uero calidius est ualde, ita cirrum, ita citrum seu dulce, album omnibus est minus calidum, inueteratum autem minus calet.

QVAE INFRIGIDENT IN CIBIS.

HOrdeum quouis modo in usu adhibeatur infrigidat in cibis, milium, panicium, tubera, cucurbitæ elixæ, melones, cucumeres, coccimela, sycomoræ austeræ & acidæ, uuæ austeræ, mala tam de malis stipticis frigidum habent & terrestrem humorem, acidonia autem mala frigidum habent humorem, & peraquosum. Hoc de pyris & malogranatis existimandum est, uel aliorum arborum

A arborum fructibus, qui stiptici sunt, aut acidi, & maxime qui reponuntur. Stiptici igitur dactyli frigidum habent succum. Lactuca, intuba mediocriter frigida sunt: porcacla amplius, papaueris semen, hoc & supra ferum est frigidum. Si autem amplius assumatur, cataphoriticum est, id est nimis grauantur somno. Iuuat autē eos, quibus ex capite tenue in præcordijs fluit reuma. Melius est autem album papauer. Myrthus frigida est, sed non simul & stiptica: habet enim aliquid acredinis in se. Vua canina penè frigus stipticū habet. Atque a quosum uinum non manifeste calefacit, propter quod sine periculo febrientibus datur. Vinum album & austerum minus secundum alia uina calefacit: uinum autem album & austerum & pingue & nouellum aperte infrigidat, infrigidat autem & acetū. Tenuius igitur est, & lumbos & neruos amplius alijs locis infrigidat & lædit, in alto eos dissoluendo: medius autem est inter calidum & frigidum panis lauatus, amilus uinosa, suauis. Vinū dilutū. Acetum.

QVAE DESICCENT IN CIBIS.

Lenticula & camoris, id est brassica similiter adinuicem desiccant, & propterea uisum obtundūt, præter si humidiores oculos esse cōtingat: minus autem brassica asparagus desiccat: omnibus autem oleribus caulis ipsius siccior est: e contrario autem raphani & rapæ, & napi, & cardamomus, & pœtrū, & omnia quæcunque acria sunt, paragoriotum esse similia contingit. Alphita desiccat, id est fructiua, agni sperma, herbus coctus si quis sæpius cum aqua in cibo utatur, desiccatiuus fit: meliores sunt enim albi, & si assentur aut frixentur, & sic comedantur, sicciorem cibum præstant. Qui autem in aqua ante eliB xantur, humidiores sunt. Quæcunque autem in cacabo cum iure cōdiuntur, mediæ sunt. Quæ autē in conditura habent abundantius uinum aut liquamen, sicciora sunt hijs quæ nō habent. Quæ autem sapam habent simplicem solam, & in leucozomo coquuntur, multum prædictis humidiora sunt. Ex aqua autem sola cocta plus sunt humidiora: maxima enim in coctione ciborum fit differentia de hijs quæ supermittuntur eis uirtutibus seminum & olerum quæ desiccare possunt, aliæ plus, aliæ minus.

QVAE HVMECTENT IN CIBIS.

Tisanæ, cucurbitæ elixæ, melones, melo, pepones, cucumeres, nuces uirides, coccimela, sicomera, sicamia, si non corrumpantur humectant omnino, infrigidant autem, sed non omnino, nisi frigida edantur. Lactuca, & intuba hoc ipsum præstant. Non imbeciliores sunt porcaclæ. Maluæ autem & bletus & atriplex aquosiora aliorum olerum sunt. Humidi igitur sunt & aliorum arborū fructus, & maxime qui non reponuntur. Humectant etiam lactucæ, & papaueris semen, & faba uiridis, & ciceres uirides. Aqua humida est & frigida, calefacta autem humectat & calefacit.

AD SORBITIONES COQVENDAS.

Tisanæ competenter conficiuntur, quando minus in bullitione inflatæ fuerint, sine odore fint: hoc illis proficit, qui post ægritudinem fastidium habent, siue duritiam uentris patiuntur: ea ratione, ut mittas in heminā ptisanæ decem heminas aquæ, & ad mollem ignem positas diutius agitādo coquas, donec succi fluant, & sic mittes mel & acetum, quando minus in bullitione inflatæ fuerint sine odore, & post hæc ad molles ignes donec multum suscipiat. Admiscendum est autem eis in illo tempore acetum, quando iam non inflātur. Coctis autem diligēter sic mitti oportet salem tenuissimum nō multū: ante uero pro sapore in initio mox oleū si mittatur in cōctione nihil nocet. Sed Ptisana.

C & si porrorũ modice mittatur, & anethi, & hoc ipsum mox in initio. Lenticula autem si cum ptisana bene coquatur, ita ut amplius ptisanæ mittantur, & condiantur saturegia, & pulegio, & cũ coctæ fuerint edantur, bonus autẽ & suauis est cibus. Est etiam cibus de cucurbitis cum sardinis uel in catera in patellacon fectus, suauis est a utẽ cibus. Qui autem infirmiores suntad continendũ, & nõ possunt suscipere pinguiorẽ aquam, facies de pane infuso optimo & coques, & cum spissauerit, & factus fuerit, sorbitio multa uirtute manet. Cõficitur autẽ sic, panis quàm calidissimus frangitur, & infunditur, & tritus cũ aqua diligenter coquitur cũ aqua, & facta sorbitione datur. Itẽ febrientibus oportet hordeũ non in pila tundere, sed grana ipsa expressa extendere in latitudinẽ, & coquere in aqua. Prius enim tepidã mittere & effundere, & iterũ aliã suspundere aquã. Coquet utiq; bene ita ut una hemina hordei in decem heminis aquæ coquat. Coquatur ergo quousq; hordeũ crepat. Inde deponat & coletur, & dabis bibere, si cholericus humor dominatur. Quod si nõ est cholericus humor, addes potioni mel, & sic dabis: hoc & uentrem fecundũ reddet, & urinam prouocabit, & nutriet bene. Datur autẽ & sic in alphita, hordeũ fricatur, quod glaucanin uocant. Oportet autẽ anteq; maceretur fricare leuiter quæ usta est paleam, & infũsum coques. Ventrẽ enim magis malaxat illa coctione superiore. Coques utiq; & omnẽ penè cibũ similiter qualẽcunq; existimaueris propriũ infirmantis esse. Quæ autẽ subtrita sunt, spissa quidẽ infusione uidentur esse, & si cocta, & fortiter subfricata. Quod utiq; penè omnis cibus similiter in danda potione. Item panem siccũ aut recentem infusum in aqua teres bene & colabis in linteo, & admiscebis ei, ut albus non uideatur, ex pane oua cũ cucumeris semine frixo, aut amygdalis, aut nucleis pini singulas, aut binas species uel totas. Cui addes mo- dicum anisi, aut seminis fœniculi. Febrientibus quidẽ in mulsa dabis. Sine febribus uero uinũ superfundes. Miliũ autẽ lene fricatum maxime & desiccatũ expedit utiq; cortice sublato, quibus uenter ex ægritudine cholerræ effusione laborat, uel quibus subtilis aut multus secessus est. Oportet autem aqua soluere farinam, uel siccosta in mortario trita, oxibaphon scilicet uini in aquæ oxibaphis decẽ, & colans per linteũ, superfundes uinũ austerũ modice, & sic coquẽs dabis sorbere. Oportet autẽ addere nuces cũ membranis suis quæ intrinsecus habent

D (margin at "Item panem")

Auena. in coctione succi. Item auena digestibilior est omnibus leguminibus, & sorbitio ex ea utilissima est. Coquetur quemadmodũ de hordeo, auenæ hemina una, in aquæ heminis decem.

QVAE PRO OLEO MITTI OPORTET in sorbitionibus.

PRo oleo, præter in lenticulã, cucumeris semen crudũ & tostum ad ignẽ, & tritum & colatum miscebis in ptisanis, & cæteris sorbitionibus, aut nuces, aut auellanas, aut amygdalas. Quibus autẽ uenter fluens molestat, mittes papaueris albi semen, leuiter frixum, ita ut rob ustus fiat. Mitti autẽ oportet ad uentris fluxũ & castaneas cũ mediana sua cortice, & magnifice iuuant. Mittes malogranatũ cũ fructibus suis subtritũ lente, & aceto utant hij quibus nimiũ siccantur corpora.

CONFECTIO CIBORVM.

Simila. COquit simila hac ratione. Vna pars in decẽ cotylis aquæ, cũ oleo mediocri & anetho. Sed lauabis similam pridie ante. Item panem frigidũ infundes in aqua calida, & frequẽter mutabis aquã. Infundes autẽ de pane partẽ interiorẽ. Mensura autẽ lauati panis nõ propter solam suauitatẽ fit ut aqua toties mutetur, sed ut facilius euentetur, ut digeratur, uel quod infermentatum in se habet

A habet amittat. Item de ptisanis uero mittes unam partē, & panis partes quindecim sicci, & trita sic coques donec nimis efficiatur subtile & tritum. Coques autem in aqua munda quamplurimū ut se colligat, & mittes modicum salis, & sit sine oleo. Fit autē & ex maluis sorbitio: folia maluæ tenera cocta sine uino teres in mortario, & iterū coques in aqua, & sic mittes salem & oleū. Oua autem coquens in aqua, agitabis incessanter ea. Nō enim cōspissantur cōmota, neque durantur. Melius autē est in pusta ea coqui. Omnino enim magis humida permanent. Dantur uero his, quibus nimium siccantur corpora.

DE MVLSA.

MVlsa nō satis cholericis utilis est. Cholera enim ex ea amplius augmentatur. Expedit igitur aquosam mulsam bibere, qui tali sunt natura. Sed & illis aquatissima danda est, quibus infirma uiscera sunt, id est epar aut splen. Conficitur autē mulsa, ut habeat aquæ partes VIII, & mellis I, & sic ad lentos ignes est coquēda. Cui spuma quam facit semper est auferenda cū penna, & mox ab igne cessandū cum fuerit despumata. Dabis autē phlegmaticis, melancholicis, catarrū patientibus, & quibus uenter constrictus est. Cholericis uero & quibus præcordia sunt in tumore, contraria est.

DE POTIONIBVS QVAE INFIRMIS EXPEDIUNT.

FEbrientibus quidem utilis est mulsa, aut oxymel, uel aqua quæ absq; aliqua mordicatione cōficitur. Si uentris turbatio in febribus fuerit uel uomica, stipticas habens species. Sin minus cōstrictio, lenes & dulces. Infundes ergo æstatis tempore dulces. Mala incisa tenuiter infundes in aqua donec bene

B colorētur, aut mala citonia matura incisa similiter infundes. Dabis autē cholerā uomentibus aquā quæ ex malis fit citonicis. Ad uentris uero solutionē ex pyris confictis aquā. Nam stiptica & dulcis est. Myrthæ igitur mollia folia infunduntur in dulci uino, & efficitur uinū absq; mordicatione, & lenis est potio. Infunduntur autē & gigarta, id est uuæ sementes siccæ. Hæc autē coctio utilis est, nullam habens acredinem, neq; in gustu acidonica potio efficitur.

DE LACTIS POTIONE, RVFVS AVTOR.

QVi lac potaturus est, ab omnibus cibis est abstinendus, donec id digerat, & uentris plenitudinem deponat. Vtile etiā est si mane bibatur mox ut mulgitur, ita ut à cibo is qui biberit abstineatur, & nimio remoueatur labore. Nam si laborauerit, necesse est ut acescat. Sed quiescēdum, & deambulandum leniter, & uigilandum est, & interdum quiescendum. Sic enim faciens qui bibit soluit illud, & deinde iterum lac bibit, & si & ipsum soluerit, tertio bibat. In primis ergo purgabit bene, & non multum. Aliud iam non. Quod uero in uentre remanserit, ducitur in uenas, & nutrit, & iam non purgabit. Quibus autem cholericum reuma est, & sintexis de uentre prouenerit, id est, desiccatio fit membrorum, coctū dabis lac. Coques autē hoc modo Mox ut mulges † & post modicum, ut pars quædam per uentrem deducatur, pars autē introducatur. Post hoc adhuc magis coques, & obserua ne uratur, sed ad mollem ignem coques. Oportet ergo leniter coquere ad ignem, & agitare sine intermissione, & spumam quæ se super colligit cum penna tollere omnino. Mouenda est autem cum ferula nitida & tenui, & de labijs cacabi tolles bromum qui se colligit cum spongia purgans. Sæpius enim ex ipso bromo, qui in ore uasis colligitur, totum lac corrumpitur, & caseus efficitur, ut dictum est. Ergo tamdiu bulliat donec pinguius fiat æqualiter, & dulcius à crudo fiat.

† *videntur nonnulla deesse.*

C

QVOD LAC DENTIBVS NOCEAT.

LAc dentes lædit, si frequenter in usu sit, & gingiuas rodit, hoc infundendo dentes & gingiuas putrescere facit, etiam ut se comedant. Oportet ergo quando edendum est uino cum aqua calida temperato os lauare. Melius etiam est, si & mellis modicum illi addas.

DE AQVIS ELIGENDIS, EX HERODOTO.

OPortet autē aquarū diuersitates scire, quæ sint bonæ, uel quæ malitiosæ, aut corruptæ sunt. Bona quippe aqua penè ab omnibus in usu humano est cognoscēda. Bona igit̄ aqua secūdū qualitatē suā & in gustu, & in odore, & in sapore suauissima, & uisu mūda, & tactu lenis, & leuis esse debet, ut etiā dum potata fuerit à præcordijs uelociter subducat̄. Si talis inueniat̄, non est melior hac ut quærat̄ aqua. Quæ autē in hypocōdrijs diu residet, & uentrē percutiēdo grauat & inflat, nō est ad usum hæc talis utilis, sed mala erit existimāda: & ea quæ neq; calescit cito, neq; infrigidatur. In hac igitur aqua quicquid fuerit coctū, grauior cibus efficit̄ si sumat̄: melius est ēm experimēto iudicare tales aquas. Qui autē uoluerit per scientiā eas cognoscere, & per ea quæ ab antiquis dicta sunt iudicare, hæ aquæ quæ ad septentrionalē partē fluunt, & quæ ad solis partē non fluūt, bradiporæ sunt, id est, grauāt poros, per quos spiritus uitalis trāsitū habet, & pessimæ sunt, & nō cito calescūt, & cū tardius fuerint calefactæ, iterū tardius infrigidātur. Solis uero cursus quæcūq; penetrauerit loca, quæ à parte sunt Libyæ, quæ surgūt aquæ colatæ sunt & limpidæ, & cito calescūt, & cito infrigidant̄. Istæ sperandæ sunt bonæ aquæ esse. Bona autē est quæ æstate frigida est, & hyeme calida. Nōnulli autē ex pondere & leuitate existimāt iudicare, & meliorē di-

D cunt quæ leuior est. Nā quisquis iudicare de aquis uult, absq; penso poterit iudicare. Leuem quippe Hippocrates dixit aquā pluuialem, quæ est dulcis, lucida, & subtilis. Quia adducitur aqua in aëre, & propter ardorē leuior & subtilior efficitur. Nam in aëre nō ex dulcibus solis aquis, sed & ex mari adducitur in aëre, propter q̄d pluuiales aliæ cito putrescūt, aliæ non facile putrescūt. Non ergo existimet aliquis malā aquam esse quæ cito putrescit. Quod enim cito mutatur magis uirtutis est quàm malitiæ. At quæ cū habeat cōditiones bonarū aquarum, utiq; imputribilis sit, optima existimāda est esse. Si qua ergo cito putrescit, aqua bona existimāda est ipsa mutatione: Nam quædam aquæ faciunt uitia in gutture, & tusses mouent, & raucitatē & grauedinē, & gutturosos faciūt. Pluuiales igitur aquæ in æstate ex tonitruis & tēpestatibus utiles sunt. Aquæ aūt quæ ex crystallis sunt, & niuibus gelatæ, pessimæ sunt. Quæ enim se gelauerit aqua, amissa subtilitate sua, efficit̄ spissa & fimosa, & qui ea utūtur, in quibus locis insederit, generat passiones, maxime tamen in musculis gulæ residens, facit branchocilas, id est gutturosos. Sed & tusses excitat, & raucitatē facit. De paludibus uero aquæ coquēdæ sunt, & sic potandæ. Sed cū cocta fuerit, mixta cū uino bibatur. Quæ autē stipticæ sunt aquæ, dulci uino tēperantur, interdū etiā & colandæ sunt. Quæ autē salsæ sunt sapore, cū stiptico tēperentur. Quæ autē nimiū frigidæ sunt, post cibum bibi debent, & non desubito uel cū impetu, neq; patenti satis ore. Quidā enim adinuenerūt per cibū & potū aquas malas posse uitari, id est ciceris cocti aquā antea bibant, & ipsum cicer edant. Caucalidis autē similiter cū piscibus cocta, sed & fœniculū similiter coctum. Qui autē betas & cucurbitas antequam bibant cum sale & uino temperatas edunt, ab aquis malignis non læduntur.

Facile putrescētia nō sunt deteriora.

D. ORIBASII ARCHIATRI IVLIANI CAESARIS, IN MEDICINAE COMPENDIVM AD EVSTATHIVM FILIVM PRAEFATIO.

EX IVSSIONE domini Iuliani Diui Augusti collecti sunt ex omni regione Archiatri, ex quibus elegit optimos & probatos medicos numero LXXII, inter quos & mea est electa paruitas, ut diuersis antiquorũ autorũ libris in unũ cõgregatis, ea quæ utiliora in curationibus posita erant ad sanitatem hominũ, in paruis uoluminibus omnia continerentur. Quo facto in LXXII libris à nobis comprehensa sunt. Ex quibus libris, dulcissime fili Eustathi, Synopsiton tibi fieri sperasti, considerans quia nõ inutile sit tibi peregre ambulanti, sed & alijs qui nõ negligunt discere medicinam. Qui prolixius laborando à doctore uiuo sermone audierunt, ad exercendam artem Synopsiton habebunt ad facilitatem actionum repetendarum, propter hoc quod compendiose, & ueraci doctrina à nobis sunt comprehensa, recapitulantes sibi in memoriam reuocabunt quæ legerant, & discere uolentibus medicinam, & legentibus frequentius cum usu proficere potest. Scripsimus enim sola experimẽtata adiutoria ad præsens, quæ facile inueniri possunt, & ea quæ cara sunt, aut difficilius inueniuntur in omnibus confecta. Quæ utilia sunt tradimus adiutoria, quæ medicis in usu fuisse probauimus, & dietam competentem facere solent. Chirurgiæ autem commemorationem nullam facientes, quia difficilior est ad faciendũ, & magis in apozimis recusanda est. Vsus autem ipsius quàmplurima excogitat ferramentorum genera, quæ nullo modo euporista sunt, quemadmodũ in fracturis sæpius, & in luxatis articulis. Horum autem uel quæcunque possunt solis manibus recta fieri, & in locum suum reuocari, utiliter ab his fiunt, qui doctrinam & usum ab ineunte discunt ætate, & athleticam exercent artem. Hæc ergo, & quæcũque talia sunt, ea manibus operari possunt, & ad sanitatẽ melius ab his qui à pueritia discunt fiunt. Propter quod his permittuntur hæc urgente causa fieri absque dilatione, ad sanandum in medicaminibus, & dieta, sicut à me dicenda sunt.

LXXII medici Iuliani Cæsaris.

LXXII libri Oribasij.

Chirurgia.

D. ORIBASII ARCHIATRI IVLIANI CAESARIS MEDICINAE COMPENDIVM AD EVSTATHIVM FILIVM.

DE FRICATIONIBVS EX GALENO.

NTE exercitationem calefacere moderate corpus oportet, & sic fricatione utatur cum sindone, & post hæc nudis manibus cum oleo fricetur, donec concalescat bene, & molle fiat corpus, & appareat subrubicundum subtiliter, & in tumorem ducatur. Hæc maxime fricatio illis necessaria est, qui paralysim incurrunt, & quibus membra stupida sunt.

DE GYMNASIIS EX GALENO.

GYmnasia motiones sunt corporis per diuersa exercitia: fortissima est enim exercitatio citata. Est & tertia de hijs duabus composita. Fortissimæ autẽ exercitatiõis finis est, frequẽs respiratio & spissa, ita ut uix respirare possint currendo. Eis necesse est ut & sudor multus erumpat ex corpore. Hæc exercitatio illis est necessaria qui ocio uacant, & humecta uidentur habere corpora. Nam quis ignorat, quia uelocissimus cursus extenuat corpora, & omnes euacuat plenitudines, & fortiota reddit uiscerum membra, & rubicunda efficit, & digesti-
D onem fortiorũ ciborum facilẽ reddit: propter quod calefit corpus. Purgat etiã meatus, & omnẽ corporis digestionem præparat, expurgando quæ superflua sunt, propter spiritus fortissimã motionẽ. Sed melius est ut hac uectatione ieiuni utantur. Nam uentre repleto uectatio molesta est, quia omnis esca dum cruda fuerit si cõmoueatur, exinde epar & splen frequẽter ægrotare cõsueuerũt. Digestæ autẽ escæ in corpore per urinas esse cognoscunt. Alba ergo urina indigestã ostendit esse escam. Rufa uero & cholerica si sit, iam digestam in uentre indicat escam. Quæ autẽ modicum habet ruborem, initium digestionis esse significat, expurgando quæ superflua sunt propter spiritus fortissimam motionem. Tunc ergo debet incipere exercitari, aut uectari, uel currere. Sed prius depositionem uentris, uel urinæ superfluitatis facere debet.

Vectatio repleto uentre molesta.

Vrinæ significatio.

DE GENERIBVS EXERCITATIONVM & uectationibus, ex Galeno.

OMnia uectationũ uel exercitationũ genera calorẽ corporis præstãt. Fortis igit exercitatio musculis & neruis dat uirtutẽ, & augmentũ fortitudinis. Fortis aũt exercitatio hæc est, quæ nõ est citata, sed cũ fatigatione fortissima præparata, per quã musculi & nerui restauranẽ. Hæc est uectatio fortis, id est fodere, aut grauia onera leuare, & cũ eisdẽ ambulare, longũ facere iter, & manere in agro, & longum ambulare iter, & saltus dare, & cũ impetu currere, & contra cliuum salire, & cũ fune in arbores ascẽdere, uel cum trochlea trahere pondus, & sphærizare, & tam diu hæc faciat, donec renes & manus uel scapulæ dolorẽ sentiant. Mensura autẽ uectationũ hæc est, cum sudores mouentur, & rubor in corpore apparet. Citata autem exercitatio est absq; fortissima uiolentia, qualia sunt cursus cũ luctationis manu, uel complexiones, uel rotationes, uel cũ paruis ferulis lusus. Compositus autem tertius fit de forti & citato. Quæ autẽ sunt fortes exercitationes, hæ fortioribus utantur motionibus. Ad hanc adiungant

Fortis exercitatio.

Citata exercitatio.

Composita exercitatio.

A citatas exercitationes, ut pectus magis quàm manus aut crura fatigetur. Sic autem spina, aut thorax, aut pulmo. Exerceri autem oportet donec in tumorem leuetur corpus, & subrubeum fiat, ex ipsa præparatum motione, & mediocre & bene fiat ordinatum. Hoc autem & cum sudores uideris cum calido uapore esse permixtos, pausandum est tunc & cessandum ab exercitatione. Quando in aliquo, quæ prædicta sunt apparuerint signa, & uideris tumorem cadere, qui se subleuauerat, qui iam in tumorem fuerat redactus, mox conuenit pausare. Similiter enim & colorem ruboris marcescere: etenim & cum motū est utique cessare iterum uidetur, mox erit pausandum, & si ex sudoribus fit aliquid, aut secundū multitudinem, aut secundum qualitatem mutationis. Si enim modice frigidior fiat, pausandum est, & perfundendū oleo. Curatur ab hinc, & post hæc caput therapeutica fricatione inunges, ut consueti sunt ab infantia facere.

DE GENERIBVS FRICATIONVM EX GALENO.

Ex forti confricatione soluitur corpus, de modica uero fricatione constringitur. Ideoque si soluta sunt membra, fortiter sunt confricanda. Quæ autem constricta sunt corpora, leuius sunt cõfricanda. Modica uero fricatio nutrit corpora, fortis autem desiccat & extenuat. Ideoque ubi euacuare uoluerimus aut extenuare, forti utemur fricatione. Vbi uero macies est in corpore, media utemur fricatione: Quibus nec nutrire nec extenuare opus est, leni fricatione utemur. Hijs tribus differentijs secundum qualitatem fricationū mutatis, terno numero coniunctionū faciunt nouem mutationes. Item alio modo Celsus fricationem Hippocratis dicit, si uehemens sit, indurare corpus: si leuis, mollire: si multa, minuere: si modica, implere. Sequitur ergo ut tunc utendum sit, cum aut strin- *Celsus libro 2, capite 14.*
B gendum sit corpus quod lene est, aut molliendum quod induruit, aut digerendum in eo quod copia nocet, aut alendum id quod tenue est & infirmū. Quas tamen species si curiosus existimet, quod iam ad medicum non pertinet, facile intelliget omnes ex una causa pendere quas demit. Hoc ergo certum est, quia neque lenis, sed quantum possibile est, ad successiones utraque custodienda sunt, quia multifricatio extenuat, & media secundum qualitatem fricationum transmutantur, & nouem faciunt mutationes.

DE VOCIFERATIONIBVS EX GALENO, & ex Pado, id est, Attalo ex uociferationibus.

Siquidem uox bona, id est, lenis & dulcis, nihil præstat corpori ad sanitatem. Grauis autem & in magnitudinis sono uox utilissima est. Ergo huic studendum est. Hæc enim multum aërem in corpore constitutum cum aspiratione adducta distendit thoracem, & uentrem, & diuersos in corpore meatus aperit, & tollit inflationem uentositatis, propter quod omnis fit in corpore digestio, clamantes & loquentes, uel diu legentes, multum expuentes, etiam sudores subsequuntur. Intendentes enim lectionibus largiorem uiam reddunt spiritui, & sensum augmentant. Ideo ubi multū spuitur, & mucci sequūtur, ut facilius officiū uentris efficiatur, hijs legere uel clamare expedit quibus cerebrū humectum est. Siccis uero contrarium propter subtilitatem. Contingit enim multū superflua expuentem, & saliuas currentes, & muccos, & phlegma euacuationem facit & consumitur. Qui autem calefactionem plus habent, propter frigus ut melius digerant competens fit adiutoriū secundum spirationis officium. Oportet igitur hos legere sæpius, ut aperiantur membra omnia, & diffusus humor per membra rarefactus distendatur per arteriam, & omnis exitus spiritalis ex graui uociferatione loquelæ uox sonitum præstat. Vti autem oportet uocis officio, neque sine causa, neque inconsiderate, sed neque praue corrupteque plenis humoribus repletis,

C neq; in magnas & manifestas stomachi indigestiones uocis exercitio perueniatur, ne multa anadosis ex indigestionis ipsius uapore in corpore efficiatur.

DE VENEREO ACTV EX RVFO.

VEnerei actus iuuamina sunt ista, ut qui multū sunt repleti humoribus euacuentur, & leuiores præstentur corpore, & augmententur, ut uiriles appareant in corpore. Si uero frequēs fit, intellectum animi dissoluit: nam iracundos tēperat & mites facit, propter quod melancholicis magis quàm alijs sanitas utilissima est, & expediens cōmixtio Veneris. Componuntur autem ex hijs ad integrū sensum, & si ex alio modo insaniunt, & hijs qui ex phlegmate ægrotant optima est Venus, & hijs qui crassi sunt corpore, si nō repleti cibo misceant. Hij aūt pet somnū frequentius euacuati liberantur. Natura autem hæc expediēs est ad uenereos actus, quæ calida est, & multiplex, ad luxuriā acta, & nimiū cibante se, aut qui sicca & frigida sunt natura, & ætate nō senes. Tēpus autē autūnus. Oportet autē dietam esse humidā & calidam. Sit autē labor mediocris & cibus. Quēadmodum mediocres labores expediunt, tantū & ipsa libidine hortantur ad hoc opus ad cuiusdam habitudinis consuetudinē præstandam. Oportet aūt & super hæc cibos amplius accipe, qualia sunt de piscibus, polypodis, uel alia quæ irritāt. Ex oleribus autem mollia olera, maxime autē orminū, & erosinū, & erucam, & rapa. Et hæc ut medicamēta assumenda sunt. Sicut & legumina prinon, & faba, & cicer, & lenticula, & phasioli, & pisum pruritū uentositatis replētia, & largus cibus. Ruta igitur quia uentositatē componit uel spargit, propterea cōmixtiones obtundit & reprimit. Magnifice autē laudo eius mensuram sanitatis uentositate

D repletis, sanguineo procedēte humore ad luxuriā, & plenitudine recensa, ruta si abstineat. Custodienda ergo est indigestio, & ebrietas, & penuria. Malū enim in hijs superfluitatibus Veneri admisceri, uel ante exercitiū & balneū. Vtile aūt est post cibos cōmisceri, nō satis cibo repletis & potu: Nam fortitudini sic expedit, quia frigidus factus minor efficitur. Ex labore aūt fatigato pessima est Veneris admixtio: pro qua re post laborē cauenda est, uel post uomitū factū similiter, aut post catarticū acceptū, aut post fluxū uentris exinde subito factū, & qui per multa dierū tēpora desiccatur, uel hij qbus sunt prolixæ libidines, nec hoc laudo, sed iubeo ut amplius resistant, & maxime hij, qui ægritudines corporis frequentius incurrunt.

Melancholicis Venus prodest.

Veneri quæ natura conueniat.

Prouocantia Venerem.

Ruta obest Veneri.

DE PHLEBOTOMIA EX GALENO.

NOn solū hijs qui repleti sunt sanguine, uel abundant uirtute, quos Græci εὐχυμάσους appellant, phlebotomū dicimus expedire, uerū etiā & hijs quibus absq; plenitudine inflāmationes quædam oriūtur in corpore, phlebotomus est adhibendus, uel hijs qui percutiunt, uel quolibet modo extrinsecus sic percussis, ut intrinsecus sanguine collecto per constrictionē lædant. Sed & si dolor grauis accedat, aut defectio alicuius mēbri accedat, ex quo magna credat posse generari passio, phlebotomandi sunt omnino nulla existente plenitudine. Contemplari aūt oportet tēpus, & ætatē, & uirtutē, ut ex hijs phlebotomus adhiberi possit oibus pro ratione plenitudinis, quando hæc in aliqbus apparet, in hijs qui cōsueti sunt phlebotomo uti, uel hij qui nō sunt ui phlebotomia, cū nulla fuerit spes in magna passiōe. Sciendū aūt est uniuersaliter de phlebotomia, in omnibus magnis passionibus necessariā esse phlebotomiā, & confestim adhibemus. Qui aūt nihil tale patiunt, & totas mēbrorū partes inculpabiles habēt, duobus modis euacuationibus cōponunt: Si enim in dieta obseruāda incōtinētes sunt, phlebotomo curent. Quod si dietā obseruare possunt, salutate absq; phlebotomo cōsequūtur remediū, id est, per fricationē multā, & balnearū frequentes usus, & exercitationes, & uectationes, & deambulationes. Adhuc etiā & unctiones diaphoriticas,

Quæ phlebotomantibus sint consideranda.

A riticas, eas quæ uelocitet plenitudinem corporis euacuare possunt. Quod si hæc utiq; displiceant, & aliqua sanguinis plenitudo esse perspiciatur, ut sit melancholici sanguinis plenitudo, tunc omnino necesse est uti phlebotomo. Sin uero ipsis in eo sanguis dominatur ex melancholia, continuo phlebotomādus est sine intermissione. Melancholiæ autē abundantia hijs signis agnoscitur: Grauitas cū tensione sentitur in præcordijs uel thorace, & omnis pars quæ super umbilicum est, grauior est à consuetudine. Vrina uero multa & pinguis est. Sedimen autem turbidum, & spissum, & pingue habet. Sed & exanthimata, id est, pustulæ cum inflamatione nigræ apparent cum dolore. Hos tales confestim phlebotomabis, & catarticis quæ melancholicū deducāt humorem purgabis. Crudi autē existentes humores, antequā incipiant generare ægritudines, caute sunt euacuādi. Iam autē febrientes nullo modo. Quod si aliquis est cōprehensus ægritudine, nondum autē sit aliqua accidentia, hunc phlebotomari oportet in initio primi ueris. Qui autē per singulos annos in æstate ægrotare consueuerūt de plenitudine passionis, eos phlebotomari oportet primo uere ingrediente. Similiter autem & qui in primo uere consuetus est ægrotare, ingrediente primo uere est phlebotomandus. In æstate autem frequenter ægrotans, primo uere deficiente mox phlebotomandus est, maxime antequam incipiat æstas.

Melancholia unde deprehendi possit.

DE APOPHORESI EX GALENO.

His quibus euacuatio multa necessaria est fieri, & uirtus non est fortis, conuenit differri euacuationem, uel dilatari, & si causa urgeat ut auferatur, in primis minor est facienda euacuatio, & apophoresin, si necesse sit fieri, secundo & tertio est facienda, quemadmodum exigit plenitudo indigestorū humorum.
B Quando autem ex calore sanguis multū exardescit, & acutam de subito excitat febrem, & euacuari est opus, & si oportet euacuetur usq; ad angustiam, contemplando fortitudinem uirtutis, sicut in quodam scio me cotylas sex sanguinis detraxisse. Mox etiam per noctem non me piget uisitare & incidere uenas. Conuenit enim qui euacuantur pulsum eis tenere currente adhuc sanguine, ut nō eum aliquid lateat, ne subita angustia mors proueniat.

DE MENSVRA SANGVINIS TOLlendi ex Galeno.

Magnitudo ægritudinis, & fortitudo uirtutis plena est contemplatio phlebotomiæ. Hijs ergo augmentatis multa euacuatio fieri potest. Non augmentata autem uirtute, sed diminuta, in tanta quantitate euacuatio fieri debet, inquantū minuitur uirtus. Contemplandum est etiā post hæc, qualis sit natura hominis ipsius. Quorū enim magnæ sunt uenæ, & corpore macri sunt mediocriter, & non sunt albi, & neq; fluxas & molles carnes habēt, uel delicatas, hos securus amplius euacuas. Qui autem è contrario sunt, parcendo euacuas eos: sanguinē enim habent modicū, & nimium euacuantes facilius deficiunt. Secundum hanc igitur rationē neq; pueri phlebotomandi sunt ante annos XIIII ætatem habentes. Post XIIII autem annos si congregata sit multitudo sanguinis, & tempus sit primi ueris, aut temperatus sit loci aër, & pueri abundans sanguine fuerit natura, phlebotomari debet, & adhuc magis, si passio uehemēs superuenerit. Euacuabis ergo plerunq; usq; unā heminā in primis: Quod si tibi uideatur eum uirtutem habere fortē, adaugebis in apophoresi mediam heminā. Hij uero qui iam LXX annos gerūt, si uirtute sunt fortes, & phlebotomari sunt consueti, phlebotomari debēt. Attendere autē oportet currentē sanguinē, quali colore uel constitutione sit, si pinguis est, aut tenuis, & maxime quando inflamationis causa sanguis detrahitur.

Pueri nō sunt phlebotomandi.

C

QVALES VENAE IN SINGVLIS PAS- sionibus sint incidendæ per loca ex Galeno.

Antispasis fit, quando ex ipsa parte quæ infirmatur proxima patienti loco inciditur uena. Splenem patienti de sinistra manu secus digitum minor incidenda est uena, aut de sinistro brachio, quæ est cubito proxima. Pleureticis autem ex ipsa parte quæ dolet, sanguis est auferendus. Ad oculorũ uero dolores iuuat magnifice, si ex ipsa parte quæ plus dolet de brachio capitalis incidatur uena. Tres enim uenæ sunt in brachio, quæ phlebotomantur necessariè: Vna quæ est proxima cubito, quæ anterior uocatur. Alia est media, quæ matricalis dicit. Tertia est superior, quæ uocatur capitalis: nam anterior phlebotomatur quãdo cunq; sub ceruicibus surgunt passiones. Inferior ergo quæ est, quã Græci endon uocant, hæc quæ in inferioribus partibus membra sunt posita: in collo si læsa sunt loca phlebotomus adhibetur. Capitalis autẽ phlebotomatur, si circa caput, aut faciem passio generetur. Media uero utrisq; partibus expediens est. Sub media igitur uena neruus subiacet coniunctus: sub interiore uena arteria subiacet cõiuncta, & ideo caute phlebotomandæ sunt. Capitalis uero uena omnino sine periculo inciditur, si semel fuerit percussa: sed cum bis aut ter incidatur, contingit ut dolores in ea incisione consurgant, & sint multo tẽpore. Hoc enim patientibus ideo fit, quia uix de semel inciditur: sed bis aut tertio percussa dolorem facit. Semel autẽ percussa, neq; inflãmationem, neq; dolorem facit. Propter quod oportet eam sine timore incidere, cum multa cautela. Secundum autem hunc modum, quæ inferiores sunt uenæ in talis uel plantis tanguntur in passionibus quæ circa fœmora, aut uesicam, uel in matrice fiunt, uel in renibus. Oportet autem incipiente inflãmatione antispasin facere. In diuturna autẽ inflammatione ex ipsis quæ patiuntur locis est tollendus de proximo sanguis. In quibus autem corporibus nihil patitur membrum, auferendus est sanguis primo uere intrante. Omnibus uena æqualiter media est incidenda, & hoc omnibus utilissimũ est.

Tres uenæ in brachio. *Capitalis uena.* D *Media uena.*

QVALE TEMPVS VTILE SIT AD sanguinem tollendum ex Galeno.

IN omni die uel tempore phlebotomus adhiberi potest, & in nocte, contemplatione adhibita. Febrientes uero in declinatione phlebotomabis, decidente particulari cõmotione. Illis uero qui sine febre sunt, & hoc opus habent adiutorio, ex magnitudine passionum, in quibus phlebotomari opus habent, non aliqua urgente aut prohibente causa, optimum est matutino tempore phlebotomum adhiberi, ut post somnũ una hora uigilans sit, uel duabus, aut plus. Et post balneũ utilis est phlebotomus, uel antequã tollant deambulent. Aliquibus autẽ agentibus consuetas actiones nõ impedit post hæc phlebotomari. Apophoresis autem tempus est si post unam horã fiat. Quod si bis euacuare uolumus, in ipsa die facimus, quibus antispasis utiq;, si altera die fiat apophoresis, utilissimus est.

DE ARTERIIS INCIDENDIS ex Galeno.

ARterias incidunt medici in temporibus propter reuma oculorum, quod cum calidis lachrymis & uentositate spiritus prouenit. De retro autẽ post aures scotomaticis fiunt, & hijs maxime, qui diuturnos capitis dolores cum calore uentositatis in arterijs patiuntur, etiam & in alijs passionibus circa caput accidentibus diuturnis. Aliqui autem arteriotomia utuntur de retro post aures. Alios autem incisuras arteriarum piget facere, propter nimiam effusionem sanguinis, & quia diuisio ipsa in cicatrice solet ante orisimam facere.

DE CV-

A DE CVCVRBITARVM VSV EX GALENO.

Ventosæ igitur neque in initio passionis, neq; plethuricis existentibus utiles sunt, sed antea totum euacuetur corpus, ut nullus iam supercurrat humor in ipso loco, tunc imponi oportet uentosas, & mouere cum uiolentia, & foras trahendo euellere. Cum cautela autem uentosæ secus mamillas sunt imponendæ: Affixa enim uentosa iuxta mamillas nimis caro mollis ducta intumescit, & repleta uentosa difficile euellitur. Quod si hoc euenerit, spongiam calidam super uentosam oportet imponi. Sic enim largari potest. Quod si largata non fuerit, pertundenda est. *Cucurbitæ.*

DE CARAXATIONE TIBIARVM ex Apollonio.

Vena incisa sæpius in anno utile non est existimandum, quia simul cum multo sanguine uitalis emanat spiritus. Hoc igitur diminuto frequentius, totum infrigidatur corpus, & omnis naturalis operatio deteriorata consumitur. Tentaui ergo ego, non in proprijs locis quæ patiebantur, sed tantum in tibijs auferre sanguinem per caraxationem, quam probaui utilissimum esse adiutorium ad sanitatem conseruandam, & ad reparationem totius corporis cum fuerit facta. Iuuat autem hæc incaraxatio in oculis diuturna facta reumatica passione, & ad capitis omnes quæ fiunt passiones iuuat, & thoracis, & synanchis, & constipationes omnium locorum factas dissoluit. Oportet etiam & per ipsa loca patientibus fieri incaraxationes. *Missio sanguinis.*

DE SANGVISVGIS EX ANTILIO.

B Sanguisugas enim oportet adhiberi, ita ut abstineatur die una, & modicum sanguinem in esca accipiant. Quando uero imponendæ sunt, ante cum nitro lauabis, & ipsa loca linies sanguine, aut fomentabis. Sanguisugas autem in aqua mittes tepida munda, & cum spongia deterges omnem bromum ex ipsis, & sic eas impones, & superpones spongiam, ut plene cadant. Quod si se ab ulcere non dimiserint, salem super os earum pones aut cinerem, & mox cadent, & cum ceciderint, fomentabis cum spongia loca. Quod si sanguis multū fluxerit, gallæ ustæ, aut spongiæ nouæ infusæ in picula exusta puluerem superspargés, & superpones chartam in aceto infusam. *Sanguisugæ.*

DE CATARTICIS EX GALENO.

Sana corpora habentibus superfluum est dari catarticum: etenim strophis & doloribus nimijs affliguntur, & difficile fit purgatio, & adhuc citius angustias patiuntur hij qui sani sunt. Aegrotantes autem si minime uacuentur, nocet: unde antecedere oportet, ut intrante primum uere purgentur epileptici, asmatici, phlegmatici, artetici. Qui autem calida natura sunt multum, quod amaram cholerã deponat dabis. Oportet autē ante extenuare, & incidere pingues & glutinosos humores, & poros per quos isti percurrunt & trahuntur: & ut ad catarticum aperiantur, hæc utiliter fiant omnia. In initio igitur orodes, id est, sero similes & adhuc tenues humores si fuerint, expetenda est digestio. Quod si pingues & glutinosi sunt, quales sunt phlegma & melancholicus humor: In ægritudinibus autem diuturnis semper digestio expectanda est. In acutis autem passionibus cum urgent, etiam in initio possibile est catarticum dari, cum cautela multa, moris humoribus existentibus largis uel fluentibus. Sin autem alicubi in uno defixi sint loco, aliquo alio adiutorio oportet mouere, & neq; catarticum dare priusquam digestionem faciat, & in quolibet tempore determinatio fiat. Purgatiua autem medicamina non sustinens stomachus, admixtio inuenta est bene,

C bene olentibus ſeminibus uel herbis, ut non ſola, neque pura uirtus eorum tangat ſtomachum, & uomicam excitet.

QVAE SINT QVAE PVRGANT VENtrem in uſu, ex Galeno.

Helleborus niger purgat uentris cholericum & phlegmaticum humorem. Datur autem mixta ſcamonia. Si autẽ mitius uolueris purgare, hellebori ſufficit trita radix ſicca, & ſuperſparſa in dulci uino, aut in oxymelle, quantum penſus eſt ʒ II. Sed & cum lenticula cocta, aut cum ptiſana, aut cum iure gallinæ ſorbere dabis: Si autem cum ſcamonia miſcueris, ſcamoniæ obolum I cum ʒI hellebori admiſcebis aniſo, & petroſelino, & dauco, ꝓpter ſuauitatis gratiã.

DE CNIDIO COCCO.

Cnidius coccus autem purgat phlegma & choleram, & aquoſos multum humores. Eſt quidem ignitus, & acute purgat. Dabis autem grana numero XXX. Si autem mitius uolueris purgare, dabis grana XXI purgata, & quæ intrinſecus ſunt trita cum melle, & alphita in mulſa bibere dabis. Melius autem facies ſi cum uino bibat: Vbi enim biberit, modicum olei ſorbeat, ut non incendat gulam. Accipiantur autem & cum melle cocto trita grana XX, aut quomodo purgare uolueris.

DE LINEO COSTEO, ID EST, herba mercuriali.

Herbæ mercurialis folia molliter cocta, & comeſta ſtercora ſufficiẽter deponunt, ſed minus. Plus uero deponit, ſi decoctionis eius bibatur cum uino temperatum.

DE POLYPODIO.

D Polypodium uero educit phlegma & cholerã, & aquoſos humores. Dabis autem radices penſo ʒ II inciſas, non tritas. Trita autem cum mulſa aut aqua malicioſa non eſt, & cum ſardinis inciſam minutatim dabis manducare ante prandium. Purgat autem & in ptiſanis cocta, & cum iure gallinæ radix cocta.

DE SICYONIA, ID EST COLOQVINTIDA.

Coloquintida purgat phlegma & choleram, dantur autem penſo ʒ III interiora ipſius in mulſa. Mitius autem purgare uolentibus dabis ʒ II Semen igitur ſicyoniæ proijciens, implebis id de uino dulci cum lanugine ſua, & calefacies in cineribus ita ut bulliat, donec bene calefiat, hoc dabis bibere quibus non uis deducere fortiter uentrẽ. Dabis autem hijs quibus cutis exanthimatis liuida fit, & impetigines habet.

DE ALOE.

Aloë autem acutum quidem non eſt catarticum, ſtomacho autem aptiſſimum. Dandum enim uſq; ad ʒ II cum mulſa bibendum. Educit autẽ phlegma & choleram. Optimum autẽ eſt, ut etiam per ſingulos dies ſic accipiatur, antequam dormitũ quis uadat. Deducit autem cibos non corrumpendo, & ſtercora cum humoribus educit: unde nec ſitim facit, & accepta eſca bona efficitur: unde ſi teratur, & cum ſucco braſſicæ facias catapotia ad magnitudinem ciceris aut fabæ, & exinde accipiantur duæ aut tres poſt cœnam, purgat uentrẽ. Vtiliora autẽ ſunt, ſi cum reſina terebinthina, aut larice fiant catapotia de aloë aut cũ melle cocto: melius eſt ſi ſcamonia admiſceatur, in drachma ſcilicet una de aloë, de ſcamonia ſcrupulus unus.

DE EPITHYMO.

Epithymus nigram choleram purgat & phlegma, dabis autem ſic: Teres epithymũ & tricocinabis, & dabis cum uino dulci penſo ʒ III, & adhuc amplius

A amplius & cum melle salis admiscebis cochlearium medium. Expedit autē hijs quibus uento sitas est, & qui hypocondriaci sunt, uel indigesti sunt, & quibus epar grauatur, uel hijs qui difficile suspirant.

DE AGARICO.

Agaricus purgat phlegma & choleram, sed nō acute. Dabitur autem penso ʒ II cum sapa, aut mulsa, aut oxymelle. Datur etiā hoc modo confectus per singulos menses, aut post decem ut satis dies. De agarico ℈ VIII cū aceti cochlearijs duobus fortiter, & admiscebis mellis despumati ʒ IIII, & cum calida aqua dabis bibendum, dextro flante uento, facit autem podagricis & arteticis. Deponit enim spissos humores. Accipitur etiam & sic agaricus, scrupulos IIII, ex eo soluens cum aqua, addes laricis cochlearium unum, & cum calida aqua dabis mane bibere, & ieiunet usque horam sextam.

DE EVPHORBIO.

Euphorbium purgat aquosos humores, sæpius & cholericos aquosos. Est etiam acutissimum & ignitissimū: facit autem ad hydropicos & cholericos, & quibus frigidissimus est uenter expedit. Alijs autem omnibus turbationem fortem facit cum siti. Pro qua re misceri oportet seminibus bene olentibus. Datur cum mulsa penso trioboli unius.

DE CNICO.

Cnicus purgat phlegma & choleram, nō quidem fortiter. Oportet autem semen teri cum aqua, & exprimi ex eo succum, & misceri cum uino & iure gallinæ, & sorberi. Si autē anisus, & mel, & amygdalæ simul admisceantur,

B ad ictericos fient catapotia expedientia: Datur enim penso ʒ IIII sufficienter.

DE SCAMONIA.

Scamonia autem nullo horum catarticorum minor est, neque hac aliquid eorum acutius est, neque in uirtute fortius. Est autem cardialga, id est, stomacho faciens dolores cum morsu. Habet etiā & malum odorem, & stomacho est odibilis & indelectabilis, & nimiam excitat sitim. Pro qua re nec malum est. Aliqui uero aloēn ei admiscentes dant. Quidam autem thymi comas & salem, Alij uero sementes bene olentes admiscent. Deducit autem choleram rubeam & phlegma fortiter. Pura autem datur penso ʒ I. Si autem amplius bibatur, uomicam mouet.

VT NON VOMAT QVIS catarticum.

Quod si catartico accepto uomitus fiat, apium intinges in aceto, & dabis masticandum, sed & oliuas albas in sale conditas masticet, & salis acinū teneat in ore. Hæc ergo prohibent uomitum fieri. Adhuc etiam & coriandrum odoratum & pulegium, & calamentis. Melius est autem requiescere modice in lecto, & tepefaciat uentrem, & extremos pedes. Quod si mox deambulare uoluerit, multus uomitus, & stomachi dolor, & uertigines capitis accedent. Cum autem in compositionem solutionis uenter cœperit uenire, tunc iam ut deambulet iubendum est, & lente sub mouere se debet. Hoc enim magis irritatur uenter, quàm si acute uel cum impetu ambulet. Veniente ergo euacuatione uentris, subleuet se, & requiescat uigilans: magis enim confluet. Tunc etiam sorbeat paulatim cum aceto modicum aquæ calidæ: etenim mordicationes in uentre delauabit, & euacuationes inuitabit. Qui autem nō purgantur mulsam sorbeant, & nitrum tritum cum aqua dabis. Melius autem faciet, si balanum supponas de sale & nitro confectum.

C AD VOMICAM MOVENDAM EX RVFO.

Vt facile quis uomat, multa consequenter solent euenire, ut bene habeat, modo ut dixi facile possit moueri. Vomica etenim phlegma euacuat, & caput leue reddit. Nam cum animositate manducantes, indigesti fiunt, & uinũ multum accipientes læduntur. Prohibenda sunt igitur quæ dicta sunt hijs qui uomere uolunt, & ea accipere quæ stiptica sunt, & sicca, sed quæ quidem dulcosa & humida debent esse, & quæ acria sunt. Videtur autem in hijs cum raphanis bene probabilis esse & eruca, & salsamenta. Veteris & origano uiridi, & cepis modice, & porris. Iuuant autem hæc ad uomicam faciendam. Ex leguminibus autem ptisanæ mel habentes, & de fabis farina, & abundantius carnes earum. Vnde non solum succos earum accipiant, sed & tota grana simul glutiant, neq; masticentur, & satis debent uomere. In coctione autem mollia omnia sint. Certum est autem, quod & uinum dulce eligendum est, istud enim supernatat, & tepidum est bibendum. Oportet autem & amygdalas in melle intinctas comedere, & quæcunq; sunt dulcia gustanda sunt. Tunc & melonis, & cucumeris semina infusa & trita cum melle offerenda sunt. Sed & radix cucumeris trita cum melle detur. Qui autem fortiter uoluerit uomere, narcissi bulbos coquens in aqua, eandem aquam temperatam cum uino hortaris ut bibat, & post hæc uomicam prouocabis, intingens digitos in oleũ irinũ, & sic uomicam irritabis. Is uero qui uomere habet, non cesset, uel intermittat donec omnia peruomat, tunc os lauet, & faciem fomentet cum pusca aquosa, hoc enim dentibus expedit, & leuius caput efficitur.

D AD VOMICAM DE RAPHANIS, AVT cum helleboro faciendam, ex Philomino.

Vomicam facies ter aut quater post cibum. Ieiunus autem facies ex raphanis semel aut bis. Sint autem raphani acres nimis, id est, radices recentes ex fossa, & incidantur in petala tenuissima, & ante duas aut tres horas priusquã accipiantur in oxymelle infundantur. Postea autem dabis ad comedendum, quousq; ad satietatem sufficere possint raphani manducando, & sorbeat sæpius de oxymelle. Post hæc usq; ad horas duas deambulet. Tertia uero hora accipiat ad bibendum de aqua tepida multum, quantum potuerit, & sic digitis, aut pennis in os missis, irritanda est uomica, ita ut digito, aut penna in oleo cibario, aut oleo irino infundas. Conficiuntur autem raphani alio modo cum helleboro albo sic: Hellebori albi drachmæ III in raphanis inferuntur. Ante enim pungitur cum calamo ipse raphanus, & sic postea in ipsis foraminibus hellebori mittuntur radices. Aliter autem immitti non possint, propterea quia molles sint radices hellebori, & una sic permaneãt nocte. Alia uero die proiectis radicibus hellebori, raphanum ut supra incisum & infusum in oxymelle similiter ad edendum dabis, & uomicam facies. Oxymel uero facies sic, in quo raphanos dare debebis. Mellis cyathum unum, aquæ cyathos duos, aceti cyathos duos, aceti cyathos tres coques ad medietatem.

DE CLYSTERIBVS EX RVFO.

Iniectiones quæ cum clystere fiunt, sunt leues uel molles, sunt acres. Apalæ autem & lenes sunt, aqua tepida & oleo mixta. Quæ sunt necessaria ut prouocent uentrem causa stercoris in synochis febribus, & causis malitiosis, & hijs qui sunt ex diuturna ægritudine detenti, ut recuperentur & infundantur. Acres uero sunt quæ cum melle, & sale, & de apozima coloquintidæ, & centaureæ, & nitro fiunt. Hæ prosunt colum, uel ilium, uel ischiam patientibus, ad soluendum uentrem

Lenes clysteres. *Acres.*

A uentrem,& ad infraxin epatis,siue ad mœstificationē capitis,& non solum squibala,sed & phlegma educunt. Ventositatem igitur patientibus,calidæ,qui absq; uentositate sunt,tepidæ iniiciendæ sunt,& paulatim exprimendum est. Fœnograci uero decoctione utimur ad mulierū causas, uel qui delicati sunt corpore. Melius uero maxime ad eos utimur, qui siccitatē corporis patiuntur. Lini seminis,aut apozimam iniicimus, quibus mordicationes fiunt in intestinis. De fursuribus autem iniectiones fiunt, sed & de alica,uel pane,aut farre quædam ex se nutrimenta participant,& ideo sæpius cum euacuationes squibalorū,tum nutrimenta corpori præstant & adiuuant. Ad ulcera uero intestinorū quæ non sunt in alto,hæ iniectiones subueniunt. Iuuat autē ad hæc, si prædictis aut cum ptisanæ succis adeps admisceatur porcinus. Betarum autem succos, aut apozimam eis iniicimus, qui tortiones patiuntur intestinorū,aut dolores. Deponit enim squibala & phlegma fortiter,unde & ad epaticos facit,& ad spasmos. Educit autem squibala & diuturnis adaxismis resistit. Adaxismus dicitur mordicatio siue pruritus. Adaxismus. Porcaclæ autem succus utilis est ad eos quibus ignitæ aliquæ subsequuntur causæ,& quibus uenter squibala dura facit,ita ut meatus de ano nimium extendatur per squibala, & ad erysipilatides passiones, admixtis ei succo, ouo,& oleo,& iniicies ad omnes inflammationes. Hoc ipsum etiam iuuat,quibus strophi fiunt. Ad uentositates uero soluendas, quæ ex frigore nascuntur, facit si coquantur in oleo,ruta,aut cyminum,aut anethum,aut baccæ lauri. Iniiciuntur & qui ex frigore febriunt similiter. Magnifice autem iniicitur ad ulcera & inflammationes intestinorum lac,sed & ad tumores intestinorum,& renum,& uesicæ, & matricis: Cui admiscenda sunt confortandi causa & mel,& adeps anserinus,

B aut porcinus. Hydroleum autem iniicitur ad tensuram extremarū partium stercoris exeuntis. Similiter & aspaltum, si frigoris causa contingunt dolores,adhibetur. Quod si grandis fuerit infraxis,iniicies cum oleo & aspaltum, siue butyrum. Butyrum autem, quibus ex inflammatione continetur in longāone intestino squibala,& sordida sunt intestini ulcera. Maluæ autem succus,aut decoctio ad diuturnos strophos,& feruores,uel tumores intestinorum,& ani compatientis indignationem adhibetur. Mulsa autem iniicitur, quando sine dolore & uitio manent loca intestinorum, stercore instituto molli. Vinum autem & oleum, aut succum ptisanæ miscemus cum iure maluæ & iniicimus, qui opium acciplunt. Vinum autem cum oleo roseo,& uitellis ouorum, aut certe sapa, & oleum tunc iniicitur, quando tenismum patiuntur in initio. Mulsam uero, aut lenticulæ decoctionem, & mel iniicimus, aut de herbo decoctione similiter, aut ptisanæ succos cum oleo roseo hijs, quibus apostema in stomacho aut colo ruptum est, iniicimus.

DE MENSVRA CLYSTERIS.

Mensura autem iniectionis sunt heminæ tres, media, duæ: minima, una. Sæpius autem duas iniicimus heminas aut tres, quibus maximæ inflammationes & ulcerationes in intestino sunt longaonis, & reprimit quæ superposita sunt squibala.

DE CLYSTERIBVS ACRIBVS.

Clysteribus acribus utimur ad ischiadicos & suspirium patientes,& ut nō ab stomacho fit oppressio uentositatis spiritus.

DE CLYSTERE IMAGOGOSO.

Clysteris imagogosus fit de styris,de garo siluri piscis insalati ex aqua maritima. Est autem confectio eius hæc, mellis hemina media,a quæ marinæ

C heminæ duæ, aut ſucci ſalis tres, & aquæ dulcis olei, cotylæ tres aut quatuor. Admiſcent autem aliqui oua duo.

CLYSTERIS AD MORTALES fungos.

QVi fungos adulteros comedunt, iniſciendi ſunt de nitro & abſinthio & raphani ſucco, & rutæ decoctioni.

CLYSTERIS AD PARALYSIN inteſtini longaonis.

AD paralyſin inteſtini longaonis cum iniſcitur, non continet medicamen. Quod ſi non contineatur, multi ſalmoriam iniecerunt. Alij autem ſalis amoniaci cochlearium minus admiſcuerunt iniectioni. Nos autem gomo & inſalatis oliuis albis quantum cyathi ſunt ſex iniſcimus.

DE CLYSTERE AD LVMBRICOS aſcaridas.

QVibus autem nocent aſcaridæ, ſalmoria, aut centaureæ decoctio iniſcitur, aut abſinthij, aut lupinorum, aut aloë, aut cydriæ, cum aliquibus prædictis decoctionibus. A me autem experimentatum eſt, ſuccus meotidos herbæ potatus per dies tres, quantum eſt quarta pars ſextarij, & ſæpius acceptus hijs quibus nocent aſcaridæ, eos elidet.

CLYSTERIS AD LVMBRICOS.

QVi à lumbricis moleſtantur, lupinorū decoctionem iniſcies, aut bregma ex hoc infundes, aut ros, aut ſalmoriam.

CLYSTERIS AD TENISMVM.

D QVibus delectatio adſellationis frequenter fit, ſalmoriam modice puram iniſcies. Quod ſi ſanguinem fecerit, aut ulceratione inteſtini, polygoniæ aut plantaginis ſuccum, aut myrtæ nigræ in uino decoctæ iniſcies. Quibus etiam admiſcemus aut libanū, aut acatiam, aut hypociſtidam, aut pſidia, aut ſtipteria.

CLYSTERIS AD VLCERA inteſtinorum in dyſenteria.

DYſentericis ergo ſi ulcerata ſunt inteſtina, ſi ſine reumate fuerit, cum lacte uaccino aut caprino admixtas licij ʒ II iniſcimus, aut geſſamia ʒ IIII. Quod ſi cum reumate multo, aut nimia effuſio fuerit, chartæ combuſtæ cinerem, aut lentiſci uſti cinerem, aut diacarton trociſcum cum aqua, aut ex decoctione ſtipticarum ſpecierum iniſcies.

DE BALANIS.

De ſuppoſitorijs BAlanis enim utimur ſæpius propter ſquibala educenda, ad eos quibus clyſteres propter aliquas cauſas non educunt ſtercora. Finguntur autem balani cum ſaleaſſo, & melle cocto, & nitro. De thymo autē cum non cocto melle mixto. Fiunt etiā balani ex reſina terebinthina, & nitro: & cocognidium admixtum mediocriter facit, ſed inordinationem excitat, propter quod oportet loca ipſa oleo tangere. Adhuc autem & piretrum, aut piper admiſcendum eſt, & fiet utilis ad paralyticos, & hijs quibus ex frigore hypneomatoſis fit. Centaurea autem admiſcetur cum pice & cera, & fit utilis ad eos, quibus paralyſin uirga patitur. Infantes autem & grantum ſalis ano impoſitū iuuat. Fit autem & de fecibus cum nitro balanus, aut cum uua paſſa, & nitro, & cymino.

AD CAPVT PVRGANDVM.

IN capite reſidentes humores per ſputum educuntur. Siquidem parua fiat humectatio moleſta, piper admiſcebis cum maſtiche, & dabis ad maſticandum. Si

A dum. Si autem amplius caput uolueris euacuare, peretrum & staphisagrias cum mastiche & liquiritia dabis ad masticandum. Sed & aminonis herbæ utriusque radices masticatæ phlegma educunt, & capparis radicis cortice masticata, si est aliqua superfluitas educitur. Aquosa enim superfluitas ex hijs quæ dicta sunt detrahitur. Pingue autem & glutinosum phlegma per gargarismū extrahitur, idest, sinapis cum oxymelle aut sapa, & origani, aut hyssopi, eorū decoctio. Ego autem miscui cum oxymelle sinapem: nam gargarismū de sinapi conficies sic: Sinapis ℥ I. infundes pridie in aceti hemina, & alia die sublatū de aceto teres diligenter, paulatim addendo ipsum acetum, & cum fortiter ad subtilitatem triueris, addes mellis despumati heminam, & simul totum teres, & post hæc singula quartaria per tres dies ad gargarizandum dabis. Aut certe hoc modo confectum: De origano, sinapi, liquiriza, peretro, hyssopo, thymo, ireo ana ℥ I. Staphidasagria ℥ I, pulegio ℥ I, caricas numero quinque, melle libram unam & semis, aceto ℔ I & ℥. Sapa ℔ I & ℥, coques & dabis ex hoc ad gargarizandum cantarum unum. Si autem per nares purgari oporteat, irritabis cerebrū medicaminibus acribus, ex quibus aliqua sternutamenta moueantur. Purgat uero per nares anagallidis herbæ succus, & utriusque aminonis succus, omnes succi infunduntur in nares, uel immittatur ipsi tantum per se uniuscuiusque succus. Sed & betarū, & cucumeris agrestis succus de folijs in nares missus per seipsum, & cum betarum decoctione, aut succo ipsius. Ptharmia autem, id est, sternutamenta crudis humoribus, qui circa thoracem & pulmones sunt, & capitis contínentur partibus, expediunt. Ideoque in linimenta oris fiunt: Ad hæc saponem resolues cum succo betæ, & inlinies palatum & circa uuam, & bene purgabit, hoc irinon dicitur, & cito inuenitur. De gitter autem sæpius usi sumus irinon in

B naribus cum aceto acri trito, aut oleo cum aceto acri usi sumus. Ante unum autem diem infundatur in acetū acre, & sic post tres dies tritum colabis in linteo, & in naribus mittes. Similiter autem & cum oleo infusum, & tritum, uel colatū in naribus mittimus. Cum oleo enim Arcigenes ea usus est in constipatione narium. Cum aceto autem gitter usus est Criton autor. *Arcigenes. Criton.*

DE CYCLAMINO AD ICTERICOS.

CYclamini succus cum melle ictericos bene purgat æquali mensura. Fit autem irinon puluis hoc modo confectum: Radicū sicci cyclamini puluere ℥ I, nitro eretro ℥ ℥. Quod si pro nitro elaterium mittas, fortiorem facies. Mixtum igitur puluerem cum canna aut fistula insufflabis in nares, & cum miseris, ad se trahit spiritum, & cum in naribus miseris puluerē, sursum deorsumque eum caput ut attendat facias, & sputet humores qui se in ore collegerint: Hæc enim purgatio sine molestia fit. Item ad aurium causas, & surdos, hoc modo irinon facies: Cyclamini sicci puluere ʒ XXI, ireos ʒ IIII, nitri ʒ I. Hæc enim euacuant caput, & aures in pristinum reuocant auditum.

IRINON AD CAPVT PVRGANDVM.

GItter ℥ I. Salis amoniaci ʒ IIII. Elaterij ʒ IIII, tritis admiscebis oleum sicyonium, aut irinum, aut cyprinum, donec ceroti habeant spissitudinem, & repones medicamen in pyxide cornea, & cum opus fuerit inunge intrinsecus nares, & iube ut spiritum trahat ad se. Hoc autem irinon iuuat eos qui habent diuturnum capitis dolorem, & qui oculorum nimiam habent effusionem, & epilepticos iuuat: Educit enim de capite glutinosos & spissos fortiter humores de cerebro, qui ibidem sunt, & sani fiunt.

C

AD MENSTRVA EDVCENDA.

Menstrua enim educūt omnia quæcunq; sunt diuritica: Brassicæ radicis decoctio potata, & per se assa radix, & ruta, & aris, antimon, & diptamnus, & erucæ semen. Mouet autem menstrua apposita ori matricis ruta trita cum melle, aut anethi radices ustæ, aut cinis earum cum melle, aut porrorum succus, aut allium tritum appositum, aut smyrna trita cum uino, aut leporis coagulum.

AD SVDOREM PROVOCANDVM.

Ad mouendum sudorem est camimola sicca trita cum oleo, si superficies corporis cum eodem fortiter defricetur. Sisileus, peretrū, cacrius, anisus, similiter cum oleo adhibiti faciunt. Nitrum assum non satis tenue, tritum cum oleo facit, & alosantus cum cyprino oleo, & opium cyrenaicum aqua resolutū, & in fricatione corporis assumptum, & potatum ad magnitudinem ciceris.

DE AERVM QVALITATE ex Galeno.

Optimus aër est, si mundissimus est, & non sit in eo odor, neq; ex lacis, aut paludibus ascendens turbulentus, neq; ex aliquibus baratris uenenosa aurea percurrens appareat, aut ex cloacis quæ purgant ciuitatem. Turbati enim ex hijs aëres pessimi sunt, & qui nebulosi sunt similiter inutiles sunt. Quemadmodum & qui in cauo loco undique montibus altis circumuallatus, nullam in se excipit auram.

DE FOMENTATIONIBVS EX GALENO.

D Largare consueuerunt omnes calefactionum fomentationes cutem corporis, & facile euentari faciunt loca quæ tument, & euentatione facta sanguis extenuatur, & si superfluitas multa quidem fuerit in toto corpore, amplius est ubi calefactus locus soluitur fomentando. Oportet ergo ante fomentationem euacuare totum corpus phlebotomo & catartico. Humidæ quidem calefactiones inflammationes iuuant, si ex cholerico humore sint generatæ. Siccæ autem fomentationes, quæ ex subtili & aquoso sanguine fiunt. Sine mordicatione uero calefactiones, quibus mordicant humores expediunt, mordicantes calefactiones, extenuant pingues & glutinosos humores. Calefacienda autem est hypocondria fomentatione & cataplasmate, sed non semper utile est: nam in hijs solis imbecillitatibus adhibetur, in quibus nulla superfluitas in toto habetur corpore. Alijs autem omnibus mala est in nouissimo: in initio autem adhibita in reumatica passione, quia in eis ut reprimatur stiptica adhiberi oportet, ut reprimatur quod desuper fluit, aut certe conspissatum reuma retineatur pinguius factum: & sic postea tempus esse iam perspiciendum est, ut laxetur quod continetur, & sic euacuetur, & maxime quando in epar, aut uentrem descendit superfluitas, stipticis utere proprie ad hæc loca, & sic postea tempus fiet, ut diaphoritica adhibeantur, ut ea quæ constricta fuerant, relaxata digerantur. Ad hæc autem ex decoctione absinthij in oleo fomentari oportet, aut milino oleo, aut sicyonio, aut masthichino. Simili autē modo & cataplasma compositum ad hæc similem habet uirtutem ex calafticis leptomeris, id est, extenuantium habentibus partes & amaras uel stipticas. Colum autem patientibus, aut aliorum intestinorum, aut in præcordijs musculorum, aut peritono à Græcis nominato, miscenda sunt nullatenus quæ stiptica esse probantur. Quemadmodum neque uesicæ, aut matricis, neque ut dictum est, ubi supercurrit adhuc humor. Adhuc etiam si plenitudo inest superfluitatis in toto corpore. Ventosis autem uti oportet, sed corpore euacuato, & non in initio passionis utimur.

A DE CATAPLASMATIBVS, EX LICO.

DIspergit quæ congregata sunt hoc cataplasma, & spinas, & cannas uel silicem extrahit, & sciros & duritias mollit, & contritiones in pedibus sorum sanat. Oportet autem fermentum acidum malaxari cum sufficiẽte oleo, & sic illud impones. Fortius autem si id facere uolueris, nitrum admiscebis mediocriter. Si autem id cum aceto resoluas, & coquas ut impinguescat, utilissimum fiet ad splenis & epatis sciros. Si autem & thymum, & pulegium, & absinthium cum fermento admisceas, optimum fiet medicamentum. Ficus pingues fortiter in pila cum seminibus tunde, ita ut nihil ex eis non tusum inueniatur, nec aliqua portio, & hoc commisce cum irini olei modico. Facit autẽ hoc adiutorium ad neruorum ubi fuerint in articulis tumores, & remanserint, & ad sciros maxime splenis & epatis. Quod si addas & nitri modicum, rumpet uulnus, & extrahet scolopas. Quod si admisceas cum ficis sic factis pulegium, aut origanum, aut cimi comam, aut absinthiũ tenuiter tritum, & tricocinatũ, hydropicis expediens est. Nam & coctas sufficienter ficus, ita ut solui possint, resolutas iterum coquas cum aqua. In aqua coctis admiscebis hordei farinam aut tritici, & iterum coques, donec cõstitutio fit cataplasma uulnerũ. Iuuat autem phimata, quæ non facile maturescunt. Quod si aliquid uncti uolueris adhibere, butyrum admiscebis. Si autẽ rutæ folia admisceas trita, in intestinis dolores ex uentositate generatos sanat, & cyminum similiter facit admixto oleo.

DE BALNEO.

LAudo in aquis frigidis lauari. Non existimo autẽ expedire hijs, qui quocunq; modo ad saturitatẽ cibos accipiũt, sed hijs qui in laboribus degunt, & cibis sicut competit utuntur: sufficit autem hijs qui multum opus habent in frigidari. Amplius in frigida natare debent æstatis tempore iuuenes, & maxime qui carne sunt repleti, ante calefacti fricatione. Sint autem neq; mulierum commixtione, neq; ciborum nimietate refecti, neq; indigesti, neq; uomitũ, uel uentris habentes solutionẽ, neq; post uigilias. Periculosum est enim, si quis sic utatur aquarũ frigidis lauationibus. Calida autẽ lauacra optima sunt, & sine periculo corporis. *Frigida balnea.* B

DE CALIDIS BALNEIS

CAlidum uero balneũ gratissimũ est, & sine periculo hoc opus soluens, id est indigestiones & plethuras digerit, id est plenitudines euẽtat, & quæ cafacta sunt mitigat, & malaxat, & uentositatẽ spiritus diffusam, & ubicũq; inflata sunt relaxat, & somnum facit, & carnem replet. Est autem ad omnes causas sine periculo uiro & mulieri, puero, & seni, & idiotæ. *Calida lauacra.*

DE BALNEIS EXCOGITATIS, ex Antilio.

EXcogitatis igitur balneis calidã præparamus ad infrigidatum corpus, aut ad soluendum corpus, aut spasmos mitigandos, uel dolores, & perfricationes causarum. Fit autem ad calefaciendum lauacrũ in aqua, qua decoquunt pulegiũ, aut origanum, aut hyssopus, aut thymus, aut satureia, aut laurus, & petretri radix, uel quæ sunt hijs similia. Addimus autẽ & oleũ. Diaphoriticæ autẽ balneæ sunt, qbus subtiliari uolumus totũ corpus. Fiunt autẽ diaphoriticæ balneæ, ubi sal fuerit in aqua missus, aut aqua ex mari, aut nitrũ in aqua mixtum. Melle autem admixto in aqua diaphoritica fit hæc aqua. Sed & de sarmentorũ cinere, aut de arceotide decoctione facta. Malaxationis autem causa fit lauacrum, ad inflammationes uel duritias permanentes. Inflammatis locis utimur

C maluæ decoctione, ubi admiſcetur lini ſemen & fœnogræcum poſt multos labores dolentibus nodis, uel neruis, aut oſſibus, & ſolent dare ſanitatem.

Ad reumaticas uero paſſiones cum inflammatione exiſtentes, ubi plantago & polygonia herba incoquātur, aut ſidia, aut roſæ, aut rubicinæ. Ad ſperātes autem ſpaſmos utimur quidē uel eas quæ ſine reumate ſunt inflāmationes. Maxime iuuant ex hydroleo maluæ & fœnogræcū decoctum. Ad duritias autē quæ ſine inflāmatione ſunt hijs ipſis utimur, quæ ad diaphoreſin opus ſunt ut exhibeantur. Infrigidari, & conſtringi per balneas, quæ frigida & ſtiptica ſunt materia adhibeantur.

DE AQVIS NATVRALITER CALIDIS.

Aquæ calidæ. Eſt enim nitroſa, eſt & ſalſa, eſt ſtiptiriodis, & eſt ſulphurea, eſt aſpaltodis, eſt chalcantodis, eſt & ſiderizonta, id eſt ferrea, eſt etiā & cōpoſita ex hijs omnibus. Igiť naturaliter aquæ calidæ, uirtute ſunt calida & deſiccatiua quam plurime, & maxime expediunt humidis & frigidis. *Nitroſæ.* Iam autē quæ nitrodis eſt, uel ſalſa, expedit capiti & thoraci reumatizanti, & ſtomachum humidū & infuſum habenti: faciūt & hydropicis, & tumores ex ægritudine patiētibus, uel phlegmaticis. *Stiptiriodes.* Stiptiriodes autē aquæ faciunt ad eos qui ſanguinē reijciunt, & ſanguineum ſtomachū habent, & mulieres quæ nō ſecundū ordinem purgantur, & frequenter abortiunt. *Sulphureæ.* Sulphurea uero aqua calida, neruis malactica eſt & calefactoria, atq; dolores omnes mitigat, & ſtomachum diſſoluit & euertit. *Aſpaltodes.* Aſpaltodis autem caput replet, & ſenſibilia loca lædit calefaciēdo, & mollit. *Chalcantodes.* Chalcantodis enim ori, & tonſillis, & uuæ, & oculis præcipue utilis eſt. *Siderizontæ.* Siderizonta, id eſt ferrea, ſtomacho & ſpleni utiliſſi ma eſt. Oportet autē lente in aquā piſcinæ D ingreſſum facere, ut uirtus reparato corpore accedens proueniat.

DE DROPACIBVS.

Dropaces igitur diuturnis maxime paſſionibus expediunt. Oportet autē admiſceri, ſi calere uis ſuper hijs, quæ calefaciunt amplius, peretrū, cacrion, aſpaltum. Si autē deſiccare opus eſt, ſulphur uiuū, ſalem, & cinerem ſarmentorum. Si autem aperire uis, limnice & euphorbium.

DE SINAPISMO.

Sinapiſmus uero fortior eſt dropacibus, & in diuturnis factis paſſionibus multum iuuat. Oportet autē ſinapiſmo uti in pigris paſſionibus, & in partibus carnium, quæ non facile ſentiunt, & inſenſibiles ſunt. Menſura autem fortitudinis ſit, quo moleſtentur fortiter patientes, ut liuida caro fiat, & altiora ſint circa ea loca, & poſt balneum ueſicæ in hijs leues mitius fiant in cute. Quæ autem ſentiunt loca, mitius utere ſinapiſmo cum menſura, ut ſit rubicunda cutis corporis. Conficies autem ſinapiſmum hoc modo: Ficus aut caricas oportet ante diem in aquā tepidā infundi, & poſt hæc alia fortiter teri, & exprimi & teri, donec diligēter terantur, & ſic poſtea acrem ſinapem accipiens, qualis eſt ſyriacus & ægyptius, ſingillatim tritū admiſcebis, & ſuperfundes paulatim aquam ubi infuſæ fuerint caricæ, & poſt bene collectas in unum caricas & ſinapem ſimul permiſcebis. Quod ſi nimis acrem uolueris facere ſinapiſmum, duas partes ſinapis, & unam partem ficuum admiſcebis. Si autem mediam uolueris facere, æquales mittas partes. Si autem leniore uolueris uti, mittes ſinapis tertiam partem, & duas partes de ficis addes, cum autem tolles medicamen iubes ad balneum, & in ſolio mittes, & poſtquam balneo uſus fuerit, ſi dolores nimios, aut ruborem, uel ueſicas fecerit, linteum infuſum in aqua, & oleo

A oleo roseo mixto superpones. A qua autē fit de maluis apozima, aut sambuco, ubi fœnogræcū bullierit uel decoctum fuerit, & post hæc ceroto de oleo roseo cum psimithio utimur. Sciendum uero, quia in acetū sinapi infuso imbecillius fit cataplasma. Ego experimentaui cum aceto, sed melius cum aqua ut dictū est. Optime autem ischiadicis utilitatem facit.

DE SOLIO FACTO EX OLEO.

QVos debemus in oleo calente deponere? Hos qui diuturnis cum rigore febribus laborant, & hos qui copos patiuntur, id est quibus ex labore nimio ossa & nerui dolent, & qui febrientes dolores patiuntur, & eos qui spasmos neruorum patiuntur, & hos qui disuria uexātur. Oportet autem quinque partes olei ad ignem calefacere. Cæterum autem in balneo. In solio uero sufficienter calefieri balneis.

DE HYDROLEO.

QVi autem in hydroleū dimittuntur? Qui imbecilles sunt cum sindone in solio deponantur, id est quibus ex labore nimio ossa & nerui dolent, aut febribus calent, debent deponi: admiscebis autem in oleo aquam sufficienter. Sit autem nihil minus ab eo.

DE RECVPERATIVIS ADIVTORIIS ex Galeno.

OMnes autem diuturnas passiones quamplurime patientes, cum nihil iuuare uidentur adiutoria recuperatiua, quæ Græci metasyncritica uocāt, quam methodicam nominant, quam etiā omnes methodici solent facere. Ego
B autem in quibus distemperantia fuerit humida, aut frigida, aut utrinque mixta in patientibus locis consistens, quæ de sinapi & tapsia sunt adhibeo medicamēta, uel quæ sunt hijs similia. Nam siccis & calidis talia non adhibeo. Sæpius autem lædunt qui non cognoscunt passiones, quia multis hominibus frigidæ & humidæ passionis molestiæ generantur, pessima utentes dieta ciborum.

QVAE SINT QVAE RVBOREM inducant in corpore.

NAsturcij semen ruborem inducit in corpore, & calorem facit, quod Græci φοινιγμὸν appellant, quemadmodum & sinapis. Inulæ uero radix similiter facit. Nam stercore syluestrum columbarum satis frequēter usus sum, & cū nasturcij semine trito & creto pro sinapi usus sum ad ischiadicos, & hemicranicos, & scotomaticos, & cephalæas, & cata pleura, aut æmoplatas, aut tenontas, aut partidas, dolentes diu, & adhuc ad nephreticas & cœliacas passiones, & ad podagricas, & arteticas, cum nondum constitutio fit pororū in articulis.

D. ORIBASII

D· ORIBASII SARDIANI IVLIANI CAESARIS ARCHIATRI AD EVNAPIVM DE CVRATIONIBVS.

AD CAPITIS DIVERSOS DOLORES.

SI CAPITIS ex nimio aëris calore dolor obuenerit, conuenit sine sale oleo roseo & non ueteri inungere cutem capitis, & partius erunt ungenda posteriora capitis loca, in initio: Neq; enim hoc sine ratiõe præcipimus, quia nõ in initio medullæ spinali hæc passio accessit. Non inuento autem oleo roseo, de omphacino unges oleo. Si nec hoc adfuerit, camimolo. Pueris, infantibus, uel mulieribus, & quibus molles sunt uel solutæ carnes, quibus expediunt infrigidari loca nimis, hoc modo offerenda sunt adiutoria. Tunc necesse est uti aqua nimis frigida, & si niuata adfuerit, in ea uas in quo oleum est deponendum est. Quod si hæc non adsint, admisces aceti in oleo roseo quartam partem. Nimia autem accẽsa ex æstu inflammatione, superaddes oleo roseo succum semperuiuæ herbæ, aut porcaclæ, aut lactucæ, aut oxylappacij: aut sillion, aut omphacion, id est succum uuæ acerbæ. Admisces interdum & de rasuris cucurbitæ succos.

SI DE FRIGORE CAPVT doleat.

D SI autem de frigore doluerit caput, fomentabis bregma capitis de oleo rutato aut laurino. Si autem opus habuerint nimis ut calefiant, euphorbij mittes in oleo modicum, & unges caput oleo nardino aut amaracino, & frontes inlinies de oleo, ubi euphorbiũ sit tritum, simul & nares, & auriũ poros. Quidam autem & pedum plantas ungunt & anũ, * & ad uesperum lauet, & sic cibis euchymis utatur non calidis, quales sunt ptisanæ succus, & sorbitiones de alica, & oua sorbilia sine liquamine, & lactucæ frigidæ, & calida brassica. Siccant enim uapores: similiter autem & lenticula. Bibat autem omni tempore aquam. Quod si euertat stomachũ aqua, aquæ potioni mala granata immittes, aut malo aut piro ibidem coctis eam sumat. Post hoc autem factum sequenti die lauet calido lauacro, & aqua calida superfundatur sæpius.

DE DIVTVRNA PASSIONE.

DIuturna uero iam effecta passione ex calore aut frigore, & generatis doloribus ex distemperãtia, radi oportet caput, & uti emplastris aut cerotarijs ex proprijs medicaminibus. Infrigidare enim, quæ calefiunt, Calidas uero infrigidare distemperãtias per ea de quibus sanantur erysypilæ. Calefacere aũt quæ frigida sunt p ea quæ calefacere possunt, qualia sunt simplicia, de euphorbio unam quidem habens unciam, tres uero uncias ceræ, & olei libram unam.

DE ACRIBVS HVMORIBVS DOLORES capiti ingerentibus.

QVod si ex acribus humoribus capitis dolores fiant, qui in stomacho sunt cõgregati, & uaporibus suis caput inquietent trãsmittendo hos, magis per uomitũ euacuari oportet eos qui lædunt humores. Quod si qui patitur, uomere non potest, nutririj eum uelocius oportet cibis bene digerẽtibus & aptis stomacho,

A stomacho, & hoc ipsum mediocri qualitate, & si post hæc absinthium ei dabis bibere, & cæteras dietas ei ministrabis digestarias, ita ut hora tertia aut quarta panis quid offeras, tantũ quantum sufficiat, & post datum spatiũ penè horarum quatuor lauet. Si autẽ aliquis solum panem edere uoluerit, oliuas aut uuam passam, aut dactylos, aut hijs simile dabis quod suauius est. Malas igitur passiões, ex malis in stomacho consistentibus humoribus, ut etiã in tunicis uentris imbibantur, has euacuari oportet per aloiticum pigra. Si autem calore similis & uentositate spiritus capitis dolor efficiatur, initio quidem ex hijs quæ infrigidant & reprimunt curatio est adhibenda. Post hæc admiscemus aliquid ei quod reprimere potest mitigatiuum, uel quod digerere potest, & sic addimus aliquid diaphoreticum, subducentes paulatim quæ reprimũt, aut amplius quod extenuat & digerit, modicum autem quod reprimit.

DE CONSTIPATIONE IN PORIS.

Sæpius autem constipatio fit in poris uaporosis uentositate spiritus, sic & humor pinguis & glutinosus, sic ut uix in multo soluatur tempore facta sessione. Si autem supra mensuram febrientis capitis dolores extiterint, nõ manifestantes crisim, frigidis qualitatibus & uirtutibus sunt adhibenda adiutoria, qualia sunt oleum oxyrodinum, id est oleum roseum cum aceti quarta parte, & papauer coctum in oleo. A uino autem abstineant qui dolorem capitis patiuntur, & quæ infrigidant adhibe. Si enim calidi sint uapores qui caput lædunt, roseum oleum eis sufficit, & nõ satis frigidũ adhiberi debet. Expedit autẽ eis requiescere & dormire, & ad uesperũ lauare, & sic cibis euchymis utantur, non calidis, quales sunt ptisanæ succus, & sorbitiones de alica, & cæteri superius

B descripti. Post hæc iterum dormiant & requiescãt. Lauent autem alia uice, & sic accipiant cibos similes. Quod si non sufferunt aquæ potionem, uinum album aquosum bibere permittas, & manducẽt pisces aspratiles, molles carnes habentes, & pipiones coctos sine liquamine, & uinum aplozomum ex aqua sola & oleo & anetho, & porros modicè coctos, & salem mediocriter supermittis. Remanentibus uero aliquibus in capite uaporibus humorum constrictis uel constipatis, dolorẽ generantibus, roseum oleum iam nõ adhibebis, sed carminolo oleo uteris calido mediocriter. Post hæc admiscebis ei interdum quidem amaracinum, interdum autem nardinum.

DE DOLORE CAPITIS EX PERCVSSVRA.

Si autẽ ex percussura caput doleat, uel ex aliqua ruina contigerit, cognoscendũ est si nulla est inflammatio, aut tumor in testa capitis. Quod si intus inflammata sunt loca, non sine periculo erit talis capitis dolor. Existimare autem oportet, ut prius à phlebotomo & clystere ad hæc in initio faciat curationes, & fomentationẽ cũ spongijs, & pilumitas molles lanarũ oleo calido infusarũ supponere, & alia facere, quæ ad inflammationes fieri expediunt.

DE CEPHALAEA DIVTVRNA, ET quæ difficilis est ad soluendum.

Cephalæam Græci uocant, quando commotiones accessionum nimiæ & paruæ occasiones incedunt, ut neq; sonũ, neq; clamorẽ sustineant. Oportet autem cõtemplari prius si plenitudo est quæ hãc facit, aut inphraxis, aut inflammatio aliqua. Cognoscitur enim sic. Hæ enim quæ cum grauitate doloris fiunt, ex plenitudine generantur. Quæ autẽ cum mordicatione, ex uapore acrium humorum. Quæ autem cum pulsu doloris fiunt, ex inflammatione membranarum capitis fieri.

CVRATIO.

C CVRATIO. Si cum grauitate ex plenitudine fiat dolor, interiores mem branas inflammatio tenet. Si igitur plenitudinis causa humor inuenitur, aut uapor sit, totius corporis plenitudo est. Totum ergo corpus euacuandum est phlebotomo & catartico. Si autẽ ex imbecillitate capitis accessiones fiant, antispasin materiæ ex toto corpore facies, & sanabis caput. Antispasis autẽ fit per clysterẽ & ligaturas extremis partibus, & frictiones similiter. Sæpius uero etiã per uomitum sunt euacuandi. Curabis autem loca aquosa quidem unguentis antispasticis, id est quæ extrahant & non reprimant. Post hæc autem quæ euacuent, & sic quæ corroborent. Reprimit igitur omphacinũ & roseum & oxyrodinum, & papaueris decoctio cum oleo: uel oliuæ folia cocta cum oleo & hedera, & de cimis mentæ uiridis confectum oleum. Adhibebis autem hæc tepida super frigidi & crudi humoris plenitudinẽ existentem. Frigidum autem adhibebis super calidum & cholericũ: deferri autem calidum oleum & magis uetus, & anethinũ & sicyonium. Quod si pinguior est plenitudo, spondilion & herpillon coquendæ sunt in oleo, aut pulegij comæ, aut calamentis, aut menta. Euacuant autẽ humorem pinguem hæc, & uirtutem imponunt locis ipsis, propter quod usq; ad integram sanitatem hijs uteris, & cum ex hijs iuuari cœperit, purgabis caput per nares, & palatum, & sternutamẽta adhibebis, & in balneo fricari oportet caput cum sindone aspera, & superasperges salem, & nitrum, & sinapi sine oleo.

DE CEREBRI INFLAMMATIONE.

INflammatur cerebrum sæpius & inflatur intantum, ut distendatur & aperiatur sutura uel cõmissura testæ, & est ista passio pessima, ita ut in dies tres, D aut septem moriatur. Si autem hos euaserit, saluabitur. Cerebrum autem cũ intumuerit ab inflammatione consurgũt tempora altiora, & aurium auditus obtunditur, & uenæ eriguntur, & pulsant febres. Interdum & rigor accidit, & dolores molestant. Nunc leuiores efficiuntur, nunc iterum consurgunt grauiores, & nunc nõ sustinet uociferationes in dolore, & nunc surgit à lecto, & iterũ mox ad lectum festinat se proijcere, & cum cœperit intumescere cerebrum, habet inflammationẽ. Rubor apparet nimius in uultu, & oculi foras propellunt, sicut strangulati proueniũt, & intumescit facies, & totum caput interdũ, & collum, & thorax. Quibusdam autem & dorsum intumescit, ita ut ex ipso tumore crepet cutis. Alijs autem nõ crepat, sed uesicæ fiunt similes uelut ab igne. Hæc autem passio fit, & non solum intrinsecus inflammat cerebrum, sed & in tunicis eius etiam extrinsecus meninga pertunditur & frangitur. Vocatur aũt testæ membrana, ubi tales pessimæ contingere solent passiones. *Meninga.*

CVRATIO CEREBRI INFLAMMATI.

MOx in primis phlebotomandus est de brachio, & maxime ut uena diuidatur incisura maiori, ut multo cum sanguine calor similis multus exeat. Post hæc aũt si gustus permittit, & secus nares & sub lingua uenas incides. Similis quidem & apopheresin facies inflammato cerebro: & hæc cum diligenter feceris, celerius ad alias curas, quas locales uocant, festinas succurrere. Embrocas autem capiti de hydroleo aut uino & oleo, sicut & alijs membris inflammatis facies. Post hæc uteris & cataplasmate quod infundere possit paulatim. Rades autem caput, & sic pones cataplasma de pane & farina in hydroleo factum, aut de lini semine similiter factum. Nihil uero nimis calidum adhibendũ est. Sed & clysteris in primis mollis aut lenis sub reumatisante uentre, ut escæ deponantur, & quæ latere uidẽtur in capite. Vrgente igitur malo expulso, melius

A lius fiet & ad uocis admissionem, & oppressionem uel suffocationem, & acredinem expurgat & deponit. Oportet autem & uentosas assumere, sicut consuetudo est facere in sinancicis. Vna enim est causa, sed locis differt. Quid enim distat inter gulam & cerebrum? Vti autem etiã medicamine, quod paulatim mitius soluere possit uentrẽ, & post hæc declinatione accedente, & causam inflammationis minuente, uomicam per os faciet quodlibet medicamen. Optimum autẽ & urinã prouocare, & ab initio, & in extremo, nõ acribus diureticis rebus.

DE ERYSYPILIS IN CEREBRO FACTIS.

Fiunt autem & in cerebro erysypilæ, quemadmodum in extrinsecis membris, sic & in cerebro. Hoc enim patitur, cui fit dolor capitis totius, & uidetur in eo esse ardor, & non sustinet posito uno loco capite, sed mutat de loco in locum, non ferens straturæ calorem, & adhuc infrigidare illud desiderat, & uultus in eo frigidus est, & pallidus, & sitis nimia, & desiccatur os.

CVRATIO. In primis mox phlebotomabis eum de brachio, & maxime sub lingua, & adhibebis quæ infrigidãt, qualia sunt strychni succus cũ oleo roseo cataplasmate. Sed & de uasis quæ de terra facta sunt, luto facto, inlinies: hijs adhibitis euacuabis etiam uentrem forti medicamine, febre non existente. Sin minus, clystere. Sin uult uti uentosis, cum nimia flamma appones quæ possint extrahere erysypilas in summam cutem. Cibos autem dabis, qui neq; frigidi sint neq; calidi. Nam in capite adhibebis quæ infrigidẽt & humectent. Optimum autem est foris apparere erysypilas. Nam cognosces hoc ex rubore si uenerit in facie & collo, & non in primis, sed postea apparuerit.

B DE HEMICRANIO.

Medij igitur capitis dolorem aliqui patiuntur, qui desuper fluente uapore & humore, aut permixtis ambobus fit. Purgari ergo eos aut phlebotomari oportet in primis, aut catastico, & sic localibus curæ uteris adiutorijs. Fricabis autem loca de sindone, & digitis manuũ mediæ partis capitis & maxime temporum musculum ante accessionis horam, & post commotionis tempus hemicranicis adiutorijs. Si ex calore sit dolor, adhibebis quæ habẽt aliquid frigoris adiutoria. Sin uero ex frigore sit dolor, calidis uteris medicaminibus. Vtrisq; autem admiscenda sunt quæ corroborant, id est stipticam habentia uirtutem. Optima autem est inunctio calefaciens, quæ recipit euphorbij unciam unam, ceræ unc. III, olei libram unam, & aliquid de extenuantibus. Vngi autẽ oportet mediam frontem qui patitur, cum temporis musculo. Vtilissimũ enim est ad frigidã distemperantiam. Sæpius igitur illitus, & ante balneum semel illitus, dolorem amputabis. Iuuat autem patientes si sit cum oleo tritum euphorbium, & tepidũ in aurem infundatur: sit autem olei libra una, & euphorbij uncia semis. Ad sisocephalos, Sthoica iba dacũ aqua aut mulsa bibere, aut cataplasmari.

AD ALOPECIAS ET OPHIASEOS.

Alopecia & ophiaseos communis est, & cõmuni curatione opus habẽt. *Ophiasis.* Vocatur autẽ ophiasis propterea, quia schema simile est coloris serpentis. Alopecia autem, quia uulpis simulat colorem. Hæc autem passio frequenter *Alopecia.* comprehenditur ex pessimis humoribus in capite consistentibus, & latine tinea nominatur. Vnde speciem malitiæ ipsius color cutis capitis ipsius ostendit. Albida enim existens, de phlegmate fieri significatur. Subnigra autem, ex melancholico humore fit, pallida & subrubea ex cholerico humore generaẽ. Vndein primis malos humores euacuari oportet de aloẽ & coloquintide catapo-

C tijs. Quæ recipiunt aloë patite ʒ VIII, coloquintidæ ʒ IIII, scamoniæ ʒ VI, absinthij succi ʒ IIII. Cum succo autem brassicæ facias catapotia, & dabis secundum uires uel ætatem, aut certe gira. Si autem melancholicus humor generat, helleborum nigrum eis admiscebis, aut gira dabis. Si autem cholericus fuerit, scamoniam: purgabis autem totum corpus, & capiti adhibebis purgationem, deinde localibus adiutorijs subuenies eis, quæ diaphoreticæ, uel leptomeris sunt substantiæ. Si autem ea sunt quæ diaphoretica sunt, & extrahere sanguinem possunt, quemadmodum tapsia, optimum utiq; est adiutorium. Radi igitur oportet caput, & fricari considerando. Si enim cum modica fricatione rubuerit caput, cito sanabitur. Si autem post diu, difficilius sanabitur. Contemplari autem oportet post adhibitum medicamen, ne utiq; per nimietatē plus quam oportet aut competit foris calefaciat cutem. Manifestum est autem hoc rubicundo colore apparente. Superustulari enim periculosum est cutem sæpius hoc ipso utendo à nobis, sed transire debemus ut molli utamur medicamento, ut resoluamus uirtutem eius, cerotum aut adipem admiscentes. Adhibenda sunt autem hæc in aëre calido, omnino talia adiutoria sine aura ad solem: in hyeme autem, in balneo. Quæ expediunt medicamenta in tales passiones, calidius est euphorbiū, & post ipsum tapsia, & sinapis, & cardamomus, secundum utrunque modum nec in ullo est minor liministris, aut adarcis, & bernicarion, & ambo hellebori, & erucæ semen, & oleum laurinum, alcionia utraq; usta, & radices calami, & cortices ustæ, & pix, & cidria siue soricum stercus, & adeps anserinus, & amaræ amygdalæ totæ ustæ. Hijs ergo fortissimis medicaminibus liquidum cerotum admiscendum est. Imbecilliora autem infundenda sunt oleo laurino, aut liquida pice. Diuturnas autem passiones, & quæ difficile sentiunt, fortioribus medicaminibus curabis. Moderatas autem, & eas quæ facile sanantur imbecillioribus curabis adiutorijs.

D

AD DEFLVENTES CAPILLOS.

CAdere capillos facit raritas cutis in capite, & unde nutriuntur substantia non supercurrente. Contemplatio autem est sanitatis ipsorum attrahendo sanguinem, & constringere largam pellem per aliqua talia medicamenta, qualia sunt ladanum, & lentiscinū oleum. Hæc per se faciunt: Helcicen enim, id est trahentem & continentem habent ambo uirtutem. Adinueniri excogitando potest utile quidem medicamen ad capillos cadentes. Mixtus ladanus cum oleo scinino, id est lentiscino, manifestum est, raso capiti pinguius oportet adhiberi medicamentū, tonso uero humidius. Multa autem existente raritate cutis, existimandum est plus utile esse, admisceri pro scinino super ladanum myrtite oleum, & si hoc defuerit, nardinum in frigidis ætatibus, & tempore calido, & in hyeme. Ante medicamenti autem unctionem, fricationem adhibe capiti. Contingit autem ut cadāt capilli ex ægritudine sæpius: dieta autem ei opus est recuperatitia, absq; medicamine enim multos sanauit perfecte. Est autem & quando sine ægritudine cadunt capilli, in quibus quæ dicta sunt utimur. Aut corticē sambuci incendes, & carbones eius cum cerote admiscebis, & uteris, augmentat & spissat capillos. Quando iam non cadunt, githe incenso uteris, & cū aqua teres, & impones hæc ubicunq; uolueris nasci pilos: maxime autem in superci lijs si non sint, aut palpebris. Quod si ex igne ustis locis capilli nō fuerint, ficus folia usta trita & imposita cum oleo, faciunt nasci pilos.

QVAS

A QVAE CORRVMPANT PILOS aut capillos.

TRes sunt differentiæ, quæ corrumpendo tollunt pilos, & nudant cutem,
& dicunt̃. Græce psylotra, quæ euellunt & rumpũt pilos ut omnino nõ ap-
pareant. Sed hæc quidem cautam inunctionem habent. Sæpius enim nõ solum
si inliniantur loca nuda remanent pili, sed & cætera ex hijs conficiuntur ut nu-
da permaneant à pilis: alia uero uestiunt se, alia tenuiores pilos faciunt de gros-
sis exire uel renasci, qualia sunt lixiuiũ à saponarijs. Vtilis est & arsenicus, & san-
daracis, & calx uiua: fortiora scilicet hæc quæ corrumpunt imbecillioribus mi-
xta. Tenuiores qui facit, profectoriã habet uirtutem: horum autem mediocres
sunt, hordei, & fabæ, & herbi farinæ, aphronitrum & nitrum. Vsti autem, ad
grossos & longos uel duros pilos, uel capillos extenuandos. Vstum nitrum, &
ciramidon & glibanum, & ossa ostrearum, & pumices non usti, & usti cirices,
& porphyræ, uel aliæ ostreæ, uel cochleæ ustæ sippiorum, & nõ ustæ alcionum,
& hellebori utriqꝫ, & brioniæ radices. Volens autem hæc facere bene olere, ad-
miscebis ciperum, & melilotum, & rosas, & amomum, & schinoantis, & cini-
ci syluestris semen, terens cum oleo suprafricabis, & cadent capilli, & melle nõ
cocto dropacizas qualem uolueris locum, & non iam renascentur, & nudum
facient locũ. Item aliud. De calce uiua partes duas, & arsenici partem unam,
hæc mitte in mortario plumbeo, & aquam supermitte aut ptisanæ succum, &
cum plumbeo pistillo tere, donec nigrum fiat, & calefacito, & inline. Item ali-
ud. Orizã aut fabam siccam purgatam, aut ptisanas coques in aqua, & succis
B exinde uteris pro aqua, & admiscens arsenicum & calcem, coques psylotrum
secũdum cõsuetudinem, & post hæc admisce smyrnæ ℥ I, mastiche ℥ I, pumi-
ce asso ℥ V. opobalsamo cochlearia duo, & uteris.

VT CANI NON NASCANTVR.

TOlle coloquintidam acrem, & pertunde eam, & de intus purga diligẽter,
& ita imple eam de oleo laurino, & adde iusquiamum & arsenicũ, & non
teras, sed stet sic die una, & unge exinde semel in anno, & pueris faciet pulchros
& spissos capillos. De nucis uero cortice usta & trita cum uino inline, lori uero
arboris, quam ros uocãt sutores, folia eius cum cameli stercore usta, & cũ oleo
illita, rubeos faciũt capillos, lupini cortices infunde in oleo diebus VIII aut X,
& postea inlinito balneo. Si fiat autẽ arboris ipsius quouis modo decoctio in
nigros. Nigros autem capillos inline gallæ decoctione infusa, & chalcãti, & si-
diæ, & ladani cum myrtis inunctio utilis sit. Oleum autem ex syluestribus oli-
uis quotidie illitum, & magis myrtite in hijs infusum, tardius facit augmẽtum
ad crescendum capillos absqꝫ pubertate: Illitum uitis lachrymum cum oleo, &
uiridia sarmenta incensa sudantia humorẽ, cum fabæ farina ex eo cataplasmet.

DE FVRFVRICVLIS IN CAPITE.

FVrfuriculæ in capite de pessimis exurgũt humorum liquoribus. Conside-
ratio autem est ut consumatur hoc ex hijs quæ proijciunt & digerunt me-
dicaminibus, ut purgetur corpus repletum quadam cacochymia. Dehinc uo-
lentibus confortare caput, admiscenda sunt stiptica, qualia sunt hijs competen-
tia, furfures cinicos mesa infundes in aquæ sextario uno, & post fricabis mani-
bus & colabis, & ex hijs succum coques cum aceti media hemina, donec uni
pinguedinis fiat, & ex hoc totum caput infundes, & sic postea lauabis in aqua
ubi betæ fuerint decoctæ, aut fœnogræcũ, aut lupinũ. Vnges autem caput olei

C irini fecibus. Hæc uteris, quia utilissimum & operatiuũ medicamen est. Item aliud. De terra cymolia & sulphure uiuo æqualia pondera tere cum aceto, & in balneo inline, & calida lauabis aqua: hoc autem inungi oportet non solum in balneo, sed & absq; hoc. Nam uirtus eius est ad hanc passionem multum necessaria. Item aliud. De lithargyrio, tuta, oleo, aceto cotylas quatuor teres, & caput inlines. Videtur mihi hoc multum esse utile experimento nimio.

DE PEDICVLIS.

Generatur sæpius in capite pediculorum multitudo de subito congregata in profunda cute, ex superfluitate humorum mediocriter calidorum surgentium. Oportet igitur adhibere desiccatiua medicamenta, & euacuare, & extrahere cõsueta, qualia sunt cydria, pediculos & lentes occidit, & hederæ gummi uel succus similiter facit. Sed & staphisagriæ duabus partibus, sandaracæ & nitri una parte, una cum aceto & oleo perungitur caput. Oxylappacij radices cũ oleo similiter faciũt, aut helleboro albo & staphisagria, & nitro æqualiter in balneo cũ oleo uteris, aut de aqua maritima, aut salmoria acri cũ aceto fometabis.

DE ACORIS ET CIRIASI.

Illæ uero quæ uocantur acotæ in capitis consistunt cute, tenues nimis pertusuras habentes, per quas fluit liquor, quod nos tabem existimamus esse: unde & acoræ nominantur. Humor autem qui exinde fluit glutinosus est mediocriter. Similis est etiam ei passio & ea quæ uocatur cyrion. Sed foramina maiora habet, humorẽ circuntenentia melli similẽ. Cõtemplatio ergo est ut euacuentur qui sunt in locis ipsis humores, & quæ desuper fluunt prohibẽda sunt. Euacuabis igitur caput, & ante omnia totum corpus, sicut in alopecijs dicta sunt. Parua enim existente passione, sufficiunt in tales passiones sæpius localia adiutoria
Acora.

D adhibita, qualia sunt quæ extenuant & digerunt pingues humores. Aliqua autem medicamenta ad eas quæ incipiunt acoras, quando sine aliqua superfluitate est totum corpus, quæ sunt stiptica uirtute, qualia sunt myrtæ, & piceæ cortices, & rubus. Aliqua autem resistentes augmentãt acoras, ubi quidem reprimitur quod supracurrit. Vbi digeruntur quæ continentur, miscendæ sunt eorum uirtutes, qualia sunt myrtite oleum, & toseum, & sciminum, id est lentiscinũ, cyperi, & lenticula. Aliqua autem & mediocriter si sunt in summa cute adiutoria quæ digerant, & proijciant sine sensibilitate caloris, qualia sunt betæ, & usta cymolia. Aliqua autem istis fortiori sunt uirtute, ut etiã euacuare possint pingues satis & glutinosos humores, unde acoræ sunt generatæ, & durissima sunt, & dissoluunt eas, qualia sunt sal calcitheus, & fex uini usta, sandaraca, & calx uiua. Acetum autem utilissimũ est in omni tempore ad acoras. Extenuat enim eas, & digerit, & reprimit. Oportet autem acre acetum esse, & nullum in se habeat uini saporem. Cum hoc enim admiscebis aliud ex alio de metallicis, ut sanentur acoræ. Suscipere autem cõuenit ad imbecilliores, & maxime si cum dolore sint, cymolia. Ergo in hijs utilis est & cidria, & samia, aut pompholix, & spodium, & lithargyrium. Nihil autem hijs peragentibus, diacasti puluis soluit, & linis infusam cum aceto acerrimo. Hijs, si tibi uisum fuerit, addes lithargyrij alterum tantum, & cum aceto miscebis. Non autem inuento diacasto, tũc incendes castam, & cinere illo cum aceto uteris. Hoc autem opus est illis fieri, qui sciro sarci sunt, id est duras habentes carnes, & non delicatas & molles. Quando autem inflammatæ acoræ cum dolore surgunt manifestæ, paragoritas eis prius quæ digerant, & malaxent absq; aliqua mordicatione, qualia etrica sunt, id est ad ani dolorem pertinentia.

A AD SCABIEM IN CAPITE, ET SYCOdes, & acoras generara.

IN capite scabies generata, rutam & stipteriam teres cum melle, & lines ablatis capillis, aut sulphur uiuum & staphisagriam teres, & cum pice liquida miscebis & inlines. Ad parua autem & spissa & rubra ulcera in capite utili simi lia ex quibus tabo fluit, rades caput, & lini semen teres, & cum melle carapla sma impones. Cochylia ustulabis, & trita cum aqua cataplasmate impones. Fit autem & aliud ulcus in capite, quod sycas uocant, & curabis illud sic: Capita sardinarum incendes, & bulbis coctis cum cinere suprascripto aceto mixto ute ris illitis. Syce.

AD OCVLORVM CAVSAS, DE TARAxi & splendore in oculis.

TAraxis, id est coturbatio de fumo facta uel de caumate, aut puluera ut intus uisui incidat, requiescit facilius si discedant à fumo, & caput cooperiant, & discedat, & in umbra deambulent. Fomentent autē oculos de coctione chonion: In primis quidem tepida ex aqua dulci, frigida autem postea, & si splendorem fugiat, & sucludant oculos in aëre, hoc modo componentur. Nihil aliud opus habent, nisi solum ut minus accipiāt cibos, potione uero utantur amplius propter æstum. Si autem somnus accidat profundus, & oculorū aliqua causa suspecta sit, hijs ergo neq; à balneis remouendus est usus: cibentur autē cautius. Oculorum aliquibus accedentibus doloribus quiescere oportet, & superungere palpebras de rosis, aut croco medicamine confecto, & hijs non inuentis, tunc lippes & in nocte factæ glutinationes purgantur & leuigant bene depusca loti, & cum ipsa aqua frigida, & siccatum aliquid in oculis ex lachry-
B mis mitius faciendum est: iuuat autem eos & uentris subductio.

DE PHLEGMONE OCVLORVM.

INflammatione cum dolore si oculi fuerint comprehensi, medici erit labor ut sanet. Quod si artifex præsens nō fuerit, interim subuenire eis quæ possibilia sunt beneficijs medicinæ p̄sentialibus, ut nō aliquid pessimius incurrāt. Cibis ergo abstinētia indicēda est, & requiē adhibere oportet, & ad caput altior fiat appositio, & lucorē uitare & sonitus uocis, & neq; alijs aliquibus motiōibus dolores augmenter, & pedes fricentur, & cōstringantur ligaturis extremæ partes. Mitigatis autē doloribus: facit enim ad inflammationes oculorū herba uio læ superposita, & lac mulieris recens cum ouo & oleo roseo extrinsecus imposita. Reumate autē molestante, anacolimā talem facies in fronte: libanū tritum, & farinam tritici, & oui albumen mixtum, & altiorem habeat appositionē ad caput, & requiescat, & ligaturis utatur in extremis partibus. Causa aūt existente ex acri reumate, in chimatizas dulci lacte & oui liquore tenui: lippes autem absterges leniter & molli spongia. Magnis autem existentibus epiphoris, id est inflāmationibus cum doloribus nimijs, cataplasma impones tale. De opio ʒ I. rosis siccis ʒ IIII. Croco ʒ I. & supermittes melilotæ decoctionē aut sapam.

DE CALIGINE.

SEnioribus autē solet contingere caligo oculorū, & gubernare se debēt per frictiones & uectariones, & mediocriter uti cibis & acribus, & caput pectere, & absinthiū bibere anteq; cibos accipiat, & thymi & origani oxymelitos scil liticos, & inungi hijs quæ ad caligines expediūt. Cōuenit autē & sternutamen ta mouere & caput purgare per apophlegmatismū: de melle autē per singulos dies inlinere palatum, ut abundantius proijciant phlegma.

C

DE ORDEOLIS IN OCVLIS.

ORdeoli autē in oculis nascentes in palpebris fomētandi sunt cera alba ad diaphoresin faciendā. Oportet autem remissam ceram calefactā cum spato melle apponere: digerit enim & galbanus, cum modico nitri appositus. Quidam autē de pane cataplasma imponūt, & cum soporati fuerint apetiunt.

DE NYCTILOPIS.

AD nyctilopas autē patentes epar hirci assume, & eas ex humore qui ex ipso defluit, dum assatur inunge, & ipsum epar dabis ad edendum, & asini recentem fimum per linteum colabis, & inunges. Viuus autē est, quando in die inculpabiliter uidet, & nocte ueniente peius non uidet.

AD PERCVSSVM OCVLI.

QVibus autē ex percussū oculi sanguinolenti fiunt, in initio adhuc inflammatione existente, oculum columbi sanguis calidus aut turturis inchimatizatus purgat, & fomentatio cū spongia, salis modico cum aqua admixto, si non tunica oculi læsa est. Quod si aliquid tale contingat, aqua sola fomentabis. Bene utiq; fit, si cū lana ouum cum oleo roseo mixtum leuiter superponis oculo, & stibij uiridis folia cataplasmate iuuant. Facit autē & oui uitellū in foco duratū, & cum uino tritum cataplasmate impositū. Sed & de folijs brassicæ cataplasma impositū similiter operatur. Diuturna autē eorum si permaneat causa hæmalops dicitur, hyssopi autē comam teres, & ligabis cum linteo, & depones eā in aquā feruentē, & leuabis, & appones oculis, & subsequet sanguis ipsum linteū expressum. Consistentem autē tumorem ex percussura, fomētabis cum
D spongia frequēter, & sic postea nouam spongiā in pusca infusam superpones. Inueterata uero passione facta, sinapē tritam cū aqua appones sine intermissione, & aufetes.

AD PILOS ADVLTEROS IN PALPEBRIS.

PIlos adulteros in palpebris nascētes quidā cum bursella tollūt, & post modicū dolēt amplius renascentibus pingis & pungētibus. Prius ergo quàm euellantur, utilius est glutinari eos ad ordinales pilos de pice & gummi. Optimum autē medicamen fiet hoc modo confectū. Mastiche, & cera, & libanū, & pix sicca in unū adunata masticant simul, donec se adunando permisceāt, & facies ex hoc trocisços, & repones, & cū opus fuerit tolles spato melle calefactū, ut resoluat medicamen, & tanges pilos ut glutinentur.

AD OCVLORVM DOLOREM EX NIVE.

SPatum melle mittētes in oleo ut coloretur, de succo eius inungimus. Triticum uero super laminam ferri igneam assantes, & terentes cum uino, inungimus palpebras.

AD EOS QVI IN PALPEBRIS PILOS non habent, aut quibus ciciderunt.

SOricum stercus, & de hirco stercus ure, & de calami græci cinere duplum cum melle miscens inunge. Hoc & melius iuuat, & reuocat pilos.

AD VLCERA OCVLORVM.

CRocum infunde in lac mulieris & tere, admiscens, & gummi albo mediocriter ut contineat crocū, & conficiēs collyria cum lacte mulieris utere.

AD CAVA VLCERA.

Y Stineos tere quàm tenuissime, & gummi alterum tantum adde, & cum aqua pluuiali tere, & faciens collyria cum lacte mulieris utere.

A

AD LEVCOMATA, ID est, albugines.

Albugines cito sanat nitrum cum oleo tritum diligenter, & inunctum: aut sippiæ ossa trita & melle consperla & usta, & trita inunge. Aliqui autem & de succo aminonis utriusque inungunt.

AD MAVROSIN ET HYPOCISIN, id est, cataractas.

Maurosis autem omnis, & inchota hypocisis, curantur ita: Vulturis felle partes duas, & prassij succo, & melle attico partem unam, aut maratri succo, & felle tauri recente æqualiter de succo cum duplo mellis, aut felle ursino cum aquæ duplo.

AD CALIGINEM OCVLORVM.

Capno herbæ succus caliginem oculorum abstergit, ad se trahens non modicas lachrymarũ effusiones. Libanotidus quoq; & radicis eius herbæ succus melli mixtus caliginem factam ex pinguedine humorum curat, facit autem & prassij succus cum melle. Lactucæ uero syluaticæ succus à reumate & nebula abstergit, & ad usturas facit cum lacte mulieris inunctus: Malogranati dulcis granorum succum exprime, & mitte in uase æreo, & linteo circunda & liga, & pone in sole, donec pinguedinem habeat mellis, & æqualiter ad ipsam mensurã mitte de melle, & cõmiscens in uase testeo serua. Inueteratum enim melius fiet. Cum autem dormitum ambulaueris, inlines ocnlos de hoc medicamine leuiter. Hoc autẽ utilissimũ est pictoribus, & aurificibus, & lectoribus, & scriptoribus.

Item aliud: Geenæ felle cum melle attico mixto utere. Hoc enim caligines abstergit, & inchoantes cataractas reprimit. Inueteratũ igitur melius fit.

B

AD PTYRIGIAM.

Ptyrigia, id est, unguicolum si inueteratum iam obduruerit, per chirurgiam curandum est. Patum uero existens, & adhuc molle, curari potest medicaminibus. Ignonoccos, id est, sinicionis succus cum duplo mellis inunctus, & sippiæ ossa usta & mixta sali orictus, reliquat & sanat in oculis ptyrigia.

AD TINCTVRAM ALBVGINVM, id est, maculas.

Pingues igitur albugines hoc modo curabis: Malogranatorum dulces carnes teres addendo paulatim aquam, & facies ut sint bene tritæ, & ex hijs unges: nam & de iusquiami succo inunctæ, in XV diebus extinguunẽ, ita ut nec uestigium appareat in uno anno.

AD PVLCHROS REDDENDOS OCVLOS.

Pulchræ fiunt palpebræ, & maxime hoc fit pueris, & molles habentibus carnes. Stimeos ʒ XVI, plumbo usto ʒ VIII, lipidum calco ʒ I, croco ʒ I, rosarum floribus smyrnis, nardo indica, pipere albo, libano masculo, ana ʒ I, dactylorum ossa numero XXX. Omnia hæc mittens in olla rudi assabis nimis, & teres in mortario, quibus addent opobalsami cochlearia 2, teres simul, & sicco puluere utere.

AD REXIN OCVLORVM, id est, rupturam.

Lybon bæmatiten fricabis incude cum lacte mulieris, & ex hoc in die sæpius inunges. Item aliud: Agni folia teres cum aqua, & alphita, & cataplasma impones.

C

AD PALPEBRAS PINGVES, ET SVBsanguineas, & miligranij similia habentes.

INuersas palpebras frica cum spato melle calido, aut cum folijs ficus, & cum melle inline, aut de uino austero cum melle mixto superinunge.

AD PSORAPHTHALMIAM, ID EST, scabiem in oculis.

MAlogranata dulcia & acydonica, succos eorum coques ad pinguedinem mellis, & linies. Distorticatas autem palpebras sanat fici humor illitus, & sale aut nitro utere.

AD DVRAS PALPEBRAS HABENtes, & difficile mouentes.

MEdullam uituli & cerui æquali pondere mixtas, cum oleo roseo cataplasmate superpones, aut terebinthinæ partes sex, & lithargyrij partem unam cum cera & oleo resolues, & in linteo induces, & superpones.

SI ALIQVID IN OCVlos incidat.

AQua aut lacte inchimatizas lauando, aut melle, aut oleo inunges, lachrymas mouendo, attendat in uino, aut aqua. Quæ autem infixa sunt, resina recenti tanges & tolles, aut capillus sit & maxime hominis, aut porcinus pilus. Quæ autem infixa sunt cum bursella leuabis, & cum lacte mulieris lauabis.

D

AD PEDICVLOS IN PALpebris generatos.

SI autem pediculi in palpebris, aut superciliis fuerint generati, curabis cum melle & uino, inuncta sandarace & staphisagria.

AD EGYLOPAS.

EGylopas curabis, quibus non in profundo ossis corruptio est, anthemis folia, id est, camimolæ, masticata & superposita bene faciunt, aut egylopæ herbæ quæ in frumentis fit, succus eius cum farina tritici cataplasmatus sanat, Plantaginis uero folia masticata, & superposita bene faciunt. Post autem si erumperit, nucum maiorum nucleus masticatus & superpositus, donec cicatricem inducat & sanet, ipse ponatur, aut propuleus, & terebinthina cum alica in linteo inducta, aut stipteria cistis sufficienter resinæ terebinthinæ admixta emplastris apposita sanabit.

AD CALIGIA.

CAligiati autem euentant digere caprifici cocti, & cataplasmati, aut fici folia, aut sagapinum superpositum resolutum cum aceto.

AD AVRIVM PASSIONES.

DE SVRDIS.

HVmor quidam in aurium poris constipatus, difficiliorem facit auditum, ita ut quidam nec audiant. Oportet ergo hos quotidie lauari cum auriculario clystere, eos quidem qui minus audiunt de aceto albo cum æquali mensura calefacto cum nitro trito: & post hæc iterum lauari aqua calida, & sic inchimatizari hijs quæ ad dyssicorias scripta sunt, qualia sunt hellebori nigri radices tritas cum aceto & melle in aurem mittes, & dimittes medicamen usque dies quinque intra aurem esse, aut cardamomo quod abundet, & nitro quod sufficiat, & confestim leuiabuntur.

A AD DOLORES AVRIVM ex frigore.

Dolores in auribus si ex frigore fiant, quæ calefaciunt sunt adhibenda adiutoria. Curabit citius, si cepe, aut allia in oleo coquantur, & in aurem ipsum oleum mittatur: nam & euphorbij modicum in oleo tepido mixtum, aut piperis puluis diligenter tritus, & cum oleo calido in aurem missus, iuuat. Iuuat autem & amaricinum oleum, & optime nardinum, & rutatium de extenuantibus, & non de oleo stiptico.

SI AQVA IN AVREM INTRAVERIT.

SI autem intra aurem aqua introierit, frequenter oleum tepidum est in aurem mittendum, & sic cum lana molli detergendum, & iterum oleum mittendum est. Mitigat autem & oui albumen quod est lachrymum, & lac mulieris, si in aurem mittatur. Omnia autem quæ mittuntur in aurem calida esse oportet. Sed & adeps anserinus eos bene iuuat. Si autem aliquis in uno pede, qui ex ea parte est quæ patitur stet, & caput in parte ipsa inclinet, & sic cum illo pede saliat, multum iuuat; & si aliquis ipsam aurem in quam aqua intrauit, sugat alteri, liberabitur.

DE AVRIVM INFLAMMATIONIBVS.

INflammationes aurium oleum nardinum cum modico basilico resolutum, & in aurē missum, iuuat. Quod si nimij dolores surgunt, necesse est hijs utiquæ stuporem faciunt sensui. Muliebri ergo lacti admiscens oui lachrymum, opium miscebis. Misce autem & castoreum, ad nimios dolores æqualiter, ad le-
B niores autem duplum. Liquida autem sit sapa in qua soluantur. Præparari autē utile est ex multorū admixtione medicamen. Oportet autem nullo modo tangi aurium poros, quando dolores insistunt. Fouebis autem cum spato melle, ligatam habēs in summo lanam mollem, & sic cum eo medicamen in aurem fluere facies tepidum, illitum spato melle super initium auris porotenus, ut sic in profundum decurrat. Hoc frequenter & sine intermissione facies, & quod cucurrerit extrinsecus, in quantum possibile est non tangat, sed intro tantum penetret, quantum suscipit quod mittitur. Repleta autem aure medicamine, deforis lanam mollem super initium pori, & super totam aurem impones. Post fomentationem autem, sicut dictum est, cum nardino oleo mixto basilico, qui & tetrapharmacus dicitur, & extrinsecus cum molli lana appones. Aestatis autem tempore existente calore, pro oleo nardino roseum mittes oleū ad fomentandum. *Tetrapharmacum.*

SI EX PINGVI HVMOre sit dolor.

QVod si pinguis humoris, aut glutinosi, aut ex uentositate spiritus suspicaris esse aliquā mixturam & constipationem in aure, artificiose conijcere debes in tali causa quæ præcesserint dolorem, & quæ sint præsentia, multa agente aērum uel ciborum qualitate. Ad frigora autem præcedentia, uentositas inflans consistit, & dieta cacochymia & phlegmatica, & signa sunt, grauitate capitis existente, pingues inesse humores. Hijs accedentibus, nitrum & aphronitrum ad aurium passiones mixtis medicaminibus, & album, & nigrum helleborum, & amygdalas amaras, & aristologiam, & cucumeres syluestres, & brioniæ radices, & asarum, & draconteam, & ireos, & centauream minorem. Hæc enim purgant poros aurium & extenuant, quæ ex spissis humoribus constipata sunt. Leues autem & non pulsantes inflammationes abundantes, sanantur oxyrodino adhibito tepido, & glaucion si in cute medicinali fricatur cum aceto. Quæ autem extrinsecus

C trinſecus aurium apparent inflammationes, uel tumores, aut tubores, ex ſuperfluentibus humoribus, aut ex percuſſura factæ, lenticulam in aqua coctam teres cum melle, aut cum adipe anſerino, & butyro, & myrrha mixta ſuperpones.

AD AVRIVM VLCERATIONES.

VVlneratæ aures uel ulceratæ, & pure ex eis fluente curantur glaucio cum aceto. Quando autem cum reumate fit paſſio, ex trociſcis, id eſt, andronio, aut polido cum aceto uteris. Quod ſi pus currat abſq; dolore, non minus ipſis uteris. Nihil autem iuuantibus, quæ fortiora ſunt adhibebis, ferri ſquamas ſubtiliter tritas, & in aceto acerrimo coctas, donec glyum, aut mellis ſpiſſitudinem habeant, & ſic uteris.

AD PERCVSSAS AVRES.

VVlneratis auribus uel ulceratis panis calidi interiora eius teres cum melle & pones, aut ſmyrnam cum uino ueteri teres, & inlinies, aut de cochleis carnes teres, & cum ſmyrnæ miſcebis medietate, & ſuperpones. Oportet autem hæc non frequenter auferri, quæ ſuperpoſita ſunt.

AD FRACTAS AVRES.

AD fractas autem aures, ſmyrnis, mannis, libano, aut geſſamia bene adunata cerotum facies pingue & impones, nullo modo turbantes locũ, aut ſulphur uiuum, aut libanum cum pice liquida in linteo induces, & ſuperpones.

AD AVRES INCLINATAS.

QVorum autem inclinauerint ſe aures, de terra unde figulus uaſa facit intrinſecus eas implebis. Cum autem ſiccauerit, uuæ caninæ ſucco cum pſy
D mithio inlinies, donec reſideat & componat ſe cauſa.

AD HÆMORRHOIDAS SANGVINIS fluxu de auribus factas.

* SI ſanguis de auribus fluat, ut non thrumbos faciat, porri ſucco cum aceto inchimatizabis, deinde autem conſtringes ſanguinem; rubum & gallas in aceto coquens, ſuccum earum colabis & inchimatizabis, aut malogranata in aceto coquens, ſuccum eius ſimiliter miſcebis, & inchimatizabis.

AD AVRIVM TINNITVM.

QVibus enim deſubito ſonus auriũ fit, aceto cum oleo roſeo inchimatizabis, aut cymino & oleo ad mellis ſpiſſitudinẽ facto, aut de ſucco radicum ſylueſtris cucumeris inchimatizabis. Si autem perſeuerans ſonus diu permanſerit, inclinabis patientem in lecto, & nitri triti puluerem in ipſam aurem mittes, & acetum acre tepidum ſupermittes. Si autẽ ex ægritudine ſonus aurium fuerit generatus, abſinthij decoctione fomentabis, & oxyrodinũ miſcens inijcies in aurem, aut ex ſucco foliorũ raphani cum oleo roſeo, aut porrorũ ſucco cũ lacte muliebri, aut cum oleo roſeo, aut ſucco foliorũ agreſtis cucumeris inchimatizabis.

SI IN AVREM ALIQVID fuerit ingreſſum.

QVod ſi in aurem lithargyrium, aut faba, aut fœnum, aut aliquid hijs ſimile fuerit ingreſſum, inuolues ſpato melle ſummũ de lana, & ligabis, & ſic in terebinthina intinctum in aurem mittes, & leuiter quod in aure eſt adglutinatum trahes. Non autem obaudienti, omnino ſternutamenta mouebis, in naribus adhibito puluere. Hoc autem frequenter facies donec exeat: Donec autẽ intus eſt in aure, ſi inflammatio, aut ſpaſmi accedant, & ſi animal fuerit quod ingreditur in aurem, ſcamoniã reſolues cum aceto, aut abſinthij ſucco, aut peucidano: aut ſulphur & nitrum cum ſucco raphani, & immittes.

AD VER-

A AD VERMES IN AVRE GENERATOS, aut in poris, aut in cæteris locis.

AVrium uermes innatos mittes aut capparis succum, aut calamentis succum, aut helleborum album cum uino multo inquinatizatos. Ad sordes uero factas in auribus nitri assi puluerem mittes in aurē, & acetum non mittes, & cum lana claudes, & tota nocte sic permittes. Post triduum uero lauabis cum aqua & oleo calido.

AD AVRES HVMIDAS.

MYssæ os assum in linteo ligabis, & teres, & insufflabis, aut gallas teres assas similiter, & uteris: aut stipteria assabis, & teres, & oleo suffundes, & insufflabis. Si autē supercreuerit caro in auribus, auferet hoc citius fex uini cū calce uiua, & lixiuiū de saponarijs tritā diodis modo cum lana & spato melle appones.

AD PAROTIDAS.

NOn sicut in alijs membris inflammationes habentibus utimur in parotidis quæ supprimunt: contrario autem ad parotidas adhibenda est curatio, sed ea quæ adtrahat, quod Græci electicium uocant. Festinamus igitur qui molestant humores ex profundo trahere ad cutem, & cooperari consentiendo naturæ ut apostema fiat, & erumpat foras, ut febris amputetur quæ molesta erat, ut requiescant: permittentes mitigantes tantū & digerentes humores in pus uersos, & euacuare festinantes. Duritia autem si uidetur esse, permiscemus malactica electicis. Mediocres autē parotidas, quibus neq; plenitudo est quæ supercurrat, neq; dolores sunt uiolenti, neq; puris apparitio certat, sanamus fomentationibus de salibus, & cataplasmate, & medicamentis diaphoriticis, qualia sunt siue pnaseos, aut diachylon, & eorū quæ sunt malactica cerota de butyro & hysB sopo confecta, ciricis ustæ, & porphyrarum cochleæ, & ostreæ in tales duritias & diuturnas parotidas superpositæ iuuant: Fiunt enim sine putrefactione & sine mordicatione medicamenta, & non solum ipse cinis ipsarum, sed multo magis si uetus adeps porcinus absque sale admisceatur. Sine molestia enim digerit bocomnes diuturnas inflammationes, utique reumaticas existentes sanat. Iuuant autem & sciromina parotidas caricæ coctæ in aqua marítima, aut salmoria, similiter & lupinorum farinæ coctæ cum mellis modico calcem uiuam admiscentes cataplasma imponimus.

AD NARIVM PASSIONES.

COmmunis curatio ozinæ & polyporum est, desiccare prius, & corroborare caput oportet. Superponenda sunt ergo aut dianimonis emplastrum, aut de cochleis, quod hoc modo conficitur: Smyrnis & lybano, ana ÷ I, cochleas minutas & albas de petris diacosias, id est, ducentas, & collectas seruabis eas die una, ut euacuentur stercora, & postea ouorum albumina duo mittes in pilam, & miscebis omnia simul, & inlinies caput, & pones linteum super, & sic situsque dies VIIII, & postea localibus curis uteris.

AD POLYPOS.

POlypo igitur medicamen de succo malogranati utimur. Satis enim magnifice iuuat. Mittes autem æqualiter secundum magnitudinem, & numerum de austeris, & acidis, & dulcibus malogranatis recenter maturis, & confringuntur tota in pila, & exprimes succum eorū, & colatum mittes in uas stanneū. In primis modicum bulliat, ut appareat competens liquor. Illa uero quæ remanserint ex eis tundes diligenter, & teres iterum in mortario totū, & facies collyria similia qualia nares recipere possint eius qui patitur ubi polypus est. Sine mordicatione

C dicatione enim, & absque passione eius operabitur: siquidem humidior & infusior esse uidetur, tantum malogranata austera amplius mittes. Si autem durius fuerit & acidum, & si grauamen fecerit collyrium adhibitum, aut semper accen datur, incidere oportet secundum usum, & in quo tempore non mittitur collyrium, expresso succo utere in patientibus locis. Inlinies interius in ore palatum per uuam, si illic ipse apparebit polypus cum lana, aut cum penna. De lana uero inuolues spatum melli, & sic in succo intinctum adhibebis, & diaphrigis confectum medicamen consumit polypum, quamuis spissus sit, diuturnis adhibitus temporibus. Si autem alicui nimis spissus est, & hæc mordicationem facit, rosæ tritæ puluis adhibitus mirabiliter iuuat. Qui molles & humidas habent carnes, manifestum quia frequenter oportet talia omnia adhiberi. Leuari autẽ ex ipsis liquidos humores necesse est. Quod si in poris narium ulceratio fuerit facta, curabuntur andronio trocisco, aut poliodore solutis cum uino, quandoque dem cum dulci, aliquando autem cum austero, sæpius autem cum aceto. Siquando ergo acer humor supercurrit in narium poros, difficilius ad sanandum ulcus exisitit, etiamsi sine odoremalo sit. Si autem cum acredine & putredine sit quod supercurrit, ozinæ fiunt. Curabuntur autem hæc calamentis succo frequenter adhibito, aut ex ipsa calamenti sicca puluerem cum fistula insufflabis, aut puluerem cum melle in naribus adhibebis, & sternutamenta mouebis, ut crustæ ex ulceribus cadant, hellebori albi pulverem, ut sternutet, facies ad se naribus trahere patientem, & post hæc tanges de fecibus cum melle, & linies poros de calcitheo, & calcanto cum melle. Si autem uetusta sint ulcera, & acetum acre mittes.

D

AD FLVXVM SANGVINIS de naribus.

QVod si ex plenitudine sanguinis adaperiuntur uenæ narium, mouetur fluxus sanguinis mortem interminando: Hoc ergo tempore, uocant simpliciter anagogen. Si igitur fluxus & facile ferat patiens, & sufficiat uirtus: Sin minus, & defectio, & angustia fiat, iuuandus est. Quod si accedat fluxus sanguinis, & sæpius releuatur ex fluxu sanguinis, & conturbatur, nulla est assumenda materia quæ reprimat. Si autem nimia sit effusio sanguinis, & angustietur, & frigidus fiat, & deficiat subtractus pulsus, & citatus fiat, oportet festinare ut aduuetur infirmus celerius. In primis leuius agendi sunt à fortioribus adiutorijs, interdũ & prohibenda aliqua. Non enim similiter pulsant in passione meningæ, sicut non patientibus. Si igitur passio augmentetur frequenter, & nihil sit quod prohibeat, phlebotomus adhibendus est, ut obtundatur uiolentia frequens effusionis sanguinis, consentiēte natura ex consuetis locis. Quod si aliquid sit quod prohibeat, & quædam plenitudo effusionis sit, multa cum spongia tentandum est reprimere sanguinem. In primis igitur cum aqua frigida, postea autem cum aceto admixto adhibeatur, & post hæc cataplasmabis de rebus stipticis nares, & facies de sam suco & aceto mixto, aut de uua, & libano, & mannis illita ea loca quæ circa patiuntur, & in naribus adhibebis succum porrorum, aut ceparum cum ouo, aut libanum cum uino tritum, aut mannam in naribus mittes, aut leporis pilos, habentes aliquot limnias, aut calcitheos assos, aut stipteria scissis, aut miseum assum singillatim admixtum. Quando autem adinuicem omnia sunt adhibenda, & membranam ouorum assabis, & sardinarum capita ures, & cinis earum cerebro imponatur, id est, in bregma & coopertura ollæ capillis subleuatis de uertice: Vel ante, iusch iamo ℥ I, castoreo ℥ III, gummi ℥ II utere. Sanguisugas quoque utes, & cinerem earum cum aceto teres, & inlinies.

AD CATAR

A AD CATARRVM DE CAPITE FLVENTEM.

CAtarrus neglectus multas causas malas facit: Inflammantur enim gargareon & antiadæ ex hijs mediocriter, & tusses accedunt diuturnæ, & passiones non paruæ. Aliqui etiam ex hoc sanguinem expuunt, multi ex catarro & pus iactant, & ptisici fiunt, & uoce turbantur. Oportet ergo curari omnes qui catarrum patiuntur, mox minus sunt accipiendi cibi, & potio minus est ministranda, & oleo irino facies inungi bregma, & infundi ex decoctione rutæ & oleo laurino. Componit enim hoc & impinguat quod liquidum fluit. Iuuat autem ut inuoluatur caput, & cooperiatur, & supinus non dormiat. Supinis autem iacentibus facile in arterias liquidus humor descendit, & ad pulmonem uadit. Oportet autem eum gargarizare, quæ sunt styptica, aut rosis in aqua coctis, aut lentisco, aut certe pusca. Non est autem malum in nares deriuare catarrum odoribus de gitter & aniso, & in nares infundere gitter cum aceto tritum, & betarũ & anagallidis succos: Fluet enim ex hijs humor, qui in pulmonem fluens generare habebat passionem. Coryza autem modice molestante, componitur facile oleo irino, aut laurino illita, & lygij semen in oleo coctum, & rutæ semen, & uelamen, & inedia.

AD STERNVTVS FREQVENTES, & coryza.

GItter teres, & puluerem in linteo raro ligabis, & fricabis manibus, & naribus ut odoret appones, & ad se ducat odorẽ: Iuuat thymus in sinu inuolutus, & in cineribus coopertus, & cum se assauerint teres, & uidebis odorem ad se ducere naribus, aut smyrnam in uino odorato resolues, & inlinies nares pinguissime.

B

AD LIVORES MAXIME IN OCVLIS.

HYpopia, id est, liuores fomentari oportet de mellilotæ & fœnogræci decoctione. Post fomentationem uero resolutum collyrium nilo diarodon ex fomentatione suprascripta, aut certe collyriũ diasmyrnis, de uno ex eis collyrio inunges. Sic enim curabis hypopiam in oculis, si non fuerit diuturna omnino. Quod si nimis diuturna fuerit, oportet fortioribus diaphoriticis curari quæ inscripta sunt.

AD INITIANTEM HYPOPIAM CVRATIO.

INitiantem hypopiam recens caseus superpositus cataplasmate curat, aut fabæ farina cum melle mixta, & oui uitellum similiter cum melle facit. Quæ autem diuturna, & iam nigra, aut liuida sunt, de raphanis cataplasma impones, & tolles liuorem: nam si quando incipiunt hypopiæ impon as, mordicationem facit. Qui autem cum inflammatione sunt liuores, fomentabis aqua calida, & cataplasma impones de lenticula cocta, & trita cum melle. Si autẽ cum incisura sint liuores dieresi facta, quæ cruentis mulieribus adhibentur appones, & maxime si pus mouere uis, tetrapharmacum, & deforis cataplasmate impones ea, quæ sine uulneratione imponi diximus.

AD IONTOS.

TVmores duri & spissi qui uocantur ionti in faciei cute consistentes, curandi sunt ex hijs quæ molliunt & digerunt. Mellis igitur attici cyathum unũ, & aceti acris cyathum unũ miscebis, & inunges diligẽter iontos, & cum digito fricabis, aut stipteria scissis teres diligẽter, & supermittes terebinthinam, & ma-

C laxabis,& sic superpones. Ad diurnos autem iontos,& callosos factos sapo nis gallici ℥ IIII, amoniaci ℥ I, libani ℥ I, aqua resolues,& facies ad spissitudinē ceroti,& inlines iontos,& una hora transacta lauabis cum aqua tepida.

Item aliud: Nitrum & gummi album æquali pondere cum aceto resolues,& terens diligenter facies trociscos,& siccabis in umbra,& cum opus fuerit cum aceto resolues & inlines. Cum autem siccauerint,cum sapone lauabis, facit hoc & ad octodes passiones,& ad pruritum in facie. Item aliud:

Libani ∸ II, Lithargyri ∸ IIII, Salis triti ∸ II, Sandaracæ ∸ II, Solues & pones cataplasma.

AD EOS QVIBVS IN BARBA sycoses consurgunt.

Lithargyrum & misium crudum æqualiter teres,& inlines, ut glutinet, hic tunica sola inlinies caput, nimis ualidum elaterium salis orictus miscebis, & cataplasma impones, cum spato melle liquidū medicamen. Post medicamen autem superponi opus est lini semen tritum cum aqua: Liquido autē existente ulcere,à quo aqua munda currat,utere andronio trocisco. Exantimata autem in facie,ferro calefacto superpones lignum paliuri,& quod ex illo defluet tolles & inlines,aut myrtū teres cum uino,& inlines,aut calcantū aceto solues & inlines.

AD EPHELIDAS, ET PILOS, & lentigines.

Ampeluagias & ephelidas,id est, maculas & pilos, & quæcunque talia sunt in cute summa, curat amygdala amara:maculas purgant & radices ipsius arboris coctæ,& cataplasmate impositæ. Costū ad maculas facit cum hydromelle,uitis syluaticæ botri,ephelidas & pilos,& quæcunque hijs similia sunt in cutis

D summitate facta sanant. Brassica maculas & lentigines,& quæcunque hijs similia sunt mediocria purgat. Os sippiæ ustum, ad maculas & lentigines facit.

AD ILLVMINATIONEM ET CLARITAtem,& bonum colorem in facie præstandum.

Cvcumeris domesticus & maturus illuminat corpus,& maxime si siccentur sementes eius,& postea tundantur & cernantur,& sic utaris. Crocodili terrei stercus lucidam & tensam sine rugis facit faciem. Similis est autē ei & de sturnis stercus,quando solam oryzam manducāt. Proijciunt igitur & maculas cucumeris agrestis radices contusæ,& coctæ cum aqua,& tritæ,& cataplasmatæ extensam faciunt cutem faciei & albā. Similiter autē & brioniæ radices in oleo coctæ & illitæ, lucidum uultū: de herbo farina cum uino odorato trita,cataplasma impones. Item de simila succos facies & colabis,& infundes liquorem,& ipsa mensura admiscebis oui albumen donec fiat mellis crassitudo,& ex hoc lines faciem si uolueris in sole. Quod si ad solem feceris lauari facies aqua frigida multum,facit autem & terra alba illita,& maxime mastiche cum ipsa.

AD BONVM COLOREM FACIENDVM in facie,uel in tota corporis pelle.

Cinere cupressi & ilicis simul feruefacto,inlines totum corpus.

SI A SOLE VRATVR.

Et si à caumate ustus fuerit,sanat bulbus albus cum melle tritus & illitus.

AD SVBASCELLAS MALE olentes & sudantes.

De stipteria scistis ℥ I, smyrnis ℥ II, acacia ℥ III, mastiche ℥ I, teres cum aqua & leuabis in attico uase,& cum opus fuerit deterges locum,& uteris:

A uteris: nam si smyrnion cum stipteria & uino odorato teras & inlinas, sanabit.

AD ORIS BONVM ODOREM FACIENDVM.

Tollit malum odorem oris uinum cum smyrnio solutum, & ex eo uino os lauetur frequenter, & hynantius tritus & masticatus similiter. Masticant autem alij ireus, aut anisum.

AD LABIA SCISSA AVT FISSA.

Gallæ asianæ tritæ puluerem superpones, terebinthina, aut ysopo, aut melle inlines. Quod si profundæ fuerint scissuræ, inlines caprino seuo curato, aut bouino, aut adipe anserino.

CEROTVM AD LABIA QVANDO A uento aut frigore scinduntur aut finduntur.

De cera ʒ I, medulla ceruina ʒ IIII, oleo roseo & nardino ana ʒ V, remittes & utere. Item ut neq; labia, neq; facies ab hyeme scindatur, & exanthimata, dicitur enim hygiraton, terebinthina ʒ IIII, cera terrenica ʒ I & ʒ, oleo roseo ℥ II. Conficies hæc omnia & utere.

AD DENTIVM PASSIONES.

Quando ex senectute dentes laxicant, parua est ad hæc curatio per stipticas species, quæ gingiuas possint constringere circa dentes. Quando autem ex alia aliqua causa mouentur, contemplari oportet, si humectationes multæ laxent neruos qui continent radices eorum, & si hoc est, oportet medicamen adhibere quod desiccet. Stipteria ergo rotunda cum salis duplo asperges super dentes, aut pteleas arboris folia in uino coques, & facies teneri in ore.

B PVLVIS AD DENTES LAXOS.

Galla asiana ℥ II, smyrnij ℥ I, malogranati corticibus ℥ II, acedonice ℥ II, facies puluerem & utere. Item alius puluis. Ossibus sippiæ ℥ IIII, stipteria scissis ℥ I, acotis radice, libano, smyrnio ireus, ana ℥ I. Hæc puluerabis & utere.

AD DENTES LAXOS ET NIGROS factos, & ad reumatismum.

Galla asiana ℥ II, stipteria scissis ʒ I, ireus ʒ I Terens puluerē facies & uteris. PVLVIS AD DENTES LAXOS & gingiuas commixtas.

Cum digitis appones salis amoniaci ʒ II, stipteria scissis ʒ II, smyrnij ʒ I, facies puluerem & uteris.

AD DENTES COMESTOS VEL FORATOS.

Desuper currente humore acre in dentibus efficitur. Manifeste igitur & hijs hoc expedit, quod eis desiccet cacochymū humorem. Plurimū enim existente tali humore, in primis capitis prouidenda est curatio, deinde corporis totius. Minuata igitur cacochymia localibus subuenimus adiutorijs. In initio ergo stipticis quæ reprimant utimur super currentem humorem. Sæpius enim ante inflammationem hoc si adhibeatur, sanus fit patiens. Inflamātione autem remota, quæ sine mordicatione calefaciunt & euacuant utimur. Doloribus autē neq; remotis ab eis, ea quæ nimis calefaciunt adhibemus, qualia sunt piper, fex uini usta, peretrum & euphorbium. Imponere autem aliquid ex hijs oportet in cauatura dentis, & aliquoties narcoticis eis, qui insomnietatem per nimios patiuntur dolores uteris. Gallam quoq; tritam cum licio, aut terebinthinam supermittes, faciens quod possit in cauatura teneri, & ante purgabis foramen, aut castorius cum opio miscebis, & pones in foramine dentis, aut peretrum cum smyrnio,

C nio, aut opio cyrenaico, & pipere æqualiter cum galbano. Ad commixtos uero molares dentes gitter friges, & terens cum aceto acri cataplasma impones in foramine. Et si non adhuc cōmixtus est nimis, helleborū nigrum ad herbi magnitudinem cum melle cocto superpones. Iam autem nigris uel liuidis factis dentibus, ex desuper fluente humore, pessimū hoc uitium est. Sed hoc patientem similiter curabis, sicut & commixtos dentes. Dolore uero dentium cōmixtorum existente, caraxabis, & post quā caraxaueris dentes, sic apophlegmatizabis bene dentem dolentem ex hijs de quibus consuitur dens tepidis, & post hæc in balneo cidriam facies in ore tenere donec perlauet, & cum se deterserit, sic expuat medicamen, & mox sine dolore efficietur. Manifestum est enim.

PVLVIS AD DENTES COMMIXTOS.

DE cornu ceruino usto libram I, salis amoniaci librā I, mastiche ∻ II, squinoanto ∻ II, pipere ∻ I, costo ʒ IIII, folio ʒ IIII. Consicies omnia simul, & utere.

AD DENTIVM DOLOREM.

DOlent igitur dentes sine inflammatione gingiuarum, quando quidem ipsum corpus dolorem habet. Quando autem nerui, qui dentes constringunt, uel ligant dolent, hij fortiori opus habent medicamine, seu quod reprimat, siue quod digerat causam, siue humores, siue uentositatē spiritus ex speciebus: & quamplurimæ earum cum aceto conficiuntur acri, quam cum uino aut aqua coquuntur. Plantaginis radix, & masticata, & cocta, & in ore tenta, & myrtæ cymæ cum aceto coctæ, aut quinq; folij radices coctæ in uino, aut galla asiana in

D aceto cocta, & in ore tenta, sed abundantius cocta, & helleborus niger cum aceto non satis coctus, & in ore tentus in parte ipsa, aut capparis de radicibus cortex. Quibus autem ex frigore dolent dentes, peretri radix, uini fex, pini cortex, hyssopus, staphisagria, pulegium cum oxymelle coctum, iusquiami semen & folia cum aceto, aut asinæ lacte in ore tentum, hoc & laxos dentes confirmat. Fomentatio autem extrinsecus fiat de salis saccellis aut milij, aut panitij, calefactis saccellis. Ipsum autem dentem fomentabis cum origano sicco in oleo feruente intincto, & super dolentem posito, aut origani triti cum nitro superasperges puluerem gingiuis & dentibus qui dolent, & mox omnem auferet dolorem. Purgari etiam oportet caput de staphisagria masticata cum pulegio, aut allij spicis quinq;. Myrtæ nigræ folia modico cum aceto agitabis cum spatula tedæ, & coques usque ad medietatem, & dabis ut gargarizet, & sic expuat ore apertop hlegma, & peretrum masticatum similiter faciet.

AD DENTIVM DOLOREM.

DE pipere ʒ III, stipteria scisti ʒ III, peretro sicco ʒ II, iusquiami semine ʒ I, teres, & mittes acetum, & facies trociscos. Purgabis autem dentem, & trociscum tritum cum aceto dabis ad lauandum os tepidum. Probatum enim est.

AD MOLARIVM DENTIVM DOLORES.

ADmolares dentes, de tritici farina ʒ II, cum succo titimali miscebis, & super dentes pones, & superpones hederæ folia, & permittes una hora stare & tolles. Sponte enim componitur aut minutatur. Item aliud ad molariū dolores dentiū, si sponte à seipsis cadant. De peretro & staphisagria ana ʒ I, cidria ʒ III, sulphure uiuo ʒ IIII, piperegrana XII. Hæc simul teres in sole, & mittes in pyxide lignea, & cum opus fuerit caraxabis dentem & superpones, & alleuabitur.

A AD IMBECILLOS DENTES uel molares.

Mel & ceram æquali pondere in sole calido cum aqua resolues, & picis mediam partem admiscebis, & dabis ad masticandum. Si autem minuetur medicamen, & siccum sit uel durum, modicum admiscebis olei. Bene autẽ facit & mastiche, qui illud masticat. Quibus autem terunt se dentes uel ut mollescant, indurandi sunt de stipticis medicaminibus & confortandi: Quod si dentes expauescant, sanat andragnis masticata, aut succus eius in ore tentus.

AD INFANTES QVIBVS nascuntur dentes.

Infantibus quibus dentes nascuntur & dolent, lacte catulæ inlines gingiuas, aut de leporis cerebro inlines. Facit etiam & si manducetur. Si autem cum difficultate dentes nascuntur, cipero cum oleo rosino & butyro inlines ubi nasci habent dentes.

AD DENTES DENTIFRICium ne doleant.

Titimali radices coques in uino, ut ad medietatem reuertatur, & bis in mense ex hoc lauabis os & dentes, & nunquam dolebunt. Optimum autem est, & ad conseruandos ut non doleant, & confirmentur, & honesti fiant, quod subter scriptum continetur smegma. Caput leporis ustum teres, & ex puluere ipso fricabis dentes: aut salem cum melle teres, donec ceroti habeat qualitatem, & in linteo mundo ligabis, & ustulabis, & sic admiscebis ireus modicũ, & utere.

AD CLARIFICANDOS DENTES.

B Ostrearum ossa, & ciricon, & porphyron ures, & cinere earum uteris non satis trito. Pumices autem, libanũ, & ostreæ similiter cum sale ustæ faciũt. Facit autem & ad dentes hic puluis, & est multum operatiuus, et humidas & infusas gingiuas desiccat. Ossa sippiæ non usta trita, similiter illuminant dentes.

PVLVIS AD NIGROS DENTES ILLVMInandos, & putridos dentes, & gingiuas reumaticas condensat & desiccat.

De marmore cocto ℥ II, ossibus sippiæ ℥ II, pumice albo ℥ II, staphisagria ℥ I, sulphure uiuo ℥ I, folio smyrni ana ʒ IIII. Teres diligenter & utere.

AD GINGIVAS REVMATIZANTES, ET cõmixtos & laxos dentes, & ad cancros in ore facit.

De calcitheus ʒ XII, cathmia ʒ VIII. Calcitheus quidem in carbonibus assabis, Cum autem cœperit rubere, tolles, & miscebis cum cathmia, & addens acetum teres diligenter, & cum siccauerit, facies puluerem & utere.

Item cornu ceruinũ & caprinũ illuminat dentes, & infusas gingiuas desiccat.

Item ad dentes smegma, quod illuminat & bene nitidos facit, & infusas gingiuas extenuat, & comestas replet. De cornu ceruino usto libras II. Salis amoniaci libram I, & ℥ III costo, mastiche, libano, ana ℥ II, Squinoanto ℥ III, folio, smyrni, ana ℥ II, rosis siccis ℥ I, cipero ʒ IIII, & utere.

AD GINGIVAS INFLAMMATAS.

Ad gingiuarũ inflammationem cum dolore existentem, optimũ est oleum scyminũ, id est, lentiscinũ in calida aqua calefactum & in ore tentum. Sit autẽ oleum nouellũ, & duplici uase calefactũ: Reprimit enim sine asperitate, & digerit sine mordicatione. Horũ maximus usus est ad inflãmationes. Facit autẽ

C & ad dentiũ dolorem, ut supra, proprie acetũ, in quo cocta est iusquiami radix. A

AD REVMATIZANTES GINGIVAS.

ADreumatizantes autem & comestas gingiuas, cum tumore & dolore, & putredine, optime facit fomentatio hæc: in spato melle lanã in capite eius circunuolutam ligabis, & in feruente oleo intinges, & appones gingiuis donec foris æquetur, & albedo circa in gyro fiat. Sic enim caro quæ comesta erat nutritur. Post hæc autem uteris puluere dentifricio, quem conficies sic: Galla asiana trita ∞ I. Cui addens mirrhæ ad fabæ magnitudinem, teres & puluere utere. Ad gingiuas autem adpones calcantũ & smyrnis æqualiter cum melle & modico scistis. Comestis autẽ gingiuis optime facit stipteria humida cum duplo salis mixta & apposita: Scistin & stipteriam & myrtam teres cum melle & inlinies.

AD ORIS DIVERSAS PASSIONES.

SI in ore inflammatio fiat, & totũ corpus uideatur esse plethoricum, hoc est, repletum sanguine, aut cacochymum, id est, repletum diuersis humoribus. Si plethoricus est, phlebotomandus est. Si cacochymus, catarticum secundum humorum qualitatem adhibebis: Sed & per clysterem uentrem subduces, & abstinentiam ciborũ indices. Quod si nihil humorum fuerit aliquid tale, localium curarũ adhibebimus medicamenta. In initio quidem quæ reprimant de stipticis & frigidis speciebus, qualia sunt diamoron, quod accipit omphacion, aut rosarum flores, aut ipsas rosas siccas, balaustiã & cytisum, & gallam asianam, & stipteria, & rorem, & glaucion, & decoctionem myrtæ, & cistum, & rubum. Post hæc autem initiante cura, cum iam restat quod supercurrebat, solum sufficit diamoron, croco & smyrni admixtis, quod digerat inflãmationem. Digesta autem
D iam inflãmatione, diaphoritica admiscenda sunt, qualia sunt nitrum, & aphronitrum, & sulphur niuum, quod est omnibus fortius. Interdum autem sapam, aut mulsam ei admiscebis, aut in pusca ubi coquatur origanum, aut hyssopus, aut pulegium, aut thymus, aut satureia, aut calamentis. Considerabis autem quæ media sunt uirtute medicamenta, aut in unũ miscebis ea quæ expediunt. In statu autem inflammationis, modicũ uti oportet ad os pertinentibus medicamentis, ad lauandum uel gargarizandum mitigatorijs, quæ digerant inflammationem: Qualia sunt quæ fiunt de caricis, & furfurum decoctione, & lentiscino oleo in duplici uase tepefacto. Sed & ea quæ stomachica sunt. In statu causa posita, quæ gargarizari possunt, quædam admiscenda sunt: Qualia sunt aquosa mulsa, & calida sapa. Non autem hoc inuento, calidam aquam admiscebis. Hoc ergo memoraui, ut facilius de præsenti quæ inueniũtur materiæ faciliores, conficere ipse tibi possis medicamenta.

AD VLCERA IN ORE FACTA.

SI autem ulcera in ore, aut ex inflammatione, aut sine hac facta fuerint, si fuerint infixa, quæ fortiter desiccent medicamenta sunt adhibenda: Quale est de frigis, & per se siccum, & cum melle adhibitum, cuius confectio hæc est. Confectio enim de frigis quod dicitur medicamen, non est proprie species una, sed mixtũ ex quatuor speciebus fit metallicis. Chalcanthũ, chalcitheum, chalcucecaumenũ & miseum, æquali pondere singillatim trita cum aceto, & siccata pensabis, & miscebis in unum, & iterum teres cum uino donec glutinetur, hoc est, pingue fiat ut mel, & sic in ollam nouam mittes, & cooperculo claudes, & creta superlines ipsum cooperculum, & in furnum mittes, & assabis donec carbones fiant, & tolles foras, & iterum teres cum uino, & facies magdalia: & iterum secunda uice similiter assabis, & sic teres, & uteris puluere ubi necesse fuerit.

Optimus

A Optimus autem est & Musæ trociscus, cum uino mulso adhibitus, & rosarum succus & omphacium. Simplicia enim ad oris ulcera hæc sunt sufficientia, qualia sunt diamoron, & rubi, & hijs similia, quæ liquida sunt. Puluis autem ad hæc anthiras sic per se siccus, aut mixtus cum melle, sicut defrigis.

AD HAPTAS.

Quæ autē in summitate in ore ulcera generant, quæ Græci haptas uocāt, fiunt autē hæc maxime infantibus, sanantur ex hijs quæ mediocriter reprimunt. Quamplurimæ tamen diuturnæ effectæ computrescentes cancrum faciunt. Infantibus ergo si iam cibos comedunt lenticulas dabis cum modico pane, & medullā uitulinam, aut ceruinam dabis. Oportet autē admisceri cibis & mala cydonia, & alia quæ sunt stiptica, pira, sorbas & mespilas, interdum & lactucas dabis mixtas cibis: lines autem infantibus si rubra fuerint ulcera, in initio quidem quæ mediocriter stiptica sunt, & frigida: deinde quæ digerant sine mordicatione. Si aūt subrubea sint ulcera, choleræ ingerentia molestias, hoc ipsum adhibebis, sed magis ea quæ infrigidant. Si autē subalbida sunt, phlegmate molestante, quæ magis proijciant uteris. Si autem nigra fuerint, ea expediunt quæ diaphorisin faciunt. Maioribus autem, & qui duris membris sunt, sufficit per omnia miseus aut chalcitheus, cum uino stiptico tritus. Si autē sordida sunt ulcera, cum uino mulso tritis lauet. Hæc enim fortia sunt, & nimis operatiua. Mediocria autem sunt, & maxime faciūt ad inchoantes haptas, omphacium cum uino, aut uinum, & mel, & ros, similiter faciunt. Ad infantes autem sufficit rosa sicca, aut flos eius cum uino.

AD CANCRVM ORIS.

B Ex hijs & alijs ulceribus, ex humectatione & calore in ore cito putrescentibus cancer generatā: pro qua re fortioribus medicamētis uti oportet sæpius. Ex hijs fortiora sunt, quæ scaras faciunt similiter cauterijs: Qualia sunt ex cartha combusta partes tres, ex arsenico partē unam teres, & utere. Supra autē linteū pones intinctū in oleo roseo & expressum. Sanat enim protegēdo partē.

Item aliud. Ad magnas putredines in ore factas, & quæcunq; in alio membro corporis fiunt. Chalcithei partem unam, & calcis alterum tantum, & arsenici partem mediam teres, miscebis & utere. Si autem desiccatur os, & saliuam non potest transglutire, ficus coques in uino austero, & purum dabis calidum sorbere, & si non potest, paulatim urge.

AD VVAE PASSIONĒS.

Quod si gargalio fuerit inflammatus, quæ reprimunt adiutorijs uteris: stiptica ergo ea uirtute oportet esse, mediocri quidem existente superfluente humore, mediocres stipticas species adhibebis. Nimio autem supercurrente humore, stipticis utere. Mediocria autē sunt, gargarismata de dactylis cocta, interdum quidem in aqua sola, interdū & modico mellis admixto, & rosis, & uitis palmitibus teneris, & rubi cymis, & lētisci, & thermento, & cipero, & hypocistide. Fortiora autem hijs sunt, myrtæ decoctio, & stiptici mali cydonij cymæ, & pruni, & roboris glādes, & castaneæ, & mespilæ. Fortiora autem ex hijs sunt, galla asiana, & ros syriacus, & balaustia, & malogranati tunicæ. Hæc unaquæque singillatim, aut cum alijs mixta coquantur, & exinde gargarizetur. Oportet aūt post hæc puluere leuari uuam, lente educēdo manu foras. Cum ergo desiccata fuerit uua, & pallida fit, & botro similis diu, post inflammationē transactam tūc erit incidēda. Post incisionē autē oportet defrigi medicamine solo, & usq; dum cicatricē uti, ut ipsa incisura eo tangat. Cicatricē enim diligēter con-

C strictam facit, & totum membrum ipsum, & omnia quæ ulcerata fuerint.

AD TONSILLARVM IN flammationes.

QVæ autem circa gulam sunt tonsillæ si fuerint inflãmatæ, & induruerint, faciunt antiadas. Quas exprimi oportet medicamine aliquo quod iuua re possit inliniri digitis. Maxime tamen adenas inflammatas hoc modo curatio adhibita paristhmias, quas nos tõsillas dicimus, iuuat. Molles enim existẽtes & humidæ uel stringodes, facile suscipiunt reuma, & pendẽtes fiunt & inflantur. Quando autem competenti tempore inflammatio iam digeritur, & aliquis humor glutinosus replet loca, admiscebis quæ ad oris uitia sunt, medicamenta nitrum aut salem, aut aliquid aliud tale quod euacuet phlegma admiscemus. Faucibus igitur inflãmmatis, neq; medicamine ad hæc tali utimur, neq; premimus propter molliciem carnis. Iuuant autem paristhmias, id est tonsillas inflãmatas, seu indurescant, liquiritia simul, & tracacantũ in sapa cocta, & ex ipsa sapa gargarizet bis aut ter in die. Gaudẽt enim loca tam ex hoc mitigata, quàm ex hijs quæ exasperãt, qualia sunt diaphoritica. Exacerbata enim interdum ab acribus adiutorijs malitiosa fit inflãmatio. Duræ factæ tonsillæ fiunt difficiles ad sanandum, & dicunt eas antiadas, ad quas fit Aegyptia, quod recipe de melle libram unam, oleo ℥ VIII, terebinthina ℥ VIII, croco ℨ VIII, in duplici uase resolues, & ex hoc lines antiadas. Et si caninũ stercus album cum Aegyptia adˈdas, mirabiliter antiadas iuuabis. Sed & humanum stercus admisceas. Magnas ergo eius passiones magnifice sanat. Quod si trocíscis bisasa simul admisceas, melius facies. Ad scarodes uero antiadas, ex omphacio puluerẽ factũ appones.

Item puluis ad antiadas. De galla asiana ℨ VIII, stipteria scisti ℨ VIII, sale
D amoniaco ℨ VIII, puluerabis & utere. Item alius puluis. De galla asiana ℨ VIII, miseus, salis assi ana ℨ II, facies puluerem & utere.

AD SYNANGES.

QVando autem synanges suffocantur alicui, cognosci debet si periculum habeat passio. Nam si intrinsecus maior inflammatio fit, ita ut extrinsecus nullus appareat tumor, & adhuc magis periculum est, si utriusque partis tonsillæ tument, & si gargalio simul patitur. Expedit ergo, si ista signa appareant, quam citius mox euacuari per phlebotomum corpus. Quod si non sit qui phlebotomare possit, gersos dabis in tibijs. Subueniẽt enim quamplurime decurrens. Veteris autem & clysteri acri, & à cibo abstinebis ipsum qui patitur hominem, & post hæc circundabis collum medicamine heloticæ uirtutis, hoc est quod extrahat humorem. Constipata uerò loca, uel constricta materia ad se tracta ut etiam intumescant extrinsecus loca, spes est quod euadat qui patitur. Dabis etiam ad gargarizandum ptisanæ succum tenuem, cum melle & caricarum decoctione, & hyssopo, & origano, & prassio. Digerũt enim in ipsis suffocatis & glutinosis pinguium humorum congregationem. Facit autem mirabiliter ad synanges stercus de cane album desiccatum, & tritum cum melle illitum. Generaliter hoc medicamen ad synanges inuentum est. Oportet autem canem ipsum ossa comedere, & ex hoc album fiet stercus, & magnum ad hoc est si luna plena colligatur, & nulla apparet insuauitas, & maxime ad hæc ualentissimæ sunt cochleæ, circundatæ serpentis collo, aut ipsa serpens si hanc appendas ad collum, mirabiliter iuuat tonsillas, & quicquid circa collum molestiæ acciderit.

AD EOS

A AD EOS QVIBVS OS AVT SPINA in gutture hæserit.

QVæ autẽ glutiuntur, si inhæserint gutturi, siue os, siue spina, & infixa maneant, spongiã hydroleo infusam, aut carnem mollem incisam, quantũ glutiri potest ligabis cum lino, & coges ut glutiat, & cum glutierit extrahes de subito linum in quo ligata est: Solet enim infigere se, & sic extrahi. Oportet autem & panem mollem interius ablatũ dare ad glutiendum, aut ficus siccas ad masticandum ut glutiantur.

AD DIAMORON CONFICIENDVM simplicem ad oris uitia.

DIamoron simplicẽ ac de mororũ succo heminis v, & ipse succus ante coquendus est ad clios spissitudinẽ, & sic addes mellis heminã unam, & coques donec ad mellis spissitudinẽ fiat. Cum autẽ opus fuerit admiscebis in initio, quemadmodũ dictum est, ea quæ reprimãt. In statu autẽ, ea quæ digerãt & mitigant. In declinatione uero inflãmationis, quæ digerẽdo extrahãt. Hoc ipso autem modo & de succo uiridium nucum corticum facies ad oris medicamen, & de sapa, & de malogranatis, & alijs quæ austera sunt. Eis uero quæ habent pinguem succũ, mel minus mittes. Si autẽ aquosior fuerit, ante decoques. De piris autẽ aut malis succos, adhuc autẽ & cæterorũ pomorũ æquales cum melle facies. Stipticis autẽ nimiũ existentibus, qualia sunt corna, interdũ quidẽ dupliciter, interdũ autẽ & tripliciter mittendum est, qui nõ ferunt medicaminis qualitatẽ. Si autẽ mediocris fuerit inflãmatio in tonsillis, aut in uua, aut in alio alio
B quo loco, p̃dicti succi & ros marinus, qđ rhomen dicũt Græci, aut libanotitũ uocant. Ad maiores autẽ inflãmationes, malogranati austeris succus oportet, aut mala cydonia, aut utrũq;, secundũ prædictã rationem admiscebis mel, & fiet mediocris. Optimus autẽ & fortissimus fiet, si tota tundas malogranata, & coquas in sapa. Oportet autẽ non solũ ad reprimendũ fiat medicamen, sed & diaphoriticũ est, & forte esse uidetur, si in prædictis dum coquuntur addas pulegium, aut hyssopum, aut origanũ, aut thymum, aut calamẽtim. Colatũ enim utile medicamen est.

AD EOS QVI IN ASPERA ARTERIA quæ dicitur gargala, ulcus habuerint,

QVi in aspera arteria ulcus hab uerit, intrinsecus tunicæ gargalæ curant̃ si extrinsecus aliqd desiccatiuũ adhibeat̃ medicamen, & supinus iaceat in lecto. Dabitur aliquod liquidũ medicamen, qđ ad ulcera oris proficere potest, & in ore tentet dum supinus iacuerit, & exinde fluens in gargalã descẽdat, & sanentur ulcera.

AD VOCEM ABSCISSAM.

SVccos brassicæ cum melle coques, & dabis ut electariũ. Item aliud quod ad tussim facit: Lini semen contritũ & cretũ, & uuam passam cretã sine semine, nucleos pineos frixos, auellanas purgatas æquali pondere teres, & mel non coctũ admiscebis, & dabis exinde cochleariũ unum. Item ad uocẽ sub lingua tenendã. Arteriaca ad uocẽ raucam, liquiricia ƺ VIII, smyrni ƺ XXIIII, terebintbina ƺ XXVI, tracacanto ƺ XXXVIII: unamquãq; siccã teres singillatim & cernes. Resinã uero in pilam mittes & tundes, & superasperges puluereres, & mixtas colliges, & fingens collyria ad fabæ magnitudinẽ Aegyptiæ, & siccabis in umbra, & cũ opus fuerit dabis unũ aut duos sub lingua tenendos, & dum resoluentur liquores glutiri facies. Oportet autem hoc medicamen ut citius contundatur, quia dum contunditur, cito siccatur.

AD

C

AD TVSSIM.

Tussis est uitium humoris qui descēdit de capite per palatum intra arteriā, quam nos asperā arteriam appellamus, & rustici gargalam uocant, & mouet tussim, sicut in pletoricis, aut in peripleumonicis. Fit autem & si fauces fuerint exasperatæ, uel arteria trachea tussis initiū, aut si in ea aliquid cibi uel potus fuerit ingressum, mouet tussim. Sed & distemperātia frigida facit tussim, simul & organica per quam spiramus. Tussiunt autē mediocriter, qui ex distemperantia tussiunt, & nihil proijciūt, & sic proijciūt absq; uiolentia ut nō reprimant, & sic cōtinent spiritū, sed etiā stare faciunt tussim cum spiritu intra se diutius si tenuerit. Nā & calefacta quæ infrigidata sunt loca amputant tussim. Signū autē taliter tussientibus est respiratio subito nimia, irritante scilicet frigore extenso. Nam mitius respirāt in domo manentes calida, & aut parue, aut certe nullo modo tussiunt. In gargalio uero existente tussi, sic cognoscitur: quia manifeste de capite descēdit reuma in arteriā, & ad pulmones peruenit, non satis expuunt; & qđ expuūt tenue est. Oportet autē cognoscere qđ expuūt, ab hijs q spissum & glutinosum expuūt. Sanamus aūt eos q ex tenui reumate tussiūt, quæ exaspata sunt mitigādo uel impinguādo, diacodion dabis, aut aliq đ anodinū antidotū. Quibus aūt ex pinguibus & glutinosis humoribus tusses generanť, quæ extenuāt & incidūt dāda sunt medicamēta: Qualia sunt, centaureæ maioris radices. Difficilius anhelātibus, & ad inueteratas tusses expediēs est gitter. Catarrhos sanat calidū in linteo ligatū, & naribus appositū, ut odoret. Ex thorace uero tus-

D sim, & catarrhū, & coryzā, & branchū curat decoctio hyssopi, & ireus uel pinus, iuuat frequēter data. Electariū uero facies, pinum pinguē tolles, maxime quādo ppria resina circūuoluta est, coques in aqua cū prassio recēte, & sic postea aquæ ipsius decoctioni addes mediocriter mel, & coques iterū donec ad mellis spissitudinē reuertať, & uteris ad eos q de thorace & pulmonibus tussiunt. Et si pinus non adsit, de solo prassio coques aquā, & cū melle electariū facies, & iuuabis. Itē ad tussim Diacalamētis, Aniso ℥ III, fœniculi semine ℥ III, calamēti ℥ I, cymini ℥ II, pipere ℥ I, & 6, gingibere ℥ I, ruta uiridi ℥ I, nitro ℥ I, melle qđ sufficiat. Dabis cochleariū I, aut II. Item aliud: Diabutyrū, De melle ℥ III, butyro recente ℥ III, cymino ʒ IIII, addes melli despumato butyrum, & iterū coques, & sic cyminū addes. Itē antidotū Philoxenis autoris ad tussim. Facit eīn ad tusses diuturnissimas, & ad oīa quæ de thorace nō facile pijciunť, facit & ad impijcos: purgat eīn uulnus & cicatricat, & ad sanitatē pducit: facit & ad uiscerū infraxin. De aristolochia longa & rotunda ana ʒ XII; gentianæ ʒ XXI, lauri baccis siccis ʒ XIX, rutæ semine, prassio ʒ XII, smyrnis trochlitæ ʒ XXVIII, melle quod sufficit. Dabis autem ad auellanæ magnitudinem cum mulsa, aut cum oxymellito.

AD SANGVINEM REIICIENTES.

Mox in primis periculosissima est sanguinis nimia reiectatio, si sit absq; possibilitate euacuatio. Iuuari ergo statim qui patiuntur possunt de hijs quæ infra scripta tenenť. Tota enim passione medicorū est operatio ad sanādū, si portulaca māduceť. Est enim ad hæc multū opatiua si succus eius bibať, aut balaustion, aut rubi mora, & flores roboris, & secunda cortex prini, & membranæ quæ sunt in glande interiores. Coquentes ea maxime utantur. Ficus autem ad primum multum operatiua est. Euisci radix, menta, ad recentes est eruptiones, facit & centaurea maior ʒ II, data febrientibus cum aqua, sine febribus cum crine. Malogranata, lentisci foliorum succus, samnios, aster, ad omnes

A omnes. Similiter & lemnia sphragis, ad thrombos autē factos de sanguine coagulus potatus soluit, & maxime si de lepore fuerit. Soluit etiā thrombos de ficu facta lixiuia cum aqua potata, & thymus, aut satureia cum aceto cocta.

AD ASMATICOS.

Aristolochia rotunda cum aqua potata asmaticos iuuat. Centaureæ maioris radices, spondilion fructus & radix, calamentis, hyssopus, ireus, gyterorū quæ sub situla sunt, ubi cū aqua stant inueniuntur unum mittes ℔ in uase testeo & friges super carbones. Albos autē factos teres, & mel coctum superpones, & dabis cochleariū unum ieiuno & post cœnam. Item aliud: Squillæ crudæ succos colabis, & addes mellis alterum tantū, & coques super carbones, & dabis unum cochleariū ante cibum & post cibum.

AD PLEVRETICOS.

Pleureticis ex calefacientibus rebus nō soluuntur dolores, euacuas totum corpus: fomentationibus uero uteris absq; periculo, & mordicatione, & quæcūq; sunt humida, siue aquā dulcē & oleum in uesicā bouis mittes, & sic fomētabis. Dabimus aūt ad hāc passionē medicamēta quæ extenuādi habēt uirtutē, qui mediocriter inflāmationes patiunt, & qui fortiter inflāmationes patiuntur, in declinatiōe inflāmationis, aut iam pfectius quietis. Mediocres ex hijs sunt ptisanæ succus & mulsa. Fortia aūt sunt acaliphis semē, & quādo admiscet paululū mel acribus herbis, quales sunt hyssopus, origanū, calamentis, pulegiū, & ireus.

AD LATERIS DOLORES.

Lateris dolores si sine febre sint bdelliū & costū in potione datū sanat, brassicæ caulis ustæ cinis mixtus cū adipe porcino ueteri & appositus ubi dolet, tollit dolorem. Diaphoriticum enim fortiter hoc medicamen.

B AD DOLORES DIVTVRNOS IN THORACE CONSISTENTES SINE FEBRE.

Simul coques fœnogræcum & pingues dactylos, & cum cocti fuerint colabis, & cum succo ipsorum mittes mel abundātius, & coques ad carbones, ut sit mediocriter pinguis, & uteris multo ante cibum.

AD MAMMILLARVM PASSIONES.

Inflammatæ māmillæ sanant mirabiliter si spathos de palæstra, & si duriores esse uideris, cū oleo ciprino, aut roseo adponas. Quod si lac coagulatū fuerit in māmillis, & inflāmationē fecerit, utilissimū est si ouo integro utamur admixto oleo roseo. Non solū autē hæc ad māmillas inflāmatas, sed in alijs plurimis locis læsis in palæstra sanitas est inflāmatis locis & māmillarū: etenim ignita eius extinguitur uiolentia, & qui superfluunt reprimit humores, & qui intus residēt corrupti digerit. Fabæ etiā farina ad māmillas & testiculos optimū est cataplasma. Aufert enim ab hijs locis indignationes, & mediocriter infrigidat inflāmatiōes, & maxime quādo coagulat lac in māmillis. Noxiū uero agonis apostema māmillas puellarū phibet crescere, aut ad horā inflāmat & puerorū: testiculis porci incisis, de sanguine ipso illitæ māmillæ nō crescunt. Si de lacte turgescunt māmillæ, ad spargosas māmillas adhibebis lenticulā coctā in aqua marítima, & cataplasma impones de menta, uel cum alphita & sale fomētabis. Aut crocū cum lacte teres, & inlines, farinā fabæ per se cū alphita cataplasmā impones. Aut mala cydonia cocta, & cū melle trita impones. Item aliud: Si de lacte turgescūt mammillæ, aut quolibet modo inflantur, columbarum stercus terens cum melle, superaddito modico de cera remissā ut emplastrodis fiat, & inductum in linteo superpones, & mox subuenies.

VT NON COAGVLETVR LAC.

C Non dimittet in mamillis lac coagulari, si de cera alba ad milij aut phaseoli magnitudinem numero X, per singulos dies transglutiat.

AD COLVM CVRATIO.

IN colo intestino, seu in alijs intestinis acer & mordicãs insidet humor: lædun tur igitur sub calidis cibis uel medicamentis, & à cibis abstinentes irritantur dolores. Cõstituendi sunt ergo, melius temperatis utantur. Oportet ergo in primis clysterẽ adhiberi ex mulsa, aut ex succo ptisanæ, & cibos euchymos, & qui non facile corrumpantur accipiant. Fugienda autem sunt quæ extenuant, & calefaciunt. Oportet autẽ & euacuari humores, aut temperari. Neutrũ enim hoc fieri poterit: Fugiendũ est & narcoticũ medicamen in talibus passionibus cõstitutis, quia non solum qui stuporem sensui faciunt releuant dolorem, sed impinguant qui extenuari habebant humores, & infrigidari calida magnifice iuuat: pinguibus autem existentibus & glutinosis humoribus, doloris causa nullo modo adhiberi debent narcotica medicamenta, id est, quæ opium recipiũt. Releuari quidem uidentur hoc dato stupefacto sensu, & postea peius patiuntur, & impinguati amplius humores difficile absterguntur. Curantur autem tales passiones neq; nimium calidis: Augmentãt enim dolores subardentes, & fusis humoribus spiritus uentositatis augmentatur. Sed quæ sine nimio sunt calore, extenuantia & absq; inflatione sunt. Nam alijs omnibus, & speciebus primis absq; inflammatione si nullo modo sit febris hoc offerimus, & tiriaca medicamen fortiter iuuat tales passiones, quibus febres nõ accedunt. Quibus sunt, nõ de milio, aut panico ad fomentandũ saccelli, & in oleo coques extenuandi par-

D tem habentia & nõ inflantia medicamina, & sic colatis admiscebis in oleo adipes pullinos, aut anserinos absq; sale & inijcies. Non autẽ mitigatis ex hijs doloribus iterum inijcimus, admiscentes oleo ipsi castorei aliquantũ & opij, ad magnitudinem uniuscuiusq; nõ plus quàm fabæ in una hemina olei. Oportet autẽ in ipso oleo lanæ floccos infusos ad anum imponere: oportet autem ligari fortiter lanam ad anum appositam, ut facilius teneatur. Lycon, id est lupi stercus datum in potione, & maxime quod album est, cum aqua aut uino tenui secundũ consuetudinem, bene iuuat colicos, nõ solum in accessione, sed etiam in declinatione. Si enim mitigata nõ fuerit passio perfectius aut mitius, & diuturna efficiatur, dato stercore, melius & ualentius est si nõ terram tangat, sed super cespitem cadat, & exinde colligatur stercus super cespitibus uel herbis inuentũ. Sed & ossa quæ cum ipso stercore inueniunt data in potione, iuuant colicos.

Narcotica.

Stercus lupinum.

AD LVMBRICOS.

Lumbricos igitur rotundos sufficiens est ad occidẽdum absinthium, abrotanum, calamẽtis, cardamomũ, brassicæ semẽ, menta, lupini puluis ex hijs in potione, aut cum melle in electario, aut in pusca potatus. Gitter autem non solũ comestus, sed & cataplasmatus uenter extrinsecus: persici quoq; folia, ad uentrem apposita. Ascaridis autem inuectioni de calamentis succum adhibebis, aut cidria. Latos autem lumbricos occidunt mori radicis cortices. Ptereus, quam nos filicem dicimus, radicis ʒ IIII in mulsa acceptæ, & camæleontis arboris radix, oxyphanum cum uino austero datum: Occidit autẽ eos & costum. Ego uero ex magistrorũ experimento, & nostro longo probato iam tempore, hoc catartico in hijs semper utor. Scamonia scrupulo I, euphorbio scrupulo I, & 6, combustarũ pennarum puluere scrupulo I. Nitro penso siliquæ unius, in mulsa, aut cum uino dulci dabis bibenda. Salubrius autẽ continget, si ante allia

A uel cætera acrimonia edat. Iniicies autem ad lumbricos molestantes aquã, ubi coquaf abrotanũ cum melle & nitro & oleo. Item alterius autoris emplastrũ ad lumbricos latos & rotũdos, & ascaridas, & serpẽtes in uentre: Lupinos, lauri baccas, & fel taurinum supermittes, & pones ad umbilicum, & fasciabis una die & nocte, aut certe duabus aut tribus. Item alterius autoris ad latos lumbricos: Abrotanum, cornu ceruini rasuram, coconidij, & sisami ana ℥ I, cardamomum triobolon dabis cũ hydromellito bibere. Item ad lumbricos electariũ. Cornu ceruinum utens facies cum melle electarium, dabis ut accipiat. Item aliud: Malogranata acida, & radicis cortice mediana, ana ℥ IIII, piperis ℥ IIII, cardamomo ℥ VI, prassio ℥ II, dabis postea cum aliquo cibo comedere. Itẽ ad ascaridas. Axungiam ueterem intra anum mittes. Item aliud electariũ: ad latos lumbricos: Gummi arabico ℥ I, pterea ℥ III, cardamomo ℥ I, nitro ℥ III, dabis in hydromelle aut cizico. Item ad serpẽtes in uentre & lumbricos. Myrrha, cardamomo ℥ IIII, nitro ℥ I, scamonia tres obolos, aqua ℔ I, ut totí exeant, una est datio. Item ad latos lumbricos: Antidotũ diaptereon, pterea ℥ VIII, scamonia, gitter, cardamomo, sale, nitro, ana ℥ II, dabis bibere in hydromelle aut cizico. Item aliud: Pterea ℥ IIII, dabis similiter sicut dictũ est, ante dabis omnino acres res manducare. Addes autem cardamomi ℥ II, nitri ℥ II, polypodij ℥ IIII.

AD EOS QVI MVLTVM VOMVNT, & non continent cibos.

B Rotem & cyminum teres, & dabis ℥ I in oxymelle cyathis duobus bibere, aut foliorũ uitis, aut palmitũ tenerarum succo calicẽ unũ colabis, & cum alphita dabis bibere.

AD ANI PASSIONES.

Coques gallam rubeam & teres, & cataplasma in ani inflammatione appones, & ad foras exiens intestinum, si fortius opus fuerit fieri adiutorium, in uino: Si autem leuius, cum aqua coques. Succus autẽ scinus, id est lentiscinus, facit appositus & ad ani, & ad matricis proruinam. Item aliud: Pini cortice ℥ VIII, cyparissi pilis siccis ℥ II, molipdinis ℥ II, ante lauabis in uino stiptico, & tritas supersparges.

AD IGNITAS INFLAMMATIONES cum dolore ani.

Ovi assi uitellum teres cum uino albo, & de oleo roseo cerotum supermittes, & superlines. Item aliud: Panem mundum tritum & coctum in aqua, & rodinum oleum superpones cum oui uitello asso. Item aliud: Rosis siccis ℥ IIII, ouorum in igne coctorum uitella duo cum uino albo teres, & de oleo roseo cerotum supermittes, & uteris.

AD ANI PRVRITVM.

Cretam cimoliam teres, & supermittes cerotum de oleo myrtite, & utere.

AD RAGADAS IN ANO VEL IN ueretro.

IN ano aut ueretro scissuris membri factis quas Græci ragadas uocant, cineris derasura lintei facti & usti, & amili æquales partes teres, & foliorum oliuæ succos miscebis & lines.

AD HAEMORRHOIDAS.

HAemorrhoidas multũ effundentes sanguinẽ reprimit aloës superaspersa, aut ferri squama, aut plumbi usti puluis ex aceti aut uini decoctione fotus. Reprimit autẽ hæmorrhoidas myrta, quæ cõmiscet oleo amaracino aut

 irino

C irino illitas. Reprimũt autẽ confestim de acacia rubea ʒ IIII, tracacanto ʒ III, fingillatim teres & miſcebis cũ aqua, & induces in linteo, & impones. Item aliud. Tollit enim hæmorrhoidas mirabiliter, cocnio ficco ʒ II, iuſquiami ſucco ʒ IIII, ſtipteria ſciſtis ʒ II, calcanto ʒ II, ſinopide, pſimithio, ana ʒ I, cerotum roſeum ſupfundes. Si autem interiores fuerint hæmorrhoidæ, ex medicamine interius lines: faciunt autem & ad hoc mirabiliter ſandaracæ, & arſenicũ, & ſciſtis, ana ʒ VIII: Superlines, & præparatus ponitur donec moriatur, & cadit in media hora deſiccatus, & ab ipſo baſe diſſoluitur, inlines autem in circuitu. Reſoluit autem iſta ſtacte, & lixiuium in circuitu lines ceroto, & hoc facies ad ſolem, aut ad ignem.

AD MATRICIS ET VERETRI VLCERA.

IN ueretro ulcera, nel in matrice, aut in ano ſine inflãmatione cõſiſtentia, deſiccatiuis opus habẽt nimis medicamẽtis: Qualia ſunt de cartha uſta, & anetho uſto, & de ſicca cucurbita uſta. Ad ſicca autẽ, & quæ recẽtia ſunt ulcera, & aloës medicamen bonum eſt. Ad hæc omnia autem eorum adynon eſt ad ſicca ulcera, & in nullo minus operatiuus eſt pompholix. Si autem humectius fuerit ulcus, piceæ cortex per ſe ipſam, ſed & lithus hæmatites. Si aute profundũ fuerit ulcus, prædictis manna admiſcetur: facit aũt ad ueretri ulcera panchriſtĩ ygron. Si autem in matrice aut ueſica ulcus fuerit, hoc ipſo opus habent medicamẽto. Nam & ferramenta opus ſunt intus, effectus eſt & quæ reſoluunt medicamẽta, & utiliora ſunt ſicciorib9, qualia ſunt crocus & pompholix, & aloës mixta oleo roſeo, aut plantaginis, aut alicuius alterius ſuccus.

AD TESTICVLORVM ET SCROton paſſiones.

D AD ſcroton & teſticulorum dolores, butyro, reſina terebinthina, æquali pondere mixtis uteris, aut lini ſeminis farina cum aqua cocta. Cui admiſcebis ſmyrnæ decimã partem, & reſinæ ſimiliter, & cataplaſma impones.

AD TVMENS VERETRVM.

VItis folia numero XXX, pſimithio ʒ V, libano ʒ I, teres & cataplaſma impones. Veteris uero & fomentatione de aqua maritima frigida, & mitigabitur ſi ueretrum ſurſum ad uentrem ſuſpendas.

AD VLCERA SI EX SVDORE IN teſticulis fiant.

QVod ſi de ſudore ulcera in ſcroto fiant, gallas tritas, aut ſtipteria ſuperaſperges. SI IN VERETRO NAſcantur tymi.

EX eo cadio melaterio ſuperpones, aut piri ſemẽtes ſuperpones tritas, aut ſardinarũ capita trita ſuperpones, aut hirci fel ſuperpones.

AD RAGADAS, ID EST FISSVRAS in ueretro.

RAgadas in ueretro iuuat reſina frixa cum oleo roſeo trita, donec mellis craſſitudo ſit, admixto oui uitello cocto. Item aliud: Hederæ folia ſicca & uſta terens cum oleo in mortario plumbeo, ex hoc illita ſciſſura ſanabitur.

AD TESTICVLORVM INFLAMMATIONES.

VVam paſſam exoſſatam cum cymino teres & impones, aut ordei farinã coques in mulſa & ſuppones, aut cyminũ cum butyro aut reſina æquali pondere remiſſa impones. Ad teſticulorũ uero ruborem terra cymolia cum aqua ante inlines, & dimittes ſiccari, ante fomentatas aqua calida, aut reſinam ſiccam

A siccam teres, & smyrnion paruo teres, & cataplasma impones. Si autē discortica ti fuerint testiculi, cinis de sarmentis cum nitro & aqua admixtus sanat cataplasmate.

AD PRIAPISMVM.

PRiapismus est augmentatio ueretri, permanēs in longitudine & latitudine circūdatus sine aliqua cōmotione libidinis. Inflatur autem uentositate spiritus, scilicet de quo inflatur ueretrū. Generatur ex humorū glutinosorū & pinguium submediocri calore. Prouidendū est ergo ut non possit calefieri ueretrum, sed ut infrigidetur leuiter cum oleo roseo, & aqua facto ceroto cōfuso, & de oleo camimolo ueretro, & lumbis superpones. Dieta autē & medicamenta adhibenda sunt extenuantia uirtutē absq; calefacientia manifesta. Adhibenda sunt autē quæ naturæ sunt congrua, experimēto inuenta, & herbā nympheā bibat & agni semen, & rutam uiridem cum pane mixtam comedat. Hoc ergo initio nō dabis, calefacit enim multū. Sed postq; usus extenuantibus euacuationibus fueris p uomitū, & hoc oportet fieri: Etenim uētris reuma natū proximū est ueretro.

QVAE SINT QVAE VENEREOS actus excitent ad libidinem.

ACaliphis semen & bulbi, rapæ semē, dauci radices, & mediocriter semen eius, menta & costum incitat cum uino & melle datum. Satyrion, eruca, cicer, faba, polypodiū, nucleus pineus, ornimi semē, anisus, asari radix cocta & comesta, & scincus qui & crocodilus quæ ei circa renes sunt, si bibātur, fortiter irritant libidinē. Sed & oua perdicis excitant. Porri uero semē in uino puro potum. Vulpis autē testiculis siccatis, & pulueris inde facti unum cochlear in potione cum uino datum, sine læsione absq; siti tensionem ueretri facit.

B QVAE SINT, QVAE PROHIBEANT libidinis impetum.

AGni semen frixum & nō frixū, & folia eius, & flores: quia libidinē extinguūt prohibita sunt, & non solū comestū, sed & in potione datū, siue etiā substratū in lecto. Ruta uero similiter prohibet, & lenticulæ decoctio potata mitigat tensionē ueretri, & porcaca comesta, & lactucæ semen potatum.

AD EOS QVIBVS SEMEN FLVIT, aut per somnum patiuntur.

LActucæ semē potū prohibet semen, unde & hijs quibus in somnis cōtingit datur hoc, & canapos syluestris semē datur, & si frequēter fuerit potatum, desiccat generandi facultatē. Plumbi lamina lumbis supposita seminis lapsum retinet. Nymphææ uero radix & semē prohibet semē uel fluxum seminis, uel hijs quibus per somnū molestat exuberās plus quàm oportet, cum nigro uino & austero potatum amputatanethi semen.

AD EOS QVI VRINAM NON CONTINENT.

VEsicam capræ aut ouis ustam bibat in pulca, ad uesperū uero sitiens se colloccet. Facit autē & aquilæ cerebrū ad magnitudinē ciceris cum adipe anserino æquali mensura & gummi tantundē contritū, si totū glutiat facta catapotia aut mixta alphita comestum. Item leporis testones miscebis cū uino odorato, & dabis bibere anteq; dormitū uadat, & liberabit. Herbā quoq; calamētis, & smyrnā, & mentā dabis bibere anteq; dormitū uadat: lines uero ueretrum cymolia cum succo uitraginis.

AD MATRICIS PASSIONES, ID EST suffocationes.

AD suffocationē matricis iuuat potata de agarico ʒ I, in allio ʒ IIII, cum uino. Plantaginis semen aut succus cum uino. Onex, id est ungula de ʒ

V 2 cochlea

C cochlea potata: acetum squilliticum sorbeat. Odorationes autem uel suffocationes excitant aspaltum, castoreum, galbanum, pix liquida, lucernæ stuppa, aut licinius extinctus, capillus ustus, ruta syluestris, silphiū, allium. Suffumigatio autē fit ad hæc gagate lapide, onyche quæ est in purpura, aspalto, castoreo, galbano, silphio, cornu ceruino. Apponitur autem ad ueretrum ruta cum melle trita & in lana suscepta.

AD MENSTRVA PROVOCANDA.

Educere si uolueris menstrua ante dies tres aut quatuor uenam incides in talo, aut in tibijs gersis dabis, aut de ambobus talis uenas incides, ita ut post unū diem de alio tollas talo, & iterum post hæc tenues dabis cibos, nunc & ante V, aut VI dies curationis incipies. Post suffraginis autem euacuationem, aut tali, dabis castoreū cum pulegio, aut cum calamente bibere. Euacuat enim fortiter. Educit autē menstrua bene pulegiū & calamentis, id est mentastrū cocta in mulsa & potata, & sicca quidē trita & tenuis puluis in mulsa datus. Calamentis autem fortiter operatiua est. Harum autē potionū tempus est utile post balneū in sabanis. Sic enim data potio multo plus operatiua est. Diptamnus & herba sabina similiter datæ. Vtiliter autē ad hæc datur & pigra quod aloē recipit 2 C, & de alijs speciebus ana 2 VI. Deducit mēstrua & ampilon prasson, quādo ex frigidis & pinguibus continētur humoribus. Cicer uero & lupinorū decoctio cum myrrha & melle admixta appositio. Suffumigatio autē & de capparis radicis corticibus & cassia. Quādo aūt ex plenitudine simul & pingui superfluitate constricta excludunt menstrua, centaureæ maioris & minoris radicū succus apD ponetur, & marattū, & gitter. Quando autē glutinosi & pingues humores constringunt, & prohibēt menstrua, petroselinū, porrū, apium, allia, smyrnion, storax potata & apposita, raphani comesti, adiantus, amomū. Incatismata autem educūt mēstrua aqua ubi decoquunt sambuci folia, artemisia, diptamnus, laurus, coniza. Cataplasma autē ad secundas & menstrua educēda de artemesia ad hibitū in hypocōdria, fortius autē educit, ita ut pecus educat, lolij farina cum porri succo mixta & imposita, & cyclamini succus cū melaterio & lolij farina. Medullā ceruinā, galbanum, amoniacū, & oleum æquali pondere teres, & uteris. Opopanaci obolo uno collyriū faciens superpones: hoc enim sine periculo est experim entatū. Educit autē mensibus tribus aut quatuor hæc. Bulliat autē herba sabina, & uiuum pecus corrumpet, sed & mortuū extrahet. Et centaureæ maioris radicū succus idem operat, & calamentis succus potatus & appositus. Smyrna & cidria apposita, & ipsis si in cōmixtione linas ueretrū, non concipit. Hoc medicamine ut entibus nihil secundo uti opus est lupinorū decoctione cū myrta & melle apposita, & ex lupinorū farina cataplasmata. Cui addes centaureæ minoris succū & appositus eijcit: cyclamini succus illitus, sub uētrali: Etenī est corruptio fortissima in pesso cū melle appositus. Elateriū aūt appositū quæ cōcepta sunt corrumpit. Castoreū aūt cum pulegio, aut calamēti experimētatū est ad educendū pecus, uel secūdas obligatas brassicæ succus cū lolij farina appositus.

AD FLVXVM SANGVINIS mulierum.

Non propria passio est aut similis matricis, quæ uocat fluxus sanguinis, sed ex omni corpore ista euacuatio. Contingit autē hoc hijs quibus molles sunt carnes, & phlegmatica est natura quamplurimē. Fluit autē interdū quidem rubrū, qđ est sanguinis liquor. Interdū autē albū, qđ fit à phlegmate. Hoc non autē à phlegmate est. Sed rubeus si fit, ex cholerico humore augmētatus & aquosus, interdū ex rubeis fit choleribus, & sæpius sufficit ad sanitatē ex toto cor

A pore facta purgatio desuper augmentato humore. Contemplatio aliqua est totius curationis ad desiccandū, sine nimia aliqua calefactione totius corporis, & circa matricis loca; si utatur ex interuallo ex hijs quæ stiptica sunt. Purgari ergo totum corpus cōuenit per uentrē, & urinas, ut digerat. Rarefaciendum est totū corpus fricando superficiem, & ungere utilius ea quæ expediunt. Faciunt autē ad sanguinis fœminarū fluxum, porcacla si edatur, aut succus eius potatus, rubi semen, & flores eius, & de roboris uel castaneæ pomis, secūda quæ adhæret glandibus cortex. Similiter quæ fiunt inter utrunq; mediæ, maxime coques eas, & sic uteris, facit autem & ilicis. Operatiua autē amplius est hipporis, & maxime quibus rubor fluit sanguinis, iuuat potatus cum aqua aut uino, schini semē frictum potatum cum uino: Rubra uero prohibet menstrua, gesasteras, aut lemnia sphragidis. Schinon, id est, lentisci radicis decoctionem cum cornu ceruino usto cum pusca dabis. Fimus caprinus cum libano appositus reprimit: Oportet autem inuolui in lanis hæc & apponi. Licion cum lacte apponere oportet. Gallæ quæ intrinsecus sunt cum libano & aqua similiter, & sunt hæc incatismata & epitimata super uentrale imponenda. Quæ sunt stiptica incatismata fiunt ex decoctione plantaginis, & polygonis, & sidia, & rosis, & rubo, & hijs similibus.

AD MATRICIS INFLAMMATIONES & dolores.

Incatismata ex decoctione facta iuuant ubi decoquantur artemisia utraq;, laurus, ireus, cassia, centaureæ maioris radices, uiolæ flores sicci, maxime in diuturnis, malua, mellilotum, lilij flores, ficus siccæ cum fœnograeco, aut ptisanæ

B cum fœnograeco & lini semine. Suffumigationes autē expediūtur agni semine, cassia, bdellio, ladano, smyrni. Apponuntur etiā hybisci radices coctæ in mulsa & malaxatæ cum adipe porcino, & terebinthina, & fœnograeci succo, & cum adipe porcino, & butyro recente. Lilij radices assæ cum oleo roseo, & flores eius cū ceroto, & medulla, & axungia, & hyssopo cum butyro & mellicrato.

AD VLCERA MATRICIS ET MORDICATIONES.

Ad ulcera matricis expedit amurca circumlita, & cocta cum ceroto, aut licium similiter cum succo acaciæ. Mordicationes autē, quas Græci odaxismos uocant, quod nos pruritū uel mordicationem appellamus, mitigat porcaclæ succus inquimatizatus. Iuuat lini seminis coctus succus in mulsa: fœnograeci similiter succus. Tracacantum autem cum aqua adhibitum.

AD PRÆRVINAM IN MATRICE.

Matricis præruinā reprimit acaciæ succus, aut rubi succus, aut lentisci, aut malogranati rubei succus illitus. Violæ uero folia cataplasmate imposita aristolochiæ in pesso cū aliqbus stipticis succus, sed & decoctio ex eis facta incatismate, & fomentationes, gallæ, aut sidiæ, id est, malogranati, aut lentisci decoctione uteris.

AD CONCEPTIONEM.

Iuuat autē ad concipiendū pastinacæ semen potatū, & radix data ad manducandum, & appositū cum medulla ante cōmixtionem leporis coagulum, cū butyro. Vulpis fimus cū oleo roseo in pesso appositus, & sublinitus ut sic commisceatur. Artemisiam appones tritā & concipiet. De adipe anserino & terebinthina circūlines per duos dies, tertio die cōmisceanf, & concipiet puerū. Herbæ mercurialis semen, aut succus pro pesso ad puerū concipiendū semine post commixtionē mox apposito, puerū concipiet apparatū. Puellam aut fœminā mercurialis herba concipi facit, sic traditum est ab antiquis quia concipit. Continetur autem conceptio, appositus, & si in terra summa lapis inuentus fuerit, qui iaspis

C dicitur, & appensus, & malux syluestris radix similiter facit. Seruat autem conceptionem syderitis herba appensa, & infantem non permittit abortiri.

AD PARTVM IVVANDVM.

Lapidem iaspidem coxis appende, & mox pariet: cyclamini radix sicca similiter facit. Adiantus itus iuuat, & cum uino & oleo potatus iuuat, & sternutum factum in naribus, & diptamnus cum uino, aut aqua potatus, aut bulbus amarus cum sapa, aut scrophinum lac potatum in mulsa. Pulegij autem fasciculos in aqua mitti facies, & supersedeat mulier.

VT NON CONCIPIAT MVLIER.

Filicis radices si dederis cum uino bibere, aut cum sapa non concipiet fœmina. Similiter faciunt flores salicis, & brassicæ folia, & flores cum uino post conceptionem appositi: Apponũt autem ut non concipiat ante cõmixtionem, mentam teres & ueretrum de succo eius inlines. Brassicæ flores tritos in pisso post commixtionem appone, & non permittent condensari pellicino semen, ante cõmixtionem si se subleuet dicatur.

AD VENTRIS RVGAS ET MAMMILLARVM.

Cochleas maritimas diuturnas ustas teres cum oui albumine, aut lacte asinino, & unges. Item aliud: Speculare tundes & cernes cum aceto & in baineum eunti cui inlines, antea lines per dies uiginti & curabis. Vt autem uenter & hypocondria non faciant rugas, cymolia & mannis æquali penso cum albumine oui inlines cum ceroto cyprino.

AD COXARVM INFLATIONES.

D Panis interiora & melanteria consperge, & superpone, & cũ aqua ponatur.

AD VMBILICOS PROMINENTES.

Gallam ustam teres cum aqua, & cataplasmate superpones. Item aliud ad umbilicũ prominentem: Imponendum est super umbilicum id quod ex hijs cõstat, cicutæ & mannæ ana ℥ I, cerofælotæ ℥ VI, plumbiloti ℥ VIII, oua duo, quibus herbæ soldanæ succus adijcitur. Hoc etiã diutius impositũ esse oportet. Sed antea hijs uenter per clysterẽ euacuandus est, & medicamine posito cõquiescere hominẽ oportet, cibo modico utaẽ, & uitanda sunt oĩa quæ inflant.

AD PODAGRICOS, ET ARTETICOS, & ischiadicos.

Ad podagricos, & ad omnes reumaticas passiones per omnia imbecillia existentia loca oportet fieri quæ suscipiunt reuma. Quæ autem superfluitas si nõ sit corporis, nullo modo nocet ubi nulla est superfluitas, propter quod oportet natiuitatem, quæ in illis offeruntur locis considerari: Quod si nullo modo superfluit humor, neq; passio consistere potest. De qua re prohibendum est, quod superministratur de toto corpore, & exercitatio sit mediocriter, & cibi digestionibus apti, fugientes ociositatem, insuper & facietatem, augmẽtationem medullarũ & inrationabiles uini potiones, & maxime ante cibos: Lædit enim neruos uinosa nimis potio ministrata, quemadmodum & actio Veneris importuna, quia in podagricis natiuitatibus mediocriter conuenit luxuriæ usus. In antiquo uero tempore paucos omnino à podagra tactos, abstinentes ab hijs fuisse curatos cognouimus. Quibus etiam oportet euacuari augmentatos humores, & si plethorici sunt, id est, abundantes sanguine, euacuabis primũ, & sic localia impones adiutoria hæc, quibus reprimi pedum & manuũ reuma possit: In coxæ autem articulis nodo reumatizante, cauendum est quod reprimit medicamen. In profundum enim descendens humor comminatur insanabilem fieri passionem,

A nem, faciliusq; intus nocet superfluitas facta, si nō potest digestionem accipere. Mitigatiuis ergo sunt ab initio adiutorijs teleuandi hij qui ischiam patiuntur. Quādo ergo ex plenitudine sanguinis sola causa fiunt dolores in coxa, uena est incidenda in talo, aut in suffragine, uel planta. Sufficit hoc ad cito sanandū ischiam: Nam si quis ante euacuationē totius corporis acribus utatur medicaminibus, plenitudine constricta, insanibilis fit passio impinguata, & quodammodo concocta materia. In qua re per culpam tali facta constipatione uentosæ in coxæ ipsius loco figendæ sunt maiores, & purgatio per clysterem est facienda de coloquintidis, & hijs similibus. Cognoscendi autē sunt hij qui caste uiuunt, & continent se in dietis, & nimiū sunt remorantes in potionibus uini, podagricas passiones possunt quidem habere passim, sed facile teleuantur à passione. Eua cuandus in primo uere per phlebotomum, aut catarticum, frequentius tamen catarticō bis in anno: Nam hij qui nimis sunt uinolenti uel comestores, nihil ab hijs euacuationibus iuuantur, quia mox iterum replentur humoribus congregatis, incontinenter dieta utentes, de qua re generantur circa articulos pori: & si in antiquam qualitatem uenire articulorū non potest sanitatis curatio, uulpes uiuas, aut mortuas coquunt in oleo, aliqui autē hienas, & faciunt diaphoriticū oleum, & sic in tinam mittunt, & ibi deponūt arteticum totū ibidem corpus cooperientes, & diutius ibidem residentes, magnifice iuuati sunt euacuantes omnem morbum facientem ægritudinem. Materia quampessimæ dietæ si iterum eos repleuerit, fabæ farina in aqua cocta cataplasmabis. Cui addes coctos adipes porcinos, & bene faciet ad inflammationes, uiolæ herbæ albæ radices cum aceto, induratos articulos, & inflammationes sanant diuturnas, & poros habentibus decoctioni carnis porcinæ infundes caleum uetustum, & in mortario teres, & commixtum bene super articulos impositum poros soluet & diger et, & currens reuma

B absq; incisione, & sine molestia desiccabit ipsa loca per singulos dies & potos. Platani folia uiridia trita, & cataplasmate imposita in genibus, inflammationes tollunt podagricis & arteticis. Anodina sunt autem sine dolore reddentia epithimata, quæ in accessionibus utenda sunt. Opio myconio & croco ana ℥ IIII, teres cum lacte uaccino, aut caprino, & interiora panis admiscebis & teres fortiter, ut æqualis & mollis sit permixtus, & admixto oleo roseo uteris cataplasmate, & extrinsecus custodiæ causa betæ, aut lactucæ folia superpones. Est autem quando o pium & crocum cum lactucis tritum cum ceroto oleo roseo mixto in linteo inductum superp ones.

AD ISCHIAE DOLORES.

ISchiadicis autē de farina lupinorū cataplasma impones cum aceto, aut oxymelle, aut pusca coquens. Calamentis autē trita & cataplasmate imposita, quamfortissimū fit adiutorium. Capparis radicis cortices coxæ dolores iuuant extrinsecus appositæ, cū hijs quæ ad hæc recipe possunt admixtæ. Intrinsecus autē injciendus est garum ex insalitis piscibus, ut molestantes humores extrahat, & de intestinis euacuet. Maxime autē hoc facit de insalitis piscibus silutus, & de sardinis factū garum. Talpheū uero semen per clysterem ministratū iuuat, sanguineū euacuans humorē. Similiter autē & centaurea tenuis decocta facit.

DE QVIBVS MEDICO SVGGERITVR, sollicite tractanda sunt.

HAec omnia in tantum quæ diximus sanari possint, secundum medicinæ rationem non ignoro. Oporter igitur & de cæteris sollicitudinem præbere, & quæ significantur medico, quæ contingunt & antequam fiant, magnas & insanibiles

C insanabiles passiones futuras præuideat, quod ante delongius manifestantur. Sonitus igitur aurium, & inter se diuersi motus turbantes, & spasmi per aliqua membra facti, & si labium inferius subinde tremat, & sine uoce fiat, & si sit obliuiosus & odorem perdat, & somni profundi contra consuetudinem sint, profundi aut leues sint & phantastici, & in cibo subinde se opprimi querelentur, & a ctu uenereo plus à consuetudine frequentius compellentur, ita ut non semel, aut bis, sed maior eis motus contingat, hijs hoc patientibus, apoplexiam aliquã fieri necesse esse significat, & epilepsiam, aut apoplexiam, aut melancholiam, aut maniam. Oportet ergo scire medicum, ut cum rogatus fuerit, quamceleri me succurrat: Forsitan enim necesse est phlebotomari, aut catarticum dari, aut utrunq; fieri, aut alia quædam expedire. Oportet ut prohibeantur nascentia mala: nam & hypocissis præcedunt signa, & ante oculos apparent caliginosa quædam uolare, qualia sunt cynicellæ, aut muscæ, uel capilli, & hijs similia cum capitis dolore. Hæc ergo omnia scire oportet medicum, & quæ oportet adhibere catartica, & cibos competentes, uel quæ aliter iuuare possunt. Labores autem spontanei, aut somnia profunda, aut phantastica, aut uigiliæ extra consuetudinem, & sudores post somnum, & sitis contra consuetudinem, & ciborum fastidium cum febricula. Omnia hæc scire oportet medicum, ut facere sciat, quæ ad hæc cõueniunt, & quæ circa thoracem contingunt. Si non suggerantur medico, ad hæc signa pericula eueniunt hæmoptoicæ passionis & impijci. Nigra autem urina nephrotica est, & interdum passio prosequitur, & magis si hæc senibus contingat. Sed medici est discere, atq; inuenienda custodia, quæ per urinas purget. Renes debent exercere caballicationes, & uectationes non multum existen

D tes. Oportet autem neq; in doloribus, quando in articulis fiunt pedum negligenter habere. Si enim semel cessauerit, & neglectum fuerit, reuertitur iterum: utique frequenter molestans, & maius malum mouens, insanabile efficitur. In initio autem melius est curationem adhibere, ut sanitatis remedium consequatur facilius: Freqũeter enim factas indigestiones, & carrias ex ipsa indigestione generatas, uel habere debet suspectas & in pneumatosis. Indicanda sunt enim medico, & non sunt tacenda, quia sunt pessima quæ sunt inflationis, quas Græci physiodes appellant passiones, id est, hypocondrica fit: passio quæ fit cum timore & tristitia inrationabili accidente menti melancholia uocatur. Multa autem & alia per neglectũ inuictum malum antecedunt. Propter quod oportet nullo modo, neq; parua, neq; grandia, quæ contingunt contra consuetudinem tacere.

AD DENTES NE A LACTE LAEDANTVR.

Ac lædit dentes, si frequenter in usu fuerit, & gingiuas similiter. Hoc ergo infusas & molles reddit, & nigros facit dentes, & infusas gingiuas, & cometas. Oportet ergo post comestum lac de uino temperato cum calida os lauari. Melius autem fiet, si & mel mittatur in uino, & sic lauet.

PVLVIS QVI FACIT AD RANVLAM SVB lingua, ad ulcera in ore, & ad dentes, & gingiuas reumatizantes.

Pumice asso ℥ VIII, nitro usto, sale usto, ficis siccis ustis ana ℥ VIII. Omnia æqualiter cum melle miscebis, & uteris.

AD EOS QVI NIMIO SVDORE fatigantur.

Reprimũtur sudores superspar si corpore gessamia, lithargyro, gipso, galla, cisto, myrta, oleo inantino, oleo roseo, oleo melino, oleo lentiscino, oleo myrtitis inuncti. Item illita mannis, & amilo cum uino, & oui albumine.

AD CARDIACOS.

Cardiacos autem iuuat cataplasma in stomacho de rubi folijs cum cerotí modico, aut pane, aut myrtæ folio, aut uitium palmites teneræ, aut folia plantaginis cum pane, aut ceroti modico, aut mala cydonia, aut dactyli, & enemata iuuant adhibita de ptysanæ succo. Alligentur autem extremæ partes: iuuat & cerotum humidum cum sinapi tritum.

PROGNOSTICVM. DE AEGROTIS.

AD omnes ægrotantes trochiscos facies de camimola herba trita & siccabis. Quando autem opus habebis teres cum oleo trochiscum perunges caput & totum corpus, & inuolues pannis, & dabis bibere calidam aquam, & ita expectabis modice. Reuertens enim si inueneris eum sudantem, sanum fieri sperabis: Sin minus, morietur, & andragni succos da ei bibere.

CONTRA SINGVLA VENENA.

DE uenenis quando sine discretione scribitur, aut quando dicuntur quæ sequuntur læsiones, scribere quidem curabo. Præstat enim hæc ipsa didascalia pessimis occasionibus chirurgiam. Quanta autem communia adiutoria credita sunt quæ mortales accipiunt:

POTIONES QVIBVS BENE habeant qui uenenum accipiunt.

OPortet eos mox uomere, absq; aliqua dilatione. Ante ergo quàm uomāt bibant hydroleum, & iterum diuersos cibos dabis ad saturitatem, & iterū uomant. Quod si adhuc nec sic euacuantur, aut quod biberint retineatur, tardiorem uel obtusam habent uirtutem. Si autem & uenter incendatur post uomitum, oleum roseum cum aqua dabis bibere, & iterum uomere iubebis. Dabis autem & tyriacam cum uino potantibus: nam ipsa sola resistit uenenis. Non autem inuenta tyriaca, arceotidæ nouæ & rutæ folia XXI teres & dabis bibere, aut herbam camipitheus cum uino dabis. Somnus autē omnino prohibendus est, fricationes in extremis partibus utendæ sunt uniq; palpationibus. Subducendum uenenū approbatur per mordicationem, & irritandus est & prouocandus usu uenter per clysterem acrem, & unguendus melle abundanter, aut aliquid alio modo subducendis miscebis. Cōmune est ad omne uenenum medicamen hoc, quod recipit galbani mundi ℥ IIII, smyrni ℥ IIII, teres & dabis bibere cum dulci uino. Item Rutæ folia numero XX, nuces duas, salis acinum unū, caricas duas. Hæc si ante acceperit, & postea acceperit uenenū, nullo modo nocebitur. Facit autem & origanū cum gallina simul cocta, & conditū ius bibat.

B

AD CANIS ET HOMINIS ac simiæ morsum.

CInerem cum aceto distemperabis, & cataplasmate impones. Cepas tritas cum melle cataplasmate impones, aut ficus, aut amygdalas amaras teres, & superpones. Qui autem amplius habent berbum, quod Græci orobon dicūt, cum melle quàm pinguissimo superpones, aut yrin illyricam tritam cum melle impones. Quæ autem fuerint inflammata ex morsibus lithargyrum teres cum aqua, & lines loca inflammata.

AD CANIS RABIDI MORSVM.

QVos canis rabidus momorderit, gambaros uiuos in olla rudi mittes, & in igne pones, & donec ex eis cinis fiat ardeant, ut facilius terantur. Incenduntur uero in cynocaumata signo leonis luna XVIII, & facies medicamen. De gambarorum cinere mittes partes X. Gentianæ autem partes V, libano

C partem unam, & cōmiſcens in uinum dabis bibere eis quos canis momorderit rabioſus per ſingulos dies, uſq; ad dies quadraginta cū aquæ cochleari maiori uno. Si autem poſt paucos dies aliquis tranſactos poſtq; momorderit canis cœperit bibere, duo cochlearia dabis. In plaga autem impones medicamen, quod recipit, pice brucia librā unam, aceti acerrimi ℔ I italicum, opopanacis ∞ III. Hoc medicamine ſi quis utatur ſanabitur ſi à cane rabido fuerit uulneratus.

Ad arthreticos autē & podagricos addo ego medicamini de gambaris ſuperius facto. Rare quidem petroſelino partes octo addidi. Sæpius autem decē, aut duodecim miſi, interdum autē amplius, ut per urinas plus deduceret humores. Plus uero iuuat arthreticos, & maxime eos q molles & albas habēt carnes. Das uero menſurā ſupraſcripto mediocrē, interdum cum aqua, interdū cum mulſa.

AD SERPENTIVM MORSVM.

Sicca calamentis ad ſerpentium percuſſum cito ſuccurrit, & ex profundo trahit ad ſe omnem adiectum humorem, & ceſtrū herba contuſa ſuper plagam impoſita adiuuat omnium ſerpentium morſus inlata uenena linteo inducta. In potionibus autem, dabis rutæ agreſtis ſemen, & ſpolion, & coagulum ceruinū, & leporinū, & betæ radicis ſuccos. Hæc cum uino ſunt danda: ſed & dragonteæ herbæ radicibus ſi aliquis perungat manus ſuas, & teneat ſerpētes non eum lædunt. Hæc omnia ſcribimus, quia experimentata ſunt. Ad hæc habemus de ſerpentibus factam theriacā, & cognoſcas manifeſte celeriter liberari qui à ſerpētibus fuerint percuſſi, & eos qui accipiunt uenenū ſi utiliter ſit confecta cum diligentia multa: Quia plurimi ut uendant faciunt inutilē non exquiſitis pigmētis.

Item antidotum quod facit ad ſerpentiū morſus & ſcorpionis, & ad canis rabidi morſum, & ad ſuſpirium, ad colum, ad hominis morſum, & ſimiæ. Ante

D autem quàm bibat, lines morſuram, & dabis ei bibere ʒ I, ſi febrierit, in calida aqua, & ſi ſine febre fuerit, cum uino. Recipe autē hæc: piperis ʒ VIII, apij ſeminis ʒ VI, aniſi ʒ III, opij ʒ I & ⸓, caſtoreo ʒ I & ⸓, mellis non deſpumati ℔ I, & ⸓, conficies & uteris. Extrinſecus uero ſuper morſuras uel punctūras ſerpentiū ſuperponenda ſunt quæ extrahant uenena. Vtilia autem ſunt ad hæc folia ficus trita & ſuperpoſita, & furfures cum acri coctæ aceto: & picula impoſita bene facit.

AD EOS QVI DE FVNGIS malis ſuffocantur.

Opobalſamo cum lacte muliebri aut aqua, qui à fungis ſtrangulātur, leuigantur, aut oxymel cum nitro bibat, & gallinarū domeſticarum ſtercora cum oxymelle dabis, et raphanos quàm plurimū manducet, aut feces uini uſtas & tritas cum aqua dabis bibere.

AD LAC COAGVLATVM ET caſeatum in uentre.

Acetum, aut ſapam, aut coagulum quàm plurime cum aqua fontiua poti dabis, aut ſilphiū, & ſulphur æquali pondere terēs in puſca dabis bibere.

AD SANGVISVGAS POTATAS.

Ad ſanguiſugas potatas acetū acerrimū potum dabis, aut oxyalum, id eſt, acetum cum ſale. Vtere autem & ea quæ uentrem ſoluant. Simul enim exire ſolent cum ſtercore & ſanguiſugæ. Facit enim ſuccus anagallidæ herbæ potatus. Nos autem allium manducare dedimus, & proiecimus eas, & nihil de prædictis uſi ſumus.

AD VESPARVM VEL APIVM MORSVRAS.

AD uespar͞u uel apium morsuras maluæ folia trita superpones, aut sisami folia, aut ipsum sisamum teres, & cataplasmate impones.

AD SCOLOPENDRAE CVRAM.

CVm sale & aceto acerrimo calidis fomentabis, & facies cataplasma, & superimpones.

AD MVSTELARVM MORSVM.

ALlium teres cum sua cortice masticatum & cyminum, & superlines morsuram, & circa plagam quæ sunt loca. Si autem post pastum mustela momorderit & plagam fecerit, cum sale & aceto calidis foue, & hordeum ustum superparge super plagam, & circa ipsam plagam loca tumentia inlines.

AD CANIS ET HOMINIS MORsum, & simiæ.

Cinerem aceto cõmiscens, cataplasmate superpones.

D. ORIBASII SARDIANI IVLIANI CAESARIS ARCHIATRI MEDICAMINVM LIBER.

ELECTARIVM DIASPOLETI.

B HOC medicamen non inutile exponam repertum in Aegyptia Iouis ciuitate, atq; inde ob hoc Diaspoleti dictum diapeganũ. Cymini in aceto per triduum infusi, & iterũ siccati & triti subtilissime pulueris ✤ I, piperis lõgi, aut albi, uel si hij defuerint nigri ✤ I, rutæ uiridis folia ante unam diem collecta ✤ I ✱ semuncia. Quod si uenter fuerit strictus ✤ I conficies, & utere. Stomachum enim excitat, uentositatẽ mitigat, digestionem accõmodat, aluum mollit, phlegma & bilem educit & extenuat: uitia quoq; pectoris, lateris, epatis, splenis, ac renum curat, & mitigat. Interdum enim cum melle facies electarium, & proficiet phlegmaticis. Interdum autem cum succo ptisanæ confice pro melle, & faciet cholericis & melancholicis. Accipitur enim mane & sero cochlearibus singulis.

CONFECTIO OXYMELLIS.

MEllis optimi heminam unam, & aceti in gustu nõ satis acuti, nec satis dulcis heminam unam, coques simul donec reuertãtur ad mellis crassitudinem, ita ut in gustu mel non uideatur esse crudum. Dabitur autẽ cum aqua calida temperatũ. Melius ergo est, accipientis sensu iudicari mediocritatem ipsius. Temperantia autem eius quamplurimis expediens est: Sed hoc modo oportet eius temperantiã fieri, ut aceti sit una pars, & duæ partes mellis despumati sint, & sic coquatur: Aut hoc modo conficitur cum aqua oxymellis: Mellis miscebis duas partes, & unam aceti, & aquæ quartã partem. Hæc uero coques, ut ad tertiam aut quartã reuertantur portionem, & spumam dum coquitur auferes. Fortius autẽ si uolueris facere oxymellẽ, æquales partes aceti & mellis miscebis.

CATARTICVM COPTARION.

SImila ✤ IIII, nucleis pineis ℥ IIII, pipere ℥ II, diagridio ℥ IIII, melle despumato quod sufficit. Perfecta autẽ dosis ℥ II datur maxime ictericis ad deponendum.

C COPTARION CATARTICVM.

Simila, scamonia ʒ I, nucleis pineis grana XL, pipere grana XX, melle quod sufficit: dosis autem est ʒ I.

PASTELIVS CATARTICVS.

Diagridio, euphorbio, ana ʒ IIII, pipere folio, ana ʒ II, melle libra I. Dosis autem est ℈ I. Item pastellus catarticus: Diagridio ʒ III, pipere grana XL, nucleis pineis grana XL, melle despumato ℈ VI, facies autem pastellos IIII, aut VI, & dabis unum manducare.

PANIS CATARTICVS.

Scamoniæ ʒ V, salis amoniaci ℈ I & ς, sparsi de simila libras II, de salmoria amoniaci salis conficiens sparsum & scamoniam, facies buccellatos numero X. Item panis catarticus: Aniso, sale cõmuni, pipere, ana ʒ IIII, diagridio ℈ I & ς, sparso de simila confecto in uino & melle, hoc est, in uino mulso libras II, facies autem buccellatos XII, & dabis unũ in dulci.

Item panis catarticus: Gariophilo I per I, cymino folio, aniso, fœniculi semine, spicanardi, ana I per I, scamonia ℈ II, de simila facto sparso libras II, conficies cum sero lactis, & speciebus tritis puluerem earum admiscebis, & facies panes habentes singulas uncias, & dabis exinde unum in dulci: Quod si bene uolueris purgare facies panes XVI, aut XIX, & dabis ut supra.

BVCCELLATI CATARTICI.

Sparso libram I, scamonia ℈ I, apij semine ℥ I & I, epithymo ℥ I & ς, agarico ℈ & ς, pipere grana XV, facies autem buccellatos D VII, conficiens eos cum uino & melle, aut cum hydromelle, & utere.

Item pastellus catarticus: Flore farinæ, nucleis pineis, ana ℈ VI, diagridio ʒ IIII, mellis ℔ I.

SALIS CONFECTIO AD choleram deponendam.

Scamonia ℈ I, pipere ʒ IIII. sale cõmuni frixo ℈ I, dabis aut in ouo, aut iure gallinæ, aut ubi uolueris dabis sine periculo.

Item Sal catarticus faciens cephalargicis, & hemicranicis, & scotomaticis, & quibus in auribus sit sonus, & oculorum ussionem acutiorem reddit, & hæmorroidas mouet, & menstrua prouocat, & paralyticos curat, & hydropicos iuuat, & ad epilepticos, & arthreticos, & podagricos, & ad phlegmatis abundantiã facit mirabiliter. Euphorbij, piperis, ana ℈ I, salis amoniaci ℈ II, dabis autem cum mulsa ʒ I, & iuuabit ad omnia quæ prædicta sunt, & cibum non corrumpet. Item sal catarticum, ad omnes longas passiones quæ sunt in meninga cerebri, & ad epilepticos, scotomaticos, cephalargicos, hemicranicos, & ad aurium tinnitus, uel sonitum diuturnum. Satis etiam iuuat & ad oculorũ dolores, & caliginem tollit, & eos quos sanguis lædit multum iuuat: Sed & typicos iuuat. Mouet etiã menstrua in quibus constricta sunt, sed & hæmorthoidas mouet similiter. Dabis autem semel in mense eis qui suprascriptas patiuntur ægritudines. Cauendum uero est ne ipsa die detur, in qua ante acceperat. Dandus est etiam in declinatione passionis, dabis & in quarto mense. Recipit autem hæc, euphorbij ʒ IIII, piperis ʒ II, salis amoniaci ʒ I, cymini ʒ I. Integra autem dosis ʒ I est, dandus est in mulsa, & quamdiu purgat uentrem, bibat calidam aquam,

APOZIMA CATARTICA.

Quæ phialas III, aneti fasciculum unum, cymini quantũ digitis semel leuare potueris, diagridij scrupulos IIII, coques ad tertias & dabis ad bibendum. Item apozima catartica, absinthij fasciculum unũ, aquæ phialas III, coques ad tertias, & colabis, & terens aloë ∋ IIII, & diagridij ∋ II, dabis cum apozima suprascripta. Alia apozima catartica, ad eos qui colum patiuntur, ut in pedibus deponatur interius. Epithymi, ana ∋ IIII, hellebori nigri, diagridij ana ∋ I, coques in aqua phialis tribus, ut ad unam reuertatur, & dabis bibere. Hoc autẽ subinde accipiat, ita ut in omni mense, aut in alio, aut satis ut in tertio mense transponat, ut in anno quatuor bibat potiones.

CATARTICVM DIACYDONIVM.

De cydonijs coctis libram I diagridio ℥ II, pipere, gingibre, ana ʒ V, conficies & utere. Aliud catarticum peculiare Oribasij, quod simbiocarion nominauit: Diagridio ℥ II, pipere, gingibere, sale frixo, petroselino, ana ℥ I, faciens puluerem, dabis in potione ʒ II cum mulsa.

CATARTICVM AD PHLEGMA deponendum.

Liquiritia, cocco cnidio purgato, ruta uiridi, ana ℥ I, melle quod sufficit. Aliud. Aneti semine, opio, ameo, pipere, cocco cnidio, croco, lacteridis, ana ʒ IIII, apij semine ʒ I, cassia ʒ III, melle quod sufficit. Dosis autem est cochleare unum aut duo.

CATARTCVM AD CHOLERAM.

B Apij semine, pulegio, pipere, ana ʒ IIII, diagridio ʒ XII, melle quod sufficit. Dabis autem de electario cochleare unũ, aut duo, aut tria, secundum accipientiũ uirtutem. Aliud catarticum ad cholerã deducendã: Aloë ∋ II, diagridio ℥ I, mastiche, absinthij succo, ana ʒ II cum succo cydri quod sufficit. Sin minus, cum melle dabis, ut supra.

CATARTICVM MELANCHOLICIS.

Aniso ∋ IIII, petroselino ∋ II, pipere ∋ II, epithymo ∋ VII, mel le quod sufficit. Dabis autẽ cochleare unũ, aut duo, secundum accipientiũ uirtutem. Item aliud: Epithymo ∋ VIII, menta ∋ II, ruta uiridi ∋ II, Cum optimo uino dabis per dies tres bibere. Aliud: Epithymo ∋ VIII, isin ∋ III. Dabis autẽ in potione una cum mulsa tepida. Item ad melancholiam: Aloë ʒ II, epithymi ∋ II, diagridij obulum unum dabis bibere.

Aliud: Aloë ∋ II, epithymo ʒ I, diagridio triobolon, dabis in mulsa, aut cum calida aqua bibere.

CATARTCVM ELEPHANTIOSIS.

Coloquintidas duas mediocres caute desuper aperies, ita ut ex ipsis coopercula facias, & semine omni euacuabis, lanuginẽ uero intro remittes, & implebis oleo dulci, & coopercula sua superpones, & permanebis nocte tota. Alia autem die euacuabis coloquintidas de oleo, & coques coloquintidas in cacabo cum aqua, donec excoquantur, & sic eas tolles & proijcies, & in illa aqua remittes oleum quod fuerat in coloquintidis, & addes ibi hellebori nigri triobolon & scamoniæ ʒ IIII, & ibidem in ipso cacabo pultarium de simila facias, ex quo patieti ante pridie leuiter cibato ad magnitudinẽ auellanæ dabis XXIIII pilulas glutire, aut si potuerit manducare, & bibat aquã. Aliud catar: elephantiosis.

Accipiens unã coloquintidam maiorem, implebis eam de oleo, & stet plena nocte & die una, & ablato oleo coques coloquintidam in olla noua cum aqua,

C donec remaneat pars tertia, & sublata coloquintida in aqua ipsa mittes similam quantum sufficiat, cui admiscebis hellebori nigri ʒ I, scamoniæ ʒ I, & agitabis cum surculo aneti, & cum fuerit coctum, faciens pilulas ad auellanæ magnitudinē, dabis ut glutiat. Catarticus de iure galli senis: Occidens gallum uetustum, omnia interiora eius tolles, & lauans implebis sale, & cum acu & filo consues, & coques cum aqua abundante, & olei modicū habēte. Anetum uero & porros mittes ex pleno, ut ibidem simul discoquantur. Cum enim perdiscoctus fuerit gallus, tunc ius fit suaue ad bibēdum, & est aptum stomacho, & purgatiuum fit ipsum ius, & non fit minus ad bibendum duabus heminis. Mirabiliter enim facit ad diuturnissimos reumatismos.

INVNCTIO ANI AD EDVCENDAM uentositatem cum stercore.

Ruta uiridis teratur, & cum melle coquatur, ut unus succus fiat, & exinde interius anus perungatur, & bene faciet. Melius enim operabitur si admisceas cyminum & modicum nitri. Aliud: Cyclaminis succus in flocco lanæ inuolutus iniiciat, aut succus cyclamini coquatur cum melle, & balanus inde factus iniiciatur, aut certe ex ipso cyclamino pastellus factus iniiciat. Ventositates enim exeunt abundanter & releuantur.

CVRATIO RVFI.

Coloquintidæ interionis ʒ XX, camidrij, agarica, ana ʒ X, sagapini ʒ VIII, popanacis ʒ VIII, petroselini, aristolochiæ rotundæ, piperis albi ana ʒ V, Cynamomi aut cassiæ fistulæ duplo, spicænardi, croci, smyrnij, polij, ana ʒ IIII. Omnia enim trita & tricocinata cum melle miscens, dabis exinde quamplurime ʒ IIII in mulsa.

D

CATARTICVS LICI AVTORIS, dulce ad accipiendum.

Scamoniam cum sale quam albissimo teres diutissime, & sic eam in pyxide plumbea duplici uase coques. Modus autem coctionis hoc modo fiet: Pones in pyxide plumbea fistulam, aut cannam, per quam super aquam respiret. In qua pyxide mittes scamoniam, quæ cum sale trita est, & mittes pyxidem in uase aqua pleno, ita ut fistula caput foras teneat, quæ fixa fuerit in pyxidem. In aqua autem ubi bullierit mittes erum, id est, herbum, & quando herbū coctum fuerit, tolles desuper focum, & sublata pyxide cum se refrigerauerit tolles, & iterum teres ipsam solam, aut cum albo pipere tantum admixto, quo suauior sit ad accipiendum. Si enim sic confecta detur scamonia, neq; in ore, neque in stomacho insuaue erit catarticum, & nihil minus purgabit.

VNGENTVM CATARTICVM AD VNGENdum anum quod mouet abundanter uentrem.

Stipteriam cum melle teres, & coques donec rubeat, & ex hoc perlines anum. Vocatur autem hoc medicamen cezanagaci: Facile enim educit uentrem, & sine dolore protrahit.

CATAPOTIARVM CONFECTIONES ad uentrem laxandum.

Scamonia, coloquintida, euphorbio, aloē, bdellio, ana ʒ IIII, cum succo caulis ea colliges, dosis est III, aut V noctu. Item aliæ.

Aloē ʒ IIII, diagridio ʒ I, cum succo cauli colliges: Dabis autem III, aut V, aut VII, noctu. Item catapotia ad typos, faciunt enim ad sanitatem stomachi, & apta sunt stomacho, & uentrem purgant quammaxime, & typos

A typos amputant. Aloë ℥ II. absinthij succo ℥ III. squillæ interioris ℥ I. Squillam autem in pane mittēs coques ut bene sit cocta, & post tollens pensabis & mittes in pila, & fortiter tundes, & supermittens succos absinthij, supersparges tritam aloë, & facies spassum, ex quo faciens catapotia ad ciceris magnitudinē, dabis tarde conualescentibus ex ægritudine, & non cito recuperantibus, secundum uirtutem.

Item aliud catapotium, ad quod supra. scamonia ℥ I. aloë ℥ I. coloquintidæ interiōis ℥ IIII. bdellio ʒ III. mastiche, absinthij succo, brassicæ succo, ana ʒ III. facies autem catapotia orobicas, & dabis XIII. aut XV. aut XIX. aut XXI. Sin uero qui typos patiunt̄ dederis, dabis VII. aut IX. aut XI. aut XIII. aut satis XV. per dies V. aut VI. aut IX. Si autem uolueris ut phlegmaticū humorem educant, aut citius soluent, addes euphorbij ʒ I. in tota massa.

Item catapotia, ad typos coactos, Agarico ʒ II. euphorbio ʒ II. helleboro ʒ IIII. mitro ʒ II. bdellio ʒ I. diagridio ʒ II. epithymo, coloquintida, aloë ana ʒ II. facies autem catapotia.

Item alia catapotia. Scamonia ℥ I. aloë, euphorbio ana ℥ IIII. cum aqua autem pluuiali facies catapotia, & dabis VII. aut IX. aut XI. aut XIII. aut XV. aut XIX. aut XXI.

OXYMELLIS CATARTICVS.

ACeti ff III. pulegij plenam manum, hyssopi plenam manū, hæc autem coquens cum aceto ad tertias, post hæc colabis & addes anisi ℥ I. & S. polypodij ℥ I. agarici ℥ I. & S. folij —) III. I spicæ nardi —) V. petroselini, epithymi, diagridij ana ℥ I. tenuem autem puluerem supermittes, & coques cum mellis SS uno ad lenes prunas ad mellis spissitudinem,
B & postquam de foco tuleris, mittes diagridium, dabis autem cochlearia tria.

CONFECTIONES DIVERSORVM trochiscorum. Andronius.

Chalcantho, smyrni ana ʒ II. libano, stipteria cisti ana ʒ IIII. galla asiana ʒ VI. sidia, aristolochia ana ʒ VIII. uino austero quod sufficiat, facies trochiscos & utere, cum aceto autem teres, & inlines.

TROCHISCVS MVSAE.

STipteria scisti, aloë, smyrni ana ʒ VI. crocomagnato ʒ III. chalcanto ʒ VI. cortice mali granati ʒ VI. cum uino & melle mixtis conficies & utere. Trochiscus Vari autoris. facit ad hypopias, ad impetigines, ad maculas, & ad carnes supercrescentes, & syringia sanat, facit & ad alia multa, sinopide, iu, xistu, libano, areno, stipteria scisti, æquali pondere cum aceto facies trochiscos.

Trochiscus eris, facit ad omnes nomas, maxime autem ad ueretrum, & oris cancros. Croco ʒ VIII. stipteria ʒ C. smyrni ʒ VIII. resolues cum aceto, & melle mixtis & facies trochiscos. Ptisanæ autem infusa teres.

Trochiscus diacartu ad nomas, id est, cancros, carta combusta ʒ XXXII. calce uiua, arsenico, sandaraca ana ∞ I. cū succo plantaginis facies trochiscos.

Trochiscus andronius. scisti, smyrni ana ʒ IIII. chalcantho ʒ II. libano ʒ VIII. cetino ʒ X. aristolochia ʒ XII. aliqui ʒ VIII. galla asiana ʒ VIII. sapa quod sufficiat.

C Trochiscus pollidos phragis. Sidia, smirni, aloë, ana 2 VIII. scisti 2 V. libano 2 5. chalcanto 2 V III. felle taurino I VI. uino dulci quod sufficiat.

Trochiscus melas. Sidia 2 X. aristolochia, galla asiana, scisti, ana 2 VIII. aloë, libano, ana 2 IIII. smyrni, chalcanto, ana 2 II. uino bono quod sufficiat. facies trochiscos, & uteris cum sapa.

Trochiscus ad lepras, & impetigines. helleboro albo, pipere longo, cacreo al cionio, sulphure uiuo, calamo aromatico, adarce, æqualia pondera teres & cernes, & cum aceto facies trochiscos: fricabis autem partem ipsam cum aspero panno, & unges cum digito, & in sole facies stare.

Trochiscus crocodis. Smyrni, cistoreo, ana 2 II. croco 2 III. opomico no 2 III. aniso, apij semine, dauci semine, storace, ana 2 IIII. iusquiami semine 2 VI. cum aqua facies trochiscos triobolos, id est siliquas octo aureas pensantes. Trochiscus diaspermatus. facit ad dysentericos & cœliacos, & ad uentris fluxum, & ad tussim, & ad profluuium sanguinis, apij semine ♁ III. fœniculi semine, aniso, ameo, papaueris albi semine, iusquiami semine, opio, sidus, id est, floribus mali granati, quod si flores non habueris, mittes corticem, ana ♁ I. croco, floribus rosarum, galla asiana, ana 2 IIII. Omnia semina in puluerem redigens, & opium in aqua infundens facies trochiscos habentes —) I. & 5. Dabis autem ad tussim in mulsa, ad uentris fluxum, cum succo oryzæ. Qui cum tusse reijciunt, cum pusca. Ad profluuium sanguinis, cũ aqua de lentisco. Ad nauseam, cum aqua absinthij. Ad interraneorum dolorẽ, uel inflammationem stomachi, in mulsa. Ad dysentericos, in apozima rosarum dabis uinum trochiscum mane & sero.

D Trochiscus ad dysentericos, & hæmoptoicos, & ad fluxum sanguinis mulierum. bypocistide, gessamia, galla asiana, acacia, citro, ana ♁ VIII. & cum aqua pluuiali facies trochiscos. Vteris autem ad dysentericos inijciens cum succo oryzæ aut lentisci. Ad hæmoptoicos autem, in uino cyatho frigidæ aquæ mittes medicaminis 2 I. & dabis bibere. Ad fluxum sanguinis mulierum similiter inijcies cum aliquo succo arnoglossæ, aut poligoni, aut strigni, aut appones in crocide die lanam, & adijcies ad os matricis resolutum cum succo strigni, aut poligoni, aut arnoglossæ.

Trochiscus ad impetigines. Chalcitheo, misĕo, sulphure uiuo, calcantho, libano, ana 2 IIII. fici folijs uiridibus 2 VI. cum aceto facies trochiscos, & cum aceto resolues & uteris.

Trochiscus passionus. Lippidus chalco 2 XII. chalcucicaumeno, salis amoniaci, stipteria, strangili, iu, xistu, ana 2 VIII. libano 2 VIII. teres chalcucicaumenum, alias cernes, lippidũ & stipteria teres cum aceto ad solem. Cum autem omnia triueris, mittes libanũ & teres diu, quando autem se collegerit, facies trochiscos ad omnes, ubi autẽ opus fuerit, cum aceto resolues & lines.

Trochiscus proculi podagricis. Sanat autem podagras, ischiadicos, & est uniuersalis ad omnes arthreticos, & omnes dolores, ita ut anno uertente bibatur, & omnem sensibilitatem acutiorem reddit, purgat mitius per urinas, & totum corpus sanius præparat, sanat & epilepsias, & sciros epatis & splenis. Conficitur autem sic. Camitrius ♁ IX. centaurea tenui in carpo ♁ VIII. aristolochia longa de montibus collecta ♁ VI. gentiana non pertusa ♁ VI. hypirico ♁ V. petroselino ♁ III. su ♁ I. agarico ♁ I. in alio agarico ♁ I. melle ℔ I. Singillatim autem tundes & cernes, & admiscebis

A scebis cum melle, & tundes bene, & facies trochiscos. Vsus autem ut bibantur sit bene digestus, & bibat hora tertia, postea uentrem faciet resolutũ cum aquæ calidæ cyathis duobus, & cum acceperit deambulet uel exerciteť. Si autem inchoare uult potionem, non in æstate accipiat, sed in alio aliquo tempore. Interuallum ad balneum aut ad cibum postquam acceperit, trium horarum sit. Digestionem autem & potionem uitet donec impleat totius anni dierum numerum. Sit autem dieta, boni succi, digestibiles. Non supra mensuram accipiat, ut indigestio sentiať. Brassicam enim comedere arthreticis non suadeo. Habet autem aliquid contrarium, uinum uero mediocriter bibant uti oportet, & mediocriter temperato cum cibo.

Trochiscus Dia electro, id est, de succino. Facit enim ad hæmoptoicos, & ad tussim lõginquã & recentẽ, & phthisicos, & anaphreticos, empiycos, cœliacos, dysentericos, in pneumatominos. Est aũt ad auriũ causas bonus. Psillio purgato ℈ XL. quidã ℈ XX. yreo illyrico, mastice, electro, id est succini limatura, croco, ana ℈ XXX. opio ℈ XV. psillia, id est, herbæ pollicaris semẽ in aqua calida infundes, & quãdo glutinosa fiet aqua, exprimes eã, & ex liq̃re ipso cõficies medicamẽ, finges trochiscos, & dabis tres obolos dormitũ eunti. Sint aũt aquæ ℥ III.

Trochiscus Diaagatia, ad podagricos, arthreticos, & ad inflãmatiões, & ad omnes pruritus initio illitus. Agatia nigra & rubea ana ℥ IIII. collii strictorii coperlucido ℥ III. ichthyocollis ℥ IIII. amoniaco amato ℥ II. glaucio, aloẽ, aña ℥ II. libano areno ℔ I. helleboro albo & nigro añ. ℔ I. acetũ squilliticũ supermittes, & facies trochiscos, & cum opus fuerit teres cũ suprascripto aceto

C trochiscũ, & lines locũ, & cum se siccauerit, iubebis eum ad balneũ ambulare, & cum se lauerit, iterum superunges de ipso medicamine.

Trochiscus hemicranicus. cardamomi semine ℈ IIII. rutæ uiridis folijs ℈ IIII. opio ℈ I. aceto quod sufficiat.

Trochiscus, diaalicacauus, qui & citrus uocatur, qui facit ad erysypilas, & trimata, & ad nariũ tumores resolutus cũ aceto aut pusca aut aqua frigida. lythargyrio ℈ XXIIII. psimithio ℈ XII. stipteria scisti ℈ IIII. calcanto ℈ IIII. alicacaui cortice uiridi, aut pro alicacauo strigno ℈ VIII. sinopidem si uolueris ad colorem faciẽdũ mittes, & facies trochiscos cũ aqua, & uteris interdũ cũ uino aut (aqua.

Trochiscus diarnoglossus, faciens ad rhagadas, & ficodas, & ad syringia & polipos: Hypocistidos cilo ℥ III. licio, balaustio añ. ℥ III. opio, rosis siccis, ana ℥ II. gallis ℥ II. acatia ℥ III. plantaginis succo, guminis, sulphure uiuo, rosis, floribus, cornu ceruino usto ana ℥ II. facies trochiscos, siccabis in umbra, & uteris cum uino & melle mulsato, resoluẽs in cote ocularia. Ad polipos autem cum stuppa intus mittes, & in die una tertio mutabis.

Trochiscus ad scabiem. lithargyrio ℥ II. calce uiua, psimithio, uermicario, ana ℈ IIII. uino quod sufficiat.

Trochiscus diacastoreus, qui facit ad oris & ueretri ulcera, & ad dẽtes laxos, & gingiuas purgat, smyrni, castoreo, stipteria scisti, sidia, iu, xisto, ana ℥ II. multo synopico, misu ana lib. I. uino quod sufficiat.

Trochiscus ad capitis dolorẽ & oculorũ, inlines tẽpora & oculos iuuabis, & caput, libano, yreo, gumeo, ana ℈ IIII. smyrni ℈ I. ouorũ duorũ album simul teres & facies trochiscos, & cum opus fuerit cum aqua resolues & lines.

Trochiscus ad capitis diuersos dolores. Mox ut linieris frontem, amputabis dolorem, utique & si febrierint aut phrenesim patiantur, mirabiliter faciet, lauri baccis & uua uiridi, ana ℈ VIII. yreus ℈ II. opopanace ℈ I. & ℈

cum

C cum aceto facies trochiscos, & cum opus fuerit cũ aceto & oleo roseo induces.

Trochiscus licinicus ad impetigines. Facit enim ad impetigines pessimas, Re: de staphisagria, id est pera, folijs fici uiridi ʒ II. miseo ʒ IIII. calcanto ʒ II. calcitheo, calce uiua, ana ʒ VIII. libano ʒ IIII. sulphure uiuo ʒ X. aceto qd' suffi(ciat.

TROCHISCVS AD QVARTANAS.

OPio, ruta, iusquiamo, ana ʒ I. croco ʒ IIII. cassia ʒ III. sulphure uiuo ʒ IIII. cum aqua facies trochiscos pensantes ℈ II. & dabis in pusca ante duas horas accessionis.

TROCHISCVS ISCIADICIS ET HYdropicis faciens mirabiliter, & per urinas deponens.

COloquintida ʒ VII. peretro ʒ IIII. pipere albo ʒ II. smyrni ʒ II. facies trochiscos pensantes ʒ I. & 5. aut duas, & dabis cum dulci, aut in mulsæ cyathis duobus, in dies quinq; singulas potiones, sanant educendo phlegma.

Trochiscus ad uniuersas passiones, ad insomnietatem, dabis cum aqua calida ad faucium tumorem: prodest cardiacis, colicis, epaticis, spleneticis, similiter in aqua calida. Ad mulieres quæ phantasiã patiunť, & quæ iactũ frequenter faciunt, in mulsa dabis, Ad phthisicos in prima potione incidit frigus, in secunda incidit febrem, tertia potio tamdiu sudat, quamdiu incidat omnem typũ. Ad percussum serpentis, ad morsum canis rabiosi, dabis in uino calente temperato. Ad reumatismum stomachi, ad reuma pulmonis, ad pectoris dolorem, ad tussim, & qui excreant sanguinem, si sine febre sunt, in uino calido, si febricitãtes, in aqua calida. Ad ulcerationem uesicæ, ad stranguriam, curat tumorẽ per omne corpus. Arthreticis & podagricis in uino temperato dabis. Rec. LL. papauer album ℈ IIII. opium thebaicum ℈ IIII. iusquiamũ ℈ II. liquiritiã ℥ I.
D crocũ ℈ I. storacẽ calamitẽ ℈ I. litium ℈ II castoreũ ℈ I. mandragoræ cortices ℥ I. hypocistidæ succũ ℈ II. Has species tundis & cribellas, & facies trochiscos in modum pond. fabæ cappadociæ, & dabis in temperata.

Trochiscus Galeni, ad reuma, ad hæmoptoicos, adidentes reumatizatos & stranguriam patientibus, & uesicã dolẽtibus, ad omnes reumaticas passiones. Colicis, spleneticis, phthisicis, & ad multas alias passiões. Re. LL. myrrhæ ℈ I. libanum ℈ I. opium ℈ I. iusquiami ℈ 5. gariophilæ ℈ 5. cinnamomum ℈ 5. cuphitæ ℈ 5. liquiritiæ ℈ 5. Opium uero in aqua infundis, & facto trochiscos pensantes d. I. dabis cum aqua tepida aut cum mulsa.

Trochiscus laxatiuus, febrem tollit & omnem molestiam, cinnamomũ, gariophilum, crocum, aloẽ, casiam, amoniacum, squinantum, diagrid. spicam, libanum, ana ℈ I. mel quod sufficit.

Trochiscus Diamuseos, cardiacis, scotomaticis, abrotanũ siccum, castoreũ, oppopanacẽ, ana ℈ I. 5. myrrha, crocum orientale, rutæ agrestis semẽ, piper tinapirum, lithos magnetis, cuphita ana ʒ I. trita cernis, cõficis cum aceto, & facis trochiscos ana ʒ I. & das ieiuno in oxymelle.

Trochiscus Nimson, dysentericis, pleureticis, ad mẽstrua deponẽda. Rec. H. iusquiami 5. selinus sperma 5. anisi 5. hypocistidis 5. opij 5. colligis cum succo poligoni, aut cum succo plantaginis, aut cum uino stiptico, fac trochiscos. ana ʒ I. & utere.

Trochiscus ad omnem tussim. Rec. H. myrrha trochliten ʒ VI. libanũ ʒ V. opium ʒ IIII. iusquiamũ ʒ IIII. cynoglossæ herbæ de radicibus cortices ad solem siccatos ʒ IIII. tundis, cernis, & opium in aqua infundis, & fac trochiscos pensantes ʒ I.

Trochiscus

A Trochiscus ad uomitum restringendũ, & stomachum confortandum, & uentrem stringendum. Rec. tẽ. anisum, apij semen, ana ʒ v i. absinthij pontici ℈ . piperis ʒ vi. opij ʒ ii. castorei ʒ ii. Sicca tundis & cribras. Opium uero in aqua infundis per triduum, & post missum in mortario teres diligenter, & commisces omnia. Colliges autem ex aqua, & fac taxillos ampliores auellanæ, quos siccas in umbra, & cum opus fuerit, in aqua calida dabis.

Trochiscus, dysentericis, hæmoptoicis, cœliacis, pleureticis, ad tussim, & qui saniem uomunt. Rec. H. Ameos, anisum, apij semẽ, aneti semen, fœniculi semen, papaueris nigri semen, balaustia, ypocistides, opium, gumen. Omnia ana ℥ i. collige cum succo plantaginis, & fac trochiscos pond. ʒ i.

ELECTARIVM DIAPRASSIVM.

SAnat uertiginem capitis, & caliginem oculorum abstergit, palatum & arteriã purgat, distillationẽ confringit, dolorẽ dentium mitigat, reumatismũ faucium sedat, dolorem de thorace aufert, & pulmones facilius sanat, cordis dolorem tollit, lateris dolorẽ conspergit, maxime pleureticos mirifice sanat, sciro-nẽ epatis & splenios curat, stomachum corroborat, & ad pristinam sanitatẽ perducit. Omnibus uero interraneis prodest, inflationẽ aufert, phthisicos sanat, & peripleumonios curat, tussim soluit, nephriticos, calculos, stranguilia sedat, omnẽ dolorẽ colicis cõpescit. Qui habet pallidum colorẽ emendat, mathoicos sanat, menstruũ deducit, ad ordinemq; suũ reuocat. Qui autẽ hoc usus fuerit, à multis morbis cõseruatẽ, nec aquæ malignæ, nec nebula, nec paludes illis nocebũt. Conseruat in itinere & sine ægrotatione, facit ad eos qui uenenũ biberint,

B ad morsum serpentis, uel ictus scorpionis, & qui fungum malũ comedunt. Stomachus, epar, splen, dolore liberantur. Typum quartanũ mitigat, quotidianũ & tertianum liberat. Rec. H. amomi xiiii. aristolochiæ rotundæ xiiii. cassiæ fistulæ xi. gariopholi xiiii. storacis cal. xi. myrrhæ, spicæ nardi, costi, piretri an. xii. liquiritiæ xiiii. pul. xii. piperis nigri. xiiii. Reupont. xii. dragaganti xiii. ʒ 3. xiiii. peoniæ xi. saxifragæ, yreos, capparis radicis, ana xiiii. hyssopi xii. pulegij xii. gentianæ unc. iiii. anacardi xii. galbani xii. terebinthinæ xii. petroselini, maced. xiiii. masticis xiii. careæ xi. libistini xi. galangæ xii. sir, xilobalsami, carpobalsami, rasuræ eboris, basilici, satureiæ, añ. xi. aneti semen xii. apij semẽ xii. fœniculi semen xi. ossa de corde cerui xii. ligni aloẽ xii. cardamomi xii. corallij xi. squinant. xii. origani xi. diptamni ℈ i. uinci tossicu ℨ ii. aron ℈ i. sinonæ xii. diolo rubeo xii. amigdalæ purgatæ xiiii. nuclei pini xiiii. piperis albi xi. balsami xi. musci xi. Cuius confectio talis est, prius species teruntur.

Trochiscus, diapeganum ad omnẽ typũ quotidianũ, & notho quartano, & notho tertiano. Rec. H. Crocũ ℈ ii. peretrũ ℈ ii. origanum ℈ ii. hyssopum ℨ ii. rutæ uiridis ℨ ii. myrrhæ ℨ ii. collige cum aqua & trochiscos fac ʒ i. & utere cum aqua calida.

Trochiscus, asmaticis, & suspiriosis. Anisum, sulphur uiuum, ammoniacũ, castoreũ, melantium uel giptes, omnia ana ℨ i. tusa & cribellata cum aqua collige, & trochiscos fac, dabis cum oxymelle.

FINIS.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS IN V LIBROS CHRONION PRAEFATIO.

RAESCRIPTIS celerum passionũ libris, tardarum placet curationes ordinare, quæ solo suprapositionis tempore superioribus similes, in lenimento uero uaria recorporatione formantur, & peritis medicinæ claram æternãq; gloriam quærunt. Celeres enim, uel acutæ passiones etiã sponte soluuntur, & nunc fortuna, nunc natura fauente. Quo fit ut ignari homines elati sæpe medicos fugiant, cum hos
prouetus incantationibus nouis ac ligamẽtis adscribant, aut fortunæ, cum quo-
ties repentino nuntio læti aut territi ægrotantes, mutatione quadã corporis mor
bos excludunt, uel ea per intemperantiã gerunt; quæ ratione occulta sibi profu
tura nescientes, duce desperatione committunt. In utrunq; enim faciles celeres
passiones accipimus. Pelluntur enim aut fluore sudoris, aut sanguinis per nares,
aut uentris. Chroniæ autẽ uel tardæ passionis morbi, qui iam præiudicio quo-
dam corpora possederint, solius medici peritiam poscunt, cum neq; natura, neq;
fortuna soluantur. Podagrã deniq;, uel phthisin, aut elephantiasin, uel similes
tarditate passiones resolui nulli sectarũ principes meminerunt, sicut sæpe febres
acutæ soluuntur. Hinc deniq; Græci ASCLEPIVM nomen sumpsisse *Asclepius unde nomen inuenerit.*
dixerũt, quod dura curando primus superauerit uitia. Scribentium igitur me-
dicinam nullus ante Themisonem tardarum passionũ curationes principaliter *Themison.*
ordinauit. Alij uero has omnino tacuerunt, tanquam impossibiles iudicantes,
uel incurabilium passionum. Alij Alyptarum officio transmittendas crediderũt: *Alyptæ.*
Alij disperse atque de alijs passionibus scribentes, ut podagra, sanguinis fluore,
hydropismo, paralysi, alopecia, uel quartanis typis, ut Erasistratus, & Ascle- *Erasistratus.*
piades. Themison autem tardarum passionum III libros scripsit. *Asclepiades.*
Item Thessalus secundo libro Regulari earũ curationem ordi- *Thessalus.*
nauit. Dehinc Soranus plenissime cunctarum diligen- *Soranus.*
tiam tradidit, atq; speciale corpus scripturæ forma-
uit, de passione capitis initia sumẽs; quod
nos quoque faciendum
assumimus.

A

CAELII

243

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER PRIMVS.

CVI HAEC INSVNT.

DE CAPITIS PASSIONE, QVAM GRAECI CEPHALAEAN NOMINANT.

CAPVT I.

Κεφαλή. Fœminæ obnoxiæ cephaleæ. Ἡμικρανία. Κρόταφος.

*quos cum pectunt, comunt, tingunt, summittunt, caput sæpius lauant·

A PARTE CORPORIS QVAE PAtitur, passio nomen accepit. Nam cephalen Græci caput uocauerunt. Generatur autẽ sæpius per frictione aut frigiditate, aut è contrario solis exustione, aut continuatione uigiliarum: sed uehementius fœminas tenet ob diligentiam capillorũ. Sequitur in passione constitutos dolor uehemẽs capitis totius, aut dimidij, quem consueto nomine hemicraniam uocant, uel certe temporũ, quẽ dolorẽ crotaphon appellant. Occupat etiam oculorum radices, & occipitium, atq; colla, tendens usq; ad spinæ partes, ut cum sedere ægrotantes uoluerint, uertigine adficiantur, atq; oculorũ caligine, cum nausea, & fellis uomitu. Ac si passio uehemẽter cœperit, rubri atq; prominentes oculi fiunt, deiectis & conclusis palpebris euitantes lumen, cum lachrimarum fluore, cibi etiam iugi fastidio, & obtusione uisus, aurium tinnitu, & difficili auditu. Sequentur etiam uigiliæ iuges, aut frequentes, dentiũ dolor, & accessionis initio sanguinis è naribus paruissimus guttarum fluor, nihil releuans. Erit igitur locandus ægrotans, si totum caput doluerit, supinus: Si autem ex parte, ea parte quæ patitur: mitigatur enim quodam blandimento straminum, pars in dolore constituta. Peiorante passione sequitur uultus deprauatio, pulsus obscuritas, & omnes sensus obtusione afficiuntur. Hac passione alij celeriter atq; cum febribus, quem dolorem proprio nomine sectarũ principes capitis uocauerunt: Alij tarde, atq; sine febribus, per interualla temporum admoniti, solo dolore capitis oppressi, quam passionem ueteres cephalæan uocauerunt. Pati autem aliqui membranam cerebri dixerunt; alij eam quæ testam circuntegit, alij omnem cutem capitis, alij temporũ atq; buccarum musculos, quos siagonas appellant. Nos uero aliquando istorũ aliqua, secundum quod se sensus doloris extendit: aliquãdo omnia, secundum quod fomenta uel accessiones passionũ ordinate se ingerunt: similiter etiam sicut dimissiones atque delinimenta conuariant, &

D

Κεφαλαία. Σιαγόν.

quæ κροτάφους · uehementer coepere // ut multis locis huius operis · Sequuntur · 244 / 94 · Laborant · *cephalalgiam · Siagonitas // ut multis locis ωερὶ τῶν ὀξέων: quamuis in hoc libro passim siagonas legamus ·

nunc

20

A nunc longioras & puras, nunc angustas & sordidas accidentium malorum reliquias in accessionem reliquerint. Item secundum superpositionē tempore accessionis. Item secundum quod nunc diurnas, nunc intercapedinatas interpositis diebus, uno, uel duobus, sicut quos typicos, aut periodicos appellamus, aut hemitritaicos, pro responsione temporum habuerint uariantes. Igitur de dolore capitis in acutis febribus accidenti prius de febribus memorauimus: De illo uero qui sine febribus, atq; tardus, & suæ passionis est, nunc dicemus. Cum itaq; adhuc paruus fuerit sensus, oportet ægrotantē iacere loco mediocriter frigido, atq; obscuro, paulo leuatius capite collocato, adhibito silentio, atq; corporis & animi requie, cum abstinentia cibi usq; ad primam diatritum. Adhibenda etiam articulorū leuis fricatio, cum capitis fomento ex oleo frigido, atq; uiridi, uel succo quolibet admixto, qui sine repercussu ualeat astringere, ut polygoni, arnoglossæ herbarum, aut intybi, aut portulacæ, aut rubi, quem Græci batum appellant, aut anulorum uitis, quos helicas uocant, uel uuæ lupinæ, aut anagallidis, uel sideritis herbæ, aut murtæ. Hinc etiā cataplasmata adhibenda ex horum singulis, aut admixta pulenta, uel compositum ex multis eius uirtutis medicamen fronti apponendum, ut est diatheon. Si uero uehementior fuerit dolor, erit locandus ægrotans loco amplo, atq; calido mediocriter, & neq; plurimum lucido, ne nimius splendor officiat. Apponendæ etiam lanæ lenes, ac tenues, & limpidæ iisdem partibus, cum iugi fomēto ex oleo dulci, atq; calido. Ac si coēgerit dolor ptygmata erunt uicissim, lanæq; æque mollia apponēda, ex oleo calido expressa, temporibus sub buccarū musculis immota. Tunc etiā uesicæ semiplenæ ex oleo calido; uel sacelli ex pollinibus calidis cōfecti; manu etiam calida, atq; digitis mol-

B li tactu loca dolentia contingenda, cum omni silentio ac requie ægrotantis. Si autem dolor ad dentes tetenderit, mulsum calidum uel oleum damus, quod in ore sine ullo motu contineat: nisi quis hoc horrescens in nauseam fuerit prouocatus. At si uehementius dolor conualuerit, & maiora exegerit, diu etiam permittentibus uiribus in ipsa diatrito, uel ante ipsam, sanguis erit detrahendus, phlebotomia scilicet: sed totum caput dolentibus, ex eo brachio quod facilius fuerit detractio facienda. At si altera pars capitis doluerit, ex eius contraria detractionem faciemus, quo longius adiutorij commotio à parte patienti remota uideatur. Tunc os colluere permittimus, & aquæ calidæ potum damus. In ipsa uero diatriton unctionem adbibemus ex oleo dulci, atq; calido. Tunc faciemus foueri faciem ex aqua scilicet calida. Dehinc potum atq; cibum damus, ut est panis aquæ calidæ elutione purgatus, quo difficultate deposita politus fiat. Vel certe aliqua similiter fiant, aut cum mulsa mediocriter cocta, aut ex panis pulticula confecta, quam torineton Græci uocant, cum paruissimo anetho, aqua, sale, & melle; item oua sorbilia: Quæ quidem cibatio erit alternis diebus adhibenda donec dolores declinent. At si passio durauerit, erit tondendus æger usq; ad cutem. Hinc etiam patientes partes leuantur, cum ex alto reflatio quædam uiarum nuditate permittitur, & localibus interea adiutorijs præparantur. Tunc nouacula radendum caput, atq; cataplasmatibus, & leui cucurbita in accessione, sine scarificatione autem & dimissione releuandum, ex illis scilicet partibus quæ plus patiuntur, uel fortiore dolore uexantur. Atq; ita sanguisugæ apponendæ, quas hirudines appellamus, & magis si locorum inæqualitas cucurbitæ non fuerit capax, quo inhærere minime possit. Tunc uaporationes spongiarum ex aqua calida expressarum adhibendæ, uel calida aut oleo, aut decoctione hybisci, quam altean uocant. Ac si uenter non fecerit officium plurimis diebus, tunc calidæ, &

C oleo rutæ, admixto melle, erit iniiciendus ægrotans: sic enim & intestinorũ fotus fiet, & stercorum detractione caput releuatur, quorum motu, ac expirationis ascensu amplius grauabatur. Quapropter etiam pridem, si officium uenter non agnouerat, oportuit adhibere clysterem, priusquam cucurbitæ usus accesserit: dehinc cataplasmatum genus nunc laxatiuũ conuenit, ut est ex lini & fœnigræci seminibus; atq; polline ex aqua & oleo, admixto melle concocto; uel ex panico diligenter emollito. Declinãte passione, cerotariis atq; malagmatis simplicibus utendum, ut est diachylon. Tunc cibus uarius dandus, prædictæ simplicitati uicinus, ut est cerebrum porcinum, uel hœdinum, piscis teneri, turdi, columbarum pulli, uel domesticarum gallinarum: olera quoq; cucurbitæ, maluæ, betæ, nunc ex aqua cum oleo atq; garo curata, nunc concisa atque trita, & interius condita: magis enim ex hiis facilis uenter efficitur. Quod sæpe etiam sanitatis tempore omnibus profuit, quibus unius diei uentris dilatio caput impleuit. Ante cibum præterea erit adhibenda gestatio, portatoria scilicet sella, sine uehementi motu, quo partes uehementer patientes releuẽtur. Tunc etiam deambulatione utendum, & post perunctionem capiti adhibendus fotus, cum toto corpore supradicto motu laxatũ spiramentis facilibus agitatũ sit. Etenim densa laxantur, & retenta tenuãtur. Dehinc cum declinatio firmior esse cœperit, lauacrũ adhibendum. Tunc in alia diatrito quiddam uini aquati offerendũ. Ita cum capitis pausauerit dolor, longo tempore horæ solitarum accessionum erunt seruandæ, atque è memoria eiiciendæ: quibusdam etiam temporibus in requie seruemus ægrotos. Declinandum etiam omne quod potest accessionẽ in commemorationem reducere, ut est adustio, indigestio, uenus, meratus potus, uel plurima

D masticatio durioris cibi, aut curiose conditi, necnon etiam uapores uehemẽtes atque ignea lauacra, exclamatio uehemens, iracundia, uel † uenter nimis adstrictus, & magis post cibum, aut spiritus retẽtio, & eius ad ilia descensus: sic enim oppressio quædam omne caput extendit, dein tardante passione, & nunc superpositionibus exasperata, nunc lenimentis leuigata. Oportet igitur superpositione temporis animaduersionem habere, hiis deniq; quæ supra scripsimus, uti. Etenim quæ mitigant celeres uel acutas passiones, ea tardarum superpositioni non conueniunt. In lenimento uero paulo audacius resumendi sunt ægrotantes, & non, ut nuper, timoris adiuncta cautione, tempore quo superpositionis asperitas declinabat. Adhibenda igitur uectatio pro uiribus ægrotãtis sertorio, uel sella procurata: ac si purius occurrerit lenimẽtum, & neq; æger fuerit uiribus præuexatus, tunc hominum manibus, aut animalium actu uehiculum adhibemus, æquali uidelicet motu, sed perfecto atque æquabili, lucido, & mediocriter calido loco. Ac si tẽperata, & sine flatu aëris fuerit qualitas, tunc etiã sub cœlo erit adhibenda gestatio. Sed necessariò longitudo loci curanda, ne frequenti reuersione uehiculi circulatus gressus uertiginem ingerat ægrotanti. Tunc etiam deambulatio adhibenda, sed primo tarda, dehinc medio tempore fortior, atq; paulo erectior extentis cruribus. Hiis uero quibus caput fuerit plurimum releuatum, etiam lectio ante deambulationem erit adhibẽda, si studiosi fuerint ægrotantes, sed leui exercenda uoce; tunc exercitium, atq; unctio, quæ æqualiter corpus moueant atq; curent, ut uestitos faciamus currere, nudos uero cum defricatione perungi. Tunc manus suo motu exerere, uel certe luctationem iugem facere, adhibito doctore, cuius præceptis pareat. Adhibitis sanè hiis rebus quæ implere atque commouere caput ualent, ut sunt ea quæ cum obiectione plurima corporis fieri iubentur, necnon etiam circulatos ductus, atq; retrogressus cum saltibus.

† uenter ob eas abstractus

Lectio quando adhibenda.

A tibus. Tunc ora lauanda, atque articuli fouendi, uel lauacrum per interualla
dierum adhibendum. Deposita autem corporis turbatione erit aqua præpotandus
ægrotus. Tunc cibum sumere succi facilioris, id est, mediæ materiæ, quam
mesen hylen uocant Græci. Dandum etiam uinum tenue, paruum. Sed eo
tempore quo cibamus, adhibenda quoque animi laxatio, quam diachysin
uocant. Quæ fiet aut ludicris rebus, aut ioculari facetia, quæ singula artis moderatione
adhibita, cyclorum ductu augeri atque minui debent, prædatio initio,
cui perfectio consummata respondeat. Est autem resumptiui cycli ordinatio
formanda hoc modo. Prima die paruo cibo atque aqua nutritus ægrotans, uel
si ferre ualuerit, ab omni nutrimento abstentus, alia die leui motu erit exercendus,
atque oleo perungendus: tunc & cibo nutriendus, id est, totam accipiat
partem solitæ quantitatis, quam facile percipere atque digerere solebat. Sed panem
dabimus limpidum, fermentatum: pulmentum autem oua, uel holerum
betas, aut cucurbitas, uel maluas, aut lapathos, aut bulbos, uel pisces teneros,
ut sunt scari: & auiculas, ut sunt turdi, aselli, iulidæ, ficedulæ: uel cerebrum
porcinum aut hœdinum. In hac perseuerantes qualitate, atque quantitate duobus
uel tribus diebus, iuxta uirium possibilitatem, quo neque parua dando debilitentur,
neque adiectionibus perturbati opprimantur. Tunc detracta partis
partem tertiam adijcientes, pulmentum damus turdorum, ficedularum, aut ex
pullis columbarum, uel gallinarum. Tunc rursum post tres uel quatuor dies
aliam tertiam partem panis adijciemus, & agrestia dabimus pulmenta, ut leporis,
aut capreæ: Atque ita æquali numero dierum peracto, ultimam partem panis
addemus: pulmentum dabimus porcinum, tenerum, ex aqua, uel non curiose
B conditum ex anetho, & sale. Præterea simili modo erit etiam uini facienda
partitio, atque per singulas pulmentorum mutationes adiectio: ac si plus ægrotans
bibere, quàm damus, uoluerit, aquam sumat. Simili modo etiam gestatio,
atque exercitium, siue motus erit augendus aut minuendus, ad comparationem
quantitatis ciborum. Perfecto resumptiuo cyclo erit metasyncriticus adhibendus,
primo ex parte, dehinc perfectus. Est enim passio facilis in motu,
& natura caput iniurijs aptissimum: siquidem non facile rerum repentinas perferat
mutationes. Prima igitur die erit cibo abstinendus ægrotans; tunc alia die
patua adhibita gestatione, atque unctione corporis, uel si passio permiserit, lauacro.
Rursum panis dabimus partem solitæ quantitatis, quam ante initium
curæ facile accipere atque perferre solebat. Pulmentum dabimus salsum, assum,
uel coctum; dabimus etiam cappares sinapi madidatas, atque oliuas ex uiridi
nouitate messas, quas colimbadas uocant, præcauentes ea quæ facile caput
implent atque grauant, ut est porrum, allium, cepe. Potum dabimus uinum,
& si perferre uoluerit æger, in iisdem duobus uel tribus perseuerabimus diebus:
sin minus, secunda die salsamentis admiscemus cerebrum, uel piscem. Tunc sequenti
die panis detracti partem tertiam addemus; pulmentum damus, holus,
cerebrum, piscem tenerum, hoc tribus uel quatuor seruantes diebus. Tunc rursum
aliam tertiã partem panis addentes, transimus ex mediæ qualitatis materia
ad uolantum qualitatem, atque in eadem simili dierum numero perseuerantes,
ultimam partem panis addemus: pulmentum dabimus porcinæ carnis. Sed si
multas mutationes facere uoluerimus, in quatuor partes medietatem panis diuidimus,
ut singulas singulis mutationum pulmentis adijciamus: hoc est, unã
mediæ qualitatis materiæ applicantes, aliam uolantum, aliam agrestium, aliam

Prædationem cibi abstractionem uocat.

Colimbades.

C porcinæ carnis. Sed ne quid odiosum è quantitate multorum dierum fiat ægrotanti, hoc est, pulmentorum similis oblatio, erit in cōmuni qualitate specierū diuersitas uarianda, ut quibus diebus salsum damus, Græci drimyphagian appellant, eiusdem speciē uariemus. Nunc exēpli causa dantes piscē, nunc † sardam, nunc cordulam: Atque ita in usum mediæ materiæ, quā mesen hylen appellant, nunc turdos, nunc ficedulas, siue quas miliacas uocant, nunc columbarum pullos ac gallinarum. Hoc denique etiam in aliis qualitatibus pulmētorum, siue materiarum erit seruandum, ut eiusdem uirtutis pulmenta specierum mutatione uarientur. Erit præterea pomorum quiddam adiungendum, quod inflare non ualeat. Sed tempore quo porcina utemur, erunt etiam olera offerenda: solum seruandum, ne modum quantitatis excedamus, siue qualitatem rerum datarū. Augetur enim oblatio non solum si plurima fuerint † diuersarum specierū, sed etiam si plus nutrire ualuerint. In omni igitur mutatione, hoc est trāsitu ex qualitate ad quantitatem, prima die oportet curandum aqua uiuere, adhibita perunctione. In aliis uero diebus etiam uinum accipere, & lauacro corpus recurare. Sed nō omnibus necessariò diebus: siquidem facile caput iugi lauatione ad passionis uestigia reuocetur. Similiter autem oportet etiam motus corporis augeri atque minui. Tunc isto cyclo perfecto erit alius adhibendus solo ex uomitu, detracta drimyphagia: In quo oportet prima die paruo cibo, & aquæ potu ægrotantem seruare. Tunc alia die leui deambulatione motum uomitū exagitari, ex radicibus raphani, uel iis similibus speciebus, si loci aut tēporis causa defecerit copia. Oportet igitur radicis cortices in frusta minui paruissima † ad libræ pondus, quod excedere fas non est, Tunc infuso mulso, & aceto confecto simplici, uel

D scillino hauriendum, atque medendo dare ægrotanti. Sed paulo prius quàm cibum libero tempore accipere solet, † ut neque supinus adhuc stomachus, hoc est, cibi adpetitu non admonitus, sine ulla commotione reuomat: neque rursum appetentia soliti temporis excitus digestioni incitet accepta. Tunc tenuiter masticans, iugiter ex illo mulso ex aceto confecto sorbens, transuoret, atque cum omnem modum sumpserit, leni deambulans motu, requiescat, donec nec ructante stomacho è retento spiritu mordicatione quadam, siue feruoris sensu sentiat altiora pulsari. Quod quidem interposita hora occurrere probamus. Tunc aquæ tepidæ sumens cyathos duos, ne plurimo potu acrimoniam radicis obtundat, immissis digitis uomitum prouocet, atque cum omnia reddiderit accepta, aquā superbibat plurimam, ut & stomachum lauet, & reliquias feruoris extinguat: atque ita prouocato uomitu reiecto potu rursum bibat. Hoc cum tertio aut quarto fecerit, & potum liquore limpido reddiderit, capiti leuis fotus est adhibendus, atque ora aqua calida fouenda. Tunc leui deambulatione mouendus est, ob tranquillitatem capitis faciendam, nisi sit soluendi torporis ex nocumento uomitus illati causa, perungendus, hoc est, ex superioribus ad inferiora membratim deductis manibus defricandus. Sic enim capitis densitas quæ uidebatur illata, soluetur, cum inspiratio facilis totum per corpus fuerit effecta. Tunc epotis duobus cyathis aquæ calidæ lecto recollocandus, & ab omni cibo uel potu abstinendus summa cum requie animi atque corporis. Dehinc laxata capitis strictura solo dimittendus: quoniam prius quàm densitas ex adiutorii commotione illata soluta est, in somnum facile deuenerunt, non solum suæ causa capitis grauationem seruauerunt, sed etiam maiorem fecerunt, cum nullo spacio interiecto somnum adiutorio iungentes

† scarum
† anteriorum
† intra libræ pondus
† Videtur deesse: admonendus est.

A gentes densitatem corporis iunxerunt. Est igitur, ut dicimus, cibo abstinendus, ne sumpta corrumpat ex corporis remanente torpore post agitationem uomitus, atque feruorem: quippe cum sæpe manentibus in stomacho squamulis uel folliculis radicum, requie superaddita, atque cibo nouo commixto, eius necessariò faciant corruptionem, ex qua consequenter caput impletum, etiamsi sua passione præuexatum non fuerit, necessariò constrictum grauescit, cum ex illa putredine corruptionis exhalationes ascensu quodam caput obsidunt. Sicut enim Themison ait, est natura caput carnibus pauperũ, & neruosum, & duris cutibus & capillis obtectum, & spiramentis difficilibus natura: tum sensibus quoque uniuersis formatum, insidens corporibus, atque accipiens eorum cunctas exhalationes, cum spiritus naturaliter superna perens ex inferioribus trahit corpora ea per arteriam atque stomachum, quæ sunt corporis ueluti maiora fumaria. Dehinc alia die lauacro utemur, atque pulmento mediæ qualitatis. Tunc post duos uel tres dies cæteras cycli partes adhibemus. Ac si radices loci aut temporis causa defuerint, adfectandus ordine supradicto uomitus ex granis sinapis madidati, uel ex liquido sinapi poto, aut mulso ex aceto & pipere confecto, uel cardamomo, aut erucæ semine, aut decoctione thymi, uel origani, aut hyssopi, aut salsamenti, & multis ossibus, cum aceto, uel mulso ex aceto. Tunc profectu cedente, atque limpido lenimento perspecto, præsumpto etiam ægrotanti ingrauescentẽ perferre nunc uomitum, nunc drimyphagian, audemus integrum atque perfectum cyclum metasyncriticum adhibere, ut initium à uomitu sumentes, drimyphagian iungamus, ac deinde per cæteras cycli materias decurramus. Ordinantes præterea etiam localia adiutoria, quorum prima sunt

B adhibenda leuiora, & quæ longe remotis partibus admota transmissa patientibus ingerant curationem; tunc etiam uehementiora. Erit igitur radendum caput, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam, donec cutis rubore adficiatur: Ac deinde in balneo nitri puluere aspergi, & confricari paulo antequam in solium descendat ægrotans. Tunc etiam paroptesis adhibenda erit ex carbonibus æquali uapore medentibus. Alia etiam die cucurbitæ infigendæ plurimæ cum flãma; & primo dorso atque ceruici, uel cæteris neruis, quos renontas appellant; tunc capiti. Quæ quidem capiti erunt magno raptu detrahendæ. Dehinc dropax adhibendus, primo cruribus, tunc thoraci, & dorso, ex primo ceruicis sphondylo usque ad clunes, uel earum ultimum sphondylum. Plurimi etenim nerui inferiora quæque communi natura complexi iisdem paria faciunt superiora. Tunc partium propungentibus pilis capitis, atque buccarum, uel temporum musculis, quos siagonas appellant, collo, uel mento, cum subiectis gutturis, quæ ante rumam uocant, dropacem apponemus. Sed ne cæteri corporis partes nudæ interea perfrigescant, erunt à duobus ministris mediocriter unctione fricandæ, atque ita cum dropacem detraxerimus, totum perungi corpus oportebit. Ipso quoque capite manu leuiter pertractato, & lauacro dabimus ægrotantem. His itaque adiutoriis relaxatis, atque lentescentibus capitis partibus, uocis quoque exercitium adbibemus, quod Græci anaphonesin uocant: Tunc frequentius sinapismum, ac deinde ptarmicum utile est. Plurimum denique prodest post deambulationem sinapi adhibitum in gargarismum, madidatum, prius quàm lauacro æger utatur, uel aridum, ac masticatum, ac deinde aqua calida sumpta, & in ore paulisper retenta; uel piper cum melle. Non quidem hæc humoris, siue phlegmatis de-

C trahendi causa methodus ordinauit, sed ut etiam oris interiora adiutoriorum agitatione capiti beneficium tradant, quippe cum dolor sæpe ipsas quoque partes afficit. Ista igitur regula consequenter etiam betæ nigræ, uel cyclamini herbæ succo, in cochlearis quantitate, reclinato capite ægrotantis, pollicis sinistræ manus impressione inflatis narium cauernis infuso uti possumus: Etenim fit mucilenta humoris excussio, qua ægrotans releuetur, non ob detractionem, ut supra diximus, materiæ, sed quod adiuncta agitationis utilitas capiti beneficium tradat. Est etiam ex localibus adiutorijs usura corporum, ut sunt ea quæ conficiuntur ex euphorbio, uel adarce, opobalsamo, aphronitro, murra, uel alijs similibus uirtute rebus. Vtendum etiam malagmatibus, quæ ualeant ex alto causas inductione propria detergere, quæ Græci Minythica uocauerunt. Meminerimus tamen non prius esse ab adiutorio locali ad aliud transeundum, priusquàm turbatio corporis fuerit delinita, atque patientes partes aliam rectè poscere cõmotionem adiutoriorũ fuerint uisæ. Quapropter si plurimum uexata corpora uiderimus, sufficere intelligimus uno in cyclo unum locale adiutorium. In hijs uero quæ minus uexata noscuntur, uel uiribus depurgata etiam secundo uti licet. Singula igitur adiutoria adhibẽda esse meminerimus sequenti die, quàm mutatio facta fuerit materiarum, hoc est, qualitatis pulmentorum in aliam transitus qualitatem, ut ex antecedenti abstinentia ductile atq; aptum corpus adiutorijs fiat. Specialiter autem erit dropax adhibendus tempore quo mediæ qualitatis utimur materia. Paroptesis uero & sinapismus, & ptarmicum, quod sternutamentum dicere poterimus, tempore quo uolantum utimur pul-

D mentis. Etenim neque adhuc corpus post usum salsamenti debile, neque rursum plurimum nutribili qualitate uidetur esse confertum. Cauenda etenim uehementer est capitis commotio, quæ sæpe corporis plenitudine fit, quippe cum sanos homines plerunque uinolentia, uel indigestione confusos, capitis motu uexatos in catarrhum, atque coryzam uenire uideamus. Solo igitur tempore, quo drimyphagia utemur, omne erit locale adiutorium prohibendum. Vel si quisquam omni ex parte fuerit uiribus plenus leue quiddam addiderit. Sufficiens quippe cum drimyphagiæ uehementia atque recorporatio altiorum eo tempore totum penè habitum mutare uideatur, & sit timoris ita corpus adiutorijs exercere, ut eodem tempore superficies cum altioribus agitetur. Vtendum etiam fomentis, siue uehementioribus illisionibus aquarum, quas Græci cataclysmos appellant, & primo calidarum, deinde frigidarum. Ordinandæ etiam mutationes earum ad usus naturalium aquarum, scilicet earum quæ non odore corporis percutiant. Natationes uero sub diuo fieri reprobamus. Cæteris enim corporis partibus aqua complexis, solum supernatans remanet caput, quod necessariò perfrigescens, inæqualitatem corporis facit. Ac si minus cedere passionem uiderimus, post frequentiam eiusdem, iterataq; curatione, & fortificato corpore, ægrotantis querimonia permanserit, hellebori usus adhibẽdus: sed primo ex eius insertatione radicibus penetratis, uel mulso ex aceto confecto infusis. Dehinc etiam coquis utendum est, atque diuersis ciborum pulmentis, quod quidem latius tertio Responsionum libro iamdudum docuimus. Vehementi enim motu corpus apertum despuit, ut ita dixerim, passionis carnem, qua depulsa, naturalis atq; noua succedit. Dehinc si etiam hijs gestis passio permanens erit, secundo uel tertio utendũ helleboro, sed præsumptis uiribus ex corporis refectione. Tunc etiã naturalibus aquis utendũ, uel siccis uaporationibus,

Libri responsionum Celij.

A nibus, & longa per maria nauigatione. Etenim fluminales uel portuosæ, atque stagni nauigationes incongruæ iudicantur, humectantes caput infrigidant ex halatione terrena: maritimæ uero latenter atque sensim corpus aperiunt, & salsæ proprietatis causa corpus adurunt, atque eius habitum quadam mutatione reficiunt. Affectandus etiam in aëres teneros atque aquilonios transitus, uel contrarios his qui passionem asperare ualent. Adhibenda præterea animi laxatio, & magis post cibum. Omnis enim mentis intentio caput implet. Hæc est secundum Methodicos ordinata curatio. Plurimi autem diuersarum sectarum principes fomenta probauerunt ex oleo rosaceo, atque aceto, & ruta, & herpyllo, peucedano, castoreo, sylphio, atque semine herbæ quam agnon appellant, samsuco, hederarum coma: ex quibus in accessione caput impletum augmentis asperrimis agitatum, atque grauatum, totius passionis duplicat modum. Est enim supradictarum materiarum repercussibilis usus, & eo adhibitus tempore, quo mitigatio conuenientes perspicitur. Vtuntur etiam purgatiuis medicaminibus, quæ catartica uocauerunt, hoc est, uentrem deducentibus, ex quibus stomachus inficitur, & omnis neruositas uitiatur. Item arteriotomiam probant, & usturam ex cauteriis ferratis, duorum digitorum spatio super ipsas uenulas effectam. Tunc longo tempore ulnerationis seruata, ferri materia purulenta ex alto atque superficie passionem releuare promittunt, quod nos in accessione noxium atque exitiale iudicamus, ob uehementiam motus. In lenimento uero inutile, atque adiutoriorum medelæ contrarium, siquidem prohibeat eorum beneficia penetrare. Non enim fricationes, uel cucurbitæ, uel dropaces, aut sinapismi, aut ptarmica, aut cataclysmi, quos nos aquarum illisiones appellamus, uulneratis locis adhiberi, aut perferri
B aptissime possunt. Vtuntur etiam frigido lauacro, quod Græci psychrolusian appellant, quod necessario neruos indurat, ac congelare consueuit, obdensationē cutis, ac totius corporis. Vtuntur etiam locali uenarum diuisura, ex qua patientes partes implentur. Dant quoque mastichen masticandam, ex quo in passione constituta densatus constrictiuæ uirtutis cassatur *. Item Themison primo libro tardarum passionum, quas chronias uocant, phlebotomat, atque constrictiuis fomentis utitur ad laxamentum phlebotomiæ, frustratus errore sequenti ex fomentis incongruis. Item imminente augmento, duas præcauens horas, unctiones adhibet acerrimas, & durissimam fricationem, atque constrictionem articulorum, tunc sinapismum adhibet ultimis membrorum partibus, siue summitatibus articulorum, ob auertendam materiam. Plurimas etiam fronti sanguisugas apponit, atque humeris, & temporibus capitis, quod est contra sectæ rigorem. Affectandam igitur corporis laxationem, non auersionem materiæ eius dicimus, quippe cum non concurrat, neque conueniat quod faciendum putat, ut eodem tempore articulorum constrictione, & sanguisugarum appositione utamur, præseruatis horis duabus, antequam passionis implicent augmenta, cum illo tempore sit requies adhibenda, & sæpe contingat, ut præueniens corpori occupato querela accessionem denuntians, ipsum quoque tempus quod elegisse uidetur, turbare noscatur, sitque nocens appositio sanguisugarum, ex quibus perfricatio, atque commotio, uel ex earum morsibus amentia, aut si aliquo sanguinem detrahunt grauis ægros uexatio consequitur. Probat etiam apponēda malagmata dolori contraria, quæ anodyna uocantur, uel castoreum, aut rutam, aut sphondylion herbā, cum cerotario ex oleo rosaceo, atque pice liquida cōfecto. Ex iisdem iugiter iubet odorem capere ægrotantem, omnifariam caput implens: atque ita si dolores, inquit, mitigati non fuerint, ex calidis rebus, frigidæ

Maritima nauigatio.

καθαρτικά.

Ἀρτηριοτομία.

Καυτήρια.

ψυχρολουσία.

Themison.

Μαλάγματα καὶ ἀνώδυνα.

frigidæ spongiæ apponendæ, ad empiricorũ consilia deuolutus, qui ex contrarijs ad contraria transeundum, causis resistentibus probauerunt. Vtitur etiam scaroticis, hoc est, quæ cutem extendere uel corrumpere ualeant; & cessante accessione imperat fricationẽ adhiberi, atq; fomenta, quorũ item usus non declinantis est accessionis, sed in toto recedentis. Deniq; peccatis indulgendũ methodicorũ princeps Soranus dignissime iudicauit. Adhuc enim, inquit Themison, Asclepiadis erroribus, & rudimento temporis methodici fallebantur.

DE SCOTOMATICIS. CAP: II.

Scotomatica passio ab accidenti nomen sumpsit, quod repentinas oculis ingerat tenebras. Afficit frequẽter uacuos homines, hoc est, sine aliquo exercitio uitã ducẽtes, & uinolentos, uel cõsuetos uentrem purgare medicaminibus potis, & ab eorũ usu repente desistentes: Itẽ hæmorrhoidis longo tempore affectos, & post earum amputationẽ nulla recorporatione curatos. Vehementescit autem hæc passio hyeme, uel uerni temporis initio: præterea sæpe futuram denuntiat epilepsiam. Veteres deniq; paruã epilepsiam uocauerũt. Nam in passione constitutos repentina uisus tenebratio, atq; nebula, cum capitis uertigine consequitur, ut omnia secum moueri existiment. Item ante oculos quosdam sentiunt marmorum maculis similes tractus, quos marmarygas Græci uocauerunt, cum tamen conuersis oculis omni ex parte non deferant uisum. Item capitis atq; oculorũ grauatio, & sedere uolentibus timor: siquidem secũ omnia putent impelli, uel cadere: aurium tinnitus; superiorum corporis sudor; autrepentinus casus cum celerrima surrectione. Asperatur præterea passio si ex alto aspexerint ægrotantes uel meatum fluminis, aut rotæ uertiginẽ, siue ignis. Item si proni quicquam gesserint, uel maiorem uocem auribus acceperint. Discernitur ab epilepsia hæc passio, siquidem neq; sensibus priuat ægrotantes, neq; spasmo, id est diuerso raptu adficit: Item à capitis passione, quam cephalæan uocant discernitur, quod dolorem non faciat. Separare autem ab ista passione uertiginem, siue obscuritatem necessarium non est. Siquidem ex hijs ueluti partibus scotomatica passio confecta esse uidetur. Est deniq; istius passionis affectio saluti innoxia, hoc est, sine ullo periculo, nisi quis maretenus, aut ex alto cadẽs, ratione casus potius, quàm passionis uiolentia perire uideatur. Curationem uero eandem adhiberi cõuenit, quæ nuper passioni capitis est ordinata, non solum generali, sed etiam speciali ratione.

DE INCVBONE. CAP: III.

Incubonem aliqui ab hominis forma uel similitudine nomen ducere dixerunt; aliqui à phantasia qua patientes afficiũtur: siquidem ueluti ascẽdere atq; insidere suo pectori sentiant quicquã. Themison uerò II epistolarũ libro pnigaliona uocauit, siquidem præfocet ægrotantes. Item quidam ueteres ephialten uocauerunt, alij epibolen, quod utilis patientibus perhibeatur. Afficit crapula uel indigestione iugi uexatos. Accidẽs igitur semel, ita ut nullam uigilantibus querelam, aut displicentẽ sanitatem faciat, sed solius somni turbatio noscatur, minime passio dici potest, sicut neq; semel effectus per somnũ seminis lapsus, quẽ Græci onirogonon appellãt, passio nuncupatur, nisi iugiter, atq; cũ corporis incõmoditate fuerit effectus. Est autem supradicta passio epilepsiæ tentatio. Nam quod neq; deus, neq; semideus, neq; Cupido sit, libris causarũ quos ætiologu-

A ætiologumenos Soranus appellauit, plenissime explicauit. Ista igitur passione possessos sequitur corporis tardissimus motus, atque torpor, & magis per somnum grauedo, atque pressura, & ueluti præfocatio, qua sibi quenquam irruisse repente existiment, qui sensibus oppressis corpus exanimet, neque clamare permittat. Quo fit ut sæpe erumpentes non articulata, sed confusa uoce exclament. Quidam denique ita inanibus adficiuntur uisis, ut & se uidere credant irruentem sibi, & usum turpissimæ libidinis persuadentem: cuius si digitos apprehendere nixi fuerint fugatum existiment. Tunc cum somno surrexerint, faciem atque transforationis partes uuidas & humectas sentiunt, attestante grauedine ceruicis, cum tussicula leui, molli stimulatione commota. Plerisque autem possessis accidit pallor, & corporis tenuitas, quippe cum somnum, timendo, non capiant. Apparet igitur stricturæ passio ex grauedine, tarda autem ex temporis tractu, & non sem per sine periculo salutis. Cum enim uehementer impresserit præfocatio, quosdam interficit. Memorat denique Silimachus Hippocratis sectator, contagione quadam plurimos ex ista passione ueluti lue apud urbem Romam confectos. Quapropter curandos oportet iacere loco lucido, atque mediocriter calido, adhibita requie animi, & corporis abstinentia, usque ad tertiumdiem, quem Græci diatriton uocauerunt. Tunc colla tegenda, atque caput, & stomacho lanis limpidis ex oleo calido præcincto; adhibenda etiam oris collutio ex potu aquæ calidæ. Ac si plurima stomachi, uel capitis, uel colli fuerit querela, adhibenda phlebotomia, & post detractionem peruinctio ex oleo calido. Tunc ora souenda; cibus dandus simplex, succi facilioris, paruus, sorbilis: & si passio perseuerauerit, cataplasmata adhibenda: cucurbita quoque nunc simplex, nunc adiuncta scarificatione, ex utraque

B parte gutturis, quam Græci anthereona uocant, nos rumam. Tunc uaporatione utendum, & alternis diebus cibus dandus. Illa uero adiutoria quæ adhibenda diurnis erunt diebus, adhibenda, sed longe remotius à nocturno tempore. Tunc etiam gestatio, atque uarius cibus, & lauacrum, & aquatum uinum. Illis uero partibus quas curamus erunt primo cerotaria apponenda: tunc malagmata, ut diachilon, aut diamelilotum, aut diasamsucum. Fricatio etiam capitis, & densi pectinis capillorum decursio; suspiciones etiam siue metus imminentium somniorum auertendi procul, fabularum lenitate robore adiecto. Plerique enim sibi fingentes uel formantes futura, uoluntarios pene causarum motus efficiunt: ac si passio tardauerit leuioribus admonita monitis, conuenit etiam radicum uomitus, atque drimyphagia: capitis quoque detonsio; ac corporum usus acriorum. Item dropax, sic enim aut ex supradictis adiutorijs ægritudo soluetur, aut si peiorauerit, epilepsia necessario sequetur.

Marginal printed notes: Ἀιτιολογούμενοι libri Sorani. — † alias: ex grauedine, tarda, aut — Diurnis dixit pro continuis — ut supra capitis primo. — ad monens motibus corporum.

Manuscript marginalia: Soranus †. — 263 — r 7 — fugientem existimant — * oculos: nares: aures: anu[s] — tum — leni — Populari et pestilenti huic [Anglicus] sudor Anglicus non dissimilis est. — Tum — Tum — r 8 — 264 — capitis adhibend[a] et denso pectine — chylon — * malim legere Diamelilotum. Diasampsucum. cum toto opere nomin[a] … casu haec leguntur — ciborum. quis iisdem uerbis pag. 8. legitur corporum.

DE EPILEPSIA. CAP. IIII.

Epilepsia uocabulum sumpsit, quod sensum atque mentem pariter apprehendat. Appellatur etiam puerilis passio, siquidem in ipsis abundet ætatibus: & sacra, siue quod diuinitus putetur immissa, siue quod sacram contaminet animam, siue quod in capite fiat, quod multorum philosophorum iudicio sacrum atque templum est partis animæ in corpore natæ: siue ob magnitudinem passionis: maiora enim uulgus sacra uocauit, sacrum dictum mare, sacra domus, uel ut tragicus poeta sacra nocte, hoc est magna. Fit plerumque uel nascitur ex uinolentia, aut indigestione, aut cotusione, uel ut Asclepiades, percussu atque diuisura membrorum quæ cerebrum tegunt, aut nimio timore. Sed eius passionis species duæ esse probantur: una quæ

Marginal printed notes: ἐπιληψία. — Morbus sacer — Sacra magna dicta sunt.

Manuscript marginalia: ipsorum — putatur immitti — 265 — dominantis — ex † — appellauit † — membranarum — Inde

C quæ somno similis altissimo uideatur: alia diuerso raptu corpus afficiat. Quarũ prima grauior iudicatur, siquidem sit similis apoplexiæ: quarum quidem commixtio tertiam facere speciem potest. Pleriq; enim raptu atq; contractu corporis adfecti, uel adprehensi, secundo in altissimum soporem deuenerunt. Sed horum differentia generaliter inutilis curationi inuenitur. Pronos autem seu decliues, aut uenturos in ipsam passionẽ sequuntur communia accidentia etiã cæterarum passionũ quæ ex membrana cerebri oriuntur, ut grauedo, atq; uertigo capitis, & interior sonitus, consensus etiam occipitij, oculorum intentio, aurium tinnitus, aut difficilis auditus, & cum uertigine uisus obtusio, uel quædã præ oculis quasi propendentia, macularũ marmoris similia, quæ Græci amarygmata, siue marmarygas uocãt, uel araneorũ cassibus, aut nubibus tenuissimis similia, aut paruulis uolantum animalibus, ut sunt culices. Item uelut scintillarum micas, aut circulos igneos circunferri præ oculis sentiunt ægrotantes: Linguam quoq; inflexibilem, cum saltu musculorum, & dolorem a tergo inter scapulas. Sequitur etiam gutturis durities, atq; præcordiorum iugis inflatio, cum oscitatione, sternutamento, & saliuarum fluore, & cibi fastidio, aut immodico appetitu; uigiliæ iuges, aut plurimus & inanis somnus, insomnia turbata, & ciborum difficilis egestio, uel nulla; & manifesta causa ueretri tentigo; & frequens Veneris delectatio. Aliquãdo etiam per somnum seminis lapsus, quem Græci onirogonon uocauerunt; mens suspensa cum anxietate, & nullis ex maioribus causis facilis iracundia, atq; paulo ante gestorum obliuio, & eorum quæ caliginem facere ualent facilis sensus, obtinẽte passione, occupato corpore; sensuũ priuatio accessione dominante. Sequitur & quibusdam immobilitas perfecta, cum ore demisso, attestante pallore, cum aspiratione tarda, & pulsu magno, atq; alti soporis simili

D oppressione. Alios uero raptos, diuersa diductio, atq; saltus, & uultus contortio, uel oculorum, sequitur, quæ sæpe perseuerans, etiam post accessionẽ strabos fingit ægrotantes; atq; contrariò quibus tarda fuerit correctio, naturalis uisus simulant æquitatem. Sequitur etiam gutturis stridor, & singultus, cum rubore uultus, & uenarũ inflatione; & aliquando pulsus atq; spirationis cessatio; tunc per interualla resumptio; palpebrarum quoq; suspensa positio; & illisio dentiũ atq; stridor, & linguæ prolapsio, quæ sæpe quassatione, sæpe incisura uexatur. Sequitur etiam præcordiorum ad superiora raptus, uel stercorum & urinæ inuoluntaria emissio, sudor roscidus rigenti corpore. Aliquibus etiam confusæ uocis emissio, & ante dimissionem per os atq; nares spumarũ fluor, accessione cessante omniũ gestorũ ignorantia, atq; corporis dimissa uolutatio, cum mœstitia uultus ægrotantis. Sequitur tunc oscitatio & distentio corporis ueluti uoluntaria, & insolitus uisus. Piger motus & totius corporis marcor: oculorum etiam permanens turbatio; atque uenarum frontis extantia. Aliquibus etiam mentis alienatio, & nulla notorũ agnitio. Alio autem tempore plurima ex antecedentibus consequentur, quæ supra memorauimus; hoc est, tenebratio, uel caligo, cum proni quicquam gesserint ægrotantes, aut nauem, aut rotam figuli celeri motu ferri conspexerint; aut aquam fluentem, uel altitudinem, aut rupem uiderint, aut strepitum uel clamorẽ audierint, aut uehementer refrixerint, uel igneis lauacris usi fuerint, aut odoribus nimium bonis uel malis adfecti, ut storacis incensi, aut thuris, aut bdellij, aut gagatis lapidis, uel bituminis, aut ceruini cornu. Præterea accessionum motus nunc ordinatos, nunc inordinatos ægrotantes accipiũt; & nunc interuallis longioribus, ut mensium duodecim, nunc angustioribus plurimũ, uel parum, ut eodem mense, uel die, frequenter agitentur. Noctibus quidẽ

ἀμαρύγματα. μαρμαρυγαί. ὀνειρογόνος.

inquietati

A inquietati, & quidam antecedentibus signis accessionem fore denuntiant: quidam sine ullo denuntiatiuo motu, quo fit ut magis periclitentur. Alij enim prænoscentes futura, motibus solitis admoniti, in domibus se continendo tutantur, accessionē præuenientes: quam cum sentiunt propinquare, eligunt loços, quibus tutò, ac sine ulla turpitudine iactentur. Alij uero istorum ignari publicis in locis cadendo fœdantur, adiunctis etiam externis periculis, quæ passionis non esse uidentur, loci causa præcipites dati, aut in flumina uel mare, cadentes, aut in balneis uentris solutione coacti. Signa autem sunt post lenimentum futuræ rursus accessionis, ex quibus affici in passionē uenturos memorauimus, somnus turbatus, uel cibi corruptio sine ulla manifesta causa. Item ueretri sine ratione tentigo, & Veneris appetentia, uel seminis per somnum iactus, quē onirogonon Græci uocant: iracundia, mœstitudo, & cætera quæ nuper posuimus. Item segnities cum pigro motu in officia solita, & grauatio cum quodam somnifico mœrore uultus, decolorat atque † maior inflatio, oculorum quoque ueluti deprauatio, cum deiecto quodam uisu. Nam suspicere difficile est ægrotāti, hoc est aërem supernum attendere. Quod si tentauerint, facile rursum abducti uicinas quoque oculorum partes ad inferiora conuertunt. Vel si repentino motu caput in alteram conuerterint partem, uertiginem sentient cum tremore atque torpore, cum digitorum contractu, uel dolore, aut crurum grauedine, & summitate manuum uel pedum. Ex quibus multis uel cunctis interrogatione acceptis passionē dicere poterimus, nisi præsentibus in accessione facilius nobis cognitio fuerit declarata, uel ætatis, aut aliqualibet causa æger sua narrare non potuerit accidentia, quæ supradicta ratione apprehendere poterimus, & accessionem futuram prænoscere: conijcientes etiam temporum responsione, quanquam summatim, accessionum ordo sæpe seruetur. Communiter autem hæc passio frequēs est in pueris, & magis tempore quo dentium natiuitates habentur. Accidit etiā primæuis, atque medijs ætatibus: senibus uero difficile: nam uehementius afficit proximos natiuitati infantes, quàm pueros, aut uergenti ætate atque seniores: siquidem uiribus inualidi passionū impetum tolerare non possint. Solet denique hæc passio pubertatis tēpore, siue nouæ purgationis in fœminis, aut primi partus quadā naturali nouitate facile detergeri corporis mutatione suffecta. Quod si minime uenerit, plerunque patienti consenescit, nisi aut longo tempore natura pugnante, aut medicinæ diligentia fuerit superata. Irruit autem omni tempore corporibus, sed magis uerno. Frequenter simile pati epilepticis, & à matrice præfocatæ mulieri inueniuntur, siquidem non aliter sensibus priuantur, sed discernuntur quod in ultima accessionis parte per os atque nares, spumarum fluore afficiantur. Hæc est passionis cuncta specialis significatio. Curationis autem adhibendæ causa erit necessatio adhibendum genus, quod sit passio stricturæ, atque uehemens, & difficulter frequentans, tarda, superpositionibus atque lenimentis uariata. Cuius quidem superpositiones nunc plurimis tempora temporibus accessionis generalia superpositionis occurrerunt. Sed quæ forte superpositiones plurimis ex accessionibus fuerint confectæ, nunc quotidianos, nunc tertianos, nunc hemitritaicos faciunt typos. Difficile est enim hanc passionem in continuationem uenire, siquidem præuentu mortis interueniente minime continuatio intelligi possit, & sit impossibile, iugibus diebus aut sensibus priuatū, aut motu catenē, aut diuerso raptu affectum in uita manere. Item lenimentorum aliqua pura ac limpida, aliqua turbata concurrunt: & aliqua latiora, aliqua angusta, aliqua horum mediocria. Patitur enim cōmuniter omnis B neruositas

C neruositas, sed principaliter caput, sicut ex antecedentibus conijcere poterimus, & ex alijs quæ post accessionẽ remanere uidentur. Curandum autem oportet, primo, cũ tenebricositate uel uertigine uexatur, iacere loco lucido, atq; mediocriter calido, altioribus stramentis capite subleuato. Et si raptus fuerit consecutus, digitis erunt palpebræ differendæ, atque iugiter ab omni motu seruandus ob spasmi passionẽ. Iubendum etiam ministris manibus calidis nunc caput atq; frontẽ cum blanda fricatione, nunc collum atq; gutturis partẽ, quam anthereona uocant, contingere. Alijs etiam manuum summitatẽ, atq; pedum tenere iubemus. Præterea frigescentia corporis uaporari, corrigi etiã ea quæ forti raptu torquentur. Ac si minime consenserint, erunt in eodem schemate seruanda, ne ulterius torqueantur. Tunc quodam laxamento captato corrigẽda, ne nimio occurrentia certamine superare cupientes, neruorum quassationes faciamus. Linguam quoq; relocare curabimus, atq; mentum corrigere, uel coæquare: Tunc calidis pannis thoracem uaporare, atq; inter scapulas, quod Græci metaphrenon uocant. Laxatis enim diaphragmatis partibus, quod nos thoracis atq; uentris discrimen dixerimus, laxato etiam hypodymate, siue membrana quæ latera ex interioribus contegit, sine ullo periculo poterit collectus spiritus exhalari. Apponenda etiã uesica oleo calido semiplena pubetenus, atq; uesicæ partibus, ut ipsæ quoq; mitigatæ cõquiescant. Ac si dentes conciderint, ut præfocationis excitent meatum, immissione digitorum sinistram compaginem, quam Græci chalinon uocant, hiscentes dimittemus, ne spumarum emissio tardetur. Tunc per interualla ægrotantẽ inclamantes excitamus, & eius ora spongia ex aqua calida expressa detergemus, dehinc caput fouemus iugiter. Cum statum sumpserit acces-

D sio, plurimo atq; dulci oleo calido, & lanis mollioribus infuso omnia cõtegimus; magis autem occipitiũ, & maiores neruos, quos tenontas appellant, Tunc gutturis atq; rumæ partes, quas anthereonas appellant, cum temporibus, & buccarũ musculis, quos siagonas appellant. Sudores etiã si fuerint ingruentes, raptim detergemus, ne corpora perfrigescant. Tunc collectum humorem detrahimus appositione digiti, aut lanæ, aut spongiæ melotæ inuolutæ, perseuerans enim longioris temporis facit accessionem. Ac si minime resumentem uiderimus, erunt cucurbitæ leues apponendæ, quas Græci sicyas appellant, stomacho atq; thoraci, & interscapulis, atq; præcordijs. Sed si infans ætas fuerit patiẽtis, erunt maiora prohibenda ob debilitatem uirium: Sed eum nutrix amictu contegens, oleo fouens, conclusu corporis corrigere meditetur. Aut si spumarum quicquã comparuerit, quod in ore teneatur, mulsum tenue destillet paulatim, & neq; iugiter, quo commorationem faciat spirandi. Tunc lac offerat dimissione perfecta, siquidẽ sit crassius, atq; maioris nutrimenti. Dehinc cum forte potuerit post accessione mammam sumere, erit melle papilla linienda, quo facilior sumptio fiat, atq; neruorum laxatio celebretur, Corpus quoq; necessariò nutriatur, tenuatur præterea etiam liquidorum crassitudo, & uenter mollitur, conijcientes etiã singula passioni accidentia, quæ ita corrigere debemus, ut à generali regula nihil dissentire uideamur. Tunc etiam curationis diligentiam per nutricem ægrotanti præstare tentabimus, iubentes & à lauacro abstinendũ, atq; sine uino atq; esu perseuerare, Tunc deambulationibus atq; exercitio leui gestari, quo humeros magis exerceat, ut est sphæræ ludus, uel exultationis cuiuspiã. Item iubendum cibum sumere succi facilioris, uel interea mulsũm. Ac si forte ipsam quoq; hac passione uexari uiderimus, erit ab officio remouenda. Non aliter etiã si qualibet passione affecta malo succo atq; corpore habituari uideatur: nam hoc Græci cachexiã

A cicachexian uocauerunt. Erunt igitur hijs perfectis aliæ nutrices exhibendæ, ex quorum sano lacte infans nutriatur. Quomodo autem sanum lac, uel communiter nutrices bonæ probentur, muliebribus libris, quos Græci gynecion uocant, docebimus. Interea ipse quoque infans erit à lauacro seruandus: tunc post tertium diem in domo locandus, & primo oleo calido, tunc oleo & aqua calida fouendus. Vitanda præterea quorum timore infantes afficiuntur, ut sæpe fictæ formidines. In ætatibus uero quæ ferre maiora adiutoria possint, accessione transacta erit phlebotomia adhibenda. Aliqui enim medici statim phlebotomandos probant, sicut etiā Thessalus se uelle demonstrat. Aliqui prima diatrito seruandum existimant, quo speculentur utrum post unam accessionem passio soluta recessisse uideatur. Sit præterea non solum inane, uerumetiam noxium phlebotomiam adhibere. Quippe cum prædicendum probent ex accessione secunda, utrum passio augeatur, & hoc phlebotomiæ exigat adiutoriū, & phlebotomatus cibi refectione toleretur. Alij uero discernēter aiunt hoc adiutorij genus adhibendum, ut qui forte iam consueti passione afficiuntur, seruato ordine lenimentorum, statim accessione facta phlebotomentur. Hij autem qui in prima incursione passionem accipiūt, in tertium diem, siue ut Græci uocant, diatriton differantur, si quidem sit incerta accessionis recursio. Nos uero, ut Soranus docuit, neque omnes intra diatriton phlebotomamus, & magis eos qui primo incursu passionis afficiuntur. Plurimi enim ægrotantes corrupto cibo admonentur, & est præcauendū indigestione sauciatos phlebotomare. Neque rursum omnes in tertium diem probamus reseruandos. Cogente enim passione, nullo subiecto indigestionis obstaculo, erit arripienda phlebotomiæ commoditas, non solum

B hijs qui iam sæpe admoniti passione uidētur, sed etiā in illis qui primo inuasu afficiuntur. Cessante etenim accessione inesse passionē conijcimus, si quidem generaliter sit maligna, & frequētius tarda quàm celer, nisi adiutorijs medicinalibus destructa à corpore depellatur, aut ullo naturæ, aut fortunæ beneficio, nisi tardà, donec corpus tenuerit: ut solius medicinæ diligentia poscat. Iudicare enim est incertum, utrū passio post accessionē primā inesse corpori, an soluta uideatur, siquidem ex occulta ueniat apprehensione causarum, & oportet methodicū sine ulla falsitate regulas intendere curationū. Videmus denique phlebotomiæ conuenire. Nam passionales cœnoteres argui uidebuntur, si utrum passioni conueniat fuerit dubitatum. Sed quia sola temporū quæstio flagitari præspicitur, erit conijciendum ante secundam passionem adhiberi posse phlebotomiam, siquidem initiū uehementiæ atque magnitudinis causa passio transcedat, ut sæpe contusio corporis, aut fractura, uel ignis ustura. stare autem nec declinare poterit passio. Horū enim difficilium morborum propriū est sine ullo destructiuo adiutorio non celeriter temporum nequitia transire, hoc est accessionis augmentum. Sed neque propter abstinentiam cibi, quam necesse est post phlebotomiam adhibere, erit hoc adiutorium declinandum, quando corporis uires ferre ualuerint, hoc est, ut & sanguinis detractionē, & abstinentiæ tolerent. Denique etiā alijs passionibus affectos, ut exempli causa, synanchicos sine ulla ratione phlebotomamus. Quare sicut superius diximus, post casum rectos epilepticos, cessante accessione, paruo tempore differimus, quo turbore spiritus, atque liquidarum materiarū depositio tranquillentur. Erit enim speculandum, ne qua indigestio siue corruptio cibi subesse uideatur. Quod ita intelligere poterimus, si nauseantem uel ructantem fumosas exhalationes ægrum uiderimus, attestante mordicatione atque tormentis, intestinorūque inflatione: quæ si non fuerint, perfecte digestum iudicabi-

* Nam passio hæc diuturna, et obfirmata, nec fortuito cassu, nec solius naturæ beneficio curatur, sed medicinæ remediis tantum cedit.

* De hac quæstione sic statuebant Methodici, Sanguinis missionem commode fieri principio et augmento morborum, in quibus conuenit: minus commode, sed tamen utiliter, in statu: superuacuam esse in declinatione. Cum ergo, ut morbus comitialis futurus sit breuissimus, uix ad statum secundo paroxysmo ueniat, nunquam uero ad declinationem, a prima statim accessione uenam secari oportere.

κακεξία. Γυναικεῖα Cælij libri.

Lucida, et mediocriter calida ut pag. præcedenti

Thessalus. primam diatriton seruandam

sustineatur

discernentes sic

Soranus. * non phlebotomamus sub initia huius morbi et accessione qui in fultu uexantur.

ob indigestionem, satiato

obiecto: Alij, suggesto

* eius causam in corpore delitescentem, quæ uno paroxysmo exhausta non sit.

* ut loci mutatione, cum inuitus æger in locum salubriorem abducitur. Aph. 45. lib. 2.

phlebotomiam

* indicationes communes nostræ Stricturæ, et Solutionis morborū.

si . quidem

phlebotomiam poscunt

* primi paroxysmi circuitu in insultu.

abstinentiam * necessariam instituendis cyclis, et Resumptiuis, et Recorporatiuis, pag. 250. et erectis epilepticis 251

phlebotomiam

cibum

mus; Quippe cum forsitan præoccupato corpore iamdudum futuræ accessionis causa aut paruum sumpserit cibum, aut in totum abstinuerit. Sed si, ut supra dictum est, corruptus extiterit cibus, erit phlebotomia in tertium diem differenda, fouendum caput, cum cæteris partibus, hijs adhibita collutione, cum uini abstinentia. Tunc erunt somno dimittendi, atque à cibo seruandi usque ad primum diem. Sed si quicquam corruptionis ex indigestione superare uiderimus, erit per uomitum depurgandum; ac si nulla fuerit corruptionis uel indigestionis suspicio, erit statim adhibenda phlebotomia, moderata detractione, ex brachio scilicet, sed cum præcautione defectus, quem Græci lipothymian uocant; siquidem facile passionis accessionem imitetur. Tunc post phlebotomiam erit adhibendus potus, atque oris collutio, cum paruissimo potu, & somno abstinendus. Ac si accessio in secundum diem durauerit, prædicto periculo eius propinquis, uel ministris, atque adiutoriorum ex ratione uenientium exitum incertum, ne nobis quicquam male gestum imputetur, si forsitan ui passionis superatus ægrotans uitam finierit, & intemporaliter nos quisquam adiutorium adhibuisse arguat, phlebotomiam adhibemus, tanquam in continuationibus paruam indulgentiam pro dimissione accipientes. Vt si exempli causa parum requieuisse agitatione seposita ægrum uiderimus, ut nullo raptu tentetur. Vel contrariò, si forte oppressis sensibus, motu caruerit, aliquas partes corporis mouere uideatur, ut palpebras, quæ iamdudum motus similitudine possessæ siluerant. Dehinc post detractionem sanguinis procurata facie, ex spongia calida erit mulsum in os ægrotantis distillandum; tunc secunda die dandi mulsi cyathi duo, uel tres: Tertia uero die ante horam solitam erit perungendus oleo calido, atque dulci, toto corpore sub stramentis. Tunc detectus aqua calida ora foueat, & post æquatum corpus accipiat succum paruum, luculentum, mollem, lenem, calidum, digestibilem, ut est panis, uel alica ex aqua confecta, aut pulticula ex pane, quam torsiniton uocant, ex oleo, aqua, sale, uel melle condita, ex prima diatrito usque ad declinationis tempus: quod probare poterimus ex minutione accessionum, siue accidentium. Alternis diebus cibum sumat, ne passione affecta neruositas etiam illatione cibi grauata digestionis officium sustineat, sed magis laxamentum ex abstinentia consequatur. Tunc si uenter non fecerit, uel si suum officium non impleuerit, ob detractionem grauatum quo corpus releuetur, erit iniiciendus calidæ & oleo per clysterem. Tunc præsentato uentris officio erit tondendus, atque nouacula omnis capillatura radenda. Ita in alia diatrito cucurbita occipitio apponenda, collo, uertici, & temporibus capitis, cum scarificatione; & communibus cataplasmatibus utendum, quibus omne caput cum neruis maioribus, quos tenontas appellant, contegamus; Tunc buccarum musculos, quos siagonas appellant, atque omnes inter scapulas partes, cum stomacho, usque ad locum quo discernitur uenter, quem diaphragma uocant; ac deinde præcordia, atque uesicam simili curatione laxamus. Singula etenim passione raptus uexata accessionis tempore accipimus; ac si aliqua in parte corporis querela extiterit, cucurbita imponenda. Sed neque coadceruatim, neque uno tempore omnes erunt partes curandæ, sed partiliter, atque diuerso, ut nunc stomachus, nunc uesica, nunc inter scapulam releuetur, quo necessariò caput relaxatum adquiescat. Tunc spongiæ euaporationibus, qui curationem labori sustinuerunt recuramus, atque ungentes oleo communi, siue quia iam licitum est, cyprino, uel irino, Tunc cerotarijs mollibus, ac deinde scarificatis locis inducta apponimus cerotaria. Conuenit etiam enuasin adhibere, de qua Adiutoriorum libris docuimus. Dabimus cibum plurimum atque panosum. Si aliqua in parte capitis grauedo

Libri Adiutoriorum Caelij.

A tredo, uel dolor, aut punctio, aut torpor occurrerit, erunt sanguisugæ circulatim apponendæ: quæ si sufficientẽ fecerint detractionem, adiutoriorum modum da bunt: sin minus, his detractis cucurbitas infigemus, ut per earum uulnera detractio procuretur. Tunc rursum cataplasmatibus utemur, atque uaporationibus spongiarum, dehinc cerotario partes contegimus. Profectu accedente dabimus olera non acriora, atque ita gestationem adhibemus sellarem. Etenim uehiculi motus rotarum uertiginem caliginemque facit ægrotanti, quæ passionis imaginẽ ferat. Tunc deambulatione mouendus pro temporis aëre, atque loco lucido, & longo ductu, ne iugi conuersione uertiginem sentiat. Dehinc si ferre ualuerit, etiam uocis atque corporis exercitio utemur, monentes ut neque spiritum retineat, neque pronus uel circunflexus, aut sæpe conuersus aliquid gerat, sed pingui unctione defricatus stanti exercitio moueatur. Tunc cum facilitas corporis fuerit accepta, lauacrum adhibemus, caput fouentes sine ullo percussu manibus subterpositis: implet enim sensum eius demersio. Tunc etiam in aqua calida, quam † pygolithon uocant, deponendi sunt ægrotantes, ne percussu frigoris neruositas afficiatur. Post lauacrum uero † parum differentes, quo feruor ex capite releuetur, dabimus aquam præbibendam: Tunc cibum uarium, simplicem, & media qualitate confectum. Et post primã uel secundam diatriton dabimus quædam in cibo quæ uinosæ sint qualitatis, ut sunt poma, quo corpus uinum datum præ tentemus, ut tutò dare possimus. Atque ita seruandũ, ne his gestis somnus suspensus, uel concisus, aut adiuncta phantasia sequatur, & insomnia faciat turbulenta, quod ex relatione patientis discere poterimus. Item si grauedo uel torpor in aliqua parte corporis fuerit, ut dolor, aut punctio, uel saltus, erit in aqua

B calida perseuerandum, atque illa prohibenda, quæ uinosæ qualitatis danda præcepimus. Sin uero ex his nulla fuerint prosecuta, dabimus lauacro remoto, mediocriter uinum lene, parum, ut exempli causa, semunciã uel unciã, medio scilicet cibo, aquatissime temperatum. Tunc in alia diatrito lauacro uinum iungemus. Sed præ cæteris erit animi laxatio procuranda, quo corpus consentiẽs nullis obstantibus curis facile sanitatis repetat qualitatem. Ac si resumptio recurrẽs nihil uirium perficere permiserit, quo etiam carnatũ corpus ostendat bono attestante colore, erit consuetudini dimittendus ægrotans. Eadem sanè curatione utendũ etiam in his qui cum nondum sunt epileptici, eo tamen ferri uidentur. Hoc enim solum seruabimus, quum signis ad passionem minantibus fuerint absolu ti, eos consuetudini reuocemus. Facilius est enim imminentiũ auersionẽ, quàm præsentium depulsionem † facere. Sin uero passio tardauerit, & propterea pluri mis fuerit accessionibus uariata, erit partienda curatio secundum superpositionem, & lenimentũ, ita ut superpositionis tempore ijsdem utamur adiutorijs, quibus acutas passiones curari perscripsimus. Neque enim phlebotomum reprobamus, permittentibus uiribus, siquidem longo interstitio superpositiones occurrere uideantur. In lenimento uero resumendos dicimus ægrotantes, cum recorporatiua curatione dirigẽdos, iuxta cyclorum regula, sicut latius, cum de capitis passione diceremus, scripsimus. Quapropter ob resumendum corpus adhibenda gestatio, sella, uel cathedra, aut deambulatio, aut uocis exercitatio. Itẽ lectionem, perunctionẽ aliptarum præceptis ordinatã, sine ulla capitis inflatione geramus, ne immodico labore affectũ corpus uexare potius, quàm reficere uideamur. Tunc lauacrũ languorum interuallis adhibendũ; uarius dandus cibus, panis limpidus, atque studiose elaboratus. Pulmentum uero ex mediæ qualitatis materia, ut oua, pultes, olera, quæ non sunt acerrimæ uirtutis. Item uolantiũ leuiora,

C & pisciū teneriora, dehinc post resumptiuū cyclum adhibendi recorporatiui, & primo ex parte, tunc perfecti, in quibus esse uomitus ex radicibus debet, uel similibus materiarum rebus, ut nuper docuimus: atq; ita drimyphagian, exinde contiguas sibi pulmentorum materias ordinamus. Item adiutoria localia, ut exempli causa, primo capillos decurramus ex pectione, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam: tunc tonsuram adhibentes, dehinc nouacula caput radentes, & cucurbitas alijs atque alijs partibus recorporatiuas imponamus: Tunc dropacis raptum adhibemus, sed longe primo remotis partibus, tunc uicinis, dehinc patientibus: dantes etiam masticandum sinapi, uel piper, aut staphysagriam. Item sternutamentum ex helleboro, uel astrutio, & pipere, & castoreo; uel hijs similibus adhibemus. Nariū quoq; apophlegmatismū adijcientes, atq; fricatione balnearum nitri pulueris, & cæteris sympasmatibus, quæ ruborem facere ualeant, ut sunt ex pyretro, staphysagria, adarce, euphorbio, pipere, calcis gleba, & pumice: Tunc cataplasma ex sinapi, atq; malagmata, quæ detergere

Acopa. & pabulis afficere corpus ualeant. Item acopa acriora, sed quæ tetri odoris non sint, toto corpore illinienda, magis tamen capiti atq; ori, conclusis palpebris: quæ immittenda sunt etiam aurium cauernis: Gargarizandum sinapi; adhibenda etiam aquarum illisio, qua patientes partes percussæ mutari cogantur, quod

Hellebori sumendi cautio. Græci cataclysmū appellant. Hijs deinde perfectis cyclis, resumpto corpore helleborū adhibemus, sed longe superpositionis seruantes occursum. In omnibus quidē adiutorijs exercitioribus adhibendis, tunc magis in helleboro monemus præcauendū. Deniq; si nullam accessionē denuntiauerint signa, hijs qui ordine seruato admonentur, ante decem uel duodecim dies, uel generaliter pro longi-

D tudine lenimenti, porrectius erit adiutoriorū regula dirigenda. In hijs uero qui ordinate admonentur, eo tempore adhibenda curatio, quo conijcere possumus medium præteritæ atq; futuræ accessionis. Sic igitur hoc genus diligentiæ intuendum, ut cum æger somnum decusserit, primo requiescat paululum iacens, non solum suspicans indigestionē cibi, uerumetiā donec persecutione quadam propria corporis fuerit facta digestio, ne ex uigilatione sequenti, atque laxamento membrorū, & tenuitate, uel purgatione spiritus iamdudum somno turbati atq; crassi fiant, quo etiam sæpe officia impediri noscuntur, cum nondum totum recurrens occupauerit corpus. Vnde sæpe factum est, ut experrectis hijs quæ illico intueātur fallant illi, nisi perfricatis oculis intēderint. Neq; clamare uel currere facile possint, siquidem ui quadam somni nunc arteria, hoc est gutturis uia, asperetur, & raucos faciat; nunc fatigata corpora densitate neruorū, irruente spiritu crassiore, afficiat percussione uel quassatione similes plagas ingerendo. Has igitur ob causas æger plurimo tempore somno deposito tardare debet, præcauens lucis autoritatem, quam mox discusso somno intueri minime potest, ne repenti nō percutiatur uisus. Item disputationibus uehementibus animū exercere declinet. Tunc resumptus atq; releuatus somni plenitudine, sub stramētis leni unctione tangatur semel, uel secundū corporis singulas partes laxamenti mediocris causa, atq; frigoris cautione leuem & delectabilem gestationē, ut fertoria sella, uel cathedra. Sed prohibenda erit exclamatio; siquidem uehemēter moueat partes patientes. Tunc deposito turbore motus, unctione olei fricetur, cōductis & extentis brachijs, flexo atq; extento motu releuans singula crura commoueat, quo fortioribus motibus faciat aptiora. Fouēda etiā ora aqua calida: nunc enim erit lauacrū prohibendum; atq; ita post perunctionē cibum accipiat paruum, succulentum, & leuem, ut oua, pultes, piscis teneri, quæq; ex uolantibus paruæ ætatis

atq;

* Nam Methodicis somnus adstringit: uigiliæ uero laxant, crassa tenuant, excrementa purgant.

A atq; formæ, ut ficedulæ, turdi: declinans omne quod fuerit acrioris uirtutis, siue inflare ualentis, aut carnosæ, uel grauis. Quapropter etiã à uino erit abstinẽdus, uel per interualla ab omni cibo seruãdus. Releuatur enim hoc genere corpus ieiunitate resflatũ. Sin uero aliqua signa accessionis futuræ apparuerint, ut somnus turbatus, uel cibi corruptio, uel iracundia inanis, ac sine ratione, item mœstitudo uel sternutamentũ, aut auriũ tinnitus, uel præ oculis scintillarũ fingibilis uisus, aut inflatio præcordiorũ, & per somnum seminis inuoluntarius iactus, quẽ oniirogonon uocant, & horũ similia, non solum ad uitæ regulam transeundũ est, uerumetiã initiũ ex abstinentia sumendũ. Tunc leuis adhibendus motus, atq; perunctio, & cibus, quo corpus salutaribus officijs non deseratur. Vt enim ijsdẽ ciborum regulis perseuerare tutũ non est, sic è contrario iugis immobilitas, atq; cibi abstinẽtia uacuato corpore solitis nutrimentis, uires extinguit futuris temporibus necessarias. Quæsitum etiam utrũ contradicentibus signis, accessionẽ fore, an præsentẽ siue factam iudicemus. Sed tunc erit accessio iudicanda, quoties ceciderint in ea ægrotantes: quo discere poterimus, quo tempore diatriti tempus sit numerandũ, ut recte possint curationes suis reddi temporibus: Nam denuntiata signa iam præsentia accessionis esse contendit. Nos uero prætangi neruositatẽ, atq; in accessionẽ urgeri recte probamus, ut augmenti indicia tanquã præludere uideantur, ut sunt in hemitritaicis febribus frequẽter accessione imminẽte corpora præoccupata, cum noctis anxietate pulsata, diei fore asperitatem significant. Ita igitur, uel simili ratione præmonitus epilepticus, tanq; si accessione uexaretur, erit usq; ad primã diem abstinendus, & neq; similiter agendus, ut pridie, cum fuisset in lenimento purissimo. Quapropter abstentus una die, sequẽtibus

B leui motu, antecedente unctione, atq; paruo cibo nutriatur; aquã bibat. Tunc si rectius habuerit, ut laudabilior sanitas appareat, augẽda oblatio cibi, alternis scilicet diebus, nunc qualitate, nunc quantitate. Tunc nisi ex omni parte signa supradicta erit rursum abstinendus una die. Sin uero fuerint expulsa, uel depugnata, non erit illico reddenda ægrotanti consuetudo, tanquã nihil sit quod sollicitudini remansisse uideatur. Neq; rursum inani suspicione, tanquã iam imminentis superpositionis metuentes aduentũ, in tenui uitæ regula retinere debemus patientẽ. Vt enim oportunitas adhibita abstinentiæ futuras amputat superpositiones, atq; earũ occasiones detrahit, sic importune adhibita corpus uexat, atq; fatigatione affectũ tarde surgere facit in solitas uires. Quapropter cum summa cautione, & sine ulla nimietate seruati, blanda regula resumendi sunt ægrotantes, quo asperatas accessiones fore metuamus. Tutius autẽ esse probamus, ut supra dictum est, longe ante futurã accessionẽ ad hellebori usum accedere: quo accepto si irruerit accessio, erunt omnia mitigatiua adhibenda, quæ accessionem ualeant temperare. In strictura enim constitutis altioribus, hoc est stomacho & uentre, mitigatiua laxatio adhibita, etiam medicamini excludendo præparat uiam, & præfocationis amputat metũ. Sin uero post purgationẽ nullum periculum subierit præfocationis, causa refectionis adhibenda resumptio est, cum his quæ ualeant accessionem temperare, ut odoramenta sine ullo percussu medentia; atq; nutribilia, ut est panis calidus, melo, cucumis, & hijs similia. Destillandus etiã helleborismus, sed ex melle decocto. Ac si initio uomitus ex accessione emerserit, cucurbita multa cũ supposita ori uentri infigẽda, tunc sequẽti parti, secundũ quod medicamen ad inferiora teneatur, donec accessio leuigetur tẽperamẽtis supradictæ rationis, ne cõcursus passionis & adiutorij præfocet ægrotantẽ. Erit igĩ sustollẽdus ægrotãs subiectione manuũ ex utraq; alarũ parte, cũ capitis

Mulsum enim imbecillas uires reficit, spiritus instaurat, inflationem discutit, pituitam lentore adhærescentem abstergit, et educit.

C sustentatione, atq; leuiter inclinandus. Tunc si medicamen ad superiora cũcurrerit, & transuorationis cepetit partes, quo spiramenta obstruere uideatur, illisis dentibus, atq; ore clauso, uel erumpens per naturales uias, quæ ad fauces de capite feruntur, in nares defluxerit, ac rursum decurrens gutturis meatum clauserit, præsens præfocatio metuẽda. Quapropter immissis digitis, ex utraq; parte buccarũ circa maiores dentes, oris facienda distantia. Tum imponẽda ptygmata multiplicia, quæ si forte defuerint, cuneos ex ferulis scissis mittere poterimus, quo scientes ægrotantem seruemus, atq; medicamen ad faucium partes ueniens spatio quodam exceptum facilius excludatur. Seruanda etiam tempora, quibus medicamen faucibus occurrit, adiuuantes eius exclusionem, in faciem inclinantes ægrotantem, atq; eius ora calida spongia detergẽtes, distillantes etiam in os mulsum, sic enim ueluti despumans resumit, aut deponit accessionis pressuram releuatus ægrotans. Ac si non sufficiens hellebori fuerit agitatio, quam Græci sparagmon uocãt, & paruo euentu successerit, perseuerãte passione, erit etiã secundo, uel tertio hellebori usus adhibendus, sed præsumpto uiribus ægrô, quippe cum non iisdem uti omnibus necesse sit, & destruendæ passionis causa una sola sufficiens & perseuerãs exhibitio approbetur. Vtendũ etiam aquis naturalibus, hoc est, naturali uirtute medentibus, sed quæ nulla odoris uexatione adficiant ægrotantem. Adhibenda igitur natatio, & sole corpus torrendum, quod Græci heliasin uocant, sed prætecto capite. Vtendum etiam potabilibus medicaminibus, uel electariis ex hyssopo, & origano, & thymo confectis. Principaliter enim corpus mutant, recorporationẽ faciendo ob acrimoniam; dehinc etiã corpus succorum naturalium tenuant qualitate. Emolliendus nanq; uenter, &

D peregrinatio imperanda terrena, atq; maritima, si ferre nauigationem potuerint patientes. Tunc etiam exercitia uehementiora, quæ labore corpus afficiant, affectãda, quo magis fortitudo, quàm corporis robur augeatur. Est enim semper grauabilis carnatio, & magis si tenuibus fuerit imposita uiribus, & in hiis passionibus, quæ in neruis esse noscũtur. Vnde neq; facile curationis est credendus effectus, quo depulsam passionem iudicemus, nisi legitima accessionũ tempora soliti concursus, sine ulla inquietudine, atq; plurima transierint ægrotantes. Somnos quoq; sine ullo impedimento duxerint, & uigilias placidas, ac liquida sanitate moderatas, nulla etiam difficultate officiorum animæ uel corporis impeditas, attestante cibi sufficienti appetitu, cum digestione congrua, & corporis nutrimento mediocri, uel egestionum naturalium moderato exitu, bono attestante uel immutato colore. Seruanda præterea multo tempore omnis nimietas, ut frigus, ustio, indigestio, uinolentia, libido, lauatio, & magis ea quæ specialiter passionẽ in commemorationẽ ducunt, ut odores percussibiles, aut splendor nimiæ lucis, aut resultantium materiarũ: Item strepitus, clamatio, circulatus cursus, extentio, aut ex alto despectio, siue fluminum celerrimus fluor. Vt enim ulcerũ recentes cicatrices facili occasione soluuntur, non aliter hæc passio, uel alia quæq; similis nequitia, paruo impulsu repetit corpus, quippe quod proxime dimisisse uidebatur. Ac si forte neq; ita fuerit æger ab epilepsia liberatus, nihil minus adhibendum, sed magis perseuerandum curatione probamus. Dabit enim hæc diligentia uel ex parte beneficium, quo neq; frequẽtius admoneatur ægrotans, neq; longioribus accessionibus opprimatur, neq; turpiter in furore, uel publicis in locis apprehensus, etiam post passionis impetũ animi luctatione uexetur. Quibus enim prima uel optata non proueniunt, erit secunda mitigationis causa capiẽda. Hæc est secundum ordinẽ methodica epilepticorũ curatio. Aliarũ uero

Non fidendũ subitæ sanitati.

sectatum

A sectarũ principes uaria rerum temperatione, siue experimento curationis adiu
toria cumularunt, caput fouentes aceto atq; oleo rosaceo puro, uel immixto ca-
storeo, in accessione frigidis utentes: Articulos quoq; omnes ligatione constrin
gentes, sternutamento commoto ex aceto, naribus interius flato, cum sinapi:
uel castoreo oleo irino infuso, cum calchanto; uel sulphure uiuo, aut astrutio in-
censo, uel hijs quæ ad matricis præfocationes incendenda posuerunt: Item hys-
sopum & origanũ, & thymũ; uel ignis flammam oculis offerentes, cum titil
latu quodam, & oppressione præcordiorum ad inferiores partes. Iubent præte-
rea motum corporis adhibere, gestationem uel deambulationẽ, aut supra sindo-
nem uolutari; sinapisandas etiam manus ægrotantium, atque pedes; & ante ac-
cessionem perungi tapsia caput, & spiritũ continere. Alio uero tempore, hoc est
dimissionis, uini atq; carnis imperant abstinentiam, & magis porcinæ uel bubu
læ, & caprinæ. Prohibent præterea supra pellem caprinam dormire, siue iacere
ægrotantem: siquidem passionis faciat motum. Adhibent etiam clysterem iugẽ
atque acerrimæ uirtutis, & medicamina urinalia, quæ diuretica uocant, atque
purgatiua per uentrem, quæ catartica uocant, & horũ magis cui nomen est hie-
ra, quæ non erunt, inquiunt, tertio minus singulis mensibus offerenda: Tunc
capitis diuisutam accuratã, quam chiasmum, dehinc scarosin uel medicamine,
siue ignis ustura: Item terebrationẽ testæ, uel arteriotomiam, uel usum uenereũ,
aut è contrario eunuchismum faciendum probantes. Dant etiam bibendum lac
asininum, cum sale uel sanguine testudinis marinæ uel hium aro, aut uituli ma-
rini: & non solum sanguinem, uerumetiam coagula quæ lacti miscentur. Item
B mandendam mustelam, sed longo desiccatam tempore: & tunc corda homi-
num atque equorum, quorum crura quasi impetigines habent: siue asinorum,
uel mulorum. Item testes uel ueretrum marini siue fluminalis cancri, & porcel-
lionis, hoc est, animalia quæ humectis & aquosis locis sæpe nascuntur, à Græ-
cis appellata onisci: dehinc squamulas ferri, cum aqua in qua fuerit candens fer
rum prætinctum. Dant etiam cameli cerebrum fumo siccatum atq; concisum,
sed infantibus uel pueris odorandum: perfectis autẽ ætatibus bibendum, ad mo
dum cyathi, cum mulso & aceto tribus cyathis: Similiter etiam leporis cor, & ce
rebrum gauiæ. Alij uero etiam ligamenta probauerunt, & magos adhibendos,
atque eorum incantationes, quæ quantis sint uexationibus confertæ, etiam per
se probatur, sicut latius Adiutoriorum libris docuimus, nunc tamen paucis
memorauimus. Constringens igitur fomentũ, atq; tetri odoris, uel aceto, & oleo
rosaceo, & castoreo, percutit, & grauat, & tumores constringit: & si, ut putant,
materiam redarguit, abactum tamen cutibus ad cerebrum, & eius membranas
reuocat. Et sunt hæc exteriorum comparatione magis salutaria. Præterea est ue-
hementer noxium, frigidat caput accessionis tempore fouere: quæ enim dimissi-
one releuata mitescunt, eadem frigida densatione magis grauantur. Item liga-
tiones neruos densant, atq; corporis oppressio, quam fieri iubent. Defricatio in-
temporalis, hoc est accessionis tempore geminat passiones. Accidentia enim
si temporaliter quidem uidentur lacessitis sensibus in resumptionem uenire, to-
tam tamen passionem peiorant, non aliter quàm si quisquam turbatos oculos
manutigio, quod Græci chirapsiam uocant, temporaliter fricando, releuare ui-
deatur: Item non aliter sternutamenta medicaminibus commota accessioni nõ
conuenire probamus. Quippecum neq; in linimento passionis constitutos hoc
adiutorio facile inquietare liceat, nisi certo regulæ ductu præparatos, quo ca-
put releuetur gestatione tenui, ac deambulatione: siquidẽ hoc adiutorij genus
initio

C initio impleat caput, dehinc medeatur, ~~Quod~~ quid sperandum in hijs qui accessione agitati, earum partium plenitudine uexantur, si etiam sternutamento fuerint cõuitiati, cum magis oporteat passionis illatam soluere turbationem? Est præterea acetum molestum naribus insufflare, siue solum, siue cum alia qualibet percussibili materia. Constringit enim, atq; densat tumentia, & turbata perturbat, & ea concurrere compellit, quæ accessionis uiolentia excludi coguntur. Item Non aliter mutiles atq; satiabiles sunt incensiones, siue fumigationes, & odoramenta ex pice, bitumine, spondilio, castoreo, galbano, acerrimæ atq; grauabilis uirtutis causæ, & iniucundioris, adeo ut etiã recte ualentium impleant caput, & eorum qui nunquam, aut difficile earum partium querelam prodiderint, ~~Nunc~~ tunc tamen hijs odoramentis acceptis, uertigine atque grauedine urgeantur; & non aliter tumentes oculos fumigatio adficiat, quàm etiam tumentes cerebri membranas: necessariò enim cogit in similem uenire passionem. Percutit etiã ignis flamma, siue eius affectatus splendor multus: Deniq; etiam in lenimento epilepticos constitutos, lucis importunitas, atq; eminẽs percussio, in commemorationẽ facit accessionis uenire. Noxia etiam præcordiorũ pressura, quam adhibendam probant, iudicatur. Mitiganda enim sunt accessione commota, & nõ uiolenter atq; contrario conatu reprimenda. Grauis etiam sine dubio uidetur supra sindonem iussa uolutatio, quippe cum leui conuersione corpus affectũ, non solũ lenimenti tẽpore epilepticos in uertig nẽ mittat, uerumetiã recte ualentes similiter afficere uideatur. Articulorum quoq; sinapismus accessionis tempore tumorem geminans, etiam passionẽ necessariò peiorem facit. Est item intemperabilis ante accessionẽ punctio ferulaginis, quam Græci tapsian uocant, cum oporteat motam passionẽ, atq; in peius coactam mitigare potius quàm prouocare:

D & quoties eius necessarius est usus, ~~lenimenti tempore~~, toties, atq; melius suæ uirtutis impleat beneficium, cum importune adhibitus partes faciat emori. Has deniq; quod Græci necroses uocant. [Νεκρώσεις] Item spiritus retentio, quam faciendam probant accessionis initio, sensus implet, non, ut quidam uolunt, repercusso spiritu futuram prohibet accessionem. Premit ~~etiam~~ potius quàm discutit ea quæ iam suo motu densari uidentur. Abstinentia uero uini atq; carnis, quam iugiter fieri iubent, uel unius anni spatio, impedit recorporationis faciũdæ profectum, quem augere necessariò mutationum uarietas potest. Quod facile ignaris notum fiet exuitæ consuetudine, quæ si eadem fuerit, procul dubio corpus infirmat. Quippe cum iugis potatio aquæ demissum faciat corpus, & neq; numero dierũ, uel mensium curandi regula sit constituẽda, sed passionis temporibus, quorũ mutatæ regulæ cõmutantur, ut sub eorum rigore damnũ aquæ uel uini ministretur, ~~hoc~~ quod etiam de carnis usu erit conijciendum. [Caprina pellis] Caprina uero pellis odoris tetri causa noxia capiti iudicatur, non speciali atque priuata ratione. Item iugis atq; acerrima clysteris iniectio intestina conradit, atq; neruos uitiat. [Vrinalia medicamenta.] Vrinalia quoq; medicamina, quæ diuretica uocant, uesicæ infectione capitis membranas commouẽt. [Purgatiua.] Item purgatiua medicamina, quæ ~~catartica~~ cathartica uocant, defluxionem corporis faciunt, atq; stomachum euertunt; capitis etiam accuratã diuisuram, quam chiasmum uocant, & testæ perforatio, & ustura cutis medicamine uel igne suffecta, quam scaroticam uocant, & arteriotomia patientes partes insumit, & utilibus renititur rebus. Siquidem nulla te comparatiua adiutoria ijsdem locis adhibere ~~permittat~~ permittit. [Venus parua epilepsia.] At uero concubitus, siue Venus, quam adhibendam probant, ab aliquibus parua epilepsia nuncupata est. Siquidem similem faciat membrorum motũ, diuerso contractu, anhelatione & sudore attestante, & oculorum

Hippocr. libro de Sacro morbo oues & capras huic ægritudini ualde obnoxias esse tradit, quæ caussa fortassis est cur substrata capræ pellis accessiones huius morbi excitet.

incitati, ; dissipari, coire ; mutiles — grauabiles ; Sphondylio ; cominus ; intemperalis ; punctio: ut pag. præcedente. ; lenimenti tempore ; excitata gangræna ; Necrosin ; enim ; non ; mutatione ; donum ; conradit ; dissipationem, dissolutionem. ; in chi figuram ; Escharoticam ; utilia & commoda

A lorum conuersione, cum rubore uultus, ac deinde post effectum displicere faciat sibimet corpus, cum pallore, & quadam debilitate, uel mœstitudine, adeo neruos afficere male uideatur, ut sæpe imminente accessione per somnum iactu seminis ægri præpurgentur, quod Græci onirogonon uocauerunt. Item eunuchismus uires amputat, non epilepsiam soluit. Lac quoque sumptũ facile acescit, & propterea grauans epilepticos male probatum uidetur. Non aliter etiam potus sanguis testudinis, siue hominis, atque uituli marini, & sumptio coaguli, quod Græci pityan uocant. Mustelæ quoque, siue hominum caro siccata, & equorũ impetigines, uel ueretrum, atque testes canis aquarij, uel porcellionis supra memorati, quos oniscos appellant, & aqua de squamulis siue tinctionibus ferri, & cor leporis, & cameli, siue gauiæ cerebrum male probatur. Etenim neque ex occultis causis, quas Græci ἀφανεῖς αἰτίας uocant, rationes ducunt, neque ex aliqua contagione siue tentatione, ut empirici uolunt, approbata in usum uenerunt medicinæ. Quippe cum intelligi, uel apprehẽdi naturali aut fortuita rerum dominatione minime possit, uti hijs maxime ita insuetis, atque nouis, & odiosis generibus materiarum, quarum nihil usu grauius esse uideatur, ipsius quoque comparatione passionis, sit admirandum, quod de aëre atque uigilijs, uel somno, & potu, & cibo, uel hijs quæ necessariò sumuntur, nihil experimenti utile collegerint, de hijs uero ita execrandis, & crudelibus, atque inhumanis, plerunque etiam periculosis, curationes ordinare uoluerint. Non enim sanguinẽ tauri potum interficere, ut Themistoclem, lac coagulatũ, uel caseum coctum, aut oratorem, & imaginẽ recte reprobauerunt, si quisquã humanum sanguinẽ facere minime crediderit, quo falsò memorata à ueteribus cætera uideantur. Accusatis igitur, siue nudatis summatim ueterũ curationibus, non est absurdum etiam cum nominibus errores arguere singulorum. Hippocrates de epilepsia scribens communiter ait: » Quisquis in humano corpore agnouerit siccandi uel humectandi, aut frigidandi, uel calefaciendi causas, idem etiam istius passiones poterit uid ere ratione; & » neque quomodo, neque ex quibus, neque quando, uel quousque hæc fieri debeant tradere curabit. Item Diocles libro quo de passionibus scripsit, in hijs qui ex uinolentia, uel carnali cibo istam passionem conceperint, phlebotomiã probat, antecedentes potius quàm præsentes intuens causas. In hijs uero qui ex corporis habitudine in istam uenerint passionẽ, humoris crassi detractionẽ probat adhibendam, quem appellauit phlegma. Vtitur etiam urinalibus medicamentis, quæ diuretica uocant, item deambulatione, ac gestatione. Quæ si etiã uera essent adiutoria, ob paruitatem tamen numeri & magnitudinis suæ, magnæ passioni difficile possent paria pronuntiari, aut eius destructioni sufficere. Item libro Curationum phlebotomans utitur medicamine catapotio, quod stomachũ euertit, atque post cœnã uomitũ facit, exhalationibus implens caput. Potat etiam aceto, sternutamentũ commouens prius quàm in somnũ ueniant ægrotantes, profecto intemporaliter cõmouet sensuales uias. Dat etiã absinthium, centaurion, & lac asininum, & equorũ impetigines, uel mulorũ, neque tempus adijciens factis, & odiosis ægrotantes afficiens rebus. Praxagoras uero secundo libro Curationũ caput imperat radendũ, adhibens fricationes, & cataplasma ex aceto sine Venere, dolentibus speciebus etiam sternutamentum commouens, & ieiunũ uomitũ per singulos dies, utens etiã poto lacte cum mulso atque sale. Item deambulationibus plurimis atque uehemẽti motu, celebratis, & potionibus urinalibus, & cibis uarijs, & agninæ carnis, siue hœdinæ, atque porcinæ, & catulorũ, dans acetũ bibendũ, atque uinum, & post uomitũ sternutamenta & odoramenta probans, & spiritus retentionem.

Onirogonon. Πιτύαν. ὀνίσκους. ἀφανεῖς αἰτίας. Ἐμπειρικοί. Themistocles poto sanguine taurino mortuus est. Hippocrates. Diocles. Vrinalia medicamina διουρητικά. Idem. Καταπότιον. Praxagoras.

B

* ‡ Conuenit hoc remedium, cum uapore tetro ac uenenato / ex aliqua parte corporis aurae frigidae specie in caput subiecto, per consensum hic morbus gignitur.

capitis * comprimit · ut constat ex eo quod paulo post sequitur ·

C retentionem: Item usturam atque incisuram partibus adhibens etiam uentriflua medicamina: & cum accessionem uiderit commoueri, deprimit partes quae fuerint in querela, atque defricat castoreo, & uituli marini deretro, siue uirilibus hippopotami, aut testudinis sanguine, uel rhombi marini, omnia cõfundens. Non enim initio rasio capitis est adhibenda, nec aceto despandum corpus, neque diurno uomitu uexandum, siquidem fortitudinẽ tollant: neque plurimo sternutamento, implet enim sensus: neque urinalibus medicaminibus, siquidẽ corpus nimiũ laxent: neque purgatiuis, siquidem nonaliter uexent: neque catulorũ carnibus, propter suae qualitatis horrorem: neque detentione spiritus accessione imminente, tunc enim tẽpus est requiescendi: neque cõpressionibus, asperant enim tumores: neque curiosis odoramentis, siquidem caput impleant: neque incisura, ob inutilem dolorem: neque ustionibus, superpositionis enim tempore asperant ob tumorem passionem. In lenimento uero resumendos uexatione doloris fatigat, & usui recorporatiuorũ adiutoriorum obsistunt: neque coagulo uituli marini, uel deretro, aut testibus hippopotami, uel testudinis sanguine, aut rhombi marini. Haec omnia experta neque ratione, neque regula, sed tentatione probatur. Item Asclepiades primo libro Celerum uel acutarum passionũ, eos qui corporis raptu afficiuntur, solos imperat phlebotomari, non aduertens, quia ex eadem adstrictione generales quaeque species epilepsiae formantur, sed accessione grauior altera cõparatur. Quapropter magis exigit phlebotomiae beneficium. Item phlebotomatos iniici iubet clysteri, uel collyrio, quod balanon appellant, odoribus tetris adhibitis, & fumationibus, & naribus aceti infusione uel insufflatione, atque uolutatione in syndone praestita. Prohibet sanè carnales cibos, & uinũ, sed imperat Venerem, quorum accusationem atque improbationem ex ante scriptis accipere poterimus.

Sternutamenta. Asclepiades. Κλυστήρ. Κολλύριον. Βάλανος.

quam altera ‡ — clysterem — collyrium — * supra pag. 296.

D At Serapion primo libro Curationum multis ex rebus diligentiam curandi confundit. Vngit enim residuum corpus oleo, colla uero aceto cum oleo rosaceo, constringens ea quae laxatione indigeant. Tunc exercitio adhibito dat mulsum bibendum ex aceto confectum, ac deinde nihil accipere iubet aegrotantes, sed quiescere, Tunc deambulare circa uesperam, ac rursum conquiescere, & deambulationem repetere, Tunc lauari, & adhibita te quie bibere hyssopi decoctionem cum aceto, atque mel in trium heminarum quantitate, tunc cibum sumere, erroribus mille stomachum uexans, ut semel cibo reficiat. Vtitur etiam ante unum uel duos dies, si ordine certo accessiones occurrerint, nunc sanguinis detractione, nunc purgatiuis medicaminibus: sed nunc per superiora, ut albo helleboro, nunc per inferiora, ut scamonia, uel nigro helleboro, & his similibus, pernitiosis turbationibus corpus adficiens eo tẽpore quo requies adhibenda est, ne ulla occasione accepta accessio generetur. Ordinat praeterea quae specialiter passioni congrua medicamina nuncupauit, ex castoreo, & equorum impetiginibus. Sunt autem squamulae anteriorum crurum sub armorum partibus in ipsis animalibus natae, has Graeci lichenas uocant, siue chelidonas, nos uero, ut supradictum est, impetigines, uel hirundines. Dat etiam cameli cerebrũ atque fella, & coagulum uituli marini. Itẽ dat medicamen quod ex crocodili terreni stercore confectum probat, & leporis corde, & lumbis, & testudinis marinae sanguine, uel testibus apri, uel arietis, aut galli gallinacei. Adhibet etiã odoramenta, & iniectiones clysteris, nõ minus ab epilepticis in curationibus cadẽs. Item Heraclides Tarentinus secundo libro Interiorum curationum eadem medicamina conscripsit. Multi quoque uetustiores istam curationem ordinantes uarijs erroribus ceciderunt, quos memorare superfluum est. Quippe cum eorũ

Serapion. Decocti Hyssopi. Impetigines equorum. Λειχῆνες. Χελιδόνες. Heraclides Tarentinus.

uires

A uires proditione temporis expiraffe uideantur, ex quibus eft Menecrates Zeophletenfis, Item Tryphon, Philotimus, Chryfippus, Demarchus, & horũ plurimi. Quod eft nudum, atq; probabile ex confcriptione curationũ Apollonij Citienfis fecundo libro de epilepticis. Item Nicandri tertio libro. Themifon uero libro primo tardarum paffionum, Afclepiadis erroribus Nondum purgatus ante acceffionem phlebotomandos, inquit, fi ordo fuerit augmentorum præferuatus: Sin uero errans fuerit perfpectus, poft acceffionem imperat phlebotomiã adhibendam: Modum autem detrahendi fanguinis eius approbat mutationem, Quæ funt uaniffimæ inuentiones, ficut libris Specialium adiutoriorũ docuimus. Tunc fi in brachijs, uel in cruribus, inquit, aliqua querela extiterit, earundẽ partium uenas diuidendas: Sin minus, interiorem uenã diftringendã lino, conijciens melius effe ex partibus non patientibus fanguinis coadceruatã facere detractionẽ: fiquidẽ patientes magis grauantur ob irruentẽ materiæ lapfum, qui detractæ fuperet modum. Tunc poft phlebotomiã deambulatione utitur, & defricatione alienis manibus adhibita, quo corporis motus conquiefcat. Dat etiam cibũ ex mediæ qualitatis materia, & nulla cogente ratione rurfum fanguinem detrahit. Sed fi ordinem feruauerint acceffiones, intra quinq; dies fecundo uel tertio detractionẽ facit. De alijs quoq; multis, atq; omnibus corporis partibus, & talis & brachijs, nil metuens defectionem, fanguinem detrahit. In lenimento uero, ut exempli caufa xxx dierum, poft acceffionem helleboro utitur, poft quatuor uel quinq; dies: Tunc fequenti initio, atq; alia die adhibet lauacrum, & tribus uel quatuor diebus, cæteris curfibus, cyclum complet, ac deinde rurfum adhibet helleborum poft acceffionem tranfactam, uel certe radicium adhibet phlebotomiũ diffecans corpus (quod erat melius ordinare ante ufum hellebori, quo leuiora maioribus præponerentur: quippe in recorporatiuis curationibus, Adhibet præterea clyfterem, qui uires detrahat ægrotantis, & propterea fequi non debuit, fupra dictã utitur etiã localibus adiutorijs, & quidem multis, pro differentia, & quibufdam falfiffimis, ut eft fub occipitio accurata diuifura, quam chiafmum uocari diximus: & ferro circunfcripta in capite cutis uftura, qua tefta fquamulis defpumatur, Item mediũ teftæ, quod Græci bregma appellant, terebri perforatione, & in acceffione conftrictione articulorum, & odoribus tetris atq; male olentibus, ex pice, atq; ex fpondylio, caftoreo, galbano, finapi cum aceto, quæ ex ante dictis erunt protinus refellenda.

Marginalia: Menecrates Zeophletenfis. Tryphon. Philotimus. Chryfippus. Demarchus. Apollonius Citienfis. Nicander. Themifon. Βρέγμα. productionos; inquit diuidendam; scalpello; ea detracta non superat; quam accessio praeteriit; tum sequentis initio; sequentis sub lenimenti; radices: et phlebotomo dissecat; morbi; ad chi figuram; lamulis desquamatur: item media testa; Sphondylio

DE FVRORE SIVE INSANIA, QVAM GRAECI MANIAN VOCANT. CAP. V.

Lato in Phædro duplicem furorẽ dixit: Vnum fieri mentis intentione, ex corporis caufa uel origine: Alterum diuinũ fiue immiffum, eiufq; Apollinem infpiratorẽ effe, atq; nunc uocari diuinationem: ab antiquis uero appellatum furorẽ. Magna Græcorũ uetuftas manian appellabat, quæ nunc mantice dicta eft. Item alium inquit ex Libero fieri patre, alium ex amore, & appellauit eroticon: Alium ex Mufis, quem appellauit protrepticon, quod carmẽ inftruere uideatur. Item Stoici duplicem furorem dixerunt, alium infipientiæ genus, quo omnem imprudentem infanire probant: Alium ex alienatione mentis, & corporis compaffione. Item Empedoclem fequentes alium dicũt ex animi purgamẽto fieri, alium alienatione mentis, ex corporis caufa, fiue iniquitate, de quo nunc fcripturi fumus: Quem Græci fiquidem magnã faciat anxietatem,

Marginalia: Μανία. Plato. Μαντική. Ἐρωτικός. Προτρεπτικός. Stoici. Empedocles. hunc; idem ad; sic uocauerunt, uel quod magnam

Mania. C tate, quã appellant maniam, vel quod animũ siue mentem ultra modum laxet: manon enim dimissum siue molle appellant: vel certe quod polluat ægrotãtes:
Λυμαίνειν. nam pollui Græci lymenin uocant: vel certe quod desertas, siue solitudinẽ cu-
Μονοῦσθαι. pientes faciat ægrotos: nam Græci destitui, atq; solitudinẽ petere monusthæ dicunt: vel quod perseuerantius corpus reneat, & difficile pellatur, & ob id Græ-
Μονία. ci ueluti moniam dixerunt: vel certe quod duros atq; perferẽtes faciat ægrotan-
Ὑπομενετικοί. res, quod Græci hypometicos uocant. Est autem alienatio tardans in febribus,
Phrenetici. quo à phreneticis discernitur. Siquidem neq; celer, neque cum febricula esse uideatur, vel si quisquam furiosus febricitauerit, discernatur à phrenetico temporis consideratione. Nam præcedit in furiosis furor sequenti febricula, & non ita paruo pulsu afficiuntur, quæ utraq; necessariò phreneticos sequentur. Generatur autem frequentius in iuuenibus, ac medijs ætatibus, difficile in senibus, atq; difficilius in pueris, uel mulieribus: & nunc repente inuadẽs, nunc paulatim increscens: & nunc ex occultis, nunc ex manifestis causis, ut est ustio, perfrictio,
Κραιπάλη. indigestio, uinolentia frequens atq; immodica, quam Græci cræpalen uocant: item uigiliæ iuges, & amor, uel iracundia, aut mœstitudo, uel timor, uel superstitio nimia. Item concussio, siue percussio, & intentio nimia sensuum & intellectus ob cupiditatẽ disciplinarum, uel quæstum pecunialem, aut gloriã. Item po-
Φίλτρα. ta medicamina, uel magis ea quæ amorem facere uidentur, à Græcis philtropota appellata. Item detractio hæmorrhoidarũ ueterum, siue uaricum, aut abstinentia in fœminis solitæ purgationis. Sequentur autem eos qui non repente hac passione afficiuntur, priusquam morbus enitescat, ea quæ etiam epilepticos futuros afficiunt, & apoplectos. Signa deniq; ex ante dictis sumenda memorauimus.

D Sed hæc quidam discernunt, ut communibus propria iungentes, graues etenim inquiunt, somni magis epilepsiam fore significant, atq; è contrario leues atque parui, furorem. Sic etiam in iracundia constitutos capitis implemento affici atq; æstimare se in furorẽ deuenisse, & rursum silentio opprimi ex inani timore. Item mœstitudo, uel animi anxietas, & iactatio, uel plurima ciborum appetentia, & oculorum frequens palpebratio, cordis saltus, & somni cum timore terribili uel turbato effecti. Item uentris extantia, & frequens descensus uenti per podicem, pulsus paruus atq; creber, & uehemens. Etenim in epilepsiam decliues acpronos maior atq; rarus pulsus sequetur, & imbecillus. Intuẽdam etiam, inquiunt, qualitatem aduenientiũ morborum. Sæpe enim quadam contagione ingeruntur, quæ uniuersa secundum nos non tutissima atq; certam faciunt discretionem supradictarum passionũ. Etenim futuris epilepticis, uel in passionem pronis uigiliæ irruunt, & anxietates, & cætera. Item in aduentitijs morbis aliqua ex ijs eueniunt necessariò omnia, uel certè aliqua quæ non enumerauerint signa. Emergente enim siue prodita passione, alienatio mẽtis fit sine febribus, & quibusdam uehemens, quibusdam leuis, & alijs alia specie atq; uisu differens, uirtute tamen atq; genere uno confecta. Nam furor nunc iracundia, nunc hilaritate, nunc mœstitudine, siue uanitate occupat mentem, nunc timore cõminante inanium rerum, sicut quidam memorauerunt, ut nunc speluncas timeant, nunc lacunas, ne in easdem concidant, uel alia quæ terrori esse possunt. Item esse furo-
Demetrius. rem cum quadam uaticinatione ueteres posuerũt. Demetrius etiam parui tem-
Extensionem poris mentis extensionem furorẽ appellat. Item turbine repentino expauescentes atq; percussos quosdam, ut etiam obliuione prægestorum afficiantur. Sic de-
Artemidorus grammaticus. niq; Artemidorũ grammaticũ Apollonius memorat nitente gressu crocodilum in harena iacentem expauisse, atq; eius motu percussa mente, credidisse sibi sini- strum

A ſtrum crus atq; manum à ſerpente comeſtam, & literarũ memoria caruiſſe obliuione poſſeſſum. Item melancholiam inquit ſpeciem furoris eſſe nuncupandam. Μελαγχολία. Nos uero ipſam quoq; diſcernimus à furore. Eſt autem inſania ſiue furor nunc iugis, nunc temporis interiecti requie leuigatus, efficiens ut ægri nunc nõ meminerint ſui laboris, nunc obliuionẽ neſciant ſuam, & nunc omnium ſenſuũ alienatione uexentur falſitate poſſeſſi, nec aliarum ſpecierum errore fallantur. Sic deniq; furens alius ſe paſſerem exiſtimauit, alius gallum gallinaceum, alius fictile ſe, alius laterem, alius deum, alius oratorem, alius tragœdum, uel comœdum, alius ſtipulam ferens mundi ſe cenſum tenere, alius ſe ſuſtentandum manu poſcebat, uagiens ut infans. Horum plurimis acceſſionis tempore oculi ſanguinolenti fient atq; attenti. Accidunt etiam uigiliæ iuges, uenarum extenſio, genarum rubor, corporis durities, atq; aliena fortitudo. Patitur autem omnis neruoſitas, ut ex hijs quæ ſequuntur uel accidunt conijcere poterimus, magis tamen caput. Etenim antecedentes plurimæ querelæ eius partis exiſtunt, cum grauedine atq; dolore afficiuntur, ſingulis quoq; ſenſibus patientibus, quos in capite nouimus conſtitutos. & præterea paſſio magna atq; tardiſſima ſuperpoſitionibus ac lenimentis uariata, ex conſtrictione confecta. Etenim hijs qui Mnaſeam ſectantes alium putant, adquieſcendum non eſt, ſuſpicantibus eum furorem, qui hilaritate affecerit ægrotantes, ſolutionis appellandum. Falluntur etenim nominis uoce. ſiquidem Græci diachiſin animi laxationem dixerunt, ſiue diffuſionem, cum hoc animi, non corporis oſtendat qualitatem. Nam quod omnis furens ſtrictura afficiatur manifeſtum, atq; probabile eſt, ex oculis ſanguinolentis, qui in lato conſtitutã ſtricturam denuntiant: Item quod ipſos oculos atq; uenas in uultu extãtiores habeat, totius corporis atteſtante duritia, cum fortitudine præter naturam adueniente ob ſtricturæ conſenſum. deniq; lenimenti tempore fatigatos ſe ſentiunt ægrotantes. Eſt item coniectura facienda ex hijs quæ mentis alienationẽ præcedunt, ut capitis grauedo, uel dolor, & tardus membrorum motus, ſpinæ uel ſcapularum, uentris inflatio. Peccant deniq; etiam hij qui animæ paſſionem principaliter, dehinc corporis eſſe concipiunt, cum neque quiſquam philoſophorum eius tradiderit curationem, & antequam mente falluntur, accidentia ſubſtantia corporis habere uideatur. Hæc ſunt quæ ad apprehendendum uel diſcernendum morbum methodus ordinauit. Curationẽ uero ſimilem epilepticis accipimus adhibendam. Etenim principio conuenit iacere loco mediocriter lucido, atq; calido, & nullo turbore pulſato: nulla quoq; picturæ diſtinctione, neq; feneſtris humilibus luminato; neq; in ſuperioribus potius quàm in ſolo. pleriq; enim furore correpti ſeſe præcipites dederunt. Eſt etiam lectus firmiſſime, atq; auerſus ingreſſum cubiculi locandus, quo ingredientes minime uideant ægrotantes, ne uultus uarietate laceſſiti furoris augeant uanitatem. Stramina præterea mollia ſunt approbanda cum defricatione, ac retentione articulorum, blando ſcilicet tactu. Et ſi qua pars corporis ſaltu fuerit agitata tepidis uaporationibus erit mitiganda, appoſitis lanis mollibus ac limpidis, atque capiti, collo, & thoraci circulatim. Fotus quoq; adhibẽdus olei calidi, admixto aliquando mitigatiuæ uirtutis cauſa fœnigræci liquore, & eius decoctione confecto, ſed minime pingui, uel certe hibiſci infuſione, aut lini ſeminis. Tunc oris collutio, atq; potus ex aqua calida. Erunt præterea multorũ ingreſſus prohibendi, & maxime ignotorũ. Mandandum quoq; miniſtris, ut eorum errores quodã conſenſu accipientes corrigant, ne aut omnibus cõſentiendo augeant furorem, eorum uiſa confirmantes, aut rurſum repugnando aſperent paſſionis augmentum,

Mnaſeas.

Διάχυσις.

 tum,

C tum, sed inductiue nunc indulgeant consentientes, nunc insinuanda corrigant uana, recta demonstrantes. Ac si exilire cœperint, ut difficile teneantur, uel soli tudine potius exasperantur, oportebit plurimis uti ministris, & præcipere ægros latenter retineri, ad articulorum fricationem, quo minime prouocentur: si etiam uisu hominum fuerint cōmoti, erit adhibenda liga tio sine ulla quassatione, præte ctis articulis ex lana. Tunc fasciola ligatur; ac si quicquā timere uel receperi cō sueuerint, non erit itidem frequenter inducendū: continuatio enim contempti bilitatem parit, uel cum causæ coëgerint, uel adiutorio adhibēdo non succubu erint ægrotantes, tunc erit necessario inducendum, quo ægri terrore uel reueren tia opprimantur. Ac si etiam lucem animo contraria commouētem uiderimus, erunt eorum oculi adumbrandi, quo cæterum corpus luce tangatur. Adhiben da cibi abstinentia usque ad primam diatriton, ac permittentibus uiribus phlebo tomia, si passio coëgerit intra diatritum; & si ulla obstiterit causa detractionis cō grua facienda, aliquoties adhibita detractione modus implendus. Si horum ni hil obstiterit, in ipsa diatrito erit phlebotomia adhibenda; tunc perunctio: ora fo uenda; dandus cibus leuis, paruus, digestibilis, ut panis ex aqua calida, uel alica ex melle leuiter decocto confecta, uel sorbile quicquam, aut tenerum. Exinde usque ad passionis declinationē alternis diebus æger nutriendus, si uires eius per miserint. Proluendus denique etiam clystere simplici, si passio poposcerit. Tunc etiam præcordia cataplasmatibus relaxanda, ob digestionis qualitatem, quo nul la constrictio spiritum abstentum capiti transmittat. Attendendæ etiam species alienationis, cuius accidentia contrariorum coniectura erunt mitiganda, ut eum hilaritate relaxent, nuntiantes quicquam quod animum resoluat. Dehinc cum

D status passionis apparuerit, detonso capite, atque raso, cucurbitam infigimus, ad iuncta scarificatione, & primo ex præcordijs, tunc inter scapulas, quas Græci metaphrenum uocant: consentiunt enim facilius istis superiora. Dehinc etiam occipitio, ac uertici, & temporibus capitis; ac si uultus uel ora fuerint affecta plu rimū, totum corpus erit sanguisugis releuandum, quas hirudines appellamus. Tunc cataplasmandum ex pani cæteri laxatiuæ uirtutis: dehinc spongijs uapo randū; & si passio ijsdem permanserit, secundo uel tertio ijsdem perseuerabimus adiutorijs. Si uigiliæ fuerint cōsecutæ, adhibenda gestatio, primo ex lectulo pen denti, tunc etiam fertoria sella. Adhibenda etiam aquæ destillatio crebra, cuius sonitu sæpe ægrotantes somnos capiunt. Tunc etiā spongijs calidis ocu li uaporandi, atque palpebrarum duritia relaxanda, quo etiam per oculos usque ad cerebri membranas beneficiū perueniat curationis: ac si passio declinauerit, & propterea minime uigilare, atque alienari cœperint ægrotantes, dabimus uariū ci bum ex mediæ materiæ qualitate. Tunc si doloris sensum ægrotātes acceperint, adhibendæ embasis ex oleo, uel admixto aliquanto liquore, quo fuerit hibiscus præcocta. Tunc capiti atque scarificatis locis cerotaria apponēda, & ex eis liquefa ctū corpus omne perungendū miti defricatione. Tunc acopis, atque malagmati bus ueterū, quæ nulla nimietate percutiant, motū quoque gestationis adhibētes: & primo gestatoria sella, tunc uehiculo manibus acto; atque toto fortificato cor pore erunt in deambulatione cogendi, & uocis exercitium quod cuique conue nerit. Nam literalis etiam lectio adhibenda est, & quæ sit aliqua falsitate culpa ta, quo interius mentem exerceant ægrotantes. Quapropter interrogationibus quoque erunt fatigandi, ut nunc mendacij causa, nunc promēdi quod quærimus exerceri uideantur, Tunc sibi dimittendi, data lectione quæ nō sit intellectu dif ficilis, ne plurimo labore uexentur. Hæc enim si supra uires fuerint, non minus

afficiunt

A afficiunt quàm corporis immodicæ gestationes. Item post lectionem aliqua cōposita uel mimica sunt offerenda, si mœstitudine furentes laborent, aut rursum tristitiam uel tragicum timorē habentia, si puerili luxu furentes afficiantur. Oportet enim contrarietate quadam alienationis corrigere qualitatem, quo animi quoque habitus sanitatis mediocritatem agnoscat. Tunc proficiente curatione erunt pro possibilitate meditationes adhibendæ, uel disputationes: sed nunc quoque similiter ordinatæ, ut principia leui uoce promantur: narratio uero & demonstrationes extenta atque maiore: tunc epilogus dimissa, & indulgenti, sicut hij qui de exercenda uoce, quam Græci anaphonesin uocant, tradiderūt. Adhibendi denique auditores sunt ægrotanti consueti, qui fauore quodam atque laude dicta prosequentes dicentis animum laxent. Etenim iucunda exercitamenta corporis adiuuant sanitatem. Tunc post meditationē uel disputationē † deducendus mox est, atque perungendus leuiter ægrotans, & deambulatione leui mouendus. Ei autem qui literas nesciat immittēdæ quæstiones erunt, quæ sint eius artis propriæ, ut rustico rusticationis, gubernatori nauigationis: ac si ex omni parte iners fuerit curandus, erunt uulgaria quædam quæstionibus tradenda, uel calculorum ludus. Habet enim quiddam quod animum exerceat, & magis si peritior ægrotanti colludat. Tunc post requiem, adhibita deambulatione, erunt diligentius perungendi: & primo parua atque simplici defricatione mulcendi, dehinc profectu apparēte, etiā deuexo ductu, post humeros, atque colla, defricatione potiore, & leui deductione, quam Græci catapasmon uocant: ultimo fricandū etiam caput, quod fuerit releuatum, lauacrum erit adhibendum: & sicut de epi-

B lepticis dictum est, uarius dandus cibus, inhibito uino: Tunc addendum quicquid pomorum, quo corpus prætentemus: Dehinc uinum dandum tenue, leue atque paruum, medio cibi tempore: & primo inter quinque dies, tunc inter quatuor, dehinc inter tres atque duos: item alternis diebus. Ita quotidie interiecta uel uariata aquæ potatione, eodem contrario ductu quo uinū uariabimus. Tunc cum nulla cœperit æger nouitate seruari, & perferre singula didicerit, erunt addendæ aëris mutationes. Et si quidem philosophorū disputationes audire uoluerit, erūt adhibendæ. Etenim timorem, uel mœstitudinē, aut iracundiam suis amputant dictis, ex quibus non paruus profectus corpori cōmodatur: ac si passio permanserit, & corpus tarditate possederit, superpositionibus ac lenimentis uarianda erunt, & superpositiones mitigandæ eisdem adiutorijs, quæ initio furentibus sunt ordinata. In lenimento uero prius adhibendus resumptiuus cyclus per uariam gestationem, atque uocis exercitiū, musico monitore compositum, Tunc deambulatio, atque gestatio, & cibus uarius, & hijs similia: secundo recorporatiuus, sicut superius docuimus. Vtendum etiam localibus adiutorijs, hoc est, cucurbitis recorporatiuis, & rasione capillorum, item sternutamento, & dropace communi, atque † composito ex nitro, galbano, manna, piretro, euphorbio & pipere: tunc paroptesi atque cataclysmo, & aspergine pulueris nitrei. Torrendum etiam corpus feruore solis, prætecto capite: dehinc sinapismo, & exercitio uario, ac uehementi. Sed hæc omnia cum adhibentur, etiam localibus adiutorijs prius erunt prætangendæ ac renouandæ, longe remouendæ à patiētibus partibus, Tunc secundæ ac uicinæ, dehinc ipsæ: etenim quoties longe remota præmouentur, transmissa commoditas sine partium curandarum commotione latenter aduenit, & nullam facit capitis inflationem. Dehinc adhibendus uomitus ex albo hellebo ro radicibus inserto. Et magis si quisquam ex radice pura noluerit digitis uomitum prouocare. Fit enim ut inserto helleboro sponte uomitus nascatur. Tunc

Lectiones μιμικαί.

Ἀναφώνησις.

† deducenda uox est,

Ludus calculorum.

Καταπασμός.

† compositio

Παρόπτησις.

Κατακλυσμός.

etiam ipsum helleborum dabimus, & si oportuerit, non semel, sed sæpius per interualla temporum. Item aurium cauernis iniicere debemus aquā nitro aspersam, uel mulsum cum semine urticæ, uel sinapi liquido, quo etiam per sensuales uias ad membranas cerebri recorporatiua uirtus adueniat? Quippe cum etiam aurium tinnitus sæpissime ægrotantes afficiat. Dehinc erunt rursum resumendi aliptarum diligentia. Vtendum quoq; naturalibus aquis, ut sunt nitrosæ, & magis si odoris non fuerint tetri, quo membranæ capitis quatiantur. Vtendum etiā peregrinatione terrena atq; maritima, & animi auocamentis, quibus mentis laxatio fiat. Erit etiam coniiciēdum ex mœstitudine quantum permaneat passionis, quanquam soluta uideatur, non aliter quàm si terebratis oculis, quod Græci paracentesin uocant, ob tardam suffusionem, quanquam sit perfecta curatio, uisus impedimēta perseuerant, quæ quadā cōsuetudine potius, quàm passionis præsentia fieri uidentur. Solutam uero uel conuictam passionem intelligere poterimus ex iis quæ de epileptica curatione memorantes docuimus. Hæc est secundum methodum furiosorum, siue insanorum curatio. Aliarum sectarū ueterum methodicorum plurimi, obscuris in locis habendos inquiunt ægrotantes, neq; accidentia passionis coniicientes, siquidem sæpe quidam obscuritatem odisse uidentur, neque ipsam passionem, quod sit ex strictura effecta. Etenim densata corpora aëris obscuritas minime reflari permittit. Absistentis denique naturalibus officiis, impletū caput magis grauatur. Adhibendam etiā immodicā abstinentiam, quam Græci læmanchiam uocant, non aduertentes, quia immoderata cibi abstinentia uires corporis uexat, & ægrotantem naturali fortitudine desertum adiutoria ferre nō patitur. Perdit etiam cibandi tempora, ex quo densata corpora sæpe laxantur. Non enim uere admittēda aut credenda sunt ea quæ suspicantur, quibus ipsi insanire potius, quàm curare uidentur. Aiunt enim ferarum similitudinem intuendam, quæ deductione cibi, posita ferocitate mansuescunt, non aliter etiam furentes posse iugi abstinentia mitigari, quippe cum inter sanos homines facile sapere ieiuni uideantur. Post cibum uero affici hilaritate facilius, aut furore. Iubent præterea uinculis ægrotantes coërceri, sine ulla discretione, cum necessariò deuinctæ partes quatiantur, & facilius ægros ministrantium manibus, quàm inertibus uinculis retinere. Cupiunt etiam certis medicaminibus somnos altos efficere, papauere fouentes, & pressuram potius atq; grauationem capitis, non somnum ingerentes. Fouent etiam oleo rosaceo aceto admixto, serpyllo & castoreo, & cæteris simillimæ uirtutis caput obsidunt, cōstringentes ea quæ laxatione indigeant. Item alii frigidis usi sunt rebus, passionis causam ex feruore uenire suspicantes, ut Aristoteles, & Diocles, nescii quoniam feruor innatus sine dubio tumoris est signum, & non ut existimant, passionis est causa. Quare peiorare necesse est, & maiorem furorem fieri cum frigida curatione corpora densantur. Alii uero phlebotomiā adhibendam probant ex duobus brachiis usque ad animæ defectionem, ut sæpe faciant mori cupientes. Etenim defectio, aut uirium amputatio sequuntur immodicam sanguinis detractionem, quam non oportebit ex utroque brachio fieri. Dicunt præterea usum esse clysteris addendū, ex acerrimæ uirtutis liquoribus iniectione frequenti. Ex quibus nihil utile, sed potius dysenteria sequatur. Dant etiam urinalia atque uentriflua medicamina potanda, quæ diuretica & cœliotica Græci uocauerunt. Auertendam etenim è superioribus ad inferiora materiam dicunt, ex quibus corpora tabescunt, neruositas uitiatur. Item alii inebriandos aiunt ægrotantes, cum sæpe ex uinolentia furor atq; insania generetur. Alii flagellis aiunt

A aiunt coërcendos, ut quasi iudicio mentis pulso resipiant, cum magis tumentia caede lacessendo faciant asperiora, & adueniente lenimento passionis cum sensum recipiunt, plagarum dolore uexentur: Vel certe sic ut ratio poscit, uicinis magis ac patientibus locis adiutoria sunt adhibenda. coguntur ergo ut ori uel capiti plagas imponant. Vtuntur etiam decantionibus tibiarum uaria modulatione: quarum alteram phrygiam uocant, quae sit iucunda atque excitabilis eorum qui ex moestitudine in furore noscuntur: Aliam diram, uel quae occupata mente pudorem suadeat, iniecto rigore, ut in bello, quam dorion appellant. in hijs qui risu, uel puerilibus cachinnis afficiuntur, cum cantilenae sonus caput impleat, ut etiam recte ualentibus apertissime uideatur, uel certe, ut plerique memorant, accendat aliquos in furore, quo saepe uaticinantes deum accepisse uideantur. Alij uero amorem furentibus aiunt procurandum, quo mentis intentio, conuersa furoris asperitate purgetur, non intuentes nudissimam ueritatem, quod plerisque furoris amor fuerit causa. Sic denique alius amore Proserpinae petit inferna, & sibi licitas alienae ac diuae coniugis credidit nuptias: Alius nymphae ob desiderium Amphitritis sese deditum mari proiecit. Ferunt Graecorum cōmenta loquacia & hiereprolis foeminam humanis exercitatā faris, & saeuo poenitudinis dolore commotā sua manu suos extinxisse successus. Neque aspernandos caeteros accipiamus, qui ipsum quoque amorē generaliter furorē uocauerunt, ob similitudinem accidentiū, quibus aegrotantes afficiuntur. Et est impium atque absurdum passioni adiutoriorum in idipsum probare quod curas. omitto quod sit impossibile amorem furentibus persuadere, siquidem iudicio carentes pulchritudinē probare non possint. Nam saepe homines feras existimant, uel ea quae uiderint fingendo praesentia putant. Dehinc etiamsi amor fuerit acquisitus, quid magis

B probemus erit incertum, utrum ne prohibendus sit usus uenereus, an admittendus. Sed prohibitus indignari magis cogit aegrotantes, cum desiderata producuntur. Itē permissus uexat, cū corpore euirato animae quoque substātia turbatur. Itē alij arteriotomian probauerūt, inutili uexatione caput afficientes. Hijs igitur omnibus experimētis inanibus conferta est furiosorū curatio. Quae ne falsa putentur erūt denuntiādae personae, atque librorū nomina designanda. Asclepiades autē secundo libro adhibendam praecepit cantilenā. Quo etiā eius discipulus Titus adductus, secundo libro de anima, memorat flagellandos. Sed idē etiā officijs solitis amoueri iubet aegrotantes, & uinculis constringi, & abstinētia ciborū nimia coëceri, & siti affici, tunc uino corrūpi, uel in amorē induci: caetera primo libro tardarū passionū supradicta compleuit. Itē Themison phlebotomatos constrictius curat fomentis, qui se sua lege tenere non potuit. Adhibēs etiā lauacrū, atque uinū plurimū, & amorē suadens, adiuncta ciborū copia. Alijs quoque incongruis utens rebus, quae magis Asclepiadi, quàm Themisoni sunt adscribenda: nondum enim sese eius liberauerat secta. sic haec ordinasse perspicitur.

Asclepiades.
Titus.
Themison.

DE MELANCHOLIA. CAP: VI.

MElancholia dicta, quod nigra fella aegrotātibus saepe per uomitū ueniāt: Graeci enim nigrū melan uocauerūt, fel autē cholen appellāt: & nō ut plerique existimāt, quod passionis causa uel generatio nigra sit fella: hoc enim est aestimantiū magis quàm uidentiū ueritatē, uel potius falsum, sicut in alijs ostēdimus. Nam Tullius atrā bilē dixit, ueluti altā iracundiā. Itē Vergilius, Hercule alta iracūdia moto, Hic uero, inqt, Alcidae furijs exarserat atro Felle dolor. Siquidē melancholici semper tristes, ac nulla penè hilaritate laxati esse uideantur. Frequentat autē in masculis magis, & medijs

Μελαγχολία. Μέλαν. Χολή.
VIII Aenei:

 aetatibus:

C ætatibus: difficile uero in fœminis, uel alijs ætatibus. Eius antecedentes causæ sunt hæ, indigestio, iugis uomitus, post cibum medicamina pota, acres cibi, mœstitudo, timor, & cætera quæ etiã ualent sufficere. Sequuntur autẽ in ipsam pronos uel uenturos ea quæ etiam insanos fore denuntiant. Eos uero qui iam passione possessi sunt, animi anxietas atq; difficultas tenet, attestante mœstitudine cum silentio, & odio conuiuentium. Sequitur etiam nunc uiuendi, nunc moriendi cupido, cum suspicionibus uelut insidiarum sibi paratarum. Item inanes fletus, atque murmura uacua, & rursum hilaritas, magis post cibum, cum inflatione præcordiorum, & articulorum frigore, & leui sudore, atque stomachi mordicatione, uel oris uentris usq; ad interscapulas, quas Græci metaphrenum (μετάφρενον) uocauerunt. Item capitis grauedo, color uiridis cum nigrore, aut subliuidus, corporis tenuitas, uirium debilitas, & accepti cibi corruptio cum ructationibus odoris tetri, hoc est fumosi, uel bromosi, uel piscosi. Item intestinorum tormenta, uomitus, tunc inanis, nunc fellosus, uel ferrugineus, aut niger, & eiusdem qualitatis per podicem egestio. In lenimento uero eorum mitigatio, uel multorum depurgatio. Sed hanc passionem furoris speciem alij plurimi, atque Themisonis sectatores uocauerunt. Differt autem, siquidem ista principaliter stomachus patiatur, in furiosis uero caput. Et est comuniter strictura passio magna; aliquando etiam complexa, ob plurimas egestiones. Præterea est ex numero tardarum passionum, quas Græci chronias appellant. Curatio autem adhibenda est, quam furiosis ordinauimus. Non enim phlebotomiam reprobandam attestante dolore, aut hellebori purgationem, attestante passione, approbamus, D sed exterius localia adiutoria, atque mitigatiua, siue corporatiua, magis ori uentris, atque inter scapulas sunt adhibenda. Ac si forte aut uomitus immodicus, aut egestio uentris coëgerit, constrictiua sunt cataplasmata apponenda, uentri atque stomacho, ut ex palmulis thebaicis, infusis uino, uel pusca, admixtis etiam malis punicis, uel cydonijs, & œnanthe, & alumine scisso, aut hypocystide, uel acacia, siue galla, & hijs similibus. Dandi etiam cibi constrictiui, atque apponendæ eius uirtutis cucurbitæ. Alia uero medicarum sectarum præfectis relinquamus, & hijs qui de furiosis scripserũt. Adhibent etiã bibenda medicamina, hoc est, aloën & absinthium iugiter, quæ propter uim suam, quam habent plurimam, excludenda probamus, quippe cum sit possibile ex consuetis perficere sanitatem.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBRI PRIMI FINIS.

CAELII

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER SECVNDVS.

CVI HAEC INSVNT:

B Primo libro Tardarum passionū de capitis diximus curatione, & de scotomaticis, & de incubone: sed & de epilepsia, & de furore, siue insania, & de melancholia: nunc cæterarum actiones ordinemus. *doloris curationes*

DE PARALYSI. CAP: I.

IN senibus atq; hyemis tempore frequentat hæc passio: difficile autem in calidis ætatibus. Sed generatur nunc ex occultis, nunc ex manifestis antecedentibus causis, ut quassatione, uulneratione, uel alia qualibet passione: Item frigore profundo, uinolentia, indigestione, luxuria, atque libidine frequenti extenta: item medicaminibus potis. Sed est uel fit paralysis nunc sensus, nunc motus, nunc utriusq;. Et intelligitur sensus paralysis, quoties feruens atque frigidum non sentiunt ægrotantes, manifeste partium naturalium motu: motus autem, quoties feruens atque frigidum sentiunt, motu partium carentes: utriusque uero paralysin factam accipimus, quoties motu atque sensu caruerint. Item hæc passio nunc partis est, nunc partium, nunc totius corporis, cum apprehensione mentis, quam apoplexiam uocantes, Acutarum passionum libris tradidimus. Sed plurimis species duæ paralyseos uisæ sunt: Alia conductione effecta: alia extensione. Sequuntur autem pronos & decliues in passionem, hoc est, qui non repente fuerint percussi, si totum corpus passurum denuntietur, ea quæ epilepsiam uel furorem denuntiant. Si uero ex parte, grauedo partis passuræ sequetur, ut tardus motus, cum stupore, & pallore, & torpedo cum sensuū debilitate

Ea — *frequenter exercitata.* — *manifesto * integro illæso* — *uocari* — *apoplexia correpti* — *nondum* — *sequitur, &*

Paralysis conductione .i. membro contracto fit, in iis, quibus neruis transuersim omnino præcisis, post uulnus cicatrice dura & magna obductum, membrum resoluitur, & sic contrahitur, ut distendi non possit: ἀγκύλωσιν Græci uocant. Fit autem extensione, cum laxatis neruis, membrum sensu ac motu priuatum, flaccidum, languidum, extentum, propendet, aut trahitur, Infra pag. 317 crus paralysi uitiatum, conductione fieri breuius ait, extensione, longius, ut luxationem factam quidam putent.

312 u. 8 1. d. — 313 u 9

C litate, quæ nunc perseuerantia, nunc sine ratione recedentia intelliguntur, ac rursum recurrentia. Dehinc effecta passione torpor atque stupor gelidus partium fiet, plurimus, & paruus, & nunc uoluntario motu cessante, nunc ex parte manente; & nunc sensu amisso, nunc paruo remanēte; nunc etiam dolore attestante, obscurato pulsu, & per profectum cessante pallore, & tenuatione partis uitiatæ, nutrimento cessante, quod Græci atrophian uocant. Sequente etiam rugatio fit cum adductione partium, uel extensione. Aliqui præterea paralipsin uocauerūt eam quæ ex omni parte naturalem motum abstulerit, paralysin eam quæ ex plurima parte uitiauerit motum. Quibus minime consentire maiorum autoritas iubet. Non enim passionum differentiam ostendunt, sed magnitudinem generaliter passionis, ut sunt quædam partes duobus uel plurimis officijs aptatæ, quæ nunc omnium, nunc certorum amputatione uexantur. Lingua etenim transuorationis officium sustinēs, uerba distinguere non ualebit. Hæc sunt communes paralyseos significationes: sed ob singularem partium atque particularum, quas supradiximus, communiter adprehensionem, specialiter locorum impedimenta tractabimus. Supercilium igitur paralysi uitiatum laxius propendebit circa superius palpebrū, uel certe sustollitur, ut etiam ipsum suspēdat. Item palpebrum superius paralysi uitiatū laxius fiet, atque motu caret, & oculi pupulam contegit, uel è contrario extentum sustollitur, & oculorum pupulam nudat. Item interius palpebrum paralysi uitiatum nunc intrinsecus flectitur, nunc insemet uel exterius refunditur, & motu caret, atque oculum non contegit. Sequitur etiam inuoluntarius lachrimarum fluor, quod est utrique palpebrorū uitio commune: Et si in risum uenerint ægrotantes, contortum uel conductum simulant uultum.

D Oculorum uero tunicæ, siue membrana paralysi uitiata uisum impediunt latitudine facta pupularum, quæ passio uocatur mydriasis. Ac si cō ductione fuerit paralysis facta, angustior pupula fiet, cessante nutrimento, appellatur phthisis. Lingua paralysi uitiata uocem non differit, sed interius mouetur, & nunc nullius significationis uocem reddit, nunc amputatione facta medio tempore, oppressis conatibus conticescit, Demonstrata tamen uerbi intelligibili prolatione, nunc imperfecta, nunc ex omni parte motu carens. Sed discernantur ab ista passione qui forte ex alia uocem amiserint, cum neque colorem, uel superficiem linguæ mutauerit, neque sensu caruerit, neque motu, neque schema suæ mutauerit positionis, quod fieri necesse est, cum fuerit paralysi uitiata. Item odoramenti officium paralysi uitiatum odorum non accipit sensum, sed discernitur ab hijs, qui narium uitio officium odoris amiserunt, quod appellant ozænan: quod neque torpor partium, neque pallor, neque nutrimenti desertio sequatur, quam Græci atrophian uocant. Labium superius paralysi uitiatum inuertitur forinsecus, proditum magis cum risus aduenerit, aut locutio: conducitur enim sano cum inferiori. Item poto sumpto exterius facit fluere liquorem. Hoc quidam caninum raptum esse dixerunt, nescij, sicut principaliter futuro docebimus schemate. Itē siagon paralysi uitiatū, siquidem nos musculum qui buccas colligat, dicere poterimus, conducitur aut laxatur. Vicinus denique oculus nō ualebit perfectā facere reclusionē conducto inferiore palpebro. Mentū paralysi uitiatū amisso motu laxatur, aut uehementer sustollitur. Fauces paralysi uitiatæ trāsuorationis difficultatē faciūt. Gutturis summitas paralysi uitiata, siue ut reuma, siue ut Græci bronchos, mortem facit, & paruam transuorationis tussiculam: siquidem non perfectam eo tempore faciat inductionem, ne superet radicē linguæ, quam Græci epiglottida uocāt: quo perfecto

* quod uel arteriam asperam, uel bronchon Graeci uocant, fortem facit aut paruam cum difficultate transpirationis tussiculam: si quidem non perfectam eo tempore facit inductionem operculum ligulae superpositum, ad radicem linguae iacens, quod Graeci

Autor uidetur hic Paralysin ex conductione factam uocare, amissum membri sensum, ac motum, alimenti defectu, quam paulo post Nutrimenti desertionem appellat.

A perfecto accepta conuiuantur. Videbitur denique eius extantia plurimum relaxata. Item stomachum paralysi uitiatum difficultas transuorandi sequetur, uel omnino impossibilitas, unde etiam præsens periculum. Videbuntur etiam difficilia transuorantibus accepta, ueluti acriora, aut immaturo tempore comesta. Item sequitur præfocationis sensus cum frigore, in quacunque eius parte fuerit paralysis: illic nanque etiam transuorata sistuntur. Sed discernuntur ab hijs qui facilem paralysin ex difficultate transuorandi patiuntur. Siquidem etiã decoloratio fiet nutrimento cessante, ac frigus, etiam immobilitas faucium necessariò concurrat. Item hijs qui ex stomacho sunt humores supradictis querelis si fuerint adfecti discernuntur, quod etiã dolore atque feruore partium uexantur. Si cœnum, uel eius summitas paralysi uitiatum, quod nos commune dicere poterimus, quod arteriæ atque stomacho interpositum uideatur, locorum grauedinem faciet, atque sumpto cibo uel potu in præcordijs permanebunt, cum torpore sensuum, ac tumore manuum, aliquando & crurum, attestante singultu & animi timore. Aliqui etiam reuomunt accepta nulla corruptione mutata. Perulo paralysi uitiato cibus nulla digestione mutatur, sed tanquã per infundibulũ ad inferiora descendit, & circum uentrem laxior locus efficitur inferius, inflatioque: quæ per uentrem egeruntur, aspera atque plurima erunt, & neque fluida. Nestide paralysi uitiato & typhlotero, quod nos cæcum intestinum dicere poterimus, erũt ea quæ per uentrem excluduntur plurima, & minus fluida. Videtur enim nesteuin cum naturam seruauerit, uel nullo fuerit morbo tentata, tunc plurimũ excrementorũ acceptorum facere. Colo paralysi uitiato, inordinato motu atque inuoluntario, stercorea descendunt, sine ulla humectatione, uel cum fœtore ma-

B ximo eorum fiet egestio, sine ullo dolore. Longanone cum sphynctere atque podice paralysi uitiato, erit inuoluntaria egestio stercorum, nisi ex aliqua hoc fuerit circumincisione confectum. Aliquando etiam præcedit, uel certe egestionẽ stercorum non sine tumore, uel aliqua simili causa fieri permittit. Vesica paralysi uitiata inuoluntarius urinæ exitus fiet sine ullo dolore, neque incisura, neque circumcisione antecedente. Aliquãdo etiam per interualla prohibitus, uel paulatim retardatus, aut omnino negatus; & sæpe etiam pubetenus extantia partium fiet, extenta uesica, sed ex tumore, uel sanguinis gelati corpusculis, quæ Græci trombos appellant, aut lapide, uel uulnere difficultas fuerit mictus, aut in toto negatio, discernitur, quod sine dolore atque partium liuore, atque sanguinis mictu, apposita manu oppressa pectine urina in paralysi excludatur. Præterea etiã peritoneo paralysi uitiato, ut Erasistratus ait, urina abstinetur, & neque excluditur nisi adhibito catetheri. Non enim uesicæ ambitus naturali cõsuetudine peritoneo imbuente opprimitur, neque cõcluditur ad exprimendum liquorem, radix uirilis paralysi uitiatus, sed multo maior aut minor efficitur, & nulla tẽtigine prouocatur. Seminales uiæ, quas Græci spermaticos poros uocãt, paralysi uitiatæ, si laxatione fuerit paralysis effecta, sine ulla tentigine inuoluntarius fiet seminis lapsus, & uocatur hæc passio gonorrhœa, quã nos seminis lapsum dicimus: Ac si cõclusione fuerit paralysis effecta, iugis tentigo ægrotantis sequetur, sine ullo dolore, atque seminis lapsu, & uocatur hæc passio priapismus. Crus paralysi uitiatũ, aut cõclu ctione breuius fiet, aut extensione longius, ut plerique putent articulorũ delocatione hic factã. Sed discernitur hoc: siquidẽ cõcauitas atque distanti à loco motos aut electos articulos sequatur. Est autẽ ratione credibile, cæterorũ quoque interiorum singula paralysi uitiari, ut pulmonẽ, cor, uel discrimen thoracis atque uẽtris, quod Græci diaphragma uocãt, aut hypozygon, uel splenẽ, aut iecur, præueniri

queadprehen-

C adprehensione mortem patientis, quæ sæpe latent factaq; cum nõ propria possint apprehensione signari. Herophilus. Herophilus deniq; repentinam mortem nulla ex manifesta causa uenientẽ, fieri inquit paralysi cordis. Erasistratus. Item Erasistratus memorat paralyseos genus, & paradoxon appellauit, quo ambulantes repente sistuntur, ut ambulare nõ possint, tunc rursum ambulare sinũtur. Est autẽ passio generaliter grauis, atq; difficilis, sed grauior curatione fiet, quoties toto sensu caruerint partes, atq; motu, & in corporibus iamdudũ debilibus, uel senibus, aut ex alio morbo præuisiatis, ut epilepsia, febre: Item si plurimas tenuerit corporis partes, uel uitiatæ necessarias. De nominibus autem specialiter elogiatis paralyticæ passionis, ut mydriasi, phthisi, priapismo, gonorrhœa, & hijs similibus singula præscribemus. De cæteris nunc dicemus. Hanc ergo passionem multi sectæ nostræ principes stricturam dixerunt, ob duritiam uitiatarũ partium, atq; siccitatẽ, & grauedinem, & torporẽ: Mnaseas. Mnaseas uero conductione factam paralipsin uocat, Soranus. fieriq; etiã aliquando extẽtione, aliquãdo solutione. Nos uero iuxta Sorani sententiã illam uocamus solutionẽ, cum plurimæ egestiones corporis fuerint uisæ: Etenim manuũ, uel pedum, & horum similium extensione facta, nulla egestione attestante, & in ligni similitudinẽ duratis partibus, stricturæ dicimus esse passionem. Quippe cum frigescere, uel quadam rugatione crispari corpora, cõmune cõtrarijs passionibus esse uideatur. Strictura. Est autem passio generaliter tarda, & accessionibus atq; dimissionibus uariata, & superpositionibus ac lenimentis, cuius prædata atq; demonstrata significatione necessariò curationẽ ordinamus. Mox igitur effecta paralysi, lucido loco, atq; mediocriter calido, locandi sunt ægrotantes, & usq; ad tertiam diem, permittentibus uiribus, abstinendi. Tunc, nisi uino D fuerint pleni, uel cibo, mox phlebotomandi; si copia fuerit, ex brachio: sin minus, ex qualibet patienti parte contraria, quo laquei constrictione, & phlebotomi diuisura in passione constituti non afficiantur. Si autem pleni fuerint cibo, alia die erunt phlebotomandi. Sed partes paralysi uitiatæ fricatione atq; calefactionibus recurandæ, & lanæ limpidæ ex oleo dulci atq; calido expressæ, & circuntegendæ, & fomento relaxandæ. Tunc oris collutio permittenda, atq; potu aquæ calidæ erunt prouidendi. Præterea accessionũ ac dimissionum diligentius tempora obseruanda, quæ adprehenduntur ex ægrotantiũ pallore, nunc aucto, nunc minuto: uel sensu earundem partium, quibus plus aut minus inesse uideatur: Item ex motu uel immobilitate, aut grauedine & leuitate, aut frigore & feruore. Tunc diatriti tempore adhibenda perunctio ex oleo calido. Ora quoq; fouenda ex aqua mediocriter calida, & dandus cibus paruus sorbilis, ut alica lota ex aqua calida infusa, aut oua. Ac si transuorationis, faucium partes paralysi fuerint uitiatæ, erunt cucurbitæ obliquis partibus gutturis atq; ceruicis apponendæ: Tunc cibus offerendus: etenim extentæ transuorationis officio facile seruire coguntur: exinde donec passio declinet, alternis diebus dabimus cibum. Sequenti deniq; die post diatritũ, abstento ægro, cataplasmatibus utemur ex polline lini seminis, & fœnigræci. Tunc alia die, nisi passio creuerit, patientibus locis cucurbitas infigentes, scarificabimus: ac si plurimæ fuerint partes passione uitiatæ, cogentibus magis, atq; urgentibus, ordine præponimus curationẽ, uel illis locis, quæ facile poterunt ægrotos in periculũ deuocare, aut ex quibus cæteris partibus facile possit curationis beneficiũ dari. Sic deniq; stomacho laxato plurima certe conlaxãtur, utpote è contrario oppressis principalibus partibus cæteræ necessariò cõprimuntur. Tunc cæteris trinis diebus, quas diatriton Græci uocauerunt, alias quoq; partes cucurbita releuamus. Σιαγών. Si siagon, uel mentum paralysi fuerit

A fuerit uitiatum, erunt cucurbitæ temporibus infigendæ, atque musculis buccarum, uel sub aurium lamnis. Ac si fauces fuerint uitiatæ, uel transuorationis partes, prædictis utemur adiutorijs. Itẽ manibus paralysi uitiatis, erunt humeris uel eorum summitatibus atq; palis, & brachiorum musculis, aut cubitorum nodis hæc adhibenda. Item cruribus paralysi uitiatis, uertebris atq; genibus cucurbitæ infigendæ, quarũ quæ partes non accipiunt usum, ut supercilia, labia, digiti, sanguisugis erunt releuandæ. Item si nimiæ tenuitatis causa, aut usus difficultate, neq; sanguisugarũ morsum tolerare potuerint, ut in palpebris, uel lingua, præfecta uaporatione scarificamus, & generaliter cataplasmatibus utimur. Tunc si exegerit passio, secundo scarificamus, & spongiarum uaporatione utemur, ex aqua & oleo solo expressis, uel ex oleo aut decoctione lini seminis, atq; fœnigræci, uel hibisci, aut maluæ communis, uel agrestis. Hijs uero qui secundum linguam, uel transuorationis partes paralysi fuerint uitiati, tempore cataplasmatũ, atq; uaporationum, iubemus in os dari oleum calidum, uel aquam calidam, & oleum continendũ, aut mulsum: Simul enim atq; eodem tempore ex utraq; parte uaporata uehementius relaxantur. Si uenter fuerit retentus, clystere utemur prius quàm partes cucurbita releuamus, ut primo ex aqua mulsa. Tunc si oportuerit, etiam diurnis diebus ex oleo calido iniectiones adhibemus. Si intestina, uel eorum uicinitas paralysi fuerint uitiata, ac si etiam urina fuerit retenta, adhibitis cæteris adiutorijs atq; perfectis, encathismata sunt adhibenda. Tunc catatherismus faciendus, quo urina detrahatur, ac post detractionem oleum calidum inijciendum, atq; adnexo folliculo catathere, ex ea parte quæ cystophilos

B à Græcis est appellata, uel otico clystere; quem nos auricularem dicere poterimus, tenui exabilisco formatum, quo possit cauernam inuadere directum catathere. Tunc cucurbitas prædictis adhibemus locis, atq; uaporationibus & cataplasmatibus eas partes, cum podice & ueretris uicinis releuamus. Si stomachus fuerit paralysi uitiatus omnia sorbilia dabimus, quo facilius transuoretur. Ac si ea quæ sumuntur aliqua ex parte substiterint impedito meatu, ægrotantiũ manus in aquam calidam mittemus, uel parua uascula aqua calida plena tenenda offeremus: Tunc stomacho leuem cucurbitam infigemus, sub ea parte quæ premi uel impediri uidetur, Atq; ita sensim, uel paulatim eam detrahimus, quo stomachi partes deferendo accipere, uel transire faciamus illata, uel uacuũ officium in memoriam reducamus: ac si uomitus irruerit, paralysi facta nihil dentibus interponamus: Si uero † conductio immittimus ceram, uel tabellam alearem, aut feruleam, & ductu contrario fasciolæ corrigere tentabimus deprauata, declinante passione. Etenim ante id tempus difficiles in cõsensu partes esse perspiciuntur, & propterea quassatio potius quàm effectus sequitur. Vtemur præterea eodem tempore etiam cerotarijs qualibet paralysi uitiata: & primo simplicibus, ut ex cera & oleo pingui, uel sabina, & squinanto, admixta hibisci decoctione, uel fœnigræci semine contuso, atq; trito: Tunc ex oleo ueteri, & resina terebinthina adhibemus etiam embasin ex oleo calido: Tunc calidam & oleum; cibum dantes diurnis diebus ex oleribus non acrioribus, atque piscibus petrensibus, & uolantum paruioribus. Vtemur etiam acopis, ut est diasamsucũ & diamelilotũ, uel omnibus quæ ex adipibus conficiuntur, & medullis, et irino oleo, uel malabatrino, et quirino, et hijs similibus, et malagmatibus talibus, ex quibus est diachylon, atq; mnaseum, et diamelilotũ, et meline simplex. Tunc gestatione corpus mouebimus pro uirium modo, fertoria sella, siue cathedra, longiore uel uehiculo manibus acto, dehinc animalibus. Sic enim cõsensu persuasæ

C altiores in corpore materiæ ad exteriora concurrunt, cum in embasi ex oleo fuerint constitutæ, motus beneficio prælaxato ægrotante. Dehinc lauacrum adhibemus, atque uinum paruum, & consequenter singula, quæ passione fuerint uitiata, suo officio exercemus: explorantes etiam, uel intuentes si quid aliud in corpore passionis occurrerit, ex quo paralysis uidetur effecta, ut hoc quoque destruamus: non hac quidem quod antecedens causa esse uideatur, sed quo etiam eam ipsam passionē necessariò intelligamus. Quapropter si uulneratio ei fuerit cōgrua, gerere debemus sicut in Chirurgumenis, uel Responsionum libris demonstrauimus: Reminiscentes, siquidē ex uulneribus facta paralysis sit, diuisura partium, necdum proprio nomine uocabulum teneat, sed appellari claudicationes uel tardationes possunt, siue alienationes. Sin uero cicatrix fuerit clausa, hanc mollire tentabimus: Item si spinæ contortio uel conuersio ex causa effecta, hanc corrigemus: Item si febricula, aut nimia capitis passio, quam cephalæan uocant, aut epilepsian, ex iisdem eas quoque destruemus: Item si euersio, uel inclinatio fuerit matricis, eidem consequenter ordinata adhibebimus, sicut Muliebrium passionum libris docuimus: Sin uero articuli fuerit eiectio, quanquā longi temporis, eum recolamus: Item si quis humoris fluor per quodlibet officium naturale ultra modū fuerit dimissus, cataplasmata constrictiua probamus, ut ex palmulis thebaicis, malis citoniis, acacia, hypocistide, alumine, & hiis similibus, apponentes etiam emplastrorum ea quæ constrictiuæ uirtutis à Græcis enæma appellata, uel si qua ualent concludere atque siccare fluentia, ut sunt ulnerum medicamina quæ appellantur melana: Nunc similiter ægros resumemus; ac si passio permanserit, cyclo ductu resumptionis regula dirigemus per uariam gestationem, deambulationem, uocis exercitium, lectionem, unctionem, lauacra. Tunc post hæc omnia, partium adhibemus fricationem, dantes uarium cibum atque uinū, iuxta præscriptā disciplinam omnia augentes atque minuentes: & nunc usque ad piscium qualitatem ordinamus cyclum, nunc usque ad uolantum, tunc etiam agrestium, ultimo porcinæ carnis, sicut superius De capitis curatione scribentes docuimus. Dehinc adhibemus etiam metasyncriticos cyclos, & primo partiles, tunc perfectos, nisi ex initio uires ægrotantis eos perferre non ualuerint. Denique nunc drimyphagia utemur antecedente cibi paruitate, nunc uomitum prouocamus drimyphagian linquentes, & cæteras quoque cycli regulas complemus, & nunc uomitus adiungentes drimyphagian. Ipsum quoque uomitum primo ieiunum probamus, nunc ex radicibus, uel hiis similibus qualitate materiis. Atque ita post frequentem radicum uomitū helleboro utemur, primo radicibus inserto, uel aceto infuso: Quo detracto radices immissæ concisæ ipso cum liquore sorbeantur. Vtemur etiam localibus adiutoriis in hiis partibus quæ sunt paralysi uitiatæ, ut dropaci primo, tunc composito, quem Græci pharmacoden uocauerunt. Psylotro quoque, & cucurbitis recorporatiuis multa cum flamma admotis, atque uiolenter remotis, aut circuntractis, nunc ex superioribus ad inferiora. Etenim spiritus iamdudū motu uacuatus ex alto adducetur, & quadam prouocatione excitus, uel accurrens, sua cubilia cognoscit, singularū uiarum motus inuadens, passionis deturbato languore. Hoc igitur facere tentabimus ex multis cucurbitis per spinam, recto scilicet ordine post inuicem adfigentes, atque sufficiens tempus adductioni largientes, primo primarū faciemus detractionē; tunc sequentium, quo sibi adductum spiratum tradunt, atque insolitos prouocent motus; atque uerso ordine inferiores primo affigentes, easdem detrahemus primo. Post cucurbitationem atque dropacis usum, puluere nitri partes

aspergi

Libri Cælij Χειρουργουμένων.

Libri Cælij de muliebribus passionibus.

Emplastra ἔναιμα.

Medicamina μέλανα.

Δρώπαξ.

φαρμακώδης.

σικύαι.

A. Vtendi modus est Aetio. Radicularum Veratri ʒ. bi. inseruntur Rhaphano, prius arundine compuncto. Post integram noctem Veratri festucæ eximuntur. Rhaphanus concisa, et in oxymelite macerata comestur, oxymeli quod inter edendum paulatim bibitur.

A aſpergi facimus, & fricari, uel ſinapi, uel ex utroq;. Tunc etiam hijs pulueribus
quæ ſunt ex calce uiua, fecla, pumice, pipere, piretro, & hijs ſimilibus uirtute
rebus. Ordinamus etiam unctiones, geſtationes uarias, acopa quæ mordica-
tione quadam corpus afficiant, uel accendant, & emolliant: ut ſunt ea quæ con-
ficiuntur ex oleo ſicyonico, ſyriaco, caſtoreo, aphronitro, ſulphure uiuo, agre-
ſti cucumere, ammoniaci gutta, ſquilla, quam uulgo uulum pluriosum uocãt,
urticæ ſemine, piretro, pipere, belleboro albo, nigella, galbano, iri illyrica, le-
mnida carie, & hijs ſimilibus. Non aliter etiam malagmata ſunt adhibẽda, quæ
corpus ualeant papulare laceſſendo, ut ſunt ex flore ſalis, uel ex nitro, & illud
quod nileos appellatur, uel diadaphnidon, uel apollophanes, & caphyſophon-
tos: quorum compoſitiones Reſponſionum tradidimus libris, pro modo ma-
gnitudinis paſſionum adhibendas, atque lenimentorum, alias augentes, alias
indulgentes. Ordinamus etiam ſole corpus torrendum, uel paroptesin ex car
bonibus; aut parietibus calefactis, uel pauimẽto, item lapidibus ac teſtis; hoc
faciunt. Etiam ceromata ſub ſole ignita; uel terga præuncta, ſimili modo calefa
cta, quæ ſubſtrata accipiunt ægrotantes uolutatione quadam conuertendi, ac
defricandi, & mutandi; etiam loca quæ deſeruerint repetenda, ut ueniant fer-
uentiora, quippe cum naturaliter tergora oleo ac ſole facile feruefcant. Vte-
mur etiam ob ſimilem corporis curationem, quam Græci phœnigmon uocãt,
harena littori uicina, quæ ſit ſole ignita, ut circũtecta gremio foueat ægrotantẽ;
Tunc etiam fomentationibus ex aqua ſalſa, uel marina, aut decoctione bacca-
rum lauri, uel omnium quæ ita corpus afficiunt. manente paſſione etiam cata
plaſma ex ſinapi adhibemus; uel contuſam atque liquatam ferulaginem, quã
B Græci tapſian uocant, corpus ungemus uſque ad cutis ruborem, atque medi-
ocrem partium inflationem. Etenim uulnerari, ſiue uexari quoſdam ex iſtius
herbæ uſu immoderationis eſt uitium, tanquam ſinapiſmi uſus immodicus.
Generaliter autem ſimiliter medentur etiam uaporationes ex ſaccellis ſale tor-
rido repletis, atque in lauacro igneo uſus flabrorum. Ordinamus etiam ſi quid
partialiter loco patienti poterit adhiberi, ut capiti paſſione uexato raſionem ca
pillorum, nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam. In mulieribus ue-
ro, quæ id fieri non facile permittunt, denſo pectine exerceri capillos impera-
mus ſupradicta ſcilicet diuerſitate, & cum uehementi conatu; atque primo,
aliorum manu, & raro pectine: tunc magis denſo, & ægrotantis manu. Ac ſi
odorandi officium fuerit paralyſi uitiatum, erunt adhibenda acriora odoramen
ta, ut ex aceto & ſale, aut adiuncto origono in aceto extincto, quo ex eo acri-
morem profecto exhalationem naribus ſapiant ægrotantes: Nunc etiam ſinapi,
uel caſtoreo ex aceto ſoluto, per interualla, uel laſare, quod Græci opon cyre-
naicum uocant. Sed hæc erunt naribus quoque immittenda, uel ſinapi cum
aceto, donec prouocentur iubemus eos uolenter emungere. Probamus de-
nique betæ nigræ, uel cyclaminis herbæ ſuccum cochleare plenum naribus in-
fundendum, utentes ptarmicis uehementioribus, quæ nos ſternutamenta uo-
camus, ex pipere, helleboro, caſtoreo, aſtrutio, & horum ſimilibus. Poſt ſter
nutationem uero magis odoramenta utenda probamus. Hæc enim uehemen
tius odorationis mouent officium, & ſolas capitis partes in paſſione conſtitu-
tas quadam mutatione reformant. Ac ſi lingua fuerit paralyſi uitiata, uel tranſ
uorationis partes, aridum ſinapi dabimus maſticandum ante lauacrum. Tunc
aqua calida os colluere præcipimus. Aliquando etiã liquefactum ex aceto ſor-
bere ægrotantem imperabimus, & gargarizare. Hoc quidem etiã de ſimilibus

C liquoribus faciemus, ut ex fico, hyssopo, draganto, origono, thymo, pipere, pyretro, staphisagria: hæc etiam masticanda dabimus. Ipsam quoq; linguam laser fricantes ex aqua soluto. Tunc etiam cornu cucurbitæ in modum adhibemus: adducit enim non aliter quàm hæc, spiritum, & insolitas prouocat usas, quæ sunt ex antecedentibus medicaminibus præpurgatæ. Item stomacho patienteatque uentre, magis frequentabimus drimyphagian: dantes etiam laser cum aceto, ex quibus panis erit madidandus, adiuncto quolibet pulmento. Ac si podex fuerit paralysi uitiatus, aut eius uicina, acriora facimus uel mordicantia iniici collyria, quæ Græci balanos uocãt, uel sinapi plurimũ fico admixto, atq; in collyrium collectum longitudine aptum partibus iniicimus; ut ea quæ in aliis ordinauimus fomenta, nunc pro encathismatibus adhibemus; uel per clysterem iniicimus aliqua ex acrioribus, ut aquam salsam, uel marinam, uel garum, quod appellamus liquamen ex pisce siluro confectum, & si qua fuerint similis uirtutis: Quorum omnium dexteros usus, atque confectionis genus, & adhibendi rationem libro Adiutoriorũ specialium docuimus. Oportet præterea singulas partes in passione constitutas, suis ac naturalibus motibus admonere, ut supercilium leuando, ac deponẽdo; palpebram concludendo ac distinguendo; linguam producendo, atque conducendo. Hæc sunt ægrotantibus imperanda. Hortandi etiam locutionem tentare. Quod si minime facere potuerint, ex omni parte officio linguæ cessante, erunt suadendi, ut animo concepta uoluant quæ proferre nõ possunt. Sæpe enim quæ loqui uolentes mente perceperint, in alto formans spiritus, accepto motu rumpit in uocem: Vel certe docendi sunt unius exprimendæ literæ curam suscipere, ut intra se exercendo manifestius probent, & magis

D ex uocalibus, ne difficultate sonitus multarum literarum, uocis organa concludantur potius quàm referentur: Tunc cum implere ualuerint, dabimus lexes, atq; nomina, quæ sint ex multis uocalibus conscripta, ut est Pæan, & his similia: Sic etiam numeros dabimus; & ex his exclamare prouocabimus ægrotãtes; ac deinde lectionem offeramus, uel disputationem. Hæc adhibenda sunt, etiam si buccarum partes circa labiorum confinia, quem Græci chalinon uocant, fuerint in passione constitutæ. Dandum etiam mastiche masticanda; uel cera indulgentior mordenda; tunc ferulæ particula; uel per profectum, tiliæ tabellæ. Plus enim illorũ singula quodam cum certamine partes faciunt exerceri. Tunc danda etiam frangenda arida fabarum grana; uel amygdala molliora; ac nuces, auellanæ primo, tunc etiam glandes, paulatim aucto numero quantitatis. Ac si digiti fuerint in passione constituti, erunt commouendi oblatione ceræ emollientis, & malagmatum suprascriptorum; Quo non solum motu, sed etiam tactu medicamina propria uirtute medentur. Præterea eodem exercitii tempore, & in illis quibus tota manus paralysi fuerint uitiata, uel earum qualibet partes, alteres erunt offerendi: At enim pondere pro modo uirium ægrotantes, quodam labore mortes exercent. Sed erunt prædictis malagmatibus commouendi, ut primo teneant uel baiulent ægrotantes, tum demum ex ipsis simili ratione feriendi manus exerceant. Ac si crura fuerint paralysi uitiata, si fieri potuerit per seipsos, sin minus, aliorum impulsu, extensione atque conclusione exerceant eas partes, non tamen sine suasione, quo non solum motibus exerceantur, uerum etiã ipsi connitantur. Erunt deniq; ob uarietatem motus, artis industria partes commouendæ hoc modo. Iacente ægroto, cruribus imposita fasciola superpendenti rotulæ, quam Græci trochilion appellant, alter illi ex finibus fasciolæ inferendum, hinc tenendum dare: nunc ministro, nunc ægrotãti demonstrato motu, ac par-

A illi, qui nunc adducta fasciola subleuet crura, nunc indulta deponat. Sed cum non solum leuare ac deponere uoluerimus, sed etiam extendere, aut inflectere partes paralysi uitiatas, duæ erunt fasciolæ imponendæ: altera genibus, altera talis: tunc per supradictam rotulam traijciendæ, & apprehensis initijs similiter offerendæ patientibus uel ministris, ut uicissim adducant, quo, ea quæ genu continet, adducta, & ea quæ talum continet indulgente, hoc motu crura flectantur: Rursum talari adducta, & indulta ea quæ genu continet, cruris fiat extensio. Ac si sedere potuerint ægrotantes, erit fasciolæ medietas pedibus submittenda, cuius initia eidem tradita, cogatur labore proprio per seipsum adducendo atque indulgendo suis cruribus motum præstare. Simili etiam modo manus in passione constitutæ moueri posse noscuntur, ut altera fasciola subeat quam oportet arteriam articulis digitorum uicinam, quam Græci carpon uocant, altera cubitum circundari. Præmotis igitur, uel exercitis, ut supra dictum est, dabimus, ut sella tonsoria sedeant ægrotantes, quæ sit obliquis anconibus fabricata, quibus incumbentes sese leuare nitantur: & nunc fulciri ex utroque alarum latere ministrorum officio deambulationem tentent, uel incumbentes baculo, aut uehiculo manibus acto, quod infantibus sæpe motum discentibus fabricatur, sed magnitudine tamen ægrotantibus coæquandum. Dehinc cum gestationis augmenta sufficimus, conficienda sunt ligna, quæ transgredi pedibus nitantur ægrotantes. Tunc etiam perfectis in terra lacunis deambulationem imperabimus, ac deinde calceamentis adiuncto plumbo, prius paruo, ut exempli causa uncia, tunc plurimo, atque pro augmentorum gradu usque ad libram deducto; tum etiam itineris celeritas erit augenda: habet enim maioris laboris officium. Varianda etiam omnis regula, ut nunc resumptiuos cyclos in metasyncriticos deducamus, nunc è contrario uersa uice gradum reuocemus. Præterea

B perseuerante passione ad hellebori usum probamus accedendum, non solum semel, sed & cogentibus rebus secundo uel tertio: tunc resumendos, atque naturalibus aquis dandos, & magis calidioribus, ut sunt in Italia Pantherinæ, Vesevinæ, & Senanæ, & Cantanæ appellatæ. Etenim Albæ, siue Albulæ quæ sunt appellatæ, quod sint frigidæ uirtutis, solutione laborantibus, uel fluore quorumlibet officiorum naturalium à ueteribus sunt approbatæ. Vtendum etiam natationibus marinis, uel supradictarum aquarum; & primo partibus passione uitiatis inflatæ uesicæ sunt adiungendæ, quo natandi laborem minuant. Item aquarum ruinis partes in passione constitutæ sunt subijciendæ, quas Græci cataclysmos appellant, plurimum etenim earum percussiones corporum faciunt mutationem. Peregrinatio quoque adhibenda atque maritima, necnon castoreum poto damus, si quisquam eius odoris difficultatem perferre ualuerit. Recorporatiuam curationem, quam Græci metasyncriticam uocant, utilem approbamus, partibus in passione constitutis. Hæc est secundum methodon paralyticorum curatio. Veterum autem medicorum Hippocratis atque Erophili sectatores, memorant ea quæ in passione constitutos sequuntur, curationem uero nullam tradiderunt. Item Diocles libro quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, eandem dixit conducere curationem, quæ epilepticis est ordinata. Dehinc Praxagoras secundo libro Curationum, primo uomitu probat, & his præsertim qui caput fuerint paralysi uitiati, nunc ante cibum, nunc post cibum: Tunc reuocationes atque uentriflua, & urinalia medicamina, quæ cœliotica atque diuretica appellauit: Adhibet etiam clysterem sugem, & acriorem: bibendum etiam cum aceto asininum atque bubulinum lac probat: Tunc

Hippocrates.
Erophilus.
Diocles.
Praxagoras.

cataplasmata, & malagmata, & sudoris prouocationes: & si quis uomere facile potuerit, parum hellebori, pulmentis, interiectis diebus admiscet. Neque mox factam paralysin curans, neque rectà à uomitu incipiens, & in hijs magis qui caput paralysi uitiati uidentur, priusquam ex alijs adiutorijs partes fuerint releuatæ. Dehinc sensibilis post cibum omnis est uomitus, & multo grauius fugis. At Praxagoras iubet quotidianis aut alternis diebus adhibitos suis dogmatibus sublatis erroribus, quanquam uentriflua atque diuretica, & clysteres iuges approbauerit. Non enim quod mutationem corporis hæc facere ualeant existimauit, sed quod materiarum facere detractionem, atque corpus liquidis uacuare. Item aceto poto dato lac repugnat, cuius magis grauis: dehinc qualibus cataplasmatibus, uel malagmatibus sit utendum, dicere negligit. Sed neque tempus adhibendi discreuit. Non enim quando mitigatiuis utimur cataplasmatibus, tunc erit malagmatibus utendum. At iste pariter utraque cõposuit. Item sudores laxatis corporibus fiunt, non ipsi laxamentum faciunt. Sed neque quemadmodum sint prouocandi docuit, aut memorauit. Item album helleborum paruum datum præfocationis ingerit periculum, & multo potius quoties sunt in uomitum difficiles ægrotantes. Mitto, communiter eum dixisse interpositis diebus offerendum, & tempus non memorasse, cum passionem necesse sit superpositionibus, ac lenimentis uariare. Item Erasistratus de paralysi scribens, differenter curandos ait eos qui conclusione sunt paralysi uitiati, ab hijs qui extensione uidentur affecti. Etenim neque cataplasmata, neque malagmata secundis inquit conuenire: non aduertens, quoniam etiam strictura densata quædam corpora, ui maiore, non aliter quàm chordæ, tenduntur. Laxata etiamque medicinalium uirtute, sæpe retenduntur. Item initio curationis clysterem probat, phlebotomiæ negligens potentiam: quo adiutorio maius nihil maioribus approbatur. Tunc, inquit, effecta febricula detrahendum cibum, & dandum mulsum ex aceto confecto. Profecto densata constringit. Tunc obseruatis temporibus accessionum uel dimissionum, dandam ptisanam probat, aut olus: quorum alterum inflat, alterum facile corrumpitur. Dehinc aromaticas approbat potiones, & aliàs mites, aliàs uehementes. Veterem quoque facilem cupit, ex quo stomachus necessariò uitiatur, & neque quanta, neque quando, neque quæ danda sint memorauit. Prohibet etiam unius anni spacio, uana intentione tempus definiens. Dat etiam lac cum melle, atque sale, quod est contrarium supradicto mulso ex aceto confecto. Vtitur præterea uomitu post cibos, quod iam superius fieri damnauimus. Vitiat etiam deambulationibus harenosis in locis, ex sola intentione sui dogmatis. Etiam uentrem facilem cupit, caduca suspicione deceptus. Asclepiades uero principaliter de paralysi nihil scripsit, sed Erasistrato respondit, eos inquit, qui non graui dolore in ista passione afficiuntur, phlebotomari non oportere: Eos uero qui priuati sensibus peiore strictura uexantur, abstinendos primo, tum initiandos probat. Adhibet etiam purgatiua medicamina, quæ Græci cathartica uocauerunt, cum sint hæc corruptiuæ uirtutis, & propterea corpus elimando, consumant potius, quàm relaxent. Sed specialiter à laxatione paralysi uitiatis adurentia inquit medicamina conuenire, & fomentationem paruam, paulo feruentius temperatam: non aduertens quia plurima extenta conclusis similem exigunt laxationem, atque indulgentiam tensionis, & non ut existimauit, conscriptionem. Vtraque etenim hæc passioni subiecta sunt, ut etiam stupor corporis, uel frigidus torpor, quem non semper necessariò uaporationibus,

* Herasistratus putabat omnem Paralysin laxatione fieri: malagmata uero & emplastra in Paralyseos curatione usurpari solita, laxare. colligebat ergo, membra cum extensione resoluta, illorum usu magis laxari, & ideo magis extendi. contendit Aurelianus, etiam laxantibus & discutientibus medicamentis extensionem, præsertim strictura factam, qualis est Paralyticorum, sanari.

A porationibus, uerum etiam frigore adhibito releuamus? Siquidem contrarijs inter se passionibus hæc subiecta monstrantur. Ordinat præterea idem in harenæ spacio deambulationem, quod appellant scamma, atque transcensum lignorum, & inter plurimum tempus bibendum uinum. Item Themison primo libro Tardarum passionum in quibusdam peccare cognoscitur, nondum rectam methodon respiciens? etenim phlebotomat ex ea parte quæ passione uitiata est, si, inquit, sensu non caruerit: non curans, ut supra demonstrauimus euitanda omnia, quæ adiutorio quadam necessitate ueluti uexabili uidentur esse coniuncta. Dehinc lanam succidam, quam œsypon appellant, capiti iubet imponi, aceto atque oleo rosaceo infusam? Neruis autem ceruicis atque spinæ, & cruribus, & brachijs, uinũ atque oleum cum sale imponendum iubet, constringens atque lacessens incongrue ea, quæ phlebotomia mitireleuatione laxauerat. Tunc tertia die cibum probat, atque quarta die cucurbitam imponi adiuncta scarificatione, non interrogans passionis tempus, solum numerum dierum imprudenter attendens: Dehinc sequentibus gestationem probat, & neque in eo definiens tempus, atque audaciter secundæ diatriti expectationem spernens. Dat etiam aloën in potu, & ex aqua calida, & oleo intestinis dare laxamentum ordinat. Præterea anatresin testæ faciendam, quam nos perforationem uocamus, iamdudum quidem & in alijs methodicis explosam, & harenæ deambulationem conuenire existimat, atque plagis ferulæ cædendas partes in passione constitutas, profecto quæ falsæ aquæ mitigatione atque recorporatione uidentur esse curandæ. Item Lusius primo libro Tardarum passionum cum his omnibus, tum medicosis quoque fomentationibus

B utendum probat. Plurimi etiam alij aceto, atque oleo roseo fouentes, cum herpyllo, & ruta, & hedera, & castoreo. Probant præterea iuges clysteres, atque purgatiua medicamina, quæ catartica uocauerunt, & magis hieram, cuius usum græco libro Epistolarum ad Prætextatum damnauimus scribentes? Sunt enim ea quæ stomachum uitiant fugienda, ut sunt corpus insumentia, & quæ moderationis nostræ careant potestate. Item Thessalus secundo libro de Regulis scribens, plurima recte dixisse probatur: quadam uero proterua festinatione caduca? Etenim post phlebotomiam usque ad tertium imperat abstineri, solum potum diurna cum luce offerendum: Tunc transacta tertia die, atque hora qua sunt ægrotantes paralysi uitiati, cibum portat. Quibus respondere facile quisquam poterit, si quærat, qua intentione Thessalus oriente luce potum iubeat dari? Etenim si continuationis causa id fieri responderit, oportebat etiam cibum eodem tempore approbare: Sin uero accessionum frequentia id existimat declinandum, uel suspicione futurarum, & propterea post tertium diem cibum transferendum, quo transacta hora passionis illatæ tertia die recte ægros nutrire uideamur, oportebat etiam potum non communiter, sed generaliter diurnis diebus, uel initio lucis offerre, sed horarum dimissione captata. Dehinc non semper, ac necessario tertio die cibum oportet dari, sed etiam quarta continuationis, quæ initium ex die sumpsisse uisa, uel ob typum eadem ratione currentem. Idem post hæc, similiter ut Themison, quarta inquit die cucurbitas infigendas, non interrogans utrum passio sumpserit statum, quod est maxime seruandum. Ait præterea alternis diebus cibandos usque ad centum numerum dierum, quod infinitum reliquisse perspicitur. Audaciter etiam, atque inuidiose acopa quædam, uel malagmata probat

 excludenda,

excludenda, solius moderationis neglecta arguens uitia. Hæc sunt quæ etiam *Soranus.* Thessalo Sorani diligentia uidentur esse responsa.

DE CANINO RAPTV, QVEM GRAECI CYNICON SPASMON VOCANT. CAP: II.

IN ista passione constitutos sequitur conclusio, siue contractio repentino motu ueniens, ac recedens sine ulla corporis turbatione, & nunc utriusque labij in ultimo fine, siue oris angulo, quem Græci chalinon uocant, ut etiam buccas adducat in posteriorem partem crebrissime, tanquam ridentibus, nunc palpebras, uel supercilia ac nares, ut etiam colla atque humeros rapiat, & ita patientes faciat commoueri, tanquã onus humeris baiulantes transferendi ponderis causa. Differt autem à spasmo, & paralysi musculorum qui buccas colligant: Siquidem spasmus acuta atque celer passio perspicitur, caninus uero raptus etiam tarda. Item paralysis supradictorum musculorum, non ut *Demetrius* Demetrius & Attaleus, eo differt, quod non sit in canino raptu partium cõ*Attaleus.* uersio: hoc enim contra manifestam rationem intelligitur dictum, sed quod ipsa conuersio coacta celeritate prius facta, quàm fieri sentiatur. Curationem uero ex ante scriptis accipiendam ducimus, & magis quàm de paralysi monuimus oris partibus.

DE AVRICVLAE DOLORE, ATQVE HVMORIS FLVORE PER AVDITORIAS CAVERNAS. CAP: III.

SEnsuales aurium uiæ, siue auditoriæ cauernæ, quos Græci acusticos poros appellant, difficilimis sæpe doloribus uexantur, ut etiam occipitium teneant, & oculos atque buccarum musculos, & perseueratione quadã tardissima, tempora teneant & caput. Aliquãdo etiam humoris fluor per easdem cauernas fiat, quem Græci reumatismon uocant, & ita fugis, ut sæpe uulneret altiora, atque corrumpat, & ossa conterebret, & propterea copiã fluentis humoris efficiat. Oportet igitur actionis tempore discernere curationem in lenimen*Curatio* to communẽ magis, hoc est recorporatiuam, quam Græci metasyncriticam uocant, adprobare, ut cum dolor fuerit in initio, adhuc nouam passionẽ iudicãtes, quicquam destillari faciamus in has cauernas, constrictiuum medicamen, uel ex lana limpida sumentes auriculæ immittamus, ut est amygdalinũ, uel roseum oleum, uel acetum, & hijs similia. Vtendum etiam requie corporis atque absti nentia, & silentio suo. Etenim officio accepta uoce aures necessariò cõmouentur, & propterea maiores dolores efficiuntur. Ac si passio fuerit augmẽtis aspe rata, erit immittendum oleum calidum ac dulce, ac mollibus lanis prætegenda exteriora, atque uicina. Locandi prætereà ægrotantes calido in loco, & si dolor coëgerit, phlebotomandi, atque tertia die leui atque sorbili cibo reficiendi, & ob mitigationẽ doloris exterius admouẽda uaporatio tepidi uaporis, uel saccelli ex polline tenero confecti. Tunc cataplasmata laxatiua, & cum dolor sumpserit statum, erunt admouendæ sanguisugæ, quas hirudines appellant, circa fines auriculæ, hoc est, circulatim auditoriam cauernam habentes, cartilagine prætermissam, uel certe eius posteriora cucurbita admota scarificanda,

A canda adhibita uaporatione spongiarum calidarum. Ipsam quoque cauernam inuoluta lana per melotida oleo calido tinctā paulatim penetramus, atq; illic lana derelicta ferramentū detrahimus. Tunc declināte passione cerotaria apponemus, dantes uariū cibum & uinum: ac si humoris fuerit fluor, quē reumatismū uocant, eadem adhibemus quæ initio doloris adhibenda probauimus. Dehinc eorum augemus potentiam, ut cauernæ ipsi faciamus infundi collyrium, quod appellamus diaglaucium ex uino solutum, uel aceto, uel illud medicamen quod appellant heren, uel mulsum ex uino factum, quod sit præcoctum in mali punici cortice, cum nardo, uel amygdalis amaris, & aceto, croco, & myrrha, & alumine, uel herbarum succis constrictiuæ uirtutis: tum auriculæ uicinantia circulatim cataplasmata ex cydonio malo, ac simili medentiū uirtute contegemus, uel medicamen quod appellatur diaiteo, quod est siccatiuæ uirtutis, uel icesio, aut diadictamno, & his similibus. Dehinc si passio coēgerit, radendum est caput, & constrictiuis cataplasmatibus contegendum. Dandi etiam cibi constrictiui, & lenimenti temporibus, siue dolorum tardantium, siue humorū fluentium, resumptiuus adhibendus cyclus; tunc recorporatiuus. Et localiter ipsis cauernis per clysterem modicum iniicienda, nunc destillatio aquæ cineribus liquatæ, quam uulgo lixiuium uocant, Græci coniam, nunc sinapi liquido, atque etiam admixto fico erunt exteriora cataplasmanda, donec rubor maximus fiat, quem Græci phœnigmon appellant. Item eundem immissione medicaminum ex garo confectorum, quod uulgo liquamen appellant, uel his uirtute similiū materiarum: Tunc etiam totius capitis curationem ex illisione aquarum supercadentium, quam Græci cataclysmum appellant. Quibus etiam aurium uicina

B sunt maxime concuranda. Dehinc acopibus & dropacis, & malagmatibus acrioribus, & aquis naturalibus utendum. Sic enim intardata corporibus emouentī, atque excludi mutatione poterunt curationis.

DE DOLORE DENTIVM. CAP. IIII.

Iunt dolores dentium nunc omnium, nunc aliquorum, nunc unius, cum sibi uicinantibus gingiuis, ut etiam contumescant, ac sæpe ora faciant subinflari, uel eorum aliquas partes crescente passione terebrari. Nam sæpe dentes & gingiuæ computrescunt, corruptis ossibus quibus natura inserti sunt, recedenti- bus tumore cogente gingiuis. Sed etiam nunc erit curationis diligentia partienda, ut initio doloris, uel certe si ita passio recurrendo tardauerit, superpositionis alia adhibeatur curatio, alia lenimenti. Quapropter adhuc recedentibus passionis motibus, uel in asperitate superpositionis doloris cōstitutis, conuenit abstinentia cibi, atq; requies corporis, ut initio ipsi causæ aqua quæ uirtute constringat collutioni oris adhibenda sit, ut est a plerisque conscripta decoctio in aqua & uino herbæ syderitis, uel acaciæ, uel leuces, quam etiam polium uocant, aut mandragoræ, sed non sine cautione, ne quid ex ipso liquore transuorent ægrotantes: Item pentaphylli herbæ, aut papaueris, necnon personatiæ, aut herba phlomon in pusca decocta; uel ex cornu ceruini drachmis quinque, & aceti hemina usque ad sui medietatem decocta, uel de pinguis cum aceto decoctæ, aut alterci radices cum uuæ lupinæ succo, & uino sufficienti simul coctæ. Erunt præterea ex his aliqua parte in dolonbus cōstituta, apponenda, uel lenientia, uel simili uirtute medentium materiarum. Tunc cum dolor uehementescere cœperit, lecto tradendus est æger, atque blando tempore calefacien-

C calefacientibus supino capite collocandus, sed paulo prominentius à cætero corpore subleuato. Tunc articuli fricatione calefaciendi, atque musculi buccarum lana oleo calido infusa circuntegendi, appositis saccellis ex pollinibus calidis confectis. Tunc oris collutio ex oleo adhibenda dulci atque calido, uel fœnigræci succo, aut alica, aut ptisana, uel glycyrrhisa, aut lacte cum melle. Et si nimius fuerit dolor phlebotomia adhibenda. Tunc tertia die quo sanguinis facta detractio est, sorbilibus atque calidis cibis ægri nutriendi, sed plus perungendi. Alia quoque die si dolor steterit atque durauerit, & officium cessauerit uentris, erit amouendus ex simplici clystere, & loca in dolore constituta ferro lacer anda, appositis cucurbitis secundum buccarum musculos, atque gingiuarum locos. Aliquando etiam ipsæ gingiuæ scarificandæ, uel circumseparandæ à dentibus ferramento, quod perichar actera uocant. Est etiam mitigatiua ex oleo uaporatio, quæ fit ex feruenti oleo, lanam melotidi inuolutam tingimus, tunc gingiuis altrinsecus imponemus, hoc est, interiori atque exteriori parti, & ipsis quoque dentibus, quantum æger ferre feruoris potuerit. Sed prætegenda uicina sunt, lana præmissa, ne facile pustulentur. Alia quoque uaporationum genera quæ sunt à ueteribus tradita erunt adhibenda, ut thuris granum igne calefactum tunc tenui linteolo inuolutum dolentibus dentibus apponatur, & ita moreat ægrotantes, ut ex ipso uapore resumantur. Item thuris tritipuluerem singulatim linteolis pluribus illigamus; tunc eorū singula oleo calido prætincta ægrotantibus offerimus mordenda, dentibus scilicet in dolore constitutis. Aliqui etiā scyllæ paruum modum aiunt oleo concoquendum, quod nos differendum probamus, ac lenitatis tempore adhibendum. Siquidem ob acrimoniam scyllæ recorporatiuam habent uirtutem. Oportet præterea etiam mentum uaporari exterius: & spongijs expressis ex aliqua coctione laxatiuæ uirtutis ad mitigandam

D materiam, uel ex ipsa adhibere fomentum. Tunc cerotaria apponenda probamus ex oleo ciprino, uel irino: item malagmata sensim calefacientia: tunc lauacro, atq; uino, & cibo uario utendum. Ac si tardi temporis dolor fuerit effectus, ut chronia passio uideatur, & nunc superpositionibus asperata, nunc lenimentis emollita, oportebit superpositionis tempore, ijsdem adiutorijs perseuerare: totum uero corpus resumere, sicut frequenter docuimus. Præterea tempore exercitij erit offerenda cera, quam ægrotantes mordendo dentes exerceant, sicut nuper demonstrauimus de paralysi scribentes. Vltimo autem tempore gestatio erit adhibenda, fricatio capitis atq; oris, sed ipsius manibus ægrotātis paruissima, plurima uero ex alienis, sed longitudine temporis potius quàm uehementia, ne caput nimietate moueatur. Tunc ne partes refrigescant, uel impleantur etiam, à plurimis erit corpus confricandum, ut duobus ministris ab humeris latera, & alijs duobus ab inguinibus curata. Tunc resumptione paulo fortius erunt partes recorporatione curandæ, ut post frictionem strigili non obtuso, uel aspero pannis buccarum musculos usque ad ruborem fricari faciamus, & nunc dropacem illiniri, tunc etiam ipsos dentes atque gingiuas uehementius fricari. Dandus præterea iugiter oleum calidum sorbendum, atque continendum, & despuendum. Item aqua frigida tunc interpositis duobus uel tribus diebus, ex humore in quo fuerit decocta mali punici cortex, adhibemus oris collutionē, uel in quo sit prætincta ignita galla, uel ex aquis sua uirtute medentibus. Itē dentiū confricamentis utendū, quæ constringere, atq; fortificare ualeant, sicuti libris medicaminū ordinauimus. Vomitus uero post cibū factus omnibus est cōtrarius, & maxime in ista cōstitutis passione. Item non aliter Venus obesse probatur, & uinolentia.

A lentia. Multi autem ueterum medicorum accessionis tempore ea medicamina adhibenda iusserunt, quæ anodyna Græci uocauerunt, nos indoloria dicere poterimus, quæ aiunt nocturno tempore adhibenda, profecto sensum, non dolorem auferentia. Adhibent etiam fumigationem dentibus, ut bitumen cum simili pondere myrrhæ, uino conspersæ, mollibus prunis impositæ, iubentes ore aperto ægrotantem fumum accipere, cum fuerit melius hæc propter inflationem capitis prohibere, & offerre mulsum calidum, uel quenquam mitigatiuum liquorem continendum, uel, ut aiunt, carbonibus infundendum, ut exinde exhalatione facta solatium capiant ægrotantes. Item iubent circundandos atq; inuoluendos dentes ex opio, galbano, pipere, uel lasere, & peucedano, & herba quam tithymalon uocant. Hæc quidem etiam corruptis dentibus adhibenda probauerunt. Necnon tenue linteolum apponendum, prælinitum oleo cocto, uel sale, & cedria, uel ex croco, atq; pipere longo, & rosa recenti, & illyrica, galbano, cocco cnidio, styrace, nitro, cũ melle medicamine confecto: quæ omnia ob acrimoniã lenimenti tempore locum potuerint inuenire. Quanquã sit etiam fugiẽda satietas medicaminũ plurima. Omitto quod tithymali succus appositus dentes infringat. Non aliter etiam ferrei altheres exhibiti, qui dentiũ dolores mitigent locorum mortẽ faciunt, & ipsorum dentium laxitatẽ, qui aiunt ungendas gingiuas accessionis tempore amurca; cum simili modo infecta lana ex oleo ueteri & myrrha, cum uino & oleo resoluta, atq; crassitudine mellis deducta, cum secundum methodon aliud sit tempus medicaminũ lacessentium. Item alij præsente dolore in contraria partis auricula aiunt balsami succũ mittendum; cum succis supradictis simili modo uel folio. Hijs omnibus resolutis, uel oleo decoctis, aut in quo decocta sint ederæ nigræ folia decem, &

B squillæ medium, in oliuæ magnitudine, spe auocandæ materiæ depravati, uel maioris doloris illati causam anteriorem auocẽtes, obscurantes auocatis sensibus ægrotantes. Item alij eius partis, quæ dentis dolorem sustinet, nari ederæ succum infundentes, cum olei parte dimidia, ex ferramento quod rinenchyton uocant. Adhibentes etiam sternutamẽta, & apophlegmatismos, & odoris medicamina, quæ iugiter aiunt apponenda, & sint uirtutis lacessentis, quæ stomatica uocãt: quorum singula, tanquam recorporatiua, non mitigatiua, in lenimẽto adhibere probamus. Item alij statim ad auferendos dentes dolore pulsatos accurrunt, nescij quoniam detractio amissio partis est, non sanatio. Quapropter sicut alias quoq; partes in tumore constitutas non detractione, sed mitigatione curamus, sic etiam dentes curandos accipimus. Etenim si quisquam dentium fuerit exesus, exigit primo mitigationem, tunc sui detractionem faciendam. Quippe cum non sit à periculo remotũ doloris tempore dentes auferre, & maxime integros, hoc est, qui non fuerint exesi, uel corrupti, aut mobiles. Consensus etenim superiorum partium necessariò sequetur & musculorum, & oculorum. Erophilus deniq; & Heraclides Tarentinus mori quosdã detractione dentis memorauerũt. Nam Erasistratus plumbeum inquit odontagogum, quod nos dentiducum dicere poterimus, apud Delphum in Apollinis templo ostentationis causa propositum. Quo demonstratur, oportere eos dentes auferri, qui sint faciles, uel mobilitate laxati, uel quibus sufficiat plumbei ferramenti conamen ad summũ. Sic autem putant, quod omnis dens dolore uexatus, & qui necet sanos, est detrahendus, oportet etiam omnes auferri, si omnes fuerint dolore possessi. Quo modo autem sint auferendi dentes exesi uel moti, nisi seruari potuerint, libris medicinalium Responsionum docuimus. Ac si aliquando ex humore gingiua

rum

Marginal notes: Medicamina indoloria. ἀνώδυνα. — Instrumentũ ῥινεγχυτόν. ἀποφλεγματισμοί. — Erophilus. Heraclides Tarentinus. Erasistratus. ὀδονταγωγόν. Dentiducum plumbeum.

A ‡ Apud Gal. x. τόπους pag. 715. duæ sunt descriptiones medicamenti a fructibus.

C rum uisi fuerint commoueri, oportet constrictiuis uti collutionibus, quarum materiæ ex parte superius diximus, adhibendum oleum lentiscinum, & aquas cœlestes, & lac asininum: est enim densabile: Item decoctio mali punici, uel gallæ, aut acatiæ, aut rosæ, aut murtæ nigræ, aut mali cydonij, uel platani baccæ. Vngendæ præterea gingiuæ medicamine, quod appellamus diamaron. Item diaporos & diaroos, & diomphacion, & œnanthio. Item si quædam emerserit gingiuarum sanguinatio, corallij tusi puluis cretus, atque intus ponendus, & alumen cum melle. Item eruca cum aceto apponenda. Sed hæc sunt primo concoquenda iugi motu uersata.

DE APPREHENSIONE, SIVE OPPRESSIONE, QVAM GRAECI CATALEPSIN APPELLANT. CAP. V.

Anc passionem ueteres tanquam specialem, uel propriam tradiderunt, quasi nullo ex genere uenientẽ, ut Chrysippus memorat; quod de ipsa Niceratus conscripsit librum, probans scilicet etiam ueteribus medicis cognitam, quod non confirmamus. Sed quia nunc tarda, nunc celer à methodicis adprobatur, quanquam sit à nobis celerum passionum libris plenissime tradita, etiam nunc erit ordinanda: Quippe sæpe in tardum ueniens motum, & propterea chronia nuncupanda. Sequitur autem patientes febricula, et uocis amputatio cum oculis patentibus, atque inpalpebratione, difficilior eo tempore quo statum sumpserit accessio; & omnis immobilitas, cum palpe-

D brarum impossibili atque horrenti positione, quæ declinatione facta aliqua ex parte accipiat motum. Etenim admota manu ac digitis, circuntractis oculis palpebra recognoscitur ægrotantis, atque obtutu inter nota translatione manus in qualibet parte declinata sequetur conuerso scilicet uultu. Dehinc inclamati intendunt, lachrymantes sine ulla responsione: Et si odoramenta iucunda fuerint admota, declinatione quadam moueri intelliguntur, frequenter adducentes spiritum, hauriendæ exhalationis causa. Ac si tetra odoramenta fuerint admota, recusare uidentur ac fugere. Item dulcia atque amara ori admota, labijs uel linguæ illita, sentiunt: non aliter si ulla fuerint punctione pulsati; ex nostro officio tentã manum suo replicant, uel colligunt. Item lassesciti collugent, ingemunt, attestante uultus rubore, cum pulsu magno, ex uehementibus atque fortioribus saltibus confecto. In declinatione uero plurimus sæpe sudor sequetur, ac feruens, & in dimissione limpidæ synceritati proximi efficiuntur. Ac rursum in accessionem si redeunt ægrotantes, peiorante passione plurimus feruor accedit cutis, & spiratio celerrima, quam Græci tachypnœan uocant, oculorum conuersio, manuum contractio, sudoris ignei defluxio, maculis emergentibus in thoracem atque uultum, & primo rotundus in similitudine ulcerum, quæ ionthus appellant. Item ab apoplecticis hæc discernitur passio, quod in ipsis paruus atque creber pulsus inueniatur, & non ut in catalepticis maior atque percussibilis, & neque iucundum, siue tetrum odorem accipiant, neque dulcia & amara persapiant: Item ab ijs qui ex stomachi passione obmutescunt. Siquidem in his rursum paruus atque imbecillis pulsus inuenitur, attestante singultu, cum manifesto tumore in stomacho apparente. Hæc est discretio similium passionum, sed ei curatio adhibenda est, quæ epilepticis dicta est.

Chrysippus. Niceratus. Cælij libri celerum passion. Ταχύπνοια.

DE VOCIS

A DE VOCIS AMPVTATIONE, QVAM GRAECI PHONES APOCOPEN VOCANT. CAP. VI.

φωνῆς ἀποκοπή.

VOcis amputatio fit ex clamore nimio, aut frigore, aut ardore, siue ustura, faucibus asperatis, uel etiam tumore nimio. Fit autem obtusio, sonitus emissæ per spiritum uocis hirta, uel aspirationis tractu grauata locutio. Recenti denique passioni, atque eius initio conuenit adhibita requies, cum abstinentia cibi; & spongiarum cum aqua frigida expressarum admotio gutturis per ambitum faucium, quem anthereona uocant. Ac si passio uehementescere cœperit, ut maiora deposcat adiutoria, adhibenda phlebotomia. Tunc sorbilibus cibis nutriendi, adhibitis etiam gargarismis ex oleo dulci atque calido, siue calida ex oleo: uel aqua mulsa; aut decoctione uuarum, cantabri, ficuum pinguium, palmularum, glycyrrhizæ, necnon etiam succo alicæ, uel ptisanæ, ut ex eorum uaporatione, siue exhalatione accensum spiritum rapiant ægrotantes. Tunc etiam spongiarum adhibenda uaporatio, atque usus electariorum ex melle decocto, & nucleis, & lini semine, & ouorum uitellis, & draganto ex mulso & uino præmollito. Dehinc sorbili ex amygdalis medicamine utendum. In declinatione uero lauacro, atque uario cibo, & uino, deambulatione, uel gestatione. Ac si querela tardauerit ægrotantium, erit in lenimento adhibenda drimyphagia, dropacismus, defricatio: Tunc etiam uomitus ex radicibus, atque uaria gestatione, & uocis exercitatione, quod Græci anaphonesin uocant, adhibito præceptore, sicuti iamdudum docuimus, temporum ordine seruato. Adhibenda etiam & arteriaca medicamina, quæ partes in passione constitutas exerceant, à Græcis amyctica appellata. Quorum compositionem libris Medicaminum conscriptam dedimus.

ἀναφώνησις. ἀρτηριακά. ἀμυκτικά.

B

DE INFLVXIONE, QVAM GRAECI CATARRHON VOCANT. CAP. VII.

κατάῤῥους.

IT influxio nunc ad nares, quæ appellatur coryza: nunc ad fauces, quæ appellatur branchos: nunc ad thoracem uel pulmonem, quæ appellatur ptysis. Sequitur autem eos qui coryza uexantur, grauedo narium & frontis, constrictio fluorum oris tenuissimi primo, tunc crassi atque uiridis; sternutatio iugis, cum lachrymatione oculorum, acrioris qualitatis uel mordentis. Aliquando etiam tussiculæ impar atque obtusa apprehensio. Item consensus sessionis oculorum, cum capitis atque uultus inflatione. Eos autem qui faucium influxione uexantur, siue quod Græci branchos, quam nos raucitatem uocamus, sequitur pruritus quidam secundum fauces, atque titillatus, uox obtusa & grauis, & impedita locutio, ut se præfocari sentiant ægrotantes. Aliquando etiam tussicula, & transuoratio difficilis, ac si ad pulmones fuerit facta defluxio, thoracis grauedo sequetur, & tussicula uehemens, cum sputis spumosis, atque crassioribus, tum saniosis, attestante difficultate spiritus, quam Græci dyspnœan uocant. Aliquando etiam febricula, quæ noctis initio sumat exordium, cum uocis obtusione, & uomitu cibi. Sed hæc passio à peripleumonia discernitur. Siquidem sit una ex tardis passionibus, & neque celeri atque acuta febricula corpus afficiat. Item discernitur à reumatismo thoracis, siue influxione, quod cæteris communibus signis sequentibus dolor etiam inesse uideatur in ea parte thoracis quæ pati perspicitur.

κορύζα. βράγχος. πτύσις. δύσπνοια. περιπνευμονία. ῥευματισμός.

C citur. Sunt autem antecedentes, ex quibus influxiones supradictæ nascuntur, ut sæpe probatur perfricatio profunda, uel extensio uomitus. Veterum igitur methodicorũ alij stricturam hanc passionem uocauerũt, uelut expressis humoribus atque coactis, in alia uenire loca eam fieri asserentes: Alij solutionem, ut Thessalus manifestat, atque eius decessores, ut Themison. Mnaseas uero & Soranus, cuius etiam nos amamus iudicium, complexam inquiunt esse passionem, nunc strictura superante, nunc solutione. Etenim constrictio atque dolor accidentia sunt stricturæ, quæ Græci symptomata uocant. Multorum uero liquidorum egestio solutionis est signum. Quapropter, obtinente strictura, conuenit ægrotos iacere loco lucido mediocriter, atque calido, adhibita abstinentia usque ad tertium diem, quem Græci diatriton uocant, cum requie corporis, atque animi, appositis lanis limpidis, ac mollibus, oleo dulci atque calido prætinctis, colla circundantes & thoracem: Tunc oris collutio adhibenda, siue fotus ex aqua calida. In ipsa autem diatrito perungi ægrotantes oleo calido, atque dulci; fouenda facies ex aqua calida. Cibus dandus sorbilis ex alica uel farre, oleo & anetho, uel paruo sale confecto, uel ex melle; aut alica ex mulso confecta sorbilis transuoratio, non sine cautione atque coniectura utriusque passionis, ne alteram faciat superiorem. Ac si passio permanserit, alia die cataplasmata laxatiua adhibemus, hijs scilicet partibus quæ fuerint in querela. Tunc cucurbitam infigentes scarificabimus, ac deinde spongijs uaporãtes loca relaxamus, aut calidis lanis contegemus narium partes: Tunc gargarismum dabimus calidum mulsum, aut decoctione cantabri, & palmularum pinguium, & noxarum, & glycyrrhizæ, uel eius succo resoluto ex aliquo liquore laxatiuo: Itẽ electariũ dabimus ex lini seminibus & sesami frixi, acetabulis singulis, & oui elixi uitello, & nucleis numero uiginti, & amygdalis amaris expolitis decem ampli drachma una, traganti drachma una, passo cretico demollito, & mellis decocti sufficientis: quod medicamen in auellanæ modum sumptũ sub lingua teneant ægrotantes, Tum defluens ac desiccatum sensim atque paulatim transuorẽt, uel mel oleo concoctum. Multi autem sub fabam fractam, quod Græci etnos acton uocant, idque linguæ suppositum ac defluens transuoretur, quo asperitas arteriæ leniatur, Vel ex amilo, & ex menta, & amygdalis amaris confectum medicamen, quod habeat palmularum dulcium contritarum drachmas octo, & nucleorum drachmas quatuor, & amygdalæ purgatæ drachmas duas, glycyrrhizæ succi obolum unum, hoc est, drachmæ partem sextam, draganti drachmam unam, collectis omnibus atque infusis ex uino protropo. Ac si uenter officium non agnouerit, simplici uentris laxatiuo utendum. Et si fuerit caput grauatum, adhibenda detonsio, appositis deinde laxatiuis medicaminibus. Tunc cibus alternis diebus dandus. Cum autem passio mitescere cœperit, danda olera, ut malua, lapathum, atriplex, quam Græci andraphasin uocant, beta cum ptisanæ succo, uel alica, aut mulso, & pisces teneri, & uolantũ teneriora. Ipsis etiam locis apponenda cerotaria ex meliloto decocto confecta, uel malagmata simplicia: Tunc lauacrum atque uinum adhibendum. Ac si superans fuerit defluxio, quã Græci reumatismũ uocant, simili abstinentia utendum est frequenter. Sed frigido atque obscuro mediocriter loco ægrotantes iacere iubemus, & abstinendos à potu, quo sitiendo siccentur. Cuius usus cum fuerit permissus, & oris collutio frigida ex aqua, paulatim, atque parua probatur: Tunc appositio spongiarum ex aqua frigida expressarum, uel pusca, ijsdem partibus quæ fluore uexantur, hoc est thoraci, atque gutturis summitati, quam Græci anthereona uocant,

Margin notes (printed): Thessalus. Themison. Mnaseas. Soranus. συμπτώματα. Electarium. D. Vinum protropum. ἀνθερεών.

A cant, nos rumam, aut lanæ limpidæ infusæ oleo uiridi conueniunt. Dehinc dabimus ore continendã, uel gargarizandã aquam frigidam, uel puscam, aut succum herbæ calidaris, quam Græci helxinen uocant, aut plantaginis, quam ijdem arnoglossum uocant, aut uuam lupinam, quam ftrychnon nominant, aut intybi, aut endiuiæ decoctionem, aut buxi, aut rosarum. Item lenticulæ, palmarum thebaicarum, lentisci uirgultis, aut rubi, quam bathon appellant, singulis, uel in unum mixtis pro passionis magnitudine. Aliquando etiam diamoron, siue diasycaminon, cuius nota compositio, atque Medicaminũ libris tradita comprobatur, ex aliquo supradictorum liquore soluta. Tunc etiam epithemata cõstrictiua adhibemus, ut est mel decoctũ cum alumine schisto æquis ponderibus; uel aceto, & aloë; aut ex palmulis, & malis cydonijs, & hjs similibus: Item cucurbitam constrictiuam, & electaria, uel catapotia, ut est diacodion simplex, & uinum † sciuellíticum coctum, donec mellis habeat crassitudinem, solum, uel cum melle, admixto etiam cumino. Item creticum uinum, uel passum similiter decoctum, aut tyrrhenum, uel protropum, & omne quod adiuncta dulcedine constringit, ut arteriam leniat, atque desiccet humorem. Item mel admixto modico cumino concoctũ, uel persicæ lachrymo, uel plantaginis aridæ contusæ, atque cretæ puluere, uel rosarum aridarum, & aluminis. Item trocisci medicaminis trigoni appellati. Tunc cibi ordinandi supradictis iamdudum temporibus, sed constrictiuæ qualitatis, ut est oryza, uel alica ex pusca, uel aqua frigida confecta, aut decoctio palmularum thebaicarum: Item oua hapala, uel pultes paruissimo atque uiridi oleo confectæ, oryza, uel milio: aut pulento frixo, aut alica, aut farre, aut ex amylo, uel ex ges asteros, & melle decocto admixto quiddam supradictis, quo coagulentur, & uirtutem medendi maiorem sumant. Item thebanatum palmulatum decoctarum admixtione

B in pulmentis uti possumus, uel ex aridis palmulis pane confecto, & oleo uiridi, atque rore syriaco, uel aceto, & galla. Ipsa quoque pulmenta, aut cibos aridos dare debemus: Tunc hapala oua, uel lac, decocta cum amylo ad modum cotylæ, uel duarum, quod est pondus unciarum decem uel uiginti. Dehinc danda olera constringentia, ut intyba, plantago, cauliculi: Sed hæc omnia cocta, atque aceto condita: Tunc pisces durioris corporis, atque uolantia non pinguia, sed magis torrida, uel ex aceto & aqua cocta. Tunc declinante passione uinum dandum est asperioris naturæ. Dehinc adhibenda gestatio prætecto ore, quo spiratio nulla tangatur iniuria; dehinc lauacro utendum. Ac si passio tardauerit, superpositionibus ac lenimentis uariata, erit in lenimento adhibenda deambulatio, & uocis exercitium mite: Tunc leuis unctio, ac defricatio, & cibi ex media materia dandi, scilicet pro qualitate passionis, solutione aut strictura obtinente, qui erunt quodam profectu augendi, aut minuendi, per regulam cycli, usque ad uolantum, atque agrestium, & porcinæ carnis percoctam partem tertiam: Sicque panem ante pulmenti oblationem, si obtinens fuerit fluor, cum aqua. Dabimus etiam uuarum fabrilium, uel pensilium siccatarum acinos, uel intybi thyrsum aceto prætinctum, adhibito lauacro longo dierum interuallo, tum drimyphagia. Dandum etiam lasar cum aceto atque liquamine: ac deinde locis patientibus adhibendæ cucurbitæ recorporatiuæ, quas Græci metasyncriticas uocant, & maxime anthereoni, hoc est thoraci, uel gutturis circulo, quem rumam uocamus. Tunc resinæ cabialis, hoc est dicaminis illinimentum uel dropacis. Dehinc etiã ex puluere nitreo lacera fricatio, quam Græci mixin appellant, uel smegmata, quorum compositionem Responsionũ tradidimus libris

E 2

Margin (left): uirgulto rum; conuenientes *; uidem; Rhoe: * ut pag. 60; minus *; Lasar; Nitri lan cinans; smexin

Margin (right): * τω ὠμοτριβεῖ: e uiridibus oleis expresso. * calycularis: * ut pag. 59. quam Baton. * Mora latini uocant, συκαμινα Græci. Alumen σχιστόν. Alias, ethaloo, Scybeliticum. * dulce ardens, & omnis mordacitatis expers, ut & sphera. Forte, squil um, & Caryinniliticum. cap. 3. lib. 6. Mel. Lachryma * gummi quod arbore Persica stillat. Medicamen * Pastillus trigonus: τρίγωνον: de paulo describitur. Constat seminis Anisi, Hyoscyami: Sing. 3. fri. opij. 3. Anisi, ℥. s. uitis in aqua. τῆς ἀστέρ. Astere. * Aster genus terræ Samiæ, crustosæ, & eo modo prædensæ. Oua hapala * & magis tosta. * fumi uapore siccatarum. pag. 105. * Garo. pag. 40. * quales sint uide pag. 38. cadialis, hoc est liquaminis * cadialem uocat Resinam liquidam, quod cadis adhæreret. μίξις. σμήγματα.

libris, uel lemnida cum oleo, aut piretro cum pipere. Item unctiones ex syriaco, & opobalsamo, & laurino, atque irino oleo, & butyro, & pice liquida apponenda naribus, atque narium cauernis: Tunc etiam sinapismus, & gargarismata ex sinapi, uel aqua marina, aut decoctione thymi, origani, hyssopi, glaucij, quòd nos pulegium uocamus, & horum similibus. Dehinc mutatio locorum appetenda, & magis maritimorum; tum usus aquarum naturalium, ex quibus erit caput fouendum. Decessores uero medici, nondum rigore methodico obtinente, in quibus est Erasistratus, secundo libro Salutarium præceptorum, & Asclepiades tertio Celerum passionum, item Themison Salutari libro, atque primo Tardarum passionum, quas chronias appellant, meratum potum dari iusserunt. Ait enim Asclepiades duplicandam uel triplicandam quantitatem uini solitæ temperationis, adeo ut uni cyatho unum admisceri iusserit, quo uini & aquæ quantitas coæquetur. Sed hoc facit in tardante passione. Etenim recentem atque nouam curans, libris quos ad Geminium scripsit salutarium, uinum prohibendum tradidit. Erasistratus uero etiam pileum uini calidi infusione inflatum capiti imponendum iubet: Lateribus uero ac præcordijs lanas apponendas, uino atque oleo calido madefactas: Quorum primo, neruorum uitiabilis est merata potio, atque capiti faciens inflationem: Dehinc etiam abstinentis uino, uel solutæ consuetudinis grauabilis atque noxius est usus pilei uino calido præfusi, uel lanæ tinctæ lateribus ac præcordijs circunpositæ, ob dolorum uehementiam. Item Lusius secundo libro Tardarum passionū, cum de ijs quæ faucibus accidunt disputaret, hoc est de supradictis fluoribus, etiam aridam ficum torridam, atque uino infusam ante cibum dari iubet. Siquidem rudis atque noua difficilimæ sit digestionis. Sed hinc ait mixtum calidum sorbendum, hoc est, uinum cum aqua supradicta meratum. Idem admixtam sandaracham, quæ fit ex oui albore cōspersa, in quantitate oboli unius igni imponendam iubet, uel radicem herbæ tunsicularis, quam uehion appellauit: Tunc per infundibulum ore rapere fumum adducto uento imperat ægrotantes, cum sit capiti uehementer contraria supradictorum incensa fumatio. Generaliter autem, atque communi repulsione arguendos Erasistratum & Asclepiadem arbitramur, primo quod non uiderint pro passionis motu in curationibus urgentiora nimis præponenda: Themisonem uero & Thessalum, memorantes constrictiuā curationē libro hæc * demetico atque secundo Regulari, quem dieteticū uocant, culpandos arbitramur, quod non uiderint aliquando stricturam fieri superiorum: Item plurima sulphurosa admiscenda quod satis sit probauerunt; & lanis quibus thorax circundatur aspergenda? Ordinantes etiam odoramenta yris illyricæ aridæ contusæ, atque eius oleum: Item opobalsamum, & melantium linteolo ligatum naribus aiunt frequenter admouendum, & anisum, & cuminum, & rutam, & antiflorum, uel distillationem amaracini olei, & samsucum, & styracem, uel ex eo oleum confectum, quod styracinum dicitur: Item hedicroum, uel murram cum thure & sulphure, & radicibus sylphij, quæ omnia caput implent, & propterea sunt euitanda magis accessionis tempore. In lenimento uero ratione recorporatiuæ uirtutis, atque interiecto tempore per interualla adhibita poterunt iudicari.

Lemnistida — apponendas — glachonis — similibus — Erasistratus. — Asclepiades. — Themison. — meratum. — Asclepiadis libri salutarium ad Geminium. — neruis uexabilis est meraca — abstinentia à uino, uel soluta consuetudo ex relicta uini [illegible] — Lusius — uaporem — Lusius. — est — dehinc — non meratum. — tussicularis, quam Bechion appellant: — [illegible] — plurimum sulphuris admisceri — cibis — spergendum — melanthium siue Antiflorum

* ad curationem, illum libro Epistolarum ad Dimantam, hunc secundo Regulari. * Epistola Themisonis ad Dimantem citantur pag. 94.

A

DE TVSSICVLA. CAP: VIII.

TVssicula nunc arida, nunc humecta corporibus irruit, multos ac pingues humores excludens: & quibusdam sola, quibusdã adiuncta respirationis difficultate, quam Græci dispnœan uocant. Item cum sanguinis egestione, aut phthisica passione, uel horum similibus affectis corporibus. Sed de hijs tussiculis quæ aliarum fuerint appendices passionum, singulatim scribentes docebimus. De hijs uero quæ suæ sunt, atque propria uexatione corpus afficiũt, nunc tradimus curationem: quæ ita erit adhibenda, ut de catarrho scribentes docuimus: discreta scilicet specie, quo possint electaria, atque pota medicamina, uel catapotia, siue alia quæque sub regula medicinali recte mederi corporibus. Monendi etiam ægrotantes, ne ultra modum competentem retinendo spiritum alterent potius tussiculam quàm mitigent. Quod quidem si fuerint moderati, eius motũ facilius amputare quantum datur, spiritum continendo. Tum apponendum per quod æger adducto spiritu accipiat uaporem ex mulso, uel alica, aut succo ptisanæ; uel eorum quiddam sorbeat; aut ex aqua calida uaporem accipiat. Videnda etiam uua, ne ob tumorem sui, aut indulta laxitate, tussiculam prouocet. Tum gargarismatibus, uel inunctionibus utendum, circa thoracẽ atque gutturis summitatem, quam Græci anthereona uocant. Epithemata etiam apponenda, & nunc laxatiua, nunc constrictiua, quorum species ex antedictis erunt accipiendæ, ne sæpius eadem dicere uideamur.

DE SANGVINIS FLVORE. CAP: IX.

B

SAnguinis fluor occultis ex locis ueniẽs uelut sæpe salutaris est, ita uehemens, ingent periculum, & quibusdam extemplo ob redundantiam fluoris, celerẽs mortem, corpore disiecto: & quibusdam in postremum effecta phthisica passione, uel uulnere non coëunte: siquidem primo tumeat, dehinc excorietur, atque fluidum ex uapore fiat. Sunt autem quæ conuentum siue glutinationem uulnerum impediant, plurimæ, uel innumerabiles causæ. Etenim natura altiora plurimum feruere necesse est, atque fluida qualitate manare, & multo uel assiduo motu pulsari. Obstat etiam, quod occulta atque alta, atque celata sint uisu, & à uicino medicaminum tactu remota. Frustrantur etenim frequenter eorum illatæ qualitates, priusquam locis patientibus aduenient, itineris detrimento, cùm non statim, uel extemplo illibata partibus patientibus admouentur. Sunt autem passionis antecedentes causæ, ut sæpe approbatum est, percussio uel casus, item exclamatio, uel ponderis perferendi conatio, uomitus uehemens, aut Venus plurima, & tussicula perseuerans: Item abstinentia hæmorrhoidarum ueterum, quæ fuerint inertia amputatæ, nec iuxta methodicã rationem curatæ: item catarrhus. Sed non erit secundum has differentias curationis regula commutanda. Nominatur autem sanguinis fluor duplici significatione, propria, & abusiua. Nam propria est, qua ex supernis partibus labens fluor significatur, ut de capite per sensuales uias: Abusiua est, qua etiã ex inferioribus ascendens fluor significatur, ut ex pulmone, uel stomacho, nausea, aut tussicula exclusus. Impropriũ est enim fluorem uocare id quod ascensu quodam, non lapsu fertur. Sed hæc Græci uersa uice posuerunt, deriuationem nominis intuentes. Hij enim anagogen uocant, quod magis ex inferioribus ad superiora fluorem significat. Differt præterea fluor sanguinis à sputo, quod neque fluor sangui-

Inertia dixit pro citra artem.

C nis sputus dici potest. Paruam enim materiæ significationem sputus refert, fluor plurimæ: neque sputus sanguinis fluor supradicta ratione. Paruā enim materiā sanguinis ex gingiuis, aut uua, aut faucibus emissam, sputū magis quàm fluorem rectè nuncupamus.

QVOT, VEL QVAE SINT DIFFERENTIAE FLVORIS SANGVINIS. CAP: X.

Themison. Hippocrates. Euryphon. Asclepiades. Erasistratus. Bacchius. Demetrius. Erophilus.

Differentias etiam fluoris sanguinis ueteres quæsierunt. Et quidam aiunt unam solam esse uel intelligi, hoc est uulnerationis, ut Themison libro Tardarum passionum. Alij uero eruptiones, ut Hippocrates, Euryphon. Sed Hippocrates solarum uenarum, Euryphon uero etiam arteriarum. Alij duas differentias posuerunt, eruptionis, & putredinis, ut Asclepiades. Alij tres, eruptionis, & putredinis, & osculationis, quam Græci anastomosin uocant, ut Erasistratus. Alij quatuor, adijcientes expressionis, siue sudationis, ut Bacchius, adserens ex gingiuis sanguinem sine ulla uulneratione, uel in curationibus fracturarū sæpe fasciolarum ligamenta maculis sanguinolentis aspersa reperiri. Item Demetrius Erophili sectator, duas inquit esse principales differentias fluoris sanguinis: unam incisuræ, aliā sine ulla incisura. Speciales uero plurimas, quas principalibus subijciendas ordinauit. Etenim quam memorat incisurā fieri, in duas diuisit partes: quarum alteram uocauit eruptionis, alteram putredinis. Eam uero quæ sine ulla diuisura est, in quatuor diuidit partes: quarū unam uarietate fieri dixit, aliam expressione siue sudatione: tertiam defectione uel debilitate corporum, quā Græci atonian uocant: quartam osculatione: uult enim eam differre à supradicta, id est, expressionis, quam tertiam nominauit. Osculari enim inquit corpora nimia plenitudine, siue uirtute medicaminū osculantiū, quæ Græci anastomatica uocant: & magis inquit uenarum ultimos fines: exprimi etiam sanguinē, siue excludi per uenarum latera. Item alij Asclepiadis sectatores unam esse dicunt differentiam fluoris sanguinis, hoc est eruptionē. Siquidem omnem sanguinis solutionē eruptione fieri Asclepiades memorauerit, negantes eam osculationis differentiam: siquidem fit impossibile sanguinem crassum tenera fieri per oscula, uel excludi. Item putredinis esse differentias negant: siquidem ex ijsdem, non ex alijs locis acrior humor fieri uideatur. Alij uero eundem Asclepiadem non naturaliter putredinis differentiā ab Erasistrato cōstitutā expugnasse dixerūt: non enim ex alijs locis acriore ueniente liquore pulmonē fieri in putredine accepimus, sed eundem quadam passione in putredinem, uel acerrimos transire liquores. Nos autem iuxta Sorani iudicium hac quæstione nullis commodis curationes adiuuari probamus: sed dicimus tres esse differētias fluoris sanguinis, hoc est, eruptionis, uulnerationis, & putredinis, siue lacerationis ex tussicula uenientis, sicut operantium manus fugi fricatione lacessitæ uulnerantur. Item sudationis sine uulnere, siue ex uarietate uiarum effectus fluor osculationis differentiam tenet, siue expressionis, uel cuiuslibet alterius causæ.

D ... medicamina.

QVOMODO INTELLIGAMVS DIFFERENTIAM FLVORIS SANGVINIS. CAP: XI.

Quæsitum etiam quomodo supradictæ differentiæ intelligātur, uel apprehendantur. Sed discernūtur hoc modo. Nam eruptionis esse intelligimus fluorem, quoties repente ægrotantes atq; limpidū sanguinem fluunt, nulla querela uulneris præcedente. Vulnerationis uero

* Nam acer humor qui rodit, in parte quam ulcerat gignitur: qui autem uasa diuidit, et perrumpit, aliunde immittitur.

A uero differentiā dicimus, ſiue putredinis, uel defricationis, cum adiuncto humore purulento ſanguis excluditur, & non repente uel coadceruatim: præterea antecedente longi temporis, uel multorum dierum tuſſicula, uel catarrho. Item ſudationis dicimus eſſe, cum nullus fuerit uulneris ſenſus, aut acceptorū cibo uel potu acriorū materiarū mordicationis affectio. Qui ſunt loci ex quibus ſanguis fluit? Loci ſunt plurimi, ſummitas faucium, arteria aſperior, quæ etiā faux nuncupatur, pulmo, thorax, hoc eſt, membrana quæ interius latera cingit, à Græcis hypozygos appellata: Item membrana quæ thoracē à uentre diſcernit, à Græcis diaphragma appellata, quam nos diſcrimen dicere poterimus: Item ſtomachus, uenter, & ſecundum aliquos ie[illegible]en, & uena maior, quæ ſpinæ coniuncta eſt. Quomodo intelligimus ex quibus locis ſanguis feratur? Intelligimus locos ex quibus ſanguis, fluor, uel lapſus fertur, quod erit aptiſſimū, ob adhibendam curationem iiſdem, uel eorum uicinis partibus, & non, ut quidam exiſtimant, commutandæ curationis cauſa, cum generaliter eadem cunctis adhibenda probamus. De hijs igitur qui ex ſupernis faucium ſanguinē fluunt, primo paruus intelligitur ferri, aut ſi plurimus, non ſpumoſus. Præterea cum quodam excreatu deſpuitur; ipſæ quoq; partes ſumpto cibo, uel potu, aut gargariſmate mordicantis materiæ, dolore pulſantur, & inſpicientibus nobis expreſſa lingua, uiſu, locorum probatur aſperitas. Plerunque etiam, ut Eraſiſtratus ait, tubercula, quæ Græci condylomata uocant, uiſibus occurrunt, quæ ſint ſimilia hæmorrhoidis, ex quibus ſanguis fertur. Hijs uero qui ex arteria ſanguinē fluunt, paruus atque flauus ſanguis ferri perſpicitur; & ſæpe ſaliuis uel humoribus complexus, in imaginē capilli unius, aut multorū. Sequitur etiam pruritus,

B uel mordicatio, & magis circa extantiam gutturis, cum quodam titillatu, & tuſſicula leui: Tum deinde plurimus ſanguinis fluor; uox hirta cum dolore, qui nunc tactu mouetur, nunc tuſſicula uehementi, plurimus, tenuis, & ſpumoſus, & plurimum feruens ſanguis excluditur, atteſtante thoracis grauedine, & aliquando dolore, cum uoce hirta, & ſæpe cibo quodam, cum infracto ſonitu, eo tempore quo ſanguis excluditur. Hijs uero qui ex diaphragmate, quod iam dudum diſcrimen uocauimus, & cætera prædictos ſequentur communia. Sed dolor inferius à pectore fiet, rotunditate quadam thoracē pungēs. Eos autē qui ex hypozygo ſanguinem fluunt, multa ſimilia ſupradictis ſequentur; ſed dolor ſecundum latera uel pectus, aliquando etiam inter ſcapulas fiet: Ipſe quoq; ſanguis minus flauus, minus excluditur. In eos qui ex ſtomacho ſanguinē fluunt, ſine ulla tuſſicula uomitus ſanguinis ſequetur, nigri, atq; gelati, & nunc ſolius, nūc cū admixtione cibi, atteſtante dolore inter utraſq; ſcapulas, ad ſuperiores tendentē, & magis eo tēpore quo quædā remordentia tranſuorauerint ægrotantes. Accedit etiā animi deſponſio cum faſtidio cibi, & ſaliuarū fluor, & corpore frigido, & pulſu obſcuro, uel demerſo. Hijs uero qui ex uentre ſanguinē fluunt, cum ſupradictis, quæ ſunt cunctis cōmunia, ſequetur etiam dolor, & mordicatio, uel tormentū inter præcordia, & aliquādo ſanguinis particula per officiū uentris excludetur. Item hijs qui ex iecore uel ſplene ſanguinē fluunt, uel ex uena magna, quæ ſpinæ coniuncta eſt, ut quidam memorant, ſenſu loca deſignantur. Nam in dextera parte præcordiorum dolorum dolore aurigineo ſequetur eos qui ex iecore fluunt. Item in hijs ſiniſtra parte præcordiorum hæc accidunt, quoties ex liene ſanguis ferri perſpicitur: uel ſecundum ſpinam, quoties ex maiore uena ferri dicitur. Sed hæc Soranus alta conſideratione ex hijs locis per uentrem, uel per eius officium ferri ſanguinē magis quàm per os poſſe credibilius

 approbauit.

C approbauit: Hijs uero qui ex gingiuis, uel uua, uel faucium lateribus, uel tonsillis sanguine fluunt, supradictorum nulla sequentur, sed locorum uulnerationem ore aperto oculorum approbat uisus. Item hijs qui ex capite sanguinē fluunt acceprum primo, uel exceptum internis uisceribus, atq; ita redditum, si in arteriam defluxerit, excludunt. Deinde cum tussicula uehemēti etiam, quam de pulmone feratur similitudinem dabit. Sin uero in stomachum defluxerit, uel uentrem, commota nausea uomitur, etiam quam ex ijsdem locis ferri uideatur similitudinem dabit. Sed discerni hoc facile potest, siquidem ægrotantibus feruor igneus ora pertractans antecedat, & capitis grauedo, uel dolor, & extensio uenarum, & magis earum quæ tempora uel frontē cingunt. Sequitur etiam faucium titillatus, & aliquando per narium quædam sanguinis distillatio, uel per eas cauernas quæ ad fauces ex capite descendunt. Quod aperto ore, atque experta lingua uisu probatur, & uicina loca quoq; sanguinolenta apparebunt. Aliquando etiam remeantis materiæ causa laxiora transuorationis efficiuntur loca, & ægrotantes excreatu quodam sanguinem respuunt, accipientes ex supernis adducto spiritu, ut sæpe muculenta consueuerunt dormiētes. Præterea in ore collectus excitat sanguis; uel transuoratus, & in stomachum, uel in uentrē ueniens premit permanens ægrotantes, aut reiectus releuat. Et hij qui passione afficiuntur, acceptis uel transuoratis remordentibus materijs nullam interiorū mordicationem sentiunt. Quod necessariò eos qui ex stomacho fluunt sequitur. Ac si in arteriam fluxerit, tussicula rursum excludetur: Quo reiecto ægrotantibus tussicula mitigatur. Siquidem nulla inesse uideatur interioribus rema-
D nens causa, quæ tussire prouocet ægrotantes: nisi forte, quod est rarissimum, aliqua corpuscula gelati sanguinis inhæreant interioribus locis. Item de pulmone fluens discernitur, quod iam præcedente tussicula in fluorē ueniant, inde tussire non desinant. Communiter autem, cæteris inter se paribus signis, ex arterijs ueniens sanguis tenerior, ac rubri coloris, & spumosus esse perspicitur: ex uēnis uero crassior, & atri coloris. Hæc est locorum singulatim posita significatio.

DE EFFECTV SIVE EXITV SVPRADICTARVM PASSIONVM QVEM GRAECI APOTELESMA VOCANT. CAP: XII.

ἀποτέλεσμα.

Quæsitum de euentu, siue exitu, uel effectu passionum. Nam Erasistratus facile curabiles succulentos homines dixit, atq; fortes, & paruicolles, quos microtrachelos appellauit, hoc est, qui minimæ longitudinis habeant colla: Difficile autem curari posse tenues, ac debiles, & porrecta collorū longitudine formatos. In hijs enim, inquit, summa cum difficultate sanguis & tussis plurimam per longitudinē tractus, & quod obsident uuida plurimo tempore habitudinem gutturis, siue cannæ, quam arteriam uocant, & ob hoc graues atque tardas tussiculas faciunt. Item Asclepiades difficile curabiles inquit succulentos, atque carnosos, ob uehementiam spirationis. Eadem ratione etiam ætates medias, & pueros: celerius etenim inquit spiritum ferri, & in sputis perficiendis offensione carnium retardari. Plurimi deinde etiam affectiones uitæ quæsierunt, & regiones, & temporū annales partes. Item per putredinē factum fluorem difficile curabilem dicunt, ab eo qui eruptione fuerit effectus, siquidem putrefactæ partes non coëant. Nos uero iuxta Sorani sententiam fluores sanguinis alios dicimus esse nouos corporibus atque recentes, alios tardi temporis atque

Erasistratus. μικροτράχηλοι.

Asclepiades.

Soranus.

A atque inueteratos; & alios solos, alios cum tumore, alios etiam cum febricula, & tussicula; & alios iuges, alios dimissionibus intercapedinatos; ordine seruato, aut inordinatos, & his superpositionibus aut lenimentis magnis, aut paruis; & detracta uirium fortitudine, ac seruata. Hæ sunt enim urgentiores differentiæ, secundum quas diligentiam uariamus curationis, siue seruata, siue incerto motu existente passione. Sed difficile curabiles fluores præ cæteris dicimus tardos magis recentibus, ob iugem perseuerationem. Item cum tumore uel febribus, ab his qui soli esse perspiciuntur. Etenim supradicti spem futuræ conglutinationis negant, & ob hoc complexioni cõtraria sæpe adiutoria poscunt, quæ sint diuersis aduersa: Item iuges fluores ab his qui dimissionibus mitigantur. Etenim graue, atque minime tutum omne quod nulla fuerit mitigatione uariatum: Item inordinati ab his qui ordine seruato corpus afficiunt. Est enim insidiosa curationi temporum inopinata uarietas: Non aliter etiam superpositione asperati fluores curatione difficiles ab his qui in lenimento constituti sunt, iudicantur, ob prædictam rationem uulnerum: Item hi qui plurimum corpus affecerint, atque uires ægrotantis insumpserint. Dat etiam adiutorijs medicinalibus fortitudo corporis uiam. Hæc denique etiam in uulneribus nudis, hoc est, in exterioribus partibus corporis constitutis fieri cernimus: Cum iuuenibus, uel ut specialiter dixerim, athletis, & laborantibus hominibus facilia uulnera fieri uideamus; senibus uero, & omnibus imbecillibus, difficilia. Quapropter etiam uacuis, uel inexercitatis corporibus Asclepiadis dicta minime conueniunt. Item ulceratione facti fluores difficiles curatione ab his qui eruptione fuerint affecti, iudicantur. Siquidem transcenso, atque prætermisso initio

B nouitatis fructu caruerint, quo facilis glutinatio fieri solet. negat enim tarditas facultatem. Item eruptione facti fluores ab his qui sine eruptione fuerint difficiles sunt curatione. Eius enim factæ glutinationes alterius passionis initium referunt. Item ex partibus multis modis factos fluores, ab his qui paruo motu agitantur difficiles curatione accepimus. Est enim motus cohærentium partium disiunctio: Item ex occultis partibus uenientes ab his qui proprias tenuerint partes. Etenim adhibita adiutoria occultus uel celatis partibus, uitiata suæ uirtutis synceritate perueniunt, sanis primo locis excepta, ac deinde transmissa: His uero qui ex primis locis fluores, indomita adiutoriorum uirtute curantur, denique a stomacho, uel uentre, aut faucibus uenientes, facile curabiles approbamus. Etenim pota medicamina patientibus primo locis adueniunt, & non nimio, aut iugi naturæ motu exercitatis. His uero qui ex hypozygo membrana fluores uenerint, difficiles curatione iudicantur: & magis si ex diaphragmate, quod nos iamdudum discretorium diximus: Item ex arteria, hoc est pulmonis calamo. Omnium præterea difficilis atque grauior curatione ex pulmone fluens accipitur, ob iuge spirationis officium. His enim qui omnem fluorem de pulmone uenientẽ incurabilem dicunt, assentiendũ non est: Sed iuxta Sorani sententiã difficilis est eorũ curatio iudicãda: quippe cum uulnerationibus thoracis sæpe pulmo penetratus non intulerit mortẽ, ut his exclusis uel cadẽtibus, febri adhibita decisio in cicatricẽ uulnera fecerit cõuenire, ut omnes approbãt Chirurgi, memorantes in bello quẽdam sagittatũ penetrato pulmone conualuisse, sanguinẽ a sagitta uomuisse, nec tamen mortẽ fuisse consecutã. Hæc sunt quæ de effectu, siue de euẽtu fluorũ credidimus ordinãda. Etenim ex capite ueniẽs fluor generaliter est curatione facillimus: siquidẽ nõ multos sustinet motus. Nunc nobis necessariò dicendũ remanet, ne cui coenotetes sanguinis fluor adscribat.

Aliqui

* In externis uulneribus facilius a nobis diuisura cognoscitur, ut quam oculis intuemur: Solutionis uero morbum esse, non adstrictionis, haud ita facile nos intelligimus, quoniam ex Methodi artis principiis statuendum hoc est. At in internis uulneribus Solutio quam sanguinis fluxus ostendit, prior cognoscitur, ex ea quo Diuisuram factam deprehendimus, cum in externis potius Diuisura Solutionem denuntiet.

C Aliqui etiam Thessali sectatores recenti incisuræ, siue uulneris passione subigi dixerunt. Non enim oportet locorum differentia cœnoteton mutare uirtutem externam. Igitur corporis eruptionẽ recentem dicimus incisuram, quo erit consequens, ut etiam interiorum eruptio huic cœnoteti subijciatur. Sed hijs respondemus, quoniam passio non chirurgia, sed dieteticast traditur curatione. Omne etenim adiutoriũ, quod adhiberi uidetur supradictis fluoribus est dieteticæ partis, non chirurgiæ. Quapropter dieteticas scriptores libris regularibus, quos dieteticos uocant, de hæmoptycis scripserunt, quos nos sanguinem spuentes nuncupamus. Chirurgi uero in chirurgumenis hoc memorare non ausi sunt. Ipse quoque Thessalus secundo libro Dietetico de fluore sanguinis scribens, nihil in chirurgumenis memorauit, & impropriam, quod sola dieta curetur, in adiutorijs adhibendis chirurgiæ cœnoteta scribere. Nos uero iuxta Sorani iudicium, siue in exterioribus, siue interioribus corporis eruptionem factam recentem diuisuram recte dici probamus, atque etiam solutionẽ cognominamus, sed in exterioribus attentionẽ recentis uulneris iudicamus. Hæc enim nos necessariò rapit, siquidem solutioni diuisura dominetur, & figmentorum uel fabularum coniunctionẽ ex initio deposcat, atque hæc diuisura aptissima uidetur, quæ non in omnibus sunt congrua solutioni. Etenim sagittarum diuisuræ laxatiuæ necessariò accipiuntur. Interiorum uero eruptionum diuisura surgente solutionis cœnotetam ipsam magis cogimur iudicare. Siquidem prior oculis occurrat solutio, ac deinde diuisura ratione atque intellectu mentis apprehendi uideatur. Secundo, quod cum sint multæ differentiæ fluoris sanguinis, omnes uni subijci solutioni, hoc est, eruptionis & ulcerationis, & sudationis, quæ non cogatur. Hæc causa fluoris differentias quærere, aut aliæ cœnoteti eruptionem adscribere, aliæ ulcerationem, & non eidem sine ulcere uel ruptione, uel emissione emissum fluorem. Tertio, quod nullo adiutorio chirurgiæ uti cogamur, sed omnibus congruis solutioni, qua sæpe consequenter etiam glutinationem partium perfecerunt. Ad summum quidem, est recens incisura siue uulnus cœnotetes, sed ex medicaminum regula, quam Græci pharmaciam appellant, dieteticæ parti ingesta apte curatur. Quibus etiam supradicta passio curatur, obstinente iudicio solutionis. Hæc sunt fluoris sanguinis cœnotetes. Eas enim qui hijs cognominari atque conscribi possunt præscripta lectione tradidimus. Nunc curationem necessariò ordinamus.

DE CVRATIONE. CAP: XIII.

Portet igitur ex qualibet parte sanguinem fluentes iacere loco mediocriter frigido, atque obscuro, lecto immobili, & schemate declinato, ut paulo promptius caput leuatum habere uideantur, stramentis non nimie cedentibus, neque calidis, & ut potuerint uno atque eodem schemate perseuerantes, hoc est, immobiles: præterea animi intentionibus resolutos. uehementer enim motibus corporis animorũ curæ sæpius turbationes addiderunt. Erunt etiam solo consternenda folia atque rami lentisci, uitis, mali punici, talliæ, murtæ, salicis, pini, & horũ similium, quibus sine capitis iniuria constrictiuus aër adnatus atque confectus congrue ægrotantibus inspiramentis inferatur. Non enim cibi atque potus ratio ac diligentia curanda est, quæ interuallis distantibus adhibetur, quo constrictionis faciant commodum, uel fluentiam retineant, potius quàm aër, qui in pausabiliorem inspirationem adductus, omni parti atque

A. Latius Diuisura omnis fibrarum coniunctionem postulat: particulæ at non item omnis solutio. Nam sanguinis fluxus qui accidit hærente adhuc sagitta, quis solutionis morbus sit, laxandum et diducendum uulnus ostendit, ut telum extrahatur, id quod solutionem auget, et coniunctioni fibrarum contrarium est.

A particulæ corporis ingressu suo fluentia faciat cohiberi, miti densitate persuasa. Conuenit præterea, ægrotantes delatiore lecti sessione declinari, ut omnifariam immobiles curandi perseuerent. Prohibere etiam occasiones, quæ poterint passionem in commemorationē perducere, ut locutionis, uel uisus: ne aut eadem plurimis fabulis reuoluendo, aut inspiciendo quæ exclusa sunt, uiso admoniti commoueantur. Conuenit denique etiam sanguineos colores parietum, uel straminum, siue operimentorum declinare. Adhibenda præterea cibi abstinentia, permittentibus uiribus, usque ad tertium diem, non ob relaxanda corpora, sed quo altiora, quorum est officium accepta digerere, immobilia perseuerent. Omnis etenim ciborum appropriatio motu quodam necessario perspicitur. Quo fiet, ut ea quæ sunt aptissime conglutinanda, motu resoluta differantur. Quapropter ob acceptorum digestionem, ciborum sumi prohibemus, & abstinentiam utilissimam iudicamus. Prohibendi denique ægrotantes ab officio locutionis, ut si quid uoluerint, usibus nutus, uel scriptura dari significent: magis quando ex pulmonis cannula, quam Græci arteriam uocant, uel ipso pulmone, aut thorace sanguinis nascitur fluor. Conuenit etiam articulorū tenacior ligatura, si uehemens fuerit. Densitati etenim articulorū patientes consentiunt partes. Item spongiarum mollium, ac limpidarum, & leuium, ex aqua frigida, uel aqua & aceto, uel decoctione mali punici, uel rubi, aut lentisci, aut myrtæ patientibus partibus appositio, hoc est, ex quibus sanguinem ferri agnouerimus. Et erunt hæc iugiter commutanda, ne naturali corporis uapore tepescant. Ac si spongiæ uisæ fuerint ægrotantibus graues, erunt apponenda ptygmata ex supradictis liquoribus infusa, aut succo plantaginis, uel intybi, aut herbæ

B calicularis, aut uuæ lupinæ, quam Græci strychnon uocant: uel semperuiuæ, quam aizoon appellant, aut polygoniæ, & acaciæ ex aceto solutæ. Ac si ex capite fuerit sanguinis fluor, erit psilothro expoliandum. Tunc fomenta adhibenda ex oleo uiridi, aut roseo, aut lentiscino, aut melino, aut murtino. Sin uero plurimus fuerit fluoris lapsus, radendum caput, atque gypso illiniendum, uel acacia ex aceto, magis frontis atque temporum partes. Perseuerante fluore cucurbita quoque apponenda, subiecta flamma plurima occipitio. Si autem etiam per nares ferri uideatur, erunt stypteria immittenda sicca, uel aceto infusa, uel alia qualibet ex liquoribus supradictis. Ora quoq; spongia ex aqua frigida expressa iugi tactu detergenda. Tunc etiam cataplasmatum adhibendus est usus ex rebus constrictiuis atque epithomatibus, quæ paulo post cum suis nominibus ordinabimus. Danda etiam aqua frigida, uel pusca frigida, aut gargarismus sine ullo percussu, quoties ex proximis partibus gutturis sanguinem ferri uiderimus. Ac si per inferiora, uel altiora ferri sanguinem uiderimus, sorbendos dabimus cyathos duos uel tres. Quod si minime mederi ualuerint, etiā succus plantaginis, aut intybi, uel uuæ lupinæ, aut polypodij, aut herbæ calicularis, aut rosæ erit offerendus, & neque plurimus iugiter, ne percussu partes noceantur, aut liquidorum influxione, quæ quidem sint constrictiuæ uirtutis, redundantia tamen laxare uideantur: neq; rursum longioribus interuallis. Sic enim frigus à nobis illatum naturali uapore obtusum parui temporis medullam dabit uitiatam. Tunc tertia die trāsacta, hora accessionis solitæ articulos leuiter ungemus frigido atq; uiridi oleo. Dehinc detergemus faciem quoq;, spongia aqua frigida expressa retangentes: cibum dabimus paruum constrictiuum, ut panem ex aqua frigida, uel pusca, aut alica similiter, uel oryza, decoctione thebaicarū palmularū confecta, uel easdē ex aqua recenti confectas. Aut si plurimū

ualere

C uelere hæc uoluerimus, aqua cœleſti, donec liquor mellis habeat craſſitudinem, aut ex malis cydonijs. Tunc etiam danda oua tremula ex puſca, aut rore ſyriaco aſperſa. Dandus etiam panis ſimplex, aut infuſus: Tunc interpoſito ſpacio temporis dandus potus aquæ frigidæ paruæ. Dehinc permittentibus uiribus alternis diebus æger nutriendus, etiamſi nondum repreſſus fluor uideatur, uſque ad id tempus, quo cicatricem firmatam ſenſerimus. Quod quidem Themiſonis atq; Theſſali ſectatores uſq; ad ſeptimum diem ſeruari dixerunt, hoc eſt, trium diatritorum ſpacium. Vt enim Antipater ait tertio Epiſtolarũ libro ad Gallum ſcribens, Naturalis eſt ratio trini numeri, non ſolum in diebus, ſed etiam in omnibus diatritis. Sed eſt melius, ut Soranus ait, quoniã non æqualitẽpore, nec dierum numero cunctis poterit cicatricis firmari ſoliditas, ob alias cauſas, & ob fortitudinem corporis, ac debilitatem, pro differentia naturali uariatam, neq; nos unum atq; eundem ſignare poterimus finem. Dehinc ſequentibus diebus aliqua erunt emplaſtrorum apponenda, aut epithematum conſtringentium, atq; frigidantium, Quæ ſunt plurima particulariter. Etenim Thebaicæ palmulæ uino acriori infuſæ, uel aceto contritæ, admixtis malis cydonijs decoctis, aut mali punici corticibus, aut alumine, uel acacia, aut hypociſtide, aut galla, aut œnanthe, aut aloë, aut cerotario ex oleo roſeo confecto, uel melino, aut myrtino, aut lentiſcino, aut œnanthino, aut mixto etiam maſtiche trito, aut melle decocto, galla contrita, aut aſpera, aut puluere mali punici, uel mannæ thuris admixto alumine Liparo, quo malagmatis ſumant omnia qualitatem, tum linteo, uel panno illinita patientibus partibus apponẽda. Vel illud medicamen, quod libris Celerum paſſionum memorauimus, de cardiacis ſcribentes, & appellauimus diaroos, uel ex polento, & uirgultis rubi, uel arnogloſſæ, aut herbæ ſideritis, uel

D uuæ lupinæ, aut caliculariæ, aut anulorum uitis, aut ſemperuiuæ. Item intyba cum pane ex aceto, aut palmulis, aut murtæ mollibus folijs, aut eiuſdem ſemine uiridi, ante cibum offerenda, uel ante cibum elixum aut non coctum panẽ, & plantaginem ex aceto coctam, & uiridi oleo, aſperſo rore ſyriaco. Item bulbi ex aqua & aceto, & rore ſyriaco confecti dari poterint cibo. Non aliter etiam cochleæ erunt offerendæ. habent enim quiddam glutinis naturalis utraque, & compaginandi uirtutẽ, cum proficiente curatione. Danda etiam pomorũ quædam, ut mala cydonia cocta recenti mulſo: uel torrida, præſumpto tegmine, farina conſperſa, aut ſorba, aut mali punici grana, aut fabrilium uuarum. Item uolantium non pinguia, ut ſunt pectora turdorum, uel pullorum matrem ſequentium, Item columbarum, aut phaſianorum, aut attagenarum, aut perdicum, quarum erunt murta pectora penetranda: Tunc etiam porcinæ carnes, cerebrum, pedes, auriculæ, ora, uel auricularum ſummitates, quæq; fuerint nutribilia, nec tamen difficilia digeſtione. Dandum etiam catapotium ex melle decoctum, ſub lingua detinendum, ſingulare, aut admixto gummi, uel draganto. Etenim ſufficienter decoctum mel, ſicut in externis corporum glutinat diuiſuras, non aliter etiã interioribus mederi neceſſe eſt, atque iam glutinata ſolidare proficiente curatione. Dabimus etiam uinum, & magis illud quod fuerit mordicanris uirtutis, hoc eſt quodam ſenſu linguam remordentis. Tunc ad ſummam paulatim erunt ægrotantes reſumendi, cum præcautione uehementium commorionum. Sunt enim leuiter atque ſenſim mouendi, portatoria ſcilicet, uel cathedra longiore, & firmato corpore lauandi. Etenim lauacra feruoris cauſa, atq; motus illati, quod corpora celerato ſpiritu agitant, recentium glutinationum, atq; mollium uulnerum redulcerantia probantur. Cum enim oporteat

Themiſon.
Theſſalus.
Antipater.
Soranus.
Medicamen diaroos.

A oportet coherceri atque densari patientia loca contraria qualitate, necessario uexantur feruoris illati causa. Inflata etenim parua ex occasione, atque turgentia redulcerantur. Praecauenda denique etiam uehementia exercitia, & magis retento spiritu peracta: Tunc utendum peregrinatione terrena atque maritima. Et si corpus uiderimus non attestante fortitudine augmenta carnis accepisse, erit abstinentia cibi imperanda. Tunc sequentibus diebus paruus dandus est cibus uino detracto. Etenim cicatricis nouitas, quippe ex uenarum uasculis confecta atque nondum fortificata, si carnis pondere fuerit praegrauata, necessario rumpetur. Semper autem oportet uentrem mitius emollire. Acriores etenim clysteres incongruis motibus lacerant cicatrices, atque recursum faciunt passionis. At si uehemens atque plurimus fuerit sanguinis fluor, erunt extendendae adiutorij uirtutes. Acetum denique syncere dabimus ore retinendum, uel gargarizandũ, aut sorbendum, spreto quorundam iudicio, qui asperum, uel tussiculam commouens, atque fluorem prouocans acetum dixerunt, siquidem etiam gelatum sanguinem soluat. Etenim asperat, uel tussiculam commouet, si iugiter atque immodice fuerit datum. Soluit autem eius percussibilem uirtutem distantia temporum, oblatione uariata, quae non sensibili tactu, sed remissibili quadam digestione longioribus actibus immoratur. Item quod fluorem non prouocet demonstrandum non est, siquidem sit manifestum, in externis corporibus uulneribus constitutis necessario fecisse densitatem, & propterea conducibilis atque glutinantis uirtutis fuerit approbatum. Danda etiã acacia aceto soluta, aut pusca, aut ex supradictis liquoribus: non aliter etiã hypocystis, uel licium indicũ, aut omphacium, uel balaustium, aut oenanthe, aut polios herba, aut gentiana, aut macir,

B aut ponticum, uel aegyptia spina, quam acanthan uocant: quarum nunc sunt radices infundendae, uel decoquendae, nunc earum succi uel lachrymae admiscendae: siquidem sint frigidae atque constrictiuae uirtutis conuenientia obturamenta. Item corticis uasculi uetustissimi uini exusti triti puluere asperum tribus cyathis puscae frigidae, aut decoctionis, de qua supra diximus, bibendum dari, in modum cochleariorum duorum. Etenim constringit cortex inueteratus, & magis antiquissimi uini commutatus tarditate temporis aucta uirtute. Vtendum etiã trochiscis confectis ex supradictis speciebus. Item ex rosae seminibus trochiscos, quorum compositionem Responsionum libris, de medicaminibus dicentes tradidimus. Item quod appellatur dielectrũ, item oenocraton, & alia similia, quorum compositionem, ut supra dictum est, Medicaminum libris tradidimus. Ac si coaceruatus perseuerauerit sanguinis fluor, utendum etiã uehementioribus quibus obturentur altiora, sua & tenetitudinis causa, tamen erunt ocyus adhibenda, ne passionis ipsius impetu in manibus nostris uitam linquere cogantur aegrotantes. Praedicto igitur periculo eorum proximis aut ministris, uel quod producta uita spem saepe dederint sanitatis, erunt haec adhibenda supradicti corticis cinis exustus cum liquida pice spongiae impressus, decoctio lentisci, & rorissyriaci, & & elygmatium supradictorum suorũ. Nam haec conficiuntur hoc modo. Agmine uitis ustis uirgultis, atque ex eorum cinere confecto liquamine, scilicet aqua imbriali admixta, quam uulgo cisterninam uocãt, dabimus ex ipsa bibendos cyathos tres, uel quatuor, nullis alijs speciebus admixtis. Nam quidã in hisij febribus adficiantur, etiam uinum immiscuerunt uuidum, uel spongiae ustae cinerem, qui conficitur hoc modo: Spongia expressa aceto, atque pice liquida madefacta uasculo nouo includitur tecto: tunc circuntegitur luto, & usque eo inuritur, donec carbonescat. Dehinc trita in puluere, ex quo cochlea- [illegible] ris unius

F

A Pastillos ex Rosis, & ex Succino describit Paulus. Quidam legendum putant, pastillos ex Rosis, διαφόρων, & ex seminibus, διὰ σπερμάτων utrosque hic conuenientissimos Paulus descripsit.

* quidam hic faecem interpretantur. Ego uero, Picem siccam in fundo doliorum uinorum repertam, eorum praesertim in quibus uinum dulce uetustatem adeptum est. Eius & Sabinae puluere curatum Aegyptium quendam fuisse iam ad Hydropis initium perductum Aetius tradit pag. 568.

C ris unius quantitas aquæ uel puscæ frigidæ mixta datur bibenda: Vel si uirtutẽ medicaminis augere uoluerimus, tinctam, ut supra diximus, spongiam liquidæ picis puluere bituminis aspergimus. Decoctio autem lentisci conficitur hoc modo. Eius uirgultorum sumentes sufficientem modum, aquæ imbrialis infundimus sextarijs duobus: Tunc decoquimus: & cum semel uel secundo scatere uiderimus, expressas detrahimus lentisci comas: Tunc liquorem decoquimus, donec ad tertiam partem deducatur, cuius cyathum admixtum duobus cyathis aquæ bibendum propinamus. Non aliter etiam electariorum decoctio conficitur. Ob electarium autem conficiendum erunt sumenda mala punica recentia uel infusa, nisi fuerint mollia: Quibus contusis atq; compressis, aliquantũ detrahimus succum, atque decoquimus, donec mellis crassitudinem sumat. Et quantum medicaminis uirtutem tendere uoluerimus, tanto ualentius mala exuccamus, quo expressa ultimum atque crassiorem succum dimittant, ut etiam eorũ cortex si quid humoris habuerit, sudet. Conuenit etiã medicamen, quod

Themison. Themison ordinauit hoc modo. Mali punici partibus duabus aloë admixta parui cochlearis quantitate cum aqua frigida offerendum. Ac si solutio perseuerauerit, addenda etiam constrictiua cucurbita patientibus partibus: Tum

Dieteon emplastrum. diateon emplastrum, quod uehementer astringit, superimpositis spongijs aqua pusca infusis, ut supra scriptum, ciborum qualitate permanente. Dandum etiam no

Medicamen diaporon. Diasycaminon. ctis initio medicamen, quod diaporon appellant, uel diasycaminon, siue cataporia, quæ Medicaminum libris prædiximus. Nunc autem perficienda conscripsimus hoc modo. Gummi & acacia æquis põderibus, admixto alumine scisso ad duplex pondus, quæ sunt colligenda decoctione papaueris, & danda qui

D busdam in duplicem modum. At si quisquam non plurimum sanguinem fluxerit, nec tamen materia ferri cessauerit, conuenit etiam tertia die phlebotomiam adhibere. Etenim ex eo quod sanguis ferri non quieuerit, manifeste cõijcimus glutinationem partiũ non fuisse perfectam diuisuræ, siue uulneris. Et propterea in tumorem uenisse perspicimus. Omne etenim uulnus, quod usque in tertium

Thessalus. Soranus. diem glutinari non potuerit, necessario tumescit. Thessalum denique indigna accusatione appetitum Sorani sententia recte purganit. Tertia etenim die phlebotomandos sanguine fluentes constituit, nutriens constrictiuo cibo, non inconsequentia ordinans adiutoria, sed tanquam complexis passionibus apta, ut contrarijs contraria obijcere uideatur. Ac si etiã intra diatriti tempus fuerit attestata partium grauedo, uel dolor, aut spiratio difficilis, uel tussicula sicca, phlebotomare conuenit, atque aërem loci paruissimi trepidare, & ijsdem partibus lanas oleo calido uiridi expressas apponere, uel ob sanguinis fluorem ea ordinare, quæ glutinare ualent, sed uirtutis frigidæ non sint, neque transuorationis asperent loca, nec tumorem commoueant. Plurima dabimus etiam samiæ terræ, quam gesastera uocant, unciæ partem tertiam, cum duobus uel tribus cyathis aquæ tepidæ: Non aliter etiam amylum, uel argallici radicem, atque foliorum eius succum. Conuenit denique sub lingua retenta eius radicis particula, siue amyli, siue terræ supradictæ. Danda etiam ex gummi siue draganto, & thure, & opio, & hijs similibus confecta electaria. Tunc tertia die accepta diatriti temporis obseruatione, non solius fluoris, sed etiam febrium, erunt ægrotantes oleo calido atque plurimo, & uiridi perungendi. Facies quoque aqua tepida fouenda. Cibus dandus complexioni passionis aptus, & pultes ex oryza uel alica frixa, siue simplici, uel milio, & decoctio calidæ, sed non oleosæ, ac potius siccæ, uel ex oleo uiridi confectæ, aut cum palmulis, uel amylo, admixto gesasteros,

A asteros, aut argallici radicem incoctam. Cæteris uero diatritis, hoc est interuallis dierum trino numero seruatis, cogentibus doloribus erit utendum fomentis, atque cataplasmatibus laxatiuis: nunc etiam cum scarificatione cucurbitis, siue hirudinũ appositione, quas sanguisugas uocant: Tum uaporatio spongiarum apponenda. Sin uero etiam fluor periculosus fuerit sanguinis, cum tussicula uel asperitate gutturis, erit utendum quidem cõstrictiuis epithematibus, sed calidis: Dandum etiam sorbendum mulsum ex melle decocto, & a uino abstinendum: Danda denique aqua potanda calida, sed paruo modo; tum sorbiliã, quæ passioni uirtute apta mederi possunt, ut est amygdala † ex pusca in mulso decocta, quæ abijcieda, & admittendũ amyli quantũ ualeat mulsum in quandã crassitudinem redigere. Deinde similibus electarijs, atq; sub lingua continendis medicaminibus utemur tempore amissionis, ut est mel atticũ admixto gummi, uel dracanto decoctum, aut glycyrriza, uel eius succo: nisi quisquam ægrotantium hoc improbauerit nausea commotus, quo eius stomachus facile moueatur: Itẽ ex lini semine trito, & tracanto drachmis duabus, & amygdalis expoliatis XXV, & strobilorum granis XXX, & oui unius tosti uitello, & amyli drachmis duabus, infuso passo sufficiẽtis quantitatis, quo medicamen electarij crassitudinẽ sumat. Sin uero etiam rauci fuerint ægrotantes, erit mel decoquendum cum cæteris speciebus singulatim, resoluto tracanto, ex infusione passi confecto. Terminatur etenim asperitas faucium, uel transuorationis partes leniuntur, & tussicula mitigatur, sputa sanguinolenta reprimũtur. Danda etiam noctis initio, nisi febrium obstiterit accessio, simplex diacodion. Continuũ uero medicaminum usum, quæ tussicularia sunt appellata, siue eorum immodi-

† expolita.

B cam quantitatem necessariò fugiendam mandamus. Est enim melius simplicibus atque consuetis mederi rebus. Illa enim temporaliter quidem mitigare uidentur tussientium motum, sed passionem totam faciunt deteriorem. Ac si attestante tumore fluor perseuerans produxerit tempus, in ijsdem perseuerare conuenit, quæ supra memorauimus, admixto etiam lacte. Si minui tumorem uiderimus, dandum quoq; lac amylatum, & panis laganum pultibus infusum, sed ex fermento confectum, quo panis habeat qualitatem, faciat etiam medelam meliorem. Strobilus deniq; cum suis fructibus, quod in semet habeat resinale, ptisana decoctus. Dehinc profectu cedente erit panis cũ malua decoquendus, sed non exquisite conditus. Danda etiam ptisana cum lenticula, quam Græci psysanæon uocant, & apponenda extrinsecus cerotaria ex murtino uel lentiscino, aut melino oleo confecta: Tum urgentius augenda resumptio, ut supra demonstrauimus, atque ita abstento sanguine, quoad fiet glutinatio esse perfecta. At irruente tumore erit conijciendum, uel aduertendum, utrum glutinatio fecerit retentionem, cum neq; grauedo, neque dolor, aut punctio, uel pulsatio, uel saltus partium, aut extentio, uel febris cum arida tussicula, aut stridor, aut singultus, uel quæpiã sanitati impedita saucietas ægrum sequi uidebitur: sed sit æqualis atque ordinata spiratio perseuerans. Tum si tumoris causa fuerit retentio sanguinis temporaliter effecta, quæ necessariò sordidum atque humectum uulnus efficit, phthisicorum fluorem pronuntiamus. Tum cum producto tempore sanguinis fuerit ruptio uariata, erit curatio pro motibus temporum uarianda, ut superpositionem emergentem eadem curatione curemus. In lenimento uero leues atque quietos adhibemus motus, sub magisterio aliptæ uel musici, quo etiam uocis exercitium artificis præcepta moderetur, cibus dandus ex mediæ qualitatis materia, adhibitis resumptiuis cyclis, in quibus non erunt tepen-

C tinæ mutationes facienda, sed nunc ex mediæ qualitatis materia primus ordinandus est cyclus, dehinc ex uolantum, secundus: tunc ex agrestium, tertius, atque ex porcinis carnibus ultimus. Et coniunctis deinde duobus coniguis ordo dirigendus, atque ita omnibus, sed singulis materiarum speciebus erunt magis constringentia procuranda, ut in oleribus intybum, plantago: in marinis squillæ, mulli: in uolantibus perdices, phasiani, attagenæ: in agrestibus, lepores, capreæ. Et si celeriter ægros crassificari uiderimus, erit abstinentia intercalanda. Tum uenter emolliendus. Vtendum præterea partiliter nunc aquæ potu, nunc uini leuiter remordentis: deinde ueniendum ad recorporatiuæ curationis materiam, latenti motu adhibita drimyphagia, ex pisce gobione, admixto melle. Dandi etiam pisces & cerebrum, una tantummodo die, atque interuallatis diebus, adhibitis localibus adiutorijs recorporatiuis, ut dropace, partibus primo, quæ fuerint remotæ a patientibus. Tunc uicinis, ac deinde ipsis addendus etiam ex sinapismo rubor, quem Græci phœnigmon uocant, atque sicca fricatio: Tunc torrendum corpus sole, quod Græci heliosin uocant. Adhibenda quoque paroptesis, & aliquando sicca cibatio, aliquando cum pane palmulæ offerendæ, & imitanda consuetudo frigida lauacri, atque potus paruus scilicet primo, ac deinde auctus suggestione, quo possint etiam hijs ægrotantes uti partiliter. Facit enim duriora corpora, atque ualentia, acceptorum uel gestorum differentiæ contrariorum mutatione uariata, quanquam sint ex eodem genere uenientia. Vtilis præterea nauigatio approbatur, & peregrinatio comprobatur: inde enim res salutares ueniunt. Præcauenda etiam Venus: facile autem hæc passio refricatur. Hæc est secundum methodicos

D ordinata curatio. Apud ueteres uero dissonantia sunt ordinata. Etenim de schemate iacendi, atque phlebotomia, & ligatione, & constrictiuis, uel frigidis cataplasmatibus, & aceto bibendo, uaria disceptatione pugnatum est. De schemate inquam, iacendi: siquidem alij supinos iubent ægrotantes iacere, uel super eas

Asclepiades. partes quæ non patiuntur. Item Asclepiades consequenter approbat supra partes quæ patiuntur esse locandos ægrotantes. siquidem cum scriberet necessarias esse curationes, adprehensa causa sic fuerit elocutus, etiam sanguinem inquit flu-

Erasistratus. entes ita esse locandos. Siquidem Erasistratus phlebotomari præcepit patientes. Alij uero eius sectatores etiam fieri principaliter damnauerunt, adiutorij genus, tanquam uirium uexabile. Item plurimi nostrorum, tanquam laxatiuum, & propterea inconueniens fluori sanguinis ex solutione uenienti, & indignum ad

Hippocrates. constrictionem. Alij adhibendum probauerunt, ut Hippocrates de morbis scri-

Diocles. bens; Diocles libro quo de passionibus, causis, uel curationibus scripsit; Praxa-

Praxagoras. goras libro tertio de curationibus. Item Asclepiades libro, quo de clysteribus scri-

Asclepiades. psit: Dehinc Themison secundo libro Tardarum passionum: & Thessalus se-

Themison. cundo libro regulari: sed adiecta discretione. Etenim si tertia, inquit, die rursum

Thessalus. sanguinem fluxerint ægrotantes atque plurimum; quo intelligitur tanquam in complexis passionibus, hoc est, strictura obtinente, faciendum approbasse. Alij uero omnes statim, atque sine ulla dilatione phlebotomandos dixerunt, & magis si ex thorace, uel pulmone sanguis fluxerit, uel plurimus, auertendæ materiæ causa, quo patientibus partibus derelictis, aliorsum feratur, hoc est ad eas quæ non patiuntur, uel ob educendam materiæ multitudinem. Denique sæpe inquiunt faciendam consuetudinem, si oportuerit, semel, & secundo, uel tertio, quo recurrens ex brachio, post abstinentiam sanguis, iterum auocetur, uelut Themison ait, secundum se, & laxamenti esse, & minutionis, ne initium toris efficiat. Item ut alij uenas euacuandas uenas, quo exeant late celerius concedant atque coeant diuisuræ,

A uisuræ, uelut Asclepiades, ad minuendum cursum siue spiratione, quibus passio adiuuatur. Item de ligationibus pugnauerunt. Siquidē Xenophon & Dionysius, & Erophilus primo libro Curationum, & Erasistratus probent articulorum faciendam constrictionē: Erophilus uero capitis, & brachiorum, & fœmorum: Erasistratus magis inguinum & alarum. Etenim laxationē sensus sanguinis approbat fieri retentionem. Asclepiades uero ad ipsum scribens libros Parasceuasticos, ligationem excludit, eamq; neq; Erasistrato congruam, dicens osculari nō posse sub discrimine uenulas, quod Græci diaphragma uocant, uel misceri eas quæ supra diaphragma esse uidentur. Omnes etiā nostræ secte principes id approbasse uidentur: impressa etenim, inquiunt, ligatura uexat, non impressa inutilis esse perspicitur. Item Antipater tertio libro Epistolarum, ait, teneri materiam quidem ligatione, sed cum fuerit indulta, uel relaxata, in repentinū atq; immodicum fluorem ueniat: siquidem abstinentiæ causa altiora pendendo latere potius, quàm teneri uidentur. Item de constrictis cataplasmatibus plurimi dissenserunt. Nam si Erasistratus hæc approbauit, Asclepiades excludit, tanquam materiā imprimentia, uel coërcendo in latum reuocantia. Item acetū alij tanq; tussiculā uel fluorē cōmouens expulerunt, uel quod duras partes densando faciat. Themison uero his repugnans adhibendū iudicauit, attestante etiam Thessalo. Alij ainnt eius acrimoniam uel nimietatem temperandam admixtione aquæ. Plurimi uero contrariarum sectarum etiam clysteres, atq; urinales aiūt uirtutes adhibendas. Item Diocles taurinū gluten bibendnm dicit, farinæ concoctum & rubo; uel cum nepita amylum, uel marrubium, uel rosmarinum in

B aqua pusca dandum. Motus uero alij adbibuerunt, non solum fricantes, sed etiam deambulationē imperātes post cibum, ut Erasistratus. Asclepiades uero de communibus adiutorijs scribēs, gestationem in hæmopticis prohibet. Vtuntur quidam præterea etiam purgatiuis medicaminibus ex papauere, uel helleboro, aut diagridio, quod Græci scammonian uocant, ut Diocles. Item sudorē mouentibus, & uomitum, ut Praxagoras, qui etiam plurima urinalia ordinauit. Sed bæc facile iudicantur ex his quæ secundum methodicos tradidimus. Demonstranda tameri eorum contradictio, & breui ratione formanda. Peccauerunt igitur, qui supra patientes partes ægros iacere uoluerunt. Omnis enim impressio siue affectio incongrua glutinationibus approbatur. Ceciderunt etiam falsa intentione decepti, qui non addita discretione phlebotomiæ memorauerūt usum. Non enim in omnibus oportuit prohiberi, cum fluorē sæpe fuerit uehemens strictura complexa: Et si secundum Erasistratum osculatio uenarum ex redundantia materiæ ueniens, fluorem faciat, conuenit uti detractione. Facile enim corrigi uel reparari parua uirium uexatio potest, plurima tamen ex adiutorio patientibus utilitas fuerit. Neq; item in omnibus erit approbanda phlebotomia. Nam nullo tumore apparente uexabilis iudicatur. Etenim corporis fortitudo necessariò depurgatur, & stomachus uitiatur, atq; debilitate irruente difficile coëunt diuisuræ, & eadem patienti uidebimur ingerere, quæ prohibenda suscepimus. Quippe cum non auersio, sed potius partitio sanguinis fieri intelligatur, & duplici egestione celerata, nullam mortis habeat dilationem. Debinc erit anceps, utrum irruente rursum tumore phlebotomandi, necne sint ægrotantes: sed pblebotomati apertissime interficiuntur, non phlebotomati magno adiutorio [illegible]antur. Ligationes uero non tantum ad diuertendam materiam adhibendæ sunt, ut supra memorauimus, quantum ad densitatem uero faciendam

Xenophon. Dionysius. Erasistratus. Erophilus. Antipater.

C ciendam adhibendas probamus, siquidem imprimendo coërceant, sed mediocriter adhibere, ne moderatione cessante uexare potius quàm curare uideantur. Peccat etiam Asclepiades, frigida uel constrictiua epithemata recusando. Sunt etiam inconsequentia Erasistrati placitis, sed officio congruæ curationis efficacia. Nam solutionem constringunt, diuisuras conglutinant, quod ex uulneribus in superficie constitutis, & sub uisum uenientibus usu approbatur. Quibus apposita apertissime profuerunt. Peccant etiam non aliter, qui bibendum acetum negant: Non enim in omnibus fluoribus sanguinis dandum probatur, sed in his qui approbato atque largissimo fluore uexantur. In paruis enim a qua frigida sufficere potest, aut admixto paruissimo aceto. Ac si tumor fuerit attestatus, ut complexam passionem demonstret, procul dubio constringentia fugienda, quantum res pati, uel admittere possunt. Est igitur improprium, ut ea quæ incongrue adhibita nocere demonstrantur, etiam cum necessario conuenire fuerint uisa, prohibenda existimentur. Etenim aduersantia solutioni tussiculæ ex fluore uenientem mitigant, atque ipsum fluorem constringunt, & sanguinem retinent cohibendo, & neque inurunt, siquidem sæpe reddita per digestionis uias patientibus partibus adueniunt temperata, atque admixta liquidis in alto constitutis. Et propterea obtusa uirtutis uiolentia perdurant. Sunt etiam clysteres contrarii, siquidem commouent corpus, eo tempore præterea, quo conglutinationem faciendam nitimur. Hac ratione etiam urinalia medicamina atque uentriflua magis noxia iudicantur, siquidem turbant atque uexant, & uertant stomachum. Item protetuus omnibus uomitus, & propterea contrarius iudicatur. Rescindit enim uulnera, nisi quis eum iam solidatis cicatricibus

D ob recorporationem adhibendum probauerit. Est præterea affectatio sudorum, quam Græci aphydrosin uocant, contraria. Cum enim superflua atque redundantia tollere uidetur, laxatiuæ uirtutis causa, coëuntia dissungit. Item taurinum gluten tensionem atque duritiam facit. Motus uero corporis neque excludendos generaliter probamus, neque approbandos. Siquidem prius quàm passio declinauerit, requiescere debent ægrotantes. In declinatione uero sunt mouendi, sed nō post cibum. Tunc enim ob digestionem celebrandum tempus est quiescendi, quo fit, ut prius quàm cibum sumpserint ægrotantes gestatione sint mouendi, secunda etiam deambulatione. Etenim parua adiectione neque ulcera refricantur, & in resumptione uirtus corporis excitatur.

DE PHTHISICA PASSIONE. CAP. XIIII.

Phthisis, siue ut plerique appellant phthoë, quod corporis faciat defluxionem, siue corruptionem, fit frequentius antecedente sanguinis fluore. Aliquando etiam longi temporis tussicula, siue catarrho thoracis cum altiora lacerantur, & primo leuius, tunc ulcerata, facientia collectionem intrinsecus, quæ cum sic curata non fuerint, citius sumit passionis initium. Sed non secundum has differentias erit efficacia curationis mutanda. Siquidem antecedentes causæ, quanquam diuersæ, unam facere passionem uidentur. Sequitur autem ægrotantes febricula latens, & sæpe quæ initium declinante accipiat die, atque ueniente luce leuigetur, attestante tussicula plurima initio noctis, atque fine cum sputis saniosis, ac paruulis primo in his, qui non ante sanguinis fluore uexantur: quæ quidem admixta saliua latere uideantur, secundo etiam plurima ferri uideantur. His uero qui ex fluore sanguinis in istam ueniunt passionem, primo san-

A mo sanguinolenta sputa efficiuntur, hoc est cruenta, quæ Græci hæmalopa uocauerunt: tunc feculenta; dehinc liuida, uel prasina; & in ultimo alba, atque purulenta, dulcia uel salsa, cum uoce rauca, aut acuta, & difficultate inspirationis, atque genarum rubore, & cæteri corporis cinereo colore. Item sequitur oculos exoletus aspectus, & corporis tenuitas, quæ nudatis membris proditur magis, quàm ex aspectu uultus. Quosdam etiam sibilatio uel stridor thoracis sequitur, crescente passione sudor superiorum partium usque ad pectoris finem, cibi fastidium, & maior appetitus sitis, & quibusdã grauedo uulnerati pulmonis, ut etiã eius expuant fibras. Quibusdam punctio, ulcera thorace; pulsus debilis, densus, ac deinde formicalis, quem Græci myrmezonta uocant: Digitorũ summitates crassescunt, obuncatis unguibus, quod Græci grypôsin uocant: Sequitur præterea inflatio pedum, & nunc frigus, nunc feruor articulorum; nasi summitas pallescit, atque aurium laminæ frigescunt. Tunc peiorante passione uentris efficitur fluor albidarum egestionum, & indigestarum, debilitatis naturalibus digestionis officiis. Discernunt præterea plurimi purulentum liquorem, phlegmata carbonibus imponentes, quo exusta probentur. Nam tetri odoris esse necesse est omne quod natura fuerit mutatum, uelut ex defluxione carnis ueniẽs. Item in aquam mittunt ægrotantium sputamina. Etenim naturalia facile soluuntur, uitiata uero atque mutata perseuerant, quadam tenuitate coacta, & subsidunt: siquidem sint grauia, & contra naturam ex defluxione carnis uenientia. Vicinæ atque similes passiones sunt phthisicæ, syntexis, quam nos defluxionem dicere poterimus, atrophia, quam nos nutrimenti cessationem uocamus. Item empyica passio, siue anaphoretica, quam nos purulentam, siue uomiſluam dicere poterimus, quod ex uomica interioris collectionis purulenta per tussiculam excludunt sputa. Sed hæc discernuntur. Siquidem ex his atrophia longo tempore faciat tenuari, nullis etiam attestantibus sputis, sæpe etiam sine ulla tussicula. Etenim longo tempore febricitantes, atque tussientes, limpidis adhuc sputis affecti, necdum phthisici iudicantur, in phthisicam uero passionem proni ac decliues esse noscuntur. Item empyica passio, siue ut supra diximus, anaphoretica, discernitur à phthisica, non aliter quàm ulcerum collectione. Quippe cum empyicos sæpe antecedat pleuresis, uel peripleumonia, & tumor immensus, & febres uehementes cum horroribus frigidis, & inordinatis. Dehinc quod sæpe coadceruata puris copiam excludant repente, ac deinde egestione facta, febribus atque horroribus præteritis liberentur, ut aut omnino his careant, aut ex parte afficiantur: in phthisicis ea quæ supra diximus antecedant, & liquida paulatim, non coadceruata excludantur, & pro modo auctæ passionis etiam febres augeantur. Communiter autem hæc passio stricturæ, atque solutioni erit adscribenda, & subiacenti bus passionũ temporalibus cœnotetis. In quibusdam etiam ulcerum differentias monuimus promouendas. Sunt enim necessariò intuendæ. Siquidem complexa sit regulæ, quam diætan uocant, medicaminum ratio, quam pharmacian appellant. Denique si tumens ulcus fuerit, quod intelligitur ex dolore consequenti, & cæteris tumoris signis, conuenit ægrotantis ualidus locus, & abstinentia unius diei. Tunc fomentatio laxatiua, atque cataplasmata, & cucurbitæ appositio cum scarificatione, & uaporationibus spongiarum, & totius corporis perunctione. Cibus quoque sorbilis, calidus, & magis panosus, obseruatis temporibus singulorum adiutoriorum, ut sæpe

Sputa

Pulsus

B

C ut sæpe docuimus; ac si tumens non fuerit ulcus, ob purgationem sordis erunt aquæ mulsæ cyathi duo uel tres offerendi ante cibum, uel fœnigræci sæpe torti decoctus succus, sed non ita ut uiscosus fiat, quod seruabitur. Si secūdo uel tertio mollius scatere cœperit, deponatur, quod sit colore uinosus, ac deinde uni cyatho liquato admiscemus mellis coc hleare: habet enim uirtutem fœnigræci semen mitissimæ detersionis. Vel certe mulsum dabimus ex lini semine fricto, atq; trito, admixto puluere, aut liquato linteolo limpido, uel farina meregmi. Si autem maior purgatio fuerit facienda, irin illyricam atq; herbū dandum probamus. Oportet etiam herbum rubrum aquæ infundere, donec infletur: Tunc testa calefacta atq; ignita molere, terere, ac deinde tum tenuissimo cribello eius pollinem mulso aspergere in cochlearij quantitatem; uel ex melle decocto electarium facere, admixto scilicet polline supradicto. Sed propter uehementiam herbi erit conijcienda sordis magnitudo, ut si fuerit putruosa, quam Græci dysoden appellant, tunc solo herbi polline utemur: Sin uero non ita fuerit cogēs causa, admixto sesamo iri illyricæ æqualis ponderis, aut superantis, pro passionis magnitudine. Ac si plurimum putruosum apparuerit ulcus, ex hijs quæ feruntur, non solum per os conuenit herbi pollinem dari, sed ex ipso confectum etiā cataplasma aceto atq; melle extrinsecus apponere. Tunc etiam lenticula simili usu adhibenda probatur. Et præterea purgatiuæ uirtutis aristolochia & dracontia herba, siue quæ appellatur aron. Eius generis etiam marrubium approbatur, quanquam sit stomachi uexabile, purgatiuæ tamen uirtutis. Oportet autem eius manipulum tribus aquæ sextarijs decoquere, donec ad partē redeant. Tunc marrubium detractum proijcere, atq; admiscere mellis boni libram, & rursum

D decoquere, donec ad suam ueniat crassitudinem. Ac si marrubium uiridius fuerit, tundendum atq; exuccandum, & in unum cyathum succi libra mellis miscenda, & ita decoquenda; aut aquæ sextarij tres decoquendi, siue admiscendi, donec crassitudinem sumant. Faciunt etiam ex strobilis, & amygdalis, & lini semine, uel supradictis electaria confecta. Item ex amygdalis, & ptisana cum melle & lacte sorbile medicamen, & primo cum pane acceptum infuso melle. Tunc etiam singulare sorbendum paruissime, ad modum unius cyathi uel duorū: dehinc plurimum, longe ante tempus alterius cibi; quanquam sit in quibusdam hoc solum cibo sufficiens. Etenim corpus nutrit, & uulnera reterget, & cruentos, uel purulentos. Dehinc cum tenuia sputa ferri uiderimus, facit etiam strobili decoctio, quæ conficitur hoc modo. Viridem strobilum sumentes, fructuosum, qui in semet habeat quædam resinalia, quē tribus sextarijs immixtum decoquimus, donec pars liquoris insumatur. Tunc detracto strobilo erit residuæ parti liquoris miscenda mellis libra, uel glycyrrhiza. Tunc decoquendo donec crassitudinem sumat. Conuenit etiam ex electarium confectū, ex quo erit sextarius unus libræ mellis admiscendus, & gummi uino perfusi semilibra: tunc decoquendum mel donec uinum insumatur. Potest præterea etiam melilotum linteolo ligatum tempore decoctionis immitti. Item succus glycyrrhizæ simili modo, atq; eodem tempore misceri probatur. Conuenit etiam diocodion medicamen cochlearis quantitate sumptum, uel butyrū cum melle electario datum. Et præterea purgatiuæ uirtutis atq; siccatiuæ hoc medicaminis genus. marrubij succi uiridis sextarij tres, mellis libra una: Quæ cum fuerint coctione crassificata, iris illyricæ immittendæ sunt drachmæ duæ. Sed oportet neq; semel, atque eodem tempore omnia hæc ægrotantibus dari: Varias etenim materias posuimus, siquidem iugis speciei unius oblatio satiat ægrotantes, &

propterea

A propterea recusetur, neque accessionis tempore hæc danda mandamus. Quapropter uni etiam cætera in curationibus monemus intuenda, quo purgato ulcere humanioribus cibis utamur, hoc est ex mediæ materiæ qualitate. Conuenit interea motus latens, pensili primo lectulo, cathedra longiore, atque in uicina porticu. Adhibita etiam perunctio primo sedenti, ac deinde recepta fortitudine stanti; purgato ulcere dabimus uinum album, atque lene, mediocriter remordens. Tum lauacrum adhibendum, quando etiam sicca conueniet cibatio singularis, uel cum palmulis thebaicis; & pulmento in cibum dato; uel arnoglossa herba, & uolantum non pinguia: Item sub lingua amylum datum, quod retentum in defluxionem ueniens subiectis partibus patientibus irruat, & paulatim adiuuet cicatricem; uel mel decoctum simili modo datum, aut paruo ex amylo admixto: Tum etiam trochiscum, qui appellatur trigonos, uel mel uino remordenti admixtum parti suæ quantitatis, & decoctum, donec incoquatur uinum: Tunc etiam antidotũ, quod appellatur theriaca mithridatios, quæ in semet habeat siccandi atque recorporandi uirtutem: Item zopirios; & dierisimus. Apponenda præterea extrinsecus emplastra, quæ in cicatricem ducere ualeant, ut est melinon, ac deinde siccantia magis. Tum cum firmum apparuerit, lenimentum erit amitaonion imponendum, uel polyarcyon malagma, admixto ceratario ex oleo cyprino confecto parte tertia: siquidem hæc singularia primo tempore ægrotantes ferre minime possint. Tunc cyclica regula adhibenda, sed quæ non repentinas habeat ordinum mutationes. Denique nunc uinũ, nunc aquam potare permittimus, iuxta cycli rigorem. Danda etiam drimyphagia, quam despuentibus sanguinem memorauimus. Adhibenda etiam localia adiutoria, similiter cucurbita, dropaces; & sympasmata; & paroptesis; & sinapismus,

B & bibendum medicamen, quod diapiperon appellatur: Valet enim callositatem ulceris tenuare, atque siccare. Fugienda præterea bibendi medicaminis satietas, & eligendus consuetorũ usus. Magis siquidem insueta materia uexatus stomachus, atque fastidio supinatus prodat ægrotantes. Et propterea uehementer utilis naualis gestatio, atque longa nauigatio, lectio, uocis exercitatio, & omne quod dare corpori fortitudinem potest. Veteres autem medici alij nihil de ista passione memorauerunt. Sed Diocles libris, quibus de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, iubet initio cibos detrahi, nihil de fine abstinentiæ significans; quousque sint ægrotantes retinendi: Tunc sudores cõmouendos, quibus necessario uires auferantur, & neque hoc quemadmodum faciendum sit ordinauit. Vtitur etiam anacollesmis, quorum qualitates non memorauit, adijciens uerrendum, siue deducendum à pulmonibus humorem, quando fuerat mitigandum potius ulcus quàm depurgandum: Item uomitum ex oxymelle adhibendum, quo corpus dissiciendo ulceratas lacerat partes: atque hoc iugiter, & post cœnam faciendum probat: dehinc proterua mentis cæcitate deceptus etiam psichrolusian imperat adhibendam, & allium dandum, quod necessario uexet ægrotantes inflando: Tum uino flauo utendum, siue nigro, & propterea duro, atque post prandiũ deambulatione uexandos imperat ægrotantes, & nulli adiutorio sua tempora reddenda perspexit. Item Praxagoras secundo libro curationũ, his qui pulmonis ulcere afficiuntur initio helleborũ probat, atque sitim faciendam: tum resumẽdos: non aduertens primo resumptione, tunc hellehoro utendum, quo possint eius laborẽ perferre ægrotantes. Ad summã, non resumpto uiribus deficienti helleborum non conuenit. Resumpto autem, uel fortificato exclusa phthisica passione comprobatur, & propterea usus hellebori recte prohibetur.

Diocles.

Praxagoras.

hibetur. At Themison secundo libro Tardarum passionũ quædam recte, quædam caduca proteruitate composuit. Ex quibus est etiam pendentis thori gestatio, quo plurima parte diei ac noctis motu exerceantur ægrotantes, cum necessariò accessio uespertino tempore asperetur, atque luce surgente leuigetur: quo non solum laboriosus, uerum etiam intemporalis, & inordinatus motus ab eodem adhibitus approbatur. Etenim initio lucis, & dimissionis tempore nutriri cibo conuenit ægrotantes. Est etiam noxium allium, quod imperat dare: siquidem inflationem maximam faciat. Vnctio item ex feruentibus adhibita uirtutibus, quam circa uesperam probat adhibendam, cruribus atque brachijs contraria iudicatur: tunc enim febres ardescunt. Imperat præterea inter duos uel tres ægros lauandos, cum corpus elimatis uiribus debilitet lauacri frequentia, & sordidet atque humectet ulcera. Præterea herbum, dehinc intybum, & plantaginem, cum sit horum usus differentia temporum separatus. Herbum enim purgationis adhibetur causa: frigerantia uero cicatricis obducendæ. Item imperat ulcera facienda extrinsecus, ijsdem quibus intus inesse senserimus, quod est perniciosum. Putat enim auersione humoris facta ad exteriores partes altiora ulcera præsiccari, & propterea diutissime differendam sanitatem exteriorum ulcerum, donec illa clauduntur. Imponenda nanque ait emplastra, quæ humoris prouocant defluxionem, cum humoris defluxio iuxta sapientia placita nullius commodi teneat fidem. Sic etiam plurima localia adiutoria adhibenda conscripsit, quæ tamen multo tempore magnificas ulcerationes, hoc est, quas nos extrinsecus infiximus, in cicatricem uenire cohibeant, impediens plurima quæ congrue adhiberi possunt, ut defricationes, dropaces, cucurbitæ, sinapismi, paropteses, & alia quæ cum uehementissime prosint, ulceratione cutis præfecta adhiberi non possint.

Themison.

Allium inflat.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBRI SECVNDI FINIS.

CAELII

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER TERTIVS.

CVI HAEC INSVNT:

Secundo libro Tardatum passionū, quo paralyticæ passionis, & canini raptus, & auriculæ doloris, atq; fluentis humoris, & apprehensionis sensus, quā Græci catalepsin appellāt, & uocis amputationis, & influxionis, quā catarrhon uocant, & tussiculæ, & sanguinis fluoris, & phthisicæ passionis tradidimus curationem; nunc cæterarum prosequimur ex ordine disciplinā.

DE SVSPIRIO, SIVE ANHELITV, QVEM GRAECI ASTHMA VOCANT. CAP. I.

B

Nhelatio, siue suspirium ab accidenti nomen sumpsit. Vocatur præterea secundum aliquos spirationis difficultas, quā Græci dyspnœan uocāt, siue orthopnœan: siquidē sese præfocati sentiant (*tiunt*) cum iacuerint ægrotantes, atq; erecti facilius spirēt. Itē, ut alij dicūt, cōtrario uocabulo suæ uirtutis nomē accepit. Nam cum suiratione conuertat ac deprauet, tanquā corrigat, orthopnœa nuncupatur, quam nos spirandi dicere correctionem poterimus. Multa enim contrariæ interpretationis uocabulū sumpserunt, ut fella, quæ Græci glycea uocant, uelut dulcia, cum sint amarissima. Grauat autē atq; premit hæc passio magis mulieribus uiros, & iuuenibus senes, atq; pueros, & durioribus natura corporibus teneriora, hyberno atq; nocte magis, quàm die uel æstate: in quibusdam ex initio generatur: in quibusdam perfectis irruit passionibus, sed magis ex profundo frigore sequitur patiētes spirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis quàm tarda. Item præfocationis sensus secundum thoracem, atque grauedo, & feruor igneus; Itém enteron ad superiora conductio, & cum passio uehementescere cœperit, stridor, atque sibilatio pectoris, cum uocis debilitate: Tum extensio colli, atque uultus cum rubore, & oculorum suspenso atrentu; & iacendi potestas schemate supino; tussicula nunc arida, nunc uuida, cum sputis tenuibus, & spumosis, aut crassis & uiscosis, & sudoribus, & colore morbido, atque pulsu humili. At si grauior impetus superpositionis fuerit, ora ægrotantiū liuescunt & quidē excluso per nares humore mucilento releuantur, atq; præfocationis carent metu; quod non aliter cedit, etiamsi super oculos lachrymarum fuerit fluor. Variantur autē tempora passionis superpositionibus & lenimentis, & nunc limpidis atq; synceris, nunc

Marginal notes: δύσπνοια. ὀρθόπνοια. | spirant. At ut spirationem euertat | Fella γλυκέα. | frequentia maturans, | ἐντέρα. | *ὀρεχμὸς cap. 10. lib. 2. Acutorum. | oStutu. Alij intuitu

A. Plin. cap. 10. lib. 27. Holosteon sine duritie herba est, ex aduerso appellata a Græcis, sicut fel dulce.

* cum enim per nares id exit, auertitur humor in pulmonem fluxurus, et intercipitur, alia quæ uia [illegible] reiectus periculo suffocationis liberat.

C ris, nunc sordidis, & passionis tractibus implicatis, ut etiam tunc leuis difficultas inspirationis inesse uideatur, quae facile prodetur, si aegrotantes itinere ascensibili gradiatur, atque ocyus pergant, uel indigestione, aut usu uenereo affecti, uel frigore, atque puluere, siue fumo grauentur. Differt autem haec passio a peripleumonia, quod neque cum febribus necessario fiat, & semper tarda esse uideatur. Item secundum aliquos discernitur ab orthopnoea, siquidem haec cum stridore atque praefocatione asperetur, Orthopnoea uero cum thoracis euersione atque singultu, aliquando etiam cum sanguinis fluore. Item secundum aliquos magnitudine discernitur, Vehementem enim dicunt orthopnoean supradictis passionibus. Sed est melius, ut uno atque generali concursu passionum potentiam iudicemus, ut nunc uehementem passionem dicamus, & magis accessionis tempore, nunc leniorem & magis dimissionis tempore. Est autem passio stricturae, quapropter conuenit, ut mox corpus inuaserit, siue cum repetendo superpositionem asperauerit, iacere aegrotantes altioribus stramentis, thorace atque capite subleuato, loco lucido atque calido, mediocriter adhibita requie, & abstinentia cibi usque ad tertium diem, Et si uires permiserint pectus tegendum lana, atque fouendum oleo dulci calido: adhibita quoque articulorum blanda calida manu fricatione, ut etiam tenendo medeamur teporibus admotis tempore quo accessio uehementescit, & cucurbitae lenissimis raptibus detrahendae. At si praefocatio coegerit, & uires permiserint aegrotatis, adhibenda phlebotomia, & diatriti tempore, unctione antecedente sorbilis, atque calidus, & uarius in dimissione offerendus cibus,

D atque alternis diebus, donec passio declinet. Sin uero imbecilles uiribus fuerint aegrotantes, diurnis diebus dabimus cibum: sed ea die qua abstinere oportuerat, paruum: Ea uero qua dare licebat, paulo plurimum. Sin uero officium non agnouerit, simplex clyster adhibendus, & ante cibum mulsae ex melle despumato duo uel tres cyathi praebibendi: Tunc cataplasma laxatiuum, atque cucurbita cum scarificatione adhibenda thoraci, & in utrasque scapulas, ac magis paulo inferioribus locis, quo sine ulla quassatione partium eius raptus efficiatur. Tum uaporatio spongiarum, atque cerotarium, & malagma quod diachylon appellant, uel mnaseum: Atque ita lauacrum, & uinum, & uarius reddendus cibus. In lenimento uero si corpus passio tardauerit, erit adhibenda resumptio, gestatione, uocis exercitio, deambulatione, unctione, fricatione, corporis terento spiritu: tum lauacrum, atque cibum ex pulmentis mediae qualitatis: Dehinc ad recorporatiuam curationem transeundum. Adhibenda drimyphagia, atque caeterarum transitus mutationum, quas saepe cyclos ordinantes docuimus. Tum etiam ex radicibus uomitus, uel si passio coegerit, etiam helleboro prouocatus. Iubemus praeterea acetum scilliticum aegrotantes ante cibum sorbere, uel cum aceto nitrum, siue laser, aut hyssopi decoctionem cum fico contritum, uel nucleo pineo, quem Graeci pityda uocauerunt, admixto mulso, Item abrotanum tritum cum sulphure, atque aceto ex mulso confecto, uel urticae semine, aut radicum, & horum similium electariorum, ut est melli admixta resina terebinthina, aut cartamum, quod nasturtium uocamus, aut sesamum, cum aloë, & amygdalis amaris, Aliquando etiam pipere, uel oui uitello: Vel illud electarium quod diascylles appellamus, cuius confectionem de Medicaminibus scribentes tradidimus. Tum etiam cucurbitae recorporatiuae adhibendae thoraci, atque interscapulo, Dehinc dropax, paroptesis, heliosis, sinapismum, acopa, recorporatiua malagmata, ut est diadaphnidon, uel dialoë, uel diaeuphorbio, Dehinc nauigatio atque peregrinatio terrena, & potio theriacae antidoti, & aquarum naturalium usus, quarum praestant in Itali-

Marginal notes: περιπλευμονία. — stomachi — vehementiorem — adhibenda — remamus. Sic tamen legitur pag. 74. — sunt ex — Si uenter — praebendi: tum — interscapulis — describitur a Paulo. — μάλαγμα διάχυλον μνάσειον. — dandus. — Pityida — melle — idem, & horum similia electaria — Cardamum — Dia Scylles — interscapulis — Diaeuphorbium.

A lia cotylæ appellatæ, siue albæ, uel nepesinæ: Tum etiam cataclysmus, hoc est, aquarum illisio superne, iisdem locis qui patiuntur. Vtilis denique maritima, & plurima mare tenus conuersatio, atque consuetudo frigidi lauacri, quam psichrolusian appellant. Aliqui autem aduersarum sectarum principes etiam dauco cum aceto & melle ægros potauerunt, siue iri cum mulso, & uentrem plurimum deduxerunt, dando de diagridio, quod scammonian Græci appellant, obolos tres, cum duplici pondere aloës siue hieræ, quam catarticam uocant, uel ammoniaci salis obolum, siue opoponacis simile pondus, uel cneoron, aut polion herbam, uel peplion, aut calchanthum, uel tapsian, aut asininum lac, & castoreum, non solum lenimenti tempore, sed etiam in augmento, siue superpositione passionis. Alij uero etiam urendum thoracem, uel caput crediderunt. Themison quoque secundo libro Tardarum passionum in quibusdam eisdem compeccasse uidetur, cum plurimum uentrem depurgandum credidit ex diagridio, atque in ipsa accessione. Vtitur præterea constrictiuis, atque his acrioribus, & imperat dari tapsiæ succum cum opoponace, aut sagapeno, ex quibus stomachus necessario uexatur. Hic denique erit memorandum, quia potis medicaminibus non sine cautionibus utendum est, ut neque eorum plurima satietate uexandi ægrotantes. Itē in impetu uel asperitate passionis recorporatiua adiutoria prohibeda. Ent enim cœnotera consideranda, qua facile medicamina qualitatis ratione accedente correctius approbamus.

DE STOMACHICIS. CAP: II.

B Parte corporis quæ patitur stomachica passio nomē accepit, sed non omnis stomachi querela illico passio nuncupatur, nisi fuerit ex multorum concursu signorum, & perseuerātia confecta, atque corporibus tardans, repetendo superpositionibus, lenimenta. Plurimi igitur singulatim speciales curationes eius tradiderunt. Nunc de stomachi duritia dicentes, nunc de uentositate, de reumatismo, & debilitate, & horrore ciborū, & fastidio. Themison quoque primo libro Tardarum passionum solutionem circa stomachū, quam appellauit reumatismum, secundo libro uentositatē. Item Thessalus secundo libro regulari curationem separauit soluti stomachi atque inflati. Nos uero communiter sub una propositione de omnibus dicere curabimus, qua uentositatē uel ex tumore duritiam confectam, stricturæ iungimus, Fastidium uero, siue horrorem ciborum, & corruptionem ambiguā, utrisque principalibus passionibus subijcientes. Antecedentes causæ quæ stomachi passionem faciunt, cæteris quoque passionibus generandis communes esse probantur, sed magis ista iugis indigestio parit, siue post cibum gemitus, & perfrictio profunda, Item mœstitudo, & medicaminis insueti potatio. Sequitur autem in passione constitutos accessionis tempore animi defectio, articulorum frigidus torpor, aut uariatus per membra acrior naturali feruor, qui magis medias teneat manus: tum roscidus sudor, & animi angustia, iactatio, anxietas, siue concatenatio mentis, & desponsio, coloris mutatio, pulsus paruus, celer, imbecillus, corporis tabes, cibi fastidiū, uel maior ciborum appetitus: Tum corruptio acceptorū cum acore, in bromosam uel fumosam transeuntiū qualitatem: Quibusdam etiam uocis amputatio, & dentium confrictio, siue concubitus, inseparabilis capitis grauedo, aurium tinnitus, & quibusdam sitis insatiabilis, cum in accessu tumor maior fuerit excitatus, otis siccitas, & saltus sub præcordiorū partibus: Tum dolor in eadem par-

 te, aut

C te, aut etiam inter palas teneris, ſiue latius, cum ſe tumor uberior infuderit: dehinc tranſuorādi difficultas cum præfocabili ſenſu. Quo deniq; cōmoti quidam noſtræ ſectæ principes, Epiſtolarū libris hoc accidentiæ genus ſtomaticam ſynanchen uocauerunt. Dureſcente autem ſtomacho ſine ullo feruore atq; dolore, cætera communia ſigna ſequentur: Tunc ligneus earundem partium ſenſus, & magis inter palas, ſi omnis aruerit ſtomachus: ſin uero in ſuperioribus, erit tranſuorandi difficultas, donec ad eius fundum accepta perueniant: aut ſi in eodem fundo, quem Græci baſin appellant, fuerit durities, erit tranſuoratio facilis, ſed poſt eius perfectionem grauatio ſequetur, tum durities, atque extantia in interioribus præcordiorum. Ac ſi uentoſitas fuerit ſtomachi, tenſio ſequetur inflatione cōiuncta: Tunc capitis plenitudo cum oppreſſis atq; iugibus ructationibus, teſtante grauedine, quæ magis accepto cibo ſentiatur. Tum ſonus in interioribus liquidorum tanquam ſemipleni folliculi, errante uento per inania: atque ita tenſione laxata erunt ructatione releuandi. Et ſi etiam inteſtina fuerint conflata, rugitus interiorum ſequetur, quem Græci borborigmon appellant. Ac ſi ſolutio fuerit ſtomachi, quam reumatiſmum uocauerūt, ſequitur ſaliuarū fluor, & quibuſdam iugis ſputus, & oris humectatio nauſeabilis, cum mordicatione interiorū: Quibuſdam plurimus uomitus craſſioris, uel tenacis, aut fellei, & praſini humoris, uel alterius cuiuslibet ſubſtantiæ circa ſupradictos colores. Sin uero occulta fuerit ſolutio, quam Græci adelon appellant, aut immenſa ſigna uideantur, quæ Græci logotheoreta uocauerunt, ſequitur debilitas pulſus ægrotantis, & ueluti ſtomachi pendentis atq; trementis ſenſus, marcor ac defectio animi, quam Græci lipothymian uocant, quæ ſumpto cibo temporaliter depellatur reſumptione ſuffecta, nec tamen perſeuerabili: Sed rurſum

D in eandem relabent defectionem, in imagine ultimæ paſſionis. Quo fit ut niſi quis celerius ſumpſerit cibum, ſumma defectione iactetur. Sic deniq; plurimi impauſabiliter tota die atq; nocte cibum ſumpſiſſe ueteribus traduntur. Nanque Aſclepiades memorat Praxagoræ famulum ternos bilibres panes per ſingulos dies accepiſſe: quibus comeſtis non aliter paſſione afficeretur, quàm ſi nihil acciperet. Sed ab iſta paſſione phagedæna diſcernitur: ſiquidem in ipſa non inſumantur, uel digeſtioni tradantur accepta, ſed grauatione ſequente euomantur. Hæc ſunt quæ ſtomachi reumatiſmo occurrunt. Sed circa regulam methodicam diſcernentes ſuperpoſitionis tempore, contrariarum adiutoria paſſionum ſtricturæ ac ſolutionis, quæ ſuis ſpeciebus ſignis approbantur, in lenimento cōmuni ſæpiſſime curatione utemur, quam recorporatiuam dicere poterimus, à Græcis metaſyncriticam appellatam. Cum igitur primo ſtricturæ paſſio corpus inuaſerit, atq; noua temporis cauſa fuerit ægrotantis, ſiue in ſuperpoſitione conſtituta turbando, aut dolore, aut uentoſitate affecerit patientem, conuenit eum iacere loco lucido, atq; calido mediocriter, adhibito ſtraminum, atq; operimentorum calidorum uſu, & ſi uires permiſerint, adiuncta abſtinentia uſq; ad tertiū diem, & acceſſionis tempore omnifariam requiem. Tum articulorū blanda cōuenit defricatio, cum quodam calidarum manuum amplexu, ut etiam tenendo medeamur. Dehinc uaporationes inter ſcapulas, ſiue palas adhibendæ: pectori quoq; ſaccelli calidi ex cantabro confecti, ſiue polline: nam Græci omphacomeli uocant, & harum ſimiliū materiarū. Conuenit etiam multiplicati linteaminis uaporatio, ſiue pannorum, uel plagellarum, quæ Græci ptygmata uocant, oleo tinctarū: cucurbitæ igni externo uaporatæ, atq; leniter appoſitæ iugi atq; frequēti mutatione. Aliquando etiam teſtea uaſcula, quæ Græci amphoras uocant, ſiue uitrea.

Margin notes: ſtomaticam ſynanchen (Greek) — baſis — borborygmos — Solutio ἄδηλος — λογοθεώρητα ſigna — λιποθυμίαν — omphacomeli — ptygmata

A ue uittea: Tum fomẽtatio ſtudioſa ac iugis, ex oleo calido atq; dulci, uel in quo
maluæ agreſtis radices decoctæ ſunt: ſi ſingultus fuerit, ſicyonio: ſi inflatio, ruta
uel anetho. Ac ſi uocis fuerit amputatio, in acceſſionis affectu, decũbẽtibus erũt
ſpongijs aqua calida expreſſis ora uaporanda, & diſtinctio dentium facienda di
gitis immiſſis, quibus lenius gingiuas deprimamus: Tum capitis fomẽtatio, &
reſumptionum moderamenta adhibenda, ut panis calidus, uel cucumis, aut me-
lo, uel terræ gleba aqua calida infuſa, & oris collutio ex aqua calida, & acceſſio-
ne urgente parua potatio: ac ſi in uehementiam paſſio uenerit, adhibenda phle
botomia: Qua perfecta, ſi tertia fuerit dies, quam Græci diatriton uocant, erit æ-
grotans unctione curandus, calido ſcilicet ac dulci oleo: tunc oris adhibẽda col
lutio: cibus offerendus paruus, leuis, calidus, ſumptione facilis, ut ſorbile quid-
quam ex pane atq; melle, & ſale, & anetho confectum, ſiue pulticula molli, ue-
lut ex pane, aut alica; & oua ſorbilia: Tum alternis diebus permittentibus uiri-
bus, æger nutriẽdus, donec paſſio declinet. Potus præterea dandus eſt plurimus,
ſed neq; maioribus hauſtibus hauriẽdus, neq; coadceruatim atq; eodem tempo
re, quo potius ignotos impleri, quàm relaxari faciamus. Hijs autẽ partibus quæ
fuerint in tenſione conſtitutæ, cataplaſmata conueniunt laxatiua, ut eſt præ cæte
ris ex fœnigræci pollinibus, & ſemine maluæ, ex ſolo melle, & paruo oleo admi
xto confectum, quod plurimo tempore corporis poſſit ſine ulla grauatione im
morari: Tunc cucurbita adiuncta ſcarificatione, ſiue hirudinũ appoſitio, quas
uulgo ſanguiſugas appellant: Deinde cataplaſma, & uaporatio ſpõgiarum ex-
preſſarum liquoribus ſæpe memoratis. Declinante paſſione ſi ulla durities fue-
rit conſecuta, erunt cataplaſmata apponenda, ut nuper docuimus, admixta reſi-
B na, ſiue in olei uicem liquida pice; uel ex radice hibiſci, & adipe porcino, recenti
primo, tum ueterato, cõfecta, ſiue ex hordei pollinibus, aut lolij ſemine, & arido
fico, & hibiſco: Tum etiam ex oleo calido embaſis, ſiue ex uarietate eiuſdem per
diuerſa uirtutis fœnogræci decoctione, uel radicis maluarũ, aut lini ſemine. De-
hinc cibus uarius dandus, ſed qui nullam faciat inflationem, neq; digeſtione tar
dius approbetur, ſed omni facilitate conueniens, ut cerebrum porcinum, piſces
teneri, atq; olera quæ uentrem mollire ualeant: Tum lauacra cõuenit adhibere,
atq; uino ægrotantem reſumere leni. Vtendum etiam malagmate quod diachy
lon appellamus, ſiue Mnaſeum, uel diamelilotum. Et ſi uentoſitate fuerit ſtoma
chus affectus, adhibendum diaſamſucũ, ſiue diaſpermaton: quorum compoſi
tiones de medicaminibus Reſpõſionũ tradidimus libris. Si reumatiſmus fuerit,
quem nihil aliud quàm ſolutionem accipimus, conuenit ægrotantẽ iacere loco
mediocriter frigido, ſupino ſchemate, attritis ac teneribus ſtramẽtis utentẽ, ad-
hibita requie, & abſtinentia, ſicut ſuperius diximus, permittentibus uiribus; tum
tenacior ligatio articulorum, uel ſi cauſa coëgerit, conſtrictio facienda appoſita
cucurbita ſtomacho, plurima flamma ſubiecta: dehinc ſolutione cogente ſpon
gia frigida; atq; odoramẽta quæ percutere minus ualeant caput, ut exhalatione
ſui frigus ingerant ægrotanti, ut mala cydonia, pira, ſorba, mala punica, murta,
lentiſcum, roſa, uel pulentum infuſum, & hijs ſimilia; oris collutio ex aqua fri
gida, ſiue puſca. Ac ſi plurimus fuerit ſaliuarũ fluor, expuere iubemus ægrotan-
tem: Siquidem retentus ſtomachum ſoluat: trãſuoratus autem humectet atque
obduceat, & propterea geminet ſolutionem. Sed hoc conuenit facere urgenti
tempore, ne meditatio potius expuendi fiat, atque exinde prouocatio fluoris
augeatur. Perſeuerante paſſione gargariſmata ſunt adhibenda ex ſupradictis,
uel ex aliquo ſucco ad fluorem ſanguinis præſcripto, qui ualeat frigore, atq; pro

C pria uirtute mederi, uel si res coëgerint, ex iisdem spongiæ expressæ, sicut in aliis docuimus, gutturi admouendæ, siue pectori, & interscapulo. Lenius autem atque idem faciunt ptygmata ex supradictis expressa liquoribus: Constringunt enim saliuarum fluorem, & nauseam rcleuant, quod nonminus etiam masticata conyza, atque exputa, siue mastiche contrita, & lactucæ albæ semen facere ualent. Possunt etiam poto dari ea quæ congrue medeantur, ut duobus aquæ frigidæ cyathis seminis aspergantur cochlearia duo, siue mastichis cochleare unum; uel plantaginis, siue mali punici dulcis, uel acidi succus, cum particula menthæ paruissima, uel cucumeris semine contrito. Dandum quoque medicamen confectum, quod dioporon appellamus; Item diomoron, siue diaroos, & his similia: quorum compositionem Medicaminū docuimus libris. Cauendæ præterea horrentium materiarum fabulæ, quæ quadam commemoratione uomitum commouere uideantur; utendum cataplasmatibus, quæ nuper de fluore sanguinis scribentes docuimus: & diatriti tepore adhibenda perunctio ex oleo Hispano, siue lentiscino, uel murtino, qua præcuratus ægrotans, ora fouenda aqua frigida, uel spongiis ex ea expressis detergi: Tunc cibo reficiendi constrictiuo, sicut de fluore sanguinis conscripsimus: atque ita parua interposita dilatione frigidæ parum aquæ paulatim bibat. Quod si quisquam non ualuerit sustinere, calidā dabimus, ut nimio feruore constringat: Imitatione enim uelut usturæ partium perficit densitatem. Ac si cibum sibi in stomacho natare senserint ægrotantes, conuenit articulorum impressam ligationē facere, ita ut in aquam feruentē manus ægrotantium mittere, uel si maiora cogunt, etiam constrictiuam adhibere cucurbitam: & primo ori uentris, dehinc inter scapulas, siue palas, quod metaphrenon Græci uocant: Et aliquando tertiam inferius à prima conuenit adhibere.

D Ac si cibus fuerit reiectus, secundo nutriendi sunt ægrotantes: & si permiserit ut diatriti rigorem seruemus, erit alternis plurimis paruus cibus offerēdus, quo quidem diurnis diebus, sed non simili modo ægri nutriri uidentur. Sin uero stomacho collectus humoris fluor mordicationē fecerit, ilico excludendus, si plurimum superare fuerit uisus: non quidem digitis immissis, quo uomitum prouocemus, ne magis influant acriora, & ex partibus sanis, uel quæ passione contaminatæ non fuerint patientibus aduenire liquida faciamus: quippe cum consuetudo sæpissime transeat in naturam. Ac si plurimum edax fuerit humor, nec tamen ita superfluus, ut ex sua sponte per uomitum excludi uideatur, ob facultatem reiiciendi, quo minus euersio fiat stomachi, dabimus potum: & perseuerante solutione, cataplasmatum, siue medicaminum uirtutes augemus. Tum

ὄρεξις. Appetitio. si orexis, siue appetitio cibi fuerit impedita, dabimus ea quæ naturam ualeant excitare, ut intybi thirsum, uel lactucæ, & magis albæ, atque aceto tinctæ; Tunc albas oliuas, & panem pusca infusum, cum paruo pulegio, & sale, & Hispano oleo: Item pultem ex pane, uel tragoptisana, atque pusca, & oleo, & sale paruo confectam, & anetho, uel porro capitato, uel tragoptisana, quæ ex lenticula atque alica conficitur: sed erit assandā lenticula. Tunc immittenda mala cydonia, uel orbiculata, siue scaudiana, ut plerique uocant, uel mala, pira, aut sorba,

Pira crustumina, uel duracina. aut pira duracina, quæ crustumina uocant, uel folia plantaginis mollia, aut intybi. Aspergenda etiam alicæ, siue oryzæ grana mali punici, uel uuæ fabriles: dehinc etiam uina quædam infundenda, ut murtinum, malinum, uel ex malo punico confectum, aut hydromel inueteratū, uel quod melimelon appellant, aut hydromelon. Danda etiam damascena, & malum assum, uel elixum, uel quidquam ex supradictis. Sic etiam uolantum, quæ nulla pinguedine accipientem grauent, e-

* Ptissana uox sua significatione complectitur omnia semina nosta, cortice detracto ad hominum cibos præparata.

Δ Melimelon fit ex succo cydoniorum & melle: hydromelum ex decocto cydoniorum & melle. Vtrumque Hydromeli nomine Paulus describit. His compositionibus utcumque similis est Mina simplex officinarum.

A grauent, ut passerum pectora, uel perdicum, aut attagenarum: Tunc etiam quadrupedum leuia, deinde porcina crura: Item maritima, quæ non sint contraria solutioni, ut squillæ, mulli, carabi, bucini, spondylia, conchylia. Ac si cibus in acorem transierit, ijsdem erit perseuerandum, atque eodem potu, cui erunt aspergendæ coriandri seminis drachmæ duæ: Tunc etiam asperiori uino utendum, quod Græci hypausteron uocant. Perseuerante fluore, erit etiam trochiscis utendum, quos hæmoptycis, & cœliacis potandos scripsimus. Lauacrum interea tardius ac serius ordinandum, & multo atque longo tempore prohibendi ægrotantes bibere priusquam cibum sumpserint, nisi aliqua forte maior necessitas intolerandæ sitis occurrerit. Erunt nanque dandi cogentibus rebus ex uino asperiore aqua commixti duo uel tres cyathi. Sed si forte complexionis passionum aliqua fuerint signa perspecta, erunt urgentiora conijcienda, quibus ordo magis seruiat curationum. Plurimi uero medici stomachicos putant eos qui duritia laborauerunt, & singulum castoreum ex aqua mulsa solutum, quantitate pleni cochlearis, tribus cyathis aquæ miscentes. Eos autem qui fluore stomachi, hoc est reumatismo laborauerint, aquam potant, miscentes aloës cochlearis pleni quantitatem, uel infusione, uel decoctione, aut succo. Sed erit præcauenda medicaminum dandorum satietas, ac magis inlocandæ qualitatis, quam non solum ægre perferant ægrotantes, uerum etiam officio appetendi cibi deserantur, & propterea passionis augeatur pernities. Hæc etiam de illo potando medicamine, siue antidoto, quod hieran appellant dixerimus. Facienda etiam laboriosa, atque dolore grauissima ignis ustura. Sed in lenimento oportebat ægrotantium fortificare corpora, atque resumere uaria gestatione, & pro

B modo uirium sub diuo deambulationes adhibere, siue lectionis exercitium, si fuerit literatus ægrotans, uel ut communiter dixerim, uocis: tum unctionem ac defricationem, & eos motus qui magis humeros ualeant exercere, retento spiritu, & nunc palæstra corpus agitare, tum lauacro rarissimo, in hijs qui fluore uexantur stomachi: iugi autem, ac frequenti in hijs qui strictura laborare uidentur. Vinum uero, atque uarium cibum constrictiuum prioribus, laxatiuum sequentibus ordinamus, ut pisces teneros, echinos, ostrea, & olera mollia, accedente regula methodicæ disciplinæ, minuendæ augendæq; quantitatis. Dehinc adhibenda recorporatio, quam Græci metasyncriticam uocant, ex acriori cibo, quem Græci drimyphagian appellant, ex aqua capparis confecto, & aceto, & sale, & cepe: sed ex depositis, quæ temporis requie accepto marcore instabilis uirtutis careant qualitate. Dandæ etiam rapæ sinapi madidatæ, atque salsum ex aceto & oleo conditum: uel aceto, & mulso, & sinapi: aut mulso ex uino confecto: quæ quidem erunt uarianda. Admiscendum etiam piper pro ratione uirium, atque passionis magnitudine, ut nunc uno, nunc duobus, nunc tribus acribus pulmentis utamur. Conuenit etiam sicca fricatio cum aspergine corporea facta. Tunc frigidi consuetudo lauacri, quam psichrolusiam appellant, & cibi sicciores, magis in hijs qui fluore, hoc est reumatismo laborauerunt: Tum rubor cutis faciendus inter scapulas, & in thorace usque ad uentrem, nunc ex feruentis resinæ lenimento, nunc ex picis, nunc ex dropacis, primo communis ac lenioris, deinde compositi ac uehementioris: atque ita nitri fricamento utendum, & sole torrendum corpus, quod Græci heliosin appellant: aut paroptesis adhibenda ex carbonibus, uel parietibus ignitis, & ceromate: Aliquando etiam ex fico calefacto: tunc defricatio ex nitro, atque oleo,

C & adarce. Adhibenda quoque acopa ex euphorbio, & diagridio, & piretro, & pipere, & sinapi, uel succo ferulaginis, quem Græci tapsian uocant: ungenda corpora, uel admixta cera, imponenda, donec sufficienter inflari ui medicaminis partes uideantur. Conuenit etiam uomitus arte affectatus, quo corpora discecentur: & primo ex aqua mulsa, uel ex aceto squillitico melli admixto singulari, uel adiuncto semine erucæ, aut cardami, aut urticæ, aut sinapi, aut salsamenti multi ex aceto & melle: tum etiã ex radicibus: ultimo quoq; helleboro lenticulæ admixto, uel oryzæ, in hijs qui reumatismo fuerint affecti: cum sorbilibus uero succis, qui strictura. Adhibẽda etiam ptarmica, quibus stomachus cõmotione capitis contremiscat. Item sorbendus, aut infundendus rhinenchyto ferramento naribus succus cyclaminis, aut erucæ, aut anagallidis herbæ: gargarizandum sinapi ex aceto & melle, decoctio thymi, aut origani, uel pulegij, aut hyssopi, aut squillæ succus cum aqua mulsa, & cætera similia eius generis quæ fuerint, & magis cum initia atque summitas stomachi callosa, uidebuntur uehementiore modo curationis indigentia. Tunc etiam adhibemus quædam acriora, uel horum exhalatione ægrotantes haustu suo hortabimur adducto spiritu recipere, quo etiam altiora agitatione medicaminis demutentur. Sumpto igitur fictili uasculo immittimis puscam: tum admixto nitro, origano, cardamomo, mastiche chia, carbonibus subiectis decoquimus. Sed erit primo os uasculi prægypsandum, immisso utraq; ex parte forato, cuius summitatibus oui uacuati imponimus testam, ex utroq; suo uertice perforatã: cuius altera cauerna calamo inseratur, altera uaporem fumet acceptum: Tum ægrotantẽ iubemus

D ore aperto supradictam cauernam labijs amplecti, siue oui, ut supradiximus, uerticem, atque ita eius exhalationem excipere: cuius quidem feruor erit moderandus, ne nimietate partes exurat. Atq; ita si plurima & perseuerans mordicatio affecerit ægrotantem, erit mitiganda simplicibus gargarismatibus, ut aqua calida, & oleo, siue lacte, aut decoctione cantabri, aut succo ptisanæ, uel noxarum decoctione, aut amyli cum aqua. Oportet præterea etiam partibus in passione constitutis apponere medicamen, quod polyarchion appellamus, uel diadaphnion, & horum similium, quorum compositionem Medicaminum tradidimus libris. Dandum quoq; medicamen theriacum bibendum, quod diechydnon appellamus: cuius quoq; compositionem Responsionum dedimus libris. Tunc ægrotantes maritima natatione exercendi, atque cataclysmo curandi, hoc est aquarum illisione, suppositis partibus patientibus. Animo præterea securo atq; facili esse conuenit curandos, & aquarũ naturaliũ usum adhibere, ut sunt in Italia quæ Cotyliæ sunt appellatæ, & Nepesinæ lauacro atq; potu aptissimo utendum, adhibita aëris mutatione longa, terrena, maritima; exercitationibus uarijs palæstrarũ, adhibito præceptore utendum, atque ita ijsdem resumptionibus corpus conuenit recurare. Sic enim perseueratione & uentositas excludetur stomachi, & aliæ quoque supradictæ passiones depellentur.

Medicamen polyarchion. Diadaphnion. Diechidnon. Balnea in Italia.

DE PHAGEDAENA. CAP: III.

IST etiam phagedæna ex stomachi passionibus, qua affecto sequetur cibi uehemẽs appetentia, quã Græci orexin appellant, & coadceruati accipiendi cupiditas, & immasticata transuoratio. Tunc grauedo, atque tensio, & propterea uomitus, quem sibi coacti atque oppressi prouocent ægrotantes, corporis macies, pallor. Aliquando etiam uultus inflatio, oris pedor, quibusdam

A busdam etiam gingiuarum putredo, cum scabro dentium detrimento tritus, uisus obtusio, sed passioni genus philonij in problematicis non daturos nos iterum pollicemur. Interposito enim tempore digestionis, rapiuntur accepta, atque repletis uijs, quos Graeci poros appellant, obtunditur appetitus. Erit praeterea curandum, tempore quo cibamus, ea ministrare quae parum nutriant, sed quanta ui queant appetentiam obtundant, ut sunt olera quae non relaxent, neuo mitum moueant, sed constringant potius. Sic enim sui quantitate famem sentiunt, atque uirtutem propria digestione non grauando perficiunt. Bibere autem non prius quàm solidus sumitur cibus, his qui fame urgentur utilissimum iudicamus. Siquidem potu impleti minus solidos appetunt cibos: phagedaenicis uero hoc conuenire negamus. humectatus etenim stomachus in uomitum facile prouocatur, & liquefactus atque supernatans cibus facilius nauseam prouocat aegrotanti. Erit igitur sensim uomitus differendus, atque eius consuetudo mutanda, ut interpositis diebus parum demus aliquando cibum, & appositione cucurbitarum eius adiuuemus descensum, qui solitis suis infertus teneatur. Alia uero uomitum permittamus, ac deinde paucis interpositis diebus prohibeamus, uel iterum adhibeamus, sed in adiutorij uicem, hoc est extra dictibus. Tum etiam ex helleboro, quo regulae curationis adiutoria localia concurrant recorporatiua uirtute medentia, & partes ad fortitudinem naturalem ducant. Quorum usu ex supradictis, atque in alijs passionibus ordinatis accipiendum ducimus.

[Marginal notes: queunt; satiant; nos; alias; & attritu; * Hic multa desunt; ξήρει (?); sumatur; φαγεδαινικοῖς; parum; locis; * adiutorij modo/specie/ratione; usum]

DE IECOROSIS, QVOS GRAECI EPATICOS uocant, & lienosis, quos splenicos dicunt.

B

CAPVT IIII.

Itaque passio à locis patientibus nomen accepit. Siquidem sit in iecore, uel in liene constituta, tumore scilicet effecta, siue collectione, uel duritia atque saxitate, quam schirrhosin uocant. Sed de tumoribus libris febrium docuimus. Decollectionibus uero, siue uomicis specialiter docemus. De duritia uero aut saxitate, quae cedente tumore efficiuntur, nunc prosequemur. Sequuntur enim quaedam communia iecorosis atque lienosis, quaedam specialiter propria; sed communia, grauedo, spirationis difficultas, & magis in itinere, ambulationibus cliuosis, Tum piger motus, atque anhelatio, & sitis, & oris siccitas, coloris mutatio, pedum inflatio, Aliquando etiam febricula latens, & hydropismi suffusio, cum continua cibi corruptione. Propria autem, uel specialia iecorosos haec sequuntur, extans durities, siue scirrhosis in dextera parte praecordiorum, schemate rotundo, costis ex aliqua parte subiecta, & propterea ueluti decisa, Ex alia uero parte circumscripta, atque rotunditate terminata, color saepissime aeruginosus, siue arquati similis, quem Graeci icteron appellant, urina turbata, uelut sandarachae colore. Et accessionis tempore dolor tendens usque ad dexterum iugulum, atque palam, & difficilis supra latus sinistrum iacendi copia. Siquidem adducuntur dexterae partes suo pondere pendentes, & propterea grauedine, atque doloris punctione aegrotantes afficiunt. Tum fellosa stercorum egestio: Lienosis uero extans duritia, atque saxea sub sinistra parte praecordiorum inuenitur, schemate longo porrecta, & ueluti pectus in uadens

[Marginal notes: Iecorosi. ἠπατικοί. Lienosi. σπληνικοί; est; * phlegmone * abscessu; σκίρρωσιν; docebimus; quae tumori succedentes; quaedam; & (?); arquato; ἴκτερος; ficiunt; * grauedine, ob pondus suspensi iecinoris: punctione, ob distractam & diuulsam membranam cui iecur adnexum est, & quae cum Diaphragmate colligatur.]

uadens, uel umbilici sæpissime transgrediens finem, atque latitudine superans, nunc minime, nunc uehementer, ut omnia conata uideantur, & inspicientes eo falluntur, ut membranam tumere, siue extare putent, quam Græci perito-neon uocant, coloris plumbei, atque accessionis tempore dolor tendens ad iugulum sinistrum, & palam, & difficilis supra dextrum latus iacendi copia. Memorant pleriq; etiam multitudine pediculorū ægrotantes affici, & grauiore per somnum sudore, attestante uetere in officio uentris erectione, & assidue renibus sanguinis fluore. Præterea oris fœtor ægrotantes afficit, cum gingiuarum putrefactione, & defluxione. Sectarum principes meminerunt tenuari etiam cutem uentris, & uenas nigras apparere, atq; crassiores, & in cruribus ulcera difficile in cicatricem, uel indecenter uenientia. In his igitur communiter oportet superpositionum tempore, tanquam in tumore curando, calidum iacētibus prouidere locum: Tum fomentis & cataplasmatibus, & cibis laxatiuis uti tempore, quo sæpissime docuimus, sed tenuibus, ac sorbilibus. Tunc cucurbitæ atque scarificationes, & sanguisugarum conuenit appositio, quas hirudines appellant, & uaporationes. Ac si uehemens fuerit, adhibenda phlebotomia his omnibus antepofita, Tunc clyster, si uenter officium non agnouerit; sed ex decoctione fici singularis, impressi patientibus locis: flectetur enim & exercitio quondā durities resoluet. Conueniūt etiā frequētes cyclorū mutationes: deniq; inter paucos dies adhibenda drimyphagia: tum radicum uomitus cum aceto squillitico, uel certe helleboro erunt dirigiendi. Tum alia mutatione resumēdi ægrotantes, adhibito usu aquarum naturalium, atque natatione maritima, & uaporatione locorum natura spirantium, quo etiam sudores moueantur, non ob nimia fatigationem, sed quo possit calida spiratione ac naturali corporatio fieri patientium partium. Conuenit præterea etiam in littore sicco ex harena sole ignita paro ptesis. Tunc malagmata quæ corpus ualeant papulare: & primo leuiora, ut est polyarthion, ex caphiso fonte, & salibus confectum, quod diahalos appellant: Item ex tribus resinis, quod diaretinum uocant: Tum etiam, ut est quod appellant diamyrepsicen balanum: Item diaoriganum, & diacardamum, uel diasaplias, & diasbestum: Quorum omnium compositiones Responsionum libris explicauimus. Sed his quæ sunt uehementia, ut est diatapsias, ita erit utendum, tanquam sinapismo uti solemus. Hæc est secundum nos curatio eorū qui duritiam, siue scirrhosin in iecore uel in liene habuerint. Apud ueteres autem medicos plura, atque dissonans & turbulenta curationis ordinatio inuenitur. Alij enim phlebotomiam recusarunt in lienicis, ut Apollonius Citiensis: alij probauerunt. Atque horum alij ex dextro brachio iecorosos, & ex sinistro lienosos phlebotomandos dicunt: alij ex talo eius partis quæ patitur: alij ex medio digitorum, omnifariam uarijs extimationibus tentati. Sunt enim atque debet ex his partibus, quæ facile diuidi possint, phlebotomiam faciendam, hoc est brachiorum uenis, nisi forte ipsæ tumuerint, & ob hoc oporteat longe à patientibus partibus phlebotomiam adhibere, quod iniuria lateat adiutorij. Item alij de ustionibus adhibendis certauerunt; & quidam solis aiunt lienosis conuenire: quidam autem iecorosos, ex medicaminibus scaroticis adhibitis, siue cauteribus; & horum alij urenda, alij superurenda probauerunt, atque altius in lienicis cauteres infigendos: Quorum quidam simplices, quidam trisulcos, quidam ferratos approbant frigidos: Tum ustionis ulcera humectantes, atque in fluore humoris longo tempore prouocantes, scyrrhosin deflu xionibus

Apud Aetium cap. de Scirrho lienis legitur Epithema au rei coloris Asclepiadæ quod calcem uiuam accipit. Gal. cap. 7. lib. 14. Meth. ad flatuosi tumoris curationem emplastrum parat ex calce uiua, & strigmentis gymnasiorum.

Marginalia: περιτόναιον · colliquatione · uarices · passio · impressa · mollitur etiam ac resoluitur · adiiciendi · Calidis est specus prope Neapolim, quem incolæ uocant la Grota di Tritoli · παρόπτησις · polyarchion, Ctesiphontis ut cap. 39. · διὰ τριῶν ῥητινῶν, διὰ μυρεψικῆς βαλάνου · διαρητίνης · διαμυρεψική · διαψίας · Apollonius Citiensis. · posfunt · ipsa · Medicamina scarotica. · figendos: Alij rigidos · in ea fluorem · sed et · Scylli · Paulus describit emplastrum ex Sale · escharoticis

consensus Methodici vocabant tenuissimorum corpusculorum concursus, coitiones, et coarctationes, ex quibus fieri putabant phlegmonas, febres, et alios id genus morbos: quod indicat versus .is. paginae sequentis. Consensum tamen hic explicare licet, graues affectus per Sympathiam excitatos laesa neruosa parte.

Apud Gal. κ. τοπ. pag. 685. lexipyreti duae sunt descriptiones.

A xionibus auferendam crediderunt, ex quibus tumores, atq; indignationes, & cõsensus cum uehementibus febribus necessario sequuntur. siquidem peritoneos membrana, quæ est natura neruosa, ignis ustione uexatur. Fit etiã secundo impossibile plurimis atq; uehementibus adiutorijs uti medicantem, ut sinapismo, cucurbitis rapidis, forti raptura motis, fricationibus, dropace, & hijs similibus, cum cicatrices cæcitate uiæ, & hebetudine torpentes, tanquã mortuæ uim nullã medicaminũ accipiunt. Diuiserunt præterea plerią etiam curationis officium, ut alia iecorosis, alia lienosis conuenire probarunt. Hinc deniq; quasdam lienicas uocauerunt. Iecori etenim cataplasmata aiunt adhibenda ex abrotano & sesamo: Item bibenda medicamina, ut theriacam, quam dioscoridian uocauerũt, diapatorion, uel diapyrion: Itẽ anodyna, quæ nos indoloria dicere poterimus, ut ea quæ scribũt diadion, piperon, & lexypyreton, & chamæpitym, uel uiridis pini decoctionẽ singulatim, uel cum melle. Item urinalia medicamina quæ diuretica uocant, ut est mulsum cum dauci decoctione, uel fœniculi radice, aut petroselini; aut absinthij, aut mali cydonij cum œnanthe. Vtuntur etiam oleribus, ut lactucæ coctæ uel incoctæ, asparago, radicibus olusatri. Ventrem quoque deducentes antidoto quod hieran uocauerũt. In lienicis uero epithemia aiũt specialiter conuenire ex cappare, & myrobalano, & aceto, sale admixto, quod oxyalmon uocauerunt, & herba cui nomen asplenos. Dant etiam bibendam aquam. Dicunt specialiter lienem deducere, uel defluxionẽ purgare, ex quibus est ad nutriẽdum noxiæ cuticulæ, & aquæ ex lacu, in quo sæpissime candens ferrum fabricatores tingũt, de qua iubent dari cyathos tres, cum aceti cyatho uno.

B Item polion herbam, aut formini semen in cotylæ quantitatẽ, aut capparis radicem cum squillæ drachma dimidia, aut chamædryos, uel herpilli acetabulum, ex aceto mulso cyathis tribus, uel hippofelini semen cotylas duas, cum uini cyathis tribus: ant libanotida herbam, quam nos rosmarinũ uocamus, cum fœniculi semine in cotylæ quantitate ex uino mixto. Item ammoniaci guttæ drachmã unã, cum mulso ex aceto confecto cyathis tribus, uel tamarisci ligno: Item cibũ uel potũ sumere iubent ægrotantes in uasculis tamarisci ligno confectis. Quidam etiã decidendum, uel auferendum lienem ordinare ausi sunt; quod quidem uocedictum, nõ officio completum accipimus. Sequentibus autẽ atq; diuersis sese implicantibus potionibus, medicaminũ uariorũ stomachum uexant, uesicã cõmouent, atq; totũ corpus cõmuniter in cachexiam mittunt, nescij quod quædã ob acrimoniã propriæ uirtutis, laceratione quadam, cõmuni potentia medeãtur, & nos per quasdam inerrabiles proprietates; & neq; alia iecoris, alia uenis esse medicamina, recte senserint. omnia etenim omniũ corporis partium sunt cõmunia, quando similis fuerint affectæ passione. Regulantur enim siue dirigũtur eorum uirtutes, non natura patientis loci, genere passionis extentæ atq; indultæ pro modo morborũ. Hoc est peccantiũ iudiciũ, sed eorũ causa, qui rerũ magis historias amant. Cætera quoque à quibusdam probata, breui atq; concinna oratione subijciam. Diocles igitur libro quo de passionibus atque causis, & curationibus scripsit, phlebotomat iecorosos, & dextero brachio. Tunc uentrem resoluit helleboro nigro, atq; papaueris succo. Dat etiam cum mulso rosmarinũ, quem Græci libanotida uocant, & murrã, & pini folia. Adhibenda quoq; cataplasmata ex phœnicobalanis cum uino, atq; lini semine, & sesamo, & pollinibus, quos omphacomeli appellant. Dat præterea aquam bibendã, in qua sit cantabrũ prælotum, & ptisana ex tritico. Quæ omnia sunt inflantia, atq; stomachi uexatiua, & digestione difficilia. Lienosos uero, quorũ gingiuæ sudauerint sanguinem, phlebotomat

Marginal manuscript notes: quasdam — et quod διὰ σχοροδων — Diapatorium et Zopyrion — indoloria — Absinthium, aut malum cydonium — bibendas aquas medicatas quas dicunt — nutriendum corpus noxia cuticula — seminis — mulsi — confecti — Plin. cap. 37. lib. 11. lienas vulnus exempto animalia uiuere tradit, sed hominum cum eo simul risum adimi — inenarrabiles — Hinc apparet methodicos culcaros medicamentorum facultatos quae certis corporis partibus tribuuntur — uanas — Diocles — putat — λιβανωτίδα — φοινικοβαλάνων — ὀμφακόμελι — diaduoin — implicantibus — non quod — sed — ergo — ex — ptisana

C phlebotomat, et similiter uexat medicaminibus felliducis, quæ cholagoga uocant, atque urinalibus, quæ diuretica appellant. Item Praxagoras primo libro Curationum iecorosis adhibet uomitum, & uentriflua medicamina, & sudorem mouentia, & urinalia, & phlebotomiam, atque fricationem. Vtitur etiam uino nõ aquato, & ustione cauteriũ, & hijs similibus: Lienicos uero phlebotomat, & cataplasmatibus curat, utens digestibilibus cibis, & uino potat redolenti, & aceto, adhibita fricatione atque unctione, & lauacro. Dat præterea bibendam mulsam aceto admixto, dauco, aut hyssopo, uel thymo, aut capparis radice, uel folijs, aut semine, aut ætheriæ herbæ semine, quam eryngion appellant, aut chamælex, uel chamæpitys, aut absinthij, aut marrubij, adhibens etiam uomitum. Erasistratus autem in iecorosis præcidens superpositas iecori cutes atque membranã, utitur medicaminibus, quæ ipsum iecur late amplectantur, Tunc uentrem deducit, audaciter partem patientẽ nudans. Item aliqui Asclepiadis sectatores gestationes, & lauacra, & uaporationes cataplasmatum, atque malagmatum excluserunt in iecorosis, suspicantes tenuissimorũ corpusculorum fore consensum, hoc est, spiritus, quem leptomerian, eorum Princeps appellauit, atque in egestorum constrictione falsitate causarum adiutoria magna recusantes. Themison uero secundo libro Tardarum passionum plurima in hijs methodico rigore ordinauit, sed proterua atque caduca intentione, etiam ex talo eiusdem partis phlebotomari iubet ægrotantes, atque alternis uel interpositis duobus diebus sanguinis interea fieri detractionem: Vulnerandam quoque iecoris partem ex superficie medicamine uel cauteribus existimat: & concedit esse quædam propria lienis adiutoria, ob eius firmitatem, hoc est, quæ fuerint uehemẽtia, ut cataplasmata, uel ustiones, eo concedens, ut etiam ipsum quoque lienem igneo cautere transpungendum probet, tribus uel quatuor locis, non aduertens, quia pro magnitudine passionis, ac uirium corporis, extenduntur, atque indulgentur adiutoria, & non pro specie patientis partis: Siquidem quædam quæ natura difficilem habuerint sensum, & propterea nõ facile tactum accipiant, morbo tentata, sensibiliora cæteris fiant, ut est plantæ cauum, quod tumore dolidum, atque omnino sensibile & attentum fit: Atque rursum ea quæ natura facile sentiunt, difficilioris sensus, passionis efficiuntur causa. Quo fit ut sit iuxta regulam methodicam explosum, ut qui intentione cœnotetũ sum ducitur, corporis facile ne aut difficile sentiant curet, sicut latius de cœnotetis scribentes docebimus. Thessalus uero secundo Regulari libro omni ex parte immutatam, atque eandem iecorosis & lienosis formã tradidit curationis. Sed quia plurimæ atque uariæ hijs uisceribus irruũt speciales passiones, ut arquatus, siue aurigo, quam Græci icteron uocant, & cachexia, uel atrophia, atque hydrops, de hijs nunc ordinare curabimus.

DE AVRIGINE SIVE ARQVATO MORBO, quem uulgo morbum regium uocant, Græci icteron appellant. CAP. V.

Assio uocabulum sumpsit secundum Græcos ab animalis nomine, quod sit coloris fellei. Fit autem ex antecedenti iugi indigestione, uel medicaminibus uentrifluis potu datis, atque permanentibus, & minime exclusis. Sequitur in passione constitutis mutatio coloris in fellis qualitatem, quæ primo apparet, ac magis uidetur in albidis partibus oculorum, atque plantarum talis, uel uenis quæ sub lingua sunt: Ventris quoque abstinentia, uel egestio

A uel egestio albida, atque argillosa: Vrina etiam crassior & crocea; oris amaror, et sitis, cibi fastidium, grauedo, & piger atque segnis uisus, insolitus motus, animi difficultas, pruritus, & ariditas corporis, & ueluti ex ustione solis aspera cutis superficies: saepe etiam iecoris tumentis inflatio, siue laxea durities. Difficile autē ac rarissime splenis, uel stomachi consensus etiam. Ex hijs enim plerisque uisum est istam fieri passionem, quae sit quidem facile sanabilis, caeterum neque ita felleū faciat corpus. Fit praeterea nunc cum febribus, nunc sine febribus, & nunc celeriter circumscripta, nunc corporibus intardans, & propterea chronia appellata. Conuenit igitur cum primum corpus inuaserit siue tardauerit, & in superpositionem ueniens fuerit apprehensa, eam adhibere curationē, quam de tumoribus in corporibus in torpore constitutis saepe memorauimus. Denique si uehemens fuerit, etiam phlebotomiae usus nō reprobatur. In lenimēto uero, corporis exercitio, atque cibis digestibilibus resumēdos ducimus aegrotantes. Tunc ad recorporatiuam uenimus curationē, prouidentes ut adiutorijs localibus, si qua durities in uisceribus fuerit, hoc est, in iecore, uel stomacho, aut liene, sicut superius docuimus, destruatur. Sic enim cum passionis genus fuerit amputatū, etiam color naturalis corpori reddetur. Coniecta sunt eius praeterea accidentia, quae Graeci symptomata uocant, cum generali congrua curatione, id est, ut fel diffusum recorporatione adhibita detergentes, uarie deducamus, nunc clysteribus acerrimis, nunc absinthio poto dato, uel intybi agrestis succo uno uel duobus cyathis singularibus. Ac si declinationis tempus permiserit, etiam cum uino aliquando ipsa quoque intyba comedenda probamus, cocta, uel incocta. Item asparagum, uel daucum, aut foeniculum; & ob plurimam oculorū infectionē erit sternutatio commouenda, medicaminibus scilicet, quae Graeci ptarmica uocauerūt.

B Item naribus infundendum, prius quam in lauacrum ueniant aegrotantes, ut quidam probant, struthium cum lacte, & ad speciem referentes, asinino uel humano. Similiter etiam elaterium quod appellant, hoc est cucumeris agrestis succū; Item cyclamini, cum eodem lacte. Fertur enim statim per nares, quae uultū tenuerat fellis infectio, & magis si aeger ingrediens cellas feruens descenderit solium, atque requiescēs diurno tempore aqua calida fuerit uaporatus, adhibitis aliquādo etiam apophlegmatismis, quorum materiā saepe memorauimus. Item hijs quae superficiem corporis lacessendo iaculare uidentur, quae appellata sunt anastomatica, & propterea recorporatiua, in sudorē prouocantia fellis infectionē, hoc est, dropax iugiter adhibitus, uel solis feruor torridus, quem Graeci heliosin appellant, Item naturalium aquarum exhalatio, uel medicaminū sudorem mouentium usus. Aspergendum denique corpus struthio, nitro, sulphure, & hijs aspersionibus quae ob pruritum corporis adinuentae sunt, a Graecis sympasmata appellata; feruentiore apua fouendi aegrotantes. Sic enim seruata regula generali etiam accidentia passionis curabuntur. Non enim haec solis in acutis erunt passionibus obseruanda, uerum etiam in tardis, quas Graeci chronias uocant. Vtendum etiam aëris mutatione, & gestatione uaria, & littoraria moratione, animi quoque laxamento ac iucunditate, & aquarum naturalium uoluptate, natatione uaria, & assiduo uomitu, simplici, atque radicibus commoto, Item drimyphagia, in qua prae caeteris capparis magis usus approbatur, & acetum squilliticum, in quo sit infusa anchusa herba, & bulbi, & squilla igne torrida, id est subassata, cum melle electario data. Vinum praeterea tenue probamus; & perseuerante passione helleboro decocto corpus agitandum, uel si oportuerit, bibendum damus medicamen ex herbo & ceruino cornu, in

συμπτώματα πταρμικά ἀποφλεγματισμοῖς ἀναστομωτικά ἡλίωσιν συμπάσματα

* Conditum, lascari, uinum e dolio quod in ampliori et aqua pleno conditum est. Condita multa factitia et medicata describit Aetius pag. 927. Aetius pag. 584 c. hoc medicamentum cum uino simpliciter dandum ait iis qui febre carent. conditum pag. 125. mulsum

corylæ quantitatem cum tribus cyathis mulsæ, in hijs qui adiuncta febre uexantur, uel conditi in hijs qui sine febre afficiuntur. Sed uitandam probamus frequentem, & uariam medicaminũ potationẽ, quæ fella deducere promittuntur, siue uentriflua, siue urinalia. Etenim sitis extenditur, & solidioris cibi fastidium duplicatur, & corporis fortitudo minuitur, atq; cibi accepti corrũpuntur, & omnis corporis materia adulterio medicaminũ deterior fit, cum babitudo, ut supra diximus, omnis fuerit immutata. Quod facere uidemus eos, qui sæpissime ac iugiter herpillum dari probauerunt, & absinthium, & aloën, & diagridium, & coloquintida, uel ex aloë & coloquintida hieram confectã. Item ex amygdalis, & absinthio, & aniso trochiscos confectos, & decoctiones recentis mulsi ex uino confecti, cum hyperico, uel aristolochia longa, uel herba adianto, quam Latini capillum Veneris uocant, uel cicere albo. Aliquando etiam hæc mandenda probauerũt, Item rubea, quam Græci erythrodanon uocant, uel struthium tritũ cum fico arido, uel palmulis, aut sulphure, in ouis sorbilibus in parui cochlearis quantitate: aut certe ceruini cornu elimatũ puluerem dracbmã unam, cum cyatho uno, & aquæ cyathis duobus, uel nepete, quã Græci calaminten uocant, aut radicibus pastinacæ, quam staphylen appellant, decoctis in uini heminã, & dimidiam, donec ad tertiæ partis liquoris ueniat quantitatẽ, Ex quo dandum probãt cyathum unũ cum aquæ cyathis tribus aut quinq;, cum dauci semine: aut apiũ aut zingiber, meu, uel asarum, aut radicẽ herbæ brioniæ, Item seseli, & libani herbæ infusionem, uel decoctionẽ, & trochiscos ex herpillo uel fœniculo cõfectos, uel ex aristolochia, quos diherpillum, uel diamaratũ, & diaristolochian appellant. Horum enim uaria multitudo, uel usus frequens, causa sæpe ipsius fuit faciendæ passionis. Non enim quoniam fellis detractio facta, illico curationis est causa, nisi totius quoq; passionis fuerit destructio consecuta. Sic igitur hijs utendum erit, ut supra demonstrauimus. Item quidã Veneris probauerunt adhibendum usum, laxationẽ carnis faciendam æstimantes, Ex quibus est Titus, Asclepiadis sectator, & Themison. Sed est hoc neruositatis uexabile, quippe cũ fortitudinem corporis tollat, quæ magis est ægrotantibus adquirenda. Item alij aurum iugiter aspicere uel intueri ægrotos præceperunt, siue aureos colores, Hijs deniq; etiam operimentis utendum laudauerunt, siquidem similia rapiantur, & propterea morbi, siue colorũ, aut fellis migrantia in alias possit transire materias earum concordantes colores, non conijcientes quod sit magis credibile externa in ægrotum facilius transire. Quippe cum uiarum densitate superficie corporis clausa interiora teneantur, uel certe similitudo magis passionis possit prouocare uirtutem, occultæ suasionis admonitione superata. Semper enim memoratione passionũ tristes ac mœsti necessariò fiunt ægrotantes: quæ maxima causa est augendæ passionis. Est autem maximũ adiutorium, & magis utilis ægrotantibus animi purissima laxatio, siue serenitas. Erit præterea perseuerante passione etiam longa nauigatio curanda, & unctio, adhibito præceptore, quo assidua defricatione & plenissima fieri resumptio possit.

Titus.
Themison.

DE CACHEXIA. CAP: VI.

Achexia nomen sumpsit à quodam corporis habitu malo: Cacian enim uitium uel uexationem Græci uocauerunt, hexin habitudinem. Sed principaliter eius curationẽ ante Themisonem nullus ordinauit. Ipsam nanq; secundo libro Tardarum passionũ, itemq; primo atque quarto Epistolarum memorauit. Item Thessalus secundo

A cundo libro regulari. Fit autem siue nascitur haec passio intemperantia aegrotantis, uel curatione mala medicantis, aut post aegritudinē tardae resumptionis causa. Item ex medicaminibus saepissime potatis, uel ex saxea duritie iecoris, aut lienis, haemorrhoidis longissimi temporis, aut uomitu. Item ex febribus longo tempore corpus affectum, aut collectionibus, aut uomitu post uespertinos cibos, & hijs similibus. Est autem ipsa quoque passio saepissime hydropismi antecedens causa, aut macularum simili in superficie corporis accidentium. Sequitur cachecticos pallor subalbidus, aliquando etiam plumbeus color, debilitate tardus ac piger corporis motus, cum inflatione inani. Aliquibus etiā uentris fluor cum febricula in plurimis latente, quae circa uesperam magis augetur; pulsus creber ac densus; Cibi fastidium, & uini magis appetentia, urina fellea, & extensio uenarum. Est autem passio saepius stricturae, sicut ex supradictis conijcimus. Aliquando etiam complexa solutione ob plurimum uentris fluorem, uel simili quolibet fluxu. Quapropter conuenit complexa passione laborantis primo abstinere fluentia, & intemperantia aegrotantis corrigere, uel curationes malas, aut medicaminū potationes prohibere. In iecore uero aut liene si qua fuerit durities, siue saxositas, destruere, ut nuper demonstrauimus. Aut si fluor sanguinis fuerit plurimus, abstinere: haemorrhoidas uero auferre; febres quoque soluere, ut de febribus scribentes docuimus, collectiones congrua curatione, sicut de ipsis scribentes monuimus, sanare; & consuetos eis post uespertinū cibum uomitus paulatim detrahere. Ac si horum nihil fuerit accidens, & sola in corpore uisa fuerit cachexia, erunt eius superpositiones ac lenimenta prouidenda, & uigilante sine ulla ratione aegroto, aut cibo corrumpente, animi attestante difficultate, cū pigro ac segni corporis motu superpositionē cognoscere: & propterea in requie retinere aegrotum, cum abstinentia cibi, quo turbatio corporis resoluatur. Item ea quae fuerint extenta lanis contegenda, atque oleo calido fouenda, ac si uenter fuerit fluens, abstinendus. Item si plurima fuerit corporis tensio cum grauedine, erit adhibenda phlebotomia ex brachio mediocriter; sed non necessario in hijs qui haemorrhoidarum causa inanes uidentur. Ac deinde retentione facta constricti, sed non in omnibus qui communiter tanta, ac tali fuerint strictura possessi; tunc perunctos conuenit refici cibo digestibili ac leui, usque ad declinationis tempus, seruato genere accidentium, alia cataplasmatibus, alia cucurbitis recurare. Cum declinatio apparuerit, plurimus ac uarius cibus erit adhibendus, & similibus superpositionem urgentem adiuuare, atque ita lenimento ueniēte, quod facile approbamus exercentibus asperitatibus passionis supradictis, hoc est, hijs quae superpositionē designant, erunt corpora resumenda atque fortificanda. Tum recorporatiuis utendum curationibus, quo reformata corpora, uel ut ita dixerim, refectis uitiosis carnibus, ac renascentibus nobis reparata, ad memoriā redeant sanitatis. Quapropter aeger, somno discusso, semet in lecto continere iubendus, etiam iacere paulisper; tum etiam neque repente consurgere, sed praetentato motu, discere, utrum se lectem ac digestum sentiat. Etenim si fuerit occurrēs indigestio, erit requies adhibenda plurimo temporis spatio, donec grauedo digeratur: dehinc mediocri gestatione, atque paruo cibo utēdum, si non ex accessione, sed ex aliqua causa manifesta, temporalis acciderit corporis displicentia, quam Graeci diarescesin uocant. Ac si nulla fuerit aegrotantis querela, erit a lecto leuandus, & ob expugnandam frigoris iniuriā oleo leuiter perungendus: Tunc gestatio adhibenda, & si uires permiserint, uel aëris rēperies, sub diuo, & magis intra muros, motu uehiculi. Si uero aliqua fuerit obstans causa, H

B

426 10

[Manuscript annotations:]
424 / 8
uel ex fluxu
macularum et spilorum in. sordium. neuorum.
cachecticis; debilitas,
similem quemlibet fluxum laborantibus,
fluoris sanguinis: febris haemorrhoidum
cibos
425 / 9
At haemorrhoidum retentione facta constrictius, sed non in omnibus communiter, uerum ut tanta et tali uidentur, sed ubi retentione [illegible] facta constricti sunt aegri: nec eadem quantitate in omnibus communiter, uerum ut tanta, ac tali fuerint
uero; similibus etiam; cessanti; oportet
nouis; bonis
nam si ex accessione id contingat a cibo prorsus est abstinendum.
diaphoresis
extra
cataplasmatibus, ut collectiones, duritiem quoque iecoris aut lienis: cucurbitulis uero, praesertim reuellentibus, aut deriuantibus, uomitum, fluorem sanguinis, haemorrhoidas

C causa erunt hæc sub tecto adhibenda, & pro uirium modo aut uehiculo manuali, aut sella, aut cathedra exercendus ægrotus. Tum gestatione perfecta parua deambulatio adhibenda, uel uocis exercitium, atq; ad unctionem ueniendū, sed præcalefacto intra uestes ægro. Quoties calidum habuerit corpus, tum deposita ueste erit linteolis leui defricatione tergendus, atq; statim oleo paruo ungendus, & summo tactu fricandus: primo ab alio, postea à semetipso, retento spiritu: ut etiam alia teneātur. Dehinc rursum ab alijs defricandus, tenacius quidē, sed non impressius, quo possit carnis inflatio coagulari. Sed hæc erunt adhibito unctionis præceptore facienda, quo secundum proprias mutationes omnium partium motus æqualiter, ac totius corporis integret exercitium. Tunc permittentibus uiribus etiam raptorio machinamēto gestetur, ac deinde recussabili sfera, quam Italicam uocant. Aliquādo etiam harena asperso corpore, quā amon appellant, defricetur, per interualla dierum adhibito lauacro. Conuenit etiā psichrolusia nullis obstantibus causis, quæ eam prohiberi permittant. Tum uinū dandum austerum album, leue. Dehinc iubendus superbibere, atq; siccum sumere cibum, uel certe quartā partem panis siccā manducare, adhibito usu assorum pulmentorum, & neq; curiose conditorum, ut pisces, dunes, uel agrestium leuiora, & hijs omnibus iuxta regulam methodicam auctis aut minutis, interiecta uini abstinētia, & cibi parua sumptione. Vtendum etiam locorum atq; aëris mutatione. Tum heliosin, quam nos corporis torporem dicimus, ita dropacis adhibēdus usus, & pulueris nitri fricatio, & sinapismus specialiter, & usus aquarum naturalium, uel natatio maritima. Item harena litoraria ignita circuntecto corpore torrendi sunt ægrotantes: nunc inter paucos, nunc inter plurimos dies,
D ut uires permiserint: Tum nauiculæ exercitium atq; peregrinatio, quemadmodum in præcedentibus ordinauimus.

DE NVTRIMENTI CESSATIONE, QVAM atrophian Græci uocant. CAP: VII.

ἀτροφία.

Deerat quoque principium capitis in exēplari, quod nos ut potuimus sarsimus.

Vtrimenti cessatio, quam Græci atrophian uocant, ab accidenti nomen sumpsit. Et contingit in passione cōstitutis plurimus cibi appetitus, tum corruptio, quibusdam fastidium. Item tenues atq; latentes tepore sunt, neq; febricula iugiter, & quibusdam inter plurimos dies soluta. Ducitur præterea quædam etiā per urinam corporis defluxio, quam syntexin uesicæ uocauerunt, cum plurima fuerit poti liquoris egestio, atq; corporis subinde per dies singulos extenuatio etiā. Nunc igitur cōuenit, sicut in Cachecticis diximus, prouidere, ne qua pars corporis principaliter patiatur; & oportet congrua eidē morbo localia adhiberi adiutoria, ut iecoris, uel lienis duritiei, uel fluori uentris, aut intestinorū, uel uesicæ, uel ulceri in interioribus constituto, aut collectioni, quā specialiter uomicā diximus. Ac si etiam febres fuerint cōsecutæ, ijsdem quoq; adhibenda medela. Si horum nihil in corpore uiderimus, sed sola fuerit atrophia consecuta, conuenit ægrotum fortificari rationabiliter, atq; resumi gestatione, pro uirium quantitate, scilicet quibus sæpe memorauimus generibus, & unctionibus ordinatis, plurimo oleo superfuso, adhibita fricatione, & ministris corpulentis & mollibus, uel quales esse fricatores. Salutaribus præceptis docuimus, quo contactu corporum laxiore ægrotantis exercitata membra soluantur. Tum temperato utendum lauacro, atq; uino tenui, & pane limpido fermentato, & pulmentis ex media materia, atq; iuxta cycli regulam eorū augmenta ac detractiones uaria

A nes uariare non repetitis, nec perfectis ilico cyclis, sed unius tantummodo qualitatis, ut de cataleptico scribentes docuimus. Denique cum ex uolantibus solis adhibemus, initium ex paruulis ordinamus: Tum autem ex agrestibus & teneri/bus, cum porcina ex membrorum summitatibus. Conuenit praeterea locorum atque aerum commutatio, & aliquando drimyphagia, uel simplex uomitus, tum etiam ex radicibus confectus, & localia alijs atque alijs locis adhibenda, & magis medianis partibus. Non enim sine plurima uexatione partium, quibus digestio celebratur, inesse corporibus atrophia potest. Ipsis igitur frequentius adhibendus est dropax, & cucurbitae, uel paroptesis, aut sinapismus, & sympasmata acriora, quae a nobis aspergines nuncupantur. Item malagmata eiusdem quantitatis. Vtilis praeterea littoraria nauigatio, atque natatio maritima, uel naturalium aquarum: Tum post cibum animi laxatio, quam diachysin uocant, & articulorum complexio adhibitis ministris, qui mollibus hoc manibus efficiant. Themison uero secundo libro Tardarum passionum plurima recte ordinasse probatur. Aliqua uero caduca intentione dixisse intelligitur. Iubet etenim aegros non aequaliter aegrotantes duodecim stadiorum spatium gressu conficere, aequalem modum cunctis definiens. Item igneo in loco uel feruenti fricari iubet praefatigatos sudoribus aegrotantes. Item sole torrenti, atque ita per interualla leuiter defricari, & in calida, atque oleo calido eorum manus infundi, ex quibus periculum perfricationis necessario sequetur. Item post interdianum cibum deambulationem probat adhibendam, atque fricationem & lauacrum. Tum post uespertinum cibum iungenda crura, atque brachia, quod est dormituris anxiosum. Praeterea post coenam imperat uomitum praedato passo, aut uino dulci, uel succo ptisanae. Tum frequentato uomitu oua duo danda sorbilia, cum panis uncijs duabus, ex quo incensa altiora, atque exercitaris uomitu uisceribus facile corrumpuntur accepta. Haec igitur recusantes, alia quae recte ordinasse perspicitur amplectenda iudicamus.

B

DE HYDROPE. CAP. VIII.

Ydrops ab accidenti nomen sumpsit, siquidem aquosus humor hanc passionem necessario comitetur. Nam Graeci hydor aquam uocauerunt. Generatur autem ex accidentibus plurimis, atque diuersis causis, ut cachexia, febribus corpora tardantibus, Item duritia, uel saxea densitate iecoris, uel lienis, aut stomachi, uel peritonei membranae, aut matricis, Item spirationis difficultate, quam Graeci dyspnoean uocant, uel uentositate stomachi, aut coli, aut uentris passione, quam Graeci coeliacen diathesin uocant, Item longi temporis dysenteria, uel in foeminis menstrualis fluoris retentione, Item haemorrhoidarum ueterum repentina, atque incondita curatione, facta abstinentia, uel coaceruata bibentium transuoratione, & magis si salsa fuerit aqua, Item medicaminum frequentata potione, & horum similibus. Graeci igitur, uel aliarum sectarum principes eius potestatem, uel differentiam nominibus uariandam crediderunt. Vocant enim hanc passionem etiam hyderon uel parecchysin, originibus locorum specialia nomina tribuentes. Nam parecchysin appellant sensibilem, & manifestam liquoris superfusionem, quae fit inter peritonei membranam & intestina: Hyderon autem, dispersum siue infusum per uiarum raritatem, atque carnis spiramenta liquorem. Et dicunt hyderon ex renibus generari, Hydropem uero ex duritate iecoris. Quod quidem nos iuxta sectae regulam reprobamus. Etenim infusio, siue superfusio liquoris est passioni communis: & neque antecedentes causae passionis facere discre-

 tionem

C tionem recte creduntur. Siquidem etiam ex plurimis aliis partibus patientibus hydropes generãtur. Eius igitur differentiã Hippocrates, & Diocles duplicem dixerunt. Aliam enim hyposarcan uocauerunt, aliam asciten. Item Heraclides Tarentinus secundo libro Internarũ passionũ totius corporis inflationẽ, siue humoris infusi perforationẽ catasarcan uocant. Inter peritoneũ uero, & intestina, asciten, uel tympaniten appellauit. Item Demetrius Erophili sectator undecimo libro de passionibus scribens, alium dixit hydropẽ constitui sine ulla humoris infusione, sed sola inflatione turgente: alium ex humore diffuso, & eum nunc per totum corpus, nunc inter peritoneũ & intestina, cuius differentiã nunc plurimo uento tradidit. Et est uanũ atque intellectu carens, sine ullo humore superfluo laborantẽ hydropem uocare. Item plurimi tres differentias tradiderunt: aliã enim catasarcan, aliam asciten, aliam tympaniten uocauerunt. Asclepiades autem alium celerẽ dixit, ut eum qui repente constituitur: aliũ tardum, ut eum qui tarda passione uexet: & alium cum febribus, alium sine febribus. Hoc quidẽ cõmuniter etiam aliis specialibus passionibus adscribẽs, non aduertit quoniã proprio nomine celer dicitur passio, non sola quæ repente conficitur, uerũ etiam ea quæ celeriter solui posse mõstratur. Hydrops autẽ fit quisquam repente ex coacceruata bibẽdi transuoratione, uel salsi liquoris potu. Celerẽ autem passionis solutionẽ nullus ægrotantiũ meruit. Item Proculus Themisonis sectator secundum plurimos inquit hydropis differentias temporibus passionis adscribendas. Initiũ enim atque augmentũ esse leucophlegmantian, cum adhuc secundũ carnẽ fieri mutationẽ uiderimus. Statum uero tympaniten, cum summa tensio secundum uentrem fuerit facta. Declinationẽ autem asciten, cum quadam indulgentia fuerit inflatio relaxata. Non secutus ueri regulam, neque aduertẽs quia omnis
D species passionis sua quæque tempora percurrit. Denique etiam catasarca usque ad statum, uel declinationem perseuerat. At tympanites, & ascites ex initio facti in augmentũ uenerint, & statu sumpto declinauerint. Item Apollonius Memphites aliũ dixit fieri hydropẽ cum retentione, ut si quid biberit, sine dilatione tanquam per fistulam transiens egeratur. Eius autem quẽ cum retentione fieri dixit, secundũ plurimos tres esse differentias affirmat. Sed melius Demetrius Apameus ab hydrope discreuit, eum qui sine dilatiõe potum liquorẽ per urinam egerit, diabeten appellans, sicut specialiter de ipso scribentes docuimus. Melius igitur, quantum ad species hydropis, quanquam nõ generaliter, mutemus curationem, alium dicere in toto corpore constitutũ, tanquam in papyro uel spongia inter uiarum raritatẽ insertum, à liquore uocari leucophlegmantiam, quam Latino nomine etiam, intercutem recte dicemus: alium in parte corporis, inter peritoneum & intestina, subiecto liquore solo, uel admixto uento plurimo uocari, alterum asciten, alterũ tympaniten: Sequuntur quædam cunctos præterea communia, quædam singulis propria. Communia autẽ, ut inflatio, uel extantia tumoris, & piger aut difficilis corporis motus, spirationis difficultas, quam Græci dyspnœan uocant, somnus difficilis uel anxiosus, & magis post cibum, sitis, & urina comparatione sumpti potus paruior, fastidium, & aliquando febricula latens in plurimis. Item quibusdam etiam uesiculæ, uel fistulæ, quibus eruptus humor feratur, ac deinde uulnera difficilia sufficiant, uel quæ in cicatricẽ uenire possint. Specialia uero, uel propria singulos sequũtur, ut leucophlegmãtian, uel intercutem mollis atque humida inflatio uentris, ac uultus, & crurũ, & folliculi genitalis, uel præputii, relucente liquore per cutẽ albido colore. Item cum oris uel spiratione, siue anhelitus fœtore, totius corporis grauedo, & impressioni digitorum

cedens

Hippocrates, Diocles. ὑποσάρκα. ἀσκίτης. Heraclides Tarentinus. κατασάρκα. τυμπανίτης. Demetrius. Asclepiades. Proculus. λευκοφλεγματία. Apollonius Memphites. Demetrius Apameus. διαβήτης.

A cedens tumor, ita ut paululum caua permaneant loca. Aliquibus etiam alborũ atq; crassorum humorũ uomitus, uel per uentrẽ egestio: unde etiã nomen passio sumpsisse à græca deriuatione uidetur: Leucon enim albidum, phlegma humorem crassum uocauerunt: uel quod ægrotantis color albidioris imaginem ferat. Alij uero tanquam ex superfluo humore generata passione, penetrans humor singula quæq; spiramenta possederit, nos uero intercutem nominamus. Asciten deniq; sequitur uentris inflatio, uel extantia, & pro corporis motu liquorisconlisi sonitus, uel ad concussum palmæ resonus, tanquã semipleni utris, ex quo nomen sumpsit. Item pro schematis mutatione, uel digitorum impressione demersio, uel resurrectio liquoris, & conclusio superiorum partium, atq; tenuitas tanquam extentæ cutis secundum ora, uel colla, aut iugula, uel pectora, iacentibus præterea ægrotantibus diffusa, atq; elatior tumoris extantia fiet, surgentiũ uero uel stantium maior atq; extenta, & increscente passione corporis frigus atq; torpor accedit. Aliquando etiam tussicula, & stercorũ uel urinæ abstinentia, & per uentrem fluidior exitus, & apprehenso folliculo, atq; uirili uretero extans inflatio reduplicata, & aliarum partium surgens tensio, sicut in leucophlegmatia. Vocatur autẽ hic hydropismus, ut Diocles, etiam epatias, aut splenites à patientibus partibus nomen ducens, hoc est iecore uel liene. Item tympaniten sequitur rotunda atq; extans inflatio, secundum gasterã, cum tensione plurima, & ad percussum palmæ resonus, uelut tympani, unde etiam nomen accepit. Item ructationes, & aliquando intestinorum tormenta, quæ inclusæ uento per podicẽ digeruntur, atq; grauedinis detrahant quicquam. Est autem passio communiter stricturæ omnis hydropismus, sed complexa aliquando solutione ex alijs accedentibus, ut uentris fluore. Præterea est naturaliter tarda passio: siquidem nunquam celeriter soluta uel emota corporibus uidetur. Item generaliter magna: siquidem & difficultatem, & indecentiam, & periculum inferat ægrotanti. Deniq; semper difficilis curatione, nunc uehementer, nunc minime comprobatur. Etenim magnitudine uehemens, & uarietate accidentium, & corruptione uirium magis incurabilis iudicatur: Parua uero magnitudine comprobatione supradicta, atq; paucis & simplicibus accidentibus, quæ Græci symptomata appellant, & sine nimia uirium læsione, minime curatione difficilis approbatur. Et quæ secundum aliarum sectarũ principes de effectis uel exitibus passionum scripta sunt, ut etiam secundum causas ex quibus efficiuntur, & patientes locos, & naturas, & ætates, & annalia tempora, ut hyemis, uel æstatis, & eorũ medijs temporibus generationes passionis, alij difficiles curatione, alij faciles hydropes approbantur. Quæ quidem omnia magnitudini passionis adscribenda sunt, ne infinitus modus differentiarũ uideatur accidentiũ numero uariatus. Etenim secundum causas, difficiles aiunt curatione hydropes, qui ex faxitate magis quàm ex duritia fuerint facti. Item eos qui ex dysenteria, uel coli passione, ab his qui ex coaceruato haustu bibendo uitium conceperunt. Item secundum locos, difficiles inquiunt eos qui ex iecore, faciles uero eos qui ex liene. Itẽ secundum naturam, uel sexum, difficiliores inquiunt curatione semper fœminas maribus. Itẽ secundũ ætates, faciliores inquiũt curatione pueros, uel pubentes, difficiles uero ætatis mediæ, uel senes: non solũ quod natura crescere uel augeri, aliæ minui uel declinare uideantur, sed etiam quod alij prohibeantur, alij cogantur, alij neq; suadere, neq; cogi posse probentur. Item secundum annalia tempora, quæ Græci horas appellant, difficiles inquiũt curatione æstatis tempore laborantes, siquidem multa siti afficiantur. Alij uero è contrario faciles

B (margin, beside "nunquam celeriter")

C inquiũt curatione: siquidem exitum liquorum fieri prouocat feruor æstatis, & corporis præterea faciat siccitatẽ. Difficiles uero hyemis tempore, ob corporũ densitatẽ uel frigus: Item uerno tempore: siquidẽ humidiora, atq; liquorum redundantia fiãt corpora: Autumni uero prima, similia æstati, ultima hyemi dixerunt. Item secundum generationẽ, siue fabricationẽ passionis, difficilẽ inquiũt curatione leucophlegmatian, facilem uero asciten, & horum medium tympaniten. Dissenserũt præterea etiam de patientibus partibus, quæ principaliter afficiuntur. Erasistratus nanq; iecur inquit pati: In apertionibus enim saxeum semper inueniri confirmat: alij uero colum, sed cõsentire iecur: alij splenẽ, ac iecur, & colum: Alij etiã peritoneum: alij renes quoq;, & matricem principaliter pati dixerunt: Et apparet omnia necessariò prætangi: quod quidem etiamsi lateret, nullus timor curationis mutandæ medicantibus accedit: neque etiam ob localium adiutoriorum ordinem quicquam obesse monstratur, cum hæc eadem oporteat ceromate sole feruefacto iactari, uel pellibus sole ignitis inuolui. Adhibenda etiam acopa feruentia, & sudationes ex naturali materia prouocare: habet enim recorporandi uirtutem ex quacunq; metallorum materia exhalatio naturalis: Item ex harena littoris sole ignita torrenda corpora. Hyemis uero tempore igne prætorrenda, atq; ita corpori admouẽda, ut ex ipsa, excepto capite, cætera corporis omnia contegantur: Item sinapismus usq; ad cutis humorem adhibendus, qui maxime uehementem fortitudinem locis humore corruptis, atq; ut ita dixerim, habentibus admouet ac ministrat: Item locorum & aquarum mutatio adhibenda, & peregrinatio magis maritima. Est enim lacerantior, atq; corporis apertionibus efficax ob salsitatẽ maritimus aër. Conueniunt etiam uaporationes spongiarum ex aqua maritima expressarum, uel aqua salsa decocta. In tympanicis uero specialia, ut pleriq; uolunt, iuxta communẽ uirtutem recorporatiuæ curationis, etiam decoctio centaureæ herbæ, & absinthij, & origani, & hyssopi, & marrubij adhibenda, & similis uirtutis epithema, ut est quod appellatur dianitrum, ex fico atq; nitro, & absinthio confectum. Tundendum igitur aridum ficum, sed quod sit pingue ac succidum, Item singulatim absinthiũ, & nitrum admiscendũ duabus partibus fici, & quarta pars origani. Aliquando etiã rutæ admiscenda particula: Facit enim medicamen, quod appellamus diahyssopum: Itẽ uua passa cum cumino, uel farre, cum adipe ueteri, & uino. Hoc quidem plurimi magis intercutibus conuenire probauerunt: Item bubulo stercore ungendos cum aceto ægrotantes dixerunt. Apponenda etiam malagmata, quæ fortificare, ac recorporatiua uirtute mutare ualeant corpora in meliorẽ habitudinem. Intercutes autem & ascitas hijs curandos probant, quæ siccare atq; exiccare ualeant corpus, uel sudorem commouere. Sed erit cauendum, ne immodico usu medicaminum corporis superficies ulceretur. Est autem nostrum medicamen quod ex herba chamæleonte nigra conficitur: Item ex stercore caprino, quod appellatur diacapregias: Item diacentaureum, & diaoriganũ, quæ ab herbarum nominibus uocabula sumpserunt: Item icesion emplastrum, quod magis post humoris detractionem adhibendum probamus, quo partes roborentur: Item diayteon emplastrum, & diadictamnum, & barbarã, & diasycaminum. Oportet autem interpositis quinq; diebus, uel eo pluribus detracto iamdudum apposito medicamine perspicere profectum, ac rursum imponere omnibus locis, ex anterioribus ac posterioribus corporis partibus: Singula autem medicamina erunt illinienda pellibus teneris, atque ita corpori addenda, superposita lana

Erasistratus. Dianitrum. Diacapregias. Diacentauriũ. Diaoriganũ. Emplastrum icesion.

multa hic desunt
inungi
prouocare
harena
tumorem
tabentibus
ordinanda
absinthij etiam
Describitur a Paulo.
Icesium describitur ab Aetio.
Diaiteas describitur ab Aetio.
Describitur a Paulo, ut Diacapregias. Aetius in curatione hydropis describit epithema ex stercore capræ.
appositum

Malagma intelligit molli ex liquore Sycamino descriptum a Paulo inter emplastra. quidam legunt διὰ συκομόρου, ut sit ... malagma descriptum ab Aetio in curatione hydropis pag. 590. quod recipit succum Sycomori.

Apud Aetium in curatione Hydropis Epithema ex farinis, et Emplastrum tonsoris Bithyni recipiunt puluerem radicis chamæleontis nigri.

Emplastrum ex Centaurio oribasij describit Aetius pag. 836. et Theriacen uocat.

A molli cum leuibus fasciolis colliganda, & pro uiribus corporis adhibenda gestatio, atque ungenta congrua, & defricatio. Tympaniten uero recorporatiua curandum probamus curatione, & coniicienda etiam inflationis medela, quam Græci empneumatosin uocant. Adhibenda denique reflantia, ut est quod appellamus diaspermaton, uel polyarcion, aut diaartymaton, aut diasamsucum, aut D diamelilotum. Hæc enim ualent etiam uentositatem tollere. Adhibenda præterea in his ea quæ superius ordinauimus. Tum profectu accedente regula cyclorum, adhibenda natatio maritima, uel aquarum naturalium. Alij uero nõ absurde etiam aquæ marinæ uaporationem probant adhibendam, quo sudores prouocantur. Inquiunt enim implendum solum aqua marina feruenti: Tunc quadrangulam compaginem immittẽdam, præligatam loris, in quam erit includendus ægrotans: sed præliganda compago pelle, ut aquæ prohibeat ingressum, quo exhalatione uaporis calefactus ægrotans in sudorem uenire cogatur. Sed erit aqua calefacienda innouatione frequenti ferri candentis immissione massarum. Oportet autem semper ægrum adhibito animi laxamento curari, quam Græci diachysin uocant. Quærenda denique animi desideria, quæ sine uexatione corporis præueniant uoluntatem, & amicorum conuiuia, quæ ciborum parcitate, animi tamen lasciuitate frequentent. Vtile etiam, si longi fuerint dies partiri modum sumendi cibi: facilius enim accepta digeruntur duorum temporum oblatione diuisa. Ac si iuxta ordinem datum leuigati indulgentia passionis, rursum fuerint accessionibus typicis ægrotantes affecti, quo iterum impleri uideantur, erit melius uti prius radicum uomitu: dehinc ante diem radicum usus, album ueratrum immittere, tunc sequenti die hoc detracto radices dare, uel B certe hellebori decoctionem. Sed horum usum uel confectionem dexteram, atque adhibendi modum Responsionum libris de adiutorijs scribentes docuimus: & nunc exinde hæc accipienda monemus. Hæc est mundior, atque uera hydropum curatio. Etenim potui medicamina danda cauere decet: Alia enim uesicam commouent, alia intestina lacerãdo ulcerant, uel dysentericam faciunt passionem: Alia stomachum uertunt, & fastidium generant cibi, & sitim extendunt. Quapropter si cogentibus rebus utendum uiderimus quibusdam aquiducis medicaminibus, quæ Græci hydragoga uocauerunt, ea dabimus his qui plurimo humore infusi, aquoso corpore laborare uidentur. Habere etiam conuenit curam, ne rursum corpora repleantur: ex quibus est euphorbiũ mulso commixtum poto datum, uel ouis sorbilibus aspersum, duorum uel trium cochleariorum quantitate, uel decoctio radicum, aut squilli. Oportet autẽ squillæ libras duas omni purgamento absolutas, quo ad unam libram redigatur, concisas, in uas fictile nouum, prælitum mitti, tum adiectis uini sextarijs tribus; quibus ad tertias decoctis, ex ipso liquore erunt ad duo cochlearia ægrotanti danda: & proficiente curatione usque ad unciæ unius accedere modum. Sed hoc erit post gestationẽ adhibendum, uel post perunctionẽ corporis, & ante sumptionem cum plurimo interiecto tempore. Ex decoctione aũt radicũ duos uel tres cyathos dandos probamus. Sin uero etiam urinã quis uoluerit cõmouere, erunt omnia aromatica prohibenda, quæ non curiosa, sed magis simplicia esse uideantur, ut est decoctio seminis cucumerũ, uel fœniculi, aut dauci, aut apij, anesi, petroselini, Itẽ menthæ, asari, nardi, squinanti, zinziberis. Hæc singula, uel cũ uino, uel ex ipsis confecta erunt offerenda. Ac si ex his humor detrahi non potuerit, oportebit tanquam alienũ paracentesin auferre. Sed nunc decet prius quàm ipsius

C officij usum doceamus, hijs respondere qui ipsius curationis adhibendæ dissonantia iudicia posuerunt. Antiquorum igitur aliqui congruam paracentesin dicunt, ut Euenor libro quinto Curationū, Erasistratus libro quo de hydrope scripsit, & eius sectatores, Thessalus secundo libro regulari. Alij uero congruā laudauerunt, ut Asclepiades libro quo de hydrope scripsit, & Themison secundo libro Tardarum passionū, quibus etiam nos iuxta Sorani sententiam consentimus.

Euenoris libri curationum. Erasistratus. Thessalus. Asclepiades. Soranus.

Adsertores tamen primæ sententiæ, hoc est, istius reprobandæ curationis hæc dicunt: peritonei membrana à natura neruosa esse perspicitur, & est omne quod neruosæ fuerit qualitatis punctionibus inimicum, siquidem consensus ingerat. Præterea spirationis naturalis causa, qua nos aërem recipere, atq; reddere haustu potius necesse est, intestina quoq; commouentur, quibus superficies corporis consequenter tangitur. Et est periculum hanc paracentesi uulnerare loca: quippe cum non solum corruptus humor detrahi uideatur, uerumetiā naturalis sæpe spiritus excludatur, quod est uehementer corporibus noxiū. Dehinc etiam post effectū punctionis, aliqui ægri sua uulnera resolutes uoto prius tot poris deponendi uitam quoq; liquerunt. Item neq; tempus sibi conueniēs hoc genus adiutorij habere uidetur. Etenim passio uel constituta uel superpositione, siue lenimento, aliud tempus mitigationē demonstrat, aut aliam resumptionem, uel recorporationē. Paracentesis uero conturbat atq; uires corporis tollit, & nō recorporatiua uirtute medetur, sed usum recorporatiuū impedit. Ad summam, nemo, inquiūt, saluatus est eorum qui per paracentesin curati sunt: quapropter adhibenda negatur. Item Erasistratus ait, quod iecore in duritia constituto obesse paracentesis uideatur: siquidem grauatio iecoris tumentis toleratur humo-

D ris substantia sublenata, atq; natans in liquidis, quibus effusis omnis grauedo partium tumentiū, quæ diaphragmati sunt natura cōnexæ, atq; uenæ maiori, adque contendit, quam Græci quilen appellant, adductione sui tumores ingerant uicinarum, ac deinde celerem faciant mortem. Item Ptolemæus Erasistrati sectator ait causam passionis esse iecoris duritiam, supercreatam uero humoris infusionē. Paracentesis igitur liquorem detrahens passionem minime detrahere agnoscitur. Siquidem non auferat causam, ex qua humor creatus esse uidetur.

Ptolemæus Erasistrati sectator.

Sed sunt hæc omnia facile expugnabilia. tunc enim uulnerata neruositas in tumorem uenire recte iudicatur, quoties naturali habitu fuerit constituta. Nunc autem morbo uitiata, peritonei membrana contra naturam habere perspicitur, & non similia, atq; eadem sequentur naturaliter, uel contra naturam constituta. Item intestinorum uulnerationē metuere inanis timoris est. Etenim exercitatis atq; prudentibus hoc genus officij cōmitittur. Dehinc plurimū peritonei membrana distabit interiecta humoris causa submota: spiritus uero etiam phlebotomatis sanguini iunctus excluditur, nec ilico tamen reprobanda phlebotomia, ,, cum sit ab omnibus rectissime adiutorium comprobatū. Ferendum est enim le- ,, ue damnū naturalis officij, quoties maior utilitas excludendæ passionis promit- ,, titur. Soluere uero ligationē ægrotantes, & immoderato fluore acuto deponendæ passionis in mortem uenire, simile quiddam est tanquā phlebotomatū ligaturam medici soluere, ac deinde plurimo sanguinis fluore uitam finire. Hæc enim non adiutorij est curatio, sed stultitiæ ægrotantis. Habet præterea paracentesis etiam aptissimū tempus, quod illi inueniri negant, sicut cucurbita scarificatione adiuncta, atq; hirudinū appositio, quæ non in accessione, aut lenimento, sed in dimissione suppositionis recte adhibēda probant, sicut in alijs docebimus de adiutorijs specialibus scribentes. Omnes enim paracentesi curatos, ut aiunt, mori,

apertissime

A apertissime mentiuntur, nos enim quosdam uidimus euasisse: plurimi uero moriuntur: siquidē medentiū tardante consilia serius paracentisis adhibetur, ut alij adhuc tumentes peritonei membrana, & neq; usu dextero operantes diuturam faciendo, mortis periculum incurrunt. Ex quibus est etiam Ascelepiades, qui diuiso loco fistulam relinquendam putauit, ex qua stirpis in modum impressa, uel per puncta peritonei membranæ graues cōsensus, atq; indignationes adferat. Quippe cum sæpe etiam gelati sanguinis corpuscula irruentia uulnerū diuisuris, uel quæq; externa, magnos tumores atq; indignationes cōmouerint. Erasistrato uero causanti, quod post detractionē humoris ex iecoris duritia in passionē uenerunt superiores partes, ac magis salutares, adductione quadā ponderis indignentur, erit respondendum, quia plurimi hydropes sine ulla iecoris duritie in passionē uenire probantur. Etenim ex alijs causis fieri posse superius demonstrauimus. Plerisq; etiam quanquam iecur duruerit, non necessario in hydropem uenire contingit, ac sæpe adductione partium, uel indignatione superiorum uexari perspicimus, quo sæpe tumor etiam perdiderit ægrotantes. Omitto quod iuxta eius sententiam oportebat supinis iacentibus ægrotis nullam querelam partiū attestari. Siquidem iecur nullo pondere superiora distendat, hoc est discrimen, quod Græci diaphragma appellant. Asclepiades uero repentinā effusionē atq; coadceruatam cum periculo fieri testatur: Siquidem uiæ, quas Græci poros appellant, interiecta mora blando se tactu cōtigant, & propterea illæsi maneant ægrotantes: Detractione autem facta liquorū, aspero se tactu contingāt, atq; cōcidentes augustentur: ac simili ratione etiam spiritus uehementer irruēs carni dolorē faciat, atq; inflationē, & tormēta intestinorum. Est præterea facile

B expugnabile Ptolemæi dictum, quod paracentesis humorem detrahens passionem non auferat. Etenim primo, neq; ex alio quolibet adiutorio singulari hæc passio solui posse perspicitur: quippe cū sit magna atq; perseuerans, dehinc quædam adiutoriorū ob releuanda accidentia passionū, quæ Græci symptomata uocant, adhibenda probentur, quanquam non totū soluere morbum uideātur, ut phreneticis luce commotis oculorū prætectio. Item alia quædam, quæ quanquā nihil per se medeantur, alijs tamen adiutorijs præparent corpus, uel patientem locum, quo facile adiutorij beneficiū sumat, Ac tonsura uel rasura capitis, fluore quolibet adfectis, quo detractis capillis illinienda medicamina constrictiua, uel epithemata, aut cucurbitæ appositione nullis obstantibus medeātur, Quanquā sit detractio capillorum laxatiua: at uero paracentesis etiam per se plurimū medetur. Releuat enim detractione plenitudinis tensionis, atq; spirationis difficultatē, quam dyspnœan uocant, & alijs adhibendis adiutorijs præparat partes: Non enim potuerunt medicaminum illinimenta, uel appositio syncera uirtute ad uiscera, uel patiētes partes peruenire, cum interiecto humore peritonei membrana plurimum à cutibus distet, transeant autem facile ad ea, ad quæ destinata erant, humoris interiecti ablatione permissa. Quapropter paracentesin adhibendam probamus, sed non hijs qui uiribus fuerint fatigati, aut adhuc in tumore peritonei membranæ constituti: addentes etiam, uel prædicentes periculum: Plurimi enim quanquam alterius superesse uitæ potuerint, & sine ullo dolore mortē capere, paracentesis cura celerē mortē pertulerunt.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBER QVARTVS.

CVI HAEC INSVNT:

DE ELEPHANTIASI. CAP. I.

Deest principium capitis.

heliosis, dropacismus, & lixiuij calidi perfusio, & psichrolusia, atque cataclysmus, hoc est, aquarum è supernis illisio, natatio maritima, & aquarum naualiū, & magis frigidarum, quæ aluminis naturā exhalent, quas stypteriazas uocauerunt, siue ferrugineas, quas siderizasas appellant. Itē adhibenda smegmata alia, donec maculæ albescant, quas supra memorauimus, uel eymolia terra subassata, cū hordei polline, & nitri quippiam; uel alia quæ lacessere ualeant magis, ac leuius, ut est cinis ustarū bucinarum, uel halcyonam, aut cum eodem pumex assatus, uel sulphur uiuum, uel sæpiarum testa exusta cum pumice & nitro, & eymolia subassata, atq; gummi, & galla, æqui hæc omnia ponderis. Item acopa & malagmata mediocriter lacessentia, præter cutis ulcerationem, & hijs unguenta similia, ut myrobalani cum aceto, aut uinum cum ammoniaci gutta, & alumine. Ac si ulceratio fuerit locorum consecuta, erunt congrua pro differentia ulcerum adhibenda. Quapropter ea quæ serpere per corpus uiderimus amputabimus. Tumentia uero mitigatiuis temperamus, & laxatiuis uirtutibus. Item humecta atq; fluida densamus, & sordida purgamus, caua replemus, & æqualia in cicatricem ducimus, sicut Responsionum libris chirurgiam scribentes monuimus. Ea autem quæ in cicatricem uenerunt sinapismis roboramus, prælatis metasyncriticis cyclis, & radicum uomitu, & cæteris quæ sua sunt. Tum resumpto corpore uehementer utilis hellebori albi datio probatur, quo corpora dissecentur, quæ non semel adhibenda, sed etiam sæpissime per interualla, præroborato corpore. Itē nauigatio, & in aëres meliores transitus, sic enim passio soluet, aut nō ex ea deformatus ægrotans ad finē uitæ perueniet. Veterū aūt medicorū nullus istius passionis curationē ordinauit, excepto Themisone, atq; ex philosophis Democrito, si uere eius de elephātiacis cōscriptus dicit liber, quo sanguinis corruptionis causas cōscribēs, phlebotomādos imperat ægrotātes, & dotādos decoctione herbæ, quā in Syria memorat nasci & in Cilicia. Sed neq; hanc dicere possumus, neq; passio tam difficilis hijs duobus adiutoris solui credit posse. Themison uero secūdo libro epistolarū, ad Dimantē scribens

Aqua

Themison.

Democritus.

A scribens phlebotomari iubet, recte quidem, sed non stricturam considerans potius quam conuiuantē causam sanguinis detrahēdam: quod est æstimabile, atque ut ita dixerim, dogmaticum, sicut secundo libro de cœnotetis scribens Soranus docuit. Vtitur præterea uomitiuis ieiunus, itemque radicum, eorum confundens tempus. Oportet enim superpositionis tempore adhibere phlebotomiam, in lenimento uero uomitum. Item uentrem inter paucos dies leuiter deducendum iubet, atque superficiē corporis constringendā ungento myrobalani, cum aceto, & oleo rosaceo paruo, uel myrtino, & ammoniaci gutta cū alumine. Deponit etiā ægrotantes in decoctione frigida ex herba perdicia confecta, uel plantagine, aut murta, aut rubo, bis in die, atque sufficienti tēpore quadā tarditate ægrotantes imperat immorari. Dat cibos facile reflabiles, & potu magis aquam, quæ sunt incongrua: Phlebotomia enim similiter laxatiuum genus est, & cibus reflabilis; & singula ungenta quæ imperat adhiberi, constringunt. Item embasis, quā fieri ex decoctione herbarum iubet supradictarum. Item ungenta condensant corpora. Sed hoc passus est cum nondum limpide methodicam perspiceret disciplinam, & Asclepiadis secta circumseptus, passionis causam in extasin æstimaret, quam præstabat fieri per ensem siue cutem: & ob hoc quærebat materiam à superficie ad altiora, uelut latus patentia, reuocare. Vtitur denique constrictiuis extrinsecus, & rapit ad interiora ea quæ fuerint appositorum uirtute depulsa. Prouocat etiam uentris fluorem & uomitū, & utitur hellebori purgatione, adhibito psilothro in tres uel quatuor dies, uel alio quolibet urenti medicamine usque ad cutis ruborem, quo magis perseuerantem faciat passionē. Adhibet præ-

B terea cataplasmata, ex quibus etiam succos adhibuit arnoglossæ, uel perdicij herbæ. Item malagmata adhibet constrictiua, ex quibus nunc plurimi laudant argagation appellatum medicamen. Item exercitium probat, & defricans cutem, declinat ungere, sed adhibet græcum, non conijciens hoc quoque esse laxatiuæ uirtutis. Adhibet etiam ammoniaci guttā cum aceto uel uino, aut quæ sunt intra se contrariæ qualitatis. Item post exercitium sudationem faciendam igne uicino, sed aqua frigida fouendos imperat ægrotantes, & usum hellebori geminū probat: Quæ sunt quidem uera adiutoria, si tēpora quoque seruentur, ut Responsionum docuimus libris. Item quidam Themisonis sectatores initia quoque passionis præuisa coërcentes, pronos, ac decliues, uel uenturos in eandem, quos uiderint, phlebotomant, & helleboro purgant: Eos autem quos iam possessos acceperint, iisdem negāt curandos adiutorijs: siquidem corruptione quadam uel laxatione extremæ cutis in corporibus hæc passio generetur, & sit arifica carnis atque mollifica corporis phlebotomia. Quapropter inquiunt esse frigerandā uel siccandam corporis superficiem; quo possit eius humor ad intestina uel uentrē recurrere, ac deinde clysteribus, uel purgatiuis medicaminibus, quæ catartica uocant, detrahēdo cibum. Præterea potandos probant ægrotātes succo nepetæ, seruata moderatione quātitatis, quæ neque minuenda, neque superanda sit tribus cyathis usque ad sex. Cibum etiam dandum frigidum, atque constrictiuum & paruum: Potum frigidum, sed meratum, ex uino uehementioris acrimoniæ, atque albo, uel ueteri: & sæpe tenendos ægrotantes, uel siccandos abstinentia bibendi, siccioribus reficiēdos cibis: Quæ sunt utraque incongrua ac dissonantia siccandæ cuti, secundum eorum intentionem. Si enim, ut aiunt, è superficie transmittendus est humor ad altiora, atque eò prouocandus, ut clysteribus ac purgatiuis medicaminibus excludatur per uentrem, erit enim contrariū, siti atque siccioribus cibis, & uino supradicto altiora siccare. Item aliqui horum multitudinem

C tudinem intuentes frequenter adhibendam phlebotomiam, atq; clyſteres, & uentriflua medicamina, quæ catartica uocant, iubent: & magis diacamæleos appellant, quibus neceſſariò corrumpentes ægrotos in peiorem habitudinem corporis uertunt, quem Græci cachexian uocant. καχεξία. Item alij corruptione hoc fieri, atq; mutatione ex uenenis effecta æſtimantes, temperatiuis uti medicaminibus decreuerunt: Ex quibus magis aſinino lacte ægrotantes potandos imperãt ſimplici, uel accurato, quod ſchiſton appellant. σχιστόν. Lac aſininum. Item uino dulci, & cibis ſimilibus, quibus fœda digeſtione corruptis maior efficitur corporis corruptio. Ordinant præterea theriacam dandam, quam cuncti Mithridatiũ appellamus: θηριακὴν ἀντίδοτον. Quæ quidẽ recorporatiua uirtute mederi poſſe perſpicitur. Dant etiam uiperas mandendas, ſed amputato capite atq; cauda, menſura digitorum quatuor, cætera coquentes atq; obdulcãtes ſale, & oleo, ægris offerũt comedẽda. Alij etiã aqua ex labris quibus candẽs tingitur ab operantibus ferrum, potandos dicunt, cum ſit hæc paſſio ſecundũ plurimos ſcriptores, ex aqua graui, quæ aut natura, aut aliqua corruptione fœdata ſit, ſæpius generata. Alij quoq; etiã cutis uulneratione affectandam probãt, qua corpus exhumoretur, neq; cunctis cõmune iudicium, & ignaris cognitũ prouidentes, quod peiorante paſſione ſuperficies corporis ulceretur. Item A alij ægrotũ in ea ciuitate quæ nunquã fuerit iſto morbo uexata, ſi fuerit peregrinus, cludendum probant, ciuem uero longius exulare, aut locis mediterraneis, & frigidis conſiſtere, ab hominibus ſeparatum, exinde reuocari, ſi meliorem receperit ualetudinem, quo poſſint cæteri ciues nulla iſtius paſſionis contagione ſauciari. Sed hij ægrotantẽ deſtituẽdum magis imperãt, quàm curandum, quod à ſe alienum humanitas approbat medicinæ.

D DE PHTHIRIASI CAP. II.

φθειρίασις.

Ntecedente cachexia etiã hoc ſymptoma generatur, quod nos accidens dicere poterimus. Sumpſit igitur nomen non à genere, ſed à multitudine pediculorum. Plurimi enim creantur nunc per totum corpus, nunc per eas partes quæ capillatura cõceptæ ſunt: & nunc conſueti atq; ſimplicis formæ, nunc ignoti, hoc eſt latiores, & duri magis, ac ſæuientes morſibus uehemẽter, quos quidam ferales appellant. Pediculi ferales. Nam ſæpe etiam ſub capillis inueniuntur corpora penetraſſe. Sequuntur autem ægrotãtes uigiliæ & pruritus corporis, atq; pallor, cibi faſtidium, & ſtomachi debilitas, & caluities: & eſt paſſio ſolutionis choleræ rubeæ egeſtione plurima per tenues uias emergẽte, qua hæc animalia generantur. Deniq; ſuperpoſitionis tempore iacere oportet ægrotos loco mediocriter frigido, atq; cibis conſtrictiuis, & temporibus iam ſæpe demonſtratis refici. Fomenta uero & perunctiones, & cataplaſmata membratim erunt adhibẽda, qualia Themiſon elephãtiacos curãs ordinauit. Sed ea loca quæ capillatura ueſtita ſunt, erunt præterea radenda, ſuperpoſitione reſumptio adhibenda, atq; recorporatio, ſicut in cachecticis, uel elephantiacis ordinauimus, ſed iugia adhibenda ſmegmata, σμήγματα. quæ nos laceſſentes, atq; purgatiuos pulueres nuncupamus. Item unctiones, magis cum mox fuerit capillatura deraſa, præfotis partibus aqua marina, uel aceto ſalſo. Sunt hæc deniq; plurima ſpeciatim poſita, ut bulbi cum nitro atq; oleo contriti, quo mellis faciat craſſitudinem, ex quibus corpus erit illiniendum. Item ſtaphyſagria cum aceto atq; oleo trita, uel infuſa aceto & oleo, tunc contrita cum ſalis flore, ἁλὸς ἄνθος. quem Græci halosanthos uocant, donec liquidi mellis ſimilitudinẽ faciat. Nunc etiã cum ſulphure uiuo atq; aceto. Vel ita ponderibus

A detibus composita medicamina; staphysagriæ drachmas duas; sandaracæ drachmas duas, nitri obolos duos; admixto oleo & aceto, donec in mellis crassitudinē ueniat: Vel sandaraca cum oleo; & nunc staphysagria, & abrotanum æquis ponderibus, admixta calce, quam Græci conin uocant, & hijs similibus. Palpebris autem erunt adhibendi sicci pulueres, atque collyria, quæ Græci phlepharica uocant, nos palpebraria dicere poterimus, ex ære usto, atque aneso asso; sed & lapide scisso, & pipere, & staphysagria confecta. Hæc etiam in hijs qui præter phthiriasin prurítu uexatur sunt adhibenda, adiectis magis feruentioribus aquis in usu lauacri, & aspergínibus pulueris ex thure & nitro, & sulphure confecti. Item solicationes, quas Græci helioses uocant, adhibendæ sunt: Dropaces quoque & uomitus radicum, & ea quæ iam sæpe de alijs memorauimus scribētes passionibus, quæ corpus recorporatiua uirtute fortificare, atque in meliorem habitudinē commutare ualeant. Sic enim detracta corporis cachexia, quam nos malam habitudinem dicere poterimus, eius quoque comitantia depellentur.

DE VENTRICVLOSIS, QVOS GRAECI cœliacos uocant, & de cæteris defluxionibus. CAPVT III.

Entriculosa passio, quam Græci cœliacen uocant, à parte corporis quæ patitur nomen accepit. Generatur ex antecedenti indigestione continua, uel tumore uehementi, aut dysenteria. Sequitur in hac passione constitutos uaria stercorum egestio, qualitate atque colore, nunc tenuis ac soluta, nunc aspera, & inæqualis, uel constricta, & nunc alba, nunc similis urinæ camelorum, nunc liuida & spumosa, nunc prasina uel liuida, aut nigra, aut purulenta, aut sanguinea, cum graui fœtore & rugitu intestinorū, quem Græci borborismum appellant, atque in exitu sonitū; & post effusionem factæ uelut scatentis stercoris uesiculæ: & nunc iugiter nocte atque die, nunc coadceruatim, sed interiecto spacio, ut per diem bis uel semel, aut interpositis uno uel duobus diebus, aut eo amplius: & nunc cum tensione atque uentositate, & tormento, uel dolore aut singultu, confidente, atque conducta cute quæ uentrem circuntegit, attestante siti, & ipsius uentris feruore, & leui in interioribus torpore frigido. Sequuntur etiam uigiliæ, fastidium cibi, & aliquibus plurimus appetitus, uirium debilitas, pallor subalbidus, & nūc febres, dehinc corporis odor teter plurimus, ut etiam quæ suis manibus tetigerunt computrescant, & difficile careant odore concepto: Tum uultus inflatio atque pedum. Quibusdam etiam dysenteria congeneratur, cum facile fuerint intestina ulcerata, ob defluentiū acrimoniam. Est autem passio solutionis, & aliquando strícturæ complexa. Siquidem aliqua eius uidentur esse coniuncta, ut ex supradictis conijcitur: sed discernitur à speciali reumatismo uentris. Siquidem plurimæ in ipso fiunt egestiones, sed non uariæ supradictis concursibus. Quapropter cum adhuc noua, uel emergens fuerit passio, nec plurimi temporis, sed in superpositione constituta, quam Græci epitasin uocant, erit eo tempore locandus ægrotans constrictiua ratione, ut sæpe docuimus, adhibita requie: & quantum uires permiserint, abstinentia. Etenim ad perferendum atque corpori adpropriandum cibum sumptum, nunc euenter patiens indignatur, tanquam oculi patientes uisus officio, in qua ætati somnus etiam plurimus curandus, atque sitis, & lanis mollibus uenter contegendus leuiter oleo hispano prætactus, uel melino, aut rosaceo, aut murtino, aut lentiscino oleo. Ac si uentositate quoque, uel tormento affecti fuerint ægrotantes, dul

I cioleo

Reumatismus uentris.

* uel si dolor admonuerit, adhibenda cucurbitula: iniiciendus que clyster longiore fistula: procurandum tamen moderatione, parti nullum ut detrimentum sit, spongia que, ut solitum est, ano supponenda: tum leniter. * Ano spongias subiici solitas uide pag. 102.

ci oleo dimissionis tempore lanæ tingendæ sunt. Perunctio uero ex oleo uiridi adhibenda: facies quoque aqua tepida releuanda: Tunc cibus dandus, ut alica ex aqua frigida, ita curata, ut sua caruerit difficultate, quod fiet ex farris tepore, aut decoctione palmularum thebaicarum. Dandus etiam panis solus, aut cum eo oua hapala: Item pultes ex oryza, uel alica, aut farre, aut milio, ex paruo hyspano oleo confectæ, & paruo salis grano. Vel si dolor admonuerit, adhibenda cucurbita longior: procurandum tamen, ut si quid partis spongia ceperit solitæ, damnum moderationi non sit: Tunc leuiter oppresso liquore, quo folliculi reflatio fiat, erit tentandum ne clysteris cauerna fuerit clausa: Dehinc apponenda podici fistula dextera manu, usque ad eius uerticulum, quem Græci aspidiscon uocant, impulsu leui, & neque recto ductu contra oppositas partes, neque superiora repentino, uel cum plurimo conatu: tumores etenim exinde atque collectiones efficiuntur. Quapropter sensim, atque paulo inferius inclinato ductu, iniectio fieri debet ad illam partem, in qua constitutum est os sacrum, quod Græci quoque uocant hieron osteon. Tunc illic enim spatium latius longaonis cum appositione facta erit digitis detrahendus, quo cauerna fuerat obstrusa, atque sinistra manu continenda, immobilitate seruata, clysteris fistula, & dextra comprimendus folliculus leniter, ac moderate, quoties inferiora intestina ulcerata noscuntur. Erit denique paruæ longitudinis, atque altioris cauernæ fistula procuranda, qua possit facili effusione patientibus locis medicamen tradere, ne suspensum ab his quæ patiuntur non solum nihil afferat commodi, uerum etiam sanis irruens officiat. Erit autem folliculi impressio uehementius facienda, atque fistula longior procuranda in his quibus superiora intestina fuerint ulcerata, quo medicaminis liquores eò ualeant peruenire. Et hortandus ægrotans, ne retento spiritu quodam recursu referiat medicamen. Ac si magna fuerit putredo, quam sepenomen appellant, non erit immodicum etiam ex utraque parte clysteris fistulam cauernare, quam Græci amphitreton uocant, quo possint medicaminum liquida per utranque partem intestinorum lateribus aduenire: Tum cum omnis fuerit folliculus complicatione uacuatus, siue oppressione manus refusus, quo medicamina peruenisse sentiamus, erit detrahenda fistula suspensa manu, & distentis cruribus ægrotantis, spongiæ commodandæ podici, expressæ ex decoctione calidi liquoris, in quo præcocta sint mala punica, quo constrictione quadam uirtutis herbarum, quam Græci stypsin uocant, atque feruido tactu densatis partibus longaonis, iniecta teneantur. Tum modico temporis spatio intermisso erunt etiam illa quæ clunibus fuerant supposita detrahenda: Et si fuerit æger in uentris officium prouocatus, in inferioribus ulceratione constituta, & magis si in longaone fuerit perspecta, erit hortandus paulisper resistere, & iniecta continere, tangentibus nobis easdem partes quæ patinoscuntur, quoties prouocari ægrum in egestionem medicaminis uiderimus. Ac si in superioribus fuerint ulcera, erunt permittendi egerere cum uolent: Etenim medicamen iam recurrens atque defluens ad inferiora, longaonem sanum inutili uirtute adficiendo exulcerat: Nam quibus alienatæ sordes detrahuntur, iisdem non ulcerata uitiantur, exusta, cum admota corporibus tardius fuerint immorata. Exclusis igitur cum medicamine post sufficiens temporis interuallum muculentis humoribus, atque ramentis, & uariis defluxionibus intestinorum, sufficienter operatum medicamen accipimus, quanquam non de perfecta curatione tutò pronuntiare possimus, cum sæpe ulcerationis particula in superioribus constituta minime ualeat medicamen accipere, & propterea non omnibus commodata curatio uideatur: Vel si commixtum putredini medicamen cuncta purgaueri hoc

A rit, hoc adprehendimus, cum solum, præter aliqua purgamẽta, fuerit exclusum. At si hoc egestio secuta fuerit quædam aliena, minus quidem purgata, tamen accipimus ulcera, & propterea sanitatis spem pollicentia. Item si nihil fuerit exclusum, neq; ipsius iniectionis quidquam; erit credendum necessariò medicamen inhæsisse, quantum sua ualuit potentia; & propterea sui operis integrasse uirtutem, quanquã non perfecisse uideatur. Nec recte culpanda uirtus est, quæ una iniectione non dederit sanitatem, cum plenam fecerit futuræ perfectionis fidem, perseuerationem sui persuadens. Vnde si omnino nullum fuerit redditũ, medicamen erit impauide accipiendum: atque è contrario si eius nulla particula fuerit retenta, & statim effusum, nullum sui demõstrauerit effectum, omnia desperanda. Est enim plurimæ debilitatis, atque alienatarum, uel mortuarum partium signum. Coniiciendum præterea, ne, ut sæpe contigit, uetustate medicaminum efflata uirtute nullus sequatur effectus; & propterea sicut iniecta sunt, limpide reuocentur. Quapropter etiam hoc intuendum esse mandamus. Tum post egestionem factam spongijs erit postea detergendus; Vel si nihil fuerit exclusum, interiecto spatio unius horæ perunctum reficere ægrotantem, cibis congruis, atque stomacho aptissimis, ut lactucæ thyrso, uel intybo cum aceto, quod sit ex murta confectum, aut oliuis fractis, uel natantibus, quas colymbadas appellant, & ouis hapalis, & uolantibus nuper memoratis, quæ sint nutrita constrictiuis, ut murta, rosa, lentisco. Etenim eorum pinguedo sic defluxit, atque caro constrictiua sufficitur, magis in eorum pectoribus quorum plus ossibus uicina aptiora probantur. sunt enim teneriora cæterorum. Danda etiam pomorũ quædam constringentia, atq; olerum cocta, quorum superius atque de alijs scribentes

B passionibus memorauimus; potui dabimus aquam frigidam: Quod si minime tolerauerint ægrotantes, dabimus feruentem plurimum aquam cisterninã:

C Et si sine febribus fuerit ægrotãs, dabimus uinum exercitioris paulo uirtutis, ut supra docuimus. Omnino enim inuitantes adpetitum, siue suscitantes, quẽ Græci orexin uocant, stomachi robur debemus custodire, nisi cum nausea etiam uenter fuerit resolutus, Oportet esse enim curare, ne rursum plurimum cibum demus aut potũ, uel priusquã solidum cibũ sumpserint ægrotantes bibendum credant: Nam conuenit neque grauata, neque humecta intestina seruari. Si igitur medicaminis iniectio aliquo fuerit peccato uitiata, ut nõ omnibus adiutorij partibus informata uideatur, mox medicamenti monstrabit errorem. Nam quidam iniectione aliqua ex parte uomuerunt; aliqui stomachi ac uentris dolorem senserunt, singultibus atque nausea affecti, cum anxietate, ac siti, & immitigabili ardore, & articulorum frigido torpore, & pulsu maligno, atque sudore uel defectu, aut pressura capitis, siue grauatione, quam carosin uocant; siquidem sit nimiæ uirtutis medicamen iniectũ, in febribus, uel uiribus uitiatis, aut in alto tumoribus constitutis. Vomitus autem medicaminis iniecti si ex tumore uentris fuerit factus, uel teneriorum intestinorum, tanquam in iliaca passione, sæpius ægrotantibus intulit mortem. Si autem nullo tumore subiecto fuerit effectus, ingerit uexationem atque metum: Aut ut sæpe contigit passionis significat depulsionẽ: Siquidem nulla pars ulcerum in intestinis à medicaminis contactu uidetur immunis. Tardante passione etiam recorporatiuis cõuenit uti rebus. Quapropter oportet ea quæ feruntur per uentris officium, celeriter auferre, & ora ægrotantiũ spõgijs ex pusca frigida siccatis reficere, articulos ligare, & stomacho cataplasma constrictiuũ imponere, quod diadaphnidon dicunt, uel similis uirtutis: Quo dramenta quoq; resumptiua adhibere, & frequentius cibo nutrire ex supradicta

 materia.

C materia. Ac si accepta non tenuerint, erunt secundo offerenda, adhibita articulorum fricatione, cucurbita ori uentris infixa, uel si potuerit etiam à tergo inter scapulas. Ac si dolor occurrerit, & singultus, ob ardorem, atque sitim, fomentis utendum est, & cataplasmatibus, & spongiarum uaporatione, & olei iniectione, quo possit medicaminis uexatio celerius obtundi. Perseuerante incendio, etiam calida, & oleo, & lacte sunt iniiciendi. Et si nulla fuerit humoris significatio, eorum frigidus adhibendus est usus: & ob mitigandam sitim iugis adhibenda oris collutio: dandus interea potus. Item propter articulorum frigus adhibendi tepores, cum blanda manuum tenacitate, quam diacerto sin uocant; item unctio. Sudores autẽ si ex pressura fuerint apparentes, erunt detergendi ex diaphoresi, & aspenginibus cohibendi, & congruo cibo, & cæteris quæ de cardiacis scribentes docuimus: quibus depulsis, hoc est, præsentibus periculis euadentibus ægrotis, si forte rursum in priscam dysenteriam uenerint, erit tentandũ multo tempore simplicibus uti iniectionibus, hoc est, hijs quæ sine calce, quam asbeston uocant, uel auri pigmento, quod arsenicon appellant, conficiuntur. Tum si perseuerauerit passio, ad uehemẽtiora transeundum, sed ex simplicibus rebus confecta, sollicitam habentes calcis, uel auri pigmenti iniectionẽ. Oportet enim putredini etiam cataplasmatibus occurrere, quorum sunt erui pollines pusca decocti, & lentiscinum oleum, acacia immixta, donec mellis sumat crassitudinem. Item lenticula molita, cum melle, uel rosaceo, uel lentiscino oleo decocta. Ac si putredinis causa sanguinis effusio fuerit consecuta, erunt spongiæ expressæ ex aceto calido pubetenus, uel sub umbilico, & coxarũ summitatibus, quas Græci ischia uocant, admouendæ: dehinc iisdem locis etiam cucurbitæ ferD uefactæ adfigendæ, articuli ligandi, dandus digestibilis cibus, & qui facile corpori insinuetur. Tunc uinum quod sit præcoctum in cortice mali punici. Iniiciendum autem acetum, nunc solum, nunc cum thure masculo, uel eius manna contrita, uel quod ex confectione superat diatheon emplastri, cum sibi eius materiæ miscentur. Imponenda etiam similis uirtutis emplastra: uel acacia aceto soluta. Tunc donec scatere tentet coquenda, aut in amplo mali punici cortice supra tepentem cinerem sensim calefacienda, & ex ipso liquore partes contegendæ. Dehinc cerotaria apponenda ex oleo murtino, aut melino, aut uiridi, contrita acacia atque consoluta, uel ex omphacino, aut œnanthino, cum ruta aut balaustio, aut aliquando hijs omnibus: uel ut Themison composuit, acaciæ partẽ unam, rosæ aridæ partem unam, ammoniaci guttæ partem dimidiam, ceræ partes quatuor, & olei rosacei quod sit sufficiens. Hæc contrita in uino amineo, & soluta cera, cum rosaceo oleo miscenda. Ac si sanguis fuerit retentus, quod fit aliquando cum gelatur, aliquando densitate putrescentis uenæ, erunt discernendæ causæ hoc modo. Nam densatam intelligimus uenulam, quoties pulsus exurgit, atque frigus corporis resumpto feruore mitescit, ægrotantis animus melior, atq; spiratione corpus facillime releuatur. Ac si gelatus obstiterit sanguis, quod Græci thrombosin uocant, & propterea fuerit fluor celatus, supradictis contraria sequentur, ut pallor, iactatio, pulsus paruitas, uel amputatio, quam Græci asphyxian uocant, grauedo, inflatio, frigidus torpor pubetenus, ac paulo superius: tum defectio cum sudore. Quapropter erit aceti iniectio facienda, tunc cum fluor fuerit abstinendus: diurnis diebus cibo reficiendus ægrotans. Si autem plurima ex parte retenta putredine parua excluserint ægrotantes, quæ sint sanguinolenta, & ramentosa, & propterea profectu apparente melior esse curatione, adiuncto tamen metu ne retenta soluantur, oportet etiam

secunda

A secunda uel tertia die eundem trochiscum iniicere, sed solita, uel certe succum plantaginis, aut acaciæ cum aqua. Sin uero quibusdam diebus sine officio uentris fuerint ægrotantes, ac rursum iniectionibus asperati, coniicimus in his non cicatricem ulceris factam, sed medicaminum supraducto cortice fuisse obtrusas: & propterea post effectum uentris nuda atque sordidata, rursum humore fluere ordinabimus. Item tribus diebus lenticulæ coctionem crassioris succi iniiciendam. Etenim intestina ui propria medicaminis coërcentur, quam Græci stypsin uocant, & ulcerum mitescit asperitas, & ex anterioribus medicaminibus facta conglobatio, siue cortex in saniem prouocatus cadit, & subiecta ulcera in cicatricem uenire coguntur. Ac si plurimo tempore ulceratio perseuerauerit cum corporis debilitate atque fastidio, erit frequentia medicaminum euitanda, siue iniectionum, siue potionum. Maior enim ex ipsis uexatio fiet, cum cibi appetitus extinguitur, & in fastidium ueniunt ægrotantes, nisi parua insuetorum multis fuerint consuetis admixta. Decoctionem autem lenticulæ secundo uel tertio per singulos iniicimus dies. Ex ipsa enim sufficienter intestina coërcentur, & latenter corpus nutritur, cum quadam particula digestioni usurpata uiribus profecerit ægrotantis. Tum cum limpida ulcera senserimus, erunt cohibenda ea quæ uehementius consiccare ualeant, quæ Græci styphonta uocant, & iniicienda mediocriter constringentia. Ac si quisquam eorum non tulerit uirtutem, erit diachylon medicamen oleo roseo soluendum, ac diligenter liquefactum iniiciendum, uel plumbeo mortario plumbeo pistillo circunducto immisso oleo rosaceo conterendum, donec in succum ueniat, atque crassius fiat. Horū quoque similibus utendum monemus. Tunc uino leni, atque carne uolantum

B uel marinorum utendum, ut squillæ, mulli, carani: & pro modo uirium gestatione, resumptionis causa. Dehinc cum omnia tuta uiderimus, lauacrum adhibemus, sed non properanter, & magis, cum forte iniectio fuerit facta trochisci, nisi primo uentrem egesserint ægrotantes. Tardāte passione, superpositionis tempore iisdem uti conuenit. In lenimento uero erit fortificatio adhibenda corporibus per uariam gestationem, & uocis atque corporis exercitium. Post singulas egestiones adhibenda ex oleo, & aqua calida, & decoctione lini seminis, aut fœnigræci, aut maluæ agrestis, iisdem partibus, hoc est sessioni, quam Græci hedram uocant, & specialiter admouenda uaporatio ex pollinibus, cataplasmate calido, uel sacello. Dehinc etiam radix agrestis maluæ decocta atque contrita, & calida testa calefacta erit apponenda. Ac si iugis fuerit dolor, immittendus digitus usque ad altiora, præunctus adipe anserino cum fœnigræci semine cocto atque contrito, aut aliquo medicamine ex his quæ appellamus lipara. Ac si hæc minime fuerint inuenta, erit hoc cerotario faciendum simplici atque limpido. Et cum tempus cibi dandi occurrerit, adhibenda perunctio stricturæ congrua. Tunc nutrimento dandus panis ex aqua calida, aut alica lota, aut pulticula ex melle confecta, aut oua sorbilia cum pane. Potui autē aqua calida offerenda. Perseuerante autē tumore, adhibēda cucurbita adiuncta scarificatione locis tumētibus, & uaporatio spongiarū. Declinatione occurrēte adhibenda cerotaria, & resumptio cauta. Sic enim sedantur iuges egerendi uentris delectationes, cum tumor mitigatione conquiescit. Atque ille qui putatur reumatismus indulgentia tumentium facilius abstinetur. Ac si æqualis tumori fluor occurrerit, utriusque erit coniicienda curatio. Quapropter si fomentum ex oleo hispano, uel melino, aut murtino, aut lentiscino adhibuerimus, & cataplasmata erunt ex aceto atque melle, uel stymmatibus præinfusis coquenda. Item præscriptis

stymmata quae oleis adduntur ut spissescant, & odorem aromatum contineant: ἡδύσματα quae immiscentur aromata, ut suauem odorem concilient. Stymmata fere omnia adstringentia sunt. vide lexicum Constantini

C præscriptis iamdudum iniectionibus concoquenda quædam constrictiua, ut murta, uel rosa, aut mala punica: lacte autem & cæteris admiscendum amylum, & enatis matibus aliqua decoctio stymmatum adiungenda, aut mali punici, & apponenda rursum sessioni uaporatio stymmatũ, aut cantabri colligati, uel in aceto decocti, uel quam omelsin uocant, ex pollinibus panno colligatis, atque ex stymmatibus cõfectis. Perungenda etiam digito interiora longaonis ex ceratorio oleo roseo confecto, aut adipe cum oleo roseo: Tunc post perunctionem ora lauanda aqua tepida: cibus dandus pulticula calida, ut de uentriculosis scripsimus, quos Græci cœliacos uocant, ex alica, uel farre, aut oryza, aut milio, aut olyra, aut pane Alexandrino. Hæc singularia, uel aliquando amylo admixto, aut lacte, aut melle ex fauo expresso. Potus paruus dandus, sed calidus. Tum effecta reclinatione resumptio adhibenda. Ac si solutio fuerit urgentior, uel sola, frigidus conuenit locus ægrotanti, & supina iacendi positio, paulo leuius capite locato, & suppositione lanarum, clunes uel inferiores longaonis partes subleuandæ. Adhibenda etiam requies, & impressus articulis manuum amplexus, uel ligatio paulo tenacior. Deponenda etiam omnis animi intentio, & magis cogitatio passionis auertenda. Admonet enim egestionem, ac prouocat inquietudinem in memoriam reducta conscientia. Erit denique persuadendum, ne quoties fuerint ægri in egestione commoti, ilico uentrem facere festinent, sed quantum potuerint resistendo differant motu. Fit enim quædam meditatio, atque frequens egerendi consuetudo, & oportet effugere laborem motus, ac nutandi corporis frigus, nisi forte acrior, aut incendiosa fuerit defluxio. Retenta enim sessionis in locis, quam Græci hedran uocant, longaonem exurit. Conuenit denique, si possibile fuerit, ægros ad sessionem egestionis deportari, aut humilius è lecto scaphia posita ad egestionem produci faciendam. Vel si plurima fuerit corporis defectio, qua iacentes non ualeant fluentia retinere, erunt egestiones spongijs suppositis excipiendæ, & medijs partibus apponendæ lanæ, nunc oleo constrictiuo prætinctæ, uel decoctione buxi, uel murtæ, aut mali punici, & horum similium stymmatum, uel succorum constringentium, nunc asperso rutherginario, quem Græci byrsodepsicon uocant, uel trita galla erunt media siccanda: hæc enim constrictionem sine ullo frigore fore promittunt. Dehinc apponenda ex palmulis epithemata, & malo cydonio, & balaustio, & alumine, & horum similium, sicut de cœliacis, uel sanguinem spuentibus, aut stomachicis scribentes docuimus. Iniiciendus etiam per clysterem succus plantaginis, aut polygoni herbæ, uel intybi, aut uuæ lupinæ, aut herbæ caricatiæ, uel semperuiuæ, aut mespilæ, maluæ, aut oryzæ, aut decocti mali punici, uel eius caduci, quod Græci cytinon rhoas appellant, nos ampullaginẽ. Et aliquando hæc ipsa erunt cõterenda, uel rosa, aut rubus, quam Græci batõ appellant, aut lentiscus, aut galla, aut thallia, aut rubi uirgulta, uel uitis anuli, quos helicas uocant, aut salicis folia, aut ex uino bunito hijs qui sine febri adficiuntur: ex aqua uero hijs qui febricitant. Item ros syriacus, aut omphacium, aut acaciæ succus, uel hypocystidos herbæ, aut balaustij drachmæ duæ, in quatuor uel quinque cyathis conijcienda. Est enim ea quãtitas iniectionis redundans, hoc est, siquidem plurima, grauedine quadam prouocet uentrem. Item lenticulæ decoctio, aut licium indicum cum lacte. Sint autem amyli drachmæ quatuor, licij drachmæ duæ, lactis cyathi septem uel octo. Extendenda enim hæc singula atque minuenda sunt pro magnitudine solationis, ac uirium

ægrotantis

A ægrotantis. Ac si plurimus fuerit in ulceribus sensus, ut medicaminum constrictione lacessita indignentur, erunt iniicienda ea quæ cum dulcedine admota partes ualeant præsiccare, quo neque ulcerationem prouocemus, neque fluorem negligamus: Ex quibus est in febricitantibus succus ptisanæ cum adipe caprino, contrito atque commixto tracanto, uel gummi, aut argillirici radice. Sed illa duo infusione præmollienda: radix autem coquenda, aut rosaceo oleo ouum commixtum, aut lac coagulatum, uel cum amylo concoctum adtertiam partem. In hijs uero qui sine febribus fuerint, passum conuenit Creticum, & uinum squilliticum supradictis speciebus. Tum refectionis tempore unctio adhibenda ex oleo hispano; ac deinde ora lauanda pusca tepida. Cibus autem specialiter, ut in cœliacis ordinauimus, dandus. Similiter etiam potum conuenit dare. Lac quoque bibendum præcoctum, quod appellant diacocleon, siue singulare. Etenim fluores crassificando cohibet, & ulcera deterget, & acrimoniam humorum temperat, & sine ullo labore corpora nutrit. Est autem coctionis hic modus. Lac sumendum ex agresti pastu perfectum. Etenim in ciuitate nutritorum animalium reprobamus: siquidem capræ è salsiore pascua sitientes plurimum atque coaceruatim bibat, & multum lac, sed aquatum faciant, quod est coastrictioni uentris incongruum. Quapropter magis ex capra, quæ lentisci pascua, uel murtæ, aut rubi, aut uitis folijs, uel quercus, aut salicis, uel hederæ, aut terebinthi, aut herbæ calicaris, uel polygonij, aut plantaginis, & horum similibus fuerit nutrita, erit lac accipiendum. Confluxit enim constrictiua qualitas herbarum in lactis qualitatem. Nam sæpe diagridium, uel helleborum mandentes purgatiuæ uirtutis efficiunt lactem, sicut prococolium comedentes lac generant, quod uisum præstet accipientibus abunde.

B Denique erit primo probandum, atque eligendum, quod sit albidius, atque sine ullo odore, & neque globosum; hoc est, frustis coagulatis uariatum, quod Græci thrombodes appellant; neque in urinæ similitudinem mutatum, quod idem uroides appellant, sed quod possit unguibus destillatum manere sua tenacitate collectum. Boni igitur, ut diximus, lactis quatuor uel quinque sextarios oportet in uas fictile mittere, siue æneum; immittendæ & cochleæ, quas nos lapides marinos, uel fluminales accipimus; non marinæ igitur ob salsitatem, sed fluminales, inustæ; primo, quo sint igne pellucidæ; tum auferendæ: & ex sufflatis omnibus, quæ de se forte dimiserint, ac depurgatis, supradicto uasculo immittendæ, ac ferulis lac cum ijsdem cochleis mouendum, donec ad mediam ueniat partem, siue tertiam: Dehinc refuso lacte proijciendæ priores cochleæ, atque aliæ innouandæ similiter exustæ; sed per profectum, numero, atque forma minores, longa per interualla. Hæc confectio lactis diacocleon appellatur. Sine hijs uero confectio erit longe simplicior, quam Græci aperiergon uocant. Vas enim lactis erit imponendum igni molliori, & immissa ferula metienda mensura totius, ac dimidiæ, & tertiæ quantitatis, quo non coniectura, sed uera dimensione coctionis quantitatem sumamus. Tunc ex ipsa ferula circulato ductu mouebimus coquentes, ne lateribus uel fundo iugi mansione insidat. Dehinc ultimo coctionis tempore plurimus detrahendus est ignis, & cum ad partem dimidiam, uel tertiam uenerit, erit in aliud uas refundendum, exinde ægro dandum, non frigidum, sed leuiter gelatum, quod galactodes appellant. Ac si forte stomachi fuerit euersio commota, cum accipere ægrotantes horrescunt, erit frigidum dandum, prætecto uasculo niuibus. Vt enim mel decoctum fit constrictiuum,

ptisanæ

Lac diacocleon.

Lac caprinum.

Lac

Cochleæ lapides.

C sic etiam lac deposito atque excocto tenuissimo liquore, quem Græci orrhon appellant, & uapore concepto constrictiuum fieri necesse est. Conuenit denique etiam supra dictus ex regula motus. Est enim uirtute constrictiua, & sui corporis raritate, tenuitatem lactis, uel aquatum à liquore ebibens. Accipere autem ægrotantes debent pro passionis magnitudine, & sumendi uoluntate, quam Græci otexin uocant, quidam plurimum, quidam paruum, & primo ex ea decoctione, quæ sit ad dimidiam partem redacta: Tum ex ea quæ ad tertiam uenerit partem: siquidem sit paulo plus constrictiuæ uirtutis. Sed erit eius usus comparatione prioris minuendus. Tunc post bibitum lac nullum potum sumere debent ægrotantes. Est enim ratione carens lac decoctione constrictũ, supermisso liquore in aquam uertere. Præterea in hijs qui sufficienter, uel quantum uoluerimus sumpserint, nihil erit omnino superdandum. Hijs uero qui minus accepisse uidebuntur, sicut de cœliacis ordinauimus, erit superdanda pulticula ex lacte confecta, ut destinatus impleatur modus. Tunc post intermissionem mediocrem si quisquam nauseauerit, erunt danda mali punici grana, uel acinæ uuarum siccarum, quas fabriles appellant, aut mespila, uel sorba. Quidam igitur primam decoctionem probauerunt secundæ præponendam. Siquidem lac in semet uelut calcis qualitatem accepisse uideatur, qua possint putredines ulcerum abstineri. Alij uero secundam magis probauerunt, quibus etiã nos consentimus. Non enim admixtæ supradictæ qualitatis causa est abstinendæ passionis. Potest enim etiam quiddam calcis uiuæ, quam Græci asbeston appellant, lacti admisceri, Sed est incoctio siue insumptio aquosi liquoris, quo amisso syncerior lactis qualitas fiat, quæ neque curiosa confectio, neque nidorosa, uel fumosa sufficitur, si simplici coctione fuerit procurata. Cum enim lac

D se à suo humore separauerit, quam Græci orrhon appellant, crassius effectum ac uiscosus, insidens uentri, atque intestinis, & multo tempore immoratum, liquida concrassat, & ulcera mitiganter amplectitur. Item alij tertiam partem aquæ lacti miscentes decoquunt, adserentes quod sit decoctio melior, ne ullo nidore siue fumo, aut ustione lactis natura uitietur, ob aquæ admixtionem. Hij autem si usqueeo coquendum iubent, donec ad modum præmixti redeat lactis, qui fuerat priusquam aqua misceretur, & liquidius conficiunt, & non sine suo naturali liquore, quem Græci orrhon appellant, ægrotantibus dabunt, prisca lactis quantitate seruata. Sin uero ad partem dimidiam uel tertiam decoquent, non solum plurimum decoctionis tempus insumunt, uerum etiam tarditate coquendi diutina, fumosum faciunt medicamen. Hæc sunt quæ in ipsorum erroribus respondemus. Eius autem datio erit discernenda. Nam primo gelatum bibi debet, siue tepens, quod Græci galactodes appellant: tum feruens. Sed cum primo fuerit profectus aliquis ex ante dato. Hinc enim perfecta passionis fiet abstentio. Ac si quisquam ægrotantium lac sumere noluerit, aut horrido uisu, aut stomachi supinatione recusans, erit alijs adiutorijs adiuuandus. Et si ulcus fuerit in superioribus ac densioribus intestinis, utendum medicaminibus potis, quæ Græci anorerica uocauerunt. Etenim quæ inferioribus clystere injciuntur hæc magis patientibus aptata sunt locis. Et cum cibi fuerint adpetentia seruati, nec ullo fastidio ægri uidebuntur adfecti, erit medicaminum consueta magis eligenda materia: ac si fastidium fuerit, sola probanda. Sed eorum compositionem atque ordinem ex hijs quæ de cœliacis ordinauimus, sumi mandamus. Licet præterea cum hijs etiam acaciæ, uel œnanthes ex aqua cisternina contrita, donec collyriorum faciat crassitudinem,

Medicamina ἀνορεκτικά

A dine rotundata frusta dare bibenda, aut resoluta cum uitello oui assi in quantitate dimidij cochlearij, aut aqua resoluta: in his qui febre afficiuntur tribus cyathis: in his uero qui sine febribus sunt cum uino erit offerendum. Praeterea communiter etiam haec quae sanguinem expuentibus dantur, probamus. Quorum est succus plantaginis, uel una die ac nocte rhus syriacus infusus uino uehementer: Quo detracto oryza immissa uino coquemus: Dehinc lenticulae pulmentum decorticatae, atque subassatae, in pulticulae modum conficere. Item oua aceto cocta, uel quorum uitella, quae sint carbonibus assata. Item decoctio ex plantagine, aut agresta, & intybo, quod cicorion Graeci uocant. Sed haec singula erunt duplici coctione curanda. Nam post primam coctionem erunt in aliam aquam transferenda cum alijs nondum coctis: Quorum coctione perfecta priorum secundum probamus effectum. Erunt praeterea haec condienda oleo uiridi, & aceto, & paruo sale, uel quod est melius, rhos: Et si sordidum tardauerit ulcus, iniectione mulsi perseuerandum probamus, nisi solutio fuerit adiuncta. Vel decoctione mali punici etiam, si crebrae tem poraliter uentris egestiones, quae quidem erunt terenda. Item corticis pini, aut subassatae interioris tunicae, siue corticis glandis, quam sardianam uocant, aut pulenti, aut cuiuslibet materiae uehementius astringentis. Ac si quisquam harum uirtutum recusauerit usum, horrens oblata, siquidem sensu torqueant acriore, erunt haec mellis decocti atque durati latitudine cingenda, quo sub dulcedine lateant acriora, & nihil eorum uirtuti derogetur: siquidem etiam mel coctum constringit. Item malorum punicorum trium mediae magnitudinis corticem sumentes, admixto uino lymphato,

B hoc est, aqua temperato coquemus, in his qui sine febribus afficiuntur, uel declinante causa melius habere uidentur. Cum cisternina uero heminas sex, quas cotylas Graeci appellant, in his qui etiam febribus afficiuntur, donec ad tertiam partem liquor deueniat: Tum ex ipso duos uel tres cyathos ante cibum dabimus aegrotanti, uel eadem mala omnia contusa atque colata, uino aut aqua immixta erunt offerenda non plus cyathis duobus. Item mala cydonia cum malis punicis decocta in uino dulci, aut squillitico, tunc fricatione siccata atque crassificata cum lacte data conueniunt, uel aquae cyathis sex. Item ges aster cum aqua ducta curationi conuenit. Alia quoque plurima simillimae uirtutis, infinita specie concurrunt. Item cibo danda alica cum uino melino aut murtino a qua temperato: Tunc plurimo profectu accedente dandi turdi, atque pulli gallinacei, uel columbarum, atque uolantum quaeque ficciora, ut phasiani pectora, uel perdicis, aut attagenis agrestis: Quae singula erunt postea apte coquenda, aut mediocriter assanda, ne lignosa fiant, & digestioni officiant. Aliquando etiam erunt haec animalia reclusis pectoribus uirgultis murtae penetranda, aut eis magis replenda. Tunc mediocriter coquenda, ac deinde farina conspersa tegenda, & cinere calido maturanda. Item maritima quae sunt densioris carnis. Agrestium quoque, hoc est, leporis uel capreae conueniunt pulmenta, uel pomorum quaeque uiuida uirtute constringere ualent, ut mala cydonia cocta, uel assata: Item pira, sorba, mespyla, quae nondum fuerint maturitate dulcia, pruna agrestia, mali punici grana cum exterioribus membranis exiccata: Item uua, & magis fumi uapore siccata, quam fabrilem appellant. Omnis praeterea cibus erit diligenter masticatione exercendus, quo digestibilis fiat, ne uenter debilitate segnior plurimo laboret nixu, appropinquado corpori quae sumpserit. Melius autem partibus erit apponendum diatheon medicamen, & omne quod fuerit siccatiuum malagma, uel aceto confectum. Tunc etiam uinum dandum, quod fuerit natura plurimum constringens,

Surrentinum — gens, ac pro regionibus cognitum, ut in Italia Prænestinum appellatum, uel
Vina Italica Surentinũ, & magis Signinum ac Marsicum. Ex quo oportet etiam alicam my
mero: Ἄγ myrto. *cõstringentia.* ro curatam dari. Ac si forte hoc uini genus minime fuerit repertum, erit quiddã
quod inter corticem et carnem quercus delitescens νεῦρον Graeci udcant, nem pe — aquæ calidæ admiscendum, quod eandem ualeat imitari uirtutem, ut rhaponti,
cum, uel illud quod Græci appellant inter corticem quercus inhærens, pertetã
neruorum fila teneriora. Item rhus linteo ligate, uel galla uiridis, quæ appellata
annuli, quos — est omphacine, aut uitis amyli, quas elicas appellant, aut uirga rubi, aut cerasia,
aut mala punica, aut fabæ græcæ folia. Non hæc quidem erunt iugiter adhiben
da, sed medicaminis uice. Tunc apparente magis profectu adhibendum laua
crum, & corporum motus per gestationem, uel deambulationem insinuandus.
Ac si passio perseuerauerit transacta superpositione, erũt iisdem quæ supra me
morauimus resumendi ægrotantes, adiecto uocis exercitio, cum corporis uehe
menti defricatione, & magis uentris in locis. Item cyclus iuxta regulam, quæ
teneris et — aut qualitatis solius habeat ductum, ut æquali quantitate seruata descensus uel
transitus ad parui nutrimenti mutationem ueniat, ut à tardis uel paruis uolantiũ
animalibus ad palumbos uel perdices, & his similia. Aliquando per quantitatẽ
solam, ut eodem pulmento seruato, exempli causa, perdicis, & paruo modo ue ex
niant ad plurimum. Tunc erunt utraque iungenda, ut etiam qualitate ac quanti
tate uariatus formetur cyclus, cum uires ægrotantis ualentes uiderimus. Quo
quo modo — modo autem initium sumendum sit, uel panis fieri partitio, uel quia in pulmen debet
torum mutationibus uinum uel lauacrum detrahimus, ex iamdudum dictis ac
cipiendum probamus. Sed lauacra rara, atque calida magis, inuenimus aptissi 4
ma. Tum confirmato corpore, ac resumptis uiribus uomitum cõuenit adhibe G
aquæ mulsæ · ut pag · 78 · D re: & primo ex simplici potu, secundo ex radicibus, quo partiliter locale adiuto
rium uentri præstemus, & quodam uehementi motu, ueluti purgatione per uo
mitum effecta, omni impedimento digestionis officij liberetur. Tum transeun
cycli. — dum ad mediæ qualitatis pulmenta, & cætera cyclorum ordine suo reddenda us danda
Namque — que ad porcinæ pulmenta. Itaque agrestium, hoc est, leporum atque capreæ danda
iamdudum docuimus. Dehinc adiungenda drimyphagia, quæ sine uomitu erit
adhibenda, uno uel duobus diebus, ac deinde cæteræ cycli partes integrandæ.
Conuenit præterea oliuas nigras aceto decoctas, cum mali punici cortice contri
tas, admixto pipere albo, & oleo hispano modico, atque recenti ieiuno ægro
alia — tanti dare: nunc nulla addita specie, nunc adiuncto pane. Ordinanda etiam cæ
tera resumptiua atque recorporatiua uirtute medentia, ut gestatio uaria, deambu
latio, uocis exercitium, perunctio, defricatio, quæ nunc exercitij tempore, atque
corpore — nunc uncto, nunc arido, uel sicco, erit aptissima. Item sicca cibatio, & cucurbita recor
poratiuæ uirtutis secundum medias partes, dropax illitus usque ad uentris cõti
nia, atque uertebrorum, psilothra, sinapismi, & paroptesis usque ad cutis ruborẽ,
cum defricatione ex oleo atque nitro. Item arena sole ignita, acopa acriora, ut
ex euphorbio, & opobalsamo, & simili uirtute medentibus confecta. Item ma
iasycaminon. — lagma secundum uentrem, quod appellatur diathapsias, uel diacapaneos, &
Describitur a Paulo inter Acopa. — diaeupborbium, & aliquando parua sumptio medicaminis poti, quod appel
lamus diatrion pipereon. Et sunt hæc cuncta medicaminum libro conscripta
Responsionum. Item peregrinatio, atque natatio maritima, & naturalium a 4
quarum. Ac si fortificatum corpus, rursum fuerit humoris fluore tentatum, G
latio: ut pag · 404 · — quod Græci reumatismum uocant, conuenit hellebori dari decocti, uel radici
Catapeeton — *Notantur uete res medici* bus inserti, quod catapaston appellant. Dissecat enim corpus, & quadam noui
tate confirmat. Culpandi præterea etiam nunc ueteres medicinæ conditores
Hippocrates

ἐ·A· ynguentum Diathapsias describitur ab Aetio pag · 657 ·

A Hippocrates enim libro quem ad sententias Cnidias scripsit, helleborandos principio ægros ordinauit, ultimū adiutorium cæteris anteponens. Dat præterea panem ita curatum, ut neque ab hominibus recte ualentibus posse digeri facile uideatur. Item pulentum, atq; fœnigræci semina, cum sint hæc qualitate contraria: alia enim astringunt, alia relaxant, & nulli adiutorio tempus adiunxit. Diocles quoq; libro quo de passionibus atq; causis, & curationibus scripsit, prouidens siccandum corpus, urinalibus medicaminibus utendum iubet quibus non solum humor uentris siccari minime posse perspicitur, uerū etiam uesica in morbos cogi inuenitur. Item Erasistratus tertio libro de uentre prohibet cibos digestibiles ac nutribiles, æstimans hæc facile posse corrumpi, nō conijciens quoniā omni ægrotanti digestibilium rerum usus conuenire perspicitur: quo minime in laborē mediæ partes, quibus digestionis celebrantur officia, cogi uideantur. Prohibet præterea specialiter lenticulam, atq; mala cydonia, & si quæ similis fuerint uirtutis, quo una uoce omnem congruam uideatur recusare curationem. Nutribilia etenim, quæ ob resumēdas uires principalē tenuerunt locū, superfluū est, ut æstimat, adhibere. Lisius etiā quarto libro Tardarum passionū principio adhibendum uomitū post cibum probat. Sed cum noua ac recens in corpore fuerit passio, sine dubio dupliciter nocens: primo quod intemporaliter, etenim nouellæ passiones suasu quodam, & non agitatione uehementi sunt depellendæ: dehinc quod incongrue, siquidem sit uomitus post cibum grauabilis capiti. Inquit præterea: si humoris perseuerauerit fluor, atq; longo tardauerit tēpore, & typico motu uentrē fecerit humectari, occursibus periodicis tribus uel quatuor interpositis diebus uentrem conuenit prouocare. Vnde plurimi etiam

B lac offerendum probant, quod schiston appellatur, siue catarticum, quo in acutum potius, ac periculosum ueniant morbum; & exinde possit medicina tanquam celerem facilius curare passionem.

Hippocrates. Diocles. Erasistratus. Fortasse Lucius legendum est. Lac

DE VENTRIS DEBILITATE. CAP. IIII.

Etiam hoc quidam symptomatis genus, quod nos accidens appellare poterimus, scripserunt: & aiunt debilitate uentris acceptum cibum plurimo tempore in eodem permanere: aliquando corrumpi: & magis cum intestinum, quod Græci nestin uocant, fuerit quoq; debilitate uitiatum. Fieri etiam inflatione secundum uentrem existente, attestante paruo dolore & rugitu intestinorum, quem borborismon uocant, cum plurimo sputu, ac ructatione iugi. Sed erit accipienda curatio ex his quæ cum dolore, atq; intestinorum tormento ægrotantibus adhibenda scripsimus.

DE VENTRIS TVMORE AC DVRITIA & uentositate, inflatione, ac saltu. CAP. V.

Tumorem uentris extantia sequetur secundum præcordiorum media, resistens atque dolorosa, attestante feruore & iugi saltu, & aliquando febricula, cum fastidio, & siti, anxietate, & iactatione. Sequentur etiam uigiliæ, & cibi corruptio. Sed discernitur a superiorum tumore, hoc est peritonei, siue cutis superpositæ. Primo quod transuoratus cibus uelut percussum præstet circa stomachi finem, uel uentris initium. Secundo quod adducta cutis digitis, conduplicata sequatur. Duritiam uero uentris sequetur extantia, plurimum resistens, sine ullo feruore atque pulsu, uel dolore, sed sola spiratione difficili, & dige-

C & digeſtionis impedimento paruiſſimo. Item uentoſitatem ſequitur tenſio cum rugitu inteſtinorum, quæ facile relaxatur, ac rurſus colligatur: Et ſi palma fuerint partes pulſatæ, ut tympani reſonum fingant: impreſſæ uero receſſum faciant tardum, & detracta manu facilius ſurgendo concaua repleant loca. Inflationem uero, quam Græci œdema uocant, ſequetur extantia partium, ſed facile atq; plurimum impreſſioni cedens, & neq; tympani reſonum fingens, neque feruoris ingerens ſenſum. Item ſaltus commotos iugis ſequitur, ſicut etiam cor ſalire perſpicimus, cum nimio uel timore, uel gaudio afficimur. Sequitur etiam ſenſus tanquam uolantis interius ab hijs omnibus, atteſtante inani tuſſicula longa per interualla, & thoracis pungente tenſione. Sed erit accipienda curatio ex hijs quæ de ſtrictura ſtomachi conſcripſimus.

DE DYSENTERIA. CAP: VI.

Difficultate officij paſſio nomen accepit dyſenteria. Eſt autem inteſtinorum rheumatiſmus cum ulceratione. Sed fit antecedente fluore, quem Græci diarrhœan uocant, aut cholera, aut tumore uentris. Et eſt difficile celer, frequentius tamen tardans paſſio. Sequitur in paſſione conſtitutos muculenta uentris egeſtio, atque è ramentis innexa, & humore craſſo: primo cum naturalis inteſtinorū defluit corpulenta ſoliditas: dehinc uaria, atque D ſanguinolenta, & felloſa, aut ſanioſa, atq; feculenta, aut cū gelati ſanguinis corpuſculis, quæ thrombos appellant, & liuida, aut carnoſa, & membranis pluri mæ longitudinis innexa, atteſtante graui fœtore, cum dolore ulcerum, & faſtidio, & ſiti, atq; interiorum ardore. Sequuntur etiam uigiliæ, & aliquando febricula, anxietas, iactatio, hebetudo, & aliquibus inteſtinorum rugitus, & tenſio cum uentoſitate, & impedimento urinæ reddendæ. In quibuſdam etiam uomitus, & ſaltus præcordiorum, aut torpor frigidus, lingua humecta, aut plurimū ſicca, aut aſpera, colore cinereo, aut liuido. Item corporis defluxio, & accepti corruptio cibi feruens, cum iugi atq; inceſſabili egerendi uentris deſiderio, & in eadem admonitione mordicatio inteſtinorum omnium, uel podicis, aut uicinarum partium. Fit autem ulceratio aut in tenuiſſimis inteſtinis, ut pyloro, neſtidi, typhlotero: aut in craſſioribus, ut in colo, uel longaone. In omnibus enim eodem tempore fieri, uel eſſe ulcerationem minime poſſe accipimus: ſiquidem mors præueniat ægrotantes. Interioribus igitur inteſtinis factam ulcerationem adprehendimus ex doloris ſenſu ſupra umbilicum conſtituto, ſiue ex eodem loco initium ſumente, & egeſtionibus uentris ſemper tenuiſſimis. At ſi in craſſioribus inteſtinis fuerit ulceratio conſtituta, ſenſus doloris ſecundum umbilicum efficitur, & egeſtiones uentris carnoſæ apparebunt, & frequenter coagulata magis atq; coacta ſtercora egerūtur, cum ſolus fuerit paſſione longao exeptus, & magis eius inferiora. Præuenit enim, atque non ſinit cibi digeſtionem in ſtercoris uenire qualitatē. Aliquando deniq; ultimo egeſtionis tempore ulceris tactu ſanguinatio fiet, ut guttarū diſtillatio appareat, & inſignia teneſmi demonſtret. Quod iuxta ſeſſionis finem, quā Græci hedran appellant, longaonis pars ulcerata intelligatur, manifeſtis atque promptis concurrentibus ſignis. Nam delectatione frequenti ægrotantes afficiuntur uentris egerendi, atque ipſa egeſtio cum quadam uoluntate, & labore nimio efficitur: tenſio clunium, & pectinis pubetenus, cum ſenſu, tanquā quiddam corporis ſolidioris ineſſe putetur. Ipſa quoq; ſtercora, uel eorum egeſtio parua, atq; leuiter muculenta uidetur, & humore

A & humore crassiore cõfecta. Excluduntur enim primo pinguia, dehinc sanguinolenta cum stercore coagulato. Nos deniq; tenesmon dysenteriæ adiungendã probamus: siquidẽ fit ulceratio partis intestini, nisi quis uoluerit ante ulceratione solum tumorẽ appellare tenesmon: quod est quidẽ inconsequens omniũ scribentium dictis, quibus tenesmus necessariò fuit prouidendus, ut sola proteruitate medicamina pota danda alacri temeritate confingant: sed etiam nobilium multi, ut Diocles libris quos de passionibus atq; causis, & curationibus scripsit, lac ordinat cum melle bibendũ, uentrem prouocãs in fluorẽ. Itẽm murrhã cum ouis atq; uino cõmixtam, cũ necessariò stomachũ murrha euertere uideatur. Itẽ utitur ptisana cũ adipe sorbẽda. Itẽ galla cum opio, neq; discretionẽ qualitatũ, neq; temporũ memorans usum. Praxagoras libro primo Curationum statuit uentrem deducendum peplio & lacte plurimo, cum mulso, potans & aqua salsa, & succo betæ, & oleo cum mulso. Hoc condimento iniiciẽs, & oleo, & liquido cerotario cum aqua, quibus uenter magis in fluorem prouocatur. Itẽ nutrit bis cocto pane, qui sit necessariò digestione difficilis, cum plurimũ torretur. Itẽ piscibus saxatilibus, & carnibus teneris, cũ debuerit densioribus magis ob stringendam solutionẽ. Dat aquam bibendã, & uinum dulce, quod etiam sanos inflare perspicitur. Offert farinã cum lacte coctã, quæ indigestibilis probatur. Sic etiam tritici ptisanã cum cantabro. Ordinat etiã secundam & tertiam curationẽ, nullam adiiciens discretionẽ. Item Erasistratus secundo libro de uentre plurima recte componens, solis utitur constrictiuis, cum sint plurimi dysenterici laxatione indigentes. Themison primo libro Tardarũ passionũ plurima recte memorauit, aliqua uero correctione indigẽtia. Laxamenti enim causa, atq; lapsus faciendi aquæ, & arnoglossæ succo iniectionẽ faciendam probat, & hoc aptum etiam tumoribus memorat, quod ob cõstrictionẽ siccare perspicit. Adhibet etiã naribus atq; auribus, & angulis oculorũ sanguinis detractionẽ, nihil propositis profuturã, & post cibum unctionẽ, quo tempore quies est adhibenda, ob digestionis perficiendæ facilitatẽ. Dat etiam uinum asperius, cum fluorem uehementescere uiderit atq; febrem. Et meratũ probat offerendum, quo tempore ob augmentum passionis aqua uino infecta conuenit, maxime cum merata potio uexare neruos approbetur, quos Græci cremasteras uocauerunt.

Tenesmos dysenteriæ iungitur. — *Diocles.* — *Myrrha.* — *Praxagoras.* — *Erasistratus.* — *Themison.* — κρεμαστῆρας.

B

DE COLICIS PASSIONIBVS. CAP: VII.

Principium huius capitis deest.

Concurrit præterea grauedo, sitis, fastidium, & incessante passione, siue accessionis tempore articulorum frigidus torpor, & liuor, attestante sudore, & mentis hebetudo, cum pulsus paruitate ac densitate. Itẽm sequitur singultus, & uentris abstinentia, aut cum dolore egestio, urinæ reddendæ difficultas, capitis grauedo, intestinorum rugitus scatens, quem Græci borborigmon uocant, & augmento passionis uomitus humorum crassorum, quos Græci phlegmata uocãt, tum felineorum, cum tensione membranæ quæ uentrem intra cutem circumtegit, & appellata est peritoneon, quæ perseuerans facit inflationis causa resonũ tympani, cum palma fuerint loca pulsata: Tum extantia cum rugitu plurimo, & dimissionis tempore uenti per podicem egestio cum magno sonitu. Ac si tumor fuerit insidens atque roboratus, erit extantia durior, ac puluoso attestante feruore, cuius circunspectio simplex, sed inæqualis esse uidebitur: quod discernitur

βορβορυγμόν. — φλέγματα.

C nitur à iecoris ac splenis, uel peritonei tumoribus, qui in peritoneo sunt æquales; in iecore uero ac liene quadam circunspectione finiti. Est autem passio aliquando continua, ut plerosque tanquam ileicos interficiat: aliquando deficiens, ut sæpe tarditate perseuerans difficile curabilis fiat. Sed eius curatio etiam nunc stricturæ conueniẽs probatur. Quapropter si acuta, uel celer fuerit passio, uel in superpositione constituta, conuenit ægrum iacere loco calido, contectis partibus in passione constitutis lana limpida, atque calida. Adhibendus etiam fotus olei dulcis calidi, & sæpe memoratæ uaporationes: cucurbitæ apponendæ leues, quas Græci cuphas appellant, Item uascula, quæ ambigas uocant, & sunt materia testea, uel uitrea confecta: Tum requies atque abstinentia cibi usque ad tertium diem, & si causæ poposcerint, adhibenda phlebotomia. Ac si sumpto cibo quisquam dolore fuerit affectus, uel nausea, erit uomitus prouocandus sumpta primo aqua tepida, uel aqua & oleo, quibus potis immissis digitis accepta reddantur. Vexationem enim uomitus, sumptorum perseuerans pondus atque tensio, & mordicatio tumentium grauior uexatio iudicatur. Adhibenda etiam clysteris iniectio ex olei calidi cyathis quatuor, admixto & consoluto adipe anserino, uel gallinaceo, uel ouorum uitellis, aut decoctione lini seminis, uel hybisci radicis, aut maluæ usualis, aut fœnigræci succo. Iniiciunt autem aliarum sectarum principes etiam rutatium, aut anethinũ, aut panacinũ, uel ex cymino atque castoreo, & bitumine. Secundum Themisonem uero, etiam cum absinthio. Castorei nanque uel bituminis duæ drachmæ cyathis olei quatuor misceantur. Rutauero & anethum, & absinthium, & cyminum linteolo illigata oleo coquentur. Sed sunt hæc acerrima, & propterea tardis passionibus congrua,

D quas Græci chronias uocant, uel uentositate laborantibus, & non causa tumoris dolentibus. Bitumen autem sæpe etiam fastidium ingessit euerso appetitu, quem Græci orexin uocant. Cibus dandus conueniens dimissionis tempore, atque alternis diebus, donec passio decliner, & sorbilis, leuis, calidus. Dandus etiã potus non plurimus, ne intestina grauentur, etiã ipse calidus. Tum post fomenta cataplasma adhibendum ex lini atque fœnigræci seminibus, & polline, quod Græci magton appellant, aqua mulsa coctum, mel decoctione fici pinguis, & hybisci radicis, & maluæ usualis, uel horum similium; cucurbita apponenda adiuncta scarificatione; uel hirudines admouendæ omnibus partibus in tensione constitutis: ac deinde uaporatio spongiarum expressarum in aqua calida, & oleo, & decoctione fœnigræci, & maluæ. Tunc post unctionem ex iisdem etiã encathismata adhibent. Quidam medici in hiis qui uento fuerint inflati, ex decoctione stercorum cum aromatibus coctorum uaporationem adhibendã probauerunt, ex quo liquorẽ etiam oxymelitos miscuerunt, cataplasma cõficientes, admixtis etiã tunc aromatibus, uel nepeta herba, aut pulegio, aut hyssopo, aut cymino. Sed hæc in tardis passionibus, adiuncta ratione, locum sumunt perseuerante morbo. Conuenit in accessionis statu etiam bibere cyathos duos uel tres calido oleo diligenter admixto. Etenim incendia leuigat, & uentrem mollit, & tumorẽ mitigat. Quapropter magis hoc melius mulso probamus: siquidem sæpe conflammet atque inflet. Dantur etiam plurima alia bibenda composita uel simplicia, ut est Zenonis diasticon appellatum codicum medicamen: Item Cassii ex gingibere confectum, quod diagingibereos appellant: & mille præterea, quæ concurrenti tempore lacessendo medeantur, præter tempus uero grauationem ingerentia aliquos in periculum grauiter mittant, aliquos errore releuationis fallant, ob præsentis temporis perditum sensum,

quod

A quod Græci anæsthesian appellant, hebetudine partium suffecta. Item simplicia, ut decoctio apij; uel nardi celtiberiæ, aut herbæ saluiæ, aut polij, aut cymini ægyptij, uel rutæ, aut dauci, magis cretici, aut petroselini tribus cyathis ad quæ calidæ admixto cochleari castorei, uel asperso succo polij, aut cymini ægyptij, aut petroselini, aut cochleari castorei, item᷑ fœniculi. Sed est semper horum datio in tumoribus uitanda, siquidem sint acria uel lacessentia uirtute. Conuenit præterea cum totius passionis fuerit status, folio oleo calido pleno ægros dare, & firmata declinatione gestationem adhibere, aucta moderatione ciborum; Tum uinum, atque communiter resumptionem, & medijs partibus cerotaria ex oleo sabino, uel cyprino, aut sicyonio, uel glaucino, aut amaracino, aut laurino, aut panacino, aut rutino, aut anethino, samsucino; uel quod diatessaron appellatur, resina terebinthina, cera, iri illyrica, hyssopo, omnibus æqualibus: siue quod diapente uocant, pice, nitro, alumine, sulphure, cera. Sumendæ denique picis liquidæ heminæ duæ, & ceræ libra: Quibus solutis, atque leuiter refrigeratis aspergendum nitrum rubrum tritum, & alumen scissum, & sulphur uiuum singulæ selibræ. Cum autem in lenimento tardauerit passio, conueniunt ea quæ fortificare ualeant corpus, siue recorporatione demutare, ut uaria gestatio, & deambulatio, uocis exercitium, atque peruncțio, adhibito monitore, siue fricatio cum retentione spiritus, & sphæræ lusus, uel cursus, & humerorum additus motus: Item cibus qui inflare minime possit ex mediæ materiæ qualitate; & tenue uinum, atque lauacrum longa per interualla: hinc enim facile corpora perfrigescunt. Item rubor faciendus uentris in partibus, atque inter scapulas, & clunes, ex dropace, uel sole, & flammæ paroptesi, uel parietibus, uel ceromate,

B aut pellibus, uel arena littoris sole ignita: Item strigilis rasio adhibenda corporibus, & sicca defricatio ex asperis pannis, & cucurbita recorporatiua apponenda: Item unctio acoporū feruentium acriorum, ut sunt diaeuphorbium, aut cacritum, nitri fricatio, & sinapismus, & uaporatio feruens ex aqua marina, uel salsa, uel supradictarum acriorum uirtutum decoctionibus, uel saccellis sale repletis: quibus præstitis, uel corpori admotis, erunt aliquando cauteres superponendi, & circumuoluendi: Item farina circunclaudendus locus in passione constitutus, & implendus item cauliculis, & oleo: tum immittendi cauteres igniti sensim, non usq; ad loci scarificationem, siue ustionis effectum, sed usq; ad ruborem faciendum: Tum malagma quod appellatur diaspermaton, uel polyarchion, aut diadaphnidon, diachylon, aut diaeuphorbium: Item aquarū illisio patientibus locis, quam cataclysmon Græci uocauerunt, & iniectio clysteris rutacij, aut anethini, aut panacini olei, uel extenta uirtute aquæ salsæ. Et cum olim futuram superpositionem uiderimus, uomitus ieiunio adhibendus ex radicibus: Tum perseuerante passione etiam ex helleboro radicibus inserto: tum infuso, ac deinde conciso, iuxta ordinem cycli partium cæterarū. Dandum etiam potui medicamen, quod Græci theriacen antidotum uocant, uel diagingibereos. Peregrinatio quoque adhibenda, & longa nauigatio, & usus aquarum naturali uirtute medentium, & magis sulphuris ac medicaminis uirtutem redolentium. Item maritimarum, & primo feruentium, tum frigidarum. Ac si retentio uentris fuerit, ob egestionem faciendam adhibenda iniectio ex melle atque sale. Quæ si minime compleuerit effectum, etiam ex aloë admixto succo coliculi agrestis uel usualis, uel lapatij, ex quibus erunt catapotia facienda in erui magnitudinem, quorum quatuor uel quinque dabimus transbibenda. Item marini coliculi offerendi. Erunt præterea præcauenda magis quæ passionem ua-

Marginal notes: ἀναισθησία. — διατεσσάρων. — διάπεντε. — Ludus sphera — κατακλυσμός. — θηριακή. — καταπότια.

C leant refricare, ut frigus, indigestio, libido, uel quæ inflare ualeant cum sumuntur: item frigida plurimo scilicet tempore. Veteres autem, & magis Erasistrati Ventrifluæ. sectatores uentrem mouere medicaminibus certauerunt uentrifluis, quæ catartica uocant, uel pessulis, quos balanismos dixerunt. Catartica. pessuli.

DE LVMBRICIS. CAP: VIII.

Tem alij ad acriores clysteres confugerunt ex initio adhibendos, uelut Asclepiades: & aliquibus etiam fluor uentris efficitur sine lumbricorum exclusione, aliquando attestante fastidio & debilitate, & pallore, cum tenacitate corporis: & nunc tussicula arida leui ex occasione commota: nunc solutio atque defectio corporis & animæ, quem lipothymian appellant. Pueris uero dormientibus turbatio membrorum efficitur, gemitu attestante, cum iactatione, & stridore dentium, & sæpe contra solitum morem prona positio iacendi: Tum clamatio sine manifestatione, exiliente cum uocibus ægrotante. Quibusdam etiam repentinus casus occurrit, ut oppressi obmutescant, nunquam similiter affecti. Item aliquando conductione uel contractu membrorum rapiuntur, & quidam per interualla conticescunt, & in febribus demersione lethargorum simili premuntur: Item totius uultus paulatim nimia insinuatio, nunc detracto rubore mutantur, & aliquando articulorum frigore, cum difficili responsione, siquidem interrogentur; manibus elatis iactantur, attestante sudore. In pueris uero lumbricorum conuersio, siue connexio sæpe occurrit, ut etiam tactu sentiatur durities in ea intestini parte, quæ fuerit magis in ultima tenuitate. D Tum denique eorum euersione ægrotantes interficiuntur. Pulsus uero, ut etiam Themison libro nono Epistolarum designat, est inæqualis, ac plurimum deficiens. Excluduntur autem nunc per uentrem, nunc per stomachum atque os, uel nares; & aliquando sponte connexi in sphæræ similitudinem, plurimi amplexu mutuo uinculati, aliquando singulares. Itē sanguinolenti, uel fellosi, aut cū stercore per podicē, uel humore felleo, uiui aut mortui, pleni aut inanes; & omnes, aut ex parte, albi uel fului. Alia denique plurima sequentur ægrotantes, quibus designari supra memorata necesse est: Et nunc parua, nunc plurima pro quantitate animalium, ac forma: uel quod nunc plurimum, nunc parum noceant, locorum differentia uariante, cum nunc ad stomachum ascendunt, nunc in intestinis perseuerant, & ægrotantium uires nunc debilitate, nunc fortitudine habituantur, & nunc cum febribus, nunc sine febre. Sed quoniam multa ex accidentibus, alijs quoque similia passionibus inueniuntur, ut alienatio mentis furori, atque phrenetidi; uocis amputatio, lethargo, & præfocationi matricis, & apoplexiæ, & epilepsiæ, atque apprehensioni sensuū, Qui autē ex lumbricis patiūtur nunquā spumas excludunt: At uero præfocatio ex matrice cum ascensu matricis efficitur, quem Græci anadromen uocant, & magis in ætatibus perfectis, antecedente matricis ægritudine; Ex lumbricis uero facta uocis oppressio magis ætatibus imperfectis adscribitur, antecedente uentris atque intestinorum querela. Item à catalepticis discernuntur lumbricis laborantes, siquidem illi in febribus obmutescant maiore atque percussibili pulsu testante: Qui autem à lumbricis id patiuntur, etiam sine febribus uocis amputationem sustinent, cum pulsu paruo atque crebro. Item ab ileicis discernuntur, qui lumbricorum tormento uexantur, siquidem neque uentris officium in his abstinetur, uel pallor antecedat, aut contra consuetudinem iaceant proni, uel dormiant cum gemitu,

A mitu, & irrationabili exclamatione. Item à stomachicis discernuntur, cum nullus fuerit humor in stomachi partibus inuentus, & intestinorum tormenta sustineant. A syntecticis uero discernuntur, quod nulla querela tormentorum, uel conuersionis, aut doloris in intestinis, uel uentre afficiatur; quod necessariò lumbricis laborantes sequitur. Item ab hijs qui naturaliter, uel ex multitudine cibi per somnum labia conducunt in similitudinem sorbentium, uel sine ulla ratione exiliunt, quod moderatione accedente, atq; cibi facta deductione releuantur, hij uero qui lumbricis afficiuntur magis uexentur parcitate ciborū. Hæc est similium discretio passionum. De exclusione uero siue egestione lumbricorum ueteres medici præsciam significationem posuerunt, & appellauerūt prognosin, in quo diuersa senserunt. Nam Hippocrates libro Prognostico significare inquit lumbricos interfectionem ægrotantis, quoties mortui fuerint exclusi omnibus in morbis. Item quidam communiter mortuos lumbricos aiunt grauia denuntiare, siquidem ostendant inesse corpori ruptionem. Diocles libro Prognostico, euomitos inquit lumbricos nihil alienū significare, nec esse absurdum: per inferiora uero excludi quoque lumbricos non admirandum, sed mortuos & inanes esse melius ac salutare, uiuos uero, atque plenos, & sanguinolentos perniciosum: Item libro de egestionibus scripto, uiuos uel plenos, ac sanguinolentos febribus dixit. Erophilus uero libro quem ad Hippocratis Prognosticum scripsit, siue uiuos, siue mortuos excludi negat incongruum. Apollonius Glaucus libris quos de Interioribus scripsit, reiectos rotundos lumbricos initio significare indigestionum frequentiam, ultimo uero ægritudinis properare iudicium, quod crisin appellant, Item uiuos ac plenos, &

B sanguinolentos, non recta portendere. Apollonius Memphites percunctatiuo, siue uniuersali modo, quem Græci catholicon uocant, omnia inquit in intestinis animalia nata in morbis grauia significare, & magis mortua, quàm si uiua excludantur. Item Antiphanes libro quem Panopten appellauit, melius esse per inferiora, quàm per uomitū lumbricos excludere, & solos magis quàm cum stercoribus. Chrysippus Asclepiadis sectator, libro tertio de lumbricis, solis in celeribus causis, siue periculosis, mortuos inquit lumbricos egestos interfectionem ægro portendere. Ostendunt enim mortui aciem uehementem inesse, quando magis ægri periclitantur. Sic inquit denique Hippocratem ferri, dicentem suo libro, eos qui in ægritudinis declinatione cum stercoribus egeruntur, nihil graue significare. Sed neque inquit Dioclem Hippocrati contrariam protulisse sententiam, dicendo mortuos uel inanes esse meliores: siquidem hic in febribus solutionum hoc dixisse uideatur, Hippocrates autem mortem significare, sed in febribus stricturæ. Nos uero communiter significari aliquam ex lumbricis dicimus corruptionem, quam lientericis irruentem bonum quicquam portendere iudicamus, de ipsis scribentes docuimus, in omnibus uero cæteris noxiam. Item sanguinolentorū exclusio etiam debilitatem significat. Alibi etenim, & nondum mutata aut corrupta materia nutriuntur, sanguinolenti uero uellendo ex ipso sanguine nutriuntur. Item in augmento accessionis febrium exclusi turborem altiorum partium ostendunt, & magis si fuerint sanguinolenti, declinatione uero, laxamentum, sicut cætera, hoc est stercorum uel urinæ, uel quorumlibet officiorum egestio. Etenim laxatis corporibus reddi uidentur, quippe cum quorum adiectio grauet, eorum detractio necessariò releuet.

Hæc est lumbricorum significatio, sed ob curationem in hijs quos ascaridas uocauimus

Marginal notes: συντηκτικοί. — Hippocrates. — Diocles. — Erophilus. — Apollonius Glaucus. — κρίσις. — Apollonius Memphites. — καθολικὸς modus. — Antiphanes. — Chrysippus. — ἀσκαρίδες.

Handwritten notes: Perniciosum quidem est mortuos lumbricos reiici, cum putrium uaporum materiæ afflatu, non alentis materiæ penuria intereunt: Salutare uero, cum materiæ defectu quæ illos gignit, et nutrit, mortui sunt. Eodemque quoque modo lumbricos plenos excludi alias faustum est, cum non multa coaceruata materia qua procreantur, pauci geniti, non a tetris et uenenatis uaporibus interfecti extruduntur, sed ab expultrice robusta: alias infaustum, cum collectum materiæ plurimum indicant, qua sic crassescunt, et distenduntur. Hac distinctione ueteres medici conciliantur.

cauimus, si tumor in longaone fuerit constitutus, oportet iniectionem olei adhibere, quæ cum fuerit reddita, erit infusio aut decoctio centaureæ, uel absinthij iniicienda. Ac si ramenta fuerint exclusa sanguinolenti coloris, decoctio mali punici corticis, uel gallæ conuenit iniectioni. At si perseuerauerit, chartæ exustæ, & auri pigmenti, quod Græci arsenicon uocant, æquali pondere, quod sit in quantitate drachmarum sex, cum succo arnoglossæ. Ac si putredo apparuerit, quam Græci phenomen appellant, erit aqua salsa iniicienda, atque congrua medicamina, sicut nuper docuimus. Ex hijs enim & animalia interficiuntur, & alij trochisci prohibentur, & ulcera cicatricantur. Ac si rotundi fuerint lumbrici, qui nunc stricturæ accidunt, nunc solutioni, nunc ulceribus intestinorum, & nunc in celeribus passionibus, nunc in tardis, quas chronias uocant, non ex supradictis, sed sua in corpore alienitate uacantes ex corruptione ciborum effecta, oportebit curationem pro supradicta curari differentia. Et si ipsa animalia corrumpenda uiderimus, erunt medicamina adhibenda, ut tanquam aliena, atque indigentia detractione auferantur. Ac si passionibus fuerint appenditia, quæ sæpe generandorum animalium fuerunt causæ, erunt congrua ijsdem passionibus adhibenda. Hijs enim conuictis etiã animalia interficiuntur. Quapropter si strictura fuerit in corpore, fomentatio competens est adhibenda, atq; cataplasma laxatiuum, & si ratio coëgerit, phlebotomia: quæ singula suis temporibus aptanda probamus. Cum cucurbita adiuncta scarificatione medianis partibus admouenda. Hijs enim laxatis sine ulla medicaminũ uirtute, atq; facile animalia decidunt oleo poto, aut aqua calida, & oleo, uel decoctione noxarum, aut glycyrrhizæ, cuius libra infusa in aquæ heminas sex, usque ad tertiam partem erit decoquenda. Et hijs præterea cibi tempore dari potest sorbile quicquam, ut illud quod Græci appellant oleoptisanon. Ex hijs enim & tumentia relaxantur, & animalia quæ inesse uidentur, lapsu quodam ac desertione tumentium dimissa fundentur. At si solutio fuerit in corpore, erunt constringentia adhibenda, & exercitatius cataplasma, sed ex lupini pollinibus confectum; & aceto cum melle tribus uel quatuor cyathis aquæ commixtis, cum ceruini cornu ferragine aspersa, quam Græci rhinen uocant, in cochlearis pleni quantitatem, si tarda fuerit passio, quam Græci chronian uocant, quoniam indiget recorporatione, atque lacessentium medicaminum uirtute. Sed in lenimento constituta erit uaria coniectura facienda, quo animalia excludantur. Quapropter adhibenda medicamina, harũ partiũ fomentatio ex oleo ueteri, & apponenda unctio fellis taurini ægrotãtis umbilico, uel lanæ ex ipso tinctæ particula. Tum cataplasma ex polline lupini consperso & decoctione absinthij aut santonici. Admiscendus denique etiam succus earundem herbarum. Si uero uehementius oportuerit animalia alia sauciare, conuenit etiam tanquam acriores cibos, & propterea aptos, uelut in drimyphagia, dare cepam, allium, quæ nunc incocta, nunc mediocriter cocta, quo minima eorum uirtus erũt offerẽda, nunc enim urgente lumbricorum exclusione hijs uti cogimur rebus. Facit idem sinapi exuccatum, uel adiuncto panĩ comestum. Item nasturtium cum aceto contritum, siue ut Græci uocant, cardamum, immisso atque infuso panĩ. Item laser, aceto solutũ, siue sinapi, quo comedenda tingantur, uel ouo sorbili admixtus, iste liquor detur in erui modo: Item absinthium cum uino poto datum. Ac si ulceratio fuerit intestinorũ, congrua probamus adhibẽda pro ulcerum differentia. Ac si febres non fuerint, neq; alia quælibet passio lumbricis confuerit, nihil oportet coniicere, sed ex medicaminum uarietate eorum interfectionem atque detra-

C Arsenicon. D Oleoptisanon. Cardamum.

A detractionem efficere: sunt enim bestiolæ, quæ Græci theridia uocauerunt, sed producenda atque extendenda erit magnitudo curationis pro accidentium modo. Et quoniam aliquando sunt in uentre constitutæ, quod probatur ex ægrotantiũ querelis, cum locorum sensus tanguntur, aliquando in intestinis, & necessario quæ in uentre sunt celerius afficit medicaminum cibus ac potus. Intestinis uero quæ per clysterem fuerint iniecta: nam & ex uentre ad intestina hæc sæpe animalia, & ex intestinis ad uentrem refugiunt. Erit sanabilius ergo, ut ubi apprehenderimus esse copiam lumbricorum, usum primo adhibeamus cõgrui cibi ac potus, similiter epithematum usum seruantes, & cataplasmatum, deinde clysterem. Oportet igitur potum dari absinthij pontici decoctionem, siue marini, aut santonici, usque ad modum duum cyathorum uel trium: & nunc nulla alia admixta materia, nunc oleo adiuncto, uel decoctione lupini, aut noxarum cum cornu ceruini serragine; & laset aqua solutum, uel aceto, & admixto sinapi, aut ouo sorbili transuoratum. Item alica in qua fuerit infusa aloë, siue ipsa transuorata: Nec non etiam trochiscus dandus, qui appellatur picros, uel illa hiera quæ dialoës appellatur: quorum compositiones Responsionum libris de medicamine scribentes tradidimus: Item cardamum quod nasturtium uocamus, torridũ ac tritum cum aqua, uel mulso, aut cum melle in electario datũ: Item lupini sicci decorticati atque transuorati cum melle quindecim numero, uel uiginti: quod si minime quisquam transuorate ualuerit, eorum polline conspersum atque tritũ, quantum tres digiti capere potuerint aquæ bibendum admiscemus, siue mulso aut decoctione noxarum, aut electario admixto melle dabimus: Item gentianæ

B succum in cochlearij modum cum mulso conuenit dare, atque horum similibus uti uirtutibus: Item absinthium cum uino, & castoreum cum mulso. In paruis uero pueris, quo latere possit, nasturtium frixum, siue tritum, cum melle atque lacte dabitur potui, uel commixtum pani. His igitur rebus erunt cibi ponendi: pultibus enim atque sorbilibus conuenit absinthium concoquere, uel similes herbas. Hoc etiam si sicco fico atque pingui, uel palmulis, quas patetos appellãt, quæ concisæ atque immissæ, & cibo datæ mederi ualebunt. Faciũt præterea mora cibo data, quæ uulgo celsa Latini uocauerũt, Græci uero sycamina: Itẽ ex amigdalis amaris sorbilia cõfecta, quæ Græci trophemata uocauerunt, & cõmuniter cuncta quæ uentrẽ deducere ualent. Hinc denique etiam pinnæ aridæ ueluti atque tritæ potui sufficientem modum miscuerunt. Conuenit etiam urtica, siue sola, siue cum aliqua decoctione confecta: Nam ob celebrandam curationẽ uehementer utilia probamus catapotia ex squilla atque chamælea cõfecta. Sumpta igitur squilla erit acriori aceto concoquenda, ne fluida fiat: Tum terenda diligenter, ac deinde chamælea, anchusa atque creta admiscẽda squillæ, quantũ res patiũtur, ut ad emplastri ueniat qualitatẽ. Tum facienda catapotia in fabæ magnitudinẽ, & pro uiribus ægrotãtis dãda, ut fortibus octo uel nouẽ, imbecillis sex uel septẽ, pueris uero tres uel quatuor ex aqua calida. Potest etiã ipsius chamæleæ cõcisæ atque cõtritæ cũ mulso quippiã dari transbibendũ, uel cũ lẽticulæ paruo modo sorbendũ: sed pueris obolus unus, maioribus uero oboli duo sunt dandi: Itẽ fortibus tres. Perfecta tamen potio drachmæ unius continet modũ. Vtendũ præterea epithemate circa medias partes ex lupini pollinibus, aut melanthio, & decoctiõe absinthij, aut fuluo liliorũ, aut cerotario cedriæ admixtis lupinis tritis, aut absinthio, aut agrestis peponis interiora, quæ Græci colocyntida uocãt, cũ melle atque lupinis, aut centaureæ uel aloës partibus duabus, & diagridij parte una cũ melle & felle taurino. Erũt præterea oĩa quæ potui ordinauimus dãda, etiã per clysterẽ

 iniicienda,

Nam ob acrimoniam radix lumbricum exagitat, Concitatus uero is uehementer ægrum torquet: nec acria conueniunt priusquam uomitu purgatus fuerit uentriculus. Præterea oleum lumbricos interficit.

C cienda, & magis adiuncto uel admixto oleo plurimo calido, & succis præscriptis, quo plurima mordicatione intestina afficiantur. Ac si lati fuerint lumbrici, erit adhibendus uomitus ex oleo, non ex radicibus, & alia die clystere utendum, admixta nitri parte, uel salis. Danda etiam aqua salsa potui, aut glycyrrhizæ radicis decoctio, aut similiter incocta glycyrrhiza. Alij uero tres drachmas glycyrrhizæ cum nitro probauerunt. Alij diagridij obolos tres, cum polypodij herbæ drachmis duabus. Alij ex pinnis medicamen confectum. Sed erit semper tentandum, ubi res patiuntur, ut hijs utamur medicaminibus, quæ minime stomachum afficiant. Tum cum sensum acceperint ægrotantes animalium carendorum, ut interpellatione uentris admoneantur, subijcienda erit aqua calida, quo & loca relaxentur, & animalia procedant, ne frigore percussa fugiant. Erit præterea curandum, ne frequenter hæc animalia renascantur, ut unctione regulari corpora fortificemus, adhibito præceptore, adhibita etiam recorporatione cyclica, quæ fit uomitu radicum, & drimyphagia, & dropace, & sinapismo, & paroptesi, & horum similibus uirtute rebus.

uulturis memoratum pagina præcedente. — proditurorum — curatione

DE MOLLIBVS, SIVE SVBACTIS, quos Græci malthacos uocant. CAP: IX.

Olles, siue subactos Græci malthacos uocauerunt, quos quidem esse nullus facile uirorum credit. Non enim hoc humanos ex natura uenit in mores, sed pulso pudore, libido etiam indebitas partes obscœnis usibus subiugauit, cum nullus cupiditatis modus, nulla satietatis spes est, singulis spartanum sufficiunt sua. Nam si nostri corporis loca diuina prouidentia cer-
D tis destinauit officijs. Tum denique uolentes ueste atque gressu, & alijs fœmininis rebus, quæ sunt à passionibus corporis aliena, sed potius corruptæ mentis uitia. Nam sæpe tumentes, uel quod est difficile, uerentes quosdam, quibus forte deferunt, repente mutati paruo tempore uirilitatis quærunt indicia demonstrare, cuius quia modum nesciunt, rursum nimietate sublari, plus quoque quàm uirtuti conuenit faciunt, & maioribus se peccatis inuoluunt. Constat itaque
Soranus. etiam hoc nostro iudicio, hos uera sentire. Est enim, ut Soranus ait, malignæ ac fœdissimæ mentis passio. Nam sicut fœminæ Tribades appellatæ, quod utranque Venerem exerceant, mulieribus magis quàm uiris misceri festinant, & easdem inuidentia penè uirili sectantur, & cum passione fuerint desertæ, seu temporaliter releuatæ, ea quærunt alijs obijcere quæ pati noscuntur, iuuamini humilitate duplici sexu confectam, uelut frequenter ebrietate corruptæ in nouas libidinis formas erumpentes, consuetudine turpi nutritæ, sui sexus iniurijs gaudent, sic illi comparatione talium animi passione iactari noscuntur. Nam neque ulla curatio corporis depellendæ passionis causa rectè putatur adhibenda, sed potius animus coërcendus, qui tanta peccatorum labe uexatur. Nemo enim pruriens corpus fœminando correxit, uel uirilis ueretri tactu mitigauit, sed communiter querelam siue dolorem alia ex materia tolera-
Clodius. uit. Denique etiam à Clodio historia curationis data ascaridarum esse perspicitur, quos de lumbricis scribentes uermiculos esse docuimus longaonis in par-
Parmenides. tibus natos. Parmenides libris quos de natura scripsit, euentu inquit conceptionis molles aliquando, seu subactos homines generari. Cuius quia græ-

cum est

factorum non · Alij Spartanorum — enim — tametsi — afficiunt — et — timentes — hoc proditerunt — suptata ex — uiris subiiciendo, et sprotituendo: Alij effœminando — strenuiter — tali — tractu et mastrupatione

A cum eſt epigramma, & hoc uerſibus intimabo: Latinos enim, ut potui, ſimili modo compoſui, ne linguarum ratio miſceretur.

> Fœmina, uirq; ſimul Veneris cum germina miſcent
> Venis informans diuerſo ex ſanguine uirtus
> Temperiem ſeruans bene condita corpora fingit.
> Nam ſi uirtutes permixto ſemine pugnent,
> Nec faciant unam, permixto in corpore diræ
> Naſcentem gemino uexabunt ſemine ſexum.

Vult enim ſeminum præter materias eſſe uirtutes, quæ ſi ſe ita miſcuerint, & eiuſdem corporis faciant unam congruã ſexui generent uoluntatẽ. Si autẽ permixto ſemine corporeo uirtutes ſeparatæ permanſerint, utriuſque Veneris natos adpetentia ſequatur. Multi præterea ſectarum principes genuinam dicunt eſſe paſſionem, & propterea in poſteros uenire cum ſemine, non quidem naturam criminantes, quæ ſuæ puritatis metas alijs ex animalibus docet; nam ſunt eius ſpecula à ſapientibus nuncupata, ſed humanum genus, quod ita ſemel recepta tenuerit uitia, ut nulla poſſit inſtauratione purgari, nec ullum nouitati liquerit locum, ſitq; grauior mentis culpa, ut cum plurimæ genuinæ, ſeu aduentitiæ paſſiones corporibus infractæ conſeneſcant, ut podagra, epilepſia, furor; & propterea ætate uergente mitiores procul dubio fiant. Omnia etenim uexantia ualidos effectus dabunt firmitate oppoſita ſubiacentium materiarum, quæ cum in ſenibus deficit, paſſio quoque minuitur, ut fortitudo: ſola tamen ſupra-

B dicta, quæ ſubactos ſeu molles efficit uiros, ſeneſcenti corpore grauius inualeſcit, & infanda magis libidine mouet, non quidem ſine ratione. In alijs enim ætatibus adhuc ualido corpore, & naturalia uentris officia celebrante, gemina luxuriæ libido diuiditur, animorum nunc faciendo, nunc facie iactata. In hijs uero qui ſenectute defecti uirili Veneris officio caruerint, omnis animi libido in contrariam ducitur appetentiam; & propterea fœmina ualidius Venerem poſcit. Hinc denique conijciunt plurimi etiam pueros hac paſſione iactari. Similiter enim ſenibus uirili indigent officio, quod in ipſis nondum & illos deſeruit.

CAELII AVRELIANI SICCENSIS LIBRI QVARTI FINIS.

CAELII

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION

LIBER QVINTVS.

CVI HAEC INSVNT.

DE ISCHIADICIS ET PSOEADICIS.

CAPVT PRIMVM.

Partibus quæ dolore uexãtur hæ passiones nomina sumpserunt. Nam uertebrorum summitas ipsorum initio terminatur, Græci ischia uocauerunt. Item musculos clunium sub spinæ finem ex interioribus atque exterioribus adhærentes psoeas uocauerunt. Generantur istæ passiones nunc ex manifestis, nunc ex occultis causis, ut est perfrictio profunda, uel terrena cubatio, aut casus, uel repentinus percussus, aut iugis atque immodicus usus uenereus, aut quilibet longissimi temporis morbus. Item uehemens abductio, uel raptus in exercitio factos, aut longissimi temporis hæmorrhoidarũ fluoris tentus, uel insueta humi fossio, aut cuiusdam ponderis leuandi ex interioribus conatio. Fit præterea in omnibus ætatibus, sed frequentius in medijs. Sequitur ischiadicos dolor uertebrorum, quam passionem multi duplicẽ ischiada uocauerunt, attestante grauedine, & difficili motu, contra solitum morẽ, & quibusdam cum leui torpore ac formicatione; quibusdam cum uehementi atque pungenti, & feruido dolore, & ad sensum patientis, tanquã serpentis conuolutus motus: Aliquando etiã cum febribus, ut neque in lecto suã cõuersionẽ ferre ualeant ægrotantes, & primo in uertebro, dehinc partis suæ penetrans loca, & usque ad mediam natẽ, ac superius ad inguen, uel ad ancalen perueniens atque surã, dehinc etiã talum, & pedis summitatẽ. Tum cum passio tardauerit, cessante nutrimento, cruris totius tenuitas fiet, quam Græci atrophian uocãt, incipiens à clunibus, siue ab inferioribus locis, attestante debilitate, & sæpe conductis partibus breuitate cruris, aut ultra naturã longitudine passionis, distẽsione suffecta, ut in paralysin ueniat, aut ipsius uertebri duratæ partes extãtiores fiant. Constringitur præterea sæpe ac retinetur uentris officiũ, aut cum plurimo dolore perficitur, ob tensionem, atque spiritus retenti percussum, & in itineris pressu, quibus forte permittitur, ut initia motus impediantur, feruore partiũ attestante: ac si

A acsi perseuerans fuerit motus facilior fiet. Tum rursus subsidunt, uel intenti resistunt repete, tanquam fuerant necdum gressu tentato, Tunc magis uehementem dolorem sentiunt; & ambulant quidam, capitibus digitorum gradientes, alij extenti quidem, sed sinuatis clunibus, ut neque se pronos inclinare ualeant: alij contracti atque conducti, qui peius omnibus habere noscuntur: siquidē passio apprehenderit etiam spinæ musculos, & propterea duritia quadam hæc inua sisse uideatur loca. Patitur autem principaliter membrana quæ ossa circūtegit, quam Græci periosteon uocant. Item musculorum capita, uel summitates. Denique augmento passionis intercreatus humor, & frequenti dolore corruptus, in saniem transiens partes aliquas collectionibus afficit. Sed quoniam plurima supradictorum sequuntur etiam eas quæ matricis uexatione afficiuntur, & magis cum eius fuerit inclinatio facta, quam paraclisin uocant, facienda est discretio passionum: & primo, quod matrice patiente in eadem potius causæ inueniatur, atque ex ipsa initium sumant, Psoadici uero clunium dolore afficiuntur, & tardo motu, ut se renitente dolore nec inclinare ualeāt, ac difficilius & dolentius subrigant. Plurimis igitur dolor cito conquiescit: aliquibus uero perseuerat; partes durescunt atque conducuntur: His denique usque ad pene cutem unicus sequetur gressus. Si itaque exteriores musculi fuerint in passione constituti, etiam tacto tentati dolescunt, Interiores autem ex interioribus dolorem accipiunt, tanquā in nephriticis contingit: Quos propterea denique similes discernimus: siquidem alia multa eisdem propria concurrant, quæ de ipsis scribentes memorauimus.

Psoadicis autem, atque ischiadicis, quorum nunc curationem scribimus, dolor efficitur nunc iugis, nunc deficiēs, ordinatus aut inordinatus, ac longis uel paruis interuallis recurrens, ac puris limpidis lenimentorum uariatus spatijs, aut mediocres reliquias seruans. Vtilem inquit Hippocrates ischiadicis dysenteriā: Habet enim imitationis quiddam recorporationis faciundæ, quanquam plurima uexatione corpus afficere uideatur. Item hæmorrhoidas, uel uarices, ut alij dicunt, laxamenti causa. Sunt autem difficiles curatione mag.s, qui plurimo tempore fuerint passione uexati, & multis atque uarijs accidentibus signis affecti. In ordine itaque curationis hæc erunt intuenda, ut cum recens fuerit passio uel ueterata, sed in superpositionis tempore constituta, iacere faciamus ægrotantē mollioribus stramentis, calido in loco, adhibita abstinentia, & requie usque ad primam diatriton. Tunc lanis mollibus, ac limpidis, oleo calido dulci prætinctis dolentia loca contegenda. Adhibenda etiam fomētatio iugis ex oleo dulci calido: Item uaporationum commutatio, sicut in multis docuimus scribentes, & phlebotomia tempore consueto, atque ex brachio dolenti parti contrario, uel plurimum dolenti comparatione alterius. Ac si æqualis in utraque fuerit parte dolor, ex eo in quo fuerit facilior uena, erit detractio facienda. Si neque hoc occurrerit, ex sinistro brachio adiutorium adhibendum: siquidem minus officijs dominis necessaria pars esse uidetur, nisi forte sinistri, hoc est scæi fuerint ægrotantes. Tum tertia die adhibenda perunctio ex oleo dulci atque calido: Dehinc ora lauanda, cibus dandus nutribilis, calidus, tener, tanquā stricturæ conueniens, & potui aqua calida usque ad declinationis tempus. Seruanda etiam cibi alterna dierū oblatio: Tum cessante dolore resumptio adhibenda. Perseuerante uero alia diatriti tempore, adhibenda iniectio ex decoctione fœnigræci seminis, aut lini, aut hybisci, quam Græci althæan uocant, quo pariter fota atque uaporata interiora laxamento consentiant. Admiscendum denique oleum calidum: Item succus alicæ, uel ptisanæ, uel oleum solum, aut admixto adipe anserino, uel gallinaceo inijciendum,

B — Dysenteria ischiadicis utilis.

C iniiciendum, uel hijs quicquam simile consolutum. Ac si uenter fuerit abstentus, erit mulsum iniiciendum. Tentanda denique & properanda sequentibus diebus facilitas uentris. Quo cõuenit, si hoc minime perficere ualuerimus, etiã lino zostin herbam nunc solam cibo dare, nunc adiuncta malua: item agreste coliculum. Sed fugienda prædicimus quæcunq; fuerint uehementiora, quantũ quidem res admittunt, ut diagridiũ, helleborũ nigrum, chamælex semen, quod Græci coccum Cnidium uocant, agaricum, agrestem peponem, quem colocyntida dicunt, singularia uel coniuncta, Item hiera, quam diascãmonias appellant, ne plurima uexatio pro parua commoditate sequatur. Nam post fomenta conuenit cataplasmata adhibere, quorum cõfectiones atq; species sæpe conscripsimus. Ac si permanserit dolor, adhibenda scarificatio. Hirudines etiam adhibendæ, quas Græci bdellas appellant. Hoc quidem secundo uel tertio faciendum, si causæ poposcerint. Tunc uaporatio spongiarũ ex aqua calida, uel aliqua decoctione laxatiua uirtute mitigantium materiarum adhibenda, quarum iam sæpe species memorauimus. Ex ipsis quoq; encathismata facienda. Item cerotaria dolentibus apponenda partibus ex oleo pingui, uel cyprino, aut sicyonio, uel ex radice hybisci confecto, aut irino, aut malobatrino, singularibus, atq; cõmixtis. Ac si duritia emerserit, admiscendum adipem, aut medullam ceruinam, uel bubulam, aut melilotum, aut hybisci radicẽ percoctã in mulsa, ac diligenter contritam, aut decoctionem eiusdem hybisci, uel fœnigræci, & lini seminis triti, in mellis crassitudine confecti. Ac si difficile passionem declinare uiderimus, erit embasis adhibenda ex oleo, & aqua calidis. Tum cum fuerit plurimum minutus dolor, uarius offerendus est cibus, ex mediæ qualitatis materia. Adhibendum

D etiam lauacrum, dehinc lene uinum: Tunc malagmata partibus in passione constitutis, ut diachylon, uel Mnaseum, aut dioxeleum, uel nileos: Item unctiones quæ mitiganter emolliant, & neque perfrigescere partes permittant. Cerotaria quoq; limpida, aut diasamsucum acopum, aut irinum oleum aut samsucinum. Ac si passio fuerit tarditate inueterata, & plurimo tempore perseuerans, & in lenimento constituta, si hoc limpidum uiderimus lenimentũ, erit pro modo permanentis doloris curationis facienda moderatio: Tunc enim conuenit motus quidem, sed fertorio lecto, dehinc cathedra uel sella usque ad inanem penetrandus, sicut in phlebotomandis facimus; sed ab umbilico inferius hijs qui leuius afficiuntur, præcauentes uenarũ diuisuras; ac deinde muliebri catethere liquorẽ detrahimus, qui sæpe aquosus, sæpe fuluus, aut sanguinolentus, uel spumosus excluditur: quod quidem etiam ante factam diuisuram pleriq; futurum signis apprehendere uoluerunt: Quorum alij talem fore dixerunt, qualis urina fuerit ægrotantis: Alij qualis color apparuerit cutis: alij quolibet uiscere patiente, sanguinolentum: non patiente uero, ex causa auidissimi potus hydropismo concepto, uel salis potu, mundum atq; perspicuum liquorẽ fore. Sed hæc præter quod falsissimæ sunt opinionis, etiam ad † mutationem chirurgiæ inutiliter quæsita uidentur, nisi solum quod recte probamus, per catethera liquorem, si res patiuntur, semel atq; eodem tempore omnem auferẽdum. Sin uero aliqua obstiterint, post primam detractionem motarium aqua infusum supra diuisuram res implicantes, spongiam desuper mollem apponemus, ac deinde leui fasciola amplexo loco paululũ differimus, quo turbatio corporis resoluatur: ac deinde resumpto ægrotante eodem die residuum detrahimus humorem: Sin minus, alia die, manibus comprimentes subiectas partes, congrue ægrotante locato, hoc est schemate competenti. Ac si forte rursum confluente humore fuerit repletus, uel ui-

Artium debilitas prohibuerit eodem tempore totum detrahi, tunc interiectis duobus diebus, uel quantum uires permiserint residuum detrahimus, sed alio in loco diuisuram facientes: uel si rursum oportuerit, tertio. Etenim prima diuisura seruata distans, aut cohærens, soluta tumores uel consensus ingerit uehementes. Tum perfecta humoris detractione neque abstinentia utemur, ut Asclepiades, neque plurimũ damus cibum, sed pro modo uiriũ: etenim abstinentia omni ex parte adhibita uires uexat: quippe post plurimam detractionem. Multi item oblatio cibi grauans opprimit corpus potius, quàm resumit. Erunt autem ante cibum sensim perungendi, atque reficiendi facilibus, & poto sufficienti. Ac si dolores aliqui emerserint, uaporationibus soluendi, atque cataplasmatibus mitigandi. Tunc indulgentia relaxatis, uel forte non emergentibus, adhibemus ea quæ tumorem fieri non sinant, & superimpositis spongijs conligamus. Transacto tumoris metu, magis uentris folliculum uel cutem intestinis cogimur adserere, atque similiter cætera quæ in tumore fuerat costituta, ut nuper docuimus. Aegrotantes præterea nauicula exerceri hortamur, & paulatim recorporatiuæ subijcimus curationi. Ac si neque ita fuerint resoluti, utemur helleboro ijsdem curationibus insistentes, donec corpus repetat fortitudo, atque densior uel coacta, nosca tur attestante rubore. Hæc est secundum methodum hydropum curatio. Plurimi autem earum sectarum principes, atque nostræ ueteres, nihil ueri curantes, ac magis contemptu quodam astructiones corporũ aspernãtes, solius detrabendi humoris intentione traductis quo quo modo id perficiendũ crediderunt, immensa siti atque fame ægros afficiẽtes, corpore concauo pectine decurso, & mille præterea urinalibus medicaminum, quæ diuretica uocant, uesicam cõmouendam probat, & uentrifluis potionibus, quæ catartica appellant, uentrẽ prouocandum dicunt, cocco Cnidio, atque lepida cyprina, & chamæleæ, & hippophaë herba, & ex crotonibus confecto oleo cicino, item neoro. Ex quibus cunctis stomachus uexatur, atque cibi appetitum amittit, sitis incenditur, corpus defluit, sanguis corrumpitur, atque humor detractus renascitur, uires auferuntur: siquidem neque potestas moderandæ detractionis sit in artificis manu. Item quidam tanquam sicabile humoris ophiten lapidem ligauerunt, expertis ægrorum salutem credentes. Singulatim denique nobilium medicorum historiam ordinamus. Herodicus igitur, ut Asclepiades memorat, uentris adhibet purgationem, atque post cœnam uomitus, qui sint implebiles potius quàm siccabiles. Tunc uaporationibus tepidis aceti decocti exhalatione confectis utitur, uel aquæ marinæ, admixta thallia herba, atque byssopo, & hijs similibus, uesicis bubulis repletis, corpus uaporandum probat, uel alijs quibusque maioribus inflatis, tumẽtia loca pulsari iubet. Sic etiam antiquissimus Euryphon. Hippocrates uero libris, quos ad sententias Cnidias scripsit, magis utendum dicit egestate atque uaporatione, & continẽtia, & danda sicca uel arida quæque & acriora mandenda. Si enim æquibilis æger fiat, hoc est, urina facilior, ac si spiratio difficilis fuerit, quã dyspnœan uocant, & tempus æstatis, & æstas media, dicit ex brachiõ phlebotomandum, & post detractionem factam dat panem calidum uino infusum atque oleo, & carnẽ suillam ex aceto decoctam. Dat etiam cantharidas tres detracto capite, & pedibus, & pinnis in tribus cyathis aquæ contritas: sed neque quo tẽpore exercitio utendum sit manifestans, neque usque quo mandenda sint acriora, uel quando uaporationes adhibendæ. Dehinc si phlebotomare oportuerit, nõ solum æstiuo tempore, ac media æstate, sed etiam omni tempori atque ætati conuenire, probamus. Est præterea importunum uinum, ac repugnans eo tempore commodis phlebotomiæ. Item

Margin notes: Asclepiad. — διουρητικὰ. Vrinalia. — καθαρτικὰ. Ventrifluæ. — ἔλαιον κίκινον ἐκ κροτώνων. — Ophis. — Herodicus. — Euryphon. — Hippocrates.

C cantharides humorem cõmouent: carnis quoq; offerẽdæ tempus significare ne glexit. *Diocles.* Diocles libro quo de passionibus & causis, & curationibus scripsit, siccandos inquit, ac mediocriter uaporandos, & deambulationi tradendos ægrotãtes, & plurimos sudores cõmouendos, uel uomitũ & utinam prouocandam diagridio, & apij semine resoluto succo herbæ saluiæ. Item cardamomũ, quantum uentrem ualeat semel deducere, & in aceto panem solutum, & piscem salsum, uel pisces elixos & assos, uel silurum piscem, olera, radices, allium, origanũ, rutam, satureiam, uinum album, & non aquatum, & ferarum carnem: in deambulationibus uentrem iubet contineri, cæteras corporis partes defricari, exceptis cruribus. Sed hic quoq; communi cæterorũ subijcitur accessioni: solum prædamnamus, quod humorem detrahens purgatiuis atq; urinalibus medicaminibus, & uomitu, & sudoribus prouocatis, quibus ex rebus sudor mouendus sit tacuerit, uel uomitus. Item deambulatio sæpe laboriosa, & piscis silurus bromosus, & allium inflabile, & plurima ferarũ carnium malos habere succos probantur. Inde item quæ sint olera deligenda memorare neglexit, & neq; fortificari uentris fricatione, uel crura aut totũ corpus recte potest, cum nullum modũ uel tempus memorauit. *Praxagoras.* Praxagoras secundo libro Curationũ cataplasmatibus utitur, & malagmatibus sudorẽ mouentibus, & urinalibus medicamentis alijs atq; alijs, & uentrem deducentibus. Similiter cono, & folijs hederæ, & semine coliculi agrestis, aut nasturtij, aut centaurea, uel allio, pipere, & pseudodictamno, aut dauco, & chamæpitys herbæ, & petroselini semine, uel graminis, uel quolibet horum similium, & sudorum diurna prouocatione corpus deducit. Vtitur uomitu non solũ D ieiuno, uerum etiam post uespertinũ cibum, & ægros plurimũ potat, ex quibus sensuales uix implentur. Vtitur etiã cataplasmatibus aromaticis, quorũ species non designat, sed solum cum moromeli, uel lini semine adhiberi iubet, uel malis cydonijs, aut caricis, uel adipe, & aqua, aut uuæ lupinæ, uel appij succo: equidẽ uirtutis repugnatione omnia confundens: siquidem alia sint cõstrictiua, ut mala, alia laxatiua, ut plurima cæterarũ specierũ. Deinde post oris collutionẽ sorbiles dat cibos, quibus uentrẽ facilem se facere pollicetur. Item potum repugnante mordicatiuo: dat enim acetũ uel puscã, uel hijs rursum contraria, ut mulsam, quibus confusa regula etiam secundũ ipsum approbatur. *Erasistratus.* Erasistratus libro quo de hydrope scripsit, deambulationẽ ordinat adhibendã prius, quàm aëris æstus ardescant, tanquã curans. Sed si uentris, inquit, facilitas non fuerit, prohibenda medicamina, atq; legumina, & olera, cum sint plurima olerũ quæ molliant uentrem, sine ulla corporis uexatione. Item plurimo cibo ægros nutriẽdos probat, cum sit ex paruo sæpe indigestionis metus, si neq;, inquit, uenter fuerit motus, adhibendũ clysterẽ simplicẽ, hoc est, qui nulla sit acriori materia confectus: cibũ partitur cibo uel cœna, & ante uesperã ægros deãbulatione moueri iubet: Tunc initio noctis reficit, quando etiam sanis metus est digerendi. Post cibũ præterea perūgit in lectulo, & certo numero utitur fricationũ: dat catapotia medicaminũ ante urranq; cibi refectionẽ in fauī modo pro uiribus ægrotãtis, neq; plus decẽ, neq; minus quinq; numero, & eorũ materiam tacet, solum memorat quod iecorosis hæc catapotia congrua uideantur, atq; ad urinales partes uenientia plurimũ faciant mictum: Tum post catapotia dari iubet cibo panẽ ex farina sesami, & salsum ob dulcatũ, ne sitim faciat, non discernens tempus drimyphagiæ: Tum inquit dandos pisces, atq; carnẽ gallinarũ, uel ferarum, & agnorũ, & hœdorũ, & sorbilia plurima cũ melle uel lacte, non aduertens lactis & mellis qualitatem in corruptionẽ facile uenire: nunc dat potum paruũ, & non post prandiũ, sed post uespertinũ

A uespertinum cibum hoc conuenire dicit, ut etiam similiter memorat Philistionis frater: Probat etiam ante alios cibos accipienda aridi fici pinguia duo uel tria, mox contusa atque oleo tincta. Sed hæc omnino digestione difficilia iudicantur. Prohibet præterea lauacrum, uel plurimo temporis interuallo permittit, & non designat, quod illud, uel quantum sit tempus. Vtitur etiam malagmatibus, cataplasmatibus, cum somno cubauerint ægrotantes, non tamen designans eos, qui coaceruatam ac uehementẽ humoris detractionẽ reprobant, quã Græci cenosin uocant, & propterea etiã paracentesin, quod quidem congrue dictũ superius docuimus. Item tumore in iecore constituto, attestantibus febribus, ob tumoris medelam cataplasmatibus utitur ex malis cũ uino, constringẽs ea quæ laxamentũ poscere uidentur, & à digestione facienda ex ficu atque chamælea & chamæpity utitur cataplasmatibus. Item ad eliciendum quicquam in locis constitutũ utitur diapegano, quod ex ruta conficitur, & nihil de temporibus memorat adiutoriorũ. Asclepiades etiam libro quo de hydrope scripsit paruo humore collecto, siue plurimo, necdum tamen pedibus aut cruribus infuso, athletarum regulam adhibendã probat, ex plurima deambulatione, atque cursu, & refricatione retento spiritu: Tunc cibo dandum panẽ diligenter elaboratũ, atque exercitum, cum piscibus natura duris. Ac si inferiores humor occupauerit partes, plurimos prohibet motus, & medicamina uentriflua atque urinalia. Vtitur autẽ paracentesi, sed omnino ex angusto atque paruo foramine. In leucophlegmatia uero fricationes, & cataplasmata frigerãtia ex malo cydonio, & murra, & uitis anulis, quos helicas uocant, & malo punico, & lenticula, & herbo, atque pulento ueteri, & alumine, uel ruta, & bulbo, & melle, & origano, & thymo, & nitro, & caricis; & ex

B uesicis illisionẽ adhibendã probat. Laudat etiam punctionẽ quatuor digitis à talo distantẽ, faciendam superius, ab interiore parte, sicut in phlebotomia seruatur, ut per eandem punctionẽ humore effuso corpora releuentur: si minus, scarificatione altiore utendũ referens, scilicet uehemẽtiore atque efficaci adiutorio, & neque declinans uulnerationes, quæ necessariò in huiusmodi passionibus difficiles curatione probantur. Socrates Chirurgus omni ex parte diuisuras faciens easdẽ adussit, extemplo corporis ingerens raptum, quem Græci spasmon appellant. Themison secundo libro Tardarum passionũ utitur gestatione, & defricatione, atque exercitio, uel communiter regula exercibili, salibus ac nitro fricans corpus, & frigida perfundens: ex quibus non æqualiter adficit: membra quippe cum interpositis tribus uel quatuor diebus aqua marina feruenti perfundat. Item iubet post gestationẽ tribus uel quatuor cyathis uino mixto ægrotantes potari. In ordine, inquit, medicaminũ, nõ designans quem esse uelit ordinẽ medicaminũ, aut nutrimenta digestione difficilia. In uespertino inquit cibo utendum, mediocri potu, ut nec sitis ægros afficiat, neque plurima liquoris ingestio, sed uinũ eligat acrioris uirtutis, & neque confusum. Sed temperandi moderationẽ tacet, ut mediocriter quidẽ dicat, quod est improprie dictum: etenim extendit temperãdi moderatio neruos, nocet, & ingerit sitim. Prohibet præterea idem uentriflua medicamina atque urinalia, quæ catartica atque diuretica uocant, & per singulos menses ternos radicum ordinat uomitus. Sed erat regulæ medicinali conueniẽs ad lenimentorũ latitudinẽ, siue spatium, uomituũ designare quantitatẽ. Vtitur etiam in utroque talo scarificatione, ut Asclepiades. In ascite uero initiũ ex uomitu sumit, quem helleboro faciendũ probat, si, inquit, metuerit quisquã radicum uomitũ, & est præceps, atque ut ita dixerim, periculosum non medicatũ corpus magno adiutorio discere. Aliã quoque regulam similẽ dicit ordinandã, sed passionis initio.

Philistionis frater.
Liuori.
παρακέντησις.
Diapeganum.
Asclepiades.
λευκοφλεγματία.
Socrates chirurgus.
Themison.

neq; ungentis tangi, neq; fricari uentrē permittit. Cæteras autem corporis partes si multa, inquit, fuerit humoris infusio, defricandas, initium ex uentris finibus augendum curationis modum: sed oportebat ob æquandū corpus totū fricatione curari. Item interpositis quatuor uel quinq; diebus aqua calida, & magis marina, tribus uel quatuor uasculis foueri, sed neq; hoc æqualiter. Item ante unctionē utitur sinapismo: post singulas gestationes lambendam dicit scillam in electarij uicem: Et si plurima fuerit humoris infusio, utitur paracētesi. Sed primo die, si uires patiuntur, abstinet cibo. Quod si minime ferre potuerint ægrotantes, partem tertiam panis solitæ quantitatis aqua infusam offerendam dicit. Tum alia die articulos ungens, atq; ora lauans, simili panis reficit modo, cū pulmento uolantū, cæteris quoq; diebus omni æqualitate augens, atq; ægros resumens.

Thessalus. Thessalus autē secūdo libro Regulari plurima Themisonis similiter probat, sed quinq; uel tribus cyathis uini aqua temperati, ante cibum potat ægrotantes, & paracentesin prohibet, * tanquā Apollophanion, aut diaeuphorbiū.

Videtur aliqd deesse, ut fortasse sit legendum: Vtetur etiam emplastris tanquam Apollophanio aut diaeuphorbio.

Vtile pleriq; ueteres huic passioni etiam Macerinos emplastrum memorāt, Item lœsion usq; ad quinq; dies imposita linquentes, laudauerunt. Conuenit recorporationi etiam solis igniti uaporatio. Oportet autē saccellum lineū implere sale torrido, & apponere patientibus partibus. Tunc superaspergere aquam salsam calidam, & superimponere cauteres latos, aut ex igne repletū congruæ latitudinis: Sic enim calefacto saccello instillans humor, & cum feruore acerrimo decedens, atq; artus singulos inuadens, quos Græci poros appellant, lacessendo demutabit, recorporatiua sine dubio uirtute. Facit enim tanquā de sinapismo partium ruborē, quem Græci phœnigmon appellant. Prodest deniq; etiam ex oleo rubor effectus hoc genere farina cōspersa, atq; manibus exercitata, quo facilior fiat, erunt partes in passione constitutæ circulatim ambiendæ, cuius spatiū, siue medium oleo replendum. Tunc cauteres longi atq; igniti immittendi, qui quidem cutem tangere minime debent: Hoc faciendum alterna uice, donec oleum calefactum feruorē corpori tradat. Iubendum præterea ægrotanti, ut se immobilem præbeat, cum oleum summo feruore coierit, ne se mutando adurat. Tentandum deniq; etiam cauteres sine olei motu submittere, atq; lauare supposita spongia statim, ne distillatione cauteris uicinæ partes adurantur. Tum cum mediocrem senserit æger ustionē, ei uas erit supponendum, uel adiungendum, ut se repente inclinādo unam faciat olei refusionē, ne uicinantia usta pustulentur: Alij cacabuli, uel uasis fictilis fundum perforantes, labia uel ora pertusuræ patientibus locis adfixerunt, supradicto more farina conspersa circundantes, sic oleo caccabulum impleuerunt, cætera supradicto ordine gerentes: Alij usq; ad ustionem uaporibus igneis usi sunt: Alij diuersis generibus pustulationē locorū faciendam probauerūt, uel extemplo escharas patientibus ingesserunt partibus: aliquando solo sinapi cataplasmantes, quo superficies cutis pustulescat. Item sinapi admiscentes glebæ calcis æquis ponderibus & sulphuris partē, atq; simul conterentes, paruo oleo & aqua admixta linteolo illita, prostrato alio linteolo tenui, eidem parti quam curamus superimponemus illitum, quo sensim atque per triplicem materiā transiens uis medicaminis pustulationē faciat loci. Item Non aliter etiam ex cinere salicis hæc facere poterimus: Eius enim corticem inurentes, atq; ex eius cinere puluisculum facientes in umbra siccari sinimus, tunc locis præulceratis adponimus, super distillantes liquefactam calcē, quam uulgo colatam uocant, sed paulatim: cum enim fuerint humectati puluisculi cutis superficiem pustulabunt. Quod si quisquam plurimū perseuerauerit, etiam al-

Colata calx.

tiora

A tiora inusta putrescunt, & ut Graeci appellant escharam faciunt. Alij denique ex radice herbae, quam struthium uocant, loca ulcerari praecipiunt: Usta etenim radix, concepta flamma, cuti apposita pustulationē necessario facit. Sed alij hanc ustionē tanquam imbecillem reprobantes cauteribus aiunt faciendā: quos quidem primo tepidos probāt apponēdos, donec cutis pustuletur, tunc igneos: sed his omnibus interiecto spatio trium digitorū loca dicunt inurenda, & esse cauteres semper aduncos in modum gamma literae. Sed alij hanc appositionē metuentes anchistris ex utraque parte cutem praetendunt, & inter eos cauteres imponunt, ne ulla ustione nerui tangantur. Alij ligneos fungos interius ac superius angustos formantes, patientibus apponunt locis, quos summitate accensos sinunt concremari, donec cinerescant atque sponte decidant. Est enim haec ustio leni penetratione moderata. Item alij linteolum aqua tingentes partibus resimplicatum apponunt, Tunc tabulae tiliari apponentes struthium herbam concidunt in breues perticulas, ac deinde ferramēto igneo singulas partes oleo tingentes accēsas imponunt tabulae scilicet tiliae, hoc secundo uel tertio facientes per interualla, donec materia carbonescat, atque pustulas cutis efficiat. Item alij, ex quibus sunt Demetrij sectatores, eius partis quae patitur manum, inter pollicem & demonstratiuū digitum, quem Graeci lichanon siue dicticon iuxta inferiorem articulum inuolutis inurunt cauteribus, quos quidem nunc nudē cuti apponunt, nunc praemisso linteolo oleo tinctos. Modum autē ustionis constituunt, cum in alia manu, hoc est quae sit contraria parti patienti sudor emergens apparuerit. Tum post supradictas ustiones imperant ulcera reseruata in saniem prouocari. Alij denique statim lana succida eadem contexerunt loca: Alij marru-

B bij coma contrita cū sale uel oliua nigra, aut sesamo infuso, siue nucibus. Tum tertia die lenticula multa, atque mulso decocta, donec ulceris cadat eschara. Tunc cenomeli aiunt imponendum, uel ea quae ualeant lacessendo puris exitū prouocare. Item flore aeris cum nigro helleboro apponunt: Et quidem aliqui releuantur interuenientis recorporationis causa. Sed quoniam istiusmodi ustionibus plurima uexatio coniuncta est, erit melius alijs adiutorijs mederi. Ausi sunt praeterea quidam etiam Venerē adhibere, in his qui non ex usu uenereo ischiadici facti uidentur, quo magis uexata neruositas geminet causam. Item alij cantilenas adhibendas probauerunt, ut etiam Philistionis frater idem memorat libro XXII de adiutorijs, scribens quendam fistulatorē loca dolentia decantasse, quae cum saltum sumerent palpitando, discusso dolore mitescerent. Alij denique hoc adiutorij genus Pithagoram memorant inuenisse: sed Sorani iudicio uidetur his mentis uanitate factari, qui modulis & cantilena passionis robur excludi posse crediderunt. Item plurimi ex talo atque ancala eiusdem partis quae fuerit passione possessa, uenam diuidentes sanguinē detraxerunt: sed magis partes impleri gra uantur, cum repente uacuata loca in semet materiae fluxum inuitant. Nobilium uero principū Hippocrates libro quo de locis conscripsit, cucurbitam iubet sine scarificatione apponi. Utitur etiam feruentibus medicaminibus potis, quae si essent uere congrua passioni, minime tamen ad excludendam uetustatē ualere crederentur. Diocles libro quo de passionibus atque causis & curationibus scripsit, item secundo libro de curationibus, regulam dixit siccam & frigidam & nutribilem aegris cōuenire, cum humida atque calida prodesse huic passioni demonstrauerimus. Utitur etiam urinalibus medicamentis, quae diuretica appellauit, & probat conditū bibendum, quod plerique Latini mulsum uocant. Utitur etiam cibo e uisceribus asinorū, & clysteribus sanguinē prouocantibus, & uino nunc

L 5 albo,

Cauteres fore.

Demetrij sectatores.

Digitus Index.

Philistionis frater.

Pythagoras.

Hippocrates.

Diocles.

Mulsum conditum.

albo nunc nigro, neq; ordinis, neq; temporũ, neq; congruæ qualitatis memor. Itẽ Themison secundo libro Tardarũ passionũ in quibusdẽ peccare perspicit, phlebotomans talum uel ancalen, atq; lanis succidis cum oleo & aceto, & sale statim patientia cõtegẽs loca, articulos astringens, & intestina per clysterẽ exulcerans, & os ipsum quod ischion Græci uocant. Ante hæc omnia, & equitare imperat ægrotantes, quo magis ob uehementiã motus partiũ faciat uexationẽ. Itẽ alternis sinapizat diebus, quod est immoderatũ, & in omnibus ulcerationẽ cutis existimat faciendã, qua plurima cõgrua prohibẽtur adiutoria adhiberi, cũ partes ulceratæ apposita tolerare non possint. Thessalus uero uaporationẽ faciendã improbe recusauit, est enim recorporatiuæ uirtutis, neq; initio recte constrictiua probat adhibenda. Etenim ischiadica passio uehementi atque difficili strictura confecta perspicitur.

Themison. *Thessalus.*

DE ARTICVLORVM PASSIONE, QVAM GRAECI arthritin uocãt, & de pedũ dolore, quẽ podagrã appellãt. CAP. II.

Traq; passio à parte corporis quæ patitur, nomen accepit: altera cõmuniter ab articulis omnibus, altera specialiter à pedibus. Sed podagrã Græci etiã ab impedimento, uel retentione pedũ aiũt nominatã, uel à ferali dolore, siquidẽ omne quod immite fuerit abusiue agreste uocamus. Earum deniq; passionũ discretio promptissima atq; manifesta esse perspicitur. Nam podagra pedum tantũmodo dolor est. Arthritis uero etiã cunctorum articulorũ, siue multorũ, & aliquando à pedibus sumens dolor exordiũ cæteros articulos implicauit: aliquando in alijs incipiẽs pedes inuasit. Nam quidã medici arthriticam passionẽ genus uocant, podagricam uero speciẽ. Etenim quod Græcis hamartritis recte nuncupatur: siquidẽ sit in articulis dolor, quãq; in pedibus cõstitutus, arthritis uero nõ ilico podagra dici potest, siquidẽ genua uel manus tenens gonagra aut chiragra, uel tenontagra dicitur, si maiores tenuerit neruos. Sed de his nominibus quæ locorũ causa discreta uidẽtur, unius tamẽ esse uirtutis intelligãt, in curationibus certandũ nõ est. Sunt enim harũ passionũ antecedẽtes causæ uariæ, ut uinolentia, frigus profundũ, cruditatio, libido uenerea, labor immodicus, uel repẽtina desertio solitæ exercitationis in ante actem more: aut rursum non ex infantia, sed secũda & sera ætate affecta, cum mollibus neruis atq; insuetis fuerit illata quassatio. Itẽ percussio ex palæstra forti exercitio. Frequentat autẽ in uiris magis atq; medijs ætatibus, difficile uero in mulieribus atq; in eunuchis, & pueris, & iuuenibus fieri inuenitur. Videtur præterea plurimis antiquis medicis etiam genuino cursu in posteros migrare cum semine, & propterea succedẽtes inuadere, de qua re principaliter Responsionũ docuimus libris. Itẽ per aliquas probatur frequentare regiones, ut Cariam, & Alexandriam Aegypti uicinaq; nec non temporibus certis nasci, itẽ magis asperari uidetur, ut primo uerno, secundo autumno, tertio hyeme, æstate uero difficile. Sequitur autẽ passione articulari tentatos, torpor, atq; formicatio eorũ articulorũ qui tangũtur, & difficilis flexio, atq; rursum extentio. Itẽ grauedo & uacandi dulcedo, & ad paruũ motũ uehemens labor, atq; dormiẽtibus sensus quidã resonantiũ articulorũ, & cum de somno surrexerint, ueluti saltu earundẽ partiũ afficiũtur. Tum horror, uel rigor, atq; tremor sine ulla manifesta ratione partiũ sequentur. Dehinc cũ passio se extollere cœperit, in podagricis dolor alterius pedis, aut utriusq; cũ pũctionibus nascetur, incipiẽs à uestigio aut plantæ cauitate, uel sæpius à maiore digito, attestante torpore, & grauedine, & difficili motu, cũ horrore rigido, atq; inæquali per mẽbra, & aliquãdo plurimo feruore, aliquãdo frigore, ut alij refrigerantia, alij calida desiderẽt ægrotantes

Agrestia quę dicamus. *Podagra hæreditaria est.* *Caria.* *Alexandria.*

tantes

A tantes, & propterea qdam alterā calidā, alterā frigidā podagrā putauerunt nūcu
pandā. Itē initio, ut sæpe contigit, similis color patientiū atq; sanarū uidetur par-
tiū, attestante æqualitate, nullo emergente tumore. Dehinc inflatio partiū fiet cū
rubore. Quapropter releuatio altiorū sæpe sequet. Tum peiorāte passione ar-
thritica sufficitur passio, cum in unū omniū cogitur articulorū consensus, & fa-
cile ex articulo in articulū uenit dolor, nec desinēs priusquā cūctos inuaserit no-
dos. Sæpe deniq; prioris articuli dolore declinante secundus inuaditur, atq; eodē
similiter mitescente tertius sumit exordiū, consentiēte etiā uesica atq; spinæ ma
ioribus neruis, quos tenontas appellant; & in stomacho etiā nausea uel uomitu
iactantur ægrotantes. Tunc articuli tumētes inflantur, ac deinde durescunt, & so
lidati saxeā faciunt qualitatē; Tum etiam nigriores efficiūtur, atq; contorti, ut in
obliquas partes digiti uertantur, aut reflexi supinētur, aut uicinis adfixi incum-
bant, & aliquādo humore purulēto uel mucilento collecto, aut uiscoso generēt
poros, quos nos transitus dicere poterimus; dehinc etiā lapides sufficiant, qui q-
dem articulos soluant, & cutē distēdant, atq; erūpentes promineant, & chirurgia
detrahantur: aut exilientes cyathis, quo ferramēti tollantur, quod nos lauicolū
dicere poterimus, & rursum renascant. Tum crura dolentiū partiū, cessante nutri
mēto, tenuata languescunt, & arida efficiunt. Erunt præterea ægrotantes paruis
ex causis mobiles atq; iracūdi, siquidē motū uel actum nō sine querela accipiāt.
Principaliter autē hæc passio cōstituitur in neruis, uel eorū colligationibus, tum
cætera morbo consentiūt, atq; cōtiguos uel superpositos lacertos, & maiores ner
uos pati demōstrant. Est præterea passio nō facilis curatione, & aliquādo magni
tudine insanabilis, nō ut pleriq; putāt natura. Causæ aūt difficillimæ curationis,
B uel ut sæpe cōtingit impossibilis, manifestæ atq; plurimæ reperiunt. Est enim pas
sio in neruis cōstituta q sint natura densissimi, & inter articulorū nodos cōstituti,
quorū angustia cōprimūt, & ad omne motū asperant magis in pedibus: hi eñi
plurimas cōligationes nodorū naturaliter habēt, & totū corpus sustinēdo labo-
rat. Præterea hæc passio initio paruitatis causa negligit, & cōtempta cōualescit:
qppe cū à multis minime credat emergere. Alij deniq; digiti luxati, aliqui pedis
uersionē, aliq cuiusdā rei calcatæ, uel offensæ duritiā aut feruorē querunt; tū ne-
cessitate coacti augmenti tēporibus in cōfessionē ueniūt ægrotātes. Ob hoc igit
passio pseuerare, atq; corpora possidere meditat. Non autē minus etiā longorū
lenimentorū causa, qbus recessisse putat, cū sanos ægrotātes fingendo pmittit,
adiuuāte etiā intēperantia, qua cū sæpe cōcipi passio pspicit, manere posse nō du
bitat: quod dicā diatrito: si uēter officiū nō agnouerit, clyster adhibēdus simplex,
atq; ita totius passionis statu accepto, ut inflata uel tumētia loca uideant, scarifi
catio adhibēda: & ubi permiserint partes cucurbita figēda, uel hirudines admo
uendæ. Est aūt omniū leuior præter cucurbitā scarificatio: siquidē nulla quassa-
tio partiū fiet, quæ necessario cucurbitæ cōiuncta est. Itē hirudinū morsibus con
sensus adiungit, & propterea, ut supra dictū est, simplex cōflatio lenius probat.
Adhibēda etiā uaporatio spongiarū, tū aquæ calidæ fomētatio, uel aqua & oleo,
aut decoctionis fœnigræci, aut lini seminis, uel hybisci. Itē cataplasma mitigati-
uum, quod iamdudū minime posse adhiberi uidebat: siqdem tumētia pondere
grauari nō debeāt. Sit igit panis diligētius emollitus, solus, aut admixta radice al
gallici, qd Græci symphyton uocāt, uel hybisci decocta, uel cuiusq; similis uirtu
tis, qrū pbauimus adhibēdas uaporatiōes. Tū cū firma declinatio fuerit cōstitu
ta, adhibēda lauacra, atq; uarius cibus, & aqua potu dāda, & pter passiōis neqtiā
adhibēda etiā cerotaria ex oleo dulci, uel cyprino, aut ex adipe cōfectū medicamē
qd Græci diasteaton uocant, tūc malagma diachylon uel Mnaseū, aut qd appel

C lant diateleos, uel dioxeleon, uel diathalassetum, paulatim fortificandum corpus deambulatione liberis calciamento pedibus, & cum cautione aduersantium rerum, ut ne quid nimis, maxime uini, aut indigestionis, aut Veneris. Arthriticis uero conuenit etiam digitis ceram emolliendam dare, uel manipulos tenendos, quos palestritæ alteres appellant, tum mouendos, cereos, uel ligneos primo, cum paruo plumbo interfuso: tum pro modo profectus grauiores; & in tardante passione superpositionis tempore supradicta seruanda simplicitas curationis. In lenimento uero adhibenda fortificatio, tum recorporatio. Sit igitur primo gestatio pro modo uirium, tum deambulatio molli stramine coæquato solo, adiecta uocis exercitio, cum corporis unctione. Etenim uacatio crassificat corpora, adeo etiam & in hijs qui ex alijs forte plurimo tempore iacuerint causis, hac ratione articuli cômoueantur, cum nerui non exerciti ualidiores efficiuntur. Adhibenda etiam lauacra per interualla dierum, & uarius cibus ex mediæ materiæ qualitate: uinum paruum, lene, & semper post cibum: Tum dropax simplex, atque compositus: paroptesis ex igni, uel ex sole, atque pellibus feruefactis, & ex arena littoris: Tum aspergines, quas Græci sympasmata uocant, ex nitro, & adarce, & euphorbio, & sæpe memoratis speciebus: Tum ungenta, & acopa ex squilla confecta, & agresti cucumere, itemque euphorbio, & adarce. Dehinc malagma adhibendum, ut est quod appellant diahalon, aut diadaphnidon, aut diadarces, aut diastactes conias, uel quicquam similium: Item rubor cutis ex sinapi faciendus, quem Græci phœnigmon appellant: Item drimyphagia, & cyclorum regula, & radicum uomitus, & hellebori, & embasis facienda, sicut de ischiadicis scribentes memorauimus: uel fomentatio ex decoctione artemisiæ herbæ, aut marinæ feruentis

D aquæ, dehinc natatio feruens, uel frigida. Item usus adhibendus aquarum naturalium calidarum: tum frigidarum, ut sunt in Italia quæ appellatæ sunt Albulæ, uel Cotiliæ, & omnium supradictorum affectanda repetitio: dabit enim curatio alijs integram sanitatem, alijs raram doloris admonitionem, ne iugi superpositione uexentur. Veterum quidam annalia medicamina potanda probauerunt, ut est quod appellant diacentaurion; Item diascordeon, bibendum anno continuo iudicantes in hijs qui non plurimo tempore fuerint passione uitiati, hoc est intra quinquennij temporis constituti, adijcientes quod bibi debeat medicamen prædigesto corpore, & omnino nullo obstaculo impedito: Sin minus, repræsentandum numerum dierum, quo integer compleatur annus, quanquam longo tempore porrectus. Secundum nos autem iuxta Sorani iudicium est metuenda diuturna medicaminis sumptio, cum neque soliti cibi iuges, atque ijdem utiles, recte proferentur. Sic denique legimus quosdam ueteres memorasse ex iugi medicamine potu in celeres, uel acutas uenisse passiones, & alios apoplectos, alios pleureticos, alios peripleumonicos interisse. Item quosdam continua difficultate spirationis affectos, quam Græci dyspnœan uocant. Alij uero qui se isto medicamine profecisse testantur, non aduertunt seruatæ digestionis causa id fuisse permissum: quippe cum cæterarum rerum excessus declinando, quidam seruauerint sanitatem, cum interrumpere metuerint sumptionem medicaminis sui: & propterea hijs in tentionibus occupati alias sibi nescierint profuisse rationes. Item alij ustionem nodorum faciendam probant, quam nos reprobamus: siquidem consensus faciat tumorem. Item alij transeundum ex alijs in alia probant ungenta & cataplasmata, nunc specie, nunc genere differentia, donec ægrotantes releuentur: siquidem alia pro alijs corporibus uidentur conuenire, & propterea doloris mitigatio sequitur. Ordinauerunt denique etiam contrarias uirtute materias laxati-

Medicaminum frequentia recusanda.

a ἀλὸς ἄνθους. de cribitur ab Aetio pag. 524. a Paulo. Dioxelaeum uero pag. 329. ab Aetio

uexentur: Sorent.

ut in iis

ualidiores efficiuntur.

pag. 83. Aspersiones.

de Sale describ. ab Aetio pag. 843. de Lixiuio Paulo.

Cutiliae

tempus constituti

iussis eruditionibus aut obstructionibus impedito.

quia — metuerent

unguenta

A tas simul atq; constrictiuas, & recorporatiuas, ut Mnaseum malagma, uel dia chylon: item è contrarijs uehementius constringentia, ut diayteon, & cyzicenem, & Erasistrion emplastrũ: Itẽ ex panici polline, & lini semine cataplasma, & ex coliculo agresti, uel herba erigeronte, & bramite, & mandragora, & alterco & lenticula, & citri medio, uel peponis, & origani, uel thymi, aut uuæ lupinæ, aut portulacæ, aut betæ, aut mali punici folijs uiridibus, uel eius caduco, quod Latini ambulacium uocant, decocto cum aceto, aut ruta agresticum aceto, singulari, uel cum simplici alica, aut aceti fedimine, cum apio: aut uitis folia, cum simplici pulento, uel ex herbi polline, aut fabæ, uel hordei, aut lolij, aut lupini, cum fece uini, uel aceti, uel ex fico decocta cũ aqua & uino cõtrito, donec mellis sumat crassitudinẽ: Ex quo detractis durioribus partibus imperant coquẽda rursus residua: Item ex papaueris coliculis, quos Græci cocias uocant, uel eorũ folijs, & malis cydonijs & punicis in uino decoctis, & bulbis cum melle, uel alterci radicẽ cum storace, uel iaquintio, & marrubij: Item calce melli concocta, & opiostoraci, & amygdalis amaris, cum cyprino oleo, & aceto iugiter coctis partes ungendas docent, ex dissimilibus rebus sine ullo ordine materias admouentes, insanabiliter simul atq; indocte descensum ab alijs in alias species faciẽdum iubent, donec, ut æstimant, iudicia reperiatur: siquidem sit pro corporibus alius ex alia specie liberatus. Et est hæc experimenti tentatio, quam Græci schediasticen piran uocant, quæ non destinata passionibus adhibe et adiutoria, sed probanda. Fit præterea ut accessiones tempora percurrant, & sua sponte leuigentur, atque ita occurrens declinatio, uel paulo proximius lenimentum, euentum curationis afferat. Quod si forte uere profuisse putaretur declinationi adhibitum,

B rursum initijs noxium necessariò comprobatur: siquidem non suo tempore uideatur admotũ. Alios igitur ex alijs releuatos rebus existimant. Sed hoc tempo rum fieri causa respondere debemus, quæ corpora urgentius obtinere necesse est. Conueniũt enim in istis mediocriter constringentia: Augmentis uero, atq; statui, mitigantia uel laxantia: declinationibus emollientia: lenimẽtis fortificantia, atq; recorporatiua: frigida uero uel coërcentia, quæ agrostica uocant, etiam igne sacro uexatis, admixta congrua efficiuntur. Sed aiunt aliqui nunc quoque tanquam laxatiua incensos nunc frigerantia releuare. Feruori etenim ex tumore uenienti admota eius factu tepefacta conueniunt, & tunc temperata mitigãt, tanquam aquæ feruenti admixta frigida. Sed est hoc falsa conclusione collectũ, quã Græci sophisma uocauerunt. Oportebat enim, quantũ ad hanc, ut putant, rationẽ omni tumori frigidas conuenire materias. Igitur secundum passiones ac tempora nos discretas aptamus. Alij uero acopum ex rana rubea in podagricis admirãtur, alij marini uituli, alij pedes unxerunt, ex eius tergo calciamenta facientes; alij uiuentẽ beluam oleo coxerunt, alij lupum, & specialiter unctionis genus conuenire probauerũt. Multa enim ficta fide sine ratione creduntur, cum forte passio non fuerit insidiosa, & cum corpus tardauerit, non in uno atq; eodẽ tempore perseuerans. Item plurimi uomitũ post cibum laudauerunt, secundo, uel tertio per menses singulos adhibendum: siquidem & materia redarguat, & indigestos esse nõ sinat, non aduertẽtes quod magis uexabilis approbetur, cum hoc adhibito gingiuæ putrescant, dentes moueantur, oculi confundantur, & totum impleatur caput, stomachus quoq; grauiter afficiatur, & propterea omnes consentiant nerui. Est igitur conueniens magis parua cibatio, atque initium ex abstinentia ciborum sumendum curationis. Multi autem medicinæ scriptores purgatiuis & acrioribus pollent clysteribus, & urinalibus medicamentis, quæ

diuretica

diuretica uocauerunt. Sed oportet cauere ſtomachi uexationē, quæ uarietate fa
cile medicaminū fiet, Item ueſicam quæ ſit neruoſæ qualitatis prouocare; tradit
enim neceſſariò uniuerſo corpori uexationē per ſibi cognatā neruorum qualita
tem. Specialiter autē ueterū pertranſiēdo errores, uanū puto, atq; prolixū quod
de podagricis ſcripſerūt, & propterea faſtidioſum maxime, cū ſufficiat cōmunis
Diocles. materiarū memoratio. ſupraſcripta, tacitis dominis, qui nunc dicent: Diocles li
Praxagoras. bris quos de paſſionibus atq; cauſis & curationibus ſcripſit: Praxagoras tertio
Eraſiſtratus. libro de morbis: Eraſiſtratus libro quo de podagra ſcripſit, prohibēs tamen pur
gatiua adhiberi, quæ catartica uocauerūt, malagma uero Ptolemæo regi promit
tens, cuius ſcripturam non edidit: quanquā quidam ſibi uiſum Eraſiſtrati nomi
Erophilus. nent medicamen: Item Erophili ſectatores multi, atq; Aſclepiades libris ad Era
Heraclides Ta ſiſtratum ſcriptis, & Heraclides Tarentinus, & Themiſon ſecundo libro Tar
rentinus. darū paſſionū, aliqua ut methodicus, aliqua ut nō methodicus decurrerit: phle
Themiſon. botomat enim ex pedibus, & nihil approbat, & cataplaſmatū qualitates confun
dit, non diſcernens cō ſtrictiuis laxatiua. Quibus reſpondere quid oportet: cum
Theſſalus. uinolentia neruos amputet, phlebotomia patientes impleat partes. Theſſalus
autē ſecundo libro Regulari, imperfecte quidem, ſed conſequēter methodicis
intentionibus curationem ordinauit.

DE RENALI PASSIONE, QVEM GRAECI NEPHRITIN APPELLANT. CAP. III.

nephritis.

Renalis paſſio à patientibus partibus nomen accepit. Eſt autē intel
lecta paſſio tarda renis aut renum: paſſio, inquā, tarda: ſiquidem
cum inſidenti atq; perſeueranti querela renalem intelligamus paſ
D ſionē, & non ex nouello atq; recenti tumore, ſicuti neq; cuiuſquā
oſſium coxæ, ni fuerit perſeuerans, iſchiada intelligere poterimus.
Item adiecimus renis, aut renum, ſiquidē nunc alterū, nunc utroſq; tenet. renes
tumentes, ac duratos, & in ſaniem ſæpe uenientes, & ulceratos, & humore fluen
tes. Igitur de cunctis purulentationibus, uel uomicis communiter ſecundo dice
mus: nunc de cæteris ſupra memoratis ſcribemus, & primo de tumore. Antece
dentes itaq; cauſæ, quæ renalem faciunt paſſionē, aliæ manifeſtæ, ut perfrictio,
indigeſtio, percuſſus, caſus uehemens ſuper clunes, acres cibi plurimi contra
conſuetudinē, libido uenerea uehemens, uel urinalia frequentata medicamina,
aut uenena, quæ ſpecialiter ipſas afficiāt partes, ut ſunt ex cātharidis cōfecta. Affi
ciuntur autē hac paſſione, iuuenibus magis grauiores, atq; ſenes, & uiris mulie
res, & habitudine plenis tenſiores: ſiquidem ſit in hijs grauior, & generaliter cu
ratio diff. cilis, ob anguſtiam locorū, quæ paſſione uexantur, & ob acrimoniā uri
næ, quæ inſuete aliquando renibus im morata in ueſicam tranſit. Sequitur autē
patiētes, cum adhuc leuis fuerit tumor, dolor leuis, & magis cum proni fuerint
inclinati, ſecundū clunes circa ilia, alterius aut utriuſq; partes, & priorum in clu
nibus nodorū. Cum autē tumor uehemētescere cœperit, dolor etiā plurimus fiet
cū grauedine & feruore cluniū omniū, atq; iliorū, & pubetenus, uel umbilico cū
conſenſu uſq; ad ueſicā tendentē, ob tumorē urinaliū uiarū, quas Græci ureticos
poros appellāt, Quæ quidē à renibus uſq; ad ueſicā ſunt porrectæ, atteſtante uri
na tenui, & aquata, & ita ſubalbida, ut colaturæ liquidæ colorem fingat, quam
Græci charopon uocāt, & primo parua, dehinc plurima, aut coaceruatim effuſa,
quæ nullam faciat releuationem, peiorante tumore in feculentum colorem ue
niens, cum iam nimia tenſione tenuiſſimæ uenulæ fuerint ruptæ: Item in uini
tranſiens qualitatem uiſcoſæ craſſificationis cauſa: tum oleoſum ueluti adipis

qualitatem

A qualitatem simulans, cum renum fluor pinguis acceperit, Dehinc per incrementa etiam febres accedunt, cum consensu iecoris, ut quidam etiam fellis colorem sumant, attestante uentris abstinentia, cum tormẽto, & ructatione, inflatione cogente. Tum hebetudo sequetur, & articulorum frigus & uomitus: & tardante passione, corporis tenuitas nimia, adeo ut quidam uncati permaneant, & semper pronj ambulare cogantur, nec unquamse erigere possint. Est praeterea signum declinationis, supradictorum in contraria mutatio, ut urina aquata in crassitudinem ueniens: crassior uero uel uiscosa in tenuitatem, item quae paulatim atque cum mordicatione ferri solebat, sine labore adueniens, & si plurima, mediocris effecta, & ad summũ omnia cum naturae solita uel similia fuerint uisa, fiunt alij qui eos qui ex casu uel percussu, aut uehementi libidine fuerint tormenta, irruisse uideantur, colicos uero maior interior, uel uentri uicinarum partium dolor sequatur, atque inde sumat exordium, consentiẽtibus uel compatientibus clunibus. Item renali uitio extemplo difficultas urinae coniuncta fit. Colicis uero per consensum atque secundo concurrat. Haec est similium passionum discretio. Accidunt haec item similia etiam in urinalibus uijs uitio constituto, ex renibus, quae usque ad uesicam ducunt, quibus eadem quae supra diximus recte concurrunt, sed dolor uel eius sensus erit inter renes & intestina, & uesicae fundum, nulla inflatione uel extantia in externis renum partibus prominẽte. Haec est omnis atque perfecta significatio. Sed oportet sanguinis mictu adfectos similiter curari tanquam sanguinem spuentes. Alios uero qui caeteris fuerint passionibus adfecti, sicut de uesica scribentes demonstrabimus, profusis concursibus uel accidentibus, quae Graeci symptomata uocant, partita curari ratione: Non enim sola generalis, sed etiam specialis eorundem conuenit adiutoriorum curatio, solum differens, quod ea quae localia sunt adiutoria in hijs qui renalibus laborant uitijs magis clunibus adhibeantur: Illis uero qui uesicae, pectini, uel pubetenus, quod Graeci peritóneon uocant.

B

DE TARDIS VESICAE PASSIONIBUS. CAP: IIII.

IN uesica speciales plurimae passiones eueniunt, tumor, collectio, ulcus, durities, phthiriasis, item psoriasis, quam scabiem, uel scabrum appellamus, capillatio, debilitas, paralysis, calculatio, quam lithiasin uocant, sanguinis fluor, siue effusio, quã haemorrhagian appellant, mictus tarditas aut difficultas, aut in toto guttae aquatiles, quas hydatidas uocant. Sed ne porrecta longitudine fastidiosa curatio uideatur, una praeceptione omnia apprehẽdere festinandũ. De paralysi igitur superius docuimus, cũ de ea specialiter diceremus. De collectionibus uero & ulceribus secũdo dicemus, cum de singulis corporis partibus cõmunem trademus curationẽ. Tumẽte igitur uesica, sequitur dolor secundũ pectinẽ, atque ueretri radicẽ, & ilia, & clunes, & magis initio ac fine urinae reddendae: tum feruor incendiosus: item pulsus & extantia partis in passione constitutae, cũ iugi ac frequenti urinae reddendae desiderio, & repẽtina cessatio, ac tur sum egestio fiet cũ dolore intolerabili per singulos mictus, ut extenti aegrotãtes etiam uentũ per podicẽ reddant, aut ipse podex praecadens excludat: & praeterea aegrotãtibus supinus exitus urinae facilior. Quidã denique necessitate coacti desixo capite super latus pedibus sese locauerunt, ut lapis angusta deserẽs loca, atque uesicae aditũ reperens mictus tribuat facultatẽ. Mulieres denique etiam digitis immissis in muliebrem sinum sibimet, ipsae hortatione quadã lapidem prouocãdo dimiserunt.

C dimiserunt. Pueris autem magis prominens ueretrum fiet. Saepe etiam extantia quaedam aegrotantibus occurrit, si suo digitum iniecerint podici. In ipsa praeterea urina sedimina inueniuntur, aliquando crassiora, & calida, aliquando arenosa & saxosa. Item quibusdam asper lapis, aut sanguinolentus excluditur, & saniosus. Sed quoniam signa communia sequentur ulceribus uesicae atque lapidibus generatis, & hijs qui gelato sanguine impediti mictus difficultate afficiuntur, confirmabitur apprehensio lapidis generati, adhibita melotide, cuius rationem atque usum Responsionum libris chirurgiam scribentes plenissime tradidimus. In quibus etiam auferendi lapides opus docuimus. Nunc enim correctionem demonstramus cuiusdam in corpore morbi, quo uesica lapidum generatione uexatur, & non ut alium masculum appellemus lapidem, alium foeminam, ut quidam leuium medicorum, sed quodam corporis uitio, non adhibita recorporatiua curatione, cum solius auferendae alienitatis intentione medici capiantur, cuius plurimae sunt differentiae. Est praeterea urinae reddendae impedimentum, quod Graeci stranguriam uocant, mictus officium retardatum. Difficultas autem quam ijdem dysuriam appellant, quae id adiuncto dolore ingesserit. Impossibilitas autem, quam urian uocant, perfecta eius officij negatio. Sed haec tria accidentia quae Graeci symptomata uocauerunt, nunc stricturae sunt appenditia, cum tumor uesicam tenuerit, siue durities, aut paralysis, uel tensio, ut quidam uolentes urinam usu solito ac naturali deponere, obstantibus causis, longo tempore cōtinentes officij dilatione uexantur: aliquando alienitatis obstrusione uesicae impedito meatu, ut lapidis, aut arenae, aut capillorum, aut squamularum cantabri similium,

D uel quocunque sedimine crassiore. Fluor autem sanguinis per uesicam, quem Graeci haemorrhagian uocantes manifestum, cum aceruatim per urinae meatum sanguis excluditur. Sed quoniam non solo ex ambitu uesicae fluor iste fit, sed etiam ex collo, uel mictualibus uisco aceruatus sanguis excluditur, aliquando etiam de renibus, erit locorum discretio facienda. Nam renibus patientibus dolor in clunibus demonstratur. Vesicae autem ambitu patiente, sub umbilico, uel pubetenus apparet dolor, & saepe urinae commixtus sanguis excluditur. Item collo uesicae patiente circa ueretri initium, quod Graeci perinneon uocant, dolor sentitur. Mictuali autem uia patiente, ipsam ueretri radicem dolor afficit, attestante sanguinis puritate, cum iugi ac non intercapedinata emissione, etiamsi digitis loca, quae iuxta sessionem ueretri sunt, presserimus, quo in loco est ultima mictualis uia, quam, ut supra diximus, urean Graeci uocauerunt. Nam si ex alijs locis sanguis feratur, digitorum impressione magis abstinetur, cum supradictis locis, hoc est, perinneo, uel podici uicinis renititur impressio. Tunc ex uesicae collo impedimento repressus fertur, ex superioribus uero abstinetur. Aliorum autem medicorum signa de hijs discretionibus conscripta Responsionum libris chirurgiam scribentes elogiauimus. Sunt autem uesicae uitia, uel passiones generaliter curatione difficiles. Est enim natura neruosa, & altioribus insita locis, atque celata, & quae corporis superflua sustineat acriora. Sed ne rationem uariare uideamur, erit demonstrandum, quoniam fluori siue solutioni uesicae, quam Graeci reumatismon uocant, sunt adscribenda plurima, quae specie discrepare uidentur, ut plurimus mictus cum arenoso uel capilloso sedimine: Item sanguinis fluor: Stricturae autem adscribendus tumor est, atque durities, uel saxea duritas, quam Graeci scirrhosin uocant. Horum duplicem generaliter in superpositionibus curationem demonstramus. Fluente igitur uesica, hoc est, solutionem patiente, locandus aeger frigido mediocriter loco, adhibita requie, cum abstinentia & articulorum

A articulorum tenaci ligatione. Et si sanguinis fuerit fluor, clunibus prominentius subleuatis, & officio mictus admonente, quantum datur, imperandum ægro, ut neque id retento faciat spiritu, neque ui quadam, uel conatu, excludi cogat aliena. Apponenda etiam spongia noua aceto tincta secundum clunes, uel umbilicum, ac pubetenus, quod Græci etron appellant, usque ad ueretri initium, quod iidem perinæon uocant, addita tenaci cum amplexu ligatione. Tum epithemata iisdem locis, atque cucurbita constrictiua. Potus dandus frigidus, paruus cibus: Species de sanguinis fluore & sputo scribentes docuimus. Similiter etiam, quæ præbibenda conscripsimus, eiusdem scilicet qualitatis, & sessionem ex uino uehementiori confectam, quam encathisma uocant, in qua sint præcoctæ murtæ bacculæ cum rosis, uel in pusca, aut aceto facta decoctio herbæ tallie, uel rubi, aut mali punici corticis, & horum similium; uel per ferramentum quod Græci catethera uocant, iniectio secunda, quæ similiter medendo constringant, acaciæ, hypocystidis, aut plantaginis succo, uel polygonij herbæ, a ut intybi, uel puscæ frigidæ singularis, aut adiuncta thuris drachma una, cum æquali pondere hypocystidis, uel gallæ, cum nigro uino, uel tallie herbæ aqua cœlesti concoctæ: quæ cum fuerit expressa & abiecta, erit aqua coquenda, donec ad mellis ueniat crassitudinem. Mulieribus uero etiam pessaria adhibenda, quæ ad fluorem matricis Responsionum conscripsimus libris, muliebria uitia curantes. Est autem curatione correctior, ac facilis eruptione factus, uel oscitatione sanguinis fluor, uel percussu, aut saltu confectus. Etenim influxio abstinetur, & rupta conglutinantur: difficilis uero correctione ex putredine effectus fluor. Retento enim sanguine, uel abstento, ulcus permanebit. Est præterea ex putredine sanguis ater, & male redo-

B lens, atque purulentus ex ulcere præfecto, & dolore antecedente, qui putredinis causa aduenisse uidetur. In eruptione autem flauus, & non antecedentibus supradictis, sed excussu, uel saltu, aut percussu effectus. Solent præterea sicut in podice, uel fœminarum sinu, aut matricis collo, etiam in uesica hæmorrhoides generari, quæ fluorem sanguinis præstent, quibusdam interuallis uariatum, quod oportet apprehendere prudentem, cum non coaceruata primo fuerit effusio, sed augmentis quibusdam promota, interiectis defectionibus, ac sæpe retento sanguine doloris pubetenus admonitione cessante cum tensione inguinum, & grauedine clunium, uel renum consensu: & cum sanguis erupent, supradictorum relatione sequente. siquidem aliquando inflatæ ac tumentes hæmorrhoides difficultatem, uel abstinentiam faciant mictus, quam Græci dysurian uocant, uel uriam. Hæc sunt quæ de hijs necessario dicenda credidimus. Declinante autem passione conuenit adhibere cerotaria, ex murtino, uel uiridi oleo, & alumine, cibum uarium dare, atque uinum, ac deinde lauacrum adhibere. Ac si strictura fuerit uentris, uel uesicæ, conuenit iacere ægrotantē loco mediocriter calido, atque lucido, adhibita abstinentia usque ad tertium diem, cum requie. Item locis in dolore constitutis manuū calidarum cum blando amplexu uaporatio adhibenda; uel pubetenus, ac ueretri initio, & clunibus calida linteamina, aut uesicula ex aqua calida, uel saccelli ex pollinibus calidis, aut uesicæ oleo calido plenæ admouendæ. Ac si uehemens fuerit dolor phlebotomia adhibenda: & partes in passione constitutæ lanis limpidis oleo calido ac dulci infusis contegendæ, ex eo etiam totum corpus ungendum: tum ora fouenda. Adhibenda etiam encathismata ex aqua calida, uel aqua & oleo, aut decoctione laxatiua ex hijs quæ sæpe memorauimus. Tūc cibus dandus sorbilis, & potui aqua calida, moderatione domināte, & usque ad declinationē passionis, interuallis dierū, nutrimenta offe-

C renda. Ac si dolor minime cessauerit, conuenit usus cataplasmatis laxatiui, & cucurbitæ appositio leuis, quã Græci cuphen appellant, cum adiecta scarificatione, & uaporatione spongiarum aqua calida expressarum. Ac si uenter retentus fuerit, clyster conuenit simplex: & secundo cucurbita clunibus adhibenda, ac pubetenus præraris capillis. Tunc hirudinũ appositio, quas sanguisugas uocãt, atq; embasis adhibenda ex calida & oleo: sic enim laxatis tensionibus non solũ dolores soluentur uesicæ, sed etiam consequens urinæ difficultas, uel abstinentia. Cauendus præterea usus urinalium medicaminũ, quæ diuretica Græci uocant. Sunt enim quæ uesicam prouocant, & propterea tumores faciant commoueri. Ac si minutis doloribus urinæ fuerit retentio, uel in toto conquieuerit dolor, tanquam factis superpositionibus repetant lenimenta, adhibenda fortificatio per uariam gestationem, & uocis exercitium, Vnctionibus quoq; ac defricationibus admotis, quæ superiora corporis magis exerceant, interiecto lauacro, & uario cibo, ac uino; & iuxta methodicum modum adiectiones cyclicæ ac detractiones faciendæ. Tum ad recorporatiua atq; uehementia redeundum adiutoria, ut ex resina, uel dropace, ac paroptesi, & solis torrore, uel arena ignita, & appositione cucurbitæ, forti raptu atq; tractu quodam circunducto remota, corpora roboremus, morborum pulsa segnitie, adhibito usu asperginum, quæ sympasmata Græci uocauerunt. Tunc malagmatum atq; acoporũ lacessentium usus adhibendus, adiecto etiam sinapismo, & fricatione partium quæ passione afficiuntur. Tum encathismatibus utendum ex aqua marina, uel salsa calida, & magis hijs qui mordicatione quadam locorũ in ijsdem passionibus tanguntur: tum cataclysmo utendum, cuius nominis uim præscriptis libris sæpius latinauimus:

D ita natatio adhibenda aquarum sua uirtute medentium, quibus magis erit in solutionibus utendũ. Eligendæ sunt nanq; specialiter quæ aluminis habeant qualitatem, ut sunt in Italia Albulæ appellatæ, & Nepesinæ, & Cotiliæ, & Auguriæ: hijs uero qui lapidibus, uel scabro uesicæ afficiũtur, erunt eligendæ aquæ salsæ, uel quæ nitri babeant qualitatẽ, ut apud Tenariam insulam, quæ potandæ, atq; lauacro adhibendæ sunt. Tum residuus adhibendus est cyclus, & acriora medicamina potãda, ut ex radice lapathi, & capparis, & struthij, uel polij herbæ, itemq; panacis, & horum similium; & lithotomia in hijs qui maiorẽ generauerint lapidem. Item in omnibus hellebori adhibẽdus est usus, si passiones supradictæ permanserint. Tum nauigatio atq; peregrinatio, & earum uarietas appetenda. Erit præterea longo tempore, ut cætera quæq; nimia, Venus præcauenda: hijs enim qui ob uesicæ paralysin, propter officium sciscitandum usum uenereũ probauerunt, consentiendum non est: trahit enim secum totius corporis uexationẽ. Ob quam causam erit probanda etiam ferulatum tenerarũ, uel tabellarum, usq; ad ruborẽ cutis ab hijs probata percussio. Itemq; ustio, & scarificatio facienda pubetenus, atq; clunibus, & circa initium ueretri circulatim, quod Græci perisphingon uocant, debilitate afficiens. Sunt præterea aquosa semina quæ excluduntur, & magis cum se pronos fecerint ægrotantes, uel celeri ambulauerint gressu. Irruit autem corporibus, cum longa fuerint debilitate uexata, aut immodico usu uenereo affecta. Sed est accipienda curatio ex hijs quæ e uesica sanguine fluente memorauimus. Item ex hijs quæ in lenimentis passionum fortificandi corporis causa, ac demutandis sæpissime probauimus. Est enim hæc passio seminalium uiarum paralysis.

DE SOMNO

A DE SOMNO VENEREO QVEM GRAECI onirogonon appellant. CAP. VII.

Er somnos inanibus uisis affecti ægrotantes seminis lapsu uexantur. Nomen autem sumpsit ab accidenti: siquidem effectū uenereum prouocando perficiat. Sed generaliter neq; illico passio est, neq; accidens passionis, quod Græci symptoma uocant, sed est consequens uisis, quam Græci phantasian uocauerunt, per somnum ægrotantes afficiens, ob desiderium uenereæ uoluptatis; uel iugem atq; continuā libidinē, siue ē contrario longam usus dilationē uel continentiā. Sed hoc frequentius accidens in passionē sæpe deuenit. Itemq; alterius passionis aliquando antecedens fiet, ut epilepsiæ, furoris, quā Græci maniam uocant, aut cuiusquā similis morbi; quoniā uexationē ostendere probatur, atq; præmoueri corpus, siue prætangi accessione uentura. Itē aliquando antecedens causa supradictæ passionis, quā seminis appellamus lapsum, fuisse probat, a qua discernitur: siquidem illa passio etiam per diem uigilantibus ægris fluere faciat semen, nulla phantasia in usum uenereum prouocante. Somnus autē uenereus eo solo tempore quo dormiunt ægrotantes inanibus uisis concubitū fingat. Aliqui etiam aiunt oniropolesin ab onirogono discerni: siquidē oniropolesis illa sit quæ per somnum cōcubitum fingat, cum operantium sensu, sed sine seminis iactu. Onirogonos uero usq; ad defectum deducit seminis lapsum. Sed Milesius nihil inquit supradicta differre: unum est enim, atq; eundem fluorem dicit esse seminalium uiarum. Sed quod in hoc nunc exclusio perficitur seminis, nunc impeditur, quanquam uisa per somnum eadem fingantur, ob alias inquit

B irruētes fieri causas; sed non est plurima discretio, nisi intentio adhibenda: quippe cum neq; necessaria comprobetur. Eos igitur qui ratione futuræ accessionis epilepsiæ, uel furoris, aut cuiusquam alterius morbi commouētur, ex his quæ suis sunt passionibus tribuenda mitigamus: Eos uero qui specialiter hoc uitio afficiūtur, tanquam parua gonorrhœa affectos curamus. Supradictorum enim augmentum in istam cadere passionem facit ægrotantes, fluentium seminalium uiarum, uel paralysi uitiatarum causa. Quapropter conuenit primo ægrotātiū ab intentione uenerea uisa mentis auertere, quæ Græci phantasmata uocauerunt, atq; aliorsum applicare intentionibus externis admotis: siquidem facile quæ uigilantes accipiunt somniorum uisa ad actiua cum his motibus exercent ægrotantes, & propterea corpus seminis discussione uexetur. Rursum stramenta duriora atq; frigerantia procuranda. Iubendi etiam supra latus iacere, cum se somno dederint, & ante se uel supponenda tenuis ac producta lamina plumbea clunibus, uel spongiæ circundandæ pusca frigida infusæ, uel iniiciendo loca rebus frigidæ uirtutis ex anterioribus, ut balaustiū uel acacia, aut hypocystide, uel psyllio herba, quæ sunt singularia, uel cum palmulis adhibenda. Cibus etiam constrictiuus dandus, uel densabilis, & frigidus, ut de sanguinis fluore conscripsimus. Poto quoq; frigido nutriendi, uel constrictiuis, non quidem curiose cōfectis constringendi. Tum adhibenda fortificatio ex communi resumptione, & facienda consuetudo frigidi lauacri, quod Græci psychrolusian appellant. Loca etiam in passione constituta forti impressione fricanda. Sunt enim hæc sufficientia constrictioni faciundæ. Aliqui uero conuenire dixerunt etiam mictus dilationem tendere, ne frequenti officio causa refricetur, Sed completa uesica se somno ægrotantes dare, quo neq; in altum somnum uenire sinantur, & intercessu frequenti excitentur, quo uisa uenereæ uoluptatis, quæ somno finguntur, amittant,

tant, & extenta uesica feminales uias sibi uicinas comprimendo semen retineat. Alij maiorem digitum ligandum atque constringendum forti filo uel lino iusse runt, quo dolore interueniente altior arceatur somnus, & neque animorum uisa in uenereum uoluptatem soluantur. Sed erunt hæc utraque à nobis excludenda. Vexant enim uigiliæ ægrotantem, & ultra modum urinæ retentio difficultatem mictus sæpe refecit, ut alterius passionis illatæ causa uideatur, ut supra docuimus.

DE DEBILITATE SEMINALIVM VIARVM. CAP: VII.

Milesius.

Milesius debilitatem fieri dixit seminalium uiarum, uel sequi in usu uenereo pro semine sanguinis emissionem. Sed hoc commune est etiam his qui in osculo uesicæ, quam uretan uocant, ulcus habuerint. Et est harum manifesta discretio. In his enim qui ulcus habuerint, cum mictum fecerint, sanguis fluet, attestante mordicatione, & dolore, & aliquando egestione corpusculorum quæ ephelcydas Græci uocauerunt. In his autem qui debilitate seminalium uiarum afficiuntur, solo tempore Veneris exercendæ sanguis excluditur, attestante iucunditate, nullis corpusculis, & cum mictum faciunt nulla mordicatione uexantur: sed etiam nunc curatio ex supradictis accipienda, ubi uesicam fluentem sanguine curari conscripsimus. Constrictione enim atque densitate fluentia retinentur. Tunc resumptio adhibenda, ac deinde recorporatio, ut sæpe memorauimus.

DE PRIAPISMO. CAP: IX.

Sine ullo dolore uel consensu uertigo ueretri fiet, & appellatur priapismos, sed uocabulum sumpsit à similitudine priaporum, quod ita formentur, ut recto ueretro fingantur. Huius autem passionis meminit Demetrius Apameus libro Signorum. Ait enim semen in semet manu operantem nec quicquam potuisse peragere: tensionem autem fuisse ueretri nimiam, cum paruo dolore, ut cornu putaretur, & ita perseuerasse multis mensibus. Nullo quoque adiutorio medicinali cessasse, ac tarde atque longo tempore quieuisse. Quo fit ut à satyriasi discernatur priapismus: siquidem illa celer sit, & non tardet in corpore, fit et sanè cum contractu neruorum, & stimuloso desiderio uenereæ uoluptatis: nam intelligitur priapismus paralysis esse seminalium uiarum, atque aliorum neruorum ad ueretri partes ducentium, quorum contractu ægrotantes afficiuntur. Sed etiam nunc curatio sumenda est ex his quæ de uesicæ strictura longo tempore tardante conscripsimus.

DE VOMICIS SIVE INTERNIS COLLECTIONIBVS, quas Græci empyemata uocant. CAP: X.

Plena igitur de his tradenda est ratio. Hæc enim sunt quæ in occultis nata collectiones nuncupantur, ut in splanchnis, ac membrana, quæ latera cingit, uel in pulmone, aut discrimine thoracis ac uentris, quod Græci diaphragma uocant. Item stomacho uel uentre, iecore, liene, intestinis, renibus, uesica, aut mictuali uia, uel matrice, aut peritoneo. Sed de his quæ in matrice generantur libris quos de muliebribus uitijs conscripsimus Responsionum docuimus, de cæteris uero nunc dicemus. Harum igitur aliæ solo medicamine curantur, at que

A tur, atque medicinali delectu gubernante usum chirurgiæ non exigunt: siquidem sint occultis in locis, & plurimis superpositis mēbris, & sit impossibile atque illi citū plurimas incidere partes, ne sanguinis popōsus fluor periculum faciat ægrotanti, ut sunt quæ in pulmone generantur, uel diaphragmate intrinsecus, uel in ipsa alteriore altitudine, aut in stomacho superius scilicet à diaphragmate, uel in uentris sessione, aut intestinis, excepto fine longaonis. Item in posterioribus uesicæ, uel in renibus: alia uero accedente chirurgia curantur, quoties ad exteriorā corporis collectionū liquorē erumpendo feruntur, uel magis ab altioribus recedunt, ut in hypozygo mēbrana, uel diaphragmate forinsecus, atque stomachi fundo, & uentris circa eius superiorē altitudinē. Item iecore, & liene, & longaone ad eius exteriora, atque sphinteri uicina, & uesicæ in anterioribus, uel sub umbilico, puberenus, quod Græci etron appellant. Item in uesicæ collo, uel in prima eius parte, quā Græci uretan uocant, & in perinæo. Cōmuniter autē omnis uomica uel collectio, antecedente tumore nimio, generatur. denique empyicis, quos nos uomicosos appellamus, alij ex pleuretico morbo, alij ex pleumonico in supradictam passionē deuenerunt, sequentibus signis, nunc cōmunibus cuiusdā partis in uomicā uenientis, nunc specialibus pro singulis corporis locis. Sed ne longa hac oratione extimemus, omniū communia simul ordinanda probamus: tum singulatim specialia designātes etiā munia adiungemus. Omnibus igitur collectionibus generatis, uel cum tumor in liquore uertitur, sequitur febricula uehemens, inordinata, & sæpe cū rigore & torpore frigido, uel iniquitate corporis. Tunc loci feruor incendiosus, grauedo, tensio, & exceptis quæ in pulmone fiunt, sæpe stimulans dolor, & pulsuosus. Tum celer pulsus, atque humilis, & sæpe sudor, magis capitis, atque collorū. Dehinc perfecta purulentatione rigor corporis, atque tremor circūscribetur, & febriū recedit inquietudo, ac dolorū. sed specialiter ac proprie in cōmunibus, si in membrana quæ latera circūtegit hypozygos appellata fuerit generata collectio, difficultas spirationis sequitur, quā dyspnœan uocauerunt, sed difficilis iacendi potestas supra contrariū patienti latus, hoc est, quod causa nō tangitur, cū sensu quodā interno ueluti pendentiū membrorū, & sæpe cōmotus corporis quasi sonus audit, uelut inclusi atque collisi humoris, nam Græci hydatismon appellāt. Sequitur etiā displicentia post acceptū cibū, quā Græci dysaresthesin uocant, & plurima tensio medij lateris, aut uerrico sa inflatio impressioni digitorū cedens ac resurgens. In pulmone uero emergente uomica, spirādi plurima difficultas sequitur ægrotantes, tussis uehemēs, uox obtusa uel rauca, & odoris tetri spiratio, thoracis grauedo, & adductio superiorū ad inferiora. Item grauatio atque tensio supinatis ægrotantibus, & releuatio sedentibus: denique se ipsi sustollunt ad partes lecti superiores, quo leuatius habeāt caput. Sequitur etiā cauitas oculorū, genarū rubor, & albedo sub lingua uenarū. Et si eruptio tardauerit, inflatio quoque articulorū sequitur, uultus pallor, & macies ora deformans. Itē in diaphragmate emergente uomica, dolor supra præcordia sequitur, penetrans per latera utraque usque ad posteriora, & aliquādo inflatio uel tensio iuxta finē pectoris, uel sub extremis costis, atque ossibus ultimis, perseuerās usque ad alia. Et si collectio forinsecus fuerit, sonitus aliquādo humoris inclusi sequitur. Tunc tussicula, & in spirationibus difficultas plurima, ac respiratio longa, & forinsecus spiritu attracto dolor, quod nunquam sequitur eos qui pulmonis uomica uexantur. Etenim pleumonici hauriendo magis spiritū releuantur. In stomacho autē emergente uomica ructationes tetræ, atque difficultas spirationis, sed minor ægrotantes sequitur, & aliquando tussicula paruo sine ullo tu-

C moris excreatu: Tunc torpor frigidus articulorũ, animi defectio, sudor in summitate cutis, pulsus paruus, & corruptio sumpti cibi, atq; acidæ ructationes, & nausea, & aliquãdo uomitus, siccitas linguæ, uel asperitas, sitis, transuoratio difficilis, plurima uel parua pro collectionis magnitudine. Quod si fuerit in superioribus stomachi, donec cibus transuoretur pressurã sentient ægrotãtes, post effectus uero, releuent. Ac si in inferioribus, erit facilis trãsuoratio, ac deinde dolida cibi pceptio sequetur, cum ad destinata peruenerint quæ sumant, dolore ex anterioribus partibus in ore uentris attestante, cum inflatione uel extantia quæ impressione digitorũ cedat ac resurgat. Si uero in superioribus fuerit collectio, nulla uidebitur prompta inflatio uel extãtia, sed dolor atq; grauedo inter scapulas, uel ex posterioribus ceruicis partibus sentiet. Ac si in uentre fuerit collectio, & magis in eius ambitu, erit inflatio inferius à diaphragmate, quod discrimen appellamus, circa mediũ præcordiorũ sinistrorsus flexa, & impressioni digitorũ cedẽs, ac resurgẽs, attestante fastidio, nausea, siti post cibi sumptionẽ, cũ ructationibus acidis, atq; sumptorũ corruptione, & aliquãdo liquidis per uentrẽ egestionibus. Ac si in aliquo intestinorũ fuerit collectio, erit extantia, uel inflatio uomicæ secundũ eius positionẽ in pyloro: denique constituta in ultima parte uẽtris sub dextro latere, atq; ilio, uel sub iecore. Sin uero in nestide fuerit collectio, erit in sinistra parte extantia supradicta atq; inflatio ueluti sub liene. Alijs etiã intestinis tensioribus collectione uitiatis inter umbilici atq; pectinis regionẽ supradicta reperiũtur. Ac si in colo fuerit collectio, secundũ iliũ dextrũ, circa umbilicũ usq; ad sinistra loca, antecedentibus hijs quæ sunt solita colicos afficere, supradicta reperiunt. Itẽ in longaone collectione suffecta, cluniũ dolor sequetur, cũ difficultate

D mictus, & abstinẽtia uentris, & aliquãdo egestione muculẽta, uel sanguinolẽta. Inflatio autẽ uel extãtia erit in superficie occulta, sed immissis per podicẽ digitis sentietur, & ad inferiora uenientibus liquidis cõmixta stercora putria egerantur, adeo ut plerũq; lateat, utrũ ex pyloro, uel nestide, aut teneriorib' intestinis hæc ferri uideant. Sed erunt purulenta separatiora à stercore, atq; discreta, cũ ex colo referunt, aut ex longaone. Itẽ in iecore uomica cõstituta, inflatio, uel extãtia, & pulsuosa sequetur ægrotãtes appositio, & tangẽtibus nobis sana principaliter occurrũt, & circa cõfiniũ intestraneorũ, quæ ut supra diximus Græci splanchna uocant, circũscripta collectio sentietur, cum nunq; tantũ latens, atq; ita submersa in peritoneo collectio cõprobetur, neq; ita circũscripta ac decisa uideat, sed paulatim deficiẽs suos fines sanis partibus iungat, ut nõ deiecta atq; decisa uideantur. Hæc est uomicarũ omniũ specialis significatio, sed earum eruptiones aliquæ ad thoracis inania fiunt, aliquæ inter regionẽ peritonei & intestinorũ, aliquæ ad stomachũ uel uentrẽ, ut liquida atq; purulenta euomãtur, aliquæ ad pulmonẽ, siue arteriã maiorẽ, uel rumã, quã Græci bronchon appellant, quo liqda & purulẽta erussiantur, aliquæ ad intestina, uel eorũ spacia, quo per podicẽ liqda excludant, uel purulenta: aliquæ ad matricẽ, quo per muliebrẽ sinũ profundant: aliquæ ad renes uel mictuales uias, ac uesicã, quo per mictũ ferant: aliquæ ad cor, ut Erasistratus ait, sed harũ omniũ eruptionũ plerique alias rationabiles dicũt, aliquas irrationabiles: sed rationabiles aiunt, ut ad stomachũ uel uentrẽ uenientes per os excludi, ad pulmonẽ uero per arteriã maiorẽ, itẽ ad intestina uel uentrẽ, uel podicẽ ferri, ad renes uero uel uesicã per mictuales uias, itẽ ad matricẽ per muliebre ueretrũ. Irrationabiles autẽ dicũt, eas quæ in diaphragmate, uel hypozygo membrana, aut iecore, & liene generatæ rumpuntur, per arteriã maiorẽ, uel stomachũ, aut uesicã, aut matricẽ excludi credant, cum nullæ sint ab hijs partibus quæ collectione

A ctione affectæ sunt naturales uiæ ad supradicta loca ducētes. Alij uero etiā in his
se repertos quasdā uascula demonstrant, anatomica ratione adprehensa, quæ ad ἀνατομικὴ
hæc penetrāt loca. Alij autē uias esse latentes, quas logotheoretas appellant, per Viæ
quas limpida, uel putulēta quadam exudatione ferantur. Sed nō oportet de his λογοθεώρηται
plurimū disputare. Sufficit enim ad disciplinā significationis faciundæ manife-
sta cōprobare. Itē aliqui etiā in singula loca ex alijs factā susceptionē puris, quā
metalepsin uocauerūt, signis explicare conati sunt, quæ quidē nō necessaria, sed μετάληψις
frequētia probauerūt. Etenim ad arteriā maiorē, siue gutturis cannā, quā Græci
bronchon appellant, facta eruptio spirationis ingerit difficultatē, & tussiculam:
ad stomachū uero, nauseā, atq; fastidiū, & euersionē, uel uomitū ingerit ægrotan
ti. Itē ad intestina, uel uentre, tormentū facit partiū, cū inflatione, ac uentositate.
Ad uesicā uero, delectationē facit frequēter urinæ reddendæ. Ad inania autē tho
racis, atq; inter peritoneon membranā, & uitalia interna nulla sunt antecedētia
eruptionis signa, sed utranq; factā intelligimus, sed pro ægrotantiū motu, uel cō
uersione iacendi sonus quidā efficit uelut inclusi humoris, quē Græci hydatisō ὑδατισμὸς
mon uocauerūt. Præstantius autē, si inter peritoneon atq; intestina id euenerit,
Sequitur etiā prominētia partiū, hydropē fingens, cū mordicationibus, ac dolo- ἰδρώς
ribus repentinis. Sed si inanis fuerit ruptio thoracis facta superiorū partiū à discri
mine, quod Græci diaphragma uocāt, cū difficultate spiratiōis, & tussiculæ quere
la sequitur. Sin uero in regione, quæ intestinis atq; peritoneo interiacet, fuerit fa
cta, inferiorū partiū querela sequitur cum intestinorū tormento, nouitate enim
repentinæ effusionis acriorū humorū, atq; corrupti puris edacitate ea quæ natu-
B rali habitu custodita manebant, uitalia, uehementissime exasperant. Præterea re-
pentina, atq; coaceruata, ruptio fit, aliquādo paulatim, tenuatis primo uomicæ
tegminibus, ut prǽliquatum, atq; patuum liquorem mittant, quod apprehēdi-
mus, quum tussicula desiuerit esse sicca, atq; sputa pollui admixtione puris uide
rimus, uel in egestionibus uentris quicquā saniosi liquoris fuerit repertum, uel
in egestionibus urinæ sedimina purulenta fuerint inuenta. Sed post supradictas
eruptiones, si omnis fuerit facta liquoris effusio, febres illico soluuntur, atq; loci
prominentia reflatur, & grauedo circunscribitur. Sin uero ex parte fuerit effusa
collectio, quod fit debilitate ægrotantis, aut crassitudine liquidorū, aut non in
fundo uomica osculatione suffecta, sed è lateribus, aut supernis partibus paula-
tim liquidam inuenturū. Sed erit approbanda significatio non in fundo factæ ru
ptionis, cum inter aliquos dies repleta uomica, siue eruptio, tensionē rursum, atq;
grauedinem cum febre mouerit ægrotanti. Tunc post effusionē superflui liquo
ris omnia leuigantur, ac similiter per interualla dierum easdem difficultates re-
præsentet. Communiter autem, omnium eruptionū tutior est comparatione cæ-
terarum, illa quæ in uesicam uenerit, atq; mictuales uias. Etenim naturaliter cre
duntur hæ partes iugem acrimoniam liquidorum excipere, ac reddere. Quapro
pter neq; nunc ulla nouitate facile uexari posse uidentur, cùm in se aliena atque
acriora susceperint, quæ eruptione uomicæ descendunt: Dehinc, quod naturali
urinæ commixta purulenta, quæ collatione corrupta uidentur, obtusa mite-
scunt: ultimo quod neque coaceruatam, sed paulatim redditam, ac requiescen
tem sumant egestionem urinæ per exitum tractum. Item facilitate secunda est
quæ ad intestina ruperit. hæc enim quoque creduntur transitum stercorum su-
stinere, sed ad primā minus tuta iudicatur, si quidē possit coaceruatæ effusionis
causa per podicem, ægrotanti defectionem facere, & propterea mortem. Tertia
est, quæ ad matricem ruperit, & magis in his quæ iam naturali lege purgantur:

C Didicerunt enim loca materiæ transitũ sustinere, minus quidem à prioribus tuta est: siquidem neq; ex initio natiuitatis, neq; per dies singulos naturalẽ meatum ipsæ sustinent partes, neq; ita acria ferre consueuerint liquorum; siquidẽ nihil in se sanguis habet mordacissimæ qualitatis; omnium tamen periculosior iudicatur, ut Erasistratus ait, quæ ad cor fuerit facta, eius secunda quæ ad arteriã gutturis, quam Græci bronchum appellant, & eius repentina magis, atq; coaceruata, ab ea quæ paulatim fuerit effusa: Siquidem defectiones ingerat ægrotanti, atq; difficultatem spirationis, & tussiculam & præfocationẽ, cum neq; naturalibus liquidis ulla consuetudo per ipsam partem transeundi uideatur: tertia quæ ad stomachum fuerit facta: siquidem præfocationẽ minus ingerat, minus quidem à supradicta, appetitũ quoq; cibi extinguat, & propterea fame ægrotantes afficiendo debilitet. Item post hanc secunda est, quæ ad inanitatẽ thoracis fuerit facta: siquidẽ circunfundatur pulmoni humor corruptus, atq; cordi ultima est: quæ inter regione peritonei & intestinorũ uenerit: siquidẽ circunfundatur humor iecori & lieni, & uentri atq; intestinis, quæ cum fuerint uexata ingerant periculum. Communiter autẽ, siue uniuersim dicẽdo, quod Græci catholicon uocant, omniũ uomicarũ, uel eorũ qui his afficiuntur salutarẽ intelligimus ductũ fore, si post eruptionẽ factã febres cessauerint, & magis extemplo, uel eadẽ die, siti quoq; recedente, atq; perfecto appetitu cibi: uentris quoq; officio parua atq; congesta reddente, ipsius etiã puris albedo, atq; eodẽ colore apparente: & cum lenitate, ac sine dolore suarũ egestionũ: & si per superna egeritur, sine uehementi tussicula, neq; coaceruatim, sed per partes excluduntur liquida: pessima autẽ

D aut difficulter, aut ut sæpe contingit interfectiua ferri iudicamus eis, quibus post eruptionẽ febres annexæ pseuerauerint, attestante siti cum fastidio cibi, & uẽtris fluore, uel ipsius puris felloso, uel liuido colore, coaceruatis egestionibus, cum uehemẽti tussicula uiribus depurgatis. Hæc est uomicarũ significatio. Sed oporret ob earũ generationẽ fugiendã, congruam tumoribus adhibere curationẽ. Horũ enim augmenta collectiones faciunt generari, ut sæpe in pleureticis uel peripleumonicis, uel similibus morbis, quibus ita formauimus curationes, ut minime sinantur initia fieri uomicarũ. At uero si iam perfectã uomicã uiderimus, & humore corrupto in toto, aut ex parte, tumoris caruerit nomine, oportebit similibus adhuc perseuerare adiutorijs, ut cataplasmatibus ex polline tritici, uel seminis lini, aut fœnigræci, uel hordeacij confectis, uel ex aqua mulsa, aut hybisci decoctione, cuius etiã radix erit conterẽda, addita uaporatione spongiarũ. Vel si in inferioribus corporis partibus fuerit collectio, encathismatibus quoq; iugibus erit utendũ ex aqua & oleo calido, ac decoctione cuiusquã ex his cataplasmatibus cõgrua quæ supra diximus. Ante cibũ præterea olei calidi quicq; poto dandũ: dehinc etiã mulsi mediocriter cocti: tũc sorbilis offerẽdus est cibus, atq; calidus: est enim impropriũ ex parte adhuc manẽte tumore quicq; acrius adhibere, quo magis labor ægrotantibus geminet̃, scilicet tumore asperato, unde maiores collectiones efficiũtur. Pausante igit̃ tumore omni ex parte, & nondũ erupta collectione, oportet eius adiuuari celeritatẽ, ut primũ pscriptis cataplasmatibus ficũ faciamus admisceri, cũ hybisco: tũ resina terebinthina, adiũcto usu malagmatũ, quæ cõgrua Respõsionũ docuimus libris, ut est, Mnaseũ, itẽ ex tribus resinis, qd̃ Græci diatrion retinõ uocãt, tũ etiã diagalbanes, uel melinen, uel quã appellãt serapiones, aut dictamnũ, uel qcq; simili pmissione cõscriptũ: Cibo aũt dãdus succus ptisanæ cũ melle. Itẽ porri capitati, uel atriplex, quã Græci andraphasin uocãt: itemq; urticã. Iubẽdi præterea ægrotãtes magis supra latus iacere, si in supe-

rioribus

A ctoribus à diaphragmate partibus collectio fuerit generata. Cauenda etenim su pina iacendi positio: siquidem extenta arteria angustatur, quo & magna difficultas spirationis fiat, & minima liquidorū exclusio perficiatur. Sed si hijs adhibitis collectionis non prouenerit eruptio, oportebit uehementioribus eam prouocare, ne humor inclusus plurima tardando membra corrumpat. Quapropter præpotandi sunt ægri decoctione fici, uel hyssopi, acrutæ, & origani, & tragorigani, & thymi, uel satureiæ, aut absinthij, uel centaureæ, aut marrubij, aut semine radicum, aut sinapi, aut nasturtij cum melle, quorum aliqua etiam uiridia erunt mandenda. Item medicamen quod appellatur dia trion pipereon potu dandū, uel diascordeon, aut zopirium. Multi tamen etiam hieram dandam probauerunt, & magis illam quæ appellatur diacolocynthidos. Adiuuat quoque eruptionis celeritatem sternutatio adhibita, & aliquibus etiā excreatus quidam hinnibilis iugiter affectatus. Ac si neque ita eruptio fuerit cōsecuta, erit ieiunus, uel dato poto, aut radicibus comestis, uomitus adhibendus. Aliqui uero in hijs quæ superioribus à diaphragmate partibus uexantur, fumationes adhibuerunt, tardante eruptione, hyssopum, uel thymum, aut origanū incendentes, uel sulphur, & sandaraca, aut aloë, uel storace impositis igni ægros hiscere iusserunt, & raptu quodam potius nidorem transuorare. Tunc dandum uel tymminum probant per diem bis uel ter: simile enim inquiunt curationis genus chirurgiæ. Sed uehementer caput grauat implendo. At si in intestinis fuerit collectio, erunt per clysterem iniicienda ea quæ præbibenda nuper ordinauimus. Tum eruptione facta, speculandum, utrum per partes, atque deposito liquida excludantur: an uero coaceruata, aut omnino difficulter, & paulatim. Sed si partim, & nullis obstantibus excludi uiderimus, erit à cibo abstinendus ægrotus, uiribus permittentibus. Tum alia die adhibita corporis unctione præpotandus hijs quæ supra memorauimus, cibis quoque adiuuare collectionem, quo omnia liquida detrahantur, dato mulso, uel solo melle, bibendo, cum resina terebinthina, aut butyro non ueteri. Tum sorbilem dabimus succum ex alica uel ptisana melle admixto. Item porros coctos cum oleo, atque garo, & ptisana, Tum etiam ex tritico ptisana confecta, aut cum protropo uino, aut sqillitico, item lac cum mulso. Et si eruptio liquidorum ad mictuales uias peruenerit, erunt adiungenda supradictis etiam mictualia medicamina quæ urinā prouocant, à Græcis diuretica appellata, ut asparagi, olus atriū, lactucæ, nunc cocta, nunc incocta. Item radices, & sorbilia, lacte quoque confecta. Sin uero ad intestina eruptio peruenerit, quo per podicem exitum habeat, cum supradictis communiter erunt adhibenda quæ uentris officium non densent, neque plurimū laxent. Quapropter mictualibus prohibitis cibo ordinatissimus maluam dandam, betas, cauliculos, cucurbitas. Sed si coaceruatim, ac nimis liquida ferri uiderimus, erit abstinentia recusanda. Dandū mulsum poto sufficienter decoctum, & plurima sitis ægrotantibus indigenda. Dandus præterea cibus qui uentris teneat officium, ut oryzæ succus sorbilis, aut lenticulæ. Item pisces duri corporis, quos sclerosarcos Græci uocauerunt, & uolantum sicciora, & poto aqua imbrialis offerenda, quam uulgo cisterninā uocant, calida. Item medicamina quæ ad humectam tussiculam conscripta fuerint. Tum uinū mediocriter asperū. Sin uero difficulter atque paulatim liquida fuerint exclusa, erit inquirenda causa, utrum ne ob debilitatē ægrotantis id euenerit, quo minime ualeat excludere aliena, an uero ob crassitiem liquidorum, uel ob eruptionē non in febribus factā, uel in fundo collectionis. Etenim si ob debilitatē ægrotantis id aduerterimus fieri, erunt subleuandæ uires per resumptionem. Si autem ob crassi-

B

ob craſſitudinē liquidorum, tenuantia adhibenda, atq; præpotanda quæ ſupra memorauimus, adiectis quoq; ſimilibus electarijs, ut ſunt ex melle, reſina, uel lini ſemine cum melle confecta, ac nucleo pineo, uel ſtrobylis, & urticæ ſemine, præbibendum ſinapi cum paruo pipere longo. Hinc hellebori adhibemus purgationem. Ac ſi ex uomicis ulcera tardantia perſeuerauerint, ea quæ ſupra diaphragma fuerunt, quod diſcrimen appellauimus, ita curabimus, ut eſt de phthiſicis ſcriptum: in ſtomacho uero uel uentre, ut de cœliacis: item in inteſtinis, ut de dyſentericis: in renibus uero ac ueſica, uel mictualibus uijs potis medicaminibus, atq; clyſtere iniectis, uel per catethera immiſſa utemur. etenim ſi ſordida apparuerint ulcera, lacte atq; melle potamus, ſemine cucumeris præfuſo, aut mulſo, aut pinguibus palmulis cum paſſo, aut nucleis cum amygdalis & amylo. Similia etiam per catethera immittenda, ut tetrapharmacū medicamen diligenter ſolutum. Sin uero limpida fuerint ulcera, erunt encathiſmata adhibenda, quibus præcocta fuerint aliqua conſtringentia, atq; extrinſecus apponenda emplaſtra, quæ cicatricem facere ualeant, à Græcis epulotica appellata, potui dandum lac cum amylo, & cucumeris ſemine, cum decoctione phœnicobalani, aut papaueris fixi, atq; conſtricti cum uino protropo, & amygdali decoctione, uel mali cydonij, ſorborum, & palmularum thebaicarum, uel ſucco mali punici, uel his quæ in pharmaceutico Reſponſionum tradidimus libris, ex quibus eſt quod appellatur carui, & œnocraton, & ex trachanto atq; amylo, & glycyrrhiza. Vtēdum etiā aquis ſua uirtute medentibus, quas ſupra memorauimus: Itemq; his quæ in Aria inſula, & Theanitorum prouincia eſſe perhibētur, cæterarum quoq; reſumptiuarum materiarum uſum adhibentes, ut nutribiliorum ſuccos. Vbi uero inter inteſtina & peritoneum eruptio fuerit facta, ſiue ex iecore, ſiue ex aliqua ueniens collectionis parte, quæſitum eſt quomodo puris detractio fieri poſſit, utrum ne per tenues uias ueſicæ ueniens, atq; in inteſtina acceptum uideat, & propterea per urinā, uel per uentris officiū excludi poſſit: an uero ſectis inguinū locis detrahi faciliꝰ uideatur, quod quidē Eraſiſtratus demonſtrauit. Sed apparet nunc chirurgia exitum puris faciendū, inciſa ſecundum inguen peritonei mēbrana, quo corruptis liquoribus prolapſio inferioribus aperte præbeatur. Tunc congrua adhibenda curatio. Etenim inciſa peritonei membrana in cicatrice facile conducit, & ſine ullo periculo ægrotantis ſanitas dat, ut eſt conijciendū ex hydropū paracenteſi, atq; chirurgia ramicis, quā Græci enterocelen uocant. Neq; impoſſibile putandū, etiāſi quid remanſerit, facta detractione chirurgiæ per ſuperficiē cutis, ac tenues uias, & per inteſtinorū cauitatē ſudari: quippe cū etiam in hydropibus circunfuſus humor inteſtinis ſæpe fuerit exiccatus, quibuſdam per ueſicam, fœminis per matricem, ſed omnibus communiter fortitudinem cōuenit per nutrimenta præſtare: facile enim corruptio partium depulſa paſſione fiet, cum corpus fuerit naturali fortitudine poſſeſſum.

DE SVPERFLVA CARNE, QVAM GRAECI POLYSARCIAN VOCANT. CAP. IX.

Accidunt corporibus ſuperflua carnis incrementa, quæ Græci ob nimietatem polyſarcian uocauerunt. Sed eſt hoc paſſionis genus contrarium nutrimento ceſſante. ſi quidem ceſſans nutrimentum tabida faciat corpora. Idem ultra naturæ modum uehementius elatū plurimā faciat carnē generari, ex qua corpora grauata premant. Præterea hoc quoq; ſpeciē accipimus cachexiæ, ſiquidē indecēs difficultas patiētes afficiat: nam ſequitur nimia ac ſuperflua multitudo

A multitudo carnis, quæ in pinguem prominentiã erigatur cum tardo motu, atq; grauatione, & debilitate, & ex paruo gressu anhelatione, ac sudore, ut suo se corpore præfocati sentiãt ægrotantes, quo neq; leuia ferre ualeant uestimenta. Multi igitur medicorum atq; aliptarum salutaribus præceptis adiungendam diligentiam detrahendæ carnis putauerunt, intuentes cœnoteta, quam epidosin uel euexian uocant, hoc est, habitudinis augmentũ: sed hoc à Sorano repulsum. Nos igitur solam habitudinẽ intelligimus, quæ fuerit cum modica carne fortitudo, & seruanda magis quàm repellenda. Polysarcia uero, quam nunc passionẽ dicimus, recte cachexian nuncupamus, quæ multis accidentibus denuntiet periculum. Etenim quæ sequetur animalia nutrimento dedita, uel custodia reseruata, ut flato, atq; extento, & prominenti corpore uideantur, hæc eadem cuncta patientes sequẽtur. Similiter accidentia corporibus ulceratis, quibus uana caro cõcrescit, uel eorum labijs quæ fuerit acie circuncisa renascantur. Sed istius passionis duplex traditur differentia curationis. Alia quæ cohibeat fieri plurimum corporis nutrimentũ, quæ quidẽ ponitur in gestatione celeri, & cibis non multũ nutribilibus, ac moderatis, ne plura corpus quàm insumit, accipiat: alia quæ cyclica regula atq; operosa recorporatione formetur demutandi corporis causa. Sed ut docilis sermo, ac manifesta tradatur præceptio, partium erit memorãda curatio.

Conuenit igitur corpus exercere gestatione plurima ac perseueranti, animaliũ iugo, uel curriculi motu, & equitatione, ac nauiculæ. Item lectione, & uocis exercitio uehemẽti, uel meditatione modulationis agonisticæ, & celeri gressu, quo magis labor surarum fiat. Item cursu, atq; sicca fricatione manibus puris, uel aspero linteamine, & arenæ aspergine. Tum uolutatio in palæstra uaria, quam

B Græci celadian, atq; choricomachian uocauerunt, quæ sunt specialiter ab ipsius artis præceptoribus imperanda. Tum hoplomachia, hoc est armorum ficta confrixio. Item alienis laboribus exercitiũ, hoc est colluctantium, uel coexercẽtium, quam Græci haterocopian uel trachelismon uocant, atq; longo uel raptorio machinamento, quod macron sparton uocauerunt. Item Italica sphæra, & luctatione celeri, & dura, atq; multa uel sicca fricatione. Etenim oleo labentibus manibus fortitudo soluitur exercitij. Conuenit etiam sole corpora torrere, quod Græci heliosin uocant: tum paroptesi ex flamma, uel carbonibus, & siccis uaporationibus prouocatur sudor: & nunc feruentia lauacra, quæ plurimum detrahant, nunc frigida, quæ corpus in densitatem cogant: deniq; psychrolutarũ corpora densa, ac ueluti testea sentiuntur. Conuenit etiam arenæ littorariæ adhibendus feruor: Tum natatio maritima, uel aquarum naturali uirtute medentiũ, & in lauacris sudore perfecto asperginem salis adhibere; qua sæpe condita caro animalium ciborũ uoluntati sicca seruatur, atq; densior, nec collecta marcescit. Tum fricamentũ adhibendum, quod Græci zegma uocant, ex nitro tuso, atque in puluerẽ redacto, & post lauacrum longa cibi dilatio, uel potus. Tunc enim appetitio minima marcescit, & eius acies temporis obtunditur dilatione, cum etiam digestionis parata proteruitas detracto fomite languescit. Erit præterea potus semper ante cibum prohibẽdus, uel in toto paruus dandus, & magis cum cibi sumuntur. Etenim immisso liquore plurimo fluidantur accepta, atq; caro mollitur, & digestione facile solidiora proptiantur. Sed si plurimũ quisquã sitierit, paruũ dabimus mediocriter asperum. Pulmentũ uero alicam, amylum, lac, nucleos, cerebrum, oua: pisces autem teneros; uel pinguia quæq; reprobamus. Panem dabimus frigidum, fermentatum, autopyrum: est enim minus nutriens: & magis, si fuerit ueteratus. Specialiter autem siccus probandus est cibus.

Item

C Item pulmento danda sunt olera & pisces durioris naturæ, uel auiū ſicciora, uel agreſtium, ut leporis, capreæ, porcina ex depoſito, hoc eſt, longo tempore ſale ſiccata. Conuenit præterea unum cibum ſumere, & poſt ſumptionē plurimum uigilare; In requie quidem, quo multa corpus exhalatione inſumatur uigilando: additur enim plurimum ſomno: deniq; dormientium corpus ualidius fiet. Potus dandus frigidus: & perſeuerāte carnis multitudine erunt initia cycli adſumenda, nunc ab omni abſtinentia, nunc a paruo cibo & a qua, nunc augmenta ordine regulari. Item a ieiuno uomitu ſumendum eſt initium; uel ex radicibus: Tunc ad drimyphagian ueniendum, ac mediæ qualitatis materiam, & uolantum, atq; agreſtiū: quæ quidem erunt celeranda per dies minoris breuitatis, quo urgētius initia repetantur: & in oleribus erunt urinalia prouidenda, ut aſparagus, paſtinaca, apium, fœniculus, daucus, porri capitati, & horum ſimilia. Sic enim communia ſeruantes corpus ualebimus demutare. Accidentium quoq; coniecturam facientes, quo elimatio carnis atq; diductio procedat. Aliqui medici phlebotomiam probant, atq; purgatiua medicamina, quæ catartica appellant, & clyſterem, & poſt lauacrum illico Venerem adhibendam ante cibum, atque ipſa die paruum nutrimentū, poto aquam dandam. Item uomitum poſt ue ſpertinum uinum. Alij quoque ueluti paſſioni contrariam, corporis expanſionem ex thalamo fieri probauerunt, & appellant antipalon. Item q; nocturni roris auram ante ſolis ortum bibendam. Sed horum deliratio manifeſtis proditur rebus. Nam phlebotomia uires depurgatæ uexatur, & corpora palleſcunt nam Græci raccoſin uocant. Item purgatiuis medicaminibus ex clyſteribus, cum ſu

D pradictis etiam liquida corrūpantur, cum alius habitus corporis fiāt, nam Græci cachexian uocant. Venereus uero uſus effœminat membra, atq; fortitudinem tollit. Item aliquibus bis in die ordinatum lauacrum, & ſomnum prius quàm cibus ſumatur, quod quidam uoluerunt, craſſificat enim ſomnus, non tenuat corpora. Item uomitus poſt cibum: uires enim tollunt: & quanquam corpori detrahant carnem, implent tamen neceſſario caput, atq; ſenſuales uias uexant, & gingiuas in putredinem mittunt, atque os odore fœtant, retro ſtomachum limant, & ipſum hominem ſibimet faciunt diſplicere: nam Græci dyſareſceſin uocant, cum inæqualitate febribus uicina. Eſt & improprium, atq; praua ratione æſtimatum, ob corruptionem paruorum maiores corporis uexationes inferre. Sed ſi forte uinorum fuerit exceſſa moderatio, tunc erit uomitus adhibendus: eius enim uexatione maior eſt immodicæ ſumptionis grauatio. Item præ cæteris uehemens, & maior quàm ut oportet, animi officijs ſiue curis adplicatio: Videmus, ob has cauſas etiam ſtudētium corpora fieri tenuiora, limatione quadam animi iugiſſimæ cogitationum atq; diſputationum. Eorum uero qui ſegni ac pigro ductu uitam trahunt, ſolidiora atq; pleniora fieri corpora, ob contrariam rationē. Hijs de ſuperflua carne conſcriptis, omnium tardarum paſſionum curationes explicauimus, intentione neglecta.

Marginal notes: *Somnus ſaginat.* — *Literis uacantes macri ſunt* — *Venus effœminat.*

CAELII AVRELIANI SICCENSIS CHRONION LIBRI QVINTI ET VLTIMI FINIS.